

INTEGRATION OF THE IMMIGRANT YOUTH IN GERMANY

by

MİNE KARAKUŞ

Submitted to the Graduate School of Arts and Social Sciences
in partial fulfillment of
the requirements for the degree of
Masters of Arts

February 2007

© Mine Karakuş 2007

All Rights Reserved

INTEGRATION OF THE IMMIGRANT YOUTH IN GERMANY

APPROVED BY:

Prof. Dr. Ali Çarkoğlu .....
(Thesis Supervisor)

Prof. Dr. Meltem Müftüler Baç .....

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Kadioğlu .....

DATE OF APPROVAL:.....

*Her zaman yanımda olan
ve
her koşulda
sonsuz desteklerini benden esirgemeyen
sevgili aileme ithafen ...*

Abstract

Integration of the Immigrant Youth in Germany

Mine Karakuş

European Studies M.A. Thesis

Supervisor: Prof. Ali Çarkoğlu

February, 2007

This M.A. thesis attempts to examine the linkage between the German citizenship perceptions of the German-Turks and their political strategies. The second aim of this thesis is to elaborate how the German-Turks' participation strategies are reflected in their rhetoric while discussing the issues pertaining Turkish-European Union relations. The main argument presented in the thesis is that, the way German-Turks' perceive their German citizenship as well as their own citizenship imply the way German-Turks raise and resolve their problems. In that sense, the political strategies of the German-Turks are important for shaping their discursive reactions against the political developments.

For this thesis, a fieldwork was conducted in the city of Berlin. The fieldwork involves interviews with second and third generation German-Turks who were born in Germany or have moved there before the age of six. During the semi-structured indepth interviews, the main focus was on the everyday experiences of the participants, their preferences of German citizenship and their perceptions about Turkey, Germany and the EU. One of the main findings of the thesis is that, the young generation German-Turks regardless of their social and economic integration, are not politically integrated to Germany. They employ ethno-cultural political strategy that is marginal to the German political context and evaluate the political issues from the Turkish point of view, rather than German.

Keywords: Citizenship, Political Strategies, German-Turks, Immigration.

Özet

Göçmen Gençlerin Almanya'ya Uyumu

Mine Karakuş

Avrupa Çalışmaları Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ali Çarkoğlu

Bu Yüksek Lisans tezini yazmamın temel amacı, Alman-Türkler'in Alman vatandaşlığını algılama ve tanımlama şekilleri ile oluşturdukları siyasi katılım stratejileri arasındaki bağı incelemektir. Tezi yazmamın ikinci amacı da, Alman-Türkler'in siyasi stratejilerinin, hem Almanya'nın politik durumunu hem de Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini değerlendirmelerinde nasıl rol oynadığını araştırmaktır. Bu çerçevede oluşan temel argüman, Alman-Türkler'in kendi vatandaşlık statülerini ve genel olarak Alman vatandaşlığını ne şekilde algıladıkları, onların sorunlarını dile getirme şekillerini ve haklarını savunma yollarını etkiliyor. Bu açıdan bakıldığında, benimsedikleri siyasi stratejiler, Alman-Türkler'in politik gelişmeler karşısında gösterdikleri tepkileri, söylemsel düzeyde etkilemektedir.

Tezde sunulması amaçlanan tartışmalar gereği, Berlin'de bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu saha araştırması, Almanya'da doğan ya da altı yaşından önce Almanya'ya gelmiş, ikinci ve üçüncü nesil Alman-Türkleri'yle gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlardan oluşmaktadır. Bu görüşmeler sırasında odaklanan konular; Alman-Türkleri'nin günlük hayattaki deneyimler; vatandaşlık kavramını tanımlamaları ve vatandaşlık tercihleri; ve son olarak da Almanya, Türkiye ve Avrupa Birliğini algılama şekilleridir. Bu çalışmanın temel bulgularından biri, yeni kuşak Alman-Türkler, sosyal ve ekonomik açıdan uyum sağladıkları Alman toplumuna, siyasi açıdan tam anlamıyla uyum sağlayamamışlardır. Bu uyumsuzluk, Alman-Türkler'inin Almanya'nın siyasi bağlamının dışında kalan, etnik ve kültür temelli politik katılım stratejilerinde ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vatandaşlık, Siyasi Stratejiler, Alman-Türkler, Göç.

TABLE OF CONTENTS

CHAPTER I) INTRODUCTION	1
CHAPTER II) LITERATURE REVIEW: TURKISH IMMIGRANTS IN GERMANY	7
2.1) The Process of Turkish Immigration.....	8
2.2) German Politics of Immigration.....	13
2.3) Empirical Discussions	17
2.3.a) Citizenship Preferences	17
2.3. b)Political strategies of the German-Turks	20
2.3.c) European Perceptions.....	23
CHAPTER III) CITIZENSHIP.....	26
3.1) German Tradition of Citizenship	29
3.2) German 2000 Citizenship Law	32
3.3) Reassessing the Marshallian Approach: From Class Based to Ethnic Based Inequalities	35
CHAPTER IV) METHODOLOGY	38
CHAPTER V) DIASPORIC TURKISH YOUTH IN BERLIN	51
5.1) Diasporic Elements	54
5.1.a) Construction of diasporic self and the sense of belonging	51
5.1.b) Myth of return	57
5.1.c) Political strategies	59
5.2) Facing the Trade-off: German or Turkish Citizenship	64
5.3) Turkish Diaspora and Their EU Perceptions	70
5.3.a) Familiarity with the EU.....	71
5.3.b) Evaluating Turkey's Accession Process	75
CHAPTER VI) CONCLUSION	85
Bibliography	93
Appendix I.....	94
Appendix II	98

CHAPTER I

INTRODUCTION

The main aim in writing this thesis on German-Turks is to present an exploratory analysis on the Turkish community in Germany. Through a series of in-depth interviews with younger generation of Turks in Germany I focus more closely on their preferences concerning citizenship issues and attitudes towards their home as well as host countries. I also underline the role of their overall approach towards citizenship issues in shaping their political participation strategies in both German and Turkish contexts. The main question revolves around the issue of citizenship preferences of the German Turks. I explore the simple question about the extent to which their citizenship preferences and attitudes towards citizenship at large facilitate their political integration in both Germany as well as Turkey. I accordingly ask whether or not or to what degree the German-Turks are politically integrated into German society. Then I link this issue of citizenship preferences and integration into the larger German society to Turkey's quest for EU membership. How does the level of political integration of the German-Turk community facilitate their evaluations for Turkey's future membership to the European Union (EU)?

In accordance with the main question, I develop my argument under three main issues. First concerns the German Citizenship tradition and how this tradition shapes citizenship preferences of the German-Turks. Second main debate revolves around the analysis of political integration and political strategies of the German-Turks. Since it is the citizenship that determines the conditions under which subjects become members to the political community, I present the political participation strategies that were shaped within the framework of German policies. Finally, I focus on the way German-Turks reflect their political strategies into their expressions and evaluations about the EU and Turkish membership therein. I argue that German-Turks interpret the issues related to Turkey-EU relations within the perspective of their own political strategies in gaining, using and protecting their citizenship rights and duties in both Germany and Turkey. In

a nutshell, I argue that, the exclusionist character of citizenship practices in Germany are highly influential in the development of the German-Turks' political strategies and their rhetoric in discussing politics both concerning their situation in Germany and Turkey as well as Turkey's bid for EU membership.

German-Turks tend to interpret the political developments between EU and Turkey within the angle of their own political strategy in gaining, using and protecting citizenship rights in Germany. In that sense, I argue that the ups and downs in the EU-Turkey relations facilitate in expression of the marginalization and radicalization of the political rhetoric of the Turkish community in Germany. Since more marginal and radical political rhetoric of the Turkish community does not approach the rendering of Turkish membership into a privileged partnership favorably, it is necessary to keep the reactions of the German-Turks in mind before suggesting any formulations other than full membership for Turkey. I argue that this marginalization of the political discourse of the German-Turkish community and in general their failure to integrate to the German political community is predominantly a result of the long established German citizenship politics towards non-Germans.

In fact, Turkish immigration to Germany and the historical plight of the German-Turks are conceptually well informed issues in the literature. My fieldwork and analysis of the data I collected rests on three interconnected justifications. One concerns the conceptual significance of the findings on citizenship. Another is the apparent empirical differences I was able to diagnose as a result of my analyses with the previous researches. Last one concerns the policy implications of my findings for the way policies can be shaped to address the problems of German Turkish community as well as Turkey's bid for EU membership as it relates to the larger European communities wherein the Turkish diasporas live.

Conceptually, the historical roots of the German notion of citizenship are ethnic based and exclusionist by definition. The literature on German citizenship also centers around this argument in general and argues that, the deep rooted ethno-national and blood based definitions of German citizenship is an anomaly for a multi-ethnic and multi-cultural German population. For discussing the reasons and the implications of this anomaly, the emphasis will be on the German tradition of citizenship with reference to Rogers Brubaker's famous book (1992) "*Citizenship and Nationhood in France and Germany*". The deep rooted tradition of German citizenship laws and practices incline German-Turks towards essentialisation, culturalization and apolitization. In that sense,

it is the German system that is responsible for the fact that political engagements of the German-Turks are based predominantly on Turkish arguments rather than the arguments of the German perspective that they are supposedly more familiar with.

As the German Citizenship law became more inclusive and democratic with the reforms of 2000, apolitization of the Turkish community in Germany with regard to German political tradition and the diasporic strategy based on ethnicity and culture is expected to lose its strength. Simply put, more inclusive citizenship politics may facilitate in the German-Turks to break out of their confinement to their small communities and enable them to participate in politics within a wider context of German politics. However, contrary to the expectations, my findings indicate that it is not the political motivation but practical concerns that the participants prefer German citizenship over Turkish. The way that the German-Turks experience and perceive their citizenship status in their everyday issues is thus scrutinized in the ensuing sections for explaining their apolitical preferences of German citizenship.

As for the empirical importance, my research aims at adding an important dimension to the previous empirical findings on the issues of the EU perceptions of the German-Turks. There is a significant difference between the findings that will be presented in Chapter six below and that of Kaya and Kentel's (2005) findings about EU perceptions. My findings indicate that there is a significant Euro-skepticism as well as opposition to Turkey's future membership on primarily the basis of Turkish nationalist arguments. However Kaya and Kentel's (2005) findings posit a very different picture. They report a more positive approach among the Turkish community in Germany towards the EU and they observe little if any apparent opposition to Turkey's future EU membership.

Another important difference between my findings and the existing literature concerns the way that German-Turks interpret the accession process. Turkish nationalist reasoning in German-Turks' perceptions about Turkey's future membership is quite dominant. The participants present the arguments peculiar to Turkish perspective rather than possessing a perspective that is distinctly European or Turco-German. What is striking about these findings is that the participants who were born and educated in Germany, who are socially well integrated to Berlin do present such arguments reflective of the Turkish political scene rather than carrying traits of European perspectives. Therefore, this research is important in perhaps pointing out a changing trend among the German-Turks in EU perceptions as well as evaluations of Turkey's

accession process. My research is limited in its scope and cannot generalize into the larger community of Turks in Germany. However, this diagnosis of a tendency to reflect the rising Euro-skepticism in the Turkish political scene should be followed in the future.

Finally, in terms of policy conclusion, two points are scrutinized below. One is the political participation strategies of the German-Turks in relation to German naturalization politics and the other is the reflection of their political rhetoric in their evaluations of EU related issues. If political participation is considered as subjects' voicing demands and protecting interests, then the mechanisms through which they are made matters. Accordingly, the significance of my research comes from the fact that, the way people perceive their own citizenship has important implications for the way they resolve their own problems. The barriers peculiar to the German naturalization policies, which prevent German-Turks to raise their concerns within the German political community, urge them to mobilize outside of the political context. With that regard, as a factor that shape the way German-Turks raise their problems and pursue their interests, it is important to examine German citizenship and naturalization policies.

The implications of the exclusionist policies become noticeable in the rhetoric of German-Turks in their discussions of the EU related issues. The ups and downs in Turkey-EU relations are interpreted by the German-Turks from a predominantly Turkish conservative point of view. In my explanation of the empirical difference between some of my findings and previous findings in the literature, I will refer to political changes in the EU-Turkey relations. An important implication of this close dependence upon Turkish domestic political scene for policymakers is that any development contrary to Turkey's interests in the EU related issues may facilitate the German-Turks' reactions with more radical and marginalized discourses.

The Research in a Nutshell

Following the above summarized objectives and the main issues of the discussion, a fieldwork was conducted in Berlin between the October 15th and November 15th of 2006 wherein I carried out in-depth interviews with members of the German-Turk youth community. The data was collected from these in-depth interviews with 22 German-Turks of second and third generation. The in-depth interviews consisted of 39 semi-structured questions which covered four main issues; the individual experiences in the diaspora, the perceptions of Turkey and Germany,

citizenship preferences and familiarity with the politics in Germany, Turkey and the EU. The first two sections of the questionnaire were designed to understand how the participants themselves express their own experiences and problems. In the third section, it was attempted to understand the meanings that they attach to German and Turkish citizenships, what the German citizenship signifies for the young generation German-Turks. In the final section I attempted to understand familiarity of my participants with the political issues related to Germany, Turkey and the EU. In that way, I aimed at understanding the political strategies of the participants and how their strategy is discursively reflected in their evaluations on Turkey-EU relations. Because of the limitations of the sample group, my findings cannot be generalized. However, in order to see where the findings stand within the general context of Turkish community in Germany, I scrutinized the researches conducted by Ayhan Kaya and Ferhat Kentel¹ as well as the survey conducted by Konrad Adenauer Foundation in a comparative perspective.

Plan of the Ensuing Presentation

The plan of the arguments will be as follows. The second chapter will be a literature review on the immigration from Turkey to Germany. This chapter will give background information on what has been discussed about the German-Turks so far in the literature. The chapter will be divided into four sections, the first one will be on the Turkish guest workers' experiences, living conditions and their initial plans. The second part of the chapter will be based on the changes in German politics with regard to the immigrants followed by the section on the discussion of the transition of Turkish immigrants from guest workers to diasporic communities. Finally the chapter will be concluded with the two most recent research findings of Kaya and Kentel (2005) and the survey by the Konrad Adenauer Foundation conducted in 2001.

The third chapter will begin with the conceptual definition of citizenship. Then the German tradition of citizenship with its ethnic connotations will be examined with reference to Roger Brubaker (1992). Since it is the deep rooted German ethnic based naturalization policies that shapes the political strategies of the German-Turks, it is necessary to give an account of the development of citizenship in one section. Then the

---

¹ Kaya and Kentel (August 2005) "*Euro-Türkler Türkiye ile Avrupa Arasında Köprü Mü Engel Mi?*" Bilgi University Publications, Istanbul.

2000 German Citizenship Law will be examined as a major turning point for official attitudes towards non-German population and immigration.

The fifth chapter, following a short depiction of the fieldwork experience and methodology used, will be about the observations on and the interviews with the German-Turks in Berlin. The first section will comprise of a description of the exploratory questioning I carried out in the fieldwork concerning self identifications, sense of belonging and transformation of the *myth of return*. Since this is an exploratory fieldwork, I believe it is beneficial to present some findings in this area that turn out to offer important linkages to my main questions of interest. In answering the main questions, I begin by focusing on the political strategies of the participants. Then, the importance of German citizenship for the participants is touched upon. The underlying factors for their preference of German citizenship are examined as abating the inequalities based on status and identity, the structural inequalities, the functional inequalities or both. In the last part of the last chapter I develop my arguments on the German-Turks' EU perceptions based on their judgments about the Euro and the European Citizenship and how they evaluate Turkey's EU candidacy.

CHAPTER II
LITERATURE REVIEW:
TURKISH IMMIGRANTS in GERMANY

This chapter will analyze what has been discussed in the literature on Turkish immigration to Germany under three main titles; the process of Turkish immigration and Turkish community formation in Germany, development of German policies towards non-Germans and the situation of contemporary Turkish community in terms of naturalization preferences, political strategies and European Union (EU) perceptions.

For rendering the current circumstances of the German-Turks better in terms of their peculiar participation strategies, citizenship preferences as well as the way that they perceive Turkey and Germany, the historical process of Turkish immigration to Germany cannot be cast aside. The empirical discussions on the political strategies, citizenship preferences and perceptions of Turkey, Germany and Europe are the continuation of a broader process. In order to take a better snapshot of the situations of the contemporary situation, the chain of factors as the factors as the transformation of Turkish community within three generations and the development of German policies towards its non-German subjects will be examined. For that purpose, with reference to the literature, the following two sections will scrutinize the four decades of transition of the Turkish community from guest-workers to German-Turks and how the German policies has developed with regard to the transformation.

After stating the historical process, the final section will be on the discussions in the literature with regard to my main arguments. This final section will focus on how the three main points of political mobilization strategies and integration of the German-Turks, the determinants of the decision to naturalize for the German-Turks and their evaluations of EU related issues, have been discussed.

2.1) The Process of Turkish Immigration to Germany

The period after the World War II was that of a high industrialization and rapid development in the North and West European countries, which exacerbated the structural differences between the North and South European economies. This polarization between the North and South also shaped the route of the migratory flows from the labor expansive less developed south to more developed capital expansive North. On the one hand recruitment of labor was the urgent need of the of the industrial North, on the other hand sending excessive labor abroad was regarded as a tool for overcoming the structural problems in the undeveloped countries.

Within this context, emigration in 1960s was considered as the major cure for the foreign currency and unemployment problems in Turkey, by both sending the unemployed and demanding population and also getting their remittances as foreign currency.² As for Federal Republic of Germany, the already existing labor shortage was exacerbated by the construction of the Berlin Wall in 1961.³ Consequently, a bilateral agreement was signed in 1961 between Turkey and the Federal Republic of Germany which set the terms of recruitment. According to the agreement, the requests were made by the German Federal Labor Office and its representative bureau in Istanbul to Turkish Institute of Labor. The recruitments were under the state regulation and were either nominative (calling for a specific individual) or anonymous.

The concept of Gastarbaiter (Guest Workers) was introduced in this period that was based on the principle of rotation envisaging that, the workers would reside for a year and at the end of that year would return to home country. However, the rotation principle has never been applied, since it mismatched the interests of both employers and immigrant employees.

On the employers' side, at the time that the immigrant workers become fully trained on their job and use their potential in maximum productivity after a year, were supposed to be replaced by newcomers. This implied an additional period of training

---

² A. Kadioğlu (1993) "The Human Tie: International Labour Migration" in Balkır and Williams (eds).

³ German Democratic Republic under the Soviet domination set the wall in 1961. This prevented the flow of labor from East to West Germany.

and reaching their potential. Therefore the industrialist employers became a pressure group, insisting for the prolongation of the residence permit of their immigrant workers.

On the other hand, the main aim of the immigrants from Turkey was to accumulate enough savings to open up their own business at home, which was quite impossible to accomplish within a year given that the increased expenses in the urban centers of Germany compared to their hometown. Therefore contrary to the initial expectations, the immigrant workers' stay turned out to be a permanent one. In the 60s thousands of emigrants from Turkey in surge of higher wages were destined towards Germany. To illustrate, the number of Turks in Germany increased from 2700 in 1960 to around 470.000 in 1970.⁴

For discussing the initial status of the Turkish immigrants as guest-workers, Kadioğlu (1997) uses the term *Konjonkturpuffer* for describing the role of Turkish immigrants as “shock absorbers regulating the ups and downs of the economy”.⁵ Different from the capital intensive sector, in labor intensive sector dominated by immigrant labor facilitate to respond to the fluctuating demands which becomes quite obvious during the recession in the German automotive sector in 1966. In that year, more than around 70.000 Turkish workers were laid, to be reemployed after the recession in the following year.⁶

In that sense, the Turkish community in Germany started to be developed in 1960s with the labor recruitment. Their status within the society as the welcomed *konjonkturpuffer* has started to be change towards unwanted ‘Muslim intruders’.⁷ In the following discussion, this change and the underlying socio-economic and political conditions will be elaborated.

The 1970s was marked by severe energy crisis and global economic problems that exacerbated unemployment in European countries as elsewhere. As a precautionary measure for the mounting problems, German authorities decided to stop labor recruitment.

While stopping the potential incoming labor, social rights of the immigrant workers were recognized. Rights to retirement and other social security provisions such as health care, unemployment benefits, child benefits coupled with the ongoing political

---

⁴ Federal Bureau of Statistics cited in N. Abadan-Unat (October 2002) pg. 38.

⁵ ‘Is Racism Being Combated Effectively in Germany?’ in *Encountering Strangers Responses and Consequences* G.Rystad (ed.) pg.84.

⁶ see Abadan-Unat (2002) pg. 45 and Kadioğlu (1993) pg. 143.

⁷ Kadioğlu (1997) pg. 84

and social unrest at the home country gave the Turkish immigrants an incentive to stay and bring their families. Therefore, in 1970s immigration from Turkey was in the form of family unification.

Furthermore, closing the borders to third country nationals⁸ had an unintended consequence in terms of immigration from Turkey. According to the German Constitution, the right to asylum was open to anyone as well as potential immigrants from Turkey.⁹ Abadan-Unat (2002) mentions that, the number of asylum applicants from Turkey increased from 809 in 1976 to 57.913 in 1980 with the complaint of political oppression.¹⁰

After giving the a brief background information on the idea and driving motives behind the labor recruitment that started the development of Turkish community in Germany, in the following discussions within a theoretical background, the occupational status, living conditions and initial experiences will be scrutinized. The arguments will develop with references to Nermin Abadan-Unat (2002), Ayşe Kadioğlu (1997), Douglas Massey (1999) and the interviews that has been conducted during the fieldwork in Berlin.¹¹

According to Massey (1997), with regard to the developed, industrial, receiving states, postindustrial mechanisms facilitate a dual labor market. Mostly native workers occupy the jobs in the primary market that is characterized by steady work and high payment. However, for the unstable, low paying jobs, promising little prospect for the future, employers turn to immigrant labor.¹² Similar to Massey's Dual Markey Labor Theory, Abadan-Unat¹³ comprehensively analyzes Piore's discussions on the segmented labor market theory. Accordingly, when the employers cannot respond to the pressures from the native unskilled workers at the bottom level of the occupational hierarchy, they import immigrant labor who would accept lower wages. Therefore, combining the two arguments, the immigrant labor is utilized to fill the ranks of the bottom level

---

⁸ From 1968 onwards, within the boundaries of EU (then EC) workers of Member State nationals were able to be employed without being subject to any formal restrictions such as work permit.

⁹ N. Abadan-Unat (October 2002) pg. 55-56.

¹⁰ The number of applications was sharply dropped to around 7500 within the following five years and increased to 22.000 in 1990s. for the figures see Abadan-Unat (2002) pg. 56. The political and social conditions should also kept in mind since in 1980s Turkey was experiencing a military coup. It was a period of severe political oppression and violation of human rights. Within an environment of unrest and oppression the increase in asylum application should not be interpreted just as a transformation of labor migration.

¹¹ For further information see the Methodology Chapter.

¹² Massey (June 1999)

¹³ see N. Abadan-Unat (2002) chp. 1. pg. 10-15.

occupations since they are less demanding from the employers as well as more flexible for unstable and low paying jobs.

Additionally, it is also assumed that, occupation does not just have a utilitarian and material meaning. In the symbolic sense, occupation defines one's social status, and position within the hierarchical structure of the society. Especially at the bottom down jobs, the native workers are highly concerned about their social position and employing workers, who are not considered as a part of the society, responds to the concerns of the native workers. In other words, immigrants are more materially oriented while working abroad and compare their social status with the home society to which they still belong. Therefore since they do not regard themselves as a part of the host society and only work with material concerns, as far as the wages and material conditions are satisfactory, they do not hesitate to fill the ranks of the occupations that are not preferred by the natives.

By the discussion above, it is attempted to give a theoretical framework for explaining the occupational situation of the first generation Turkish immigrants. As an empirical example for the mentioned theorizations; a survey research conducted by Abadan-Unat in 1963 on Turkish immigrants demonstrates that a considerable number of immigrants quit their higher status jobs like teachers, salesmen, and accountants and preferred to be unskilled workers in Germany.¹⁴ Their previous occupations like civil servants or merchants, skilled or semi-skilled workers hardly corresponds to their occupational status in Germany as construction workers, mine workers or heavy industry workers. In that sense, the main concern of the Turkish labor immigrants was not the prestige of the jobs but the material benefits.

Discussing the living conditions within the perspective of Segmented Labor Market Theory; the immigrants not only replaced the lower ranks of occupation but also of housings. While the Germans gone through an upward mobility in terms of living conditions, the newcomer immigrants from Turkey were settled in the houses that the Germans were despised. So the difference of status was maintained in everyday life; improving the housing conditions of German citizens by building new neighborhoods at the outskirts of Berlin, the neighborhoods that they left behind were to become ghettos characterized by low living standards under unpleasant conditions.

---

¹⁴ It is estimated that, among the 494 surveyed Turkish immigrants in Germany 42% were skilled workers, 14% were civil servant or officer and 15% were merchant in N. Abadan-Unat (2002) *Bitmeyen Göç*.

The Director of Turkish Union in Berlin-Brandenburg, Mr. Kenan Kolat dates changing patterns of settlement back to mid 1960s. By that time, modernization of Berlin and especially Kreuzberg region was on the agenda. Rather than reconstructing and rehabilitating the buildings, Germans moved to the newly built modern neighborhoods. The immigrant Turkish families were settled in those apartments that Germans left behind. In that sense, it is argued that, the policy of the Berlin state was to use these housings with primitive standards that were emptied by Germans, for the accommodation of settling immigrant families.

At this point it will be helpful to refer to the responses of the participants of the fieldwork conducted in Berlin. During the interviews, when the experiences and the living conditions of their parents' and grandparents' asked, the first thing that the participants mentioned was the inadequacy of the accommodation facilities. Cemile¹⁵ quotes how her aunt has lived in one room with all her family members of 10 people. Elif also mentions the same points while talking about her mother's memories of her first years

“my mother has gone through difficulties in her first years of marriage. She was living with my fathers' parents, sisters and me -I was born there- in a two roomed house, sleeping all in one room. I remember when we were little, my mom used to wash us in the kitchen in a wash-bowl we did not have a bathroom and the toilets were outside.”¹⁶

Similar to Cemile and Elif's responses, Ayhan Kaya also describes the low standards in the accommodation facilities of Turkish immigrants. The structure of buildings reflects the class differences; the buildings are divided within by a courtyard. Those front apartments were mostly occupied by middle class families. Apartments at the back that face the courtyard were built for workers' families. Those apartments were

---

¹⁵ For the field-work and interviews conducted in Berlin see the Methodology chapter.

“My aunt came here first, she sometimes talk about her first years. She says she had great expectations for coming here, but she was disillusioned because they were staying 8-10 people in one room. The toilets were outside, no place for bath. You wash your fruits in the same basin you wash your hand after you get out of the WC. She became sick to her stomach because of these unpleasant conditios.” [İlkönce halam buraya geliyor tabii kendisi anlatır mesela çok büyük umutlarla buraya geldiğini işte taşı toprağı altın sandım ama geldiğinde çok hayal kırıklığına uğramış. Çünkü geldiğinde bi odada 8 10 kişi kalıyolarmış aile olarak. Lavabo zaten dışarıda, banyo yok, yemek yerken de mesela lavabodan çıktığında elini yıkasan da aynı lavaboda yıkıyosun. Halamın midesi almamış ilk zamanlarda] See the appendix for Cemile

¹⁶ “It was hard, when my mother married to my father, they were living in a two roomed house with her inlaws. I was born in that house. They were all sleeping in one room my fathers' sister my mother and my father. My mother has lived with my grandmother for five years. We did not have a bathroom, I remember, my mother used to wash us in wash-bowls” [zormuş küçük evde kalmışla hatta iki odalı evleri varmış annem oraya gelin gelmiş ben doğmuşum hep beraber kalıyorlarmış. Hepsi beraber bir odada kalıyormuş babaannem salonda yatıyormuş. Annem geldikten sonra halalarım hepsi evlenmiş ondan önce hep beraberlermiş zormuş. Ben yani annem beş sene kalmış babaannemle. Banyo yoktu çok iyi hatırlıyorum leğenin içinde yıkıyodu annem bizi mutfakta. Tuvaletimizde dışardaydı yani bir merdiven yukarda anahtarlıydı küçük bi tuvalet yani iyi hatırlıyorum.] See the appendix for Elif.

built mostly prior to World War I and lack the basic facilities of private toilets, bathrooms moreover heating systems were designed for stove.¹⁷

Investing all their savings and resources in Turkey, their primary concern of saving as well as perceiving of their stay in Berlin as short term, made Turkish immigrants to accommodate under primitive conditions for a long period of time.

So far, a brief account of the initial status and conditions of the Turkish immigrants in Germany examined. In the coming part of the first section, I will discuss how the German policies towards immigrants have facilitated in the development of Turkish community in Germany. The reason for discussing the German policies for immigrants is that the role of host country politics towards immigrants is highly important. Since the German political tradition is highly ethnically oriented and exclusionist, the foreign groups focus on their own ethnicity and adopt an ethnically oriented culturalist strategy of representation. Therefore, in discussing the participation strategies of the German-Turks as the second part of the main question, it is important to acknowledge the impact of German Politics of Immigration.

2.2) German Politics of Immigration

Scrutinizing the German immigration policies in the post World War II period, Massey's discussion is quite explanatory on the dynamics of the changing perceptions of German policy makers towards the immigrants.

In Massey's discussion (1999), during the period of 1945 and 1973, economic and political conditions shaped the immigration policies in the receiving state; politicians face a dilemma; on the one hand the root causes that generate the international population movements are beyond their reach to control, on the other hand the politicians are under 'mounting public pressure to control immigration.'¹⁸ During the period of economic growth and falling inequality, public was not concerned about immigration. However during the times of unstable wages, unemployment and recession, public becomes reactive against immigration. Under these circumstances, immigration becomes politicized and instrumental for the politicians to mobilize the

---

¹⁷ See A. Kaya (April 2000). He also adds that, 28% of the houses in Berlin lack bathrooms 28% lacked both toilets and bathrooms and 74% were heated by stoves.

¹⁸ The root causes according to Massey (June 1999) are the global economy that generates large-scale international movements, universal human rights regime and independent judiciary immune to political pressures. See Massey (1999) "International Migration at the Dawn of the Twenty-First Century: the Role of the State" pg. 313-315.

electors. Simultaneously, the politicians are aware that, to find a decisive solution to immigration in line with the expectations of the public is not very probable. Therefore they find the solution in limiting the immigrants' rights, forcing them to assimilation, simply making them to feel disturbed.

Massey's above mentioned perspective is highly explanatory for the changing attitudes of German authorities towards the immigrants. In short, during the global economic boom, the immigration to Germany in the form of labor recruitment encouraged. However during the recession periods while being unable to stop the migratory flows towards Germany, the politicians adopted assimilationist and repressive policy frameworks towards immigrants.

Without shifting from basic policy towards immigration that is Germany is *kein Einwanderungsland* [not a country of immigration], has adopted various stances towards immigrants due to the changing political and economic circumstances. The first immigration policy was the 1965 Foreigners Law. According to Kaya (2000) this law functioned to control and pacify the immigrants rather than to widen and secure their rights. The legislations enabled the German government to benefit the labors of the guest workers whenever there is a need. If the need cease to exist the law made it possible to deport the guest workers.¹⁹

Coming to 1970s, in spite of the opposition of most Germans, it became obvious that many of the guests and their families were in Germany to stay permanently. Loosing the support of the public, mounting unemployment problems coupled with the October 1973 oil embargo and a global recession prompted the German government to take action for discouraging labor recruitment.²⁰ Finally in November 1973 against the oppositions of employers and Ministry of Labor and without consulting the sending countries, unilaterally the German Government decided to stop labor recruitment from the non EC members.

In 1982, the coalition of rightist parties under the leadership of CDU came into power. Aroused by the popular concerns, then Chancellor Helmut Kohl insisted on the assumption that Germany is not a country of immigration and the permanent residence

---

¹⁹ 1965 Law the decision regarding the residence permit given under the condition that it does not conflict with the interests of the Federal Republic of Germany. According to the same law foreigners could enjoy the civil rights other than, to assemble, to organize, free mobility, freedom to choose work, workplace or education. Cited in Kaya (April 2000) pg. 48.

²⁰ Martin (2002) pg. 10. The measures taken to discourage immigration were increasing the employer-paid recruitment fee from DM 300 to DM 1000; prohibiting immigrants to move those cities where foreign residents exceed 12% of the population

of the guest workers is unacceptable. Therefore he directed his attention towards immigrant workers and specifically their deportation.

Unification of the East and West Germany in 1990 implied an additional burden on the West Germans in economic terms. In order to prevent hostility between the East and West Germans due to economic and employment concerns, nationalistic discourses were reinforced. Election campaigns and party politics were centered around the popular hostility towards the foreigners. Culturally and ethnically visible foreigners, within which Turks were the majority, became the scapegoats for the increasing unemployment and poverty.

In that sense, the Turkish guest workers who were welcomed with enthusiasm and were praised by their utilitarian aspect in the German economy in 1960s were started to be seen as an additional burden in the times economic restructuring and unemployment after the 1970s. According to Davies (2000), governments voice the concerns of the individuals by asserting that immigrants “may destabilize the state and society by weakening its cultural identity, disturb a delicate ethnic balance, and impose strains on their welfare and economy”²¹. Similarly, being stripped out of their utilitarian roles, the Turkish guest workers were represented in the media, political and public discourses as constituting a traditional Muslim subculture, destroying the isomorphism of German nation. In other words, when it was realized that the guest workers were to stay permanently also in times of unemployment, they were started to be seen as unwanted intruders destroying the social cohesion and bringing a cultural hybridity in a negative sense.

In the early 1990s the violent acts against foreigners had increased considerably. The incidents in 1992 Mölln, Rostock, in 1993 Solingen were three tragic examples of racist attacks which were increased by 160% in 1992.²² There was a high tendency to regard the tragic incidents in Mölln and Solingen as barbaric acts of some marginal racist groups. This attitude of confining racism and xenophobia only to some marginal groups of ‘subhuman’ like neo-Nazis prevented to see the embedded racism and xenophobia in government practices. It can also be misleading to blame just the CDU government for these racist attacks but the role of the politics that the government

---

²¹ Davies (2000) ‘Neither here nor there?’ The implications of global diasporas for (inter)national security in D.T. Graham and K. Poku (eds) *Migration, Globalisation and Human Security* pg.41.

²² In Hoyerswerda and Rostock, the dorms that asylants of Asia origin stayed were stoned and burned down. In Mölln three Turkish women found murdered in their home and eight Turkish people were severely injured by neo-Nazis. In Solingen, a house of a Turkish family was burned down whereby five women and a child was killed. Abadan-Unat (2002).

followed in these acts cannot be denied. To give a simple example, after the racist massacres in Solingen, the then government, rather than condemning the incident, preferred to blame the legislations that had a liberal stance towards immigrants and asylum seekers. In the political discourses, ethnicity and culture was highly emphasized in restructuring Germaneness against the ethnically, culturally and religiously other living within.

Furthermore, the Turkish immigrants, because of not integrated successfully to German society, were blamed for the xenophobic and paranoid responses. In that sense, culturally distinctive groups who are considered as incompatible with the norms and values of the host society are perceived as a threat for causing the members of the majority population to express their reactions violently.²³ Hence, Turkish immigrants as ‘Muslim intruders’ were regarded by government officials as constituting such a threat and also causing violent racist responses.

In the post-Cold War period, the state institutions asserted their legitimacy and autonomy on providing protection not from a military threat but from a threat to the security of identities and social order. The increase in immigration, acceptance of cultural pluralism, and failure of assimilationist measures all implied perception of increasing threats to identity.²⁴ Therefore the German government’s attitudes towards immigrants can also be regarded as a way to legitimize its authority by asserting on the threats that the immigrants pose to the German national identity. Quoting from Davies (2000), “Weiner emphatically states that such perceptions should not be summarily dismissed as xenophobic, paranoid or inhumane responses, as these insecurities relate to important aspects of human life in areas such as employment, welfare, and housing.”²⁵ The perception of cultural threat is likely to be particularly acute where diasporas become concentrated in specific areas or occupations, whether this is caused through discrimination or self imposed.

In line with Kaya’s argument (2000), the policies that the German state adopted with regard to guest workers also structured the political and representational strategies of the Turkish immigrant workers. In the following section I will discuss how the

---

²³ Davies (2000) ‘Neither here nor there?’ The implications of global diasporas for (inter)national security in Graham and Poku (eds) *Migration, Globalisation and Human Security* 41-42.

²⁴ Davies (2000) ‘Neither here nor there?’ The implications of global diasporas for (inter)national security in Graham and Poku (eds) *Migration, Globalisation and Human Security*.pg.40.

²⁵ Davies (2000) ‘Neither here nor there?’ The implications of global diasporas for (inter)national security in Graham and Poku (eds) *Migration, Globalisation and Human Security*.pg.41

immigrant self representation and political strategies has transformed within three generations.

The first two section attempted to give an overall picture of the initial formation of Turkish community in Germany as guest-workers and the changing German policies towards its Turkish population. In that sense, it can be argued that the ethnic based political participation strategies and the reasons for particular preferences over German citizenship are the continuation of a broader process. Therefore, with the help of these historical developments it will be easier to situate the main discussions that will be assessed in the next section.

2.3) Empirical Discussions

What has been discussed so far is the process of immigration and the development of the Turkish community in Germany as well as the changing German policies towards immigrants. After giving the historical process of the Turkish immigration, the discussions in the literature, relevant to the main issues of this thesis will be scrutinized.

To remember, the main question of discussion was, with regard to the citizenship preferences of the German-Turks, how well they are integrated to the German political context and how their level of integration is reflected in their evaluations of EU related issues. Since the question is composed of three main party, the discussion in the literature will be examined under three topics.

The discussion will begin with the researches on the determinants of citizenship preferences and the linkage of naturalization and political integration. As for the second part of the main question, how political participation strategies of the German-Turks have been discussed in the literature, will be examined. As the final step, the fieldwork by Ayhan Kaya and Ferhat Kentel (2005) on the German-Turks and their attitudes towards the EU related issues as well as Turkey's future membership will be scrutinized.

2.3.a) Citizenship preferences

For explaining how the citizenship preferences of the German-Turks have been discussed in the literature, Diehl and Blohm's (2003) article entitled, "Rights or

Identity? Naturalization Process Among ‘Labor Migrants’ in Germany” will be scrutinized. The arguments of Diehl and Blohm are interesting to mention as for being contrary to my propositions on the citizenship preferences of the German-Turks.

Briefly by questioning the main motive for the Turkish immigrants to naturalize is that they gain more rights and benefits, Diehl and Blohm (2003) hypothesize that, “...Turkish migrants are more willing to ‘change flags’ because naturalization offers a means of transferring formal allegiance to a group with higher social status, especially for those who have achieved a high level of individual assimilation.”²⁶ Therefore their arguments is composed of two steps; the costs and benefits of naturalization are negligible in discussing the underlying reasons for naturalization and naturalization depends on the level of Turkish immigrants’ assimilation since naturalization offers upward mobility and group belonging that the assimilated immigrants value.

Based on the quantitative data from German Socio-Economic Panel, the level of assimilation is measured by the language spoken at home and the ethnic composition of their networks. For testing the role of tangible costs and benefits for naturalization the variables of economic capital in the form of property ownership and human capital as having better occupations and interest with politics are employed.

The findings of Diehl and Blohm (2003), confirm their assumptions that the likelihood for naturalization of a Turkish immigrant is determined by the level of his assimilation. With that regard,

“A 30-year-old Turk who has German friends, intends to stay in Germany permanently, is interested in politics, and speaks German at home has a 44 percent likelihood of being naturalized or intending to do so within two years; the same person has only a likelihood of 24 percent if he does not speak German at home.”²⁷

The significance of the above mentioned work lies in the fact that, it presents a different methodological and theoretical approach towards the citizenship preferences. In that sense, their findings that the benefits of the citizenship has no significance on the naturalization preferences of the Turkish immigrants. On the other hand it is the upward mobility and belonging to a more prestigious group that underlies the naturalization preferences of the assimilated immigrants. They argue that it is more likely for an assimilated person to become a citizen.

As will be discussed further in the chapters on the empirical discussion, the findings presented in the Chapter V, draw a totally different picture from Diehl and

---

²⁶ Diehl and Blohm (2003) pg. 134-135.

²⁷ Ibid. pg. 156-157.

Blohm (2003)'s arguments. What underlies the citizenship preferences of the participants in my fieldwork are its practical advantages like lessening of paper work. Furthermore, Diehl and Blohm (2003) see the only significant advantage of the legal rights that citizenship brings is participating the elections. Still it turns out to be that, participating the elections is minute in the eyes of the participants among the other advantages of citizenship such as its practicability and free mobility throughout Europe.

The reason for mentioning the article by Diehl and Blohm (2003) is to present a different explanation to the particular issue of citizenship preferences. Since a detailed analysis on the development of German citizenship and the characteristics of the Citizenship Law in 2000 will be given in the following chapter, it will not be attempted to mention the discussion on German citizenship traditions in the Literature Review.

For examining how the citizenship preferences of the participants facilitate in their political integration, it has been argued that, having or applying for German citizenship is an important step that opens the way to political integration. Diehl and Blohm's survey conclude a similar argument that it is more likely for a person to naturalize, who is interested with politics. The survey published by the Konrad Adenauer Foundation is not informative enough about political integration, but it turns out to be that citizen German-Turks are better integrated to the society in terms of socialization and the use of German language.

However, the data presented by Kaya and Kentel (2005) hardly supports the argument. Despite the fact that a considerable number of the participants stated their positive attitudes towards German citizenship, there is a prevalent disinterest among the German-Turks about the German politics. Still to be optimistic, it is also stated that the younger generations are less indifferent with German politics than the first generation.²⁸

Parallel to Diehl and Blohm and the survey by Konrad Adenauer Foundation, formal political participation through voting may facilitate in the German-Turks to be more familiar with German politics and those individuals interested in German politics may choose German citizenship out of political concerns. However, as will be discussed further, it turns out to be that, in line with Kaya and Kentel's (2005) findings, political participation in its orthodox sense does not have an importance in participants' citizenship preferences. Furthermore, the strong tendency of preferring over German

---

²⁸ 59% of the German-Turks were stated as either German citizen or applied for citizenship. 60% of the German-Turks stated that they are indifferent with German politics, Germany born younger generations are more interested in German politics (46% stated their indifference) than Turkey born first generations (54.6% stated their indifference). In Kaya and Kentel (2005) pg. 79-82.

citizenship and the very low level of integration to German politics, reveal that, contrary to Diehl and Blohm, it is not a desire to be a member of the German political community for the Turkish immigrant for their preference over German citizenship.

2.3. b) Political strategies of the German-Turks

This section will be a literature review of discussions on the political mobilization and participation strategies of the German-Turks. The main focus will be on Ostergaard-Nielsen (2003), Kaya (2000), and Kaya and Kentel (2005). The basis of their arguments is the political mobilization of German-Turks around their ethno-cultural communities as the continuation of Turkish political divisions.

Ostergaard-Nielsen (2003) in her book entitled *Transnational Politics: Turks and Kurds in Germany*, employs a multi-dimensional approach to the political strategies of Turkish population in Germany, from discussing the political implications of immigration in Turkish-German relations to the reactions of Turkish political agents to the Turkish and Kurdish communities in Germany. Since the main question of the research was presented as how the citizenship preferences of the German-Turks facilitate their political strategies, the focus will be on Ostergaard-Nielsen's discussions on the political mobilization of the German-Turks and the means to pursue their political agendas.

Ostergaard-Nielsen begins her discussion by defining two forms of political activities as *Immigrant Politics* and *Homeland Politics*. According to Ostergaard-Nielsen, homeland politics, which was prevalent for the Turkish immigrants until the late 1970s early 80s, "denotes migrants' and refugees' political activities pertaining to the domestic or foreign policy of the homeland".²⁹ Immigrant politics are the political activities that migrants or refugees undertake to better their situation in the receiving country, such as obtaining more political, social and economic rights, fighting discrimination, which characterizes the political activities of the immigrants after the 1980s.³⁰ Thirdly, diaspora politics is as a subset of homeland politics confined to those groups that are barred from direct participation in the political system of their homeland. By presenting this categorization, she mainly argues that, migrant politics and homeland politics cannot be discussed separately for "immigrant political claims for

---

²⁹ Ostergaard-Nielsen (2003) pg.21.

³⁰ Ibid.

religious and ethnic distinctiveness send strong (...) signals (...) to the political regime of the country of origin.”³¹

In support for her argument, Ostergaard-Nielsen scrutinizes political mobilization of the Turkish and Kurdish communities around party politics, religious mobilizations and ethnic mobilizations. She builds her discussion on the grounds that the diasporic political communities combine the homeland and hostland politics in their agenda. Sunni organizations in Germany both criticize the headscarf ban in Turkey while also demand for recognition of Islam as an official religion in Germany; the Alevi organizations work for recognition in Germany also demand from Turkish state to recognize Alevism officially.³² Similarly the oldest Kurdish organization in Germany KOMKAR also insists on recognition of Kurdish minority in Germany different from Turks and also sends messages to Turkish authorities to stop the persecution of Kurds in Turkey. In that sense she claims that organizations of immigrants from Turkey follow a trend towards hostland politics but still the homeland political mobilization prevails. In her words; “opposition to political developments in Turkey has mobilized Turks and Kurds abroad.”³³

The contribution of her work to my arguments on the participation strategies is evident in her main conclusion as homeland and immigrant political agendas cannot be separated from each other. Quoting from her, “organizations may focus on homeland political issues for immigrant political reasons” and vica versa. Therefore in discussing the political strategies of the participant German-Turks around their own cultural and ethnic sphere, it will be acknowledged that such a strategy is not just the outcome of homeland political mobilization but an interplay between the homeland and the immigrant politics.

While successfully examining the political mobilization of Turkish and Kurdish communities in Germany and their agendas as the combination of homeland and hostland politics, the underlying reasons for the development of particular political strategies remains vague in Ostergaard-Nielsen’s discussion. For giving a better insight to the ethno-cultural strategies as political participation, it will be referred to Ayhan Kaya’s arguments on German politics of exclusion and multi-culturalism.

---

³¹ Ostergaard-Nielsen (2003), pg. 22.

³² See E.Ostergaard-Nielsen (2003) pg. 57-60.

³³ E. Ostergaard-Nielsen (2003) pg. 63.

In discussing the process of ethnicization of Turkish political participation strategies in Germany, Kaya (2000) states the German policies towards immigration as the main reason for adoption of a particular participation strategy. He divides the participation strategies of the Turkish immigrants into three groups as immigrant, minority and diasporic strategies. The first two are ethnic based strategies as the outcome of Guest-worker ideology and the assimilationist ideologies of Germany, the third one is more of a cultural based one as the implication of multi-culturalist policies.³⁴

What Kaya (2000) argues about this particular issue is how the assimilationist and exclusionist policies of the conservative government that came into power in 1982 has shaped ethnic based political mobilization of the Turkish immigrants towards the hostland. In that sense, being excluded from the political community through exclusionist naturalization policies the Turkish immigrants mobilized their own ethnic formations for raising their demands and concerns about a secure environment and showed their reactions to the mounting xenophobia and racism.³⁵

Kaya (2000) also refers to multiculturalism as a factor for ethnicisation and culturalization of Turkish immigrant strategies. He argues that, the immigrants conforms the standards shaped by the majority as multiculturalism and be confined to their cultural and religious identities.³⁶ He criticizes multiculturalist policies with regard to Turkish minorities in the sense that cultural representations become more important than defending their political and economic interests.³⁷ For that reason, Kaya (2000) warns for the deceptive positive connotations attributed to multiculturalism

Kaya's (2000) arguments on the ethnicisation and culturalization of political strategies of the German-Turks are highly contributory for explaining the apolitical strategies of the German-Turks in my fieldwork. German policies towards its non-German population, by giving free spaces in the cultural sphere but bringing strong blocks on the way to their inclusion to German political community, confines the Turkish community within their own ethno-cultural enclaves. Making politics over ethno-cultural and religious references peculiar to Turkish context as well as adopting

---

³⁴ A.Kaya (2000), pg. 43.

³⁵ For further information see Kaya (2000) pp.43-57.

³⁶ Ibid. pg.58.

³⁷ Kaya also reminds that, multiculturalism reinforces the power relations between the host culture and the minority culture. Minority and immigrant cultures then started to be realized as exotic entities, which are tolerated and protected by the hegemonic culture. Additionally by referring to Foucault he also adds that, through giving a sense of freedom in the cultural sphere, the hegemonic political powers make the immigrants and minorities *governable*. In pages 99-107.

apolitical means for political participation are the outcomes of such German policies. Therefore, while explaining the way that the participants raise their concerns and resolve their problems, it will be acknowledged that, it is the system that results in the formation of apolitical means of participation.

2.3. c) European Perceptions

So far it has been discussed that, how the issues relevant to the main question of the research have been examined by the preceding works. To remember, the main question was, with regard to their citizenship preferences the political integration and participation strategies of the German-Turks facilitate in their evaluations of Turkey-EU relations. For that purpose, the determinants of the citizenship preferences of the German-Turks was discussed with reference to Diehl and Blohm (2003) and the survey by Konrad Adenauer Foundation. Then the ethnic based political participation strategies were scrutinized with reference to Ostergaard-Nielsen (2003), Kaya (2000).

As the third step of the main question the empirical findings about how the German-Turks evaluate the EU related issues and particularly Turkey's accession process. Kaya and Kentel's comparative, work published in August 2005, is on the role of Euro-Turks between the EU and Turkey and focuses on the Turkish community in Germany and France will be elaborated.

The research conducted by Kaya and Kentel (2005) is based on 13 focus group interviews, 35 in-depth interviews both in France and Germany, 1065 surveys in Germany and 600 surveys in France in September-October 2003.

This highly comprehensive research was conducted to explain the attitudes of the Euro-Turks towards the European Union, to challenge the general typology of the Euro-Turks in the imaginations of the EU citizens and politicians as well as to overcome the prejudices and to promote co-habitation of multiple cultures and ethnicities.³⁸ It is also assumed that the Turkish community in Europe with its heterogeneous structure may constitute an important supportive pressure group and a stumbling block simultaneously on the accession process.

To begin with, what the EU infers for the German-Turks according to Kaya and Kentel (2005) is the Euro and free mobility and the European project was described by

---

³⁸ Kaya and Kentel (2005) pg.5.

the German-Turks in economic terms rather than cultural or political.³⁹ To illustrate, 56% of the participants state Euro and 51% state free mobility of the individuals. Furthermore, there is a slight difference between pro-Europeans (32%) and those who do not support the EU (28%) as well as a considerable number of the participants who feel confused about the EU (30%).⁴⁰

As for Turkey's membership, around 40% support while 30% are negative about accession and around 30% of the participants stated their indifference about the issue.⁴¹ The closeness of the numbers reveals that there is not a strong support or a strong opposition for Turkey's membership among the German-Turks.⁴² What is more, a considerable number of the respondents do not seem to be concerned about the issue.

In sum, Kaya and Kentel (2005) reaches the conclusion that, more than 40% of the respondents constitute a bridge group between Turkey and the country they are living in, with their multi-cultural identities and bilingualism. Around 40% of the respondents however still cling on extreme nationalism; secularism and religiosity make up the resistance block for the EU.⁴³

The importance of the findings for my discussion on European perceptions of the German-Turks is twofold. First of all, by briefly stating their more representative findings what it will be more practical to situate where the findings presented stand in a broader context. Secondly, examining the support or opposition to Turkey's membership when Kaya and Kentel's (2005) research was conducted in 2003, will enable to make a comparison with the contemporary findings.

This section has attempted to give an overall idea about what has been discussed in the literature about the previously stated three main issues. Linking these discussion contributes to the main argument in the following way, the preferences over German citizenship out of apolitical concerns is also reflected in the German-Turks' apolitical means of political participation strategies through ethno-cultural and religious mobilizations. In terms of their evaluations on the other hand, Kaya and Kentel's research will enable me to decide where my participant group stands; within the 'bridge' group or 'resistance block'? Concluding that the participant group is among the

---

³⁹ Ibid. Pg.111.

⁴⁰ Kaya and Kentel (2005) pg. 112.

⁴¹ see the table in Kaya and Kentel (2005) pg.113.

⁴² ibid. Pg. 113-114.

⁴³ ibid. Pg. 155-156.

resistance block, how their apolitical participation strategies are reflected in their rhetoric will be examined with reference to the above mentioned literature.

In conclusion, the overall discussion of this chapter attempts to give a background on how the issues related to Turkish community in Germany and the German policies towards immigrants have been discussed in the literature. For that purpose, the first section of the chapter unfolds the developments in the German context that led to the community formation and political strategies of the Turkish immigrants in a particular way. The second section contributes to the main question of the research how the citizenship preferences of the German-Turks facilitate in their political integration and participation strategies by examining the empirical discussions on the similar issues in the literature.

The next chapter will be on the conceptual analysis based on the German citizenship. It will be examined that how the deep rooted German citizenship tradition has developed and what changes that the 2000 legislation brought to the citizenship legislative framework.

CHAPTER III

CITIZENSHIP

Citizenship is a contested concept and it is not attempt to get on a difficult task of analyzing the whole dimensions of its nature and development. The main concern of the thesis is the role of citizenship in the political strategies of the German-Turks. During the empirical discussions in the subsequent chapters, the motives for the German-Turks to become German citizens and the significance of the membership to German political community will be analyzed. Therefore this chapter will constitute a conceptual and theoretical background for the empirical discussions about the citizenship preferences of the German-Turks as well as the role of these preferences in their political participation.

It is assumed that, how the German-Turks perceive and experience the inherent inequalities of the German notion of citizenship affects their preference over German citizenship. Thus, while developing the discussion on the link between the respondents' preference over German citizenship and its role in their political integration, the inherent inequalities of the notion of citizenship will also be examined.

For that purpose, I will refer to Thomas Humphrey Marshall's essay entitled, 'Citizenship and Social Class' that was published in 1950 from his lectures in Cambridge University in 1949. His overall discussion over the British citizenship practices and social class, is based on the assumption that citizenship as an equality in status perpetuates social class divisions as an inequality in wealth. Through elaborating his approach towards the how citizenship perpetuates the social inequalities, the existing inequalities that the German system of citizenship perpetuates. In the case of German citizenship, existence of similar inequalities will be demonstrated, but different from the Marshallian approach, the focus will be on the ethnic basis rather than the class system.

The reason that the Marshallian approach is adopted is to provide a theoretical background for the empirical discussions on how the participants perceive the inequalities derived from their status as being citizens and non-citizens as well as how

their experiences of perceived inequalities are expressed in their preferences on the German citizenship over the Turkish. In short, this chapter on citizenship constitutes a theoretical and conceptual background for the empirical discussions on the citizenship preferences of the German-Turks.

The path that will be followed on discussing citizenship will begin with the development of German Citizenship within an historical approach from the 19th c. onwards by giving reference to Rogers Brubaker (1994). The reason for discussing the historical background is to illustrate better the revolutionary change of the deep rooted German tradition of citizenship by the 2000 German Citizenship Law. Then it will be focused on how German understanding of citizenship has changed with the 2000 German Citizenship Law and what are the remaining discriminatory aspects of the contemporary practices on citizenship.

Finally, within the theoretical perspective of T.H. Marshall, it will be discussed how the notion of German citizenship based on the principle of *ius sanguinis* is inherently discriminatory and unequal. Marshall centers his argument around the inequalities emerge from the class structure of the society. However the case of Germany is different from Marshall's theorization in the sense that German citizenship is defined over ethnicity. Hence different from Marshallian approach as citizenship reinforces class based inequalities, the inequalities that derive from German citizenship are more of an ethnic one.

Before jumping to the section on German Citizenship Tradition, it shall be given a general definition of the concept of citizenship.

In a broad definition, citizenship has two main aspects; membership to a given community, and designated rights and obligations for those who belong to that community.⁴⁴ The basic condition for citizenship, as belonging to a community was mainly regarded as membership to a nation-state. Such a wide definition leaves space to various approaches to citizenship. With this definition, some may refer to citizenship as only encompassing civil and economic rights disregarding political rights; in some other instances a citizen can actively participate in politics. Additionally this definition

---

⁴⁴ For Dell'olio (2005), citizenship as a legal concept based on community and set of rules misses the sociological aspect of the concept 'wherein identity plays an important role'

can be quite exclusive, by setting ethnicity, gender, and religion as the prerequisites for obtaining citizenship.⁴⁵

Marshall's notion of citizenship is active participation of full members of a community. In a sense, by community of active citizens it is referred to society whereby principles of social class and of citizenship conflict. In other words, within a society, the nature of class structure and the discourses on citizenship such as equality are inconsistent with each other. The practicability of rights of citizenship according to Marshall is highly questionable because of the existing class system.

Halfmann (1997) refers to the issue of individual's relation with state by differentiating between *political inclusion* and *state-mediated inclusion*. With this definition, citizenship is not a matter of membership but a matter of membership to different systems. Resident non-citizens are members of labor markets that are highly regulated by welfare provisions. Thus states through taxation, social benefits and compulsory schooling, include resident non-citizens within the welfare system. But members of a nation defined as an imagined community based on a constructed common identity, are entitled to both social protection and political participation. Therefore membership to a community does not necessarily involve citizenship but defines the limits of it. The membership only to the labor market or national community, also shapes, the individuals' position with regard to the state. Quoting from Halfmann, "(R)esidents in a country and citizens of a state forms two different types of membership...under certain conditions conflicts may arise...which result from tensions between the principles of the nation state and welfare state."⁴⁶

The debate on membership to social and political community takes us to the notion of denizen status. Denizens are described as immigrants with permanent residence status including social and civil rights.⁴⁷ The denizen category includes the citizenship of the non-EU states who reside and enjoy the rights with the citizens except the political rights. In that case denizens are those who are the members of the 'welfare states' whereas the citizens enjoy both state mediated inclusion and political inclusion.

The denizenship status is also explanatory for resident non-citizen German-Turks. Their inclusion to social welfare provisions as well as civil rights but exclusion

---

⁴⁵ for more information see also Castles and Davidson (2000) *Citizenship and Migration Globalization and the Politics of Belonging* chp5 pg.103-104

⁴⁶ Halfmann (1997) pg. 264.

⁴⁷ Faist (2001) pg. 46.

from the political community makes them between a status of citizenship and an immigrant. In that case the notion of denizenship comes into the scene for defining the status of resident non-citizen German-Turks who are well incorporated to the social and civil communities.

As for the acquisition of citizenship, there are two different legal principles, *ius soli* and *ius sanguinis*. In the former one, citizenship is based on birth in the territory of the country and involves incorporation of various groups. *Ius sanguinis* is the ethnic model which is based on descent of a nation. As in the case of Federal Republic of Germany, an imagined community based on common descent is constructed and the citizenship is given only those who are considered as members of the imagined collective identity. In Sassen's terms, German conception of nation as *ius sanguinis*, regard nation as if it were a 'biological inheritance rather than a cultural acquisition'

3.1) German Tradition of Citizenship

This section is about a brief account of the German understanding of citizenship and how the German legislative framework on citizenship has developed from the 19th century onwards. By demonstrating the development of German notion of citizenship, I will draw attention to the impact of citizenship on ethno-cultural based inequalities. Furthermore, I will be able to reveal the progress that the German legislative framework on citizenship has gone through with the last Citizenship Law that came into force in 2000.

The reason for discussing German citizenship tradition in detail is to understand the underlying reasons for the particular rhetoric and strategy that German-Turks employ in approaching their problems. Since the deep rooted tradition of pure *ius sanguinis* as well as the denial of being a country of immigration, resulted in the exclusion and marginalization of the already settled non-German populations who have somehow incorporated the social and civil life. By assessing the citizenship tradition then, how the German-Turks have been excluded from the German political system and how this exclusion has facilitated in their citizenship preferences as well as political strategies will be elaborated.

According to Sassen (1999) what lies underneath the principle of blood is the 'web of cultural separations' derived from the emigration of Germans in the Middle Ages to Eastern Europe and Russia. There the Germans established their own

communities, survived their culture and maintained their language. Therefore in Sassen's words; the German tradition of citizenship is derived from "a cultural history transposed into biology, a biology rationalized by the state as the distinction between those who belong permanently and those who coexist temporarily together."⁴⁸

The acceleration of immigration to Germany especially in the turn of the 20th century implied the need of the German state to control political membership of the resident foreigners. First step in controlling citizenship was, according to Halfmann, the Citizenship Law of 1913. The 1913 law granted the statute of citizenship only to those who were regarded as the members of the German nation that transgresses the territorial boundaries of German nation state.⁴⁹ In other words, only those individuals who possessed organic ties with the German community could be a citizen regardless of their residence, whereas the resident individuals in Germany lacked these ties were denied from citizenship.

In discussing German tradition of citizenship, Brubaker (1992) mentions the distinction between '*Reichsbürgerschaft*' and '*Staatsangehörigkeit*' as full citizenship and state membership. Accordingly, "The full citizens were a subclass of state-members, namely, politically loyal state-members of German or related blood"⁵⁰ whereas the state members with no requirement of blood relation were under the protection of the Empire.

Coming to the late 1930s, during the Nazi regime, naturalization practices and those 'unwanted' naturalizations were regarded within 'volkish national principles'. As a result of the demands of the politicians for ethno-national purity for *Staatsangehörigkeit* [state membership], in 1940 the state-membership status was taken from the Jews as well as those with non-German blood with attribution to *jus sanguinis*. This change in status from state-membership to stateless persons became instrumental in the Jewish Genocide during the Second World War.⁵¹

---

⁴⁸ Sassen (1999) *Guests and Aliens* pg. 63.

⁴⁹ Halfmann also mentions that this law introduced the term German as a broader category than citizenship and he quotes section 1 of the 1913 law; "a German is one who has citizenship in a federal state and who possesses direct imperial citizenship" pg. 268.

⁵⁰ Brubaker (1992) pg.167.

⁵¹ Brubaker (1992) also mentions that "In 1940 the beginning of deportations focused attention on Jews' present status as *Staatsangehörige* and on the means of stripping them of that status. This was done by making the loss of *Staatsangehörigkeit*, for Jews, an automatic consequence of "taking up" (or being forced to take up) "residence" (even in a concentration camp) "abroad" (defined broadly for the purpose of the law so as to include most destinations for Jewish deportees). Thus "legally" it was "not German horige but stateless persons of Jewish descent" who were slaughtered in the death camps"

After the fall of the Nazi Regime, and with the inevitable surrender, Germany became in Brubaker's terms, an 'imperfect' state not encompassing the German Nation. The ethnic Germans who were left in the lands occupied by the Soviet Union and the German Democratic Republic attracted the attentions as massive expulsions of ethnic Germans from Eastern Europe and the Soviet Union took place.⁵²

The division of Germany into Federal Republic of Germany and German Democratic Republic did not affect German citizenship. The continuation of the 1913 citizenship law based on *ius sanguinis* entitled the ethnic German expellees from the Soviet Regime and the *übersiedler* [citizens of the German Democratic Republic] to West German citizenship as they managed to reach Federal Germany.⁵³

Realization of the German nation without a state is also reflected in the postwar Constitution with the Article 116;

“everyone is a German [not a West German] in the eyes of the Constitution . . . who holds German [not West German] citizenship or who, as a refugee or expellee of German Volkszugehörigkeit, 15 or as a spouse or descendant of such a person, has been admitted to the territory of the German Reich as it existed on December 31, 1937.”⁵⁴

In the aftermath of the war, the citizenship practices of pure *ius sanguinis* were to regularize the status of millions of displaced persons, the fate of the non-German populations –which was remote at that time-, was out of the question.

As the non-German populations grow with the economic boom and labor shortages, the ethno-national definition of German citizenship became more salient. From 1970s onwards, unemployment and economic recessions were presented as excuse for restrictive policies towards immigrants. However, it was against the non-German population that the politicians problematized German economy. Such arguments against immigration of ethnic-Germans were out of the context. In that sense, main causes of these arguments according to Brubaker (1992) were cultural and political.⁵⁵ Therefore while proposing the structural and economic arguments against the

---

⁵² Brubaker (1992), he illustrates the fact that, “By 1950 twelve million ethnic Germans had fled or been expelled. Two-thirds of them had been resettled in West Germany, where they comprised one-sixth of the population.” In pg.169.

⁵³ See also R. Brubaker (1992) pg. 169. He states that, that the division of Germany did not accompany with a division of citizenship law is not to validate the division and not to recognize GDR in Federal Germany's side.

⁵⁴ Article 116 of the General Law cited in R. Brubaker (1992) pg 169.

⁵⁵ Brubaker (1992) mentions that “The increasing salience of ethnic German immigration has exposed the ethnocultural orientation of immigration and citizenship policy. While the government sought—without great success—to induce Turks to return to Turkey, it sought at the same time to facilitate the immigration of ethnic Germans from Eastern Europe.”

immigration and settlement of non-German populations; the German politicians encouraged the settlement of ethnic-Germans by granting them privileged citizenship status.

To put everything in a nutshell, what accounts for the restrictive policies is the famous refrain that Germany is 'kein Einwanderungsland' [not a country of immigration]. The reasoning underlying the refrain as 'Germany is not a country of immigration for non-Germans' makes the naturalization policies insufficient to deal with the already settled non-German population. Hence the denial of being a country of immigration has been the motto for three decades summarizing the reasoning behind the naturalization and citizenship policies of Germany.

This section on the tradition of citizenship is important for the overall discussion in two respects. First of all, by presenting a brief account of German notion of citizenship, the current legislative framework and the revolutionary transformation that the German citizenship legislation has gone through will better be assessed.

Secondly, in the empirical discussion, it will be mentioned that, the exclusionist citizenship policies that is based on the blood principle marginalized and ethnicized the political strategies of the German-Turks. With that regard the discussion presented this section explains what is meant by blood based German citizenship policies and why such a tradition holds a strong place in German legislative framework.

In conclusion, with giving a brief account of the development of German notion of citizenship, the role of German citizenship tradition on the citizenship preferences of the German-Turks and the underlying reasons for their ethno-cultural mobilization as political claims making would not be disregarded.

3.2) German 2000 Citizenship Law

Discussion of this section will develop as follows; I will begin with a brief information on the terms of acquisition and of German citizenship. Since acquisition of citizenship for immigrants implies political integration I will try to examine to what extent the German legal framework promotes political participation of immigrants via citizenship. Then I will continue with examining the prevailing inequalities inherent in the acquisition of citizenship. As I have mentioned inequalities are not just in practice of the citizenship rights but it is unequal by definition starts from the very beginning of its acquisition. In scrutinizing the citizenship legislation I will have the chance to examine

the structural inequalities that the third country nationals –the immigrants with Turkish origin in this case- confront. Additionally during the empirical discussion on the focus groups examining the current legislation will give a better idea on to what extent the young people who are or going to be citizens are aware of the law that has a direct impact on them.

The Greens and the SPD (Sozial demokratische Partei Deutschland [The Social Democratic Party]) coalition aimed at integrating the citizenship legislation to European standards. For that purpose important revisions were made on two main points; acquisition of citizenship for German born individuals to foreign parents and the terms for acquisition of citizenship for foreign residents.

The Citizenship Law that came into force in January 2000 was an important turning point for Germany. Its importance lies in the fact that, with this legislation the long established assumption that Germany is not a country of immigration was officially denied. In replacing its tradition of blood principle with acquisition of citizenship through birth, Germany officially accepted that it is a country of immigration. Therefore the 2000 Citizenship Law is revolutionary in the sense that, it constitutes admission of Germany to being a country of immigration.

The following discussion elaborates the changes in the current citizenship legislative framework focusing on two main points; the acquisition of German citizenship and the denial to dual citizenship.

Generally speaking, to become a citizen, a foreigner needs to fulfill the following conditions; legal residence in Germany at least for 8 years, to have a residence permit, to accept the Basic Law, not to engage in any activities infringing the Constitution, to have sufficient skill on German language, not to depend on social security and unemployment benefits and finally an individual should not have any criminal records.⁵⁶

First of all, previously, the children of Turkish immigrant parents, who were born and raised in Germany, speak German perfectly as their native tongue, were not considered citizens. But with the new legislation, a child born to foreign parents can become a citizen under the conditions that one of the parents have been legally residing in the country at least for eight years or have permanent residence permit at least for three years. Therefore, the 2000 Citizenship Law signifies a departure from the deeply

---

⁵⁶ Web site German Consulate of Istanbul article 4(3).

rooted tradition of *ius sanguinis*, by giving citizenship to children born to non-German parents.

Secondly, dual citizenship is regulated with the articles 18, 25, 26, 29 of German Citizenship Law and articles 85 and 87 of Foreigners Law. According to these articles, the children born to foreign parents after the year 2000, are considered as German citizens and allowed to keep their parents' citizenship as well. Between the ages 18 and 23 these individuals are required to choose between the two nationalities otherwise they will lose their German citizenship.⁵⁷ The article 26(1) also gives Germans with multiple citizenships a choice to leave their German citizenship. Even though the German legislation does not permit multiple citizenships, it is to some extent up to the German citizens who choose to inform or not the authorities on their status. As I will discuss further during my empirical analysis, this black hole in the legislation becomes a space to maneuver for German Turks who wish to keep their Turkish passport as well

In his discussion for dual citizenship, Gerdes (2003) mentions that, dual citizenship helps for the recognition of multicultural and multi national identities of individuals, brings international solidarity and multicultural tolerance.⁵⁸ As mentioned, German tolerance to representation of multiple cultures within the social space is not accompanied by institutional representation of multiple identities through citizenship.

German tradition of citizenship based strictly on the principle of *ius sanguinis* has gone through a remarkable transformation. Such citizenship policies in a multicultural, multi-ethnic society imply exclusion and political marginalization of a considerable population. Acknowledging the shortcomings of excluding and stigmatizing a certain group within the society as foreigners, an important step was taken back from the deep rooted ethnic based understandings. With that regard, by giving the citizenship status by birth to the children born in Germany to non-German resident parents, at least officially the subsequent generations of the immigrants are no longer perceived as foreigners.

The First and Second Sections of this chapter discusses how the German citizenship tradition has been transformed and reached its contemporary shape. While giving the historical account as well as scrutinizing the current legislative framework, it

---

⁵⁷ See articles 4(3), 29 and 40b of German citizenship law webpage.

⁵⁸ Gerdes (May 2003), "Çifte Pasaport, Devletaşırılık Çokkültürçülük ve Çifte Yurttaşlık" *Devletaşır Alan Almanya ve Türkiye Arasında Siyaset, Ticaret ve Kültür* Thomas Faist (ed.).

was attempted to give a conceptual ground for discussing the factors that shaped the German-Turks citizenship preferences and political strategies.

In the following discussions on the empirical findings that will be presented in the Fifth Chapter, it will be argued that, the participants do have citizenship preferences out of apolitical concerns. Their everyday experiences of citizenship based inequalities are expressed by the participants as the main motives for preferring German Citizenship. In order to provide a theoretical explanation for these particular reasons for citizenship preferences of the German-Turks, the following section will examine T.H. Marshall and his approach towards citizenship based inequalities.

3.3) Reassessing the Marshallian Approach: From Class Based to Ethnic Based Citizenship

In order to enjoy the citizenship status, Marshall (1950) states three sets of rights; political rights, social rights and civil rights.⁵⁹ According to Marshall defining citizenship over political rights is not enough by itself. In discussing the English working class, he mentions that, even though equal participation in politics is guaranteed, poverty and insecurity may prevent some social groups to take part in the community. Therefore, political rights, with the right for election and be elected, for forming associations and freedom of information, provide for participation in the community.

Marshall's (1950) theorization of citizenship is highly influential by his arguments on the role of citizenship in the erosion of class conflicts and inequalities that are the byproducts of capitalism. In other words, the system of inequality can only be underpinned by the 'equality implicit in the concept of citizenship'.⁶⁰

However Marshall himself admits that the citizenship rights that were supposed to bring equality are discriminatory in effect. While surveying the role of social services for achieving a certain degree of equalization, Marshall mentions that even though some sort of equality in income is established between 'the more and the less fortunate', the quality issue of the given service is quite problematic. In his terms, "It may be possible for every citizen who wishes it to be registered with a doctor. It is much harder to

---

⁵⁹ Marshall (1950).

⁶⁰ Dell'olio (2005) also mentions that, 'whereas Marshall (1950) claimed that, citizenship should erode the negative impact of capitalism on class relations, Turner (1986) argues that citizenship could be a support for the continuity of capitalism.' See also Bryan S. Turner (2001) pp. 189-192.

ensure that his ailments will be properly cared for.”⁶¹ In that sense, enforcement of rights does not guarantee the quality of the services and satisfaction of the citizen’s expectations.

Additionally the citizenship rights and services reinforce the structural differences based on socio-economic levels within a given society.⁶² Segregation of the lower classes starts from schooling, the procedure of getting the state benefits remain as the symbolic ways to remind the individuals who are entitled to social remittances, their not so ‘bright’ status within the society.

While stating successfully, the inherent inequalities within citizenship rights, Marshallian approach takes citizenship as a pre-given entity and builds the discussion on the already existing status of citizenship. In other words, there is a tendency of naturalization and normalization of citizenship by focusing only to the discriminatory aspect of the allocation of rights.

However the terms for entitlement to citizenship are highly unequal. The citizenship regulation is based on blood principle (*ius sanguinis*) unequally determines the terms of inclusion and exclusion. Entitlement to citizenship over ethnicity or blood implies that, certain strata within the population who are economically active agents of the global urban areas are denied from certain political and social rights. In that sense, the long term resident foreigners even the second generations born and raised in Germany are equal with citizen Germans in terms of social benefits whereas, for claiming citizenship, different conditions apply to different individual based on their ethnic background.⁶³

In short, Marshall (1950) approaches the notion of citizenship through its role in reinforcement of the class based inequalities. Taking his approach to the German case, the citizenship based inequalities take an ethnic form. Due to ethnic differences then, certain strata of the population equally participating the society, born and lived in Germany all their lives, are regarded as suspected foreigners.

The discussion on the citizenship preferences of the German-Turks will constitute the empirical evidence for the theoretical discussion on ethnic based

---

⁶¹ Marshall(1950), *Citizenship and Social Class* pg 114.

⁶² Marshall (1950) examines the educational system to state that “(I)ts (referring to the modern education system) aim is to eliminate hereditary privileged. In essence it is the equal rights to be recognized as unequal.” Pg. 120

⁶³ For instance, the condition of being a non-recipient of social benefits in order to be a citizen in the German context only applies for non-Germans, ethnic Germans do not need to prove that they are non recipients.

inequalities of German Citizenship. It will be elaborated that how the German-Turks experience the ethnic based inequalities due their status of citizenship, how their perceptions and problematization of these experienced inequalities are important for their German citizenship preferences.

CHAPTER IV

FIELDWORK EXPERIENCE AND METHODOLOGY

My major aim in writing the thesis is to examine the citizenship preferences of the German-Turks and how their preferences are related to their political strategies concerning their citizenship status. For that purpose, I followed two main steps in shaping my research. First of all, it was crucial to reach the Turkish or English translated documents of German Citizenship Law. I applied with a petition to Turkish Ministry of Labor and they sent me the officially translated document of the Foreigner's Law of Germany. As for the 2000 Citizenship Law, it was easier to access from the official website of the German Consulate in Istanbul. Acknowledging the fact that, just examining the legal framework is not enough for examining the stated issues, I also conducted a fieldwork of in-depth interviews in Berlin between 15th of October and 12th of November in 2006. With the help of the fieldwork I aimed at examining the issue of integration in some depth.

My intention in this chapter is to lay down the basic procedures and experiences I had in conducting the two main branches of my research. In so doing I hope to provide a guideline for the followers of this line of research on German-Turks in the future.

My original intention was to interview 30 people between the ages 17 to 30; 15 women 15 men from different socio-economic backgrounds. Contrary to the initial intentions however, I only managed to interview 22 individuals; 11 men and 11 women. Obviously, my final interview group is a small sample compared to almost two million Turkish immigrants and its representativeness is highly questionable. Therefore I do not have any claim that the results in this thesis represent the whole community of German-Turks. However, my interviews should provide a good understanding as to the nature of the argumentation, the rhetoric and the over all nature of the community.

Where were the interviewees found?

In order to reach these young people, contacts were made with Türkischer Bund in Berlin Brandenburg (TBB-Turkish Union in Berlin-Brandenburg) and the Foreigners and Migration Affairs Commissionaire of Berlin-Mitte. With their help to the organizations, BTBTM (Berlin-Turkish Center of Science and Technology), Project MOVE and Gangway were reached. In these organizations I tried to find Turkish youth who accepted to talk to me. I found the interviewees among the interns working at TBB, the university students among the members of the Berlin-Turkish Center of Science and Technology (BTBTM), the students of Project MOVE and finally the youngsters that are guided by the GANGWAY. In the following paragraphs, each of these organizations are briefly explained as to state the universe of the fieldwork.

TBB is an organization that defends the rights of, gives counseling service to and helps for integration of the people with Turkish origin in the two German provinces Berlin and Brandenburg. The main aim of the organization is to ensure that the foreigners in Germany have equal rights with German nationals and to campaign against discrimination and racism. TBB works on several projects that are directed towards Turks living in Germany. First of all, with appointment or on the designated days, TBB gives consultancy to Turkish origin immigrants.

Project MOVE, where I conducted four of my interviews, runs by TBB, gives preparatory education for the unemployed youth. The classes are held in two classrooms for 20 students and a computer lab. Basic mathematics, computer skills and German are taught. This projects aims to give the individuals the basic skills in a three month program that they need for employment. The students are not necessarily all Turkish origin; there I have met a recently immigrated Polish young woman and a young man with Arab origin. Two lectures are held per day, one hour each and a fifteen minute break between them. At the times that I was there, the students were predominantly young men aged between 17 and 25 who are mostly drop outs of high school and even primary school. The teachers were working hard to maintain the participation rate high and keep a certain level of discipline in the classroom.⁶⁴

---

⁶⁴ One of my interviewees Firat was giving a very hard time to the teachers by doing all he can to interrupt the class. During our talks, he several times mentioned that the courses “are of no use it is just two hours a day and a whole day they are trying to teach us two plus two. I have learned these at the first year of school. It is such a stupid course, it is for the babies. Teacher cannot teach us anything.” When I asked, don’t you complain to the teacher and asked him to teach you more sophisticated subjects his reply was that “the other guys know nothing. They are either newcomers to Germany or street kids who never cared about the school and the lessons.” Obviously, these complaints are an integral part of the reactions

Berlin-Turkish Center of Science and Technology (BTBTM) is an association that was founded by the Turkish students in Berlin Technical University in 1977. Its character of a social democratic organization is highly emphasized. Initially it was founded for preventing brain drain from Turkey and to transfer technology and knowledge to Turkey. Later it shifted its attention to the educational problems of second generation students with Turkish origin. The office is more like a student club where any student from Turkey is welcome to share their experiences, discuss their problems or just to have a cup of tea. Even though it is a social democratic club, it is not necessarily a politically oriented organization. That is to say, it is not open to only certain students who have particular political ideologies but rather includes students from all sorts of political orientations.

GANGWAY is a street work organization having offices in 16 different districts of Berlin. The objective of the organization is to help the youngsters to incorporate with the community. Basically, the social servants in the teams guide the youngsters for their struggle with addiction, in finding job and continuing their education. The youngsters that the GANGWAY teams help for improving their standards, were those who are considered as the 'problematic' by the society.

How were the interviews conducted?

The interviews were composed of two parts; first one was in-depth interviews with long intervals and open ended questions. These questions had four sections which aimed to get hints about how the individual experience being a member of a minority group, to which culture and society he or she feels closer to. The questions about citizenship and political participation are asked to understand what they attribute to being a German Citizen, giving up Turkish Citizenship or being a dual citizen. In other words, from these interviews I was expecting to clarify the linkage between citizenship, political participation and social integration. Whether or not the respondents, who have become a German citizen, really feel like a part of the German society, really concerned with the German Politics is the main issue that I want to get clues from the interviews.

Entering the field was the most time consuming and problematic part of my research. Rather than directly contacting my sample group, I tried to establish links

---

of the younger generation concerning their integration into the German society. As such, they provide an insight as to what some Turkish community members could be facing in similar courses.

through organizations and foundations. Making direct contacts would be less time consuming but also it would have been harder to convince people to talk about some personal and sensitive issues. There was one particular incident towards the end of my stay in Berlin that is telling as to the dynamics of finding people to interview. In this particular case I made appointments directly, without getting help from any organizations, with 5 high school girls at the ages 17-18 for the next afternoon. On the appointment day, couple of hours before our meeting, one of the girls called me to cancel the appointment apologizing that their parents did not approve the interview. Most probably the parents were concerned about their daughters who are going to be interviewed by a stranger whose intentions they may never know. This incident showed me that, making contacts through organizations is more time consuming but also better than making direct contacts, since organizations guarantee participants' trust to me and their presence at the appointment time.

Therefore half of the first week was passed without any interviews since I was making appointments with the organizations to which my target group trust and be more easily convinced to participate the research. I always assured that the interviews and the survey would be held anonymously, I rarely got refusals for interviews and only one of the interviewees did not want me to tape record. With the help of the social workers at the Gangway and the teachers in the Project Move, I was able to reach those young people who were regarded as 'problematic' by the society.

The second problem encountered was to ask the interviewees to allocate their one and a half to two hours' time for interviews. When I asked one of the interviewees that I met at Gangway, if any of his friends would be interested in such an interview, he responded that the talk was interesting but it is hard for them to stay and talk for two hours. In several interviews the respondents asked to continue the next day, after about an hour of talking.

A third issue that the interviewees regarded as a problem was the language. Almost all of the time, I was warned by the respondents that their speaking skills in the Turkish language is not good enough and since I don't understand German, it may be hard to communicate. Several times the respondents had hard times for expressing certain political issues in Turkish or finding the key words like emekli [retired], sosyal güvenlik [social security], sigorta [insurance]. The survey that I conducted with Firat at Project Move was a signal for me to be much more attentive to their language skills.

At this point a special attention should be paid to language use of the immigrant Turkish youth in Berlin. Referring to Kaya (2000), the immigrant Turkish youth in Berlin live in two different worlds spontaneously and they develop the skills for easier transition among different cultures which is also reflected in their use of language.⁶⁵

For discussing the functions and the meanings of code-switching for the individuals, Kaya (2000) refers to R. Appel and P. Muysken.⁶⁶ For giving an example on code switching, a quotation is taken from the interview with Firat; “I want to work, but there is no job, five million is arbeitloss [unemployed]”⁶⁷ Accordingly, in many cases, when the respondents did not know or cannot remember a certain Turkish word, they immediately switched to its German counterpart.

Secondly the individuals who make transitions between languages also have the power to include and exclude those who do not know the other language. In order to ask for volunteers for the interviews, I have attended the classes at Project Move and several times witnessed the strong tension between some students and the teacher, who was having very hard times for maintaining the order in the class. In those times of tension the spoken language shifted to German, excluding me from the issue. In some other cases, after explaining the interviews and also mentioning that the interviews will be held in Turkish since I do not speak German, the students discussed among themselves and with the teacher about me, the interview and in general their concerns about participating the research, in German. In other classes, which were held by a German teacher who did not speak Turkish, the students talked among them in Turkish to interrupt the course, ask me or the teacher irrelevant questions in Turkish. By speaking in a language that I cannot understand, the individuals were able to set the limits of inclusion and exclusion.

Moreover, with the use of language, new spaces of autonomy were being created, transforming the power relations between the individuals. During our conversation with Cemile after the interview, she also stated the function of code switching as an escape from the authority; “it is good that, my dad hasn’t learned German so far. We can talk about the things much easier when we don’t want him to

---

⁶⁵ A. Kaya (April 2000), discusses that, Turkish youth living in Berlin represent themselves as a cultural minority group by using a different language. This language is a mixture of Turkish, German and American English. Kaya also adds that, this hybrid language is a way of showing resistance of the immigrant youth to the imposition of the official national language.

⁶⁶ Ibid. R. Apple & P. Muysken (1987)

⁶⁷ “I want to work, but there is no job, five million is arbeitloss [unemployed]” [iş bulsam çalışırım ama iş yok, 5 milyon kişi arbeitsloss ordan iş olsa ama iş yok.]

know about it.” The power relations between the observant and the observer, teacher and the student, father and the children are being challenged through the use of language and especially the code-switching. In those settings where power and authority designates the relation between the individuals, language shifts and code switching can be used as small islands of escape from the given order.

Thirdly, code-switching enables the individuals to express their trans-cultural identities.⁶⁸ Trans-nationalist approaches to migration and immigrants emphasize the ‘ties, which migrants may have back to their country of origin’⁶⁹. In line with Ostergaard-Nielsen’s argument, in political, economic, societal and cultural terms, the immigrants can maintain their connections with their home country. In that sense, code switching becomes a symbolic way to express the still existing bonds with the home country and at the same time full incorporation in the country of settlement.

Another way for immigrants, to express their trans-cultural identities is through transforming their localities into diasporic settings. The self identification of the immigrant groups through the imagined or real connections with a homeland or territorially discontinuous groups can be termed as diaspora.⁷⁰

By diasporic settings, it is meant that, ethnic minorities- in this case, immigrants from Turkey- ‘reshape their social environment by their own norms, values and social institution’⁷¹. According to Kaya, within the diasporic settings like Kreuzberg, Wedding, Mitte neighborhoods of Berlin, the immigrants create their own social spaces whereby they ‘bring together the past and the present, feeling of being there (home country) and here (country of settlement)’. For instance, when entering the restaurants or markets that are run by Turkish immigrants, one gets the feeling that you are actually in Istanbul. The *dönerci* fast food restaurants which also serve traditional Turkish dishes, playing Turkish pop or *arabesk* music gives a feeling of a *lokanta* (small restaurant) in Istanbul, rather than typical fast food restaurants or cafes. At the kiosks within the subway stations, it is quite common to see biscuits, candies of Turkish brands together with the Turkish newspapers. These diasporic settings are not just confined to interior spaces; the highly visible Turkish names of shops and restaurants, grocery

---

⁶⁸ For more information see Kaya (2000) pg. 132-135. R. Apple & P. Muysken (1987). They mention three more functions of code-switching. First of all, Secondly, code switching and transitions enriches the speech and finally makes the speaker to impress his or her audiences.

⁶⁹ Ostergaard-Nielsen (2003) pg. 13.

⁷⁰ Ostergaard-Nielsen (2003) pg. 14

⁷¹ Kaya (2000) pg. 86. In explaining how diasporic settings are created through culture, he mentions the dressing codes of the first generation immigrants, the authentic Anatolian styles, and women covered with head scarves and veils.

stores, open air markets, even the wedding celebrations are the ways that the immigrants transform the urban setting into a diasporic one.

At this point I will briefly mention the different meanings that the participants attach to different parts of Berlin. Berlin was divided by a wall during the Cold War for around 30 years. Those years coincided with the settlement of labor immigrants from southern countries to the West Berlin. As the fall of the wall and unification of Germany completed, the eastern Berlin came out to be predominantly German with little or no contact with the foreign populations. Generally speaking while the labor immigrants, their lifestyles and culture become a part of the neighborhoods in west Berlin, again generally speaking, the East Berliners had more xenophobic and exclusionary reactions to the foreign populations. This division is also reflected in the responses of my participants, for instance while Osman says that Berlin is his country and knows Berlin perfectly, also adds that he means West Berlin not the East. When I asked another participant Ferhat if it ever happens to feel like a stranger in Berlin he said “not here but you may have heard in East Berlin they are not familiar with foreigners and they regard us as odds. You see they look at you like they look at animals at the zoo.”⁷² They are the people from East Berlin mostly, who complain about the Turkish weddings and other displayed cultural activities for the respondents whereas the Germans ‘here’ are accustomed to the traditions, culture and sometimes they even join the German-Turks.

Another distinction is between the surroundings of Berlin and central Berlin;

“the outskirts of Berlin there are a lot of skinheads, they attack Turks, Arabs and the Blacks. But they cannot come in to our Berlin they are scared. There are skinheads here in Berlin but they keep it secret they cannot reveal it. Here you don’t notice anything but at the outside, it is different.”⁷³

---

⁷² Appendix Ferhat “not here but you may have heard in East Berlin they are not familiar with foreigners and they regard us as odds. You see they look at you like they look at monkeys in a zoo.” [doğu Berlin oralarda pek fazla yabancı yok, olmadığı için de millet alışmamış. Gördüğü zaman da bakışlarından bile anlıyorsunuz ki haa tamam bu beni sanki hayvanat bahçesinde maymunlara bakıyomuş gibi gözüylen bakıyolar bazen ama Kreuzbergte dolaştığın zaman hiçbir yabancı hissetmiyorsunuz. Daha fazla Almanlar yabancılık hissediyor].

⁷³ See appendix for Fırat, “the outskirts of Berlin there are a lot of skinheads, they attack Turks, Arabs and the Blacks. But they cannot come in to our Berlin they are scared. There are skinheads here in Berlin but they keep it secret they cannot reveal it. Here you don’t notice anything but at the outside, it is different” [dış taraflarda alman dazlaklar var daha çok dış taraflarda oluyor. Berlin zaten hep esastan desen istanbul berlin kreuzberg berlin. Ben de işte kreuzberg tarafında oturuyorum. Berlinin dış tarafında çok dazlaklar var türklere araplara siyah olan adamlara girişiyorlar. Bizim Berlin’e giremezler korkuyorlar. Berlinin içinde de var dazlaklar ama çaktırmıyorlar].”

Similarly, when his parents move to the suburbs, Ferhat did not want to join them because “someone born and lived in Kreuzberg cannot make it in the suburbs.”

Another crucial point to mention, regarding my observations on German Turks is the myth of return. Kaya (2002) mentions that, what differentiates traditional diasporas from modern ones is the myth of return. The migratory movement between the center and periphery that the global capitalist system triggers also created the modern diasporas of immigrants, guest workers, refugees and other stateless groups. In his discussion on German-Turks as modern diasporas, Kaya adds that, unlike general presumptions, the willingness of and determination to return to homeland is not prevalent anymore. In a sense, the rhetoric on myth of return or returning back can be employed only with regard to first and to some extent the second generations. For Germany born second and third generations, it is not sensible to employ the term *return*. Furthermore, it is also questionable whether or not to call Turkey as the homeland for those generations, since as far as their imagination of “home” and “return” is concerned these can be given a meaning quite different from the previous generations. Germany born third generation Emel for instance, imagines home as follows; “Turkey is my roots but my home is Germany, I was born and raised here, when I come back from Turkey to here, I come back home”⁷⁴.

From the interviews and conversations with the young generation it becomes apparent that the ‘myth of return’ of the first generations is not totally disappeared but transformed. Even though there is not a strong determination and willingness for settling in the country of their parents, either it is not impossible for them to go and settle in the three big cities (Istanbul, Ankara and Izmir, but not the towns of their parents).

The idea of working in the major cities of Turkey in the minds of the young generation immigrants should not be misleading. Main concern of the young generations is joblessness; they see very little prospect for their future in Germany. Several times, it was highly emphasized that, it is not the same Germany of their parents and grandparents in terms of jobs and social security and living in Germany is not that advantageous anymore. Turkey, especially Istanbul remains a serious option for the third generation German-Turks as a safety haven for employment. Rhetoric on the

---

⁷⁴ “Turkey is my roots but my home is Germany, I was born and raised here, when I come back from Turkey to here, I come back home”. [Türkiye’de yani köklerim diyeyim ama Almanya evim oluyo. Burada doğdum burada büyüdüm ailemin bir kısmı Türkiye’de ama eve geldim diyorum buraya döndüğümde.] See Appendix for Emel

‘myth of return’ in that sense is more of a utilitarian concern; in case of any unexpected adversity, there is a secure second home to take refuge. In that aspect, the ‘myth of return’ of the first generation diaspora that is highly characterized by nostalgia and memories of a utopic homeland is different from the new generations. Rather than a feeling of longing for the memories and homeland, the younger generations of modern diaspora think of living in urban centers of Turkey due to structural economic conditions of Germany.

In discussing the self representations, the role of culture cannot be avoided since the participants create their self identity distinct from the hegemonic German identity in cultural terms. By culture it is meant that the individual manners and behavioral practices, family structures and some cultural habits like collectively celebrating with flags international success of Turkish soccer teams or wedding styles. A second difference that becomes crucial is the social systems and infrastructure of the two countries.

Comparing the two cultures, all the respondents agree that, the Turkish people are highly concerned about their honor, become hot tempered in case of any insults to family whereas Germans are more relaxed. Almost all the respondents also agreed on the fact that, material issues are not a big deal among friends but when you ask a favor from a German friend he/she asks its material compensation; or when you go to a restaurant with German friends everybody pay for them. Ferhat responded to my statement that, in Turkey especially students in a restaurant or café pay for them as the way what you call the German style; “if I see Turkish people paying that way here I see them perfectly assimilated”.⁷⁵

Besides these negative attributions by the participants to German manners, Dilek values the discipline of Germans and add that they are more reliable in business and social relations. “This happened to me a lot, I give something to a girlfriend, she breaks it she doesn’t care. But the Germans are not like that, they give something back as they got it from you or if they break they buy the new one.”⁷⁶ Elif prefers to work with Germans rather than Turkish employers because they are reliable

---

⁷⁵ ““if I see Turkish people paying that way here I see them perfectly assimilated” [Burada herkes kendisini öder e bi Türk bunu yaptığı zaman benim gözümde bayağı bi buraya bi güzel entegre olmuş yani.] see Appedix for Ferhat

⁷⁶ “This happened to me a lot, I give something to a girlfriend, she breaks it she doesn’t care. But the Germans are not like that, they give something back as they got it from you or if they break they buy the new one.”[Benim çok başıma geldi ben bir kız arkadaşıma birşeyimi verdim o yırttı kırıldı mırdı yani değerini bilmiyor ama almanlarda öyle değil nasıl aldılarsa öyle vermek zorundalar kırarlarsa da yenisini]

“Now working with German employer is different from Turkish employers. I mean, when you go to a German employer, you get your wage in the beginning of the month, everything is on time. But the Turks are not like that, ‘I won’t give the wage this month but pay it the next month’”⁷⁷.

Emphasis on these behavioral distinctions is important for diasporic youth since these distinctions enable them to keep their unique identities. These differences in that sense are crucial in the construction and continuation of the diasporic identities and failure of their preservation is perceived as a danger of assimilation for German-Turks. Therefore the participants highly value the cultural aspects that differentiate the diasporic community from the German society and consider it in some cases as superiority to the dominant culture. For instance Cemile mentioned that “Germans have learned a lot from the Turkish workers about toilet hygiene, before they threw out their dirt out of the window.”⁷⁸ Even because of their more moderate eating habits, picnics and weddings, the Germans regarded as having no culture. Another common assumption related to cultural display is that ‘Germans did not know how to celebrate and learned from us how to cheer up in the soccer games’.

In that case, the display of flags needs an additional attention in discussing the cultural perceptions as basic differences between the two societies. Flag becomes for some German-Turks a symbolic display of their Turkish roots and their ‘*glorious history*’. Among those German-Turks as some of my participants also mentioned,

“Germans do not have nationalism because of their past, if they show their flags they become like Nazi. Turkish people here are not like that we are devoted to our flag. Why? Because we are unified and struggled after the Ottomans, ours is a country that came out of a struggle.”⁷⁹

---

vericekler. Bizde öyle değil, ha tubadan almışım tuba bişey demez. Hani yani o rahat kullanabiliyorsun. Ama bir yandan da kötü ama değerini bilersen iyi.] see Appendix for Dilek and Tuba

⁷⁷ appendix for Elif “Now working with German employer is different from Turkish employers. I mean, when you go to a German employer, you get your wage in the beginning of the month, everything is on time. But the Turks are not like that, ‘I won’t give the wage this month but pay it the next month’ [şimdi alman işverenle çalışmak başka türkle çalışmak başka. Yani alman yanına gittiğiniz zaman şimdi ay başında maaşın gelir, her şey zamanı zamanına. Dediğin gibi her şey dakiklik ama türkler öyle değil, ben sana bu ay vermiyim de gelen ay vereyim.]

⁷⁸ “Germans have learned a lot from the Turkish workers about hygiene, before they threw out their dirt out of the window to the canal.” [bu temizliği hep bizlerden işçi ailelerden görmüşler, Almanlar pisliklerini burada kanala döküyölmüş, pencereden dışarı atıyorlarmış] Cemile See appendix for Cemile and Mesut.

⁷⁹ “Germans do not have nationalism because of their past, if they show their flags they become like Nazi. Turkish people here are not like that we are devoted to our flag. Why? Because we are unified and struggled after the Ottomans, ours is a country that came out of a struggle” [alman kültürü türk kültürü değişik, almanlarda milliyetçilik denen bi şey yok bi nevi çünkü dendiği an nazi zamanına geçiyö hani tarihi sorumlu hani bayrak çıktığı zaman nazi gibi oluyo ama türklerde öyle değil neden türklerde bayrak

Even though we cannot generalize such views to all Turkish diaspora in Germany⁸⁰, flags become a way to display a part of their identities that represents their past and a way for claims making for belonging to Turkish community.

Therefore the cultural and behavioral patterns are the factors that differentiate the diasporic self from the German society, constructing a distinct diasporic identity. Even though the participants maintain their affiliation to their parents' homeland through culture, for some other factors, they also reflect their distance to Turkey. The differences are crucial for their perceptions on Turkey and their self positioning with regard to their homeland and their parents' homeland.

The perceptions of the participants about the differences between the diaspora and the Turkish society take many forms; it can be the human rights or lack of democracy, corruption, lack of infrastructure, poverty, and lack of state help or the family life. The only common response to the question about the most important problems of people in Turkey is the social system as the quality of health care and poverty. Hilal mentions a different sort of problem such as the high responsibility on the shoulders of the young people; she witnesses a conversation between two students in Istanbul who were highly concerned about the expensive school books and discussing where and how to get these books cheaper. "It is the difference" she continued

"we are never concerned about the prices or expenditures, the state pays for those, we only worried about the holiday came to an end and the school started, we need to study the exams. Here students unwillingly go to school but in Turkey you really need money to go to school."⁸¹

Therefore their perceptions about Turkey and Germany facilitate in German-Turks' self positioning with regard to Turkey and Germany. In terms of culture, the

---

sevgisi var bu neden kaynaklıyo, insanlar osmanlı devletinden sonra birlik oldu biz bir savaştan çıkarak devlet kurduk bi mücadele sonucunda kurulan bir ülke] Osman

⁸⁰ Eylem for instance rightly criticised those who cover themselves with flags, paint their faces as a discriminative nationalism.

⁸¹ "Two girls were walking in front of me. They were talking among them like this; 'schools starting, we have to buy books, where can we find cheap books, do you know where we can get...' the young people are concerned about their books, school registration payments. Here the youngsters only worry about the end of the holiday. The problems of those youngsters are different from us, when we go to school, state gives the books... But there, if you don't have the money you cannot go to school. But here the youngsters say oh we have to go to school we have to study, here parents force them to go to school". [önümde iki genç kız geziyordu yani gidiyordu. Bu iki genç kızın sohbeti şöyle dediler ya dediler okul başlıyorlar artık kitaplar almamız lazım nerden alabiliriz tanıyor musun ucuza nerden bulucuz, okul harçları... yani gençler şunu düşünüyorlar okul harçlıklarını kitalarını düşünüyorlar. Burdaki gençler ama tatil bittiği zaman ah tatil bitiyor okul yine başlayacak. O gençlerin derterli bizzimkinden daha farklı biz okuduğumuz zaman okul masrafını kitapları devlet veriyordu. Gerçi şimdiki şartlar daha zorlaştı burda da. Ama bir genç orda okumak istediği zaman gerçekten okumak istemesi gerekiyor çünkü paran olmazsa okuyamazsın o var. Ama burdaki gençler ah mecburum yani 11 sene okumaya mecburum. Kimisi gerçekten canı gönülde okumak isteyen var ama kimisi aileleri zorluyor oğlum ya da kızım burda bir imkanın var bunu değerlendir.]

German-Turks distance themselves from Germany and emphasize their Turkish roots. However when it comes to the social system and infrastructure, German-Turks distance themselves from Turkey and appreciate the German system.

This chapter presents a guideline for the fieldwork as scrutinizing how the data was collected in approaching the main issues of the thesis. Furthermore, also some observations from the fieldwork were stated. In the next chapter examines the observations and the findings of the fieldwork pertaining the main issues of this thesis.

CHAPTER V

DIASPORIC TURKISH YOUTH IN BERLIN

This chapter will focus on my observations and interviews during fieldwork in Berlin. As mentioned in the Introduction, the arguments presented center on the main question of how the level of political integration of the German-Turks and how their political strategies reflect in their arguments about EU related issues. Since this is an exploratory work, general background information defines the participants' identity formation and sense of belonging with reference to the literature. The discussions on the myth of return, hyphenated identities and spatial attachments of the German-Turks within the context of the participants may not seem relevant to the main question. However discussion of these points posits a better picture about their political participation strategies and political integration.

In the first two chapters it was stated that, the official exclusion through the institutional framework of citizenship as well as immigration policies, confined the subject with Turkish origin to the ethno-cultural and religious sphere in their political mobilization. Therefore, a more inclusive and democratic practice of citizenship may facilitate in German-Turks integration with German politics and thus cast aside apolitical mechanisms marginal to the German political context. For that purpose, the section on citizenship preferences of the German-Turks analyzes the importance of German citizenship for the participants. However this fieldwork's findings reveal that, the reformation towards a more inclusive and democratic citizenship practices from 2000 onwards did not shift the German-Turks from apolitical to political mechanisms for mobilization. As discussed further, the only reason that German-Turks prefer German citizenship is their utilitarian concerns. It will be assumed that their emphasis on the practical rather than political reasons highly stems from the experiences of discrimination based on their citizenship status in their daily affairs.

Due to these inherent inequalities that makes practicability more important than political participation; the last section analyzes reflections of their political strategy on their arguments about the EU related issue. Findings from the interviews reveal that major indifferences exist among the participants regarding their evaluations about the EU in general and Turkey's accession process in particular. These indifferences relate to their apolitical condition as a participation strategy. Confined to ethnic and cultural space, the participants show little or no interest to the issues that cannot be explained through the language with which they are familiar. Among those who state their opinions about the issue, a general Euro-skepticism that revolves around Turkish nationalist rhetoric also reflects their political strategy.

In sum, the chapter is divided into three sections, beginning with a discussion on the diasporic characteristics of the participants based on self identity, spatial belonging, myth of return and political strategies. The second one, discusses the role of German citizenship on their political participation and integration. Finally their perceptions and familiarity with the EU related issues and the way they evaluate the Turkey's accession process to the EU will be examined in part three..

5.1) Diasporic Elements:

The previous chapters, demonstrate that the Turkish community in Germany has been examined in the subsequent literature in a tripartite fashion: the Turkish community is examined as an immigrant, minority, and diasporic one in terms of identity formations, sense of belonging and political strategies. Since the research conducted is an exploratory one, this section, by analyzing the identity formation, spatial attachments, the expression of the myth of return and political strategies, will try to point to some findings that would give the an overall information about the characteristics of the participant group. Therefore this section does not attempt to add a new discussion to the literature on the German-Turks but as an exploratory research, some important findings that may be outside of the main subject but cannot be left aside for the sake of the integrity of the discussion.

5.1. a) Construction of diasporic self and the sense of belonging

Within the framework of Kaya's (2005) theorization on *hyphenated identities*, this section develops under three main steps: the dual identities of the diasporic youth and how their self identifications are shaped through the perceptions of the society; the spatial and societal attachments of the interviewees, under what circumstances they identify themselves with Germany, Turkey or both; lastly as discussing the self identification only with national references could be limiting, the participants create their self identity with local references to Berlin, Kreuzberg or Istanbul.

The aim is not to introduce a new dimension to the arguments on diaspora, but rather ask 'how do the participants in the sample group express their self identities?'. Kaya's (2005) *Hyphenated Identities*⁸² asserts that, the diasporic Turkish community in the self expression encompasses both Germaneness and Turkishness as German-Turks. The German Turks are those young generation immigrants partially oppositionary to their immigrant parents, socially and culturally well integrated to the society and also construct their own peculiar cultural identity as a *cultural bricolage*.

As mentioned, the Turkish immigrants in Germany have long been perceived as passive subjects who work and live in Germany with their desires to go back to Turkey. Consequently German authorities and society had felt no need to help the guest workers to integrate. Similarly, in Turkey they were regarded as passive subjects, 'remittance machines' longing for Turkey in faraway foreign lands. As decades passed the guest workers from Turkey are in Germany with their subsequent generations, they become Germany's unwanted foreigners. What is more, also Turks have started to see German-Turks as Christianized and Germanized, forgetting and denying their origins, culture, and traditions. The famous saying highly employed by diasporic Turkish youth summarizes the situation perfectly "here we are foreigners; there in Turkey we are *Almanci*". Second and third generations are regarded as neither German nor Turkish but somewhere in between, culturally and identically lost by the German and Turkish authorities.

In his discussion on German-Turks' hyphenated identities and cultural identities, Kaya (2005) mentions two notions of culture as *holistic and syncretic*. On one hand, according to the assumption of the *holistic* notion, cultural identities are distinct with

---

⁸² A.Kaya (2005): "Citizenship and the hyphenated Germans: German-Turks", *Citizenship in a Global World: European Questions and Turkish Experiences*, E. Fuat Keyman and Ahmet İçduygu (eds.) pp. 220-241.

their own shared norms and values.⁸³ Any nonconformity with the compartmentalized cultural forms, any cultural conjunctions according to the holistic approach, are regarded as ‘degeneration’ and ‘in-betweenness’. In that sense, according to the holistic approach youngsters in Germany with Turkish origin are regarded as degenerated victims who fail to carry Turkish cultural baggage and resist carrying German cultural identity.

In that sense, the *Holistic* approach and its binary opposition do not sufficiently explain the diasporic identities and their cultural formations, since it is confined to the national dialectic. Rather than regarding the German-Turks within their own cultural forms and identity formations as the third dimension, the Holistic Approach takes the German-Turks as irregularities within the national packages. Therefore, explaining the issues regarding the German-Turks within the framework of the Holistic Approach may lead to inaccurate assumptions about them.

On the other hand, *syncretic* explanations refer to a third space rejecting the binary opposition of ‘either German or Turkish’. The third space, whereby the cultural identity of Turkishness and Germaneness is juxtaposed, facilitates the construction of a hyphenated identity as German-Turks.

The way that the participants express themselves shall be analyzed within the scope of the syncretic approach. Even the participants themselves problematize society’s way of identification with the existing social categories of rigid boundaries. The self expressions of the participants fit Kaya’s (2005) theoretical analysis on *hyphenated identities* of German-Turks. Citing few examples from the interviews; Osman mentions that,

“I call myself Turkish but it is nothing to do with Turkishness. Germans call it subculture, we cannot say the culture we are living Turkish nor German, and we are in between. So we are in between two or three cultures; the modern Turkey, the German culture and the old Turkish culture. And you are not being accepted from any of the three...”⁸⁴

---

⁸³ Ibid. Pg. 229.

⁸⁴ “I call myself Turkish but it is nothing to do with Turkishness. Germans call it subculture, we cannot say the culture we are living Turkish nor German, and we are in between. So we are in between two or three cultures; the modern Turkey, the German culture and the old Turkish culture. And you are not being accepted from any of the three. You have a generation problem with the traditional parents, and modern self. The Germans see you as foreigners, ‘oh how you speak German perfectly?’ Of course my German is perfect, I was born here I live here. In Turkey, you are Almancı...” [Ben sonuçta türküm diyorum ama ya türklükle bi alakası yok. Almanların güzel bi kelimesi var subkultur denen yani bizim yaşadığımız olduğumuz kültür tam türk denmez tam alman da denmez arada kalmışız... Ona göre iki kültür üç kültür arasında kalıyosun yeni moderen türkiye kültürü alman kültürü bi de almanyada kalan eski kafa türk kültürü. Üç kültür arasında kalıyosun bi nevi e peki burda nerden kabulleniyosun hiçbir taraftan kabullenilmiyosun çünkü generasyon problemi çıkıyo annen babanla e eski kafa yeni moderen kafa.

Emel also refers to the same dilemma that she has experienced,

“I used to feel sad about who am I where is my home when I was 16, but now I know here is my home and Turkey is where my parents are from, my roots are, now that I feel more comfortable.”⁸⁵

Another participant Derya complains about the questions like ‘how you see yourself as a German or a Turk?’ she continues as “when I say German then they reply your parents are Turkish, when I say Turk they say, you were born here and you speak German. Then you decide who I am.”⁸⁶ Derya finds the solution in saying “I am neither German nor Turk but somewhere in between”, therefore she defines herself as both. But she also adds that “there are many among us who calls them Turks, it is very rare that you hear I am a German-Turk.”

The participants reflect the dilemma of a form of community membership which is defined over identity and culture with distinct static formations and rigid boundaries imposed by the state and the society. These responses that involve the dilemma imply that the participants generally reject the holistic definitions. Basically, the general attitude of linking culture and identity to the prescribed ethnic and religious connotations tends to position the German-Turks according to a binary typology of ‘Turkishness or Germaneness’. However, similar to Kaya’s discussion on the third space that the German-Turks position themselves, the coexistence of Germaneness and Turkishness takes form in the self representations of the participants.

However participants present a third form of culture and identity, their strong emphasis on Turkish and Islamic culture contradicts with their self representation. For instance when asked, during the in-depth interviews, except Derya, Eylem and to some extent Osman, the participants in the focus group see themselves as Turkish rather than German Turks and gave reference to ethnic origins. Even in extreme cases, it is being Turkish is something to be highly proud of.

Almanlar seni yabancı olarak görüyo, aa baksana senin almanca ne kadar güzel. Ulan kardeşim ben burda doğdum büyüdüm niye almanca güzel olmasın ki. Öbür taraftan türkiyeye gittin mi he bu almanca yani noluyo arada kalıyosun.]Osman

⁸⁵ “I used to feel sad about who am I where is my home when I was 16, but now I know here is my home and Turkey is where my parents are from, my roots are, now that I feel more comfortable.” [16 yaşlarındayken çok darıldım yani ben nerde evdeyim evim neresi kendimi ne olarak görmem gerekiyo orda öyle burda böyle diyolar diye ama artık diyorum ki almanya benim evim, türkiye de ailem ordan geliyo köklerim orda o düşünce bana iyi geliyo rahatım yani.] Emel.

⁸⁶ “They (Germans) sometimes ask ‘where do you see yourself? are you German or Turkish?’ when I say German then they reply your parents are Turkish, when I say Turk they say, you were born here and you speak German. Then you decide who I am. The best way is the middle, I say I am a German-Turk” [Sonra onlar da bazen oluyor yaa nasıl görüyorsun kendini alman mı türk mü diye soruyorlar. Diyorum alman e senin annen baban türk diyorlar e diyorum türk diyorum o zaman, bu sefer sen almanyada büyüdün almanca konuşuyorsun. E sen karar ver o zaman. Onun için en iyisi ortadan gidiyorum türk kökenli almanım veya alman türküm diyorum]Derya.

Kaya (2005) warns for not interpreting this sort of rhetoric as the reflection of essentialist and nationalist tendencies. The emphasis on ethnicity, culture, and the Turkish roots is considered as a ‘survival strategy’ of the German-Turkish youth. Encountering exclusion both at the state and societal level implies the assertion of an ethnic and religious identity as a defense mechanism, not as a resistance for integration. What is more, their criticisms as being perceived as foreigners by the German society rather than internalizing this classification reveals that the participants regard themselves as German-Turks and want to be regarded as such by the German community as well. Therefore, the emphasis on the Turkish roots, culture, and religion is not a sign of cultural essentialism and nationalism but a way to preserve identity from the exclusionist, hegemonic German identity.

One aspect of their diasporic identity as discussed is that, they constitute hyphenated identities. Their self identifications are not confined to the pre-given national constructions. Discursive self definitions are not sufficient enough to understand the construction of self and identity; spatial and societal attachments as well as the sense of belonging are also important to understand the diasporic self. Therefore, with reference to the literature, the discussion will be continued with how the notions of home and host are reshaped as well as how the third space is constructed.

The surveys conducted and published by Konrad Adenauer Foundation on Germany’s Turks in 2001 found that the German-Turks are emotionally attached to Turkey more than to Germany.⁸⁷ However, this survey disregards the fact that the respondents may be affiliated with both Germany and Turkey simultaneously. In that sense, the survey tends to reflect the holistic approach by linking spatial attachment to a prescribed national identity. By clearly stating the boundaries and introducing mutually exclusive categories based on the two nation states for the self attachment of their participants, the survey by Konrad Adenauer Foundation omits the hyphenated identities of the Turkish diaspora.

Kaya and Kentel’s (2005)⁸⁸ survey on the other hand, includes this dual attachment and also allows to compare the generational differences. Among the German born German-Turks, 37% feels equally close to both countries and a very close number 35% feels closer to Germany than Turkey. On the contrary more than the half

---

⁸⁷ both citizen and non-citizen German-Turks are attached to Turkey by 63 and 47% respectively. In general according to these findings, 56% of the surveyed German-Turks are devoted to Turkey followed by Germany with 49%, municipality with 35% and federal state with 32%.

⁸⁸“*Euro-Türkler Türkiye ile Avrupa Arasında Köprü mü Engel mi?*”

of the Turkish born German-Turks, the first generation original immigrants most probably feels closer to Turkey, by 55%. These two surveys represent the views of a large sample group of German-Turks throughout Germany.⁸⁹

Leaving aside the traditional national point of references, German-Turks employ post-national, transnational discourses on the sense of attachments. The participants in my case detached themselves from the matrix of nation-state and talked in local and transnational terms. For instance, all participants agreed on mentioning neither Germany nor Turkey, but the city of Berlin as their home; “I feel I am back home, it is this system that I belong, I work here, study here, here is where I pay my rent, I am within this system. When I am in Turkey I am on holiday which is fine”⁹⁰. Similarly Osman says;

“I call myself Berliner because I was born here raised here, I see Berlin as my country.... My family friends are here, there are places we go and spend time together, and I see Berlin as my country. There are times some Germans make you feel like a stranger but I don't have such a problem in a Turkish community here.”⁹¹

It can be inferred from these passages that spatial attachments of German-Turks cannot be discussed exclusively within the context of nation-state: local and transnational dimensions should also be considered seriously.

In line with their *hyphenated identities* then, Berlin signifies for the German-Turks the juxtaposition of Turkishness and Germanness; self-identification with and belonging to Berlin represent for them the dual attachments of diasporic German-Turks. In other words Berlin symbolizes the locality where they reconstruct Germany and

---

⁸⁹ Ibid. Pg.

⁹⁰ “I feel I am back home, it is this system that I belong, I work here, study here, here is where I pay my rent, I am within this system. When I am in Turkey I am on holiday which is fine” [yani sonuçta eve döndüğünün farkındasın çünkü belli bi olduğun sistemin içi, o sistem burası. Alıştığın, çalıştığın yer burası, okuduğun yer burası, arkadaş çevren olduğu yer burası kirayı ödediğin yer burası. “I feel I am back home, it is this system that I belong, I work here, study here, here is where I pay my rent, I am within this system. When I am in Turkey I am on holiday which is fine”] appendix, Ferat

⁹¹ Of course, it is a matter of identification, I call myself Berliner because I was born here raised here, I see Berlin as my country I know everywhere- The west Berlin, I have nothing to do with the east Berlin.... My family friends are here, there are places we go and spend time together, and I see Berlin as my country. There are times some Germans make you feel like a stranger but I don't have such a problem in a Turkish community here.” [Tabii ki bu benimseme olayı benimsemeyle ilgili mesela ben berlinliyim diyorum çünkü ben burda doğdum büyüdüğüm için ben bu şehiri sanki benim memleketi gibi görüyorum heryeri kolum gibi biliyorum şimdi batı berlin doğu berlinle fazla bi alakam yok... ıı çevrem var aile dostlarımız var arkadaşlar var gittiğimiz yerler var yani tabii ki insan kendini aynı memleketi gibi hissediyoyu yani böyle ben belli durumlarda yabancı gibi hissediyosun kendini tabii o dainsanlar kendi düşüncesini yansıttı mı çoğunlukla bu almanlardan kaynaklanan bişey ama burda kendi toplumunda ya da türklerin arasında olduğun zaman fazla böyle büyük bi problem ben görmüyorum o da belki benim kişiliğimle bağlı bişeydir] Osman.

Turkey that they want to live in. So a new home of a diasporic spatiality is created in central Berlin where the German-Turks are accepted with their dual identities

This part of the first section has been demonstrated that the participants are of the diasporic community in terms of their self expression and identity formation. Even though not very relevant to the main question as the role of citizenship in their political integration and how political strategy facilitate in their perceptions about the EU, after discussing their special attachment some striking facts about the myth of return are necessary to demonstrate.

5.1.b) Myth of return

This section indicate that, the myth of return as a strong desire to go and settle in the parental lands of the first generation immigrants is not transmitted to the diasporic second and third generation. Generally speaking, the German-Turks interviewed are not very determined to leave Berlin for Turkey. However the familiarity with language, culture and society makes Istanbul a serious option if they need to leave Berlin.

Among 22 respondents only six mentioned that they definitely do not want to live in Turkey in the future. The rest regard Turkey as an option to do business or as an option for settlement if they find better jobs. Therefore on one end of the spectrum, four of the participants seriously consider living in Istanbul; on the other end, six oh them will not definitely live in Turkey. Between the two extremes, half of the respondents keep living in Istanbul as an option, a safety key.

In general, for the participants, moving to Turkey implies a utilitarian concern different from their parents' 'myth of return'. For the young generation of German-Turks, Turkey is an option where better chances for employment can be possible and a shelter from a danger of a possible persecution at home, i.e. Germany. For instance, quoting from Osman,

“I am happy here; if I don't have to I wouldn't move to Turkey. But if I don't feel happy here anymore or I don't have any job opportunities I would consider going to Turkey, why not. People pursue happiness, if I see that I will be happier in Turkey if the opportunities are better there why not. Or if I see Germans start to kill Turkish people like they once did to Jews or they start not to employ Turkish people I go to Turkey, why shall I live where I am not accepted. We live here so we are still accepted here...”⁹²

---

⁹² “I am happy here; if I don't have to I wouldn't move to Turkey. But if I don't feel happy here anymore or I don't have any job opportunities I would consider going to Turkey, why not. People pursue happiness, if I see that I will be happier in Turkey if the opportunities are better there why not. Or if I see

Derya -studying pedagogy at the university- during our conversations and interview mentioned several times that she does not see prospect for her in the future and seriously thinking of moving to Istanbul. Literally speaking, the myth of return has ceased to exist for young generations; however, the participants would chose to live in Istanbul if the circumstances in Germany become far from satisfactory.

How participants imagine Turkey and Germany highly influences their plans for staying in Berlin or moving to Istanbul. Both university students and unemployed dropouts posit a pessimistic picture about the future of the German economy and overall conditions. Several times, the respondents strongly emphasized worsening German economy's cutting down social provisions, mounting unemployment, and especially Berlin's inundation with debts. Statements such as, 'it is not the same Germany of our parents', 'living here is not going to be that advantageous anymore, state is cutting down social security payments' were commonly heard during the interviews. Under these perceived adversities, Turkey is considered as a serious option to do business with its growing economy and promising potential.

From these findings there is a tendency among the second and third generation German-Turks to foster their ties with Turkey. Future plans for making business in Istanbul, keeping a house both in Istanbul and Berlin all reflect their transnational identity. In that sense, the participants cannot be considered as immigrants within their current situation in Berlin: however, their future plans and intentions about living at the both sides simultaneously make them potential trans-migrants.

Unfortunately there has not been a comprehensive research to base these findings on the intentions, plans of the German-Turks, and on those German born individuals settled in Turkey for business. However it can be claimed from the interviews that there is a new phenomenon as trans-migratory flow between Turkey and Germany and a high tendency among the German-Turks to see Turkey as a serious option to pursue their careers.

Germans start to kill Turkish people like they once did to Jews or they start not to employ Turkish people I go to Turkey, why shall I live where I am not accepted. We live here so we are still accepted here..." [yani iş imkanları falan varsa türkiyede neden dönmesin ki insan hani insanın amacı ne mutluluk, nerde elde edersen, imkanların sana elverişli olduğu yerde, böyle bir durum olursa insan döner ya da gider ya da yapar ya da çalışır. Mesela zamanında yahudiler gibi, şimdi almanl da türklere katliam yapmaya başlasa tabii ki gider insan. Hani nerde memleket falan, memleket belirli bi sosal durumdan sonra bitiyö, mesela ben burda görürsem türklere karşı ne bileyim türk dükkanlarını kapatıyolar ya da bana iş imkanları sağlamıyolar sen türksün diye hoop kardeşim o zaman ben burda kalmam niye kaliim, istenmediğim yerde niye kalayım.] appendix for Osman.

In this second step for discussing the characteristics of the participants it was claimed that, in line with the changing notion of home, new forms of attachments, the myth of return peculiar to the original immigrants, is also transformed. Therefore, in line with the construction of a third form of spatiality whereby the diasporic subject is identified, the myth of return is also transformed into a new phenomenon of trans-migration

The discussion on the myth of return is not presented as a step for explaining the major question on political participation strategies and the EU perceptions. However, since this is an exploratory research it is also important to mention findings that would point out a new dimension to the studies on the Turkish diaspora in Germany, by considering the emerging phenomenon of a new form of trans-migration of the German-Turks between Berlin and Istanbul..

Before finalizing the section on the characteristics of the participant German-Turks, I will refer to their political participation strategies as to understand their level of political integration to Germany.

5.1.c) Political strategies

This section analyzes the strategies that the participants employ in political participation. Political participation indicates how the participants raise their demands, discuss the problematic issues for them in Germany. Overall the discussion will be about ethnicization and culturalization of German-Turks' political participation strategies. Apolitization and making politics with ethno-cultural and religious references are part of the participation strategies of the German-Turks.

Two different points comprise the issue; first I will discuss the voting patterns and the underlying reasoning in their voting preferences. Secondly, I will refer to the apolitical methods of politics making of the German-Turks, as participants' lack of preference of German citizenship out of political reasons and no concern about joining the elections reveals their apolitical methods of participating in German politics.

Before scrutinizing the political strategies of the participants, it may be useful to remember Kaya's (2000) and Ostergaard-Nielsen's formulations. Kaya (2002) divides the political strategies of the German-Turks into three parts and Ostergaard-Nielsen into two by taking diaspora politics as a subset of homeland politics.

Leaving aside the conceptual differences, they both refer to the same three phases: politically passive guest workers who only follow the political developments at home, until the late 1970s. The second phase is the continuation of the home political divisions in the host country and political orientations were directed towards Germany rather than homeland politics. The assimilationist pressures triggered by the right wing governments on the Turkish immigrants prompted them to seek their rights and interests under their own ethnic or religious communities. The communities defend their interests and struggle for their rights separately and demand distinctive recognition both at home and host country. Therefore the 1980s witness an increasing proliferation among immigrants from Turkey based on their ethnic and sectarian origins. In the third phase as a diasporic community the German-Turks' increasing naturalization rates, shifting interests from Turkish to German politics, increasing need to defend their rights and interests in Germany and at the same time seeking special recognition in Turkey resulted in the emergence of a diasporic political strategy.

Coming to the political strategies of the German-Turks and the participants in particular; general indifference with the political issues, voting for the same party without showing any interest in that party's objectives⁹³ and making politics through ethno-cultural and religious references are all aspects of the German-Turks' political strategy. Structural exclusion perpetuated their disinterest with the German political bodies. Thus, exclusion from the German political system as denizens, the only way for the German-Turks to voice their demands and complaints was through their own ethnic and religious organizations.

This exclusion from the German political context is also reflected in their rhetoric. To give empirical evidence for their ethnic based strategy of political participation, I will refer to how the participants discuss the most important problem in Germany as unemployment. As mentioned, political participation is the way that the subject raises his or her concerns and demands. Relatively, when stating their concerns

---

⁹³ In discussing the voting patterns and preferences, no matter what their world views are, the entire participants vote for SPD(Social Democratic Party). The participants were highly divergent in terms of their ideological orientations from one spectrum of conservative and Islamist one to another of more liberal one. However such political orientations are not reflected in their voting preferences as all the participants with one exception stated the SPD that they vote for. Social Democrats with their more liberal and pluralist politics, are also highly supported by German-Turks no matter how diverging their norms and values be. The ethnic based political strategy of the German-Turks is reflected in their voting preferences. Their situation as being ethnic and cultural minority community and the fact that the Social Democrats have closer policy objectives to minority groups than other parties make the SDP as the party representing the German-Turks within the German politics.

about mounting problem as unemployment, participants refer to their ethnic backgrounds such as blaming the German employers for discrimination or the politicians and the society for presenting the Turkish community as responsible for unemployment problem. In that sense, the participants do not politicize the issue of unemployment with reference to state policies, globalization, or capitalism. Rather they prefer ethnic connotations in their discussion on the problematic issues such as unemployment. Therefore the participants, who are not active agents in politics through the membership to ethnic or religious organizations, reflect their ethnic based political strategy with their rhetoric in discussing the problems.

A second example of how their political strategies are reflected in their discussion refers to Mesut. He problematizes his experience of encountering certain questions from Germans about Islamic practices, for instance, “why the Muslims don’t eat pork, I know Turkish Muslims drink raki why don’t you drink, why do women cover their head, you treat women like a slave, these rules aren’t mentioned in Koran right?”⁹⁴ Mesut continues by complaining that “Germans have already accepted the gay people. But our existence is too much for them.”⁹⁵ Mesut’s criticisms of German society and his demands for acceptance with his Islamic identity result are the implications of the ethno-cultural and religious means for political strategies.

Kaya (2000) explains the above mentioned case by stating that the process of culturalization reduces the problems of social discrimination, exclusion and racialization in the society to the level of cultural and religious differences.⁹⁶ Mesut’s statements evidence the implications of political exclusion and multi-culturalist policies as the participant essentializes religion and culture in making politics. Kaya (2000) mentions, freedom to cultural --in this case religious as well-- expression become important for the Turkish people in Germany. As a result of the multi-culturalist

---

⁹⁴ There is this thing, ‘ I was in Turkey, there the Turkish people drink alcohol, raki as lion milk’ I say drinking is not denying Islam, it is their sin they shouldn’t at the end. I used to explaine, I had motivation. But I realized it is always the same thing, they don’t understand. They continue asking why the Muslims don’t eat pork, I know Turkish Muslims drink raki why don’t you drink, why do women cover their head, you treat women like a slave, these rules aren’t mentioned in Kuran right?’ [Şimdi şey ya ama ben türkiyeye gittim ordaki türkler içiyordu aslan sütü diye raki aki içiyorlarmış ya. Ben diyorum ki ya içmek diyom Müslümanlıktan çıkmak demek değil diyom günahları boynuna diyom ama sonuçta içmemek lazım öyle. Anlatıyom ilk zamanları çok motivasyon vardı böyle anlatırken şöyle böyle diye ama bir zaman baktım hep aynı laf hep aynı soru çünkü anlamıyorlar tamam mı. Dinledikten sonra soruyorlar hala ya domuz eti niye yasak ya şu niye yasak bu niye yasak ya başörtü takmak bilmem karıyı köle gibi ediyormuşunuz gerçekten de yazmıyormuş Kuran’da] see appendix for Mesut.

⁹⁵ “Germans have already accepted the gay people. But our existence is too much for them.” [Adamlar top insanları kabul ettiler çoktan onları çoktan kabul ettiler o canımlar cicimler çok iyiler. Ama daha çok kabul ediyorlar biliyon mu bizim şeyimiz batıyor.] Mesut.

⁹⁶ A.Kaya (2000) pg.97-99.

policies, the cultural struggle rather than political struggle is emphasized for the German-Turks in protecting their interests in the German society.

As a result of structural exclusion coupled with multi-culturalist policies, ethno-cultural and religious distinctiveness of the German-Turks become salient in their self expression. In several cases, during the interviews responses mean that “the Turkish are superior than the Germans since we have culture but they don’t have a culture”⁹⁷. In a nutshell, the barriers in the German legislative framework against the political participation of ethnic minorities resulted in mobilization of the Turkish people in Germany around their ethnic and cultural references and participation in the decision making process by asserting their ethno-cultural roots.

Before concluding this section, Ostergaard-Nielsen’s definition of diaspora politics by scrutinizes how participants refer to the particular political issue of Islamic dressing codes.

According to Ostergaard-Nielsen, diaspora politics are the “subset of homeland politics confined to those groups who are barred from direct participation in the political system of their homeland.”⁹⁸ She differentiates diaspora from immigrant politics: in the former the political participation is through ethnic and cultural mobilization of the diaspora oriented towards the homeland politics. Latter one protects their interests and voices their demands in the hostland. She discusses how immigrant and homeland politics are inseparable in party-political, religious and ethnic mobilization of the Turkish and Kurdish communities.

The above mentioned perspective demonstrates how diaspora politics coexist with host-land politics in the participants’ discussion on Islamic dressing codes such as headscarf. Both Cemile and Osman criticized a local parliamentary of Turkish origin who argued that covered women should take off their headscarves in order to better integrate. Cemile, Mesut, and Osman mentioned these disputes on headscarf and

---

⁹⁷ “ Being a Turk, it is something to be proud of. It is a little nationalistic. But in fact I am proud to be a Turk, when I look at people, I can say my ancestors have accomplished many things, what have yours done” [Türk olmak.. gurur verici bişey ne diyeyim biraz şey oluyo ama ülkücü oluyo ama. Aslına bakarsan gurur verici bişey, dışarda insanların yüzüne bakarken, benim atalarım bişey yapmış sen ne yapmışsın gibilerine böyle ifade kurabiliyorsun....] Cemile. “I am so proud of being Turkish. If I was born with another nationality I don’t know what I would do, thank god I am Turkish. We learned the Ottoman history, I said than, vow what a man we were back then, I am prouod of such things, I like to hear the Turkish anthem.”, [ya ben Türk olmakla çok gurur duyuyom başka bir millet olarak gelmiş olsam diyom ne olurdu diyem düşünüyom da iyi ki Türküm diyom bu osmanlı tarihini öğrendik ettik ya böyle vay be ne erkekmişiz diye o böyel şeyediyor gurur ediyor işte istiklal marşı okundu mu ne benim hoşuma gidiyor.] Mesut, see Appendix

⁹⁸ Ostergaard-Nielsen (2002) pg 21.

integration as “they –some politicians of Turkish origin- come out with silly ideas, she says take of your headscarf. Why the headscarf why? The German newspapers make fun of it –look the Turkish immigrants are fighting among themselves.”⁹⁹ This particular case is quite relevant to what Ostergaard-Nielsen mentions as the inability to separate homeland and immigrant politics cannot be separated when discussing the political mobilization of the German-Turks and Kurds.

Political disputes in Turkey are taken out of original context and became a tool in the politics of German-Turks. In the Turkish context, the headscarf symbolizes the disputes between the conservative secularists and Islamists which gradually are attempted to be taken to the platform of state regime.

The German-Turks transmit the same political issue centered on the headscarf to a much different platform of German immigrant integration politics. It can be also argued that the headscarf is not a continuation of the Turkish politics among the Turkish diaspora in Germany but an issue essential to German politics. Still, the political debates on headscarf revolve around the Muslim population in Germany of predominantly Turkish origin. What the headscarf symbolizes in the German context as a failure of integration, fundamentalist tendencies of the Turkish immigrants, and, in general, the incompatibility of Islamic Turkish culture with the German cultural and social system is quite different from the political debates on that particular issue in Turkey. Therefore the headscarf issue is not a political debate that is essentially German, but introduced by the religious practices of the Muslim immigrants of predominantly Turkish origin.

A second reason for mentioning the headscarf issue, besides showing the incorporation of homeland and immigrant politics in Ostergaard-Nielsen’s terms is that, is to give a further evidence that, in line with Kaya’s (2000) argument, the political mobilization of the German-Turks is within the cultural and religious sphere. What the participants infer from political participation is the struggle for their cultural and religious rights.

Making politics over ethnicity and confining their political participation to the cultural sphere are the implications of their structural exclusion from the German

---

⁹⁹ “I have a certain culture, I cannot leave it, they say take your headscarf off. Why don’t you respect my opinions?”[Ben belli bir kültürden gelmişim bi gündən bi güne bırakamam ki bazı şeyleri adamlar şey diyo işte başörtünüzü bırakın benim düşüncelerime saygı niye göstermiyorsunuz] Osman, “A woman Parliamenterian insisted on that if Turks’ do not cover their head they would be better integrated. They are doing silly things, why the headscarf, why?”[Türkler eğer başörtü takmazsa daha çabuk entegrasyon olabilirmiş diye bi söz çıkardı kadın milletvekili, Türk. Saçma sapan şeyler çıkarıyorlar ortaya, niye yani niye başörtü] Cemile.

political context and the multi-culturalist politicizes. Consequently, the essentialization of culture, ethnicity, and politics making through a rhetoric marginal to German political tradition entail that the participants are not totally integrated to the German political community. However such a conclusion should not imply that their marginalization is being problematized and the blame is put on German-Turks for their being marginal. On the contrary it is the German legislative framework that leads to the formations of the ethno-cultural communities that are marginal within German politics and the German policies towards the ethnic minorities that resulted in the spread of marginal essentialist rhetoric among the German-Turks.

This section attempts to answer the question to what extent the German-Turks have politically integrated in Germany. For that purpose their political strategies and how their discursive participation strategy receives focus. In the following section on the preferences over citizenship, the fact that the respondents do not participate in the politics within the German political mechanisms will become more obvious.

As will be discussed further, the participants do not mention inclusion to the German political community in discussing the advantages of German citizenship. In fact citizenship is not necessary for political participation but as mentioned before, in the case of German-Turks it may constitute an important to transfer the political participation from the ethnic and cultural sphere so as to become more integrated to German political context.

5.2) Facing the Trade-off: German or Turkish Citizenship

In this section, the citizenship preferences of the participants and the extent to which the preferences affect their political integration will be analyzed. The main argument on the findings is that, the participants chose to become German citizens for practical reasons. The importance of political participation and political integration through voting rights is minor among the perceived advantages of German citizenship. Scrutinizing the citizenship preferences indicates that German citizenship is instrumental for the political integration of the German-Turks by granting the membership to the political community. However, preferring German citizenship not out of political concerns reveals its lack of importance for political integration according to the participant German-Turks. With that regard, the underlying utilitarian concerns in having German citizenship will be scrutinized within Marshallian

theoretical framework. It will be assumed that, confronting citizenship based inequalities in everyday affairs -- the experiences of inconvenience of carrying a foreign passport-- become the main objective in favoring German citizenship for the participants.

Within the legislative framework of German Citizenship Law, the important distinction between a citizen and a resident non-citizen is their political participation. In other words, non-citizen German-Turks, can enjoy the same social and civil rights that a German would. In this sense, it is expected that the most important motivation to become a German citizen would be the right to vote and to be elected. However participants do not regard citizenship as a membership to a political community. It is striking that only one of the participants, among other advantages of German citizenship mentioned political participation. When the advantages of being a German citizen are asked, all the participants emphasize the same point; less paper work and formalities, enabling mobility and higher chances for employment. Escaping long procedures and formalities in everyday issues become salient in the preference of German citizenship.

From Kaya and Kentel's (2005) research, a general view on the issue of citizenship and political integration can be grasped. Accordingly there is a strong tendency among the German-Turks for naturalization; 59% of the participants state that they are either German citizens or applicants for naturalization. However the same research also reveals the fact that 60% of the participants are indifferent to German politics.¹⁰⁰ Kaya and Kentel's data support my findings that preference for German citizenship does not accompany willingness for membership to the political community. Accordingly, naturalization does not entail political integration and indifference with politics in general seems to be independent of citizenship status.

It is also important to avoid reducing political participation to the orthodoxy of voting and petition. If political participation is defined as subjects' raising demands and protecting interests then participation can be in any form. Different forms of political activism such as membership to civil society organizations, street demonstrations can be more influential under certain circumstances than just passively voting. However in discussing the German case, it should also be considered that, Turkish immigrants and their descendants have long been subject to exclusionist policies. In other words, exclusionist policies until the 90s marginalized the Turkish population within German

---

¹⁰⁰ Kaya and Kentel (2005) "*Euro-Türkler Türkiye ile Avrupa Arasında Köprü mü Engel mi?*" pg. 79-80.

politics; the Turkish immigrants sought their rights and protected their interests through their own religious and ethnic networks which were outside of the German political context. Furthermore, the multi-culturalist policies while accepting the existence of different ethnic and cultural components of the population, confined ethnic minority politics making to the cultural sphere. Hence, due to this peculiarity of the German system, citizenship as defining membership to the German political community is important in the way people resolve their problems.

While discussing the impact of German citizenship on integration to the political community, the fact should be underlined that, naturalization cannot be regarded as an important parameter for the integration of German-Turks. That's to say, just being a German citizen for the German-Turks does not imply identification with Germans, similarly, not being a German citizen is not an indication of unwillingness to integrate. On the contrary, non-citizen respondents in the interviews are well integrated to the German society in terms of participating in social life, education, language, and employment; for instance, among the non-citizens, Osman sees Berlin as his home country rather than Turkey.¹⁰¹ Similarly all of the non-citizens plan to continue their life in Berlin rather than moving to their parents' home country. Therefore, citizenship should not be taken as a mark of the level of integration.

Hence, if it is not the concerns about membership to the German political context then, the reasons underlying the strong determinism for the participants to chose German citizenship needs to be sought elsewhere. For that purpose responses will be scrutinized that the participants gave to the question about the advantages of German citizenship.

For revealing how the citizenship based inequalities are experienced and perceived by the German-Turks, I will quote passages from the interviews. During in-depth interviews, in almost all cases, it was strongly stressed out that “no matter you are born here, you have lived here all your life, if you don't have a German passport, and you face long procedures for a simplest thing like renting a DVD.”¹⁰² For instance Ferhat , Görkem and Hilal;

---

¹⁰¹ “I call myself Berliner because I was born here and raised here, I see this city as my own country, I know everywhere...” [Tabii ki bu benimseme olayı benimsemeye ilgili mesela ben Berlinliyim diyorum çünkü ben burda doğdum büyüdüğüm için ben bu şehiri sanki benim memleketi gibi görüyorum heryeri kolum gibi biliyorum şimdi...] Osman.

¹⁰² It was the first response from all of the participants to the question “what is the advantage of becoming a German Citizen?”

“ if you want to rent a film, you need to get a card from the rental store. And for that they say, you need to bring this paper that paper, birth paper. For carrying I don't carry a book with me now.”¹⁰³

“If you register somewhere it is done right away. If you have a Turkish passport it lasts very long, you need a paper from the police, they want to see some other papers. In German citizenship all is written.”¹⁰⁴

“For the most simple thing like library registration, you bring bunches of paper. Now passport is enough, you get rid of the paper work.”¹⁰⁵

Even more dramatically the citizenship status may effect employment. Even though the reliability is questionable, the statistics that Derya gives during the interview indicates how she perceives the inequalities related to citizenship status in terms of ethnic origin; “with the same level of education among the applicants Germans are accepted by 76%, immigrants 46% and the Turkish have 16% chance of being accepted.”¹⁰⁶

Obviously, not being a member of the German political community through citizenship make the German-Turks suspects in the eyes of the German authorities. According to Ferhat; “as if you will take the film and run away to Turkey. They treat you as such so I am more comfortable with the German passport”¹⁰⁷. In that case there is a discriminatory treatment confronted by the non-citizenship German-Turks in their daily issues. In that case what reveals from the participants' reasoning for their preferences of German citizenship is their experiences of inequalities and their perceived discriminations in everyday issues. Therefore it turns out to be that the reasons for the participants to prefer German citizenship are practical.

---

¹⁰³ “ if you want to rent a film, you need to get a card from the rental store. And for that they say, you need to bring this paper that paper, birth paper. For carrying I don't carry a book with me now.”¹⁰³ [Bi aralar video film felan kiralamak istediğin zaman gidip orada bi kart çıkartmak için işte şu kağıt lazım bu kağıt lazım doğum bilmemneyi lazım bilmem ne lazım] Ferhat

¹⁰⁴ “If you register somewhere it is done right away. If you have a Turkish passport it lasts very long, you need a paper from the police, they want to see some other papers. In German citizenship all is written.” [Bir yere kayıt yaptırdığın zaman hemen bitiyor, pırt diye bir iş. Türk pasaportun olduğu zaman uzun sürüyor yani yok polisten kağıdın olması lazım, başka kağıtlar görmek istiyorlar, evin adresi nerede olduğunu görmek istiyorlar. Alman vatandaşlığında hepsi üstünde yazılı.] Hilal.

¹⁰⁵ For the most simple thing like library registration, you bring bunches of paper. Now passport is enough, you get rid of the paper work.”[en basit kütüphaneye kayıtlı olmak için eskiden dört tane deste deste kağıtlar getiriyordun önemli evraklar, artık gittiğim zaman pasaportum yetiyor. Öyle işler yani, kağıt işlerinden kurtuluyorsun.] Hilal

¹⁰⁶ See appendix for Derya “there are statistics about the workplaces, among those appliacants at the same education level 76% of the Germans have the chance of acceptance, the immigrants only have 46%, the Turks have 16 %. Look at the difference 76% 16%.”[İşte böyle şeyler iş yerlerinde bir sayılar vardır, aynı eğitim seviyesinde olup da işe başvuranların Almanları yüzde yetmişaltısının mı ne şansı varmış işe alınmaya eee göçmenlerin sadece yüzde kırkaltı mı ne Türklerin yüzde onaltı. Farka bak yetmişaltı kırkaltı onaltı demekki var bişeyler.]

¹⁰⁷ “as if you will take the film and run away to Turkey. They treat you as such so I am more comfortable with the German passport” [sanki filmi alacan Türkiye'ye kaçacan. Öyle bi muamele gösteriyolardı. O yüzden rahatım Alman pasaportuyla] Ferhat.

Within an historical approach, T.H. Marshall in his famous work, *Citizenship and Social Class*, argues that the citizenship was introduced and developed to abate the nuisance of poverty and disguise the class based inequalities.¹⁰⁸ Citizenship infers equalization of status rather than equalization of incomes. In that sense without altering the existing social system, citizenship was extended to provide all the social strata to participate in the community on equal basis. According to Marshall, then social rights through citizenship were introduced to gain the support of the working classes for the purpose of inclusion rather than marginalization. However disguised discrimination, institutional inequalities based on pertaining unequal distribution of incomes, remained. Throughout Marshall's discussion, it can be inferred that the disguised inequality between the less fortunate and well to do classes is prominent in everyday affairs of individuals with the state.

In the case of multi-cultural and multi-ethnic societies, disguised inequality within citizenship takes another dimension besides a class based one, ethnic based inequalities. In that sense, citizenship is intended to introduce an equal status for all members of the community while unequally determining who to include or exclude, based on their ethnic origins. In the German case, especially the pre-2000 period since the German citizenship defined over ethnicity, it was hardly for an ethnically non-German to become a German citizen regardless of the fact that the individual has been residing in Germany since his/her birth. However with the new Citizenship Law of 2000, the ethnic definition of German citizenship and ethnic based inequalities has changed considerably. Still the participants experience discrimination based on their citizenship status as the continuation of the pre-2000 tradition of German citizenship. This perceived discrimination that they confront in their everyday lives determines their preference for German citizenship.

For the German-Turks in my focus group, citizenship is only significant in practical terms; having a German passport does not infer self identification with Germaneness for the diasporic German-Turks. Similarly, being a non-citizen also does not imply detachment from the German society. In that sense, carrying the status of citizenship is not a determinant factor in the identity formation of the diasporic self. Furthermore, being a non-citizen also does not interfere with the participation of the diasporic self to the social, economic and to some extent political life in the society.

---

¹⁰⁸ see T.H.Marshall (1950) pg 105-106.

In conclusion, by focusing on the English working classes, Marshall underlines the disguised inequalities and discrimination during the practices of equal rights and obligations. Disguised inequalities and discrimination based on citizenship is also persistent in the German case in a different form. In the multi-ethnic societies composed of individuals from different national origins, membership to a community and citizenship status implies inequalities based on ethnic origin. As in the case of German-Turks, regardless of the fact that they are born in Germany and are equally participating in the social and economic life in Berlin just like any other citizen, non-citizen German-Turks are subject to several obstacles in their everyday affairs compared to their citizen counterparts. Due to these obstacles and perceived inequalities in everyday affairs, the political significance of German citizenship becomes minute in the eyes of the German-Turks.

Accordingly the answer to the question as how the German citizenship facilitates in political participation of the German-Turks, it can be suggested that, due to the meanings and functions that the German-Turks attach to German citizenship, its role in their political participation is not as significant as expected.

Throughout the whole discussion, the first two sections on diasporic characteristics and citizenship preferences of the participants, give background information of how the participants construct their hyphenated identities, how it is reflected in their perception of the notions of home and host and how the myth of return is transformed into the notion of trans-migration between Turkey and Germany. Besides presenting the well informed debates on the German-Turks and their identity formations, two important points relevant to the main question of the research are scrutinized as the political participation strategies and citizenship preferences.¹⁰⁹ Examining their political participation strategies in the form of ethno-cultural and religious mobilization and employing the apolitical rhetoric that can be considered as marginal to the German political context, give us an overall picture on their level of integration to German politics.

Furthermore, because citizenship is also considered as an important step towards political integration that is peculiar to the German case the citizenship preferences of the participants are examined. It was expected that the German citizenship would enable the

---

¹⁰⁹ Just to remind it was asked that 'are the German-Turks politically integrated to Germany and how does their level of political integration facilitate in their evaluations for Turkey's future membership to the EU?' also it was mentioned that, in discussing their political integration, the role of citizenship will be examined as a remarkable path towards political integration.

German-Turks to politically express themselves outside of the matrix of ethnicity and culture. However, other practical factors become more prominent in German-Turks' perceptions about German Citizenship than political participation.

After explaining political participation strategies and the role of German citizenship, in the coming section I analyze how the strategies stated above reflect in the German-Turks' discussions about the EU related issues.

5.3) Turkish Diaspora and Their EU Perceptions

The previous sections on diasporic identity and political strategies, argue that, being apolitical is a form of a political strategy that the participants employ. With developing a political strategy based on culture or religion, the participants raise their concerns, voice their problems through the language that they know. Similarly, in reflecting their ideas about the EU related issues they employ the language with which they are familiar: the Turkish nationalist rhetoric.

The main argument in this section states that the ups and downs in Turkey's accession process to the EU influences German-Turks relations with the German society and the institutions. In other words, the strong oppositions from the leading EU countries to Turkey's accession is internalized by the German-Turks with their exclusion and marginalization from German society. Consequently, they employ a reactionary discourse to Turkey's exclusion from the EU embedded in their own experiences of exclusion. This argument also attempts to demonstrate that Turkey is not a country outside of the EU. There is a considerable Turkish population in the EU countries and the case of Germany and German-Turks reveals the fact that suggestions such as Privileged Partnership or strong oppositions for Turkey's EU membership have the population of Turkish origin in the EU countries employ radical conservative rhetoric of Turkish nationalism.

The discussion will start with understanding participants' perceptions and familiarity with the EU. In examining the familiarity of the participants with the EU, I will focus on two elements: the European Citizenship and the Euro. The reason for taking these two specific institutions is that the EU becomes important in everyday lives of the individuals in terms of free mobility and the Euro as the single currency. Understanding the evaluations through citizenship and the Euro also enables us to

acknowledge participants' experiences with the EU which would shape their attitudes towards the European project. For instance, the participants who enjoy free mobility but are also adversely affected from the inflationary impacts of the single currency would consider the EU related issues differently from those participants who have never benefited from the EU citizenship but could not escape the inflation. Secondly, their evaluations about the process of Turkey's accession suggest how their rhetoric develop and reflect their political strategy.

5.3.a) Familiarity with the EU

For understanding the familiarity and perceptions of the respondents with the EU, questions about the closest and the most influential institution, the European Citizenship were asked. The impact of Euro is also discussed during the interviews. Before discussing in detail, the familiarity with and knowledge about the Citizenship of the European Union, a brief information about the development of the European Citizenship will be presented.

The European Citizenship was institutionalized by the Treaty Establishing the European Community (TEC) in 1992 and extended by the Amsterdam Treaty in 1997. Article 17 of the TEC defines the sole condition under which an individual can be an EU citizen by stating that "Every person holding the nationality of a Member State shall be a citizen of the Union. Citizenship of the Union shall complement and not replace national citizenship."¹¹⁰ This statement can be interpreted as the EU citizenship brings nothing new to the citizenship as far as it is based on nationality. Article 18 of the TEC gives the citizens the right to "move and reside freely within the territory of the Member States"¹¹¹ and extends the right formally granted to those engaged in economic activities. Article 19 of the TEC especially endows citizens universal suffrage both in municipal and parliamentary elections. Article 19(2) that "...every citizen of the Union residing in a Member State of which he is not a national shall have the right to vote and to stand as a candidate in elections to the European Parliament in the Member State in

---

¹¹⁰ Treaty of Amsterdam Amending the Treaty on European Union, The Treaties Establishing The European Communities and Related Acts. Official Journal C 340, 10 November 1997. <http://www.Europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html#0001010001>.

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ *Ibid.*

which he resides, under the same conditions as nationals of that State.”¹¹² Additionally EU citizenship gives the right to have consular protection from the authorities of any member state, if an individual is in a non-EU country where his own state is not represented. Finally, EU citizenship with the Article 21 of TEC gives the individuals the right of petition the European Parliament and to apply the European Ombudsman. Additionally they can write petition in one of the official languages and being answered in the same language namely, Spanish, Portuguese, French, Italian, English, Gaelic Irish, Dutch, German, Danish, Swedish, Finnish and Greek.

The first thing that needs to be analyzed at this point is what the German-Turks associate with the EU. For the German-Turks, according to Kaya and Kentel (2005)’s findings, the Euro and freedom of movement are the first two entities; for the 56% of the participants in Kaya and Kentel’s research (2005), the EU means the Euro and for 51% EU is the freedom of movement.¹¹³ Similarly, the participants to my research also associate the EU with freedom of movement and the Euro. With that regard, it was only the opportunity of free mobility and the impact of Euro that the participants in my focus group mentioned while talking about the European Union. Therefore, explaining the participants’ ideas about the two elements of the EU helps to understand their familiarity with the EU in general.

In scrutinizing the participants’ familiarity with the European project through the European Union Citizenship, they have quite limited information about the citizenship and the European citizenship has a minor role in their lives. When asked the participants’ knowledge about the EU citizenship, their only statement was the right to freedom of movement as an EU citizen. Other rights such as voting, working and consular protection were unknown to the German-Turks that I have interviewed. Six of the participants of the research heard nothing about the EU citizenship. The response to the question, “have you heard about the EU citizenship” as no I haven’t heard anything like that, can’t you do the same (free mobility and the other rights of European citizenship) if you are Turkish? I haven’t been watching the news lately.” no is it something new, I haven’t been watching the news.”¹¹⁴ briefly presents the overall situation of the participants about the EU related issues. In fact as a university student

---

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ Kaya and Kentel (2005) pp.111.

¹¹⁴ “No I haven’t heard anything like that, can’t you do the same (free mobility and the other rights of European citizenship) if you are Turkish? I haven’t been watching the news lately.” [yoo hiç öyle birşey duymadım Türk olunca yapamıyor musun? Ne zamandır tv falan seyretmiyorum haberim yok] Tuba.

the respondent knew her right to move and reside freely within Europe but did not know that was a right derived from EU citizenship.

Furthermore, when informed about the EU Citizenship during the interviews, almost all the respondents –except Selim and Emel- state that they do not seriously consider moving to and working in another EU Member State. When the circumstances force the participants to leave Berlin, they would likely to move to Istanbul rather than another EU Member State. The language and unfamiliar environment of the EU countries are the barriers for participants to prefer other European cities for settling. With that regard, the participant German-Turks do not internalize the Europeanness fostered by the notion of European Citizenship. Therefore, the citizenship of the European Union and the rights that it grants is not considered as necessary for the individual participants and they cannot be considered as pro-European in terms of internalizing the European identity through citizenship.

A striking point about the perceptions of the respondents about the European Union is a general Euro-skepticism that derives from the negative image of Euro. According to the data presented by Kaya and Kentel (2005), 50% of the German-Turks regard Euro very negatively and around 35% regard it negatively. These findings correspond to complaints of the respondents about the Euro as answers to unrelated questions before asking the actual questions about the impact of Euro. For instance, to the questions like “how are your parents, are they happy with their life?”, “does your parents talk to you about their first years in Germany, what do they tell?”, “what is the most important problem in Germany” I usually got responses on negative perceptions about Euro. To quote from Selim, Cemile, Mehmet and Derya;

“As the Euro came, everything become worse, hundred percent more expensive. 50 € is 100 Marks in fact but they make it 50 € as 50 marks. Money had more value previously with Mark”¹¹⁵

“The problem in Germany is unemployment and the Euro. The problem is that the Euro came and made turned everything upside down.”¹¹⁶ “Euro made everything so complicated, there are those ‘smart’ ones converted the

---

¹¹⁵ “As the Euro came, everything become worse, hundred percent more expensive. 50 € is 100 Marks in fact but they make it 50 € as 50 marks. 100 Marks was more than enough previously money had more value with Mark” [Euro çıktığından beri çok kötü oldu, hepsi pahalı oldu yüzde yüz pahalı oldu neredeyse. Eskiden 100 markın vardı iyi geçiniyordun Paranın değeri eskiden daha iyiydi markla.” Selim

¹¹⁶ “The problem in Germany is unemployment and the Euro. The problem is that the Euro came and made turned everything upside down.” [Almanya’da sorun işsizlik ve paraların düşük olması. Euronun gelip herşeyi allak bullak etmesi.] Cemile

price from 2 Marks to 2 € but in fact it became 4€ they put an additional 2 Marks.”¹¹⁷

“10 Marks used to be enough for a week, now you cannot live on 10 € for three days.”¹¹⁸

Therefore, everyday experiences do shape the participants’ perceptions about the EU; those who know EU policies of free movement of people and do have a chance to enjoy this right also mention that the EU has some positive aspects. Similarly, the participants who are disinterested with the EU in general and the European citizenship in particular but could not escape the adverse impacts of Euro, have a negative stance towards the European project.

Euro-skepticism is also reflected in their opposition to Turkey’s EU membership.¹¹⁹ To illustrate how the German-Turks express their Euro-skepticism in discussing Turkey’s future membership, Tuba’s response will be quoted,

“Shall not enter, it will be worse, really. Because the situation in Europe is not going better it is worsening. For Turkey I don’t know, nothing would happen I think it won’t be good either. People from Europe from the European Union well... they have high expectations but nothing would change, it would be worse.”¹²⁰

Tuba’s negative stance towards the EU also shapes her opinion about Turkey’s accession. It can be asserted that, the everyday life which the individuals experience with the EU, strongly shapes their opinions and is also influential about the way they perceive Turkey’s accession process to the EU. Hypothetically speaking, an individual who has a high level of mobility within the Union and who would seize the opportunities that the EU offers also would have a positive stance towards it. Similarly, the participants, who have not benefited from the opportunities that the EU membership promises on the other hand, see the glass as half empty.

In sum, the participants have limited information about the EU with regard to the supposedly closest institution of the EU to the individuals, namely European

---

¹¹⁷ “Euro made everything so complicated, there are those ‘smart’ ones converted the price from 2 Marks to 2 € but in fact it became 4€ they put an additional 2 Marks.”¹¹⁷ [Euro da çok kafa karıştırdı, sivriler var öyle iki marka iki euro yaptılar aslında dört mark oldu. İki mark da üstüne atıyorlar.] Mehmet

¹¹⁸ 10 Marks used to be enough for a week, now you cannot live on 10 € for three days.” [Bana zamanında on mark verdimmi bir hafta yetiyodu yani, şimdi on euro ver üç gün zor geçiyö yani] Derya.

¹¹⁹ However we cannot generalize the Euro-skepticism to all participants; in several cases the interviewees made very limited comments by stating their disinterest in EU and Turkey.

¹²⁰ “Shall not enter, it will be worse, really. Because the situation in Europe is not going better it is worsening. For Turkey I don’t know, nothing would happen I think it won’t be good either. People from Europe from the European Union well... they have high expectations but nothing would change, it would be worse”[Girmesin yani daha kötü olur gerkten. Çünkü avrupanın durumu daha da iyiye gitmiyor kötüye gidiyor çünkü. Türkiyede yani bilmiyorum bişey olmaz bence iyi de olmaz. Millet Avrupa’dan Avrupa Birliği’nden amaan... işte M:medet T: evet medet umuyorlar ama ı hı hiçbişey olmaz daha da kötü olur.]” Tuba

Citizenship. Moreover the participants who associate the EU only with Euro tend to build up a negative image of the EU. These negative perceptions of the participants about the EU are influential in their evaluations about Turkey's accession process.

5.3.b) Evaluating Turkey's Accession Process

The following discursive analysis scrutinize how the participants express their arguments about Turkey's accession process and the possible factors that shape their arguments. As the discussion proceeds, three important points will unfold: their use of language, reflections of Euro-skepticism within the form of Turkish nationalist rhetoric and the conservative nationalist expressions as a political strategy in evaluating Turkey-EU relations. The divergence of the results from Kaya and Kentel's (2005) findings will be explained within the context and the time frame of the two fieldworks. By scrutinizing these points of discussion it was attempted to explain the second phase of the main question as to how political integration and participation strategies of the German-Turks facilitate their arguments about Turkey's future EU membership.

Generally speaking, the prevailing indifference among the participants about Turkey's accession can imply their apolitical means for political participation strategy. Only nine of the participants commented about Turkey's future membership and almost all the respondents opposed Turkey's accession. Only two of the participants among the nine were moderate by stating that it is beneficial but not necessary for Turkey to become an EU member.

Kaya and Kentel's (2005) research posit a different picture; in fact their findings reveal no significant opposition and Euro-skepticism. Their results demonstrate that 31% of German-Turks support Turkey's accession to the EU and around 30% oppose.¹²¹ However this fieldwork encounters a general indifference among the participants and those who somehow or another do have an idea about the EU related issues oppose Turkey's future membership.

What is prevalent in the discourses of some participants is the traditional nationalist Euro-skeptic rhetoric that perceives, the West and the neighboring countries as potential threats to Turkey and interpreting the criticisms and suggestions from the West as the byproduct of a common antagonism to Turkey. In other words, regardless

---

¹²¹ A.Kaya and F.Kentel (2005), pg.113.

of their education in Germany, the similarity of their evaluation of Turkey's process of European integration with the conservative ideologies in Turkey is very remarkable.

To illustrate, Osman's discussion is closer to a conservative nationalist individual who has grown up and educated in Turkey;

“These are all doing that thing, to abuse you up to a point, you stay small, your country is fine, we do our business with you but you don't have a right to speak... Turkey should say that, I have rights and be more logical in politics... you will be in Europe but you do wrong to your own country, own culture... Germany says we don't want you in Europe but we can make you something I don't know...I mean they say you don't have the right to speak but we can collaborate...not a European Union but a Turkic Union, why not... because Turkey has a lot of social and economic problems, Germans not Germans the EU is putting too much barrier, making it difficult. I take the Greeks, Greece is no better than Turkey, nor Bulgaria, nor Poland. As a Turkish I feel like they are fooling us, sometimes I feel that it is like a Christian Union so there can be a Turkic union, why not?”¹²²

As mentioned, it is highly unexpected that, despite their education in Germany, more exposure to German media than the Turkish media and openness to more divergent ideas than an average person in Turkey, all that has been discussed by the respondent is a cliché of nationalist Euro-skeptics. In that sense compared to the previous research conducted by Kaya and Kentel (2005), the meanings that Turkey's future membership infers to the German-Turks as more democracy and human rights,

---

¹²² “These are all doing that thing, to abuse you up to a point, you stay small, your country is fine, we do our business with you but you don't have a right to speak... Turkey should say that, I have rights and be more logical in politics... you will be in Europe but you do wrong to your own country, own culture... Germany says we don't want you in Europe but we can make you something I don't know...I mean they say you don't have the right to speak but we can collaborate...not a European Union but a Turkic Union, why not... because Turkey has a lot of social and economic problems, Germans not Germans the EU is putting too much barrier, making it difficult. I take the Greeks, Greece is no better than Turkey, nor Bulgaria, nor Poland. As a Turkish I feel like they are fooling us, sometimes I feel that it is like a Christian Union so there can be a Turkic union, why not?” [Bunlar hep şey yapmak bi noktaya kadar kullanmak, sen küçük kal senin ülken güzel biz işimizi seninle görelim ama senin söz hakkın yok konuşma şeyin yok, o konuda türkiyenin biraz benimsemesi gerekiyo. Demesi gerekiyo ki ben türkiyeyim benim de haklarım var şeylerim var biraz daha mantıklı düşünerek gitmesi gerekiyo politikaya. Avrupaya girersinde sen kardeşim sen kendi şeyini devletini kültürünü mağdur duruma sokuyosun Almanya diyo biz sizi ab de istemiyoruz ama şeyapabiliriz, ne bileyim işte... senin söz hakkın yok ama bizle işte işbirliğine girebilirsin felan diye deyimler var o da benim hoşuma gitmiyor. Ben mesela türk devletlerine de hani bi in, avrupa birliği değil türk birliği olsun neden olmasın hani Aslında ama türkiyenin çok sosyal ve ekonomik sorunları var diye almanlar, almanlar değil ab fazla engel koyuyo zorlaştıriyo işi. Yunanlılara bakıyorum, yunanistan türkiyeden daha iyi değil, bulgaristan daha iyi değil, polonya daha iyi değil, onları alıyolar. Biraz şey biraz enayi yerine konuşmuş gibi hissediyorum kendimi türk olarak ve türk devletini. Hani belki bi hristiyanlar birliği gibi hissediyorum bazı durumlarda türk birliği olabilir neden olmasın türkiye türkiyenin geleceği için en uygun kararı alacağını düşünüyorum inşallah yani].Osman

more opportunities for employment is highly different from the findings presented.¹²³ The nationalist Turkish opposition wing to Turkey's accession condemns almost all the developments and reforms as 'abusive' by making Turkey more submissive and dependent and the respondents suggest similar rhetoric in their discussions different from that of Kaya and Kentel's findings.

In talking about the political context, the time that Kaya and Kentel conducted their fieldwork, the Schroeder Government was in power. Then government of Germany supported Turkey's accession to the EU also was famous among the German-Turks for being closer to immigrants and minorities. Moreover, there were positive developments in Turkish-EU relations; the sweeping reforms started in 2002 to meet the EU criteria were recognized by the EU. As a result, Turkey finally became an official candidate in 2004. Within such an optimistic political environment, German-Turks had a more positive attitude towards Turkey's accession.

The political change in 2004-2006 time spans is quite explanatory in the change towards a more negative attitude of the German-Turks about the EU. In 2005 Christian Democrats came into power led by Angela Merkel. Chancellor Merkel and her governing party, the Christian Democrats, oppose Turkish membership and offer a "privileged partnership". As a conservative right wing party, their policies towards immigrants and minorities at home and policies towards Turkey's place within the EU are perceived to be negative by the German-Turks.

The fact that the Christian Democrats uses opposition to Turkey's membership as an effective tool for the domestic politics influences the perceptions of German-Turks about Turkey's accession process. Exposure to propaganda against Turkey facilitates in the spread of Euro-skeptic views about Turkey's accession and such propagandas may revoke Turkish nationalist tendencies as a reaction for the German-Turks as well. Since they are excluded and marginalized within the political environment that has begun to be dominated by German nationalism, they are hesitant to employ the dominant German political discourse and express their reaction in the Turkish nationalist rhetoric.

What is more, there is a general uneasiness in Turkey-EU relations; first of all, the Union emphasizes that the negotiations are open ended and may not end up with full membership. What is more, Germany is not alone in its opposition to Turkey's full

---

¹²³ Kaya and Kentel (2005), 71% of their participants associate Turkey's future membership with more migration from Turkey to the EU 69% more human rights and 67% more democracy.

membership and would likely to mobilize further the opposition wing with its EU Presidency from 1 January 2007. Secondly, especially few weeks before this fieldwork, heated debates occurred about opening of Turkey's harbors and airports to Cyprus vessels and the result seemed to be against Turkey's interests.¹²⁴ The Commission recommendation towards the end of November 2006 resulted in the EU Foreign Ministers' Council Decision in December 2006 for suspending talks with Turkey on eight of the 35 chapters. Therefore the prevailing debates over cultural and religious differences, criticisms over Turkey's not so satisfactory human rights record and problems with securing the freedom of speech in addition to the above mentioned political developments are perceived as unjust, double standards for Turkey in the eyes of the German-Turks.

The perceived injustice and exclusion that Turkey confronts in Europe revoke nationalist sentiments among the German-Turks. In that sense, the ups and downs in Turkey-EU relations are highly influential in German-Turks attitudes towards the German institutions and the society. During the times when the EU-Turkey relations were positive and promising for the future, German-Turks had a more positive approach to Turkey's future membership. Therefore while suggesting different formulations for Turkey's future membership; the possible implications of such formulations for the Turkish community in the EU countries should be considered.

The social environments of the participants are also regarded as an important factor that shapes the Euro-skeptic ideas. There is an apparent conservative nationalist tendency, unexpected from well educated young German-Turks. It can be asserted that the respondents interpret Turkey's accession to the EU within their parents' perspective; European integration for Turkey imposes serious threats just as their integration to German society may pose a danger of acculturation and assimilation. For instance Görkem states a similar concern that nothing will be left from Turkey if it become a member of the European Union, she problematizes the danger that Turkey will lose its distinct traits and become Europeanized if it becomes a member to the EU.¹²⁵ In that sense, considering the

---

¹²⁴ The Council in 2004 decided for the two parties to reach a resolution on divided island of Cyprus. Rejection of the UN's plan in 2004 by the Greek side and their becoming an EU member state complicated the issue further. Turkey is required to officially recognize Cyprus as an EU Member State and demanded to open its airports and harbors to Cyprus trade. On the other hand Turkey insists on the abolition of the isolation of Northern Cyprus.

¹²⁵ As Turkey becomes a member, everything will be taken from us, I don't know all that Atatürk has done will be lost for me. More churches, I mean everything will be very different, Turkey will completely

EU as a threat to Turkey can be a derivation of the perceived cultural threat to the Turkish community from the dominant German culture.

The respondents employ the discourse of those from whom they learned Turkish and in general from the communities they interact with both in Turkey and in Germany. The following two citations from the interviews are very telling about the orientation of the respondents to the commonsense –as blaming outside forces and backwardness for Turkey’s not becoming a ‘superpower’- in Turkish public on EU related issues;

“I really don’t want the EU, there is no need. In fact Turkey can grasp the whole EU, they shall come and be a member. Only we don’t have money, opportunities that’s why we cannot progress and this backwardness. Otherwise Turkey is a very strong country and don’t know how to use it. If only America would leave us alone, we would be in much better positions, there is no need for the EU for me... EU is not the solution for Turkey”¹²⁶;

“...we have the right to enter (the EU) we have the right, but, we do this we do that to enter. Other countries did not do I mean not as much as we did and we still continue.”¹²⁷

In the case of Turkey-EU relations, the diasporic German-Turks identify themselves with Turkey rather than with Germany. Furthermore, despite their education and socialization in Germany, in their opposition to Turkey’s accession to the EU, some of the respondents employ the conservative, republican Turkish ideologies. In an overview, these citations reveal that the participants express Turkish nationalist rhetoric as the only language they know in explaining Turkey-EU relations.

---

change... I am against for Turkey’s accession I beg god that it won’t be a member. I think Turkey will loose if it becomes an EU member, nothing will be left from Turkey, I hope it will never become a member.” [Ab ye türkiye girdikleri zaman da herşey elimizden alınacak. Ne bileyim atatürkün yaptığı herşey kaybolacak benim açımdan benim gözümde herşey kaybolacak. Bu sefer dha fazla, kiliseler çok var belki ama herşey bambaşka olacak türkiye komple değilecek... O konuda ben yine de karşı çıkıyorum inşallah da girmezler. Türkiye kaybolur bence ab ye girdiği zaman türkiyeden hiçbirşey kalmaz onun için inşallah girmezler.] Görkem

¹²⁶ “ I really don’t want the EU, there is no need. In fact Turkey can grasp the whole EU, they shall come and be a member. Only we don’t have money, opportunities that’s why we cannot progress and this backwardness. Otherwise Turkey is a very strong country and don’t know how to use it. If only America would leave us alone, we would be in much better positions, there is no need for the EU for me... EU is not the solution for Turkey” [ben ab yi hiç istemiyom yaa gerek yok da yani. Aslında türkiye bütün abyi alır onlar gelsin üye olsun. Sadece işte bizim paramız yok olanaklarımız yok onun için ilerlemiyoruz bi de işte geri kafalıktan o da var tabii. Yoksa türkiye yani çok güçlü bir ülke ama kullanmasını bilmiyo diyecem ama o da şey oluyor. Mesela amerika bizi rahat bıraksa biz daha çok iyi yerlere gelebiliriz ab ye gerek yok bence ama girerse de büyük bi payını türkiye alıcak gelen paralardan şimdi bunlar pislik çıkaracaklar. Olmicak yani kurtuluş değil türkiyenin kurtuluşu ab değil]. Dilek

¹²⁷ “...we have the right to enter (the EU) we have the right, but, we do this we do that to enter. Other countries did not do I mean not as much as we did and we still continue.” [Hakkımız girmeye hakkımız var ama girmek için biz şunu yaparız bunu yaparız. Başka ülkeler yapmadı yani bizim kadar çok yapmadı biz yine devam ediyoruz.]. Selim.

Turkish nationalist oppositions can be an indication for disintegration of these respondent German-Turks to the German political community. With regard to education and socialization, the respondents seem well integrated to the multi-cultural multi-ethnic society they are living in. Even their familiarities with German rather than Turkish politics, their preference of German citizenship are also important indicators of their integration. However, if the respondents who commented negatively on the EU were completely integrated, their rhetoric would have been totally different. The interpretations of the 'West' as antagonistic to Turkey and the common suggestions that 'it would be better for Turkey to stay alone' is quite similar to the conservative and nationalist paranoia in Turkey that 'Turkey is surrounded by enemies, Europe wants to divide Turkey, wants to dominate Turkey...' If the respondents were integrated to the society with regard to the political issues, probably they would be more pro-European; their Euro-skepticism would comply with German public opinion and their evaluations of Turkey's membership to the EU would be based more on what Turkey's accomplishments and what obligations are waiting for Turkey to fulfill in order to become eligible for EU membership.

So far, within the scope of the main question of the research, it has been explained the strategy of the German-Turks in approaching the Turkey-EU related issues. It turns out to be that, German-Turks reflect their political strategy in the arguments about Turkey-EU relations through either being totally indifferent about the issue or employing the Turkish nationalist clichés.

The general indifference is the reflection of their being apolitical. Making politics only through their cultural, ethnic and religious references cause the participants disinterested with any other political issues that they cannot explain through their own points of references.

On the other hand, employing nationalist Turkish rhetoric when the participants develop their arguments reflects their political participation strategy. In confronting a complicated mysterious phenomenon, a highly political issue, not being sure whether beneficial or not, the respondents employ a skeptical and cautious attitude towards the EU by basing their arguments on the Turkish nationalist clichés. In that sense their familiarity with German political discourse has a negative impact in their evaluations of Turkey-EU relations. The rise of the right wing parties in Germany, and the popularity of their conservative political rhetoric are an unknown and an unacceptable language for the German-Turks. Therefore as a reaction to the conservative political discourse in

Germany, the German-Turks in their argument about Turkish-EU relations, employ the marginal language within the German political context; Turkish nationalism. Finally, it can be also suggested that, as the propaganda against Turkey's future membership continues in the German politics, it is probable that the German-Turks would employ even more marginalized reactions.

Throughout this section I have tried to explain the second part of the main question as 'how does the political participation strategies facilitate in their evaluations of Turkey's accession process.' Discussing the phenomenon within the scope of the Turkish nationalist rhetoric is a way of resistance on the side of the German-Turks against the dominant German political discourse. Refusal to express their ideas within the German conservative and nationalist language has the participants choose its Turkish counterpart as an alternative. Also in the reflection of German-Turks expression of their ideas about Turkey's accession process, the political context matters. As the relations between Turkey and the EU change negatively, German-Turks become more reactionary and express their reaction with marginal and radical rhetoric.

CHAPTER VI)

CONCLUSION

The research presented in the preceding chapters aimed to unfold three main points. One concerns an exploratory depiction of the citizenship preferences of the German-Turks. Another is concerned with preferences of the German-Turks that facilitate their political strategies. Lastly I aimed at depicting the way that the political strategies discursively reflected in their discussions about Turkish-European Union relations. Hence, the discussions throughout the thesis revolve around the main question that; ‘with regard to the citizenship preferences of the German-Turks, are they politically integrated to Germany and how does their level of political integration facilitate in their evaluations for Turkey’s future membership to the European Union (EU)?’

Mainly, I believe that, the way the German-Turks perceive their citizenship has important implications for the way they resolve their own problems in Germany. As examining the issues within the scope of the main question, three important points unfold; conceptual definitions and the development of the notion of citizenship; empirical significance in comparison to the previous findings; and policy conclusions on how German-Turks develop and express their strategies as the means through which they resolve their problems.

Within the above mentioned framework, the findings can be summarized under three main categories. First concerns the notion of German citizenship and its implications for the way that the German-Turks perceive their own citizenship status. Second is about, the role of their citizenship perceptions in the way they voice and resolve their community concerns. Lastly; I ask the question as to how their political strategies as the means through which they resolve their problems is reflected in their arguments about the Turkish-EU relations.

To begin with, what shapes the German-Turks’ citizenship perceptions is the German understanding of citizenship. In several cases, it was mentioned that the deep

rooted tradition of *ius sanguinis* which defines German citizenship over ethnicity has important implications for exclusion and apolitization of the German-Turks. As a result of the long lasting exclusion from the German political community, the German-Turks inclined towards their own ethnic and religious enclaves for political claims making. In other words, excluding non-German population from the political community on ethnic grounds had the consequence of political make up of the German-Turks with ethnic and cultural references.

With that regard, the research reveals the fact that apolitization of the German-Turks as a result of the German understanding of citizenship is manifest in the way that the German-Turks perceive their citizenship status. For instance, for the German-Turks interviewed, the importance of German citizenship as membership to the German political community is minute in comparison to its utilitarian advantages. Therefore as a result of the peculiarity of the German notion of citizenship, the Turkish community channeled towards other mechanisms –marginal to the German context- for political participation. Hence, resolving their concerns through their own ethnic and religious communities made the membership to the German political community unimportant in the eyes of the German-Turks.

It was assumed in Introduction that, as the German citizenship became more inclusive and democratic with its reformation in 2000, the apolitization of German-Turks with regard to German citizenship tradition would loose its significance. However, I believe that it is not the political motivation that German-Turks prefer German citizenship but for practical concerns. Their preferences based on practical concerns is explained through the German-Turks' everyday experiences with regard to their citizenship status. From the discursive analysis based on the interviews with German-Turks, it is found out that, the inconvenience of carrying a foreign passport in their everyday affairs is the main objective in favoring German citizenship.

The experiences of inconvenience of carrying a foreign passport have been explained within Marshallian theoretical framework. His arguments on how citizenship reinforces the class based inequalities in the society are examined. In adjusting Marshall's theorization to German case, the attention was paid to the ethnic based inequalities by arguing that the German definition of citizenship set the terms of inclusion to the community unequally, based on individuals' ethnic origin. To illustrate, regardless of the fact that, the non-citizen German-Turks do participate in the social and economic life of Germany as their citizen counterparts, they confront several obstacles

in their everyday affairs. Therefore, for the German-Turks, their experiences of ethnic based inequalities in their everyday affairs, as the continuation of pre-2000 citizenship tradition, become more important than their political exclusion.

Secondly, the empirical importance of the research lies in its divergence from the previous findings about European Union perceptions of the German-Turks. With comparison to the findings of Kaya and Kentel (2005) it was argued that there is a considerable Euro-skepticism among German-Turks which is also reflected in their evaluations of Turkey's accession process.

Two reasons were scrutinized for explaining Euro-skepticism that was significant in the rhetoric of the participants, different from the previous empirical findings; the changing political circumstances in Turkish-EU relations and the dominance of Turkish nationalist rhetoric in German-Turks' evaluations of Turkish-EU relations.¹²⁸

In examining the factors, it was found out that, the participants are more familiar with the Turkish than the German rhetoric, regardless of their level of social integration. Explaining the political issues within the Turkish perspective despite their education and their following up the German media implies that, the German-Turks' political language is primarily oriented around Turkey, hence not politically well integrated to Germany. Therefore, the major finding of the research is that, the German-Turks evaluate the political issues as in their discussions about the EU and Turkey within the only political language they know: the official Turkish rhetoric.

The discussion on the empirical finding relates to the third step as to how the political strategies are reflected in the German-Turks' EU perceptions. Before explaining how their political strategy is reflected in their evaluations, the characteristics of the participation strategies of the German-Turks will be scrutinized.

As for policy conclusions, it was assumed in the Introduction that, the way German-Turks perceive their own citizenship has important implications for the way they resolve their own questions. In that case, if political strategies are taken as the way the individuals resolve their problems and raise their demands, then it can be suggested that; emphasizing German citizenship on utilitarian grounds, internalizing the status of foreignness based on their ethnic origins enforced by the society, facilitate in their

---

¹²⁸ Factors such as the inflationary impacts of the Euro and lack of information about the EU are also important for their Euro-skeptic opinions. But these factors are stationary, existed in both researches; they cannot explain the changing trend between the two fieldworks.

ethnic based political strategy. To illustrate, the participants' apolitical preferences concerning the German citizenship; their self identification with the ethnic origins rather than Germaneness for those citizen German-Turks, thus regarding themselves outside the German community no matter they have the German citizenship, are highly related to the participants' ethnic based political strategies.

In discussing how their perceptions of German citizenship are related to their participation strategies, the ethnicization of political strategies needs to be explained. The empirical examples from the findings as, participants' demands for the recognition of their religious identity, problematization of unemployment with ethnic terms, and emphasizing their distinct cultural traits in their self expressions are all the ethno-cultural ways of their political participation. In that case, the fact that the participants define themselves as non-Germans regardless of their German passports, their exclusion from the German community as well as maintaining bonds with their own ethno-cultural origins are reflected in their problematization of unemployment and demand for recognition with their religious identities. Therefore, ethnic definition of German citizenship and long exclusion of German-Turks from the German political community, confined their political claims making to their ethnic and religious enclaves that are marginal to the German political context.

Coming to the final question of how political strategies are reflected in German-Turks' evaluations about the Turkish- European Union relations, it is referred to the similarity of their rhetoric with the Turkish one. It was assumed that, the German-Turks evaluate the ups and downs in Turkish-EU relations with the Turkish conservative point of view. It can be concluded from the findings discussed in the preceding chapter on the German-Turks' EU perceptions that they employ one of the two languages for evaluating Turkey's accession process: Turkish nationalist rhetoric or indifference. In that sense the political strategies of the German-Turks in the form of ethnicity and culture take the shape of Turkish nationalist rhetoric or indifference when it comes to discuss Turkey's future membership.

What accounts for the development of this rhetoric marginal to the German context is twofold; the exclusionist policies of Germany towards its non-German populations as well as the overall political environment. As for how the exclusionist policies of Germany facilitate in the development of the Turkish rhetoric among German-Turks is manifest in the previous discussions. The exclusion from the German

political community and confinement to their own ethnic and religious communities also shape the German-Turks' rhetoric and approach towards the political issues.

How the changing political circumstances shape their discourses is a little more complicated issue. It is argued that, the rise of the German right, the German government led by the rightwing party Christian Democrats and their policies not favoring the minorities at home and Turkey in the EU affairs make the German-Turks reactionary. The only way that is left for the German-Turks to show their reactions to the 'unjustly' treated Turkey in the EU which also symbolizes their own exclusion within the German society is Turkish nationalism. Simply put, the participants several times complained about the rising German nationalism and the CDU government that is regarded as symbolizing this rise. Moreover, it is the same government that leads the opposition wing for Turkey's accession to the EU. Therefore, identifying their exclusion within the German society with the exclusion of Turkey within the EU, the German-Turks react against these political circumstances by strengthening their marginal rhetoric of Turkish nationalism.

To put everything in a nutshell, the findings of the research refer to the main question from three different points: how the participants perceive German citizenship, how their perceptions are related to their political strategies, and finally how their political strategies are reflected in their evaluations of Turkish-EU relations. I conclude that, the German-Turks' perceptions about their citizenship status; identification with their ethnic origins rather than their German citizenship, and only emphasizing the practical importance of carrying the German passport have implications for the way the German-Turks voice their problems. In that sense, in relation to their perceptions of German citizenship, the German-Turks also employ ethno-cultural based political strategy in voicing and resolving their problems. The German-Turks employ the same strategy while discussing Turkey's accession process. Therefore, as the political circumstances deteriorate with regard to the interests of the German-Turks –as in the case of the German domestic politics as well as the Turkish-EU relations-, they express their reactions by radicalizing their rhetoric which is already marginal to the German political context.

Besides the main argument mentioned above, the identity formations of the German-Turks and how they generate a new form of a trans-migratory flow other than the myth of return has been scrutinized. The reasons for presenting the arguments outside the scope of the main discussion, such as identity formation, sense of belonging

and the myth of return were to give the overall facts about the participants. I believe that, explaining the self identifications of the participants, their notions of home and host would contribute to assessing better their citizenship preferences, and their political rhetoric. This contribution is due to the fact that, the duality in their identities and spatial attachments, juxtaposition of Germany and Turkey within their self representations constitutes the background for their citizenship preferences and political expressions.

For discussing the self representations of the participants within the form of diasporic identities, with reference to Kaya (2005), two approaches were scrutinized in the preceding chapters as *Holistic and Syncretic*. To remember, in discussing the diasporic identities of German-Turks, it was mentioned that the *Holistic* explanations fail to see the German-Turks with their own peculiar cultural identity as *cultural bricolage*. In that sense, explaining German-Turks within the rigid national categories of the *Holistic approach*, and confronting the fact that the German-Turks fit into neither Turkish nor the German categories, make the German, the Turkish societies and the authorities to derive wrong assumptions about German-Turks. This fallacy is to regard the third form of cultural formation of the German-Turks that combines both Turkishness and Germaneness as degeneration, and the German-Turks that carry the third form of identity are regarded as the lost generation.

The reason for mentioning the *holistic* approach is to state that participants criticized the imposition of *holistic approach* with the famous refrain “here we are foreigners; in Turkey we are Almanci”. In that case, the participants experience exclusion from both communities because they are not just either German or Turkish but the both.

This exclusion from the both societies facilitate in the way German-Turks perceive their citizenship status. By emphasizing only the utilitarian aspects of carrying a German passport and mentioning that being a German citizen does not change the self identity, imply that German-Turks refuse to be identified just as Germans. Therefore, disvaluing membership to German community and favoring the German citizenship only because of its practicability and also including their ethnic origins in their self identification reflects the third form of the German-Turks self identification as the *hyphenated* identities.

As another important finding outside the main question of the research is the transformation of the myth of return and the emergence of a new phenomenon of trans-

migration. The young generation German-Turks are not strongly determined to leave Germany for Turkey, but keep settling in Istanbul as a serious option which is different from their parents' myth of return to the imagined utopic homeland. However there is an emerging tendency among the German-Turks to regard the major cities of Turkey as promising in terms of economy and business whereas living in Berlin seems to be not advantageous anymore in terms of occupation. Therefore the myth of return has ceased to exist among the German-Turks and replaced by a new form of trans-migratory movement between Berlin and Istanbul.

The discussion in the preceding chapter on the German-Turks as potential trans-migrants attempts to highlight an emerging phenomenon. Unfortunately, there is not a data to compare the relevance of the findings about this new dimension. Therefore further research with a more comprehensive data is needed to examine the dynamics of this new form of migratory movement between Germany and Turkey.

A second important finding which is different from the previous researches is the increasing significance of Turkish nationalist rhetoric among the German-Turks. The participants were from different backgrounds with diverging levels of socialization, the data was not confined to a certain group. In other words, I have tried to include the individuals from all levels of the society. Hence, this popularity of Turkish nationalism among the participant group gives some idea about the overall situation in Turkish community. In order to examine better the extent of the popularity of Turkish nationalism among the participant groups a more representative quantitative research is needed. With a more representative quantitative research, the changing trends among the German-Turks towards Turkish nationalism and the underlying reasons for these changes will better be elaborated.

Bibliography;

Abadan-Unat, N. (1997). Ethnic Business, Ethnic Communities, and Ethno-politics Among Turks in Europe. In E. M. Uçarer & D. J. Puchala (Eds), *Immigration into Western Societies* (pp. 229-254). London: Pinter.

Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Apap, J. (2002). Shaping Europe's Migration Policy New Regimes for the Employment of Third Country Nationals: A Comparison of Strategies Germany, Sweden, the Netherlands and theUK. *European Journal of Migration and Law*, 4, 309-328.

Avcı, G. (2005). Religion, Transnationalism and Turks in Europe. *Turkish Studies*, 6 (2), 201-213.

Balibar, E. (1998). Propositions on Citizenship. *Ethnics*, 98(4), 723-730.

Benhabib, S. (2006). *Ötekilerin Hakları: Yabancılar, Yerliler Vatandaşlar*. (B. Akkoyal, Trans.). İstanbul: İletişim Yayınları. (Original Work Published in 2004).

Bernard, T. (2003). Türk Müslümanlar ve Devlet Aşırı Alanın Toplumsal Kanalları Olarak İslami Örgütler. In T. Faist (Eds.), *Devlet aşırı Alan: Almanya ve Türkiye Arasında Siyaset, Ticaret ve Kültür* (57-80), (S. Dingiloğlu, Trans.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Boswell, C.(2003). *European Migration Policies in Flux: Changing Patterns of Inclusion and Exclusion*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Brubaker, R. (1992). *Citizenship and Nationhood in France and Germany*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Bulaç, A. (1998). Avrupa'nın "Öteki" ile Bir Arada Yaşama Tecrübesi. *Zor Diyalog: Türkiye ve Almanya* (pp.23-32). İstanbul:Ege Yayınları

Çağlar-Şimşek, A. (2002). A Table in Two Hands. In D. Kandiyoti & A. Saktanber (Eds.), *Fragments of Culture* (294-307).

Castles, S., Davidson, A. (2000). *Citizenship and Migration: Globalization and the Politics of Belonging*. London: Macmillan.

Castles, S., Miller, M.J. (1998). *The Age of Migration : International Population Movements in the Modern World*. New York: Guildford Press.

Davies, R. (2000). Neither Here Nor There? The Implications of Global Diasporas for (inter)national Security. In D. T. Graham & N.K. Poku (Eds), *Migration, Globalisation and Human Security* (47-70). London: Routledge.

Dell'olio, F. (2005). *The Europeanization of Citizenship :Between the Ideology of Nationality,Immigration, and European Identity*. Bulington: Ashgate.

Diehl, C., Blohm, M. (2003). Rights or Identity? Naturalization Process Among 'Labor Migrants' in Germany. *International Migration Review*, 37 (1), 133-162.

Dörr, S., Faist, T. (1997). Institutional Condition for the Integration of Immigrants in Welfare States: A Comparison of the Literature on Germany, France, Great Britain and the Netherlands. *European Journal of Political Research*, 31, 421-426.

Engelen, E. (2006). Towards an Explanation of the Performance Differences of Turks in the Netherlands and Germany: The Case of a Comparative Political Economy of Integration. *Royal Dutch Geographical Society*, 97 (1), 69-79.

Faist, T. (1994). Immigration, Integration and the Ethnicization of Politics: A Review of German Literature. *European Journal of Political Research*, 25, 439-459.

Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. (A.Z. Gündoğan & C. Nacar, Trans.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık. (Original Work Published in 2000 by Oxford University Press.)

Geddes, A.(2000). *Immigration and European Integration: Towards a Fortress Europe?*. New York: Manchester University Press.

Gerdes, J. (2003). Çifte Pasaport, Devletaşırılık, Çokkültürcülük ve Çifte Yurttaşlık. In T. Faist (Eds.), *Devletaşırı Alan: Almanya ve Türkiye Arasında Siyaset, Ticaret ve Kültür* (pp.209-260), (S. Dingiloğlu, Trans.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Giraud, M.(2000). Cultural Identity and Migrations. In R. Hudson & F. Reno (Eds.), *Politics of identity : migrants and minorities in multicultural states* (61-82). Hampshire: Palgrave.

Halfmann, J. (1997). Immigration and Citizenship in Germany: Contemporary Dilemmas. *Political Studies*, XLV, 260-274.

Hartnell, H.E. (2006). Belonging: Citizenship and Migration in the European Union and in Germany. *Berkeley Journal of International Law*, 24 (1), 330-400.

Jacobson, D. (1996). *Rights Across Borders: Immigration and the Decline of Citizenship*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Kadioğlu, A. (1992). Citizenship, Immigration and Racism in a Unified Germany with Special Reference to the Turkish Guestworkers. *Journal of Economics and Administrative Studies*, 6 (1-2), 199-211.

Kadıoğlu, A. (1993). The Human Tie: International Labour Migration. In C. Balkır & A. M. Williams (Eds.), *Turkey and Europe* (140-157). London: Pinter Publishers Ltd.

Kadıoğlu, A. (1997). Is Racism Being Combated Effectively in Germany? The New Immigration Legislation. In G. Rystad (Eds.), *Encountering Strangers: Responses and Consequences* (73-92). Lund: Lund University Press.

Kastoryano, R. (2002). *Negotiating Identities: States and Immigrants in France and Germany*. (P. DiMaggio, M. Lamont, R. Wuthnow, V. Zelizer Eds.; B. Harshav, Trans.). New Jersey: Princeton University Press. (Original Work Published in 1997).

Kaya, A. & Kentel, F. (2005). *Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaya, A. (2000). 'Sicher in Kreuzberg' Berlin'deki Küçük İstanbul: Diasporada Kimliğin Oluşumu. İstanbul: Büke Ltd. Şti.

Kaya, A. (2005). Citizenship and the Hyphenated Germans: German-Turks. In E. F. Keyman & A. İçduygu (Eds.), *Citizenship in a Global World: European Question and Turkish Experiences* (pp. 219-241). New York: Routledge.

Kessler, A.E., Freeman, G. P. (2005). Public Opinion in the EU on Immigration from Outside the Community. *Journal of Common Market Studies*, 43(4), 825-850.

Kurthen, H. (1997). Defining the Fatherland: Immigration and Nationhood in Pre- and Postunification Germany. In R. Alter & P. Monteath (Eds.), *Rewriting the German Past: History and Identity in the New Germany* (pp.65-102). New Jersey: Humanities Press International.

Kymlicka, W. Norman, W. (2000). Citizenship in Culturally Diverse Societies: Issues, Contexts, Concepts. In W. Kymlicka & W. Norman (Eds.), *Citizenship in Diverse Societies* (pp. 1-41). New York: Oxford University Press.

Kymlicka, W., Norman, W. (1994). Return of the Citizen: A Survey of Recent Work on Citizenship Theory. *Ethics*, 104, 352-381.

Marshall, T.H. (1963/1997). Citizenship and Social Class. In R.E. Goodin & P. Pettit (Eds), *Contemporary Political Philosophy: An Anthology* (pp.291-319). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Martin, L.P. (1997). The Impacts of Immigration on Receiving Countries. In E. M. Uçarer & D. J. Puchala (Eds), *Immigration into Western Societies* (pp. 17-27). London: Pinter.

Martin, P.L. (1991). *The Unfinished Story: Turkish Labour Migration to Western Europe: With Special Reference to the Federal Republic of German*. Geneva: International Labour Office Publications.

Martin, P.L. (2002). Germany: Managing Migration in the 21st Century. Working Paper CIIP-1. 2-35.

Massey, D. S. (1999). International Migration at the Dawn of the Twenty-First Century: The Role of the State. *Population and Development Review*, 25(2), 303-322.

Morris, L (2000). Rights and Controls in the Management of Migration: The Case of Germany. *Sociological Review*, 225-240.

Münz, R., Ulrich, R. (1997). Changing Patterns of Immigration to Germany, 1945-1995: Ethnic Origins, Demographic Structure, Future Prospects. In K.J. Bade & M. Weiner (Eds.), *Migration Past, Migration Future: Germany and the United States* (65-119). Berghahn Books

Nuhoğlu-Soysal, Y. (1994). *Limits of Citizenship: Migrants and Postnational Membership in Europe*. Chicago: University of Chicago Press, Ltd.

Ögelman, N. (2003). Documenting and Explaining the Persistence of Homeland Politics Among Germany's Turks. *International Migration Review*, 37 (1), 163-193.

Ostergaard-Nielsen, E. (2001). Transnational Political Practices and the Receiving State: Turks and Kurds in Germany and the Netherlands. *Global Networks*, 1 (3), 261-281.

Ostergaard-Nielsen, E. (2003). *Transnational Politics: Turks and Kurds in Germany*. London: Routledge.

Özdemir, C. (1998). Ayaklarıyla Almanya'da Kafalarıyla Türkiyede'mi?. *Zor Diyalog: Türkiye ve Almanya* (pp.129-132). İstanbul:Ege Yayınları.

Poku, N.K., Renwick, N., & Glenn, J. (2000). Human Security in a Globalising World. In D. T. Graham & N.K. Poku (Eds), *Migration, Globalisation and Human Security* (pp. 9-22). London: Routledge.

Rotte, R. (2000). Immigration Control in United Germany: Toward a Broader Scope of National Policies. *International Migration Review*, 34 (2), 357-389.

Sassen, S. (1999). *Guests and Aliens*. New York: New Press.

Şenocak, Z. (1998). Özerk Bir Alman-Türk Kimliği İçin. *Zor Diyalog: Türkiye ve Almanya* (pp.133-136). İstanbul:Ege Yayınları.

Şimşek-Çağlar, A. (1995). McDöner: Döner Kebap and the Social Positioning Struggle of German Turks. In J.A. Costa & G.J. Bamossy (Eds.), *Marketing in a Multicultural World: Ethnicity, Nationalism, and Multicultural Identity* (209-229). California: Sage Publications Ltd.

Şimşek-Çağlar, A. (2002). A Table in Two Hands. In D. Kandiyoti & A. Saktanber (Eds.), *Fragments and Culture: Everyday in Modern Turkey* (204-307). New Jersey: Rutgers University Press.

Turner, B. S. (2001). The Erosion of Citizenship. *British Journal of Sociology*, 52 (2), 189-209.

Vassaf, G. (1983). *Daha Sesimizi Duyurmadık: Avrupa'da Türk İşçi Çocukları*. İstanbul: Belge Yayınları.

von Wilamowitz-Moellendorff, U. (2001). *Almanya'daki Türkler*. İstanbul: Konrad Adenauer Vakfı Türkiye Temsilciliği.

White, R., Donoghue, J. (2003). Marshall, Mannheim and Contested Citizenship. *British Journal of Sociology*, 54(3), 391-406.

Worbs, S. (2003). The Second Generation in Germany: Between School and Labor Market. *International Migration Review*, 37 (4), 1011-1038.

APPENDIX I

SORULAR

Aile öyküsü

- Merhaba, nasılsın?
- Ne yapıyorsun?
- Annen baban nasıl? Hayatlarından memnunlar mı?
- Beraber mi yaşıyorsun? Nerede oturuyorlar? Sık sık görüşüyor musunuz?
- Evli misin? Çocuk var mı?
- Türkiye'deki akrabalar nasıl, sık sık haberleşiyor musunuz?
- Almanya'da kimler var?
- Buraya ilk gelip yerleşmeleri nasıl olmuş? Deneyimlerinden, yaşadıklarından bahsederler mi? Anlatır mısın?
- Hayat nasıl gidiyor?
- Türkiye'deki akrabaların buna benzer mi yaşıyorlar?

Uyum ve Kimlik

- Arkadaş ortamı nasıl burda? Arkadaşlarını anlatsana biraz, onlar nerelerden gelmişler? Nerelerde buluşursunuz, neler yaparsınız?
- İş nasıl gidiyor? (okuyorsa anne baba işi nasıl gidiyor?) Nasıl bir yerde çalışıyorsun (çalışacaksın/ çalışıyorlar)? Nasıl buldun bu işi?
- Kendini burada rahat hissediyor musun? Türkiye'den dönüşlerde nihayet eve döndüm rahatlığı oluyor mu?
- Burada farklı olduğunu hissediyor musun? Bir Alman ile telefonda konuşurken Türk olduğunu anlar mı? –Niye farklı hissediyorsun?, Ayrımcılık olduğunu hissediyor musun?–
- Türkiye'ye gidip yerleşmeyi düşünür müsün?
- Anneler ne düşünür?

Türkiye ve Almanya algılamaları

- Türkiye'deki en büyük sorun ne? Ailenin geldiği bölgenin sorunu ne?
- Almanya'da sorun ne? Türklerin Berlin'de yaşadığı sorunlar nelerdir?
- Türk olmak ne demek, sana ne ifade ediyor? Bir Alman uzun süre Türkiye'de yaşasa, herşeye tamamen uyum sağlasa Türk olarak görebilir misin?
- Alman toplumuyla Türkiye toplumu ne derece farklı, niye farklıyız?
- Kültürel olarak ne farklılıklar görüyorsun? Düğün alayları, futbol kutlamaları nasıl karşılanıyor Alman toplumunda?
- 10 sene sonra kendini nerede görüyorsun?

Vatandaşlık

- Alman vatandaşlığına geçme şartlarını biliyor musun? Kısaca bahseder misin nele
- Alman vatandaşlığı ne gibi avantajlar getiriyor?
- Türk vatandaşlığından çıkmanın bir dezavantajı var mı?
- (Alman vatandaşı değil ise) Sen Alman vatandaşlığına geçmeyi düşünür müsün?,

- Türk vatandaşlığından vazgeçme zorunluluğu hakkında bilgin var mı, nedir?
- Alman vatandaşı olunca aynı zamanda Avrupa Birliği (AB) vatandaşı da olmak senin için önemli mi?
- Avrupa projesine nasıl bakıyorsun? Alman vatandaşı olduğundan başka bir AB ülkesinde çalışmayı düşünür müsün?

Siyasal Katılım

- Şu andaki politik hakların neler?
- Peki bu haklarından faydalanabiliyor musun?
- Politik katılım senin için ne derece önemli?
- Türkiye'den haberleri, politikayı takip ediyor musun? Bu aralarda en önemli olaylar ne?
- Türkiye'nin AB'ye katılması hakkında ne söyleyebilirsin? Üyeliğini destekliyor musun? Neden?
- Almanya haberlerini, politikasını takip ediyor musun? Neler oluyor bu aralarda?
- Takip ettiğin kadarıyla, Türkiye'nin AB üyeliği hakkında Almanlar ne düşünüyor?
- Almanya'da Türklerin siyasetteki rolünü yeterli buluyor musun? Azınlık grupları yeteri kadar temsil edilebiliyor mu?
- Burada insanlar neye göre oy veriyor, etnik kimlik mi din mi, yoksa siyasetçilerin ekonomi, dış politika hakkında söyledikleri mi önemli? Sen neye göre oy verirsin?

Questions in English

Family Story

- Hello, how are you?
- What is your occupation?
- How are your parents? Are they content with their lives?
- Do you live with your them? Where do they stay, do you meet very often?
- Are you married, any children?
- How are your relatives in Turkey, do you talk, meet each other often?
- Who are in Germany, among your family and relatives?
- How were their first years in Germany? Would you talk about their first experiences in Germany?
- How is your life going? Would you tell me about your everyday life at home, at work...?
- Do the people you know in Turkey live a similar life with what you have just said?
- Would you tell me about your friends, where did their family come from? Where do you meet, what do you do when you meet?
- How is your work going (if not working, parents' work?) how did you (or parents) find this job?
- Do you feel comfortable here? When coming back from holidays in Turkey, do you feel like 'I am back home?'
- Do you feel like you are different? When you talk on the phone with a German, does he/she understands you are Turkish just from your talk? Why do you feel you are different? Have you ever noticed discrimination?

- Do you consider settling in Turkey?
- What do your parents think about it?

Perceptions about Turkey and Germany

- What is the most important problem in Turkey? What is the most important problem in the region that your parents come from?
- What is the most important problem in Germany? What is the most important problem in Berlin?
- What does having Turkish origin infer to you?
- What is the difference between the German and the Turkish society, why are we different?
- What are these differences in cultural terms? What do the Germans think about the wedding celebrations, celebrations after the soccer games on the streets?
- Where do you see yourself in ten years, what will your life be like after ten years?

Citizenship

- What are the requirements to become a German citizen?
- What are the advantages of German citizenship?
- Is there a disadvantage of renouncing Turkish citizenship?
- (For those who are not German citizens?) Do you consider of becoming a German citizen?
- What do you think about the obligation of renouncing Turkish citizenship?
- Do you know the European Union citizenship?
- You are a European citizen because of your German citizenship, is it something important for you? Why?
- What do you think about the European project? Do you think about settling in another European Union country?

Political Participation

- What are your political rights? Do you enjoy your rights?
- Is political participation important for you?
- Do you follow Turkish news, politics? What is going on lately, in Turkey?
- What do you think about Turkey's accession to the EU? Do you support for it? Why?
- Do you follow German news? What is going on in Germany, German politics?
- What do the Germans think about Turkey's future membership?
- Are the minorities, especially those from Turkey are represented in German politics? Is the role of Turkish minority in German politics satisfactory?
- How do people make their political preferences in Germany? According to what they make their voting preferences? What about you?

APPENDIX II

MÜLAKATLAR

Eylem

M: Ne var ne yok nasılsın?

E: İyiyim sağol, biraz uykusuzum.

M: Ne yapıyorsun?

E: Nasıl?

M: Çalışıyor musun?

E: Öğrenciyim. Sosyal hizmetler Almancası guterpedagogie...(?) okuyorum. 4. dönemdeyim dördüncü senesinde yani. Öyle Berlin'de okuyorum. Tbb'de staj yapıyorum.

M: Annen baban nasıl?

E: İyiler, annem erken emekli. Babam da emekliye ayrılacak yakında işçilerdi ikisi de. Ufak tefek rahatsızlıklardan başka iyiler. Mutlular yani

M: Beraber yaşıyorsunuz di mi?

E: Beraber yaşıyorum evet. Önceden başka bir şehirde okuduğum için aynı evde oturmuyorduk. Bu dönem buradayım Berlin'deyim.

M: Türkiye'de akrabalar var mı?

E: Var çoğu Türkiye'de. Anne tarafından dedem var hayatta, anneannem vefat etti. Dayıların var bir dane dayım var evliler çocukları var kuzenler falan. Sonra bir teyzem var o da Bursa'da Gemlik'te. İstanbul'da bayağı var amcalarım var. Halalarım var. Hepsinin de çocukları var. Bayağı kalabalığız yani.

M: Almanya'da kimler var

E: Almanya'da amcamın çocukları var bi pardon iki amcam var Berlin'de birinin çocukları Türkiye'de eşi vefat etti öbürünün ailesi ayrı evli amcamın oğlu da fuat abim burada çalışan ondan sonra şeyde batı Almanya'da Stuttgart tarafında orada da amcamın kızı var amcamın oğlu var sonra uzak akrabalarımız çok yani biz çok kalabalığız Almanya'da çok çok çok kalabalığız. Bir düğün oldu mesela yaklaşık 50 kişi mi ne sırf köylülerden dışardan gelenler oldu. Sonra tekrar 50 kişiye yakın akrabalar geldi. Öyle yani.

M: anlatırlar mı buraya geliş hikayelerini?

E: pek immm nasıl desem aslında pek değinmiyorlar bu konuya. Babam çok anlatır, babamla annem çok anlatırlar mesela ne biliim hatıralarımı falan. Nasıl desem Mesela babam bir belgesel izler bilmem nereleri bir yeri görür ondan sonra öyle aklına gelir ancak. İlk geldiği yer babamın kop.. batı Almanya'da stuttgart tarafında ondan sonra hatta oraya gittik bir iki defa gösterdi yaşadığı yerleri. Çok zor bir dönemmiş. Babam zaten kaç yılında geldi 68 yılında gelmiş babam. 70 yılında annemle evlendi evlendikten bir buçuk yıl sonra da annemi de buraya getirdi. Beraber yaşamaya başladılar burada. İşte çok zor bir dönemmiş, dil bilmiyor çok zor şartlarda yaşamış çalışmışlar. İlk başta dışlanmışlar yani başka yabancılarla da beraber çalışıyorlarmış. Ama onlar sonradan geldikleri için tecrübeleri olmadıkları için biraz o şey ını dışlanmışlar ilk başlarda, ondan sonra yavaş yavaş kendini ispat ederek çaba göstererek kendilerini kabullendirmişler bir iki kişi varmış onlar yardımcı olmuşlar. Bir de babamın bir avantajı, babam ee şey müzik kulağı çok şeydir kuvvetlidir askerliğini yaptığında da trompet falan çalmış. Geldiğinde de akardeonun Türkçesini bilmiyorum M: aynı E: öyle mi hatta bayağı bir şehirleri gezip de orkestrayla müzik yapıyorlarmış... sonradan Berlin'e gelidiğinde

bırakmış ama saza devam etmiş. Sonra sesi çok güzel babamın bunu sonralardan öğrendim çünkü bayağı bir zaman böyle pes etti artık öyle şeylerle pek ilgilenmedi. Annem işte 71 yılında falan gelmiş. Annemin yaşı daha çok küçükmiş 17 yaşındaymış geldiğinde daha okula gidebilirdi ama Türkiye’de ilkokula gitti annem ailenin en büyük kızı olarak. Güneydoğu’da pek öyle görünmez o nesilde pek öyle kızları okula göndermezler. okuma yazma yaygındır, kızların okuma yazmaları vardır ama... işte annem ilk başlarda tabii zorluk çekmiş. Bi de kötü olan bizim ıı bizim yaşadığımız toplumda genel böyle hemen çalıştırmazlarmış ama babam evde çok sıkıldığını gördüğü için işe başlatmış yani iş yeri aramış annem için. Annem işe başlamış böylece annem Almanca konuşmaya da başlamış. Ondan sonra, M: babanın desteği de önemli tabii. E: evet öyle yani...

M: Burada hayat nasıl günlerin nasıl geçiyor?

E:Nasıl yani

M: Anne baba abinle ilişkiler nasıl?

E: Sabah kalkıyorum kahvaltımı yapmadan hazırlanıyorum. Ya okula giderim ya da işte buraya geliyorum. Öyle akşamları da çıkışta bazen ya arkadaşlarla buluşuyorum ya yalnız başıma gidiyorum bazen de hemen eve gidiyorum. Evdeki duruma da bağlı bazen annemler de yardıma ihtiyacı oldukları günler de. Yani istediğim yere de gidiyorum... Onu yapıyorum.

O konuda çok şanslıyız 31 yaşında bir abim var abim evlendi bu geçen. Evden çıktı artık ben yalnız kaldım annemle babamla.M: Tek çocuk oldun...

E: Evet ama iyi ilişkimiz çok iyi annemle babam görücü uzulüyle evlendikleri halde yine de çok şanslılar çok mutlular. Birbirlerini hiç tanımadan evlenmişler ama çok mutlular yani onların huzuru bize de yansıyor biz de mutluyuz. Biz çok şey ee ikimiz de çok aydın görüşlüyüz. Berlin’de bir kız olarak benim bir tane abim var ve dört tane amcamın oğlu var halamın kızlar. Ben çok rahatım bana güveniyorlar. Yalnız başıma seyahat

M: Türkiye’deki kuzenlerinle karşılaştığında kendi hayatını

E: Eğitimlerine bağlı. Mesela bir halamın.. geçenlerde ben de bunu düşündüm. Ve aslında en çok emancipacion biliyor musun o kelimeyi? Kadınların otonom olması ııı

M: yani bağımsız E: evet ben heralde düşündüm ailenin en bağımsız kadını benim diye düşündüm ama sonradan aklıma geldi. Teyzemin kızı var Erzincan’da yaşıyor orada çalışıyor doktor kendisi o da okumuş. O da otonom eğitime bağlı bişey diye düşünüyorum. Ekonomik özgürlük de önemli ama o bilinci taşıyıp da onu gerçeğe dönüştürmek önemli. Bu bizim ailenin çoğunda amcamın kızları mesela var İstanbul’da onlar mesela hiç özgür değiller ama onlar mesela ama kendileri de kendilerini kısıtlıyorlar kötü olan da o yani. Bir kere eve çok bağlılar, sürekli evdeler liseden sonra hiç bir işe girmedi. Üniversiteyi zaten hiç gitmeyi düşünmüyor yani biraz da evin baskısı vardı. Okulu bitirdikten sonra... başka yönlerden sosyal bağları koptu hiçbir zaman da erkeklerle arkadaşlığı normal bulmadıkları için kızı ok kısıtladılar. Bir ara inatlaştı ama pes etti. Kadın rolünü almışlar normalde kadın erkek rolü ayrılır ya. Onlar da daha çok evde zaman geçiriyorlar.

M: arkadaş ortamı nasıl nerelerde buluşursunuz?

E: Eskiden daha çok buluşurduk şimdi herkesin okulu var işe gidiyorlar bazıları tam çalışıyor hafta içi pek zaman bulamıyoruz. Aradabir haftaiçi işten sonra buluşup Türkü barlara gidiyoruz çok var Berlin’de. Ondan sonra öyle yani doğum günlerinde çok buluşuyoruz.

M: Peki onlar genelde Türk mü?

E: Genelde Türk aslında Alman arkadaşlarım da vardı ama onlarla okuldan sonra böyle kontaklar koptu. Nedenini ben de bilmiyorum. Zamanla kontaklar koptu. Yalnız

önceden oturduğumuz şehirde arkadaşlarım var onlar hepsi de Alman polonyalılar var onlarla hala emailleşiyoruz görüşüyoruz.

M: Annen baban sen iş hayatından ne derece memnunsunuz?

E: Babam üç aydır işsiz. Hasta

M: Ciddi bir şey mi?

E: Bel fitiği oldu ameliyat. İnşaat işçiliği yaptığından. Meslek hastalığı ama işte çalışmıyor, başka işte de çalışmıyor. Yakında emekliye ayrılacak önümüzdeki aylarda. Annem de gene rahatsızlığından dolayı. Annem zaten 17 yıldan beri çalışmıyor annem. Onun da kronik bir rahatsızlığı var. Çok nadir bir hastalık. Şu ağzının içindeki şeyler deriler yaralar çıkıyor, iğne oluyor işte kortizon kullanıyor. 22 seneden beri kullandığı için yan etkileri çok ağır o yüzden ek rahatsızlığı oluyor, skeloroz (?) yani damar tıkanıklığı felç geçirdi. Tüm yaşlı insanlarda olan hastalıklar annemde şimdiden var. Annem daha 52 yaşında ama.

M: Peki burada rahat hissediyorsun musun?

E: Burada doğup büyüdüğüm için burada çok rahatım yani nasıl rahatım ama tabii insanı rahatsız eden herşeyler her zamanı var.

M: Ne gibi mesela

E: yani mesela burada doğup büyüdüğüm halde ve iyi entegre olduğum halde ailem de çok iyi entegre olduğu halde yine de insanlar çok önyargılılar. Beni tanımadan önce daha yani yabancılara karşı olan önyargıları hemen benim üzerime yıkıyorlar. Bu benim çok zoruma geliyor. Çok ağır birşey. Hele burada doğup büyümüş olan bir insan için yani herkes için de ağırdır. Mesela bazen bir markete giderim mesela ama Almanca bilmiyormuşum gibi, böyle hiçbirşey onu hiç anlamıyormuşum gibi bana muamele yapılıyor bazen. Veya diğer müşterilere güzel iyi davranılır selam verilir bana verilmez.

M: yani onu hissettiriyorlar

E: tabii hıhı ben içinde olduğum için. TBB' nin biliyorsun bir projesi var haksızlığa ayrımcılığa karşı orada staj yapıyorum burada çalıştığımdan beri daha da bilincindeyim bazı şeylerin. Daha da çok dikkat ediyorum. Ben önceden belki herkese karşı öyle olduklarını biraz daha şeydim belki aslında kimsenin de kötü olduğunu düşünmüyorum ilk başta ama sonradan dikkat ettiğimde farkettim işte.

M: Mesela Türkiye'den tatilden döndüğünde uçağa bindiğinde eve dönüyorum diye rahatlık oluyor mu içinde?

E: Yani rahatlamıyorum. Bir yandan üzüliyorum ama bir yandan da Almanya'da bazı şeyleri özlüyorum.

M: Eve dönüş rahatlığı olur bildiğin rahat ettiğin mekana dönüyorsun.

E: mesela böyle çok basit bişey söylüyüm. Otobüse bindim metroya binmeyi özlüyorum mesela buradaki çarşılarda gezmeyi özlüyorum, Kreuzberg'de gezmeyi özlüyorum. Ama oradan gittiğimde de her seferinde biraz üzüliyorum nedense. Tunceli'ye gittiğimde oradan dönüşte her zaman çok üzüliyorum.o doğa burada hiç yok İstanbul'da zaten hiç yok. Buranın da çok güzel doğası var ama oradaki kokuyu özlüyorum.

Gitmeni tavsiye ederim yani özellikle şey.

M: hiç yüzyüze görüşmediğin bir Almanla telefonda konuştun. O senin Türk olduğunu görünce şaşırır mı?

E: Çok şaşırıyorlar zaten. Çok duydum bunu, aaa hayret sen yabancı olduğun halde eee ne kadar aksansız konuşuyorsun, nasıl olur çok şaşırıyorlar. Halbuki bunda şaşırılacak birşey yok burada doğup büyüdüm normal bişey.

M: Niye böyle farklı davranıyorlar ya da sen niye farklı davranıldığını hissediyorsun?

E: ııı neden mi? Nasıl yani

M: mesela bir Fransız İsveçli burada yaşasa böyle davranmazlar herhalde ama sana niye öyle farklı davranıyorlar?

E: benim olduğumu mu? İlk başta tabii fiziksel görünüş yüzünden, saç rengini gördükleri anda hemen terörüstler diye damgalıyorlar insanı. İkincisi de Türkler Almanya'da azınlıklar arasında çoğunluk oldukları için ve genelde bir 111 bir toplumdaki herhangi bir problemi genelde hemen Türkler'in üzerine attıkları için burada yaşayan 111 Türkler'in kaderidir maalesef. Şiddet olsun veya herhangi bir başka problem olsun hemen bizim üzerimize atılır. Fransa'da Araplar bi de Marokanlar Hollanda'da...

M: Kesin dönüşü düşünür müsün?

E: Düşünemem doğrusu kesin dönüş yani belki uzun kalabilirim ama kesin dönüş yapmam. Annemler de bence öyle düşünüyorlar, onlar da sık sık gidip gelirler ama kesin dönüş yapmalar asla çok düşünmüşler ama biz doğduktan sonra düşünmezler

M: Türkiye'nin en büyük sorunu ne?

E: düşünmem lazım... bence Türkiye'de en büyük problem açık görüşlü olmamalarıdır. Eski şeylere dayanarak, düşmanlıklar olsun, tarihe dayanarak tarihte olan pozitif şeylere dayanarak hala böyle vatani çok nasıl desem anormal şekilde bağlanmalarıdır. Hiç böyle yeni şeylere eleştiriye hiç açık değiller budur yani en büyük problem bud. Eleştiri diye hiçbir şey yok hatta yasak gibi. Hatta aile içinde bile bazı bazı şeyleri tartıttığım zaman şey yani çok büyük tartışmalar çıkıyor maalesef. Yani biraz daha açık görüşlü olsalar bazı şeyleri geçmişte olanları bu kadar mesafeden sonra zamandan sonra bir bakıp da düşünseler hani acaba doğru mu yapıldı o zamanki Türkiye şimdiki Türkiye'ye benziyor mu hiçbir benzerlik var mı yok mu bunu düşünsünler ve eleştirilere şeylere açık olsunlar hem millet halk sonra da devlet çok önemli en büyük problemi odur.

M: annenlerin geldiği bölgenin Güneydoğu'nun en büyük sorunu ne?

E: genç insanların oradan göçmesidir bence. Göçüp gitmeleri ve oraların boş kalması bu orası için bitiş oldu. Orası ölecek artık hepsi göçtü şimdi dönmek isteseler bile bir işyeri bulmaları çok zor. Genelde insanlar peynir üretimi ile uğraşıyorlar arıcılık yapıyorlar o tür şeyler. Onlar da genç insanları tatmin etmiyor. Hiçbir şey, hiçbir geleceği yok oranın. Tam evler konut yapmaları için para veriyor devlet ama bu işte yetmiyor. Küçük çocuklara okullar yok bizim aileden de gençlerin bağzıları köye geriye dönmek istiyorlar ama küçük çocuk şey evlendiler küçük çocukları oldu. E bunların gelecekleri için okullar gerekli gitip dönmezler

M: Güvenlik açısından ne dersin?

E: Evet, bu aralar bizim oralara diyim pek bir şey yok o konuda ama 111 insanların arasında bir korku var. Yani insanların arasında korku var sürekli Tunceli'ye doğru gitmek isteyenlere sürekli şey deniyor ay gitmeyin işte çok tehlikeliymiş şu sıralar durumlar iyi değilmiş ondan sonra yaşayanlara soruyoruz hiçbir şey yok diyorlar yani biz rahatız. Eskiden gerçekten akşamları mesela şeyler dağlardan gelirlerdi evlere. Mecburen kapıyı açıyorsun veyahutta zorla geliyorlar. Diğer yandan askeri var zor durumda kalıyorsun. Zaten o yüzden insanlar gitti. Budur yani şimdi artık herşey daha güvenli

M: Sen hiç böyle birşey yaşadın mı?

E: Ben kendim şahsen hiç böyle birşey yaşamadım ama yaşayanlar çok oldu.

Babaannem mesela orada anlatırlardı sürekli. Genelde zaten o bölgede her aileden bir iki kişi ölmüştür.

M: Çok acılı bir bölge tarih boyunca da öyle olmuş.

E: Buradaki insanlar diğer ülkelerdeki insanların pek bilincinde değil ama bu böyle çok acı.

M: Almanya'da en büyük sorun ne?

E: en büyük sorun... burada herhalde para problemi. Ekonomisi çok kötü ekonomik durumu Almanlar savaşı kaybettikten sonra eee işgal şeyleri mi ülkeleri mi oluyor, onlardan borç almışlar Almanyanın ekonomisi onunla güçlenmiş. Ama bu borcu hiç

düşünmemişler bu borcu nasıl ödece, ne zaman ödüycez hiç düşünmemişler. O borç çoğalmış çoğalmış kalmış. Sonradan doğu Almanya da açıldı oraya da çok büyük yatırımlar yapıldı bazı şeyler de çok lüzumsuzdu. Şimdi de ekonomik kriz gibi bişey yaşıyoruz. Çok kötü bu acısı bizden çıkıyor. Benim neslimde olan insanların çoğu bilincinde değil ama bizim geleceğimiz çok kötü olacak. Yaşlandığımda bi de emekliye ayrıldığımda biz o paradan doyamcaz yani. En büyük problemi odur. Zaten ekonomik sıkıntılar olduğu zaman işyerleri olmadığı zaman zaten önceden de dediğim gibi problemler olduğu zaman azınlıkların üzerine atılır bu. Suç onlarda bulunur. İş yerleri azaldı, şartlar kısıtıldı zorlaştı yani bunu mmm.yani göçmenleri... göçen yabancıları nasıl desem...

M: Türk, Türkiyeli olmak ne demek

E. benim için mi şahsım için mi?

M:evet...

E: eee benim için ben kendimi aslında Türk olarak görmüyorum. Ben kendim bence ben aslında Zazayım kendi kültürüm olarak buluyorum. Türkiye benim için mesela İstanbul'dur Orta Anadoludur benim orayla hiçbir ilgim olmadığı için yani benim aslında çok karışık ne Türk ne kendimi Kürt olarak da bulmuyorum bence ben, Zaza kökenli Almanım hah öyle diyim. Ben ama ok şeyim çok ıı çok farkı biyerlerde taşıyan kimliğim var bende hem Türk'üm de çünkü öyle deniyor çünkü zaza alevilerinin asıl kökeni Türk söyleniyor o zaman belki Türk'üm belki de Kürd'üm pek bilmiyorum. Durum biraz karışık gerçeğin ne olduğunu bilmediğimiz için biraz arada kalıyoruz. Benim için problem dil. Hem Türk'üm hem Kürd'üm hem Zaza'yım hem Alman'ım herşeyim yani. Belki de Ermeni'yim belki de bilmemneyim...

M: diyelim ki bir Alman Türkiye'ye yerleşti, dili çok iyi biliyor, kültürü çok iyi biliyor o sence, ilk defa karşılaştın konuşsan senin benim gibi konuşuyor...

E: peki fiziksel görünüşü? Ben heralde Türk olarak düşünürüm çünkü Türkler'de de çok şeyler var eee Türkiye'de birçok halk birarada yaşadığı için orada da öyle bir ayrım yapılmıyor aslında Türk olduunu düşünürüm heralde, hiçbir aksan olmasa o zaman öyle düşünürüm. Ben yaşadığı ülkeden olduğunu düşünürüm aksanlı da konuşsa. Yaşadığı yerdendir.

M: Peki ne farkımız var Almanla'rdan?

E: Sosyal bağlarımız daha farklı. Aile bağlarımız çok eee nasıl desem, biz daha çok aile içinde sosyal bağlarımızı kurarız. Ama aile içindekiler daha çok kuvvetlidir Almanlar'da herkes belli bir yaşa geldikten sonra evden ayrıldıkları için bu herkes için gerli değil ama onlar daha çok aileden kopuyorlar, biraz daha uzaklaşıyorlar, çok erken uzaklaşıyorlar. Ben onların bi de aileler çoğu zaman daha küçük oluyor. Öyle yani biz mesela amcalar falan onların çocuklarıyla torunlarıyla... onların kontağı pek nadir. Çok arkadaş çevreleri var onları daha çok koruyorlar

M: Düğün alayları futbaol kutlamaları Alman toplumunda nasıl görülüyor nasıl tepki alıyor?

E: Bence mmm çok basit bir örnek yazın mesela Türk insanları güneyli insanlar daha çok yazın dışarda yaşamaya dışarda vakit geçirmeye alışkın oldukları için sıcaktan dolayı burada da yaz olduğu zaman parklarda falan hep piknik yaparlar ama her yerde. Almanlar da bunu hep hor görür. Hemen mangallar çıkarılı tencerelerden dolmalar çıkarılır Almanlar da bunu çok hor görüyorlar. Cümbür cemaat hep birlikte dışarı çıkıyorlar hep pislik yapıyorlar biraz gülümsüyorlar. Tabii ki bu çok doğal birşey çok normal sıcaklarda dışarıya çıkmak o fark var. Hor görüyorlar bence bazı şeyleri. Türkler'in hani Almanlar Türkler bazen bayrakları alıp dışarı çıktıklarından bir maç olsun bişey olsun, doğrusunu söyliyim ben pek sevmiyorum bu tür şey bayraklarla dışarıya çıkıp da kutlamanın karşıyım sevmiyorum. Maalesef dünya kupası döneminde

Almanlar da bayağı bi bayrakları çıkardılar. Ve çok da hoşlarına gitti. Çoğu aslında normal görüyo heralde ben böyle anormal görüyorum.

M: Sen kendini 10 sene sonra nerede görüyorsun? Genel olarak nasıl bir hayatın var

E: Nasıl görüyorum inşallah okulumu o zamana kadar bitirmiş olurum. Bir işim olur. Evlenmiş olabilirim. Ki o yaşıma kadar

M: Nasıl biriyle evlisin mesela?

E: Çalışan biriyle olması gerekiyor ne iş yerinde olduğu önemli değil. Hayatında eğer İmkanlarını değerlendirmiş, elinde olan imkanlarını değerlendirmiş olmalı. Üniversite okumuş olması şart değil çünkü herkesin imkanı olmayabilir ama çalışkan olmalı imkanlarını değerlendirebilmiş olmalı. Alman Türk ya da başka biri önemli değil çalışkan olmalı.

M: çocuk?

E: inşallah olur çünkü çok çocuk istiyorum şimdiden ama olmuyo işte...

M: Alman vatandaşlığına geçme şartlarını biliyorsun? Nedir biraz söyler misin?

E: Vatandaşlığa geçme konusunda biraz şeyim var... yabancı anne ve babaların çocukları burada doğduklarında otomatik olarak şeyi alabiliyorlar Alman vatandaşlığını alabiliyorlar yalnız anne ve babanın ikisinden biri belli bir seneyi burada geçirmeleri gerekiyor, çalışmaları mı gerekiyor, 5 mi 8 sene galiba. Başka şartlar... şimdi tabii yenilikler çıktıkları için yabancı, Almanca'yı çok iyi konuşmaları gerek, Almanya'yı çok iyi bilmeleri gerek, entegre olmaları gerekiyo

M: Alman vatandaşlığı ne gibi avantajlar getiriyo?

E: Oy verme hakkımız oluyo benim için. İkincisi de insana biraz buradaki toplumun bir parçası olduğu için öyle yani...

M: Türk vatandaşlığından çıkmanın bir dezavantajı var mı?

E: dezavantajı... oy hakkını kaybediyosun. Dezavantajı var neden? Sana söyleyim ben bir iki defa Türk kimliğim alamadan Türkiye'ye gittim problem yaşadım. Türk pasaportumu almamışım kontrolde problem yaşadım ben o zaman daha 18 yaşındayım çifte vatandaşım, yalnız gitmiştim Türkiye'ye beni içeri almak istemediler havaalanında. Yani benim ismimi verdi belki Türk kimliğim çıkmıştır ortaya. Nereli olduğumu görmüşse eğer ismim de zaten biraz şey bilmiyorum yani problem çıkardı benim de yaşım o zaman küçük. Korktum yani biraz problem çıkardı sonradan giriş kağıdı önüme fırlattı git dedi işte o kadar. Bi de Tunceli'de kontrol olmuştu Alman kimliğimi vermiştim o zaman da bayağı bi saat mi ne beklettiler. Sonra yabancı kimliği veren oldu mu diye sordular otobüste evet ben verdim dedim o yüzden bekletmişlerdir dediler. Başka bir dezavantajı... eee var tabii sonuçta burada yaşayan Türkler için bazı insanlar orada doğup büyümüşler. Vermek zor geliyor onların bir kimliği bu hayatlarının bir gerçeği bu ama işte buradaki toplumda topluma ayak ... buradaki toplumda topluma ayak ... buradaki topluma katılamıyorlar katılamadıkları için Alman vatandaşlığa geçiyorlar oy vermek için. Ama işte bunu kazanabilmek için de de doğdukları yerin kimliğini vermek zorundalar, burada kimliğin bi şeyi gerçeklerinin bir kısmını atmış oluyorlar vicdan azabı çekiyor çoğu insan. Bu zor bişey Alman hükümeti pek bilmiyorum anlamıyor herhalde ama öyle. Sonuçta onların atalarının yeri orası, kendi anne babalarının, kendilerinin doğup büyüdükleri annelerinin dedelerinin yaşadıkları yerler orası.

M: sen Alman vatandaşlığına geçmeyi düşünüyorsun. Peki AB vatandaşlığını biliyorsun, nedir?

E: AB vatandaşlığı yani birkaç ülkede aynı haklara sahip oluyorum yani odur.

M: evet yerleşme çalışma peki senin için böyle bir hakkın olması önemli mi?

E: Çok önemli hele şimdi iş hakkında iş pazarında bakılırsa çok çok önemli çok büyük avantaj. Sonuçta burada çalışsamam başka bir ülkeye gidip gerçi hiç düşünmüyorum

ama çalışabilirim. Daha basiti gezmek istiyorum, vize almaya hiç gerek ok oy kullanıyoruz, öğrenci olarak da avantajlarım oluyor staj yapabiliyorsun çok güzel birşey...

M: buradaki politik hakların, seçme seçilme hakkın var. Şu anda herhangi bir siyasi örgüt kurma hakkın... eşit olarak faydalanabilir misin?

E: faydalanırım ama şu anda ilgilenmiyorum. İlgilenmiyorum demiyim de şu anda ona ayak basmadım bizim ailede var çünkü biraz abim , Türkiye’de amcam bir zamanlar belediye başkanıydı şimdi burada da abim ee Kreuzberg semtinin semt parlamentosumu oldu oranın üyesi oldu bu son. Ondan önce de...

M: politik katılım önemli mi?

E: politikayla ilgilenmek çok önemli elimizden geldiğince... bence birşeyler değiştirebilmek için illa politikaya atılmak gerekmiyor. Böyle bir kurumda çalışarak veyahut da zaten benim okuduğum bölüm de zaten bununla ilgili yani toplum için ve ama göçmenler için buradaki tüm azınlıklar için politikaya girmek çok önemli yoksa başka türlü değişmez diye düşünüyorum.

M: Türkiye’de politikayı takip ediyor musun?

E: Pek takip edemiyorum ama

M: Mesela haberlerde şu anda gündemde neler var?

E: bilemiyorum ama dur bi düşünüm..

M: O kadar güncel olarak değil de genel olarak neler konuşuluyor Türkiye’de?

E: Genel olarak tabii ab ye girip girmemek konuşuluyor o tabii şey işte ayak uydumaya çalışıyorlar Avrupa standartlarını uygulamaya çalışıyorlar genelde konu hep odur haberlerde. Özel dallarda hangi dala ağırlık verdiklerini bilmiyorum ama şu an öyle... başka aklıma gelen bişe yok.

M: Türkiye AB’ye girsin mi sence?

E: Gerçekten şartları uygularlarsa girsinler bence yani öyle bi durum olsa gerçekten standartları yakalasa, tabii Avrupa’da da hiçbir ülke o kadar dördörtlük şey değil insan haklarına karşı ama Türkiye’de dediğim gibi şartları uygularsa bu çok iyi oldu. AB’ye girip girmemesi Türkiye için çok çok iyi oldu. İyi değişimler oldu yani yirmi yıldır değişmeyen şeyler bir anda değişti.

M: genel olarak Almanya’da politika olarak neler konuşuyorlar, gündemde neler var?

E: sabah mesela haberleri izlediğimde Berlin’in çok çok borçlandığını biliyorum zaten. Şu an benim en çok ilgilendiren de odur, Berlinin borçlandığını... kendimiz ödüyoruz. Önceden şey tartışması vardı diğer eyaletler bişey olmicakmış mahkeme bunu söyledi... diğer politika eğitimle hani çalışıyorlar çalışıyorlar diyorum çünkü işe yaracak bişey olmuyor. Merkel tabii başa geldi biraz daha bayağı bi etkilemiyo ama etkili olacak sanırsam. Berlin’de şey olacakmış kasaya biraz daha para gidebilmesi için öğrencilerden üniversitelerden ücret alınmasını istiyorlar 500 Euro dönem başı. Bu da beni çok kötü etkiler tabii gerçekten olursa. Sağlık reformu var oda gündemdeydi. Pek dediğim gibi eve geldiğimde çok geç oluyo haber takip edemiyorum annem babam genelde haberleri izlemiş oluyorlar ben de ancak sabahları bi beş dakika...

M: Peki Alman kamuoyu ne düşünüyor Türkiyenin AB’ye girmesi konusunda

E: Almanya? Onlar tabii bir kısım istiyor diğer kısım da istemiyor çoğunluk karşılar. Biraz anketler bunu gösteriyor genelde. Takip ettiğim kadarıyla. Bilmiyorum bilmek istiyor musun bence bu şeyden kaynaklanıyor eğer abye girersek Avrupanın sınırı Arap ülkeleriyle aynı sınıra gelecek bunu da kaldıramıyorlar. Hristiyanlıktan başka bir dinin Avrupa’ya girmesini istemiyorlar Türkler’in imajı İslam dininden dolayı 11 Eylül’den sonra da müslümanların imajı çok kötü.

M: Türkler’in siyasete katılımı yeterli mi?

E:eee eyaletlere bakılırsa fazlasıyla aktifler, orana bakılırsa fazlasıyla aktifler yani Türkler daha çok aktifler yani Türkler'in nüfustaki oranına bakılırsa fazlalar meclislerde. Ama Almanyanın meclisine bakılırsa iyi değiller çok fazla iyi pozisyonda değiller.

M: farklı etnik gruplar yeteri kadar temsil ediliyor mu?

E: nasıl yani soruyu tekrar sor

M: farklı kökenden inanlar kolayca meclise girebilirler mi isteseler? Türk Arap Çin olur

E: gösteremiyorlar, önleri açıktır bence ama bunun halkla da onları seçenle de ilgisi vardır. Bazı partiler vardır mesela onlar zaten kendi belli ideallerine göre onların önünü kapatırlar. Ama bazı partiler siyasal gruplar vardır sosyal demokrat yeşiller sosyalistler onlar açık olduğu için yer de verirler ama şimdiye kadar gördüğüm kadarıyla Türkler daha şeyler daha çok atılıyorlar bu politika alanına. Bilmiyorum azınlık arasında çoğunluk olduğumuz içindir.

M: etnik kimliğin politikada rolü ne? Siyasal tercih yapılırken din mi daha çok öne çıkıyor yoksa siyasal eğilimleri mi sağcılık solculuk gibi ön plana çıkıyor?

E: hangi siyasal partiyi neden seçtiğini mi soruyorsun?

M: evet.

E: sırf kendi avantajlarını düşünerek. Mesela atıyorum yine ama mesela mhpçi Türkiye mhp'yi seçen gelip burada sosyal demokratları seçiyor yani asla buradaki milliyetçi ya da sağcı partiyi seçmezler sola kaçan ve aslında hiç ideolojilerine uymayan partileri seçiyorlar. Veya islamcılar mesela daha çok avantajları hangi partideyse onu seçiyorlar. Türkiye'de de şey aktif olan insanlar burada da o ideolojiye doğru gidiyorlar. Ben aslında herşeye biraz dikkat ediyorum önceki dönemde yaptıklarına dikkat ediyorum. Bundan dört yıl önce sosyal demokratlara hiç sıkılmadan oy verirdim daha çok işçilere çalışanlara şeydim bu son dönemlerde shröderin başında olduğu dönemde çok güvenmemeye başladım. Ama çok değiştiler yeşiller de çok değişti ayak uydurdular. Spd hristiyan demokratlara ayak uydurdu, yeşiller de sosyal demokratlara tabii koalisyonda normaldir ayak uydurmak çok normaldir ama bazı sınırları aştılar. İdeallerini kaybettiler... genelde ideallerine sadık kalmışlar mı onlara dikkat ediyorum...

Gülistan

M:Merhaba

G:merhaba

M: Nasılsın?

G: İyiyim sağol sen nasılsın?

M: Ben de iyiyim sağol, ne yapıyorsun şu anda?

G: Şu anda okuyorum şu anda M:nerede ne okuyosun?

G: Berlin'de okuyorum 4. sönestrede Türkçede ne oluyo pedagoji okuyorum TBB'de staj yapıyorum öyle...

M: Annen baban nasıl memnunlar mı hayatlarından?

G:İyi memnunlar onlar memnunlar burada.

M: Annenlerle beraber oturuyorsun?

G: Evet aynı evde bir abim var ama ayrı evde oturoyo?

M: Daha evlilik falan yok?

G: Yok yok aman yok yok önce bi okulu bitiriim ondan sonra...

M:Türkiye'de akrabalar var?

G: var var teyzemamcam halam dayım...

M: Onlar nasıl, sıklık görüşüyor musun?

G: Evet her yaz giderim bu yaz da gttim yine ankara maraş kayseri bodrum öyle gezdik.

M: geçmişsiniz bayağı...G: evet geziyoruz Türkiye'de akrabaları görüyoruz öyle

M:Peki burada kimler var?

G: Berlin’de dayım var amcam var başka da yok yeğenlerim var işte başka da yok. Frankfurt’ta var Hamburgta var, var işte batıda daha çok var.

M:Annen baban buraya ilk nasıl gelmişler?

G: İşçi olarak geldiler, ilk nasıl 70 de geldi babam annem 73 de geldi burada evlendiler öyle işte. M: ilk geldiklerinde nasıldı? G: zorlandılar bayağı ilk babam ilk amcam geldi buraya amcam babamı getirdi, bişeyde başladı Siemens Siemens’de başladı annem şey babam geldi okudu öğrenci olarak geldi o da pedagoji okudu. Tabii o zaman daha şeydi daha kolaydı anlatıyo böyle şimdiki gibi değil. Ondan sonra annem geldi o Siemenste başladı Türkiye’de hemşireydi annem burada da devam etti şimdi hastanede çalışıyo babam ilkokulda çalışıyo. Annem seneye emekli olacak 35 sene çalıştı hemşire olarak. Annem küçük yaşta başladı şeyi idare etti işte evi idare etti hep işte evlendiler ondan sonra abim doğdu ben doğdum öyle.

M: Peki ilk geldiklerinde ne gibi zorluklar yaşamışlar?

G: e dil şey sorunu vardı çok ayrı. Babam bazen anlatıyordu, o zaman tabii duvar da vardı daha değişikti duvar açıldıktan sonra daha zor oldu ama yine de memnunlar burada Almanya’da. O zorlukları aştılar

M: Senin hayatın nasıl gidiyor, günlerin nasıl geçiyor?

G: İyi iyi yaa burada arkadaşlarla buluşuyoruz işte, okula gidip geliyorum buraya geliyorum öyle.

M: Aile hayatın?

G: Onlar da işte abim bazen gidip geliyor annem gilnen işte öyle. Dizilerimize bakıyoruz öyle.

M: Türkiye’de akrabalarınla karşılaştığında senin hayatından daha mı farklı?

G: Kuzenlerimle mi?

M: Evet kuzenlerinle amcanlarla?

G: ya tabii ki farklı ya onlarınki. Halamın kızı var orada onlar da okuyor ama onların sanki 24 saat böyle okulnan şey yapıyorlar. Daha zor. Bizde burada enazından haftasonu millet eğlenmeye gidiyor sinemaya gidiyor. Sanki oradakiler daha az şey yapıyorlar, okulnan ilgililer orada daha çok, daha zor orada. Buradakiler daha rahat bence o konuda. Yani rahat buradaki gençler orada şeyin altında böyle şiddet değilde şiddet gibi bişey oku oku oku. Burada okumadan da şey yapıyorlar, burada ausberlung var ya meslek edindirme şeyi, Türkiye’de daha az var sanki. Ausberlung denen olay burada var. Daha çok imkanlar var. Yükün altındalar böyle rahat edemiyorlar. Yazın gidiyoruz orada bile rahat olamıyorlar hep okul konuşuyorlar işte yaz okuluna gidicem bunu yapcam dersten kaldım geri dönmem lazım yani dediğim gibi hiç iyi değiller rahat değiller sanki buradakiler daha rahat.

M: Arkadaş ortamı nasıl nasıl vakit geçiriyorsun?

G: Cafelere gidiyoruz, diskolara gidiyoruz ya da evde oturuyoruz böyle arkadaşlarla öyle işte. Arkadaşların kafesi var burada Berlin’de oraya gidiyoruz, dayımgile gidiyorum bazen öyle...

M: Arkadaşların genel olarak Türkiye’den mi?

G:Genel şahsen Alman arkadaşlarım hiç yok okulda vardı da şimdi hiç kalmadı hiç yok. Arap Türk öyle

M: İş hayatı nasıl gidiyor?

G: Dört sene çalıştım ama bıraktım çünkü sıkı yani, babam ilkokulda çalışıyor annem hastanede annem çok yoruldu babam işyeri gidiyo da çocuklarla daha zevk alıyo böyle. Babamdan gördüm ben de bunu şey yaptım okudum işte. Annem işte yaşlıları hastaları kaldırmaktan yıprandı kemikleri vücudu inşallah emekli olur seneye.

M: Bu işi nasıl buldun?

G: Babamın tanıdıkları var burada çalışan demişti bana gel buraya ben de iyi dedim belki Türkçem de şey olur burada. Aslında Kölln'e gidicektim M: Aslında iyi Türkçen G: o ama Türkiye'ye gittiğimde belli oluyo hemen şeyden M: olucak o kadar M: Rahat mısın burada?
G: Bu işte mi M: genel olarak bu şehirde Almanya'da...
G: Ya ya ben çok rahatım çok rahat. Fazla problemim olmadı şimdiye kadar yaa rahatım.
M: Diyelim ki İstanbul'dan geliyosun oh nihayet dönüyorsun evime diye içinden geçiyor mu?
G: yok... geçiyor ama Türkiye'ye gelip 4 haftalığına 6 haftalığına yazın. Kışın gitsek ya da temelli dönüş yapmam da ama rahatım özlüyorum Berlin'i özlüyorum. Buradayken de Türkiye'yi özlüyorum, köyü özlüyorum ama dediğim gibi 4 hafta kalıyoruz da bi sene kalsak nasıl olur... mesela bi kere kışın gitmiştim, aman bi hafta önceden geri döndüm. Çekilmiyor tabii ki insanlar işe gidiyor, okula gidiyor yani kimse yok öyle yazın millet boş geziyosun...
M: Farklı olduğunu hissediyor musun burada?
G: Yabancı olarak mı? Yoo artık normal yani o kadar yabancı var ki öyle bilmiyorum yani... tabii ki belli semtlere gittiğin zaman fark ediyorsun ama burada Kreuzberg'de Shöenberg'te kölln'e Almanlar'a tuhaf tuhaf bakıyorlar bize değil de Almanlar'a yani.
M: Mesela diyelim ki birisiyle telefonda konuşuyorsun, Alman'a, hiç seni daha önce görmemiş, karşılaşıyorsunuz seni görünce şaşırıyor mu?
G: hiç öyle bişey olmadı bişey diyemem ama tabii şaşırıyor oluyor tabii bazıları çok iyi konuşuyor Almanca'yı tabii ki gördükleri zaman şaşırıyorlar ama ben yaşamadım isimden belli oluyor hemen yani.
M: Peki genel olarak baktığında toplum içinde bir ayrımcılık var diyebilir misin? Sana karşı hiç rastladı mı?
G: Bazen oluyor da bana karşı hiç hissetmedim yaşamadım. Vardır yani ırkçılık ayrımcılık var da. Hissetmedim okulda öyle, çevre de hissetmedim, zaten alıştık birbirimize öyle şey yok öyle dediğim gibi semtten semte değişiyor. Şimdi ... tarafına gitsen şey yaparlar öyle bu nereden geldi falan filan ama burada Berlin'de yok ben yaşamadım şimdiye kadar ı ih...
M: Türkiye'ye dönmeyi düşünür müsün?
G: Annem gider yani emekli olduktan sonra 6 ay burada 6 ay orada düşünür yani. Babamla fazla konuşmuyoruz da annem yüzde yüz... köye, annesi orada ya nenem yaşıyor gitmek istiyor temelli değil de öyle giriş çıkış öyle. Ben de istiyorum gitsin, 6 ay burada napsın, ev de var orada evde yaptırdık gitsin işte rahat orada.
M: şimdi biraz genel olarak Türkiye ve Almanya'dan konuşalım gözlemlediğin kadarıyla Türkiye'de en büyük sorun ne?
G: parasızlık en büyük sorun, buraya göre daha değişik, sistem berbat yani. Paran olduğu zaman iyi Türkiye'de kapılar açık sağlık sorunu da öyle. Paran olmadığı zaman kötü. Burada öyle bi sorun yok yani. M: geldiğiniz bölgede doğuda sorun ne? G: doğuda da aynı, İstanbul'da da aynı, işsizlik, parasızlık
M: Almanya için ne dersin?
G: burada da öyle işsizlik, herkesin işi yok burada hele ki yabancılar gençler, okula gitmiyorlar çoğu ne biliim. Burada da problem var Almanlar'da da var bu problem. Dünyanın her yerinde bulabilirsin her yerde var. Buradaki imkanlar daha farklı. Birtakım sorular var eksikler var. Bakalım inşallah AB ye girerlerse belki düzeler ondan sonra bakalım.

M: Mesela diyelim ki bir Alman Türkiye'ye yerleşmiş, adetleri kültürü çok iyi biliyor ama Almanya'da büyümüş. Sen onu Türkiye'li olarak mı Alman arkadaşın olarak mı tanıtırısın?

G: Senin dediğin gibi herşeyi önceden adetleri falan şeyaptıysa problem değil yani. Dış görünüşlen Alman gibi olabilir de adetleri kültürü dili biliyorsa olabilir.

M: o zaman ona Türkiyeli diyebiliriz...

G: yaa diyebiliriz aslında bence niye olmasın ki... diyebilirsin bence yani.

M: Almanlar'la niye farklıyız, en belirgin farklılığımız ne?

G: fark biraz var tabii... Almanlar çok farklı yaa Türklere göre. Aile bağlantısı çok farklı yaa Almanlar'da böyle bizim Türkler Türkiye'de Türk olsun Arap olsun Kürt olsun aileye çok bağlılar böyle. Almanlar'da ben onu fazla şeyapamadım, göremedim. Daha şeyler daha sosyaller Türkler, hal hatır sorarlar. Almanlar öyle değil hep ben ben ben kendilerini düşünürler böyle... bizimkiler, çok çok fark var böyle saysan bitmez de yani daha ne biliim daha insanlık böyle. İnsanlık diye bişey kalmadı. Bizimkiler daha açık daha sıcaklar öyle...

M: Peki, kültürel olarak, futbol maçı kazandığımızda, düğünler olduğunda sokaklara dökülüyoruz. Almanlar bu tip kutlamaları nasıl görüyorlar?

G: Almanlar böyle, düğün olaylar M: gelin almak için konvoy gider, maç olur herkes sokaklara çıkar kornalara basa basa giderler, Almanlar nasıl karşılıyorlar?

G: çoğu olumlu olarak görüyorlar çünkü Almanlar yabancılardan çok şey öğrendiler ama yabancı Almanlar'dan da çok şey öğrendiler. Bazıları da çok özeniyorlar a bak bunların düğünleri nasıl oluyor, konvoy olsun, a bak caddeye gidiyorlar falan yani... Almanlar çok şey öğrendiler. Yemek kültürü de öyle, Almanlar'da hiç yoktu yabancılar burada olmasa, İtalyan olsun, Fransız olsun her yerde restaurantları var. Yabancılar olmasa Almanlar'ın yemek kültürü de yok. O da var yani.

M: Pkültürlerin etkileşmesi iyi mi?

G: tabii olumlu güzel, biz onlardan görüyoruz öğreniyoruz. Mesela Almanlar çok şeydir böyle işe tam saatinde giderler tam şeyler böyle nasıl diyim sana... M: disiplin G: evet disiplinliler o çok şey 8 de başlıyolar, beş buçukta. Bizimkiler çok şey sekiz buçukta geliyorlar, ne biliim erkenden gidiyorlar. Erkenden böyle kendi kafalarına göre, o iyi tabii ki ne biliim Almanlar'la çalışıyor ya babamda da görüyorum. Bazen arkadaşlarla buluşuyorum, eve geç gidiyorum, çok kızıyor, yaa bu ne böyle geç çıkıyorum evden yani dediğim gibi olumlu güzel iyi biz onlardan öğreniyoruz, onlar bizden öğreniyor birtakım şeyi, güzel iyi tabii...

M: 10 sene sonra nasıl bir hayatın olacak?

G: evlenmek isterim, bir ailem olsun, çocuk iş

M: mesela nasıl biriyle evlisin?

G: Diyemem o zor o şey onu bilemem... Türk olsun Alman olsun o farketmez de ama şey birisi olsun yani işi olsun geliri olsun.

M: Biraz da vatandaşlık konusundan konuşalım mı? Nasıl Alman vatandaşlığına geçiliyor?

G: Doğuştan di mi? Pek emin değilim ben bayağıdır vardır bende Alman vatandaşlığı.

M: sen doğduğunda mı vardı? G: tam emin değilim. Bi hemen yoktu be 8 yaşında mı 7 yaşında mı yaktum. Tam nasıl olduğunu bilmiyorum. Benim pek bilgim yoktu annemgil şeyaptı. O konuda fazla bilgim yok benim.

M: Alman vatandaşlığının avantajları var mı?

G: iyi bi soru, avantajları var da yani ama şimdilik tam bilmiyorum. Belki bitakım şeyler daha çabuk oluyor Alman vatandaşı olduğun zaman. Yabancılar Türk vatandaşı olduğun zaman, şu kağıdı istiyorlar, bu kağıdı istiyorlar. Alman vatandaşlığı

gösteriyorsun tamam okey yani daha kolay oluyor bazı şeyler. Kağıt işleri çok var ya Almanya'da yani.

M: Şimdi bir de Alman vatandaşı olmak için belli bir yaşta Türk vatandaşlığını bırakmak...

G: Belli bir zaman sonra herkesin bir karar vermesi lazım, Alman vatandaşı mı kalmak istiyorum, Türk vatandaşı mı. Ama bence şey daha iyi yani hangi ülkede yaşıyorsan o vatandaşlığı al daha iyi bence. Bazıları öyle düşünmüyo da bana göre öyle daha iyi daha mantıklı öyle.

M: Türk vatandaşlığından vazgeçme zorunluluğu hakkında ne düşünüyorsun?

G: yani çünkü yani ben sene de bir kere gittiğim için Türkiye'ye dört haftalığına izin yapmak için, onun için, benim için öyle büyük bişey değil öyle üzülmedim. Ama bazıları annem gibi bizim büyükler gibi gidiyorlardı ya böyle aylığına onlar için daha iyi tabii Türkiye vatandaşlığı.

M: AB vatandaşlığına girdin mi? G: yok M: diyelim ki İngiltere'de istediğin gibi oturup çalışabilirsin, ya da Afrika'da bir ülkeye gidiyorsun Alman konsoloslugu yok Belçika konsolosluguna gidersen o da seni kendi vatandaşı gibi yardımcı olur. Böyle birşeyden yararlanmak önemli mi?

G: önemli dediğin gibi güzel birşey öyle Avrupa neydi M: AB vatandaşlığı G: güzel birşey iyi birtakım şeyler daha kolay oluyor öyle bi pasaportla işte rahat rahat gidiyorsun heryere. M: mesela burası çok soğuk gidip İspanya'da rahat rahat yerleşip yaşarsın G: ya ya güzel güzel. M: Avrupa projesine sıcak bakıyorsun, mesela sen böyle birşeyden yararlanır mısın? G: neden olmasın ki İngiltere Fransa, sorun olmadıkça olur.

M: şu andaki siyasal haklarını, G: yani M: mesela siyasete katılma haklarını biliyor musun G: fazla politikanın uğraşmadığım için televizyon haberleri bakıyoruz gidiyoruz ya seçimlere ama fazla öyle derin bilgim yok.

M: aday olabilir misin mesela?

G: olabilir, vatandaşlığım var ya olabilirim bi SPD de falan. Fazla aram yok ya olabilir ama... M: peki bu haklarından faydalanıyor musun?

G: seçimlere gidiyoruz işte başka da pek yok yani faydalanmıyoruz

M: Siyasal katılım önemli mi senin için?

G: tabii önemli önemli...

M: Türkiye'de haberleri politikayı takip diyo musun? Neler var gündemde?

G: Güzel soru en son...

M: genel olarak neler konuşuluyor...

G: genel olarak bu şey var şey... Irak konusu Irak sınırına asker yollama e orada da Kürtler var bi de PKK durum olayları, o zaten hep oluyo başka da yok

M: 301 i duymadın mı?

G: yok ne o Kürtler'den dolayı mı?

M: yok yazar Orhan Pamuk...

G: bu Ermeni Soykırımı'ndan dolayı evet takip ediyorum tabii tabii bak unuttum ben o çok önemli bak unuttum. Geçen hafta güzel ama iyi oldu bence yani biz sevindik iyi yani. Büyük şeref bence Türkiye için, dediğim gibi çoğu sevinmedi hayret.

M: Türkiye'nin AB ye üyeliğini destekliyor musun?

G: olsun bence bence olsun iyi olur yani insan hakları için daha iyi düzeler belki. Bence zor yani değişmeler var da daha tam biraz zor, Türkiye'nin doğusu, çok uzun zaman gerekir. Bence girsin ama daha iyi olur.

M: Almanya'da politikada neler konuşuluyor şu günlerde?

G: şimdi şu an, işte işsizlikten dolayı, parasızlıktan dolayı Türkçem de iyi değil ya onun için anlatamıyorum işte...ama dediğim gibi işsizlik. Politik şeyleri anlatamıyorum ben ama aynı şey işsizlik parasızlık öyle yani...

M: Türkiyenin AB üyeliği için Alman kamuoyu ne düşünüyor? G: kamuoyu... o ne demek? M: halk G: işte çoğu istemiyor. İslam'dan dolayı işte daha çok şimdi bu şey olayı da var ya işte daha çok teröristler gelirmiş. Öyle işte bir korku var böyle nedense artık sanki sanki Türkiye'de sanki bütün.. müslümanlar terörüst yani, müslüman terörist olmak değil ama bunları millet kimse anlamıyor insanlar. Onun için yani bir korku var böyle istemiyorlar araştırma yapmadım ama çoğu istemiyor bence Türkiye AB'ye girsin diye ama isteyen de var tabii ki yani öyle. M: Almanya'da Türkler siyasette yeterli mi? G: yaa

M: Türkler diğer yabancılar...

G: bi takım şey nasıl diyim, hani burada şey var ya partiye üye olanların adı neydi, hani şey yavaş yavaş başlıyor Türkler politikada

M: Daha çok partilere üye oluyorlar? G: evet hıhı milletvekili çoğalıyor evet güzel

M: Peki genelde yabancıların önünü açıyorlar mı destekliyorlar mı? G: Almanlar mı? M: evet Almanlar, genelde farklı kökenden insanların politikaya katılmasını destekliyorlar mı?...

G: Destekliyorlar bence, görüyorlar yani çok yabancı var, bazı semtler olsun çok Türk var Kreuzbergde ay yani destekliyorlar bence yani lazım yani... yani belki yeterince kadar değil de ama bence şöyle bişey var yani böyle yavaş yavaş başlıyorlar böyle.

M: Siyasi tercih yapılırken ne ön plana çıkıyor? Sağ görüşlü olmaları mı sol görüşlü olmaları mı?

G: Nasıl yani anlamadım ben bu soruyu?

M: Diyelim ki adam falanca bölgeden geldiği için o bölgeden gelenlere mi oy veriyor, dine göre mi oy veriyorlar?

G: Öyle yani bir hristiyan şeylere gider yani bi cdu var onlara daha çok oy verir sağcı tabii ki o gruba şey gider ya yani tabii herkes kendi şeyine göre oyunu verir. Demokratlar şeye verir spd ye verir yani öyle...

M: Peki sen neyi dikkate alıyorsun?

G: Oy verirken? Ben aslında şeye dikkat ediyorum doğrusunu söylemek lazım, annemgil babamgil nereye veriyorsa oyu çünkü babam çok poliknen uğraşiyor onun için ben onlara yani onlara şey yapıyorum...

M: Güveniyorsun?

G: hıhı ben babama güveniyorum o konuda o daha çok tap okuyor, politikayla uğraşiyor onun daha çok haberi var yani şeyi var. Ben fazla o kadar politiknen yani uğraşmıyorum, maalesef iyi olur da uğraşmıyorum, yapmıyorum. Neyse babamlar yeter yani...M: bu kadar çok teşekkür ederim.

Fırat

M: Nasılsın ne var ne yok?

F: İyiyim valla

M: ne yapıyorsun öğrencisin?

F: öğrenciyim, iş olmadığı için sıkılıyorum şu anda arbeitloss? İşsizim yani okul var bittikten sonra bulucam işte.

M: Anne baba nasıl iyiler mi, memnunlar mı?

F: iyiler işte memnunlar ha okuldan memnun değiller işte ama olsun. M: beraber mi yaşıyorsunuz?

F: beraber yaşıyoruz 7 kişiyiz ailece bi de işte kızkardeşim var hepsi işte liseye gidiyor. Hiçbiri evli değil bizimle oturuyorlar.

M: Türkiye’de akrabalarınız var mı var mersinde bi de vartoda. Hersene gidiyom hep İstanbul mersin köy hep öyle ama bazen sıkılıyorum, İstanbulu o kadar beğenmiyom ben köy hayatımı seviyom yani her zaman görmediğim...

M: Almanya’da kimler var?

F:ooo yani hepsi buradalar annem annemin taraftakiler babamın taraftakiler hepsi burada getiriyoz

M: daha da geliyolar??

F: evet 4 5 amcam var, çocukları zaten benden büyük hepsi 40 50 buradalar. M: nerede oturuyolar yakınlar mı?

F: Kreuzbergte hep çoğu, farklı yerlerde de var daha uzak olanlar da var orada burada şurda...

M:İlk buraya nasıl gelmiş annen baban?

F:Annemle evlendi işte buraya geldiler. Yani bilmiyorlar, ben hani şey vardı duvar vardı, çok iyiymiş iş çok varmış falan vardı iyiydi. Türkiye’de evlenmişler ondan sonra buraya geldiler. Evlendiler orada babam geldi ondan sonra annemi de işte çağırdı annemi de aldı getirdi sonra. Dayımlar zaten buradaydı. İlk geldiğinde zaten çok kolaymış dedi güzel iyiymiş dedi. Türkiye’nin yaşamından daha iyiymiş burası ondan sonra daha zor oldu. Şimdi çok zorlaştı. Şimdi daha da kötü daha fazla. Şu anda kötü gidiyor. Liseye gidiyodum okuldan atıldım.

M: Ne oldu ki?

F: Öğretmenlen anlaşımadım bağardım çağırdım sonra atıldım işte. Okula gitmeye mecbur değilim şimdi artık bitti 18 yaşına girdim okullar almıyor paraynan alıyor. Yani ben beceremedim gitmedim okula işte burada. Buraya geldim buraya götürdüler beni ne biliim burası da çok basitmiş yani böyle. Çok kolay not yok yani not veren. İşte buraya girdik, hocayı biliyosun bi garip ismi de garip zaten, hiçbirşey bilmiyor bize de hiçbirşey öğretmiyor. İyi adam ama anlaşılamıyoz. İşte böyle geçiyo, gidiyoz geliyoz iki saat ne biçim okul.

M: e daha iyi bütün gün size kalıyor

F: Bize kalıyo da bişey de öğrenmiyoz aptal aptal, adam bana iki artı ikiyi gösteriyo yani onu biz çoktan gördük, ikinci sınıfta öğrenmişim.

M: Niye öyle öğretiyolar ki adamlarla konuşsanız...

F: Söylüyoruz da adam bilmiyor ki bize hep aynı... ne aynı şeyi öğretiyo hep aynı

M: biraz daha zor şeyleri öğretsinler

F: Öbür çocuklar burada onlar bilmiyo ki öbür çocuklar burada olduğu için hiç bilmio ya öbürleri zaten sokak çocukları desen öğrenmemişler

M: hiç mi okula gitmemişler?

F: Gitmişler ama takmamışlar yani hiçbirşey öğrenmemişler yani en öğrendiği şeyler bu iki artı ya nereye ya ben geldim burası çocuk gibi bişey anlamıyorum, birtek dört ayım kaç üç ayım kaldı yazılıcam okula 7. ayda... altı ay Türkiye’ye gelirim giderim sonra başlarım.

F: 7 kişiyiz bi tane kız kardeşim var tek oğlanım hepsi liseye gidiyor iyi çalışıyorlar.

Ablam işe gidiyor, annem temizlikte çalışıyor. M: bayram nasıl geçti, F: kardeşimle çıktım sonra arkadaşlarla gezdik işte barlara falan gittik ondan sonra gezdik biraz dışarda eve gittim yine kardeşimden beraber. Ziyarete gitmedim tek amcamlara gittim hiç sevmiyorum diycekler şimdi tek para için geliyo. Ona gittim 50 euro çıktı.

F:amcamla firması var iyi valla para bol onda M: ne firması? F: İsfak,İstanbul’da da açıcak şimdi üç tane yeri var batı tarafı Berlin bi de Düsseldorf ee kağıt süt şu bu var ya alışveriş. Top futbol nedir var ya Türkiyem Spor’un şefi

M: kuzenlerinle dayılarınla falan kendi hayatını karşılaştırdığında ne dersin?

F: Dayım öğretmen bi de binaları falan yapan var ya ne diyosunuz ona? M: mühendis F: mühendislik öğretmeni işte dükkanı da var öyle biriktiriyo biriktiriyo kendine ev aldı onlar var. Babaannem var hepsi bişey yapıyo teyzem bankalarda çalışıyo, bi bankada çalışıyo kuzenim onlar da bişeyler yapıyolar ne biliim gemilerde çalışıyorlar ne diyolar yani hepsi iyi geçiniyolar. Diyolarkine burasının iyi olduğunu söylüyolar ama yani Almancı derler ya hani burası zengin burada çok para var işçi var yani euro ya burası zengin sanıyolar ama çok yanlış düşünüyolar. Tamam bizim paramız Türkiye’de değerlendirebiliyosun ama burada yaramaz yani burada burada bi içecek veriyosun orada iki yüzbin lira bi içecek burada bir euro i iki milyon bi içecek. Orada işte biz zengin olduğumuzu ama zor yani Türkiye’ye gidince bile zor düşünüyöz yani para yetecek mi yetmiyecek mi bi de para.

M: Kendini Türkiye’de yaşayanlarla kıyasladığında ne görüyorsunuz?

F: Tamam Türkiye’de de zor olabilir yaşamak ama devlet yardım ettiği için burada kolay geliyo onlara ama dediim gibi. Ben Türkiye’de yaşarım buraya hiç bi daha gelmem. oranın hayatını gördüm orada güler yüzlü insanlar var yani daha kendimi çok başka hissediyom orada yani Alman passım olduğu için burada yaşarım tatile ederim güzel olur yani Türkiye’de öyle daha iyi yaşamak yani mesela mersinde yaşamak isterim mersin.

M: Türkiye’de sorsan insanlar buralara yerleşmek ister para açısından

F: Nereye baksan herkes birbirini soyuyo, tamam nereden baksan buranın yerleri evleri falan güzel Türkiye’den daha buranın aynı gibi değil. Türkiye’nin denizi var çiçekleri ama buranın şeyleri de binaları falan o kadar güzel binalar yok buranın gibi falan. Türkiye’de işte denizleri falan öyle şeyleri çok seviyorum bi deniz var o da Berlin’de değil batı tarafında en yüksekte yani oraya kim gidecek bi kere gitmişim oraya hiçbişey de yok denize baktım buz gibi. Orada denize girince başka bi hayat tuzlu su bi kere balık çıktı karşıma...

M: Arkadaş ortamı nasıl?

F: Arkadaşlar hepsi yanyana oturuyo zaten böyle Türkiye gibi mahalle oluyo ya... mahallelerimiz var sonra işte hepsi nasıl diyim burası bizim mahalle hepsi Türk çok doğulu var Arap Türk mürk çok böyle çok. Ama öbür taraflarda dış taraflarda Alman dazlaklar var daha çok dış taraflarda oluyor. Berlin zaten hep esastan desen İstanbul Berlin Kreuzberg Berlin. Ben de işte Kreuzberg tarafında oturuyorum. Berlinin dış tarafında çok dazlaklar var Türklere Araplara siyah olan adamlara girişiyolar. Bizim Berlin’e giremezler korkuyolar. Berlin’in içinde de var dazlaklar ama çaktırmıyolar. Geçen gittim adam arabadan bağıyor, pis Türklere yani dazlaklar inerdi orada yanımıza gelirdi bi konuşurduk orada bi anlaşırđık, anlamazlardı doğru yani biraz tokat yerdi.

M: arkadaşlarla nasıl vakit geçiriyosun?

F: Postdamda Kurfurstam da eşyalar alıriz, İstanbul’da çarşı var ya aynı onun gibi. Arkadaşların evine gidiyöz. Güne bağlı bazen oraya gideriz, bara gideriz, sinemaya gideriz sonra bazen de batı tarafına gideriz orada da şey var ya ne diyolar ona lunapark mı çok büyük ama böyle bi kere gittim oraya zaten. Çok güzel gittim işte beğendim kızlarnan tanışmıştık. Burası Berlin’i çok severim ben aslında burada doğdum ben evim gibi sayılır ama işte orası da 6 ay kalmıştım tamam orada oturdum içtim falan, çalışsam tabii zor olur yine de ben orayı düşününce orası daha güzel.

M: Sen orada mı yaşamak isterdin?

F: Milyonların olacak git yaşa İstanbul’da.

M: Annen baban işlerinden memnun mu?

F: Memnunlar, babam amcamın yanında dükkanda, annem 12 senedir şeyde çalıştı temizlikte, firma onu bırakmaz yani. Annem 600 euro alıyo kendine kendi cebine bi de

200 euro alıyo ama kesiliyo kiraya. Bi de Çocuk parası avoka ? var ya hani ... Türkçesi nedir? Hani doktora gidersin kartla ödersin ya? M: sigorta mı F: hı hı sigorta hep kesiliyo babam siyah çalışıyo M:? F: İkinci işte çalışıyo babam çaktırmıyo, paraları götürüyo. Annem annem istemiyo artık ellerine bakıyo hep benim ellerime nolmuş. Babam babam 50 yaşında yaşlandı artık yani babam da istemiyo zaten 60... 15 senesi var sonra şeye giriyo...M: 15 sene bayağı var F: devlet parası alıyoz, çocuk parası alıyoz öyle böyle yaşıyoz işte.

M: Nasıl bulmuşlar işi?

F: Bilmiyom babam bulmuş işte hep başka yerlerde çalıştı oradan oraya çalıştı hep başka firmalara girdi, o firmalara girdi. Annem hep aynı yerde babam karışık çalıştı. Türkiye'deki insanlara göre rahatım bence aç kalmam yani hep yemeğim olur işte bir evim var. Türkiye'de olanlar dışarda yatar devlet yardım etmez bizim orada işte değişik yani aç kalmam.

M: Türkiye'den tatil dönüşünde, eve dönüyorum artık rahatlığı oluyor mu, yoksa aynı rahatlık Türkiye'ye giderken mi oluyor?

F: Çok çok karışık yani oraya gidince orada yani kendimi önce tatilde gibi hissediyorum sonra burası mı kalıyo falan diye düşünüyorum sonra düşünüyom Berlin'e gidiyim, Berlin'i özlüyorum yine ondan sonra Berlin'e geliyom Berlin'de orası da güzel burası da güzel. Ama işte çok fazla param olsa, bizim evimiz var da kendime ait bir ev orada yaşarım. Burada yabancı diyolar.

M: sen kendini böyle görüyo musun ben burada yabancıyım diye?

F: Yani Almanlar yabancı diyo bize burada auslander, passa bakınca Alman pasaportu yine de yabancısın yani Alman pasaportun olduğu için olamazsın yani Alman beyaz mavi gözlü (yanındaki arkadaşını göstererek) bunun gibi yani işte böyle burada yabancıyız Türkiye'de de Almancıyız karışık orada Almancı diyolar yani burada da yabancı.

M: Diyolar mı yani yüzünüze karşı duyuyo musunuz?

F: Duyuyom yani tabii yüzümüze karşı duyuyom. Tam duymuyom ama böyle bakıyo sana yani ha yabancı ouslander, tam demiyo. Ya da birisi kadınlar böyle ters ters bakar sana, ne bakıyon yabancı yani öyle diyo sana bazı Almanlar hepsi değil. Bazıları çok iyi yani burada farkında olmuyon ama mesela böyle dışarda olsan Berlin'in dışında dazlaklarda dazlaklarla olsan başka bişey yoksa öyle bişey yok yani kimsenin bişey demeye hakkı yok yoksa polisler geliyo buranın polisi çok güçlü yani...

M: Telefonda konuşurken, Türk olduğunu öğrendiklerinde şaşırırlar mı Almanlar?

F: Dazlaklar mı diyosun? M: Yok hayır herhangi bir Alman F: yoo hayır, geçiyo yanımdan bitti, yoo hayır alışmışlar da...

M: e yok mesela konuşurken aksandan anlaşılır yabancı olduğu seni hiç görmeden sırf konuşmandan anlarlar mı?

F: e tabii anlar, yani ben konuşunca Almanca'yı iyi ama sonucta anlıyo yine bizim ses tonumuzdan anlıyorlar. Almanca benim yani ben biz farklı konuşuyoruz 'wie gehts' 'was machst du' diye ama onlar konuşurken 'na' ses değişiyö böyle Almanların sesi bizden çok değişik (yanındaki arkadaşı Almanca konuşuyor...). Bak Alman bunun Türk sesi de var biraz öyle (arkadaşına) sen karışık anlaşılmıyo, koçum benim...

M: Peki genel olarak bir ayrımcılık var der misin toplumda?

F: Ya benim çok Alman arkadaşlarım var anlaşıyoz iyi anlaşıyoz yani hiç öyle bişey yok o beni istemiyosa istemiyo herkes kendi arkadaşına bakıyo. Aaynı Türkiye'de gibi bu benim arkadaşım he arkadaşım yani burada öyle yabancılık yok fazla Münich'de oluyo Münich'de ya da hep mahalleye göre hiç Türkler'le uğraşmak istemez ya da korkurlar ya da yabancı düşmanları anlaşıyoz ya Almanlarnan.

M: Türkiye'ye gidip yerleşmeyi düşünür müsün?

F: Türkiye’de kalmam yani kalamam. Amcamlara baksam dükkanları varyani şunları bunları var iyi yaşıyo ama kim amcasının yanında yaşamak ister. Eğer evim olsa başka bişey ha Türkiye’de yaşamak istiyö insanlar emekli olduktan sonra diyo oranın havası güzel. Gider babam havasını alır orada emekli olunca 15 senesi kaldı, beğeniyo çok evet acaip beğeniyo

M: Türkiye’de en büyük sorun ne?

F: Fakirlik herkes birbirini yiyo. Bi de devlet bakmıyo caddelere falan ülkeye bakmıyo. Burada cadde kırıkta düzeltmiyo cebe atıyo yani ona kızıyom. Yani Türkiye’yi daha şeyapsa yani parayı cebe atmasalar Türkiye’ye baksalar bence Türkiye dünyanın birinci ülkesi olur yani havası güzel yeri toprakları ama onlar bakmıyo işte yolda beş tane delik var küçük yolda böyle 500 tane desen adam yoldan gezemiyor küçük bi yol araba yolun üstünden geçiyor yani karışık ne biçim yani yollara bakmıyorlar minibüser oradan buradan geçiyor çizgi yok o ona çarpıyor o ona çarpıyor ondan sonra yani kurum yok bakmıyolar birbirlerine. Sonra burada caddelerde lambalar çok lamba var her köşede kurulmuş böyle her gün yeni yapılıyor orada bişey varsa hemen tamir ederler . Türkiye’de napıyo yok başbakan ona para lazım o cebe atıyo o cebe atıyo yani öyle geçiyo işte hergün cebe atıyo herkes kendini düşünüyö burada bi de devlet insanları düşünüyö. O diyo ben alayım ben alayım, kim alsın herkes alsın da güzel bi hayat kurun işte aç kaldıkları için o onu öldürüyö bu bunu öldürüyö burada da öyle deli olduğu için. Orada deli değil burada delilik var diye öldürüyö ama orada açlıktan öldürüyö zaten biliyo ölücek, ben ölücem o da ölsün o zengin.

M: Almanya’da sorun ne?

F: Bence güzel ama devlet yardımcı oluyo da yani eşyalar çok pahalı alsan paran bitiyö, hergün gezemiyosun edemiyosun yani Türkiye’de heryerleri gezersin burada gezmek istiyosun yani çok para gidiyo ödeyemiyosun. Buranın devleti de yani zorlaşıyo işçilik çok az yani işçi yok işyeri yok demek istediğim yani bi güzel iş bulsam çalışırım ama iş yok, 5 milyon kişi arbeitsloss oradan iş olsa ama iş yok. Kimse çalışmıyo çalışmak istiyö arıyo ama bulamıyo gene bırakıyo devletten alıyolar para onu da istemiyolar çünkü devlet az veriyo uğraşıyosun oradan kağıt almaya çalışacaksın hep uğraştırıyo hep uğraştırıyo. Sonra iş yoksa diyo 1.50 le iş yap saatte 1.50 3 milyon. Onu da istemiyö saatte, ben 1 50yle napım, bi içecek mi alıcam onlan onu diyo işte çalışmak istemiyö sana devlet zor duruma geliyo eskiden çalışmaya gerek yoktu yineden para alıyodun şimdi hep zorlaştıyolar seneye göre daha zorlaştıyö. Babam öyle diyo sonunda devlet kalkıcak herkes kendine kalıcak çünkü hep kötüleşiyö seneye göre kötüleşiyö. Sigara paktı 2 marktı burada şimdi 4 euro oldu düşünabiliyo musun... 8 mark yeni çıktı öbür sene 9 mark oluca yani. Yani paket alıyorum Türkiye’de 2 250 binlira ne kadar burada napıyo 1 20 çok güzel.

M: Türk olmak kökenlerinin Türkiye olması sana ne ifade edior?

F: Türk olduğuma gurur duyuorum ben yani Alman olmak istemezdim. Berlin de Berlin’de zaten şey yani ne diyolar ona... Alman arkadaşlarımızı çok severiz farketmiyo yani burada Türk Alman. Almanlar biraz korkak olur zannederim.

M: Diyelim ki Almanya’da doğmuş büyümüş birisi Türkiye’ye yerleşiyor Türkçeyi çok iyi konuşuyo F:Türkiye’ye bi Alman M:evet sence ona Türkiyeli denebilir mi?

F: Yabancı olarak görmem daha çünkü Türkçeyi öğrenmiş Türkçeyi biliyo başka bişey yani Türkiye’de yaşıyo bizimle yaşıyo bizimle geçiriyo hayatını karar vermiş bizimle burada yaşamaya artık Türk olduğunu bilirim. Burada da görüyolar bazıları ama. Türkiye’de de Almanlar çok varmış di mi?

M: evet Alanyada mahalleleri var. F: onlar bence Türk sayılır bazıları şey diyo orada onlar şey kapmaya çalışıyo kendilerine göre ne diyolar ona kendine göre şey kurmak

istiyolarmış sonra Türkiye'den sonra para veriyolarmış orası onların oluyomuş öyle bişey olmaz di mi? M: Olmaz heralde???

M: Peki farkımız ne? F: Bizim aksentimiz konuşma hareketlerimiz falan yani herkesin hareketi aynı ama şey yaa tipimiz çok yani değişik olduğu için ona bakıyorlar.

Almanlar'ın beyaz oluyo zenciler siyah biz de işte kahvergi bi de Almanlar'ın gözleri ya yeşil ya mavi olur. Hani südlander diyolar nordlander diyolar ya üst tarafta olanlar şey yani beyaz olur süd aşağı tarafta olanlar siyah olur kara kaşlı kara saçlı işte onun için yabancı oradan anlaşılıyor. Benim için her insan aynıdır farkı yok yeter ki iyi davransın.

M: Kültür olarak düğün oluyor maç oluyor sokaklara dökülüyorlar konvoy oluyor...

F: Burada da oluyo Almanlar da yapıyo onlar da aynısını yapıyo ben geçen gördüm limuzin almışlar düüt düüt gidiyorlar. Ama onlar şeye gidiyorlar yani onlar kilisede yapıyo ama onlar da yavaş yavaş basıyoar kornaya.

M: Futbol maçları? F: oo bu sene neydi yaa Almanya'da ben Türkiye'deydim her ülkeden insanlar gelmiş korna morna herkes Alman bizim Türkler bile Alman bayrakları takmışlar Türkiye giremedi tabii Almanya'yı tuttular işte onlar bakın bayraklar bütün dükkanlarda dönercilerde bile. Fotoları var arkadaşlarımin ben tv de gördüm.. yani onlar bizim kültüre bakıyo biz onlara herkes birbirini öğrenmeye çalışıyo. Gençler artık takmıyo camiye kiliseye gitmiyolar. hiç oruç tutamadım bu sene...

M: 10 sene sonra kendini nasıl görüyorsun, nasıl bi hayatın olucak?

F: Önce güzel bi işim olucak bi ailem olsun, iyi bi ailem. Çalışsam iyi olur, firmam olsun böyle 4 5 tane binalar kurayım Türkiye'de param olduktan sonra Türkiye'de yaşarım.

M: Nasıl biriyle evlisin? F: ya Alman olsun ya Türk olsun yani yeter ki ben beğeniyim bi de onun karakterini beğeniyim yeter beni beğensin sevsin tamam. Düğünü yaparız kornaya da basarız...

M: Vatandaşlığa geçme konusunda ne biliyorsun?

F: Burada doğduğum için direk vatandaşlığa geçtim yani iyi Alman vatandaşı olmak iyi yani AB'de olduğum için fransaya gidebilirim italyaya gidebilirim.

M: çifte vatandaşlık? F: O kalktı eskiden Türk vatandaşıydım da artık yok öyle bişey farketmiyo hangi vatandaş olduğum istersem Türkiye'ye giderim istersem buraya gelirim hem Türkiye'de var hem Almanya'da var yerim yani farketmiyo bence. Türk vatandaşı olsam şimdi Almanya'da bişey olsa atabilirler, sonra nasıl diyim bişey oluyo devlet seni çağırıyorlar oraya gitmelisin bişey halletmelisin, konsoloslukla işin var bi de askerlik var.

M: bir de AB vatandaşlığı var. İstedğin yerde çalışabilirsin. Sadece gezmek değil.

F: Evet işte burada iş yok başka yerde iş var İsviçre'de İsviçre'ye gidebilirsin orada iş var ondan sonra beni oraya yolluyorlar bi ev veriyorlar orada kiralık orada çalışabilirim. Bi de orada farklı oluyo daha çok para alıyorsun. İşte İtalya kim AB de olursa oraya giderim kolaylıkla.

M: Sen düşünür müsün? F: Düşünürüm valla giderim.

M: Almanya'da haberleri takip ediyor musun?

F: CDU başta bu kadın merkel fazla bakmıyo bize SPD desen onlar iyi bakıyorlar bizim için de uğraşıyorlar o sol solcu oluyo...çaktırmadan yapıyorlar ya...

M: Sen seçimlere katıldın mı?

F: 18 yaşından sonra.

M: Türkiye'den haberlere bakıyor musun, neler var şu aralar, nelere bakıyorsun?

F: Ben tek şeye bakıyorum işte, şeye olmuş ne diyolar ona Hülya Avşar'a felan magazin mi diyolar ona, ok yılan arabaya girmiş, polis dayak yedi işte öyle şeylere bakıyorum.

M: AKP neler yapıyor şu aralar erdoğan?

F: Bilmiyorum ben Türk programlarını da seviyorum beğeniyorum yani Alman programlarından daha güzel bi de şey vardı hani kadın var dı ya hani Ahu Ahu Ahu Tuba mı bi de adam var kafayı yemiş yaa... M: hiç Ermeni Soykırımı, Fransa'daki yasa onları hiç duymadın mı?
F: Yok hiç duymadım M: Yeni yasa çıkardılar, Ermeniler'e soykırım yapılmadı diyenler Fransa'da hapse girecek ya da tazminat ödeyecek artık haberin yok mu?
F: Ben şimdi Fransa'ya gidip de öldürmedik falan desem hapse mi giricem, nasıl olur yaa öyle bişey... Fransızlar kokmuyor diyince 5 yok 10 sene hapse girsin. Türkiye'de de oluyo böyle şeyler çocuk denizden taş almış hapse girmiş aeroport mu deniyo havaalanında kontrolde hapse girmiş. Yaa takıcak şey bulamıyorlar mı Ermeniler geçmiş zaman ne takıyosun sen şu ana baksana devletler kafayı yemiş geçmişi düşünüyor. Ben diyim mi dazlaksa 10 sene hapis öyle şey olur mu? Geçmiş zaman tamam dazlaklar da yasak işareti yapmak da yasak...
M: AB'ye girelim mi? F: Bence farketmez yani AB'ye girince devlet fakir insanlara yardım ediyor mu? İyi oluyorsa girsin benim için farketmiyo?
M: buradaki politikaları takip ediyo musun? F: ben politika sevmiyom çıkınca kapatıyom çeviriyom kanalı...M: Buradaki Almanlar istiyor mu Türkler'in AB'ye girmesini
F: yok onu iyi biliyorum hiç istemiyolar. Teletex var anket yapıyolar %80 mi ne yok diyo çoğu kişi yok diyo. Türkiye için iyi olsa girsin ben bilmiyom. Sen ne diyosun?
M: Türkiye'de birçok şey rayına oturur belki, daha kalkınırız...
F: Devlet bişeyleri düzeltiyo. Şey kalktı mesela bi ceza vardı böyle M: idam cezası F: evet o kalktı iki sene mi üç sene mi oldu. M:daha çok oldu...
M: Burada temsil ediliyor musun?, Türkler yeteri kadar seçime katılıyo mu?
F: Seçime giriyolar ama seçilemiyorlar. M: oy veren mi olmuyor? F: oy veren olmuyo bırakmazlar Türkler. Almanlar bırakmaz, SPD'den Türk girmeye çalıştı bırakmadılar kim ister ki bizim Türkiye'de Alman seçilsin. Oy versem SPD'ye veririm bizi düşünüyorlar para veriyolar. CDU yardım parasını kaldırmaya çalışıyorlar, Türkse...

Osman

M: Merhaba, ne var ne yok nasılsın?

O: İyiyim sagol.

M: Ne yapıyorsun?

O: Valla şu an seninle konuşuyorum ben öğrenciyim zaten tarih felsefe okuyorum öğretmenlik üzere yani eee

M: Ayrıca iş falan var mı

O: Ben hem okuyorum hem çalışıyorum haftada üç gün yani bayağı yoğun bi insanım aile var bir çocuğum var...

M: Kaç yaşında?

O: 15 aylık benim eşim de öğrenci o da öğretmenlik okuyo küçük bi aileyim işte.

M: Anne baba nasıl?

O: Babam biraz kötü bu ara ona göre moralim kötü Türkiye'ye gitme ihtimalim var abilerim gitti ben buradayım kafam biraz karışık.

M: onlar Türkiye'de mi?

O: Çoğunluklar Türkiye'de yaşıyolar şimdi babam eee yaşı ilerlediğinde şey oluyo ya SSK'dan ya da BağKur'dan ee emekli emekli kelimesini unutmuşum yani babam emekli şahsen memlekette yaşıyolar evleri var senede bi kere geliyolar bi aylığına bazen senede iki kere geliyolar 10 seneden fazla süren bi durum yani şu an. Babam 70 de geldiler Almanya'ya son dönemlerinde bi nevi ee 80 doğumluyum 5 büyüğüm var abim

74 doğumlu amcamgiller 80 de geldiler yani anlıyacağın bütün ailem burada ama akraba yok. Amcamlar falan hep Türkiye’de yaşıyor. İlk önce annem geldi sonra babamı aldirttı buraya falan o gün bugün burada yaşıyorlar 93 94 ten beri gitme gelme yaptılar babam hastalıktan dolayı eee işsiz oldu o sırada emekliliği bekledi.

M: Nesi vardı?

O: Plastik firmasında çalışıyou onun gazları da işte biraz dokundu ondan çıktı çalışmak istemedi ondan sonra da dedi yeter bu kadar o zamana kadar tarla falan aldı, para yaptı fakirlikten gelen bi insan para yapmayı düşünüyolar tabii. Şimdi Türkiye’de yaşıyo artık...

M: Memleket neresi?

O: Memleket Hatay biz Hataylıyık Reyhanlı Cilvegözlü sınırında yaşıyoruz yani bizim evden Suriye dağlarını görebilirsin ya da akşamları Suriye küçük köylerini küçük şehirlerini görüyorsun yani. Basit bi aileden gelmeyiz, dedem değirmenciydi bizim orada değirmenci derler ama işte su kalmadı su kalmadığı için değirmenlik de kalmadı. İşte akrabam çok var bir de tabii küçük bir şehirde yaşadığımız için herkes herkesi tanıyo 60 a yakın kuzenim var teyzeler falan derken çevre büyük. Basit bi çevreden gelmemize rağmen iki kuzenim doktor öğretmen olan var yani o yönden çevremiz var bizim orada.

M: Babanlar ilk geldiğinde yerleşmeleri çalışma hayatı, yaşadıkları yer nasıldı, hiç anlatırlar mı?

O: ıı anlatırlar sorduğumda ama kendileri anlalmazlar. Benim bildiğim kadarıyla 60’ların sonunda annemgil denemişler Almanya’ya gelmeyi kabul edilmemiş 72 de yeniden başvurmuşlar kadın istemişler başvurduklarında anneme izin vermişler 6 ay sonra babamı yanına çağirttırmış ondan sonra yine zor bi zaman geçirmişler gelmişler hani tanımyolar dil yok şu yok hani sefillikten gelme içeriyi tanımyosun. Burası şimdiki gibi değil ben şimdi Berlini tanıyorum dil de var. Annem şimdi bilinçsiz annem sanıyorum 3. 4. sınıfa kadar okumuş babamda hiç okul yoktu ona göre ilk seneleri bayağı zordu. Ona göre 73 te doğan 74 te abim oldu benim bi büyüğüm onu Türkiye’ye yollamışlar bikaç aylıkken e sonra yine gelmiş 80 de ben doğdum sonra demişler bari diğer çocukları da getirelim. Annem bayağı perişan bi zaman geçirmiş hem çalış hem şeyap sonuçta küçük biyerden geliyosun belirli bi gelirin yok. Bu çaba tabii ki çaba kendilerine para yapıp geri gitmeyi düşünüyolardı ama tabii ki olmadı iyi ki olmamış 80lerde dönenleri tanıyorum ayak uyduramamışlar yani Türkiye’ye o problem var. Ben sonuçta Türküm diyorum ama ya Türklükle bi alakası yok. Almanlar’ın güzel bi kelimesi var subkultur denen yani bizim yaşadığımız olduğumuz kültür tam Türk denmez tam Alman da denmez arada kalmışız.

M: Arada kalmak değil de üçüncü bir kültür diyelim biraz kötü bi kelime oluyo arada kalmak O: Kötü ama gerçeği bu.

M: Niye bunu bir zenginlik olarak değil de arada kalmak olarak görelim ki

O: Zenginlik olarak ama nasıl görebilirsin biliyo musun ııı çevren de bunu kabulederse. Ben şey düşünüyorum mesela ııı küçük bi devlet olsa Türkiye dışında ve burada yaşayanlar da aynı kültürün insanı yani zamanında gelmişler kaynaşmışlar birleşmişler ona göre belli bir yeni bi kültür ortaya çıkmış ama burada Almanlar’la beraber yaşıyoruz. Eski generasyon var Türk kültürünü taşıyanlar mesela buraya gelenler hala 60’lı 70’li yılların kültürünü taşıyo çünkü neden ben yurtdışındayım e kültürümü korumam gerekiyo ilerleme yok ama Türkiye’de var Türkiye bayağı moderenleşti ona bakarsan ama buradan giden insanlar eski kültürü tutuyolar ona bakarsan. Ona göre iki kültür üç kültür arasında kalıyosun yeni moderen Türkiye kültürü Alman kültürü bi de Almanya’da kalan eski kafa Türk kültürü. Üç kültür arasında kalıyosun bi nevi e peki burada nereden kabulleniyosun hiçbir taraftan kabullenilmiyosun çünkü generasyon problemi çıkıyo annen babanla e eski kafa yeni moderen kafa. Almanlar seni yabancı

olarak görüyo, aa baksana senin Almancan ne kadar güzel. Ulan kardeşim ben burada doğdum büyüdüm niye Almancam güzel olmasın ki. Öbür taraftan Türkiye'ye gittin mi he bu Almancı yani noluyo arada kalıyosun.

M: Peki bunları yüzünüze yansıtıyorlar mı yani mesela Türkiye'de burada yabancı olduğunuzu yoksa içinize mi doğuyor?

O: Hem yansıtıyo hem içinde olan bişey tabii ki insan bazı kötülük falan gördüm mü hani kötülük ne anlamda kavga falan değil kötülük bir kelime de olabilir sana söylenmiş bir söz de olabilir. Ben Türkiye'ye gittimmi adamda biraz şöyle şey hissi var enayi gibi görüyo yani şey yönden ha bu Almancı bunun parası var şey yapsak kafaya alsak bişey olmaz ani öbür taraftan tipik sorular ya işte Almanya mı burası mı daha güzel ya da Almanya nasıl Almanya'da berber var mı ya ne biliyim ya bakıyorum böyle.

M: Berber var mı diye mi soruyorlar gerçekten???

O: Soruyolar tabii yani soruyolar soruyolar yani başıma geldiği için ya da benim memlekette bi ay oldu geleli üç aylığına gitmişim hem istnabula hem Hatay'a uğradım berberdeyim oğlan yani Reyhanlı Ratay Reyhanlı'da kaldığım için memleket orası berbere girdim, abi sen nereden geliyosun? Ben Reyhanlılıyım. Yok ben şey sordum buralı değilsin sen.

M: Nereden anladı? O: Konuşmamdan anlıyolar, giyimimden anlıyolar.

M: Ben şu anda seni dışarda görsem anlamam nereden geldiğini. O: Anlarsın, anlıyolar, yani sonuçta farkediliyor.

M: Ben İstanbul'da görsem seni anlamam.

O: İstanbul farklı küçük yerler farklı. Küçük yerler daha farklı, giyim kuşam adam yöresel şey tanıyo. Mesela ben spor ayakkabısı giyiyorum benim kuzenler şey giyiyö kundura giyiyö, e ben kot giyiyorum onlar ne bileyim kot giymiyo.

M: Bir de küçük yerlerde herkes birbirini biliyor.

O: Yani bi de şu var tanımadığım insanlar beni tanıyo aa bak bu Almancının oğlu

M: öyle diyorlar mı sana?

O: Bana demiyolar ama tabii ki deyim olarak deniyo

M: Ayrımcılık var diyebilir misin?

O: Var yani yok değil. Buraya baksan hani şimdi ayrımcılık konusuna girdik diye. Buradaki Almanlar'ın çoğu şey yapıyo yani diyorlar aa senin Almancan bayağı iyi, aa sen öğrenci misin, aa bayağı yani hoş bi tavrın var hani konuşmayı biliyosun hani benim başıma geldi bikaç kere. Bi arkadaşın başına da geldi bi kız arkadaş var sarışın, konuşuyo konuşuyo ismin ne diyo, ismini söylüyo aa sen Türk müsün? Bir de şey yapıyolar, buradaki yaşayan Türkleri sanki buradaki kültürü hiç görmemiş, sanki dün yeni Türkiye'den gelmiş gibi bir tavır koyuyorlar. Sizin Türkiye'de nasıl böyle yapıyor, ya kardeşim ben nereden bileyim ben burada doğuyorum ben burada yaşıyorum yani ben Türkiye'deki şeyi nasıl biliyim ki tamam belki görmekten sana söyleyebilirim bazı şeyleri. Ya da ne bileyim geldiğin yere geri git gibi tavır kullanıyo. Ben mesela Neukölln semtinde doğdum büyüdüm ben diyorum Neukölln'de ne işim var ben Shöenberg'de yaşıyorum hani başka bi semtte yaşıyorum ya. Semt olarak kıyaslarsan hani diyo adam semtine geri dön ben de diyorum Eyüp'te ne işim var ya da Eminönü'nde ne işim var yani aynı şehir aynı yer ama adamlar biraz yabansıyo. E tabii ki biraz kültür farkı da var yani yok değil çünkü neden anne babadan gördüğümüz böyle bi terbiye bi ahlak var yok değil e bu da tabii ki senin düşüncen senin kişiliğine yansıyor. Onlar belki gururu fazla takmazlar ben takıyorum ben gururlu bir insanım. Ya da adam senin kökenine laf atıyo bazı kişiler bunu kaldıramıyo. Yani ona göre bir ayrımcılık var bu yaşanıyo ama kim ayrımcılığı nasıl hissettiriyo bu kendisine nasıl şey yapıyo bu tabii ki farklı.

M: Günlerin nasıl geçiyor?

O: Şu an ğrenci olduğum için ailem olduğu için belli günler işe gidiyorum sabit bi yer yani sabit bi işyeri. Ailem var tabii ki onun günlük problemleri var alışverişe git yok işte aile ziyareti olsun ya da gezmeye falan gitmek istiyosan arkadaşlarınla yaŐyorsun. Tabii ki bu benimseme olayı benimsemeyle ilgili mesela ben Berlinliyim diyorum nk ben burada doğdum büyüdüğüm için ben bu Şehiri sanki benim memleketi gibi görüyorum heryeri kolum gibi biliyorum Şimdi batı Berlin doğu Berlin'le fazla bi alakam yok nk doğu Berlin'in biraz farkı var batı Berlin'le bu biraz Berlin'in özelliği ama ıı çevrem var aile dostlarımız var arkadaşlar var gittiğimiz yerler var yani tabii ki insan kendini aynı memleketi gibi hissediyoyani böyle ben belli durumlarda yabancı gibi hissediyosun kendini tabii o da insanlar kendi düşüncesini yansıttı mı çoğunlukla bu Almanlar'dan kaynaklanan bişey ama burada kendi toplumunda ya da Türklerin arasında olduğun zaman fazla böyle büyük bi problem ben görmüyorum o da belki benim kişiliğimle bağlı bişeydir.

M: Peki geldiğin bölgedeki yaŐamla Berlin'deki yaŐamın arasında fark var mı?

O: Var o da Şundan kaynaklanıyoy belki geldiğimiz Şehir kk Şehir orada kendini geliŐtirme ... daha zor. Yani onların yaŐantısı daha değişik. Büyük Şehir olsa belki öyle değil sanmıyorum ama kk Şehir olduğu için tabii ki farklıyız sonuçta yani Avrupa'nın önde gelen büyük ülkelerinde yaşıyorum, burayı biliyorum burayı tanıyorum ona göre buranın yaşamı daha neşeli ama İstanbul olsa ıı belki fazla Şey yapmam fazla büyük bi fark görmem. İnsanlar yani heryerde sistem aynı değil diye tabii fark var insanlar yani sisteme uyman gerekiyoy. Burada nasıl sistem varsa metroya bindiğinde kart Alman gerekiyoy orada biraz daha değişik ona göre insan tabii ki ayak uyduruyoy orada insanlar nasıl ayak uyuruyosa biz de tabii ki burada ayak uydurmamız gerekiyoy. Tabii ki her yaŐantının kendisine göre sorumlulukları var. Benim her ay kiramı ödemem gerekiyoy onun için de mecburum işe gitmeye bizim oradakilerin çoğunlukla evleri kendilerine ait ya da kk yaşta okulu bırakım Şeye gidiyolar mesleğe gidiyolar bi yerde ıraklık yapıyolar. Hani benim ailemde biraz gördüğüm bi durum tornacılık mesela görüyorum görmüyorum değil.

M: Arkadaş ortamının nasıl?

O: Ben Şahsen arkadaş ortamımdan bayağı memnunum nk özellik var. Burada ben doğduğum büyüdüğüm bina hani n cephe arka cephe binalar var burada bu Berlin'in özelliklerinden biri çoğu yerlerde bi de iki üç tane bahçe varır böyle içiçe geçen bu Berlin'in tarihiyle alakalı. Mesela bizim aile dostu dediğimiz insanlar var ben doğup kendimi bildim bileli benim samimi arkadaşlarım var yani onlar benim gözümde arkadaş değil arkadaştan daha te aynı kuzen gibi. nk Türkiye'de paylaŐamadıđımı tamam kuzenim ama buradaki arkadaşlarımla daha paylaşıyorum aynı kardeş gibi. Yani amca dediğim insanlar var z amcamdan daha fazla seviyorum nk neden amcamı senede bi ay görüyorum ama onları ben daha çok gördüğüm için ve çocukluğumu onlarla geçirdiğim için onlar aynı bi akraba gibi. Burada düşünsen bir iki dört... beş altı aile var onlar gerçekten böyle bi benim aile. Bizim bi aile tanıdığımız vefat etti bundan iki ay önce çok kötü dokundu bana benim en samimi arkadaşım belli yaştan beri tanıdığım z amcamdan daha çok sevdiğim bir insan vefat etti o da bana çok zoruma gitti

M: Başın sağolsun

O: sagol. Yani eee bayram dn ben bütün akrabalara gittim sevindiler Őeyaptılar hoşgeldiniz falan yani aynı amcam gibi biz bi aileyiz burada. Benim arkadaşlarım samimi insanlar ben herkesle arkadaşlık kurmam kurmak da istemem nk bazı kişiler konuşmasını bilmeyen insanlar var yani ne bileyim kötü yola sapan insanlar var agresif insanlar var kavga ediyolar yok gel eroin çekelim falan filan, var yok değil ama çevreni bilmen gerekiyoy . Babam her zaman Şunu söyler kimle gezersen o olursun arkadaşını

göster ben sana kim olduğumu söylüyüm. Yani benim arkadaşlarım o yönden çok şeydir efendi insanlardır büyüklerine karşı saygısını bilen insanlardır ben çok memnunum o yönden hani saygı sevgi var bayram olsun. Bak inanır mısın arkadaşın babası kötü oldu kalp kriz geçirdi şey vardı ııı... vardı... hani inanır mısın o hastane o gün doldu bütün arkadaşar geldi bu birliktir işte bu bizim birliğimiz kötü gün olsun iyi gün her zaman yanındalar. Grubumuz belli yani belli memnunum.

M: Farklı kökenden insanlarla, Almanlarla mesela arkadaşlık kuruluyor mu?

O: ıı... arkadaşlarımı tam olarak bilmiyorum şimdi şöyle bi durum var belli bi arkadaş çevresi edindikten sonra insan aramıyo. Merhabalaşma vardır hani mesela benim okuldan Alman arkadaşlarım da var senede bir iki defa görüşüyoruz, merhabalaşıyoruz, telefonlaşıyoruz, işyerinde benim var yabancı kökenli olsun mesela benim işyerimde ne bileyim, Filistinli olsun Arap olsun mesela Boşnak arkadaşlarım var ne bileyim yani şey müslüman Boşnaklardan Katolik Hırvat var yani var yok değil ama tabii insan belli bir şey vardır belli bir ııı sabit çevre bi de tabii tanıdığın insanlar vardır yani yok değil ben herşeye açığım o yönden de insan insan olarak yaklaşması gerekiyo o yönden ama dediğim gibi insan aramıyo. Benim bi çevrem var hani olmasa herkesi ararım herkesin kıcına takılırım afedersin yani öyle değil mi doğru. İşte benim bi arkadaş çevrem var sen de katıl tamam gelirim ama kötülük falan gördüm mü insan biraz şeyapar haliylen arkadaş çevren olmadı mı olsun bu da bunun hastalığı takılıim falan olur ama benim öyle bi düşüncem yok. Benim arkadaş grubum belli bana yakın olan bi insanla ben de yakınım yani yok değil var.

M: Nasıl bir yerde çalışıyorsun?

O: ben eee Almanların spiel... dediği casino gibi bi yerde çalışıyorum personel olarak yani git gel işleri kültürla değiştir. Türkiye’de olmayan bişey bu yani casino burada normal kumarhane gibi bişey yani bi çeşit kumarhane. Kumarhanesi var hem de eğlence yeri var yani bilardo da oynayabiliyosun ya da ne biliyim araba yarışları falan var öyle bi yer eğlenceli biyer.

M: kumar oynamak Türkiye’de yasak ya...

O: he evet burada normal gözüküyo ben şimdi orada işçiyim o da biraz daha değişik bi düşünce ben orada fazla kötümsemiyorum sonuç olarak bu bi iş ben ara kazanıyorum orada. İşim sabit yedi seneden beri orada çalışıyorum öğrenci oldum olalı 99 da başöadım ben oraya. Bundan iki gün önce şeyim vardı hani 7 sene oldu 6 seneyi doldurdum yani.

M: Nasıl girdin bu işe?

O: Tesadüfen ııı zamanında gördüm işte öğrenci arıyoruz, şu bazında ayda işte 80 saat ee haftada üç gün ya da 2 gün öğrenciyim ben her zaman part time çalışıyorum saat 3 te başlıyorum 1 de bırakıyorum.

M: Burada öğrencilerin çalışması yaygın, Türkiye’de o kadar yaygın değil.

O: Burada yaygın, memnunum yani şef ile aram iyi yoksa yani bu kadar uzun zaman kalmazdım hani mesleğim sabit yani şeyim sabit sınırlı bi iş değil yani ona göre tatil var tatil parası veryolar, normal çalışma haklarım var. Çoğu öğrencilerde o yok bu ayrı bi olay çoğu promosyon olarak çalışıyolar promoso olarak hani iş oldu mu gelirsin öyle değil burada sabitim çalıştığım zaman belli aldığım maaş belli, Cuma günü yine işe gitmem gerekiyo. O ana göre tabii üniversite uzuyo maalesef çünkü sonuçta yani hem aile hem iş ee kolay değil hele bi zaman sonra da bıkiyo.

M: Sen rahat hissediyor musun kendini burada yaşamakta?

O: ıı evet yani benimsiyosun şehri ama bunun kötü şeyleri de var ıı yönleri de var hani yabancı düşmanlığı falan gödüğün an ya da toplumda bazı şeylerin iyi gitmediğini gördüğün an e tabii ki insan bazı şeylerde üzülyüro hoşuna gitmeen yanlar oluyo. Misal hani Almanya’da bikaç seneden beri bazı sorunlar yaşanıyo hani ekonomik

sorunlar e bu da tabii ki yabancılara da yansıyo çünkü neden insanlar neden olarak yabancıları görüyo bazı insanlar M: Günah keçisi oluyor...

O: evet sen de yabancısın yabancı kökenlisin sana da biraz dokunuyo ama yani o yönden böyle.

M: mesela ben Amerika'da bikaç ay yaşamıştım, dönüşte uçakta kaptan pilotunuz konuşuyor diye konuşmaya başladığında bi rahatlama olmuştu nihayet dönüyorum işte Türkçe birşeyler duydum bildiğim yere arkadaşlarıma evime dönüyorum rahatlığı olmuştu.

O: yoo öyle bişey yok yani düşünce yok.

M: Buraya dönüşlerde sende öyle bişey oluyor mu oh nihayet geliyorum diye?

O: O sınırim her insanda olur. İnsan ne zaman kendini güvende hisseder, ben mesela yolculuğu sevmeyen bir insanım çünkü kendimi güvende hissetmiyorum çünkü oranın yerlisi değilsin çevreyi tanımadığım için insan kendisini biraz şey ürkerek oraya gidiyor yani ne biliyim seni enayi yerine koyarlar seni biraz şey yani ne biliyim döverler parani alırlar

M: kaybolabilirsin

O: misal yani ne bileyim tabii ki insan benimsiyor ben burayı memleketim gibi görüyorum Türkiye de memleketim burası da memleketim ama ee dört dörtlük bişey yok o gerçe eee dört dörtlük şey yönden yok onun sorumluluğu onun farkı bu. Senin doğduğun yer belli büyüdüğün yer belli kültürün aynı dilin aynı, insanlar seni dışlamıyo bir nevi yani sosyal düzenin içinde kaldığın an Türkiye'de bu böyle. Başka bi şehre gittiğin de sen de yabancısın ilkbaşa ama belli bi süre sonra insan alışıyo benimsiyo bu doğal bi sosyal bi gelişim. Ben burada yaşadığım için burası bana normal geliyo. Türkiye'ye gitsem belki bi iki sene yabancılık çekerim Türk olduğum halde çünkü yabancısın bi nevi kökün ne yani onu şeyapamaz bi insan doğduğum yer benim memleketim mi öyle bi deyim yok kural da yok. Ben mesela Berlin doğumluyum belki avusturya ya belki italyaya bile gidebilirim orada yaşayabilirim belli bi zaman sonra insan benimsiyo

M: Rahat hissettiğin an

O: rahat hissettiğin an evet bu önemli belli bi süre sonra insan kendini rahat hissetmesi gerekiyo orada tabii ki sen benimsiyosun bu böyledir ben mesela Berlin'i benimsiyorum.

M: Kendini farklı hissediyor musun, ayrımcılık var mı diye sorum var ama sen zaten bunun hakkında konuştun ayrıca eklemek istediğin birşey var mı?

O: Fazla ekleyeceğim bişey yok. Tabii insan yabancı düşmanlığı gördüğü zaman biraz şeyoluyo üzülyo yani niye ben ben benim farkım ne benim kanım başka kökenden geldiği için mi ben insan değil miyim? İlk başta insanı insan olarak görmek gerekiyo bi de tabii ki her insan mantıklı değil bu mantık olayıdır, mantıklı düşünürsen insana insan olarak davranırsan her yerde hayat güzeldir. Mesela ben amerikaya bakıyorum tek amerikan ırkı diye bişey yok ama insanlar kendisini benimsiyo, ben amerikanım amerika vatandaşıyım orada problem yok. Burada var ama neden, Türkler kendisini bi türlü benimseyemiyo neden, yabancı düşmanlığı var, farklılık var, Almanya'nın tarihinden gelen belirli bi kökenlik var Nazi zamanından kalma. Ben şimdi şeyi düşünüyorum, zamanında niye bu yoktu? Çünkü insanlara...

M: Ne zaman?

O: 20 30 sene önce Türkler'in ilk geldiği an şey olarak geldiler buraya Almanlar'ın dediği bir gastarbaiter olarak, böyle bi fark yoktu o zaman çünkü neden insanlar, kendisini iyi hissettiği an sorunlar gözükmez. Buradaki insanlar şimdi durumları iyi olsa hiçbir kökenlik problemi olmaz ama bu bi gelişimdir, zamanında savaş oldu balkanlarda boşnaklar olsun çingene sırp hepsi bunlar Almanyaya geldi Almanyaya gele gele oldu

Almanya kaldıramadı bi süre sonra sınırları kapadılar ama burada yaşayan insanlar ekonomik durumu kötüye gittiği an yabancılara düşman duruma geldi. Sen de yabancı olduğun an bunun dezavantajını yaşıyorsun.

M: Kendi fakirliğini senin üzerine yıkıyor

O: İşte Türkler bizim işimizi alıyo, Türkler böyle Türkler şöyle diye bi deyim var.

M: ama ilk geldiklerinde Almanya ekonomisinin ihtiyacı vardı işçilere, ihtiyacımız olduğu müddetçe yararlanırsınız sonra da göndeririz diye düşündüler...

O: düşündüler, bir nevi bi de şöyle bi durum var, Norveç olsun İsveç, o ülkeler zamanında yabancılar geldim mi onlara belli bir koşullar koydular, kurs verdiler dil kursu ilk başta kültür kursu verdiler bu 20 30 senelik bir süreç. Almanya bunu yapmadı büyük hata politik hata bu M: Niye yapmadılar, çünkü geçici olarak gördüler.

O: ya geçici olarak gördüler, sonrayı düşünmediler, geleceği düşünmeyerek tavrı koydular. Şimdi bak bundan iki sene önce yeni yasa geldi Almanya'ya gelen dil kursu öğrenmesi gerekiyo, şu öğrenmesi gerekiyo bunlar hadleri yok neden, bir insan bir ülkede yaşıyorsa ilk başta entegrasyon adına dil öğrenmesi gerekiyo ama burada dili nasıl öğrenebilir ki bi Türk. Ben bakıyorum 30 seneden beri buradayız Türk bakkalı var Türk eczanesi var Türk doktoru var, hani öyle bir kültür gelişmiş ki burada Kreuzberg'e gidiyorsun bi kelime Almanca bilmeden yaşayabilirsin. Ama bu bir neden insanlar diyo burada yaa ben burada kendi dilimi konuşarak da yaşayabilirim niye Almanca öğreneyim ki?

M: acaba bu sonuç mu?

O: bi nevi bi sonuç hem sonuç hem de Türklerin milliyetçilikten gelen bi reaksiyon. Şöyle düşünmen gerekiyo, Alman kültürü Türk kültürü değişik, Almanlar'da milliyetçilik denen bi şey yok bi nevi çünkü dendiği an Nazi zamanına geçiyo hani tarihi sorumlu hani bayrak çıktığı zaman Nazi gibi oluyo ama Türklerde öyle değil neden Türklerde bayrak sevgisi var bu neden kaynaklanıyo, insanlar Osmanlı devletinden sonra birlik oldu biz bir savaştan çıkarak devlet kurduk bi mücadele sonucunda kurulan bi ülke Atatürk mesela olsun. O şeylerde de ben bazı şeyleri benimsemiyorum Atatürk'ü çok önemsiyolar, tamam Atatürk kurtarıcı olarak çok şeyler yaptı bakanlık yaptı hani cumhurbaşkanı mı?

M: evet

O: cumhurbaşkanlığı yaptı ama ben şeyi sevmiyorum her okulda Atatürk heykeli var hani bu kişiye özel bişeydir eee Türkçesi nasıl şöyle diyim, kişilik aslında ağır basmaması gerekiyo. Bu aslında dinimizden gelen bişeydir kimseye yani tapmayın put...

M: kişinin çok öne çıkması bir yerden sonra yaptıklarını gölgeliyor.

O: aynen aynen yani ııı Atatürk laik bi devlet kurdu o zaman sen laikliği sev hani bu dinde de geçerli kimseyi araya koyma tapma. Benim hoşuma gitmeyen bişey var Türkiye'de sen Atatürk'e bişey söyle kritisize et hani, hiçbi insan dört dörtlük değildir Atatürk'ün de hataları olabilir de yaptı da belki bişey diyemem ona ben şimdi o lafa da girmek istemiyorum ama Türkiye'de Atatürk'e laf at hemen mahkemelik olursun sözde müslüman bi ülkeyiz bi nevi aslında laik olarak müslüman değiliz ama hani nasıl söylüyüm müslüman ülkeyiz

M: ama farklı dinler de var, müslüman ülkeyiz deyince öbür dinleri görmezlikten geliyor gibi oluyor

O: yok o değil ama Türkiye'de sen peygambere laf at kimse kışını kıpırdatmaz

M: peygambere laf atmak da, kimse cesaret edebilir mi?

O: yok var yani Atatürk'ü peygamberden daha yüksek görüyolar ben yanlış buluyorum. Atatürk'e kişisel bi gıcıklığım yok, hürmet ediyorum hani biz de onun yolundan gidiyoruz gitmiyoruz değil ama niye insanlar kişisel olarak bi insana tapmicaksın.

M: ama peygambere birşey söylemek öyle hele şu günün Türkiye'si'nde çok uç bir örnek

O: benimki misal peygambere laf atmak Atatürk'e laf atmaktan daha basite geliyo yani bu benim gözümde böyle hani tamam bu biraz çok değindik de. Aaa nerede kaldık bak konudan çok çıktım yine...

M: ayrımcılıktan geldik...

M: Türkiye'ye dönmeyi düşünür müsün?

O: Dönmek ne anlama geliyor burada, kesin dönüş diyemezsin buna çünkü ben Türkiye'den gelmiş değilim orada ben farklılık görüyorum...

M: o zaman Türkiye'ye yerleşmeyi hayatını orada kurmayı düşünür müsün diyelim.

O: Mecbur kalmazsam hayır ben şimdi Türkiye'ye gitsem Türkiye içinde bi ... yok. Burada mutluyum burada hayat nasıl yani burada mutluyum kalırım ama burada kendimi mutlu hissetmiyosam ya da iş hayatım burada imkanım yoksa Türkiye'ye giderim neden olmasın ama öbür taraftan şey sorumluluk da var hani burada yaşayan insanlar Türkiye'de ayak uydurur mu o da zor yani bir zorluk çekersin Türk olduğun halda bile zorkuk çekersin. Ama ben şu dönme kelimesin sevmedim, şey diye düşünüyorlar sen Türkyeden gelmesin Türkiye'ye dönmen gerekiyo ya diyorum ben Türkiye'den gelmedim aslında niye döneyim ki bu benim düşüncem.

M:annenler ama döndüler...

O: onlar döndüler ama niye döndüler onlar Türkiye'den gelme onlar gurbetlik çektii Türkiye'dekiler buraya gurbet diyo ama buradakiler buraya gurbet demiyo ki

M: diyemezsin.

O: Diyemezsin doğru ama buradaki bazı insanlar seni gurbet çektiriyo bi nevi

M: evet çünkü orada yaşadıkları bi süre var, yaşadıkları var, bi yeri gurbet yapan orada yaşadığıdır biraz da

O: evet ben mesela başka bi ülkeye gitsem yaşamak için

M: burası senin gurbetin olur

O: memleket olur

M: memleket dediğin, Berlin senin gurbetin olur heralde?

O: yok benim dediğim şu, Türkiye'ye dönmek ister misin diye bi deyim kullandım ben de diyorum ki dönmek kelmesi bana hitaben yanlış çünkü ben Türkiye'den gelme değilim ama ben başka bi devlete gitsem bana deseler ki Berline dönmeyi düşünüyö musun düşünüyösam o zaman cevabı verebilirim annemgilde değişik çünkü bu bir identifikasyon olayı yani iş imkanları falan varsa Türkiye'de neden dönmessin ki insan hani insanın amacı ne mutluluk, nerede elde edersin, imkanların sana elverişli olduğu yerde, böyle bir durum olursa insan döner ya da gider ya da yapar ya da çalışır. Mesela zamanında yahudiler gibi, şimdi Almanlar da Türklere katliam yapmaya başlasa tabii ki gider insan. Hani nerede memleket falan, memleket belirli bi sosyal durumdan sonra bitiyö, mesela ben burada görürsem Türklere karşı ne bileyim Türk dükkanlarını kapatıyorlar ya da bana iş imkanları sağlamıyorlar sen Türksün diye hoop kardeşim o zaman ben burada kalmam niye kaliim, istenmediğim yerde niye kaliyim. Yani hala isteniyöz ki biz burada yaşıyöz istenmesek...

M: biraz Türkiye ve Almanya'dan konuşalım. Türkiye'de takip ettiğin kadarıyla en büyük sorun ne?

O: geçim, geçim derdi. Bu her ülkede geçerli hani belki Türkiye'ye özel bi durum var mı bilmiyorum ben şimdi Almanya'nın sistemi değişik. Bu durumdan Türkiye'de kritizise ettiğimiz birçok durumlar var, sosyal güvenlik yok mesela, ben bu benim mesela üzüldüğüm bişey aslında bunu Türkiye Türkiye'nin bi nevi değiştirmesi gerekiyo. İkinci olay ssk ya da bağ-kur olayı hani emekliliğe girdiğin an insanlara yeterli para vermiyorlar. İkinci durum,

M: çok komik maaşlar veriyorlar emeklilere

O: misal, oradaki durum biraz daha değişik ve Almanyaya göre daha düşük seviyede bunu gördüğüm için tabii kideğişmesi gereken bazı şeyler var benim gözümde. İkinci olarak hoşuma gitmeyen şey doğu-batı olayı doğudaki insnları çok geri bırakıyorlar, İstanbul baksan moderen şehir izmir ankara oradaki insanların durumu süper ondan sonra doğuya baksan git git git vandaki insanların durumu daha değişik İstanbul'dan vallahi kıyaslayamazsın o da benim hoşuma gitmeyen bi olay.

M: mesela İstanbul içinde bile bisürü farklı İstanbul var

O: semtten semte değişiyö valla

M: hatta bi semt içinde bile değişiyö mesela benim üniversitenin olduğu yer etiler hisarüstü, etiler daha modern kalburüstü bi yer, hisarüstü arada beş dakika bile yok ama hemen gecekondular varoşlar çok değişiyö

O: fatihe git ben başka devlete geldim dersin

M: çok yakın mesafede içiçe yaşıyorlar ve arada uçurumlar var bi tarafta yüksek duvarların arkasında villalarında yaşaın insanlar hemen yanlarında sürünen insanlar çok yakın mesafede O: aslında çok daha değişik düşündüm amerika politikası bence Türkiye biraz daha

M: Amerika'ya çok bağlıyız

O: bi nevi ama o şeyden kaynaklanıyo çok borcumuz var IMF'ye çok borcumuz var o da tabii ki onlar... Özal öldükten sonra bilhassa öldükten sonra olan yanlış politika. Şey vardı Türk devletler kongresi vardı bilir misin iki ya da üçüncü, Kıbrıs, Türkmenistan, Özbekistan gibi ülkeler geldi Türkiye'ye kongre yapıldı

M: bir ay önce mi?

O: bir ay oluyo, bunun biraz daha ön plana gelmesini isterim çünkü neden ona bakarsın Türki devletlerinde Türkiye bir bakıma önderlik yapıyo, bunu kullan kardeşim niye olmasın öbür devletlerin ne şeyi var. Türkiyenin gidişatı Avrupa'ya giricez Avrupa'ya giricez, kardeşim Avrupa'nın ne özelliği var ki ha var yok değil. Avrupa'ya girersin de sen kardeşim sen kendi şeyini devletini kültürünü madur duruma sokuyosun öbür taraftan da AB Türkiye'ye insan hakları şeyleri sorumluluk koyuyorlar bu güzel bu güzel ama ne bileyim Almanyaya diyo biz sizi AB'de istemiyoruz ama şeyapabiliriz, ne bileyim işte... senin söz hakkın yok ama bizle işte işbirliğine girebilirsin felan diye deyimler var o da benim hoşuma gitmiyor.

M: Yaa biraz küçük düşürücü gibi ya daha bi aşağılık hissi veriyorlar

O: ha tabii Türkiye de tabii ki uğraşıyo ha biz AB'ye girelim de belki daha iyi bişey oluruz diye. Türkiye'de durumlar var ama çoğu şeyler kullanılmıyo, bu hep bu gizli politika, Amerika yahudileri olsun bu hep lobi olayı Ermenilerin olsun Fransa'da mesela adamlar şeyaptı işte soykırımı inkar edenlere yasal olarak hapis cezası varmış düşün yani bi ülkenin böyle bişey yapması bile Türkiye'ye olan bişeydir, eee nasıl söyliim yani bir falsodur yamuk bişeydir. Bunlar hep şeyapmak bi noktaya kadar kullanmak, sen küçük kal senin ülken güzel biz işimizi seninle görelim ama senin söz hakkın yok konuşma şeyin yok, o konuda Türkiye'nin biraz benimsemesi gerekiyo. Demesi gerekiyo ki Türkiyeyim benim de haklarım var şeylerim var biraz daha mantıklı düşünerek gitmesi gerekiyo politikaya. Gider mi gitmez mi onu bilemiyorum onu ancak görecez.

M: Hatay bölgesinin bunlardan farklı olarak özel bir sorunu var mı?

O: özel bi sorunu var mı bilemiyorum benim gördüğüm bişey var Hatay hep pamuk yatağı ama orada komik bi durum var benim bildiğime göre pamuğun kalitesi düşük ve pamuğu yurtdışından alıyolar komik bi olay yani onu düzeltseler daha mı iyi olur onu bilemiyorum yani sonuç olarak hatayın ekonomik ve politik yönleriyle ilgilenmediğim için o kadar ahım şahım... Hatay da şey var Hatay tarım çok olan bi yer şey de var iskenderunda liman falan var o güçlü demir çelik var o da güçlü ama o tarımda insanları

biraz daha güçlendirirler devlet tarafından ama nasıl olur bilemiyorum. Yani sonuçta Hatayın o kadar ahım şahım bi sorunu olduğunu zannetmiyorum.

M: Almanya'daki insanların sorunu ne?

O: ilk başta işsizlik tabii ki yani bu insanların ee Almanya'nın ekonomisi iyi olmadı için, insanların Almanya'nın geleceği için bişey diyemiyö karasız kalıyo hangisi daha iyi. Çoğu insanda şimdi Türkiye'ye gitme düşüncesi var yani burada ekonomi bozuluyo yabancı düşmanlığı artıyo insanlar diyo, biz Türkiye'ye gitsek daha mı iyi olur o sorunları var. Almanya'da yapılan politik hatalar, reformları yapmamaları bu Almanya'yı bayağı bi yıprattı son senelerde ona göre Almanya kalkınması gerekiyo o yönden. Son olarak yabancı düşmanlığı değil, meslek yok iş yok bu sahaları yani şey yani geliştirmeleri gerekiyo, sağlamları gerekiyo yani yabancı düşmanlığını biraz engellemeleri gerekiyo.

M: zaten bunlar engellense yabancı düşmanlığı da kalkar...

O: işte bu var. Bi de sorunu yabacılarda buluyolar bi de haksız da değiller, çok yamuk yapan Türk ya da yabancı insan var. Öbür tarafta bi kişi hata yaptı mı diğer on kişi de hata yapmış gibi oluyo ben de mesela kendimi madur durumda hissediyorum. Yani ıı ben kendi kendime şeyi düşünüyorum, benim farkım var ben okuyorum, kendim geliştiriyorum yani entellektüel bir insanım, topluma faydalı olmak istiyorum ama öbür taraftan düşünüyorum ben yine de yabancıyım yabancı kökenli bir insanım, o yüzden ha üniversiteye gitmişsin ha gitmemişsin.

M: dışarıdan gören bir kişi seni de kafasındaki belli prototipe göre değerlendiriyor

O: birincisi o ikincisi de ee bi de şöyle bi durum var ben bayağı bişey söyliyim mi bu zamanda bile generasyon problemi ar, zamanında generasyon problemi 30-50 senede bi olurdu şimdi 5 senede bir yeni bir generasyon geliyor. Yani şimdiki gençler 17, 18, 19 da daha değişik bi düşünceleri var yani benim yaşım şimdi 26 benden sonra doğanların acaip farklı düşünce şeyleri var farkları var. İşte Almanca'yı iyi bilmiyo, Türkçeyi iyi bilmiyo, geleceği hakkında fazla düşünmüyolar sonra noluyo Almanlar da şey düşünüyö, he bütün Türkler böyle hep sosyal yardımdan geçiniyolar. Orada ben kızıyorum hem Türklere kızıyorum hem Almanlara kızıyorum ama ben kişilik insan olarak bişey yapamam ki burada napabilirim?

M: ama yeni yetişenlerin içinde buldukları sosyal çevre de biraz sorumlu değil mi?

O: ama çaba vermiyolar o da var. Çoğu insan çaba vermiyo çaba verenler var ama az. Bak ben kendime bakıyorum biz öğrenci derneğiyiz yani nereden bakarsan 50 senelik insanlar var uğraşan diğerleri hep kendisini düşünüyor bak mesela bu üniversitede çok Türk var ama kimse doğru dürüst derneğe gelmiyo. Biz ne sağcı derneğiz, ne solcu derneğiz ne fanatik derneğiz biz herkese açığız insanlara yardım etmek istiyoruz ama herkes şeyi düşünüyö kendini düşünüyo demin de dediğim gibi güzel bi atasözü var ya her koyun kendi bacağından asılır ya da herkes kendisini düşünüyo bi nevi yani öyle bi duruma geldi. Dernekler entegrasyon falan diyo işte Türklerin daha fazla buraya bağlılık sağlaması gerekiyo, işte biz Almanlara yabancı değiliz, işte biz de Almanya'da bir toplum gibi göstermemiz gerekiyo, hani uğraş falan yapalım. Öbür taraftan da çoğu insanlar milliyetçilik var diye yok ben yapmam, Türkler doğru dürüst entegre olmuyo, niye olmuyosunuz? Almanya'da yaşıyorsunuz... çok saçma sapan problemler karma karışık ben şahsen çok gıcık oluyorum ne söyleyeceğimi ben de şaşıyorum. Almanlar bişey söylüyö ağızım açık kalıyo haklısın diyorum yani sonuçta ben ne diyim e ben yapmaya çalışıyorum ama benim yaptıklarım görmezden geliniyo çünkü neden az kalıyoruz. TBB olsun ya da BTBTM olsun hani ıı o yönden biz sanki az kalıyoruz gibi geliyor. Çoğu Türkler var kaç seneden beri burada yaşıyorlar Almanca bilmiyorlar ya yani benim zoruma gidiyor.

M: çok şaşırtıcı yani ben bile birkaçgün buradayım keşke Almanca bilseydim diyorum.

O: bazı insanlar var kadın baş örtülü bi kelime Almanca bilmiyor doğru dürüst ama burada hayatını geçiriyo, neden, kocası işe gidiyo, kadın ev kadını, alışverişe gitti mi Türk bakkalı var Türk eczanesi var Türk doktoru var yani kültür o kadar genişlemiş ki burada Almanca konuşmana bile gerekmiyo Almanlara bişey söylüyo, Almanların tipik bi Türk görünümü var gözünde dediğim gibi identifikasyon olayı, işte Türk bu başörtülü kadın, Almanca bilmiyor, bikaç tane çocuk var elinde doğru dürüst ne entegre olmaya çalışıyo ne şu olmaya çalışıyo.

M: beni üzüyor.

O: sen üzülyosun, ben hergün bunu yaşıyorum bi nevi e ben de üzülyorum. Ben söylüyorum kardeşim sen bir ülkede yaşıyorsan bu ülkenin dilini öğreneceksin. Ama öbür taraftan Almanlara da kızıyorum bunlar kendilerini bi şey afedersin bi bok sanıyolar şey yönden işte biz demokrasi bi ülkeyiz sen demokrasi düşünceye sahip olman gerekiyo falan filan işte Türklere böyle bi sorumluluk koyuyorlar. İşte Badenwittenberg eyaletinde adamlar şey yapıyo, işte Alman vatandaşlığına geçmek istiyosan Alman tarihini bilmen gerekiyo, Alman felsefesini bilmen gerekiyo bi nevi falan filan. Bu soruları var ya Almanlar bile bilmiyo... M: onlar da iyice önünü kapatıyorlar yani

O: kapatıyorlar değil de bu şeyden kaynaklanan bi durum 2001 de ikiz kuleleri ee hani uçaklarla girdiler ya işte o günden itibaren terörizm korkuyolar. İşte sen demokrasi düşünceye sahip olman gerekiyo Alman vatandaşı olmak istiyosan sonra ben burada bakıyorum o kadar anarşist insan var Alman olarak o kadar komünist Alman var burada düşünce olarak sağcı olsun Naziler var. Kardeşim sen ilk önce kendi toplumundaki insanları biraz demokrasiye yönlendir de sen Türklere çalışıyorsun Türklere gücü yetiyolar başka bişey değil ki. Yani Türklerin hakları olmadığını sanıyolar işte her Türk Alman vatandaşı olmalı ki bu haklardan faydalansın ama her Türk terörist bi nevi. M: teröristleri de kendileri yaratıyorlar, bir kesimi dışladıkça toplum dışına ittikçe O: entegre değil Almanların yaptığı Türklerin yaptığı da entegre değil bu bi bileşim değil ayrımcılıktır. Türkler kendilerini kapsamış işte ben Türküm Kreuzberg küçük İstanbul gibi bişey Almanlar öbür taraftan aman aman bak hangileri terörüst olabilir hangileri şu çok böyle yabani yabani bakıyolar yani bilmiyorum benim hiç hoşuma gitmeyen bi olay ama napıcaksın söyliceksin kardeşim biraz çaba göster, dil öğren. Ama öbür taraftan da dil öğren ee Almanya ya uyum sağlamak illa ki kendi kültüründen vazgemek anlamına gelmez.

M: bunu insanlara öğretmek lazım

O: ilk başta Almanlara öğretmek gerekiyo her Türk Almanya devletine lmanya yasalarına aykırı insan değil ama her Türk de burası Türkiye gibi davranamaz. Sen Almanya'dasın uyum sağlamak gerekiyo ama uyum ne sağlaman gerekiyo şimdi ee nerede yaşarsan yaşa sosyal düşünce vardır sosyal düzen vardır bu Türkiye'de de geçerli. Sen Türkiye'de çıplak dolaşamazsın sen Türkiye'de bazı yerlerde açık seçik dolaşamazsın evde istersen naparsın yap. Hani her kötülüğü düşünebilirsin, pencerelerini kapat hani istersen çıplak dolaş evde ne yaparsın yap bu kimseyi ilgilendirmez. Bu Almanı da ilgilendirmez ben kendi evimde Türk bayrağımı asıyorum, namazımı kılıyorum o seni de ilgilendirmez ama ben dışarı çıktığım an Alman kültürüne saygı dumam gerekiyo M: evet ona ters düşecek bir şey yapmamak gerekiyor

O: aynen böyle bi durum var Almanlar ev içine de karışıyo bazen. Öyle bi durum da var. Kardeşim sen benim ideolojime nasıl kontrol edebilirsin ki. Düşünceye karışıyolar ben ona şey ediyorum. Diyolar ki sen Alman vatandaşlığına geçmek istiyorsan demokrasi düşünceye sahip olman gerekiyo. Ya kardeşim sana ne ben evde ne yapıyorum ne düşünüyorum seni ilgilendirmez yeter ki ben caddede bu devlete bir vatandaşı olarak görevimi yapıim, işime gidiyim, vergimi ödiyim, paramı vereyim, emeklilik parası,

sigorta parası ııı vergimi ödiyim o devletin kontrol etme alanı olması gerekiyo. Ben evde karımı döver miyim çocuklarımı döver miyim o seni ilgilendirmez. Ya tamam çocuk dövmek yasak karı dövmek de yasak aslında evde ama hani devlet hani şöyle bi durum var ben evime girdim mi bu benim evimdir bu benim dünyam benim yasalarım geçerlidir. Her evin kendisine göre kuralları vardır, değerleri vardır, her insanın kendi evinde kendisine göre düşünceleri vardır. Sen buna saygı göstermen gerekiyo devlet olarak, bu saygı değil devlet olarak seni ilgilendirmez. Ben şimdi evimde puta mı taparım hani karımı mı döverim bu seni ilgilendirmez.

M: kadını dövmek biraz ilgilendirmeli bence

O: ha tabii ilgilendiriyo ben şimdi kötü bi misal verdim ama demek istediğim şu benim ideolojime karışamazsın. Ama sokakta Alman yasalarına göre hareket etmem gerekiyo ben yolda karımı dövemem ben yolda çıplak dolaşamam bu sosyal hayatın kuralları bu Almanya'da kurallar. Türkiye'de belli kurallar vardır, Almanya'da bazı kurallar vardır, Almanya'da sevgililer sokakta sevişirler, Türkiye'de kolay değil bazı yerlerde adamı döverler onu demek istiyorum. Burada geçerli olan şeylere uyman gerekiyo ve Türkiye'de de aynısı geçerli ben Türkiye'de bas bas bağırıp şey diyemem ki yaşasın abduallah öcalan yaşasın pkk yapamazsın çünkü yasak. Almanya'da da bunu yapamazsın bi nevi yasak olan şeyleri yapmicaksın kardeşim onu demek istiyorum işte o sorumluluklar var. Bu sorunları çözmek hem devletin sorumluluğu hem insanların. Devlet bunu çözmeye çalışıyo ama Alman politikacı Türklerin ne hissettiklerini ne düşündüklerini fazla bilemez çünkü Türk değilsin yabancı değilsin.

M: o deneyimi yaşamadan bilemezsin.

O: ha yaşamadan bilemezsin. He Türk politikacılar da var Türk kökenli çoğu da var biraz şey konuluyo, ben Almanım Alman şeye sahibim düşünceye sahibim Türkler hepsi yanlış hani şey gibi Türk politikacı şey diyo Türklere işte başörtülerinizi çıkartınız ki yani entegre olun diye bi çağrıda bulundu bence yanlış. Sonuçta başörtüyü takar mıyım benim meselem yolda yasak mı başörtüyü takmak o zaman tamam ama yasak değil...

O: ne diyoduk

M: Almanya'da insanların en büyük sorunu ne diye konuşuyorduk, geldik buralara

O: tamam geçtik o soruyu çünkü ben şey bazı problemlerde bayağı şey biraz ateşleniyorum gördüğün gibi sinirleniyorum da çünkü bazı şeyler benim düşünceme çok aykırı. Yani tamam insanların düşüncesi değişik ama genç ve bilinçli nesil olarak, ben kendimi bilinçli olarak hissediyorum bazı yönlerde Almanlar biraz yakınlık göstermesi gerekiyo, Türkler de

M: kabuğunu kırmaları gerekiyor

O: bi nevi Almanlar çok şey beklilyolar. Türklerde de çok şey var milliyetçilik duygusu yok işte ben Alman değilim ben Türküm ya kardeşim tamam Türksen sosyal sorumlulukları kabul etmek istemiyorsan tamam kalma o zaman o Almanlar da Türkleri Alman yapamıyo yapamaz da zaten. Ben belli bir kültürden gelmişim bi günden bi güne bırakmam ki bazı şeyleri adamlar şey diyo işte başörtünüzü bırakın benim düşüncelerime saygı niye göstermiyosun

M: o zaman Türkiye'ye gelince farklılıklara saygı gösteriyorlar ama buraya gelince aynı saygıyı gösteremiyorlar

O: evet dediğim gibi sorun çok çözüm arayışı var ama çözüm arayışı benim düşünüceme göre güzel bi çözüm arayışı değil. Almanların işine geldiği gibi bi nevi Türkler bazı yönlerde tbb gibi yaklaşım göstermeye çalışıyo ama uzun vadeli projeler hemen bugünden bişey olur mu sanmıyorum, biz yaşar mıyız onu bilemem. Çünkü hemen düzelecek problemler değil bunlar ilk önce Almanyanın ekonomisinin düzelmesi gerekiyo biraz daha güvence vermesi gerekiyo aynı 70 li 80 li yıllardaki gibi o zaman

belki Türklerin daha fazla entegre ya da Türkler o kadar hor görülmezler. Zamanında yapılan hatalar bugün düzeltilmeye çalışılıyor işte kısa bi dönemde işte bunları kabul etmiyo çünkü çok şey bekliyolar Almanlar. Dil mesela tavrı dili anlıyorum da tavrı kardeşim zorlayamazsın. Almanya'da yaşıyorum diye illa Alman kültürü taşımam gerekmiyo bu Türkiye'de de geçerli.

M: yani bunu bir nevi zenginlik olarak da görmeliler aslında

O: zenginlik olarak mı görenler var

M: farklı bir renk katıyor yani tek tipliktense

O: farklı bir renk katıyor ama ne dereceye kadar o da bi sorun bilmiyom bugünden çözülecek bi sorun değil. Bazı kişiler zenginliği kabul ediyolar, bazı kişiler etmiyo, bazı kişiler yok siz kendi kendinizi çok dışlıyorsunuz yani Türkler kendilerini o bi taraftan da. Almanlar çok şey bekliyo sırf Türkler yapacak işte çoğu şeyleri Almanlar değil.

M: Türkiye kökenli olmak sana ne ifade ediyor, bir insanın Türkiyeli olabilmesi için ne olması gerekir?

O: aileye karşı sorumluluk... nasıl yani ben soruyu anlamadım

M: mesela bir yabancı Türkçe'yi çok iyi öğrenmiş, kültürü benimsemiş ama dini değiştirmeyi kabul etmiyor, ya da bizim ortadoğulu, akdeniz tipine hiç benzemiyor, bunlar önemli midir o kişiye Türkiyeli olmuş diyebilmek için?

O: mesela Türkiye'de hıristiyan da yaşıyo ama ben Türküm diyolar var bu şeyden kaynaklanıyo benim düşünceme göre, benimsemek olayı nasıl benimsemek ilk başta insanların kültürüne saygı göstermen gerekiyo bu her yerde geçerli. Çünkü kültür insanı identife edendir, bu köktür. Ben mesela yabancı olarak bi yere geldiysem nasıl bir insan kendini ben Türküm hesap eder Türk kültürüne saygı göstermesi gerekiyor. Bu Almanya için de geçerli Alman kültürüne saygı göstermem gerekiyo burada ama çoğu Türkler bunu yapmıyo burada, onlar Alman ben Türküm ben Alman değilim diye bir deyim var. Türkiye'de bu öyle değil hani mesela Türkiye'de Almanlar var Türkiye'de alanyaya gidiyo yerleşiyolar, alanyada mesela çok Alman var. Ama adamlar napıyo, adamlar kendi kültürünü yaşıyo kimse karışmıyo onlara ama öbür taraftan napıyo, öbür taraftan Türk kültürüne saygı gösteriyolar. Ne mutlu Türküm değil ne mutlu Türküm diyene bak bu deyimde büyük bi fark var çünkü Türkiye'de çok köken var, kürdü olsun alevi dadaş falan köken var ama adam ne mutlu lazım diyene demiyo ki. Türkiye'de hoşuma giden olay bu benim Türkiye'de. Hani yabancı biri geliyo Türkiye'de yaşıyo hani Türk kültürüne saygı gösteriyolar bazı Türk kültürlerini de yaşıyo hani yaşıyo değil yani kendisi istediği alanda yaşıyo yani kendi iradesinin istediği kadar zorlanmadan kimse seni zorlamadan hani çevrendeki Türkler de zorlamadan. Alanyada mesela Alman dükkana giriyolar selam diyo hani Türkçe konuşuyo, Türk kültürüne saygı duyuyo Türk kültürünü tanıdığım an saygı gösterdiğim an benimseyebilir Türkler de bunu kabul eder. Mesela ben Almanya'da yaşıyosam Alman bişey yapıyorsa ben ona saygı göstermem gerekiyo ve bazı yaptıklarını ben de yapmam gerekiyo hani ben onun kültürüne uygun şeyi yapmam benim Türklüğümü kaybettiğim anlamına gelmez. Hani Almanlar'da şey var Almanlar'da Noel kutluyolar yılbaşını kutluyolar

M: biz de onu gördüğümüzde kutlayabiliriz

O: misal misal Alman bana kutlu olsun diyo ben de sana aynen seninki de kutlu olsun o hani insanların kültürüne saygı gösterdiğim an benimsemek de anlamına geliyo bi nevi.

M: Almanlarla Türkler ne derece farklı? İki toplum arasındaki fark ne?

O: gurur gurur.

M: nasıl yani biraz açar mısın?

O: Türkler daha gururlu. Türkler daha gururlu daha aileci yani eee ailesine kötülük gelsin istemez daha milliyetçi ee Almanlar öyle değil Almanlar biraz daha moderen Avrupalaşmış. Aslında Avrupalaşmış yanlış kelime Türklere kıyasla Avrupalaşmış,

çünkü tüklerde şey var ee bu doğu Türkiye’de çok görüyorsun aşiret durumu var. Almanlar’da öyle değil Almanlar biraz daha kişisel duruma dönmüş o yüzden orada fark var yok değil, gurur farkı var. Mesela bir Alman Türkün ailesine laf attı mı Türk gururlanır bunu kabullenmez ama Almanlar umursamaz. E fark var doğal yani sonuçta kökü farklı, tarihi fark var tabii ki fark var. Türkler daha tutucu, Almanlar değil, aile olsun akraba olsun, satmazlar hemen arkadaşlarını.

M: Almanlar satıyor mu?

O: bence satıyor. Mesela basit bişey vereyim, benim hoşuma gitmeyen bi olay benim Alman arkadaşlarım da vardı okulda, Türklerle mesela biyere gittik mi bişeyler alıyoz bazen öyle bi durum oluyo ki kim ödiyecek diye onu tartışıyoruz. Ben diyorum ben ödiycem, bugün bendensin, bugün bendensin. Yani bi bağlılık var bikaç euronun farkını yapmıyo Türkler. Ama Almanlar’da bi euro versene borç versene yarın sana geri vereyim, ya da param yetişiyo, yarın isterim ama. Hani Türkler daha fedakar o yüzden arkadaşlarına karşı Almanlar öyle değil, Almanlar daha kolay satar. Bi sigara iste Almandan para isterler 20 cent, 25 30...

M: arkadaşın olduğu halde...

O: var öyleler de var. Türkler daha tutucu şey yünden hemen şeyapmazlar. Hani ben bi arkadaşım dolaşayım, parası yok benim için farketmez

M: bugün sana yarın ona

O: evet aynen ben şeyapmam arkadaşım la biyere giderim bende para var onda yok, tamam bendensin bugün benim için farketmez param olduğu sürece arkadaşım benim canımdır yani. Ama Almanlar... şey var şey farkı da çok güzel bi Türk bi yabancı Almanların evine gitse şey derler biz şimdi yemek yiyecez, şey anlamı var hani sen şimdi evine gitsen iyi olur. Hani yemeğe davet etmezler öyle bi huyları yoktur ama bizim Türkler gel otur, darılırım... Türkler mesela dedimmi yemek yiyecez o şey anlamına gelmez git, davet etmedir ama Almanlar’da öyle değil, biz şimdi yemek yiyecez hadi evine gitsen iyi olur bi nevi. Hani yüzüne karşı söyleyenler de var. Sinir bozucu, neden senin kültürüne ait olmadığı için ama Almanlar’da bu normal işte kültür farklılığı. Bir yabancı olarak Almanlara saygı duyacaksın ama Almanlar senin kültürüne saygı duymuyolar işte o da bi garibime gidiyo. Almanlar bi de şey diyo Türkler çok şey ben Türkiye’ye gittimmi herkes çok iyi çok misafirperver insanlarsınız. Almanlar’da mesela o yok kültürel bir tipik kültürel bir deyim deyim değil huy olarak Türkler misafirperver Almanlar o kadar değil. Misafirperverliğimiz daha ağır basıyor.

M: bir de düğün alayları vardır, bir maçı kazanınca sokaklara dökülürler, kendi kültürlerini kendi sevinçlerini dışarıya vururlar Alman toplumu bu tip gösterileri nasıl karşılıyorlar? Küçümsüyorlar mı yoksa aa bak ne güzel eğleniyorlar diye mi düşünüyorlar sence?

O: yok mesela Türklerin bir huyu vardır gelin evden davul zurnayla çıkar Almanlar da aa bak ne güzel bak onların kültürü böyle diye deyim kullanıyorlar bazı kişiler de tip tip bakıyorlar. Bi de onlar da bizim bazı kültürel huylarımıza alışmışlar ama bazıları iyi yünden bazıları kötü yünden bakıyorlar. Çoğunda da şey diyorlar, şimdi en büyük azınlık Türkler burada ona göre Türk kültürünün çoğu şeylerine alışmışlar aa tipik Türk kültürü tipik Türk huyu diyenler de var, aa n güzel diyenler de var. Bu farklı bu Almandan Almanya değişiyor.

M: mesela Kreuzbergli bir Alman yadırgamaz ama doğu Berlin’den gelen bir Alman yadırgar. O: doğru. Mesela benim bir arkadaş var aslen Arjantinli mi Rus mu ne bileyim böyle karışık bi oğlan zamanında Türklerle doğup büyümüş Türkçeyi çok iyi konuşuyor, düşün bakalım Türkçeyi iyi anlıyor. Ailesinden değil kendisinden olan bişey, Türklerle beraber misafirperverliği iyi biliyor o da aynısını yapıyor çünkü kültür nedir doğduğun gördüğün şeyi almaktır benimsemektir. Ona göre kendisi mesela şey kızı gördün mü

baksana kıza deyimini de kullanıyor yani ya da yavruya bak tam böyle gıcık şekilde. Ama ona göre normal çünkü kültürü biliyor biyerde. Bazı şeyleri güzel buluyor bazı şeyleri kötü, tanımayan insan mesela şey yapar tip tip bakabilir. O kişisel bi durum ama Berlinin bir özelliği var, Türk toplumu burada yoğun olduğu için çoğu şeyleri Almanlar tanıdığı için fazla yadırgamıyorlar. Dediğin gibi doğudan gelenler daha farklı görüyorlar. Ben mesela işyerime bir ekmek götürüyosam, yarısını veriyorum ikram ediyorum misafirperverlikten kalan bişey. Ama o zaman da arkadaş şey tutturuyo, yarım da ben getireyim. Bakıyorum ya kardeşim diyorum ben illaki yarım getiresin diye sana ikram etmiyorum, bu benim içimden gelen bişey, kültürümden gelen bişey bazen açıklıyorum bunlara. Aa ne güzel diyip kalıyolar ama tabii ki insanlarla biraz daha uğraşırsan, tanıtırsan o zaman da tabii ki benimsiyor bazı şeyleri. Şöyle bişey var benim düşünceme göre iyi olan şeyleri insan alması gerekiyo

M: biraz seçici olmalı yani

O: gibi mesela ben başka kültürden insanlarla yaşıyosam onların belli bir kültür tavrına göre güzel şeyler vardır hoşuma gitmeyen şeyler vardır güzel şeyleri alırım niye almiyim bu benim kültürümü zenginleştirir. Bazıları yapıyo, bazıları yapmıyo...

M: 10 sene sonra nasıl bir hayatın olacak?

O: inşallah öğretmen olurum, yani bilemem benim çabam okulumu bitirmek. İnsan tabii ki maddi durumu iyi olması, ailevi durumu iyi olması, iyi şeyleri bekliyor bazı kişiler daha optimist mesela 10 sene sonra kendimi işte zengin olarak hissediyorum, yok öyle yani ben biraz daha şeyim. Biraz daha gerçekçiyim yani 10 sene sonra inşallah hala güzel arkadaşlarım olsun isterim, ailevi durumumun iyi olmasını isterim kötülük olmasını istemem ölüm olmasını istemem bu hayat gerçekleri acıları da var tatlı yanları da var. Yani benim ilk düşüncem tabii ki sağlık, mutluluk kariyer, büyük bir beklentim yok. Lotoyu biliyosun di mi bazıları işte ben zengin olmak istiyorum yok öyle bişey yani o kadar ahım şahım olmam. Bir gerçektir, bazı şeyler gerçek olmaktan çıkar hayata bağlılığını kaybedersin.

M: şimdi vatandaşlık konusuna geçelim

O: vatandaşlık konusu, Türk vatandaşlığım halen, ailemde Alman vatandaşlığına geçme durumum olmadı yani öyle bir düşüncem. Eşim Alman vatandaşı, ben eşimden dolayı Alman vatandaşlığına geçmem gerekiyo öğretmen olmak istiyorum ona göre ben vatandaşlıkta problem görmüyorum. Bir pasaport kişiliği değiştirmez bu benim düşüncem. Avantajları var bazı şeylerin, bazı şeylerin dezavantajı var insan tabii ki herşeyin iyisini yapmaya çalışıyor. Türk konsolosluğuna gitmeyi sevmiyorum çünkü küçük biyer gıcık biyer, bekletiyolar hani kötü muamele görüyosun burada mesela benim düşünceme göre Alman vatandaşlığına geçerek bunlardan kurtuluyosam geçerim, çünkü herşey kafada pasaportta değil.

M: şartları neler

O: ilk başta şart burada belli bir süre yaşamak gerekiyor, ilk başta yaşayıp emeklilik sigortasına belli bi para ödemesi gerekiyo bu sanırım ya 2 sene ya 5 sene 7 de olabilir tam senesini bilmiyorum. Ben işte burada doğup büyüdüğüm için bu benim için daha basit. O bi taraftan da şey var benim oturma izni aldım süresiz 18 yaşında aldım polisle hiçbi problem yok. Benim bir güvencem var ona göre Alman vatandaşlığına geçmek benim için problem değil.

M:Kağıt problemi dışında ne gibi avantajı oluyor

O: vize oluyo, Almanya Türkiye'den daha iyi görüldüğü için ülkelerarası, çoğu ülkelere vize gerekmiyo, ben mesela bigün italyaya gitmeye kalksam vize almam gerekiyo ama Alman vatandaşına gerekmiyo, seçim hakkın var bi de eee belediyede bazı avantajların var. Sadece askerlik olabilir, ben mesela askerlik yapmadım yurtdışında yaşayan bir insan 31 yaşına kadar uzatabilir. Belki benim illa ki askere gitmeme öngörürler

vatandaşlıktan çıkmadan önce ya da 35 yaşına kadar beklerim Türkiye kendisi atar beni. Ben bu durumda Alman vatandaşlığına geçersen hiçbir yerde askerlik yapmama gerek kalmıyor çünkü Almanya'da belirli bir yaştan sonra almıyolar askere, o yaşı geçtiğim için o yönden problem yok. Askerlik dışında bir şey yok.

M: o zaman sen Alman vatandaşlığına geçmeyi e tabii mesleğinden de dolayı düşünüyorsun...

O: yani

M: Alman vatandaşı olmak için Türk vatandaşlığından çıkmak gerekiyor. Senin için demiyorum ama eşinden önceki anne babanın jenerasyonu için bu zorunluluğun dezavantajları var mı yani böyle bir zorunluluk sorun değil mi? Senin için sormuyorum, genel olarak...

O: öyle bir şey gerekmiyo benim eşimin ailesi mesela Alman vatandaşı Türkiye'de yerleri var. 2000 yılından önce geçtikleri için öyle bir durum oldu, Türk vatandaşlığından çıkıyosun, Alman vatandaşlığına geçiyosun, sonra yine Türk vatandaşlığı alıyosun yani iki vatandaşlı oluyosun. Ama şimdi olmuyo, tarih koydular 2000 senesinden sonra Alman vatandaşlığına geçen Türk vatandaşlığından çıkan sonra tekrar Türk vatandaşlığına geçenlere ceza çıkardılar Türk vatandaşlığından çıkardılar. Düşün bakalım Alman vatandaşı oldun bir günden bir güne seni şey durumuna soktular. Sınırlı kalma izni var burada 6 aydan ya da bir sene bir sene, yabancı polisine gidip şey yapman gerekiyo, oturma iznini uzatman gerekiyo, sorumluluk kağıtları var o da bir gıcıklık benim düşünceme göre.

M: yani Alman vatandaşı olmayanlar 6 ayda bir polise mi gitmesi gerekiyor?

O: vizeyle oluyo bu ya tarihli vize vardır, benim sınırsız oturma vizem var. Bu ne anlamına geliyo, ömrüboyu Almanya'da kalma hakkım var, yeter ki kötü bir şey yapmıyım. Ben kötü bir şey yaparsam birisini öldürürsem, hapse girersem belki beni Almanya'dan atma durumu olabiliyo, yapıldı bile bazılarında. Ama düşün sen Alman vatandaşlığına geçmişsin Türk vatandaşlığını almışsın çift vatandaşlısın, sen 2000 senesinde Alman vatandaşlığına geçtin adamlar diyo Alman vatandaşlığını atacan. Bir günden bir güne oturma izni olduğu halde bile senin iznini sınırsız değil sınırlı yapıyolar, adı işte 2001-2007 senesine kadar sana izin veriyoruz hadi gine gel hadi gidiyosun adamlar diyo sana 6 ay veriyorum 6 ay sonra gene gel bu bir gıcıklık resmen.

M: resmen süründürüyorlar

O: resmen süründürüyorlar neden Türksün diye, neden çifte vatandaşlığın var diye 2000 senesinden sonra. Bu bir gıcıklık işte öyle bir durum hala var. Benim bir aile tanıdığım vardı ona iki sene mi ne verdiler, iki sene sonra tekrar gitmesi gerekiyo, o bir eziyet. O bir günlük bir eziyet ama yine de az insana gelen bir eziyet değil. Çünkü çoğu insan 2000 senesinden sonra geçtiği için çok Türklere karşı yapılan. Ben niye yaptılar niçin yaptılar anlamıyorum.

M: AB vatandaşlığının avantajı var mı?

O: var tabii neden olmasın, bütün Avrupa ülkelerinde istediğin gibi gez toz, vize işini kolaylaştırıyo, maddi yönden seni tabii ki kolaylaştırıyo vize almak için para gerekiyo, Alman vatandaşı olunca öyle bir şey yok.

M: ama sadece gezmek tozmak değil, mesela yerleşip çalışmayı düşünür müsün?

O: tabii düşünürüm. Alman vatandaşı olmanın avantajı o Türkiye de AB ye girerse öyle bir avantaj olacak. Ve ondan korkuyorlar, Türklerin hemen akın yaparlar 80 milyon insan az değil. Ekonomik durum da o kadar güçlü değil Türkiye'nin ama ben uyduğuma göre böyle yapmak istiyolar yani Türkiye AB ye girse diyelim 2015 te girdi serbest dolaşmayı 2025 te yap 10 sene sonra yap, 10 sene içinde Türkiye hem abye irmiş olacak, hem ekonomik durumu güçlenecek Türklerin Almanyaya gitmesinin illaki bir şeyi olmayacak. İşte bazı korkulardan dolayı Türklere biraz problem yaşıtıyolar biraz

dediğim bayağı problem yaşatıyorlar aslında. Ben öyle şeylerde sabırsız ve çabuk sinirlene bir insanım. Ben Türkiyenin yerinde olsam böyle muamele görsem derim tamam siz istemiyorsanız ben hiç istemem hani niye ben uğraşayım ki. İşte kimse böyle bir tavır almıyo. Sen kişisel olarak öyle bişey düşünebilirsin, ama onlar ekonomiyi düşünüyö, 50 sene sonrayı düşünüyö, ne olur ne olmaz sonuçta. Şöyle bi durum da var, eskiden ülkeler arasında bi rekabet vardı globalize olayından sonra bölgeler arasına girdi, AB, amerika, çin geliyo orada 1 milyar. Sonuçta bu ne anlamına geliyo, bi birlik anlamına geliyo Türkiye de karar vermesi gerekiyo çünkü günün birinde ortada kalabilir. O yönden tabii ki Türkiye'ye de hak veriyorum o yönden. Ama Türk devletleri var, onlarla uğraş, onları biraz bağlat kendine bakacaz artık.

M:sen böyle bir haktan faydalanır mısın, İtalya'ya gideyim, yerleşeyim diye Alman vatandaşı olduğunda?

O: sanırım onu her insan bakar, çünkü dediğim gibi dönüp dolaşıp aynı şeye geliyoruz, insanın amacı ne biliyo musun, mutlu olmak mutlu olmak nedir, güvence. Güvende olmaktan kaynaklanan bir durum var. Güvenden kaynaklanan bi durum var, Avrupaya gelmeye çalışıyo çünkü neden hayatlarını güvenceye bağlamak istiyö. Ne kadar güçlü bi ülkeye gidersen o kadar senin hayatın geleceğin ee hani önemli bişeydir bunu her insan yapar. Ben bugün yarın göreyim, Avrupanın hali kötü Almanyanın hali kötü, beni kötü muamele ediyolar o zaman ne bileyim amerikada hayat daha iyi o zaman nedene olmasın o zaman ne bileyim insan kendini bi güvenceye almaya çalışıyo. O zaman ne bileyim ben amerikaya giderim o yüzden herşeye açığım yani. İnsanlar insanlar durumları nasılsa, imkanına göre tavır koyuyo, bunu herkes yapıyor. Ben inanmıyorum kimisi de şey diyecek ben Avrupa'da yaşıyorum, burada ölecem. Türkiyenin durumu iyi olursa Türkiye'de de belli bi gelirin varsa imkanın varsa neden olmasın Türkiye'de. Türkiye'de bana deseler sana böyle bi maaşla böyle bi iş veriyoruz öğretmen olarak ya da şöyle olarak, gel Alman kolejinde öğretmenlik yap, Türkiye'de maaşım güzelse yerim güzelse neden olmasın bunu her insan yapar.

M: henüz vatandaş olmadığım için politik hakların da...

O: ha tabii ki var, ben mesela şahsen öğrenci derneğiyiz, bu bi örgüt, tbb şahsen çatı derneğimiz, tgd o da bizim çatı derneğimiz o da bi örgütlenme bu sosyal faaliyettir. İlla ki Alman vatandaşı olman gerekmiyo sosyal faaliyet yapman için. Sosyal faaliyet ne demek anlamına gelir, insanlara yardım etme anlamına gelir. Bu senin içinden gelmesi gerekiyo. Kağıt üzerinde ha Alman vatandaşıyım, ha Türk farketmez.

M: politik katılım senin için ne kadar önemli?

O: e tabii bazı şeyleri elde etmek istiyosan, belirli bi toplum olarak sosyal faaliyet önemli.

M: politik katılım derken, seçimlere katılmak çok önemli mi?

O: seçimlere katılmak derken, seçmek mi seçimlere katılmak mı? Hem seçmek önemli hem katılmak da önemli mesela Türk kökenli politikacılar var, neden bu çünkü belirli bi toplum varsa belirli bi yerde onların haklarını korumak için tabii ki politikaya katılmak gerekiyo bu benim düşüncem ve yapmak da doğru bişey aslında.

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?

O: valla etmeye çalışıyorum ama pek de takip edemiyorum, Türk televizyonu olmadığı için... M: ne var bu aralarda neler konuşuluyor?

O: Türkiye, ııı AB olayı var ilk başlarda çünkü Avrupada yaşadığım için onu görüyorsun. Yine ııı geçenlerde mesela Alman başbakanı gitti Merkel Türkiye'ye, onu izledim bazı şeyler hoşuma gitmedi. Tam üyeliğimizi kabul etmek istemiyo, yok işte biz seni şeyapalım, sen bize girme ama bizimle işbirliği yap, biz senden faydalanalım diye bir deyim var. Bi de geçenlerde şey skandalı vardı Erdoğan, çok komik yaa...

M: fıkra gibi

O: he fikir gibi ama üzücü bir durum. Öbür taraftan seçimler geliyo seneye, Türkiye’de ne gelişmeler olacak o da önemli. Türkiye’de duyduğuma göre AKP bakalım ne olacak, ilk oyları aldığı gibi o kadar güçlü olacak mı? MHP nin gücü artıyo insanlar tabii biraz daha milliyetçi oluyo, AKPNin yaptığı politikayı beğenmeyenler de var. Bence bu gidişle seneye sırf AKP veya CHP gireceğini sanmıyorum DSP...

M: DSP zaten zor

O: zor zor , MHP girebilir, DYP girebilir Ağar ona göre bakcaz artık. Çoğu şeyler zaten insan dediğim gibi sen tek vatandaş olarak eee ya aslında ben sosyal faaliyet bakıyorum ama çoğu şeyde karamsar düşünüyorum. Politika bu bi şeydir, bir eee yani nasıl söyliyim sen kendi çapında yapabilirsin, işte kalıyo insanlara. İşte ona göre ee zor, kişisel olarak politikaya katılmak zor. Ona göre paran olması gerekiyo, çevren olması gerekiyo, ben basit bi öğrenci olarak tabii ki yapamam. Elimden geldiğini yapabilirim. Ben mesela bilim insanıyım, ne verebilirim insanlara bilim. Eğer ee buna göre ben elimden geleni yapabilirim ancak daha güçlü olanlar varsa yapsın ama toplumun iyiliği için yapsın. Birçok kişiler de kendi menfaati için yapıyo o başka bi olay. Yani aslında politikayı fazla sevmiyorum ben çünkü herşey yalan dolan. Ama maalesef dünya politikayla dönüyo, o da var önemli olan sen çevreni temiz tut çevrende iyi şeyler yapmaya çalış o bana yetiyo. Ben öğrencilere fadalı olabilirim ne mutlu bana. Sonra öğretmen olarak öğrencilere faydalı olabiliyosam ne mutlu bana. Ben öğretmen olmak istiyorum neden çünkü ben düşük sementten gelen bi insanım, bak ben öğretmenlik üzerine okuyorum başarılı olursam öğretmen olucam ve diyecem bak kardeşim ben buradan geldim, ben bunu başardım siz de başarabilirsiniz. Bu bir örnektir ben insanlara örnek olmak istiyorum o yönden bu önemli benim için önemli.

M: Türkiye’nin AB’ ye girmesi hakkında ne düşünüyorsun diye soracaktım ama sen zaten söyledin eklemek isteyeceğin bişey var mı?

O: yok ben herşey söyledim. Durum belli, girse Türkiye için iyi olur girecekse kim istemez ki. Ama ben mesela Türk devletlerine de hani bi ııı, Avrupa Birliği değil Türk birliği olsun neden olmasın hani bu benim düşüncem. Hani bi bağlantı da olabilir dediğim gibi hani bu sistem şeye dönüşüyor, devlet sistemi değil birlik sistemine dönüşüyor benim görüş bakışım bu bir tarihçi olarak ben bunu görüyorum. Türkiyenin birliğe katılması iyi olur Türkiye için iyi olur Avrupa Birliği için de iyi olur aslında ama Türkiyenin çok sosyal ve ekonomik sorunları var diye Almanlar, Almanlar değil ab fazla engel koyuyo zorlaştırıyo işi. Yunanlılara bakıyorum, Yunanistan Türkiye’den daha iyi değil, Bulgaristan daha iyi değil, Polonya daha iyi değil, onları alıyolar. Biraz şey biraz enayi yerine konmuş gibi hissediyorum kendimi Türk olarak ve Türk devletini. Hani belki bi hristiyanlar birliği gibi hissediyorum bazı durumlarda Türk birliği olabilir neden olmasın Türkiye Türkiyenin geleceği için en uygun kararı alacağını düşünüyorum inşallah yani. Yani sonuçta kişisel olarak bişey yapamazsın ama umut var mesela olsun bence olsun.

M: Almanya’nın iç dış politikalarını soracağım ama sen bu konularda konuştun. Merkel’in yaptıklarından biraz bahsedebilirsin.

O: benim için önemli olan Almanyanın ııı Almanyanın ekonomik sorunları var 5 10 seneden beri onları düzeltmesi gerekiyo, işte işsizlik olsun, ekonomik... olsun. Daha önce de söylemişim belli bi seviyeyi koruması gerekiyo Almanya, korumazsa belli bi iç düzeyde problemler çıkar yabancı düşmanlığı, işsizlik yani orada Almanya tabii ki dikkat etmesi gerekiyo. Biçok şeyi yapıyolar, o problem ee o prolem şeyden kaynaklanıyo, 20 30 senedir yapılmayan reformları şimdi yapmaya çalışıyolar ve bu da insanlara koyuyo bi günden bi güne yani bu aslında zamanla olan bi aşama bi günden bi güne. Biz aslında kötü bi aşamadayız. İnşallah 10 seneye kadar düzeler çoğu şeyler ama

nanay olan bize. Sonuçta biz bunun içindeyiz, biz yabancıyız bakalım artık inşallah herşey iyiye gider ama.

M: peki Almanlar, Türkiye'nin AB' ye girmesini istiyor mu?

O: politik olarak biraz zor. Spd istiyö Cdu istemiyö, yeşiller de istiyö yani toplum olarak bişey diyemem. Sonuçta anket yok, isteyenler de var istemeyenler de var yani bi anket olarak bi görüş olarak bunu göremezsin zaten.

M: pek Türkler burada yeteri kadar siyasete katılıyor mu?

O: etmiyö, daha fazla etmeleri gerekiyö daha fazla seslerini duyurmaları gerekiyö ama yapmıyö. Çünkü neden, disinterest ee

M: ilgisizlik

O: ilgisizlik ilgisizlik var o bakalım artık.

M: oy kullanılırken genelde ne dikkate alınıyör?

O: oy kullanırken genelde konuşmalar, vaatler veriliyor. Adamlar diyor işte biz bunu bunu yapıcaz falan, Türkiye'de nasılsa burada da öyle. Ama burada şöyle bi durum var Türk toplumu spd yanlı sosyal demokrat. Çünkü hristiyan şimdi hristiyan demokrat birliğı işte adını bile koymuş. Ama Türk olarak hristiyan demokrat birliğinde faaliyet gösteren Türk var yokdeğil. Ama bunların çoğı Türk ı Türk politikasını kritizise eden insanlar, Türkiyeyi sevmeyen insanlar bi nevi var. Bi tane bayan var Kelek diye, Necla Kelek...

M: sen neyi dikkate alırsın?

O: ya tabii sonuçta dediğim gibi hristiyan demokrat birliğini şeyapmam seçmem. Çünkü onların düşünceleri tam aykırı benim düşünceme göre. Sonuçta ben sosyal bir insanım sanırım spd olur ki. Büyük partiler tabii ki insanın kişisel düşüncesini şeyapamazlar ifade edemezler. Bu bi yöndür yani yoldur tek bişey değıldir. Ben sosyal demokratım ona göre ya yeşilleri seçicem ya spd yi seçicem bu normal . ama politika olarak farketmiyö alternatif bişey de yok, neyi seçeyim, hiçbişey seçmezsen kaybedilmiş bir oydu bu benim gözümde yani mecbursun seçmeye ister istemez.

Ferhat

M: tekrardan merhaba nasılsın?

F: sagol iyiyim sen nasılsın?

M: ben de iyiyim sagol. Ne yapıyorsun, öğrencisin burada...

F: öğrenciyim evet iktisat okuyom. Berlin Türk bilim tekoloji merkezinde danışmanlık yapıyorum, yabancı öğrencilere danışmanlık sunuyorum eee onun dışında çalışmıyorum, öğrenci hayatımı yaşıyorum.

M: anne baba nasıl?

F: onlar da iyi. Onlar ıı 70 li yıllarda işte ailem buraya geldi. Daha doğrusu dedem geldi daha sonradan annem geldi. Babamla burada tanıştılar şimdi. İlk başta Kreuzbergte yaşıyolardı, Kreuzbergi duymuşsundur

M: evet ben de orada kalıyorum

F: ben orada doğdum büyüdüm 23 yaşına kadar, şimdi Rudow yani Berlinin dışına taşındılar o yüzden ben de evden taşındım yani Berlin dışında yaşamak Kreuzbergte doğup büyüyen biri için bayağı zor.

M: beraber yaşamıyorsunuz o zaman...

F: yok işte onlar şimdi Berlin dışına çıktılar ben Berlin içindeyim evet.

M: sık sık görüşür müsünüz?

F: en az haftada bi kere yanlarına giderim çünkü çamaşırlarımı yıkayamıyorum onun dışında bi sorun olduğü zaman alış veriş falan yardımcı oluyorum yani.

M: daha evlilik falan yok herhalde

F: daha öğrenciyim daha var ona.

M: peki Türkiye’de kimler var?

F: anne tarafı e gerçi annemin akrabalarının çoğu burada. Anne babamın akrabaları bir olduğu için ayırt edemiyorum. Babamın bi çoğu Türkiye’de annemin yakın akrabalarının bi çoğu burada.

M: sık sık haberleşir misiniz?

F: işte msn, mesajlaşıyoruz. Daha bayram mesajı yollamadım kimseye bu arada aklıma geliyo... Türkiye’ye gittiğimde görüyom.

M: peki anlatır mı dedenler buraya nasıl gelmişler, yerleşmişler, neler yaşamışlar?

F: çok anlatıyolardı daha doğrusu ben de çok soruyodum, şimdi bu son zamanlar ya anlatmaya gerek yok çünkü geçmiş bi zaman bayağı bi oturaklı oldular. Yani burası sonuçta onların da bir memleketi oldu. O yüzden yani pek anlatmıyorlar.

M: peki anlattıkları kadarıyla neler olmuş neler yaşamışlar

F: neler olmamış... dedemin anlattıkları ilginç. Dedem ilk geldiğinde burada Almanca bilmiyordu tabii ki geldi senelerce burada yaşadı, çalıştı yine de doğru dürüst Almanca öğrenemedi, anneannem de aynısı anneannemin. Daha doğrusu burada Kreuzbergte doktorun Türk, polisin Türk, eskiden bunlar yoktu o zaman bayağı zorluklar çekiyolardı ama annem babam ne anlatıyordu... işte babam buraya öğrenci olarak geldi, işte anlattığı... hep tavla oynuyorlarmı işte anlattığı. Yabancı öğrenciler birbirini bulduğu zaman Türk öğrenciler başlarıymış tavla oynamaya siyasetten konuşmaya, memleketi kurtarıcaz işte Almanya’dan. Dedem asfalt işçisi yani Berlinin otobanlarını dedem de yaptı sayılır, yani araba kullanınca hep o aklıma geliyo... anneannem ev hanımı, annem eee ne deniyo, terzi terzi he konfeksiyon orada çalışıyordu babam da öğrenci. Ondan sonra ıı. Öğrencilik bittikten sonra kendisi dükkan açtı kendi işini kurdu.

M: senin burada hayatın nasıl?

F: güzel

M: vaktin nasıl geçiyor?

F: arkadaşlarla geçiyor arkadaşlarla oturursun, akşamları sinema, haftasonu parti, çalışmaya fırsat bulamayız işte...

M: Türkiye’deki akrabalarımla, akranlarımla karşılaştığımda, bir fark var mı senin yaşadıklarınla?

F: hiç bi fark yok, ne bileyim. Bi yaşıt kuzenim var o da Türkiye’de okuyo ya aynı görüştüğümüz zaman konuştuğumuz konular aynı, hiçbi farkı yok sırf fark olan onun Almancası benimki kadar düzgün değil ben de Türkçem onunki kadar düzgün değil ama yine de yani gençlerin sorunları hep aynı hiçbi fark yok

M: mesela birisi burada daha baskı altında olduğunu, Türkiye’deki kuzenleri akranlarının daha rahat olduğunu anlattı.

F: ailemin biçoğu burada doğduğu için hiçbi farkı yok. Benim de birkaç arkadaşım var sırf kendi ailesi burada annesi babası ve kardeşi başka akrabaları yok. O farklı bi şekilde yaşamını burada sürdürüyo. Mesela biz bayramda dedemlere gittik annemi aldım o şekilde. Onda Türkiyeyi ararlar ondan sonra bayram biter onun için. O yüzden yani burada yaşayan gençlerin de aralarında bayağı bi farklılık var.

M: arkadaş ortamın nasıl?

F: değişik değişik, yani multikültürel Türk de çok var. Tabii ki burada çalıştığımdaya beri daha da bi çoğaldı. Eskiden çok Türk arkadaşlarım vardı sonra üniversiteye başladığımda daha bi değişik milletten insanlarla arkadaşlık ettim latin amerika çin olsun.

M: genel olarak tarzın nedir nasıl yerlere takılırsın.

F: çok farklı tabii, hoş biyer olsun güzel müzik olsun fazla gürültü kavga yapan insanların olmadığı yere gideyim yani daha fazla. Entellektüel kesim oldu mu kendimi gerçi ben hep entellektüel kesimden ayırt etmişimdir daha fazla Kreuzbergde doğup

büyüdüğüm için arkadaş çevremden çoğu yapmadı yani abitur ne liseyi bitirdi. O yüzden ben kendimi dışlasam da onların yanında ben kendimi daha bi iyi hissediyorum çünkü biliyorm onların yanında ne kavga olur, kız arkadaşınla gidersin ne bi ters bakarlar ya da ters bi laf atarlar yani daha bi değişik ortam. Yani Türk diskosuna gittimmi bütün ıpsız sapsızlar doluyo içeri, kavga gürültü o yüzden Türk diskolarını, Türk müziği olan yerleri fazla tercih etmiyorum. Türk müziği Türkiye’de ya da metropol fm i açacaksın.

M: annen baban işlerinden memnunlar mı?

F: babam sigorta uzmanı annem ev hanımı. Babam memnun sigorta işi bazen yürüyo, bazen yürümüyo, sezondan sezona değişiyö yani. Türkiye’ye gittiği için yazdan önce çok sigorta yapıyolar yazdan sonra da ödemeyince o yüzden çok karışık bi iş.

M: sen nasıl bir iş düşünüyorsun

F: bu aralar düşünmüyorum. Önce bi yarım sene ingiltere gitmeyi düşünüyorum, ingilizce biraz düzeltiyim. Kuzenim kuzey ingilterede okuyo onun yanına giderim diye düşünmüştüm. Ondan sonra yarım sene ıspanya ya da latin amerika bi seneyi de doldurduktan sonra galiba burada çalışırım ya da Berlinle Türkiye arası bişey de düşünebilirim İstanbul.

M: sen burada rahat mısın?

F: rahatım evet çok rahatım. Öyle rahatım ki liseden sonra Berlin’den çıkmayı tenezzül etmedimmi deniyor, evet. Yani çıksam da rahat etmezdim galiba.

M: mesela Türkiye’den tatilden dönmek sana eve dönmek hissi veriyor mu?

F: özlüyom burayı özlüyom. Tabii ki rahatlamıyom çünkü Türkiye’de tatildesin çok rahatsın buraya geliyorum aaa yine geldin çalışacaksın ders var, şu var o yüzden yani eee o bakımdan dönmeyi tercih etmiyom ama sonuçta hani yine belli bi düzenin içine giriyosun, belli bi sistemin içidesin. İşe gidiyosun okula gidiyosun, tabii ki yani.

M: mesela ben Amerika’dan dönerken uçakta adam “kaptan pilotunuz konuşuyor” diye konuşmaya başlayınca rahatladım, nihayet evime dönüyorum, bildiğim yer, rahatım diye. Sen de buraya gelirken öyle bir his oluyor mu?

F: uçakta evet Alman gazetesi veriyolar elime ondan sonra bakıyosun Almanya’da neler olmuş yine aynı meseleler felan. Değişik bir his Türkiye’den buraya dönünce. E buradan Türkiye’ye gidince de değişik bi his yani sonuçta eve döndüğünün farkındasın çünkü belli bi olduğun sistemin içi, o sistem burası. Alıştığım, çalıştığım yer burası, okuduğun yer burası, arkadaş çevren olduğu yer burası kirayı ödediğin yer burası. O yüzden Türkiye’de olduğun zaman tatil yapıyosun, o da güzel her zaman tatil olmaz.

M: peki burada farklı olduğunu hissediyor musun?

F:eee

M: bi örnek vereyim, diyelim ki hiç seni görmeden telefonla konuşan biri öğrendiğinde senin Türk olduğuna şaşırır mı yoksa zaten konuşmandan anlar mı?

F: burada telefonchat diye bişey var, gençken çok yapardım Alman olduğumu söylediğimde inanmazlardı bana. Yani yabancı olduğum sesimden belli o yüzden ama yani adamdan adama değişiyö, kimi var yabancı muamelesi yapıyo, arkadaş çevrenden çoğunlukla bunu görmüyorsun yani. Ama bi bakımdan benim arkadaş çevremde çok fazla Alman da yok zaten hep yabancı ama Türk olmazsa Alman değil. Bikaç tane Alman var o yüzden yani. Semtten semte de değişiyö,... belki duymuşsudur oraya gittiğin zaman, yani doğu Berlin oralarda pek fazla yabancı yok, olmadığı için de millet alışmamış. Gördüğü zaman da bakışlarından bile anlıyosun ki haa tamam bu beni sanki hayvanat bahçesinde maymunlara bakıyomuş gibi gözüyle bakıyolar bazen ama Kreuzbergte dolaştığın zaman hiçbir yabancı hissetmiyosun. Daha fazla Almanlar yabancılık hissediyor.

M: evet ben de farkettim hiç farklı bir ülkede gibi hissetmiyorum özellikle bazı yerlerde...

F: Kreuzberg güzel bi yer Kreuzberg olmasa belki... batı Almanya'da birçok tanıştığım Türkler Türkiyeyi memleketi olarak görüyo. Berlin'de ama biz Türkiyeyi burada da yani oluşturmuşuz sonuçta. Bi Kreuzbergimiz var, bi weddingimiz var, bi neuköllnümüz var o yüzde fazla yabancılik hissetmiyoz

M: zaten buraya küçük İstanbul diyorlar.

M: mesela burada alışveriş yaparken kasada sana farklı önündeki Almanya farklı muamele edildiğini hissettin mi?

F: ben onu Türkiye'de hissettim

M: nasıl yani?

F: turist muamelesi var. Almanya'dan olsan turistsin bi de yerli muamelesi var. Burada şimdiye kadar hissetmedim, hissedenler vardır bana hiç denk gelmedi.

M: peki Türkiye'de ne oldu?

F: ne mi oldu, öğrenciyim Almanya'da okuyorum. Alanyada kaleye girecektim, öğrenci bileti almak istedim yok sen Almanya'da öğrencisin mecburen ödiyeceksin o muamele sonra pazarlık ettik, falan felan beni bıraktılar içeri ama öbür iki arkadaş onlar da Türk sen Türk olduğun için seni bırakıyoz dediler ama öbür ikisinin ödemesi lazım. Tam turist muamelesi. M: bütün bunlara baktığında sonuç olarak ayrımcılık var diyebilir misin?

F: her toplumda var sonuç olarak ilk başta ben erkeğim sen kadınsın yani şu kadar da olsa var. Yok diyemezsin.

M: kesin dönüş düşünür müsün?

F: kesin dönüş düşünmüyorum. Dediğim gibi iki arada gidip gelirim, nerede para varsa.

M: doğduğum yer değil doğduğum yer diyosun

F: ha evet.

M: annen baban ne düşünüyor?

F: onlar burada kalırlar heralde.

M: şimdi biraz genel olarak Türkiye ve Almanya'dan bahsedelim. Gözlemlediğin kadarıyla Türkiye'de insanların en büyük sorunu ne?

F: eee sistem bozukluğu. Corruption, Türkçesi ne corruption

M: yolsuzluk

F: yolsuzluk o da büyük bi sorun. Sosyal sistem oturmuş değil oturmayacak da zaten, sağlı sistemi, sosyal yardım gibi bunlar büyük bi sorun. Bunlar da insan haklarının içine girdiği için gel anlamda insan hakları sorunu diyebilirsin. Bunlar büyük bi sorun.

M: memleket neresi?

F: İç Anadolu ama doğuya kaçıyo eee Erzincan sınırı ama Sivas.

M: aa Erzincan ben de Erzincanlı sayılırım

F: neresi?

M: Kemah

F: birkaç arkadaş var onlar da oradan geliyo.

M: problemleri bir bölge.

F: doğu bölgesinde ne var, bişey yok. Sorun o zaten bişey yok.

M: unutulmuş bölge.

F: bunun artık yani bir iş olarak görüyorum. O belki de üniversiteyi bitirdikten sonra para kazanma şansı olur yani. Sonuçta bişey olmadığı için oraya ne götürsen kaparlar.

M: evet ama sadece para kazanılır orada yaşanmaz

F: orada çalışacaksın, antalya taraflarında yazlığın olacak keyif yapacan eh işte...

M: evet Almanya'daki sorunlar...

F: Almanya'daki sorunlar aynı sosyal sorunlar yani millet işsiz. A buradaki Türkleri diyosunuz...

M: yok hayır genel olarak

F: buradaki sosyal sistemde de son zamanlarda bayağı bi eksikler var yani, git gide Amerikan sistemine yaklaştığı için, liberal Almanyası bilmiyorum yani doğru da olabilir. Gerçi ben ekonomi okuduğum için bunu daha iyi bilmem lazım ama belli bir sosyal ıı dısha... Türkçesi ne güvenlik ha, güvenlik olması gerekiyo yani devlet tarafından bunu da yani Türkiye hiç sağlamıyo Almanya sağlıyodu, git gide bırakıyo yani başkalaşıyo... burada yine para veriyo devlet işsizlere çocuklara falan. Ama bu taa ikinci dünya savaşından sonraki zamandan kalma yani insanları burada ıı bu sistemde tutabilmek için kapitalist sistemde, yan tarafta da komnizm olduğu için, belli bir sosyal güvenç sağlamaları gerekiyodu. Artık komünizm de kalmadığı için bu git gide kayboluyo. O yüzden yani sonuçta insanlar alıştırmamış olsalardı belki insanlar daha farklı bakarlardı ama alıştıkları için zor geliyo yani. Adama veriyoun geri alıyosun parayı.

M: öyle yani mesela Türkiye'de olsa geri alacakları hiçbir şey yok bir de üstüne eksi eksi alıyorlar.

M: peki sence Türkiyeli olmak ne ifade ediyor? Dil mi, din mi, bayrak mı?

F: en önemlisi dil. Bi de aa bunun Türkçesini nasıl söyliyim bi de daha ıı Türkçesi aklıma gelmiyo. Yani yabancılar Türkiye'den gelenler Araplar da aynısı yani oryantal memleketten gelenler iran olsun... gelen insanlar daha fazla aileye çok değer veriyolar ıı namusa değer veriyolar. Namus yanlış kelime aslında başka bi kelime arıyodum da

M: gelenek falan mı

F: gelenek evet, hatta buradaki Türklerde Türkiye'deki Türklerden daha çok görünüyö bunlar. Ama o da yani Türkiye daha fazla geliştiği için, ama burada yaşayan Türkler bi süre sonra yerinde kaldılar. Türkiye'de 70 li yıllarda Türkiye'de nasıl gördükleri gibi aynısını burada yaşıyolar o yüzden yani eee...

M: ama bu biraz şundan kaynaklanmıyor mu, içinde buldukları topluma fazla ısınamadıklarından

F: tabii ki ama bu bu ıı dedelerimiz yani ilk gelenler açılmadı ondan sonraki generasyonlar açıldı ama tabii ki aile o kafadan yetiştirdiği için ee birçok gençlerimiz, aynen o kafaylan devam yaşıyolar.

M: bir örnek vereyim, diyelim buradan bi Alman gitti 20 yaşında Türkiye'ye yerleşti, dilini çok iyi öğrendi, kültüre herşeye hakim bakkala giriyo selamunaleyküm diyor, kahvede muhabbete karışıyor, vücut dili, tavır davranış herşey tam Türkiye'dekiler gibi, sence o Türkiyeli olmuş mudur?

F: tabii ki yani sonuçta entegrasyon dediğin odur. Adetlerimizi anladıysa dilimizi öğrendiyse evet Türkiyeli niye olmasın ki... bizim insanlar öyle, gerçi tüm insanlar öyle, çok sınırlı düşünüyöz yani sonuçta insanlık ortaya çıktığında sınırlar yoktu ki sınırları insanlar koydu. Sınırlar kafamızda olan bişey sonuçta o sınırları niye çözmeyelim. Yani aynı burada yaşayan bi Türk de Alman olabilir yani Alman dediğin zaman ne demek istiyö, buradaki bizim adetlerimizi bırakmışsa buradaki yaşam felsefesini üstlenmişse... biz mesela bi yere gittiğimiz zaman ben ödiyim, ben ödeyeyim yok ben ödiyim. Burada herkes kendisini öder e bi Türk bunu yaptığı zaman benim gözümde bayağı bi buraya bi güzel entegre olmuş yani.

M: ama biraz Türkiye'de de var bu...

F: var mı

M: evet var

F: işte değişiyö

M: peki Türklerle Almanlar arasında ne fark var?

F: hangi buradaki Türkler mi Türkiye'dekiler mi?

M: genel olarak buradakiler, Türkiye'dekiler...

F: çok farklı, nereden başlıyım... kültür farkı var, yaşam farkı var, din farkı var. Din dediysen Türkiye'de sırf müslüman yaşamıyo ama tabii en büyük ayrılık da oradan geliyo en büyük sorun da AB ye girmememizin sebeplerinden birisi de biraz öyle gibi geliyo bana.

M: burada da oluyordur, düğün alayları yok işte, piknik yapanlar Almanlar'da yani bu adetler yok

F: var ama onlar da bizden baktılar, baktılar ki keyifli bişey onlar da yapıyo artık onlar da kornaya basıyo. İlk başlarda küçükken hatırlıyom, Almanlar kafalarını sallarlardı bizimkiler düğün konvoyuyla gidip kornaya bastıkları zaman e artık Almanlar da yapıyo yani...

M: yani bi şekilde insanların kültürlerini sokakta yaşamalarını yadırgamıyorlar

F: zenginlik olarak görüyorlar. Genel anlamda söylenebilir, tabii değişik düşünen Almanlar da vardır ama biçoğu yani benim çevremdeki Almanlar yani Kreuzbergte yaşayan Almanlar yadırgamıyor...

M: 10 yıl sonra sen kendini nerede görüyorsun?

F: geçenlerde biri daha sormuştu

M: ne demiştin?

F: ne demiştim... 10 sene sonra, ne demiştim yaa çok güzel bi cevap vermiştim, 10 sene sonra espri yapmışım, arbeitloss işsiz görüyorum kendimi. Almanya'da birçok işsizlik olduğu için. 10 sene sonra kendimi ben kuba adasında güzelcene uzanmış, elimde bi puro var, bi elimde kokteylim var uzanmışım böyle, telefonda işleri hallediyorum. Türkiyeyi ara, Almanyayı ara.

M: güzel yaa iyi bayağı olumlu görüyorsun sen geleceğini.

F: başka nerede görüyorum ki 10 sene sonra ne olur bilemezsin ki daha üniversiteyi bitirmedim bitirsem diyelim ki yani...

M: vatandaşlıktan konuşalım biraz da. Geçme şartlarını biliyor musun?

F: biliyorum aşağı yukarı. Ben geçtim, küçükken geçtim o yüzden ilgilendirmiyor beni. Nasıl olsa hallettim yani halletmek isteyenler halletsin. Ya Almanca bilmek gerek tabii ki ondan sonra işte yeni yeni şeyler çıkartıyorlar, testmiş, şuymuş. Bilmiyom dediğim gibi yani insanlar kafalarında sınır koymuşlar o sınırlar ne birisini sınır dışına bırakıyorlar ne içeri bırakıyorlar. Aslında sadece kendimize değil, bütün canlılara sınır koyuyoruz. Bi aralar video film felan kiralamak istediğin zaman gidip orada bi kart çıkartmak için işte şu kağıt lazım bu kağıt lazım doğum bilmemneyi lazım bilmem ne lazım. Yani gerçi onlar eskiden öyleydi ben 16 17yken. M: hala öyle

F: hala mı öyle ohoo yani adam yani sanki filmi alacan Türkiye'ye kaçacan. Öyle bi muamele gösteriyolardı. O yüzden rahatım Alman pasaportuyla Avrupa içinde heryere gidebiliyorum. Türkiye'de sorun mal mülk sorunu var bitek galiba o da pembe kart çıkartılıyomuş yani herkese tavsiye ederim burada yaşayanlara.

M: peki Türk vatandaşlığından çıkmanın bi kötü etkisi var mı?

F: benim için yok hiçbi sorun yok. Dediğim gibi o pasaport da insan kendi kendisine yaptığı bi sınırdır. Yani bişey değil ki. Ha Alman pasaportu hangisiyle daha rahat edebiliyosan daha iyi. Sonuçta ben kendimi bildikten sonra.

M: belki senin kuşağın için o kadar önemli olmayabilir ama belki annen baban ya da dedenler için...

F: annem babam için de sorun değil ama bence saçma bence saçma yani insanlar sonuçta çifte vatandaş olsunlar, üç vatandaş olsunlar nolucak. Bi adamın 50 tane e mail adresi var niye 3 tane pasaportu olmasın. Sırf milleti kontrol altında tutabilmek için

başka bişey yok. M: evet zaten vatandaşlığın kendisi bile biraz öyle, nerede yaşıyorsan orada herkesle eşit olmalısın...

M: AB vatandaşlığı nasıl bir şey, iyi mi?

F: fena değil, daha gerçekleşmedi doğru dürüst ama yani sonuçta dediğim gibi Avrupalıyım, güzel bişey. Şimdi ispanyolca öğreniyorum, işte ingilizcem var sınırlar açılıyo, dünya vatandaşlığı olsun 50 100 sene sonra niye olmasın.

M: başka bir AB ülkesinde işin olsa çalışır mısın?

F: çalışırım niye olmasın ne kadar güzel niye olmasın nerede paran varsa oraya gidiyorsun. Mobilite Almancası Türkçesi mobil

M: hareketlilik

F: hareketlilik evet...

M: siyasetle aran nasıl?

F: siyasetle aram iyi selamı var...

M: politik hakların neler vatandaş olarak, nelerden faydalanıyorsun?

F: seçme hakkım var Almanya'da işte 4 senede bir seçiyosun gerisini onlar yapıyo. Seçilme hakkım da var tabii ki. Üniversite bittikten sonra olabilir, bikaç kere düşünmüştüm ama dediğim gibi siyasetçi oldum mu 10 sene sonra kübada göremem kendimi. O yüzden yani hayalin peşinden mi gitsem yoksa idealin mi.

M: peki faydalanıyor musun, aday olabilir misin, önünü açıyolar mı burada?

F: burada bayağı bi imkanlar var. Yani sonuçta BTBTM olarak sosyal demokrat bi kuruluş olduğumuz için sosyal demokratlar bize bayağı bi yol gösteriyolar haklar da taniyolar yani.

M: seçime gitmek önemli mi sence?

F: seçmek tabii ki önemli bişey, sonuçta seçmeyip de napıcaksın seçmedğin zaman oyların seçim sonucuna göre öbür partilere büyük partilere dağıtılıyor. O riske girmek istemem yani. Benim belirli bi düşüncem var o düşüncüyü de yani, bi partinin bütün içeriğiyen bir olmasam da bana yakın olan kazanmasını isterim tabii ki. O yüzden tabii ki seçime de gitmem gerekir.

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?

F: tek tük, Türk televizyonu olmadığı için hiç bakmıyom ama neler var şu an gündemde...

M: Orhan Pamuk

F: Orhan Pamuğu biliyorum

M: sonra 301 var

F: 301 ne?

M: Orhan Pamuk'un da yargılandığı yasa maddesi

F: ha ok. Yani doğuda yine olay var. Terör yine başladı. Yani bişey yapmaya çalışıyolar aynı tas aynı hamam.

M: sence Türkiye AB'ye girecek mi?

F: bence bu gidişle AB Türkiye'ye girecek

M: niye öyle?

F: espri olsun diye dedim de, ha sanmam bayağı bi uzun vadeli bişey git gide ufak tefek haklar tanırılar heralde ama. Temelli bi üye AB üyesi olacağını sanmıyorum.

M: peki girsin mi?

F: iyi olur en doğrusu...

M: neresi için Türkiye için mi AB için mi

F: AB için zaten iyi olur, sonuçta bayağı bi çok genç giriyo AB'ye. AB'nin yaş ortalamı bayağı bi yaşlı, Türkiye'nin yaş ortamı bayağı bi genç olduğu için yani AB'ye bayağı bi faydalı olabilir. Eee Türkiye için de faydalı olabilir tabii ki. Ya dediğim gibi sonuçta

böyle birliğe girdiğin zaman sınırlar kalkıyo, sınırlar kalktığı için de mobilite en önemlisi o.

M: evet zaten ülkelerin korktuğu da o, bi sürü gencin gelmesi.

F: ya ama yani o gençlerin de gelmemesi için ya da bi takım gençler gelmemesi için o ülkeyi kalkındırmak gerek yani ab nin kendi elinde sonuçta

M: ya zaten şöyle bişey var, Türkiye AB' ye girecek düzeye geldiğinde tersine göç bile olabilir, insanlara Avrupa'ya gitmek cazip gelmeyebilir.

F: ya sanırım birçok Almanya'da nord nord, batı kuzey mi oluyo yukarısı kuzey Avrupalılar biçoğu Türkiye'de yani yazlık alırlar ya da p şekilde yani Türkiye'ye para aktarırlar. Avrupaya hangi gençler gider eee, doğu doğudan birçok aileler gönderir. A o da doğuyu kalkındırmak gerekir e bu da zaten Türkiyenin bi eksisi olduğunu söylemiştim. Doğu kalkındığı an hem abye girme şansları daha büyük olur Türkiyenin hem de Avrupanın bu korkusu kaçır.

M: e zaten doğunun kalkınması AB için olmamalı, AB olsa da olmasa da kalkınması gerekiyor, insanlar için. Bir düzelme olacaksa dışarıdan bir güçle oluyor, içeriden bir uğraş insanların isteğiyle bir çaba olmuyor. O yüzden her zaman bir AB' ye ihtiyacımız var. O sayede belki biraz daha insan hakları düzelir.

F: onların korkusundan zaten, AKP ne yaptıysa şimdiye kadar onların korkusundan yaptı.

M:Almanya'da neler konuşuluyor, ne haberler var?

F: aynen Shröder'in hayatı konuşuluyor.

M: ne olmuş Shröder'in hayatına?

F: şey işte kitap yazdı bi de Merkel'i kritizise etti, geserksha...nın Türkçesi ne geserkshaft, işçi dernekleri

M: iş işçi bulma kurumu, sendika

F: sendika hah sendikaların hatasını bu sosyal durumun sendikaların çok büyük bi hatası olduğunu söylüyor. Yani sonuçta sosyal demokratları son seçimlerde ııı sendikalar bayağı bir yardı o yüzden de hristiyan demokratların seçimleri kazandığını söylüyor ve bence de çok haklı.

M: Merkel şu aralar ne yapıyor

F: valla birçok şey yapıyor da işey yarar bişey yok. Başbakan olarak Almanyayı temsil etmeye çalışıyo, amerikayla yakınlaşıyo, sosyal demokratlar çekiniyodu bundan tabii ki. Sosyal demokratlar arasında sol daha da sol görüşlü olanlar amerikanın ideolojisine karlı olduğu için yani daha doğrusu bushun ideolojisine karşı olduğu için Shröder yapamamıştı bunu Merkel daha bi rahat daha bi rahat.

M: peki bu en son Lübnan olayında ne oldu?

F: Almanya dışta kalmaya çalışıyodu, tabii İsraille ilgili bi konu olduğuda Almanya biraz çekiniyo, şimdi gitti oraya gemilerini gönderdi. Yani olacak iş değil bence Almanyanın karışması yanlış

M: bence kimsenin karışmaması gerekirdi

F: evet Amerikanın

M: Amerika zaten kendi ülkesi dışında her yere karışıyor.

F: dış politikasını güçlendiriyö yani millet iç politikasını görmesin diye kendi ülkesindeki hataları görmesin diye gidiyo oraya saldırıyo, buraya saldırıyo. Sonuçta bi bakımdan da silah satmak için tabii ki kendi endüstrisi geliştirmek için.

M: peki Almanlar Türkiye'nin AB'ye girmesini istiyor mu?

F: isteyenler var istemeyenler de var, 50 50

M: 50 50 mi

F: karşı olan daha çok vardır fazla mı isteyen vardır...yo bence halkatan birçok kişi istiyodur tabii ki Türklerin arasından özellikle.

M: e tabii buradaki Türklerle ve onlarla işbirliği olanlar istiyordur da...

F: benim tanıdığım herkes istiyoy yani benim çevremden

M: senin çevrende ne kadar Alman var

F: ya dediğim gibi çok az olduğu için 50 50. bence 50 50 tam ortasını yakalamışız. Ya sonuçta partilere baktığımız zaman, spd istiyoy, cdu istemiyo 50 50 saydığın zaman tamam işte bi yarısı istiyoy bi yarısı istemiyo. Yeşiller istiyoy eee pdf istiyoy solcular ee cdu cdu dan sağ olanlar da istemiyo ya tam ortasına böldü mü 50 50 diyebilirsin aşağı yukarı... olmaya dabilir.

M: peki buradaki Türkler ve diğer yabancı kökenliler yeteri kadar temsil ediliyor mu?

F: buradaki Türkler... eyalet seçimlerinde kaç kişiydi bayağı bi

M:8

F:8 kişi Berlin parlamentosuna girdi de bi de şey ını ne deniliyo, küçük yerel parlamentolar var onları saydım mı bayağı bi 30 un üstünde yabancı girdi. Yani bayağı bi yabancılar girdi, 30 un üstünde de 15 16 Türk var yani... bayağı birçok ama Berlin'de böyle olduğunu biliyorum yani Almanya genelinde bayağı bi sonuçta Almanya parlamentosunda hiç Türk yok. Sonuçta bi Cem Özdemir vardı o da Avrupa parlamentosuna gitti.

M: genel olarak etnik gruplar yeteri kadar kendini temsil edebiliyorlar mı?

F: ya yeteri olarak tabii ki yeterli midir, yetersiz midir bilemicem de eskisine nazaran bayağı bi gelişim var diyelim.

M: ama genel olarak bakıldığında o kadar

F: Almanya genelinde bakıldığında yok o kadar evet. Zaten Almanya parlamentosunun eksigi, orada hiç yabancı yok. Düşünüyüm hiç Türk olmadığını biliyorum ama cem özdemirin dışında o da çıktığı için.

M: ama sadece Türk olarak düşünme Kürdü var, Arabı var...

F: doğru ben Kürd alevisi olduğum için ama ne parlamentoda ne Türk var ne Kürt var ama Berlin'de bayağı bi güzel bikaç Türk de var o da bayağı bi hoşuma gidiyo yani.

M: siyasi tercihler yapılırken, sen kendini de düşünebilirsin, neye göre insanlar partilere oy veriyorlar?

F: ben azınlık haklarını kim daha çok savunuyosa yabancıları daha çok savunuyosa bi de sosyal hakları daha çok savunan ını partileri seçmeyi tercih ediyorum. Seçime gittiğim zaman SPD vardır, yeşiller vardır e bi de PDF vardır yani bu üçü arasında seçim genelde sosyal demokratları seçiyorum ama bu işin fazla bi alternatifi yok bence. Son zamanlarda bayağı birçok Türk CDU yu da seçmeye başlamış. CDU nun kendi kampanyaları var yabancılaraya yönelik e birçok üye topladılar son zamanlarda.

M: bi de mesela Türkiye'de sağ partilere verecek adam, hiçbir şekilde kafasındaki ideolojilere de uymasa burada sol partilere oy verebilir mi?

F: sonuçta onun Türkiye'deki sağcılığı Türk milliyetçiliğine dayandığı için burada tabii ki o partilere... saçma olsa da evet

M: saçma geliyor düşününce...

M: peki din ne kadar öne çıkıyor?

F: bilemiycem, bende hiç ön plana çıkmadığı için.

M: Ama genel olarak baktığında, hristiyanlıktan dolayı mı acaba CDU başa geçti?

F: ını sanmam yani tabii ki Berlin de Berlin için konuşabilirim, Bayern de farklı Bayern de tabii ki dinle çok bağlı oldukları için csu yu seçiyolar genelde. Berlin'de öyle bi sorun yok sanırım daha fazla.. anlamda seçiyolar, dini anlamda fazla seçen yok.

M: sorular bitti, senin eklemek istediğin bir şey var mı?

F: çok şey anlattığım için, sorular bayağı bi güzeldi

M: şunu da bilsen iyi olur dediğin bir şey var mı?

F: Berlin’de şöyle bi sorun da var, burada yaşayan yabancılar kendi şeklinde gruplaşıyorlar yani Kürtler biz kürdüz, Türkler biz Türküz her millet kendilerine göre Araplar şey diyorlar. Yani bir birlik beraberlik yok, düşünceyi şu konuda aynı fikirdeyim ama beraber mücadele yine de yok bence yanlış sonuçta Türkiye siyasetine bakıp karar veriyorlar. Buradaki bi Kürt grubu tbyle birlikte çalışmaz Almanya’daki yabancı politikaları düşünceleri aynı da olsa belirli bi zıtlık var onlara karşı. Bence yanlış çünkü Almanya siyasetinde bu Türklük Kürtlük ortaya çıkmıyo, bi Alman için kürdüm dediğin zaman eee Türke Türke yani Türksün, ne konuşuyosun, Türkçe konuşuyosun. Onlar için yabancısın yani Almanya’da yani siyaset yaptığın zaman bu konulara dikkat etmen gerekli. Buradaki birçok kurumlar yani TBB nin dışında, Türkiye politikasını Almanya’da yapıyorlar. Bence çok saçma, hiç gereği de yok yani.

Erkan & Gürkan

M: merhabalar hoşgeldiniz, ne var ne yok?

E:merhaba hoşbulduk, nolsun işte herşey gördüğün bildiğin gibi iyiyiz siz nasılsınız?

M: iyiyim nolsun...

E: Gürkan sen nasılsın?

G: çok iyiyim sağlığma duacıyım...

M: ne yapıyorsun sen?

E: napiyim okula gidiyorum

M: ne okuyorsun?

E: Türkçe reali yapıyorum diplomayı alamadım yani diplomayı almaya çalışıyorum.orta yani ortadaki diploma ne iyi ne kötü.

M: annen baban ne yapıyor nasıllar?

E: allaha şükür onlar da iyiler

M: kaç kardeşiniz?

E: dört kardeşim en ufağı kız en büyük abim. Babam işçi devlette göya işsizler ama iş yapıyo. Annem de evde babam da çalışıyo meyve sebze. Abim babamla birlikte çalışıyo, ben de gidip geliyorum.

M: Türkiye’de kimler var?

E: Türkiye’de amcalarım var anneannem var başka kimse yok. Ama Fransa’da bi teyzem var batıda İngiltere’de bi amcam var o kadar. Başka Almanya’da burada amcalarım var onlar da Berlin’deler

M: yakın mısınız? Aynı mahalle mi?

E: aynı mahalle değil aynı semt işte.

M: buraya ilk nasıl gelmişler?

E: ben kendim geldim 7 yaşında Türkiye’deydim sonra buraya geldim işte, babam tabii bizden önce buradaydı. Abimlen ben biz beraber buraya geldik öbürleri işte burada doğdu.

M: annen baban nasıl gelmişler buraya?

E: bilmiyom ki...

M: anlatmıyorlar mı?

E: sormadım. Geldiler işte buraya

M: başlarından geçenleri hiç mi anlatmıyorlar...

E: babam ilk geldiğinde çalışıyordu burada işçiydi işi vardı sonra fabrika başka yere taşındı Berlin’den çıktı. Sonra babam da gitmedi burada kaldı, babamı da çağırdılar gitmedi o burada kaldı işte şimdi o burada yaşıyo. Sonraya da annem işte biz geldik.

M: iyi memnun musun buraya geldiğine?

E:Türkiye’de yaşam zor, millet buraya gelmek istiyio işte şu anda Türkiye’deki insanlar da hevesleniyorlar buraya gelmeye, işte geliyolar, bi beş sene sonra geldiklerine pişman

oluyo. Ya burada yani kimse aç kalmaz Almanya'da ama Türkiye'de işte aç kalanlar çok.

M: tavsiye eder misin peki buraya gelmek isteyenlere?

E: yani hem gel derim hem de gelme derim. Yani buradaki şeyler Türkiye'deki gibi değil. Burada yani şey olan aç kalmıyo yani burada Türkiye'de aç kalanlar çok.

G: eski zamanlarda buraya geliyolardı işte çok fabrikalar vardı benim de babam dedem falan anlatıyo işte o zamanlar geldiklerine değiyomuş, işte orada çok iş var ama şimdi hemen hemen burası da öyle olacak o yüzden şimdiki insanlara tavsiye etmem buraya gelmelerini. Maddiyat daha iyi ama orada da maneviyat daha iyi çünkü insan kendi vatani ama burada insan yine de gurbette eskisi kadar da geldiklerine değmiyo çünkü burada da hiçbirşey yok ama enin dediği gibi burada insan aç kalmıyo.

M: ne yapıyorsun sen burada, bir gününü anlat mesela

E: okula gidiyom geliyom sonra arkadaşlarımla yanına geliyom onlarla oturuyom konuşuyom maç bakmaya gidiyoruz beraber sinemaya gidiyoruz felan işte.

M: nerelere takılıyorsunuz?

E: Kudamm var, Postdammer Platz var hep bunlar Berlinin central yerleri.

G:Hani Berlin, bişey yapmak istersen gidilecek çok yer var ama biz çoğunlukla bi caddedeyiz. Bişey de yapmak istersek bayağı seçeneklerimiz oluyo. Yani insan hep burada bişey yapmak istedikten sonra cebinde de biraz parası olduktan sonra güzel zaman geçirebilir.

M: arkadaş ortamları nasıl?

G: çoğunlukla arkadaş ortamları hep aynı dilden aynı dinden oluyo. Öyle biraz ayrımcılık oluyo. Yani ayrımcılık derken kimse kimseye öyle düşmanlık yapmıyo da ama mesela bi Türk bi Türkün yanında kendini daha iyi hissediyö bi Almanın yanındaykenden. Aynı aslında Türkiye'dekiler bazen zannediyö buradakiler işte Almanlaşmış biraz şeyolmuş ama aslında hiç alakası yok. Çünkü hani aslında gurur da duyabilirler hani çoğunluk burada doğmuşuz burada büyümüşüz ama halen ne bileyim bi Türkiyenin maçı olsun bi şeyi olsun, o kadar Türk burada biraraya geliyo hiçbi zaman geldikleri yeri unutmamışlar. O yüzden aslında gurur duyulacak bişey.

M: tuttuğunuz takımlar var mı?

E&G: fenerbahçe

G: birgün şükrü saraçoğlu stadına gitmeyi çok isterim

E: gideriz dee

M: ne tarz müzik dinlersiniz?

E: burada Türkçe dinliyoruz sonra ingilizce hip hop dinliyoruz.

G: burada var çoğunlukla arabesk dinliyo. Gençler ben de dahil, bizim grup da dahil.

M: kim var sevdiğin mesela?

E: mesela İbrahim Tatlıses hemen hemen herkes dinler burada küçüğünden büyüğüne kadar, Türk hatta arabı bile dinler.

G: bu tür sanatçılar dinlenir arabesk ne bileyim, Azer Bülbül, bi Ahmet Kaya olsun yani bunlar hiçbi zaman unutulmayan unutulmamış sanatçılar. Burada yaşasak da binlerce kilometrelerce uzaktayız ama kalbimiz hala orada.

M: Sen ne dersin?

E: aynen işte arkadaşın dediği gibi...

M: konserler oluyor burada geliyorlar, en son kimler geldi? G: İbrahim Tatlıses geldi, geçen kışın gelmişti

E: yok yaa en az 3 4 sene oluyo geleli.

G: kışın geldi İbrahim Tatlıses ama konser vermedi burada o fabrikası açıldı ya... artık kulağımızda değil aynı zamanda midemizde de.

G: Almanya'da dünya kupası vardı geçenlerde biliyosun, bayağı çok üzüldük, Türkiyenn böyle şanssızca gelmemesine, bayağı olaylar oldu maçtan sonra, aslında buraya gelselerdi ne bileyim sanki ev sahipliği yapacaklardı kendileri için de büyük avantaj olurdu maalesef iyi değerlendiremediler...

E: böyle fırsat kolay kolay gelmez... Kore'de Japonya'da 3. olan takım burada birinci olurdu ama işte maalesef olmadı.

G: maçtan sonra çıkan olaylar falan...

M: nasıl anlaşıyorsunuz, anne babanla, kardeşlerinle?

E: aramızda hiçkimsenin bi problemi yok yani tabii arasına tartışma oluyo anne babaylan, biz de arkadaşlar arasında gelip dertleşiyoz tabii ki.

M: nelerden çıkıyor genel olarak?

E: ya genellikle okul olmazsa, diyelim çocuk okul bitiyö, burada insan bi 10 sene sonra okuldan bıkiyo yani...

G: ya aslında kızdıkları şey aslında bize kıyamamaları mesela onlar istiyö ki okuyalım temiz. İşte sabah 9 10 da işe gidelim, belirli maaşımız olsun belirli bi işimiz mesleğimiz olsun. Yoksa şimdi de iş var sabah 6 da buzdolabında ama işte kıyamıyolar kıyamadıkları için kızıyorlar, niye böyle yaptın. Sorunlar hep böyle çıkıyo. Mesela annem diyo, eskiden okul bittikten sonra direk fabrikaya gidiyoduk, orada çalışıyoduk ama artık öyle imkanlar da kalmadı ya okuyacaksın ya da devlete sığınacaksın 3 5 kuruş alacaksın başka da bişey yok.

M: çok karışır lar mı?

E: karışıyorlar tabii, burada bütün Türk aileleri aama Araplar öyle değil işte. Ama burada Türkmüş Kürtmüş problem çok. Misal babası diyo gitme şuray ya da saat 10da evde ol. Ama tabii ki kötülük amacından değil yani biliyolar, caddeleri görüyolar. Kötülükler dönüyo, esrarıymış, alkolüymüş, hırsızlığımış görüyoşar tabii duyuyolar sonra istemiyolar kendi çocukları öyle yollara düşmesini. Biz de tabii mecbur, annemiz babamız mecbur dinlemek zorundayız.

M: buradaki hayatını Türkiye'deki kuzenlerinle falan karşılaştırdığında onlar senden farklı mı yaşıyor? Bu arada memleket neresi senin?

E: baba tarafı Gaziantep baba tarafı Urfa. Oraya gittiğim zaman mesela mesela dedemgil, amcalarım olsun hayatta bambaşka sanki başka bi dünyaya gidiyorum. Ama farkettim ki oradaki insanlar çok daha sağlıklı büyüyolar.

M: nasıl yani

E: ya mesela burada sebze meyve çok değişik hormonlar şu bu. Onlar hiç değilse yediği şeyleri biliyolar çünkü kendi imalatları. Ya da mesela onlar manevi açıdan da daha iyi mesela ben bi Türkiye'ye gittiğim zaman hepsi mesela köyde yaşıyolar, hepsi birarada. Dede torular çocuk şu bu...

M: sence iyi bir şey mi bu kadar bir arada yaşamak?

E: bence iyi bişey insan huzur yani ben benim gözümde öyle yani. Güzel bişey hepsi birarada. Bayramlarda seyranlarda he biradalar. Burada mesela anan baban olmadı mı, burada çok akraba var kirveler şu bu ama ananın babanın yerini tutmuyo. Mesela annem her telefondan sonra ep bi ağlar yani, kapıyıp nedir bu gurbet. Babam da her zaman diyo zaten biz buraya çalışmaya geldik, para kazanmaya biz burada ölmicez elbet vatanımıza geri dönücez. Yani buradaki Türklerin amacı da burada ölmek değil aslında üç beş kuruş kazanıp güzel yatırım yapıpı çocuklarını garantiye alıp gene Türkiye'ye dönmek.

M: arkadaş çevresi, yaptıkları şeyler senden farklı mı?

E: ya aslında çok farklı değil ya onlar da mesela görüyorum gençler. Başka ortamlar ama hemen hemen bana aynı şey geliyo. Yalnız bizden beklentileri çok fazla oluyo, avro olduğumuz için Almanya'da onların gözünde çok büyük geliyo, iki kelime hele Almanca konuştuk mu zannediyolar biz çok başkayız onlardan halbu ki ben kendimi

hayatta onlardan daha üstün görmem. Akrabamdır hani sonuçta biz oradan gelmişiz. Maddi yönden biz belki üstün şeyimiz vardır onlara göre ama çok abartıyorlar. Mesela daha demin de dedim, şimdiki Türklere buraya gelmelerini hiçbi zaman tavsiye etmem kendi vatanlarında dursunlar çünkü burada da hiçbirşey yok artık.

M: senin memleket neresi?

G: benimki Urfa. Asıl ekleyecek bişey yok arkadaşım dediği gibi benim adıma da konuştu, söylemek istediklerimi, o benden önce söyledi.

M: peki sence aile baskısı olarak buraya kıyasla nasıl?

G: ben tabii ki daha rahatım burada, güzel evim var, güzel yerler var burada. Benim misal amcaoğlum kuzenlerim orada tarlalarda yani Türkiye’de köylerde ben amcam yani hepsi köylerde. Kendim gittim gördüm napıyorlar diye yani çalışıyorlar yani tarlalarda çalışıyorlar yazın gittim işte gördüm tarlalarda çalışıyorlar, meyvesini, sebzesini toplayıp gidip satıp öyle paralarını felan çıkarıyorlar, buradaki hayattan daha güzel değil yani. Onların orada üç ay kazandığını burada millet evlerinde oturarak kazanıyor evde hiçbirşey yapmayarak. Millet de öyle şeylere özeniyorlar, çünkü orada yardım mardım yok, işte öyle şeylere özenip buraya gelmek istiyorlar.

E: mesela ben bazıları düşündüğüm zaman ne bileyim biz burada okula gidebiliyoruz o imkanımız var, yediğimiz önümüzde yemediğimiz arkamızda bayağı boş zamanımız oluyor, kimsenin bizden büyük eklentileri olmuyo burada anne babadan, boş zamanımız oluyor, gez toz işte kız arkadaşta şuydu, mesela köyde mesela bizim ailelerimiz, dedelerimiz şehirden gelmediği için fazla şehirdeki yaşantıları da fazla bilmiyorum yani. Tahmin ediyorum ama fazla detaylarına giremiyorum. Mesela ben gördüğümde ne bileyim, çoğunlukla hep çalışıyorlar tarlalarda ama yine de farkettiler onların manevi durumu sanki daha iyi maddi olmasa da manevi huzurları.

M: peki İstanbul’daki hayatı biliyor musun az çok?

E: ya İstanbul’daki hayatı hiç gitmedim İstanbul’a ama televizyonda ne bileyim tahmin edebiliyorum yani.

M: ama farklı İstanbullar var

E: tahmin ettiğim orada çok büyük sınıf şeyleri var çok büyük yani.

E: mesela ben bi köye gittiğimde herkes aynı ayarda, ne bileyim bi Gaziantep gittiğim de fazla şey yok ama İstanbul’da bayağı bi fark var. Kimi bayağı üstün, zengin, kimi işte orta kimi çok fakir.

M: Sokakta yaşayan çocuklar var

G: işte burada öyle bişey yok mesela ben Berlin’de o mesela hoşuma gidiyo, çok demokratik bir yer. Kimse kimseden üstün değil, herkesin giydiğini başkası da giyebiliyor. Yani fark yok yok şu öyleymiş yani giyimden tarzdan hemen anlaşılıyor heralde, kim biraz maddi durumu iyidir, kimin değil. Ama burada öyle bişey yok, herkesin giydiğini öbürü de giyinebiliyo o yüzden burası daha şey oluyor. Ha arkadaş ortamları da böyle kuruluyo, kimin ailesi biraz üstünse o onlan oluyor, kim biraz parası azsa o onnan, öyle gruplar öyle . burada öyle bişey yok ama.

M: nasıl insanlarla arkadaşlık kuruyorsun?

G: benim sürekli beraber olduğum arkadaşlarım küçüklük arkadaşlarım yani onlarla beraber büyüdüm. Mahalle arkadaşlarım onlarla beraber büyüdüm. Çok şey var selamlaştığım kişi çok burada ama onlar bu beraber büyüdüklerim başka oluyor, insan onları küçüklüğünden beri tanıdığı için daha çok güvenebiliyo. Ben halen onlarla küçüklüğümünden beri de halen onlarla beraberim işte.

M: peki, farklı yerlerden gelen arkadaşların da var mı?

G: elbet var Türkiye dışından var ama kontağım yok fazla.

G: benim de Türkiye’de var görüşüyoruz tatile gittiğimde antalya felan ama telefonlaştığım...

M: Almanlar'dan arkadaşların var mı?

E: açıkçası hiç öyle, Almanlarla merhabalaşırım ama gel bugün bişey yapalım, gel bugün takılalım falan öyle bi samimiyetim hiç yok sorunum da yok ama gel bunu yapalım şunu yapalım da yok.

G: tabii oluyo görüyon dışarıda bi Türkün bi Almanla gezdiğini görüyon. Ama Türk de yani artık Türk adına geçmiyo öyle demem yani çocuk saçını boyatıyo, bilmem çizgi mizgi yapıyo, böyle, eli kolu boş böyle sorf alkol malkol içiyo.

G: yani herkes burada arkadaşlık ortamını kuruyo böyle, 16 17 den sonra tanışanlar öyle fazla içiçe girmiyö. O küçüklükten kurulan bi arkadaşlık oluyo işte temel iyise de devam ediyö öyle öyle işte birbirlerinin yerini kimse tutmuyo.

E: valla içi temiz olsun yeter bana, bi kötülüğü olmasın başka bişey istemem. Yani onlan gezip anlaşılabilecem o da önemli zaten arkadaşnan anlaşmak. Ben yani allaha şükür yedi tane süper arkadaşım var hepsi birbirinden iyi.

G: çoğunluk yani bizim grubumuz 8 kişi yani kimsenin de bi başkasından farkı yok yani hepimiz aynıyız buluşuruz, konuşuruz, hepsi Türk hemen hemen hepimiz birbirimizi ufaklığımızdan beri tanırız. Herkes burada büyüdü hepimiz. Çoğunlukla aile tanışiyo fazla samimi olmasa da en azından bi gördükleri zaman bi bayram kutlamaları ya da ne bileyim bi selamlaşmaları her zaman oluyo yani...

M: sen ne dersin?

E: arkadaşın dediği gibi diyecek fazla bişey yok.

M: babanın işleri nasıl gidiyor, mahallede mi manavlık yapıyor?

E: işte semtten semte sürüyor imbislere restoranlara felan. Arabaylan öbür marketlere işte bu ticaret oradan alıp oraya satmak. Halden alıp işte dükkanlara satmak

G: işte babam da halde çalışiyo ama sebze bölümünde değil, et bölümünde. İşte ağabeyim babam bi de ben

M: toptancılık gibi

G: he toptancılık mesela ne bileyim biz et alıyoruz mesela kilosunu 1. 20 den alıp 1.30 a satıyoruz. Kilo başı 10 cent kar kalıyo. Ama tabii bu işlerde tonlar oynadığı için 10 centten iyi kar kalıyo. Böyle kendi provizyonuna göre kar yapıp öyle. Annem şimdi evde daha önce bi 10 sene kadar çalıştı Siemenste çalıştı şimdi evde.

E: benim anam annem geldikten sonra çalışmadı burada ev hanımı kaldı. Babam sırf çalıştı.

M: işlerini nasıl kuruyor, kimlerle çalışıyor?

E: işlerini Türklerle yapıyor genelde

M: tanıdık bağlantılarıyla mı kuruyor?

E: tanımadığı kişilerle de yapıyor tanıdığı kişilerle de ama tanımadığı kişiyi tanıdığı kişilerle yani şey yapar yani. Misal o dükkana gidiyo tanıdığı birisine o diyo benim bi arkadaş var o da senden alır öyle arkadaş oluyolar hepsi.

M: tanıtım yapıyorlar mı

E: yok reklam falan yok, kendileri buluyolar.

G: aslında işte onun babası da benim babam da ticaretten uğraştıkları için fazla önemli değil tanıyo mu tanımiyo mu... çünkü iş ticarete geldimmi dostluk bi yana oluyo iş bi yana. İş görüşmesinde herkes kendini işine nasıl gelirse herkes kendi çıkar yolunu düşünüyö. O yüzden tanıyip tanımaması önemli değil. Herkes kendi işinin karını yaptıktan sonra...

M: peki memnunlar mı?

G: çok şükür

M: başkasının yanında çalışmaktan daha mı iyi

E: evet tabii ki insan kendi çalışmak başka oluyo yani kendi zamanını veriyo. Kaçtan kaçta kadar çalışacak, ne zaman gidecek.

G: ya da mesela benim babam şimdi yalnız çalışıyo o yüzden bennen abime de onun yanında çalışma imkanı veriyö. Çok önemli bu mesela tamam öyle aman aman bi iş olmasa da sokakta sürtmekten daha iyidir. Hiç değilse bişeynen uğraşıyosun, ufak tefek bişey öğreniyosun. A mesela benim babam şu anda kazandığı parayı aynen kazansa bi yerde işçi olarak ama benim abimin imanı olmiyacaktı onun yanında çalışmaya. Aslında daha iyi böylesi.

M: peki hiç bir Alman işverenin yanında çalıştı mı baban?

E: babam Alman fabrikasında çalıştı. O zaman kendisi diyo daha iyiydi diyo yani, o da iyiydi bu da iyi.

G: mesela benim annem diyo biz ilk geldiğimiz zamanlar bile, ilk başta zaten dedemgil gelmiş 60'da felan.

M: annen baban burada mı doğmuş?

G: yok dedem geldi buraya annem Türkiye'de kaldı, işte o da hemen hemen bi 13 14 yaşına gelince dedem onu da getirmiş. Şimdi mesela annem diyo, biz fabrikada çalışırdık, dedem, kira 100 marktı diyo e gelirimiz de 2000 3000 marktı diyo rahat yetiyodu. Ama şimdi mesela bizim kiramız 800 euro yani eski zamanın 10 katı neredeyse e geliri de insanların geliri de daha fazla artmadı ama gider çok oldu. O yüzden diyorum ya burada şartlar da kolay değil yani. Eskiye göre kıyaslandığı zaman bayağı bi büyük değişiklikler var yani istatistikler öyle gösteriyö.

M: sizler burada rahat hissediyö musunuz? Senden başlayalım konuşmaya?

E: nasıl?

M: rahat mısın burada yaşamaktan?

E: yoo allaha bin şükür iyi herşey yolunda

M: Alman kökenli olmadığın için annen baban Türkiye'den gelmiş olduğu için sana farklı davranıldığını hissediyö musun?

E: hissedemiyoruz çünkü mesela bu oturduğumuz semt sırf Türk. Sokakta bile duyuyoruz mesela iki kilo mandalin şu kadar hani insan kendini tam Türkiye'de hissediyö o yüzden. Yani sırf Türk hani sayılı Türk olsa olabilirdi belki ama şimdi hangi birinden uğraşacaklar ki öyle bişey yok zaten.

M: semte göre değişiyö o zaman.

G: e elbette mesela Almanların bi semtine gitsen belki brazcık dışlanırsın ama burada hepsi Türk yani.

M: mesela biri şöyle bir şey anlattı, markete alışverişe gittiğinde, kasiyer önündeki Alman kadına çok güzel güleryüzlü davranıyö, bana gelince bi asık suratlı yüzüme bile bakmadan tek kelime etmeden...

E: var öyle çok var çünkü. Ya mesela ben Türkler hariç mesela Polonlar buraya geliyöler, burada doğup büyüyöler mesela biz Polonuz demiyöler biz Almanız diyöler hani geldikleri yeri unutuyöler. Mesela eskiye baktığın zaman, sporcular, futbolcular, onlar burada doğup büyüyö, Almanı oluyöler ama sonunda gidiyöler, Türk milli takımı için oynuyöler bu da onların fazla aslında işine gelmiyö. Çünkü buradakiler niye unutmuyöler da Alman gibi olmuyöler hani halen Türk kanları taşıdıkları için halen Türk gibi davranıyöler, huyları değişmiyö. Ha o da onların , onlar istiyo biz aynı Alman gibi olalım, biz Almanız diyelim, onlar gibi davranalım. İşte ama buradakiler öyle değil belki bazıları o yüzden şey oluyödur.

G: arkadaşın dediğı gibi...

M: başka bişey eklemeyecek misin.. Mesela Türkiye'ye tatile geldin, bitti Almanya'ya dönüyorsun "oh nihayet, bildiğim mahalleye evime dönüyörum" diye rahatlıyö musun mesela pilot Almanca konuşmaya başlayınca alıştığım yere bildiğim yere dönüyörum hissi oluyö mu?

E: burada Türkler tatil yaparsa Türkiye’de gelirken hepsi pişman oluyo geldiğine, diyo ki keşke Türkiye’de kalsaydım o kadar iyi insanlar var diyo yani orada kalmak istiyolar...

M: sen ev olarak Berlin’i mi görüyorsun o zaman Urfayı mı görüyorsun?

E: ben ev olarak o zaman kendi memleketimi görüyom. Buraya gelince yine kendimi bir yabancı gibi hissediyom.

M: ama burada doğdun büyüdün arkadaşların burada niye öyle hissediyorsun?

E: gurbet bu

M: öyle mi sence...

E: sırf bende de değil. ben ne zaman tatile gidip gelirken hep orada kalmak istiyodum orada ailem felan var kendimi orada daha iyi hissediyom. Ama tabii ki buraya geliyom, gene işte alışıyom.

M: peki burada niye yabancı hissediyorsun? Ne yabancı hissettiriyor burada?

Arkadaşların, çevren hep Türkiye’den gelenler...

E: insan her zaman kendi memleketini sever. Çoğu insanda öyle bilmiyorum öbür insanlarda nasıl.

G: ben kendi adıma konuşmak istiyorum, şimdi ben elbet burada bi sene boyunca Türkiyeyi çok özliyorum ama ben onun dediğine ben kendi adıma konuşayım, ben fazla katılmıyorum. Ben mesela 5 6 hafta kaldığım zaman her ne kadar ben Türküm işte o benim vatanım babam vatanım desem de burayı iple çekiyom yani burayı özliyorum yani sırf arkadaşlık ortamı bile onu bile çok özliyorum. Yani oraya bi 5 hata falan kaldığım zaman orada anlıyorum ki ben Türkiye’de yaşayamam. Yani biz gördük öyleyiz ki yani bizim kökenimiz Türk ama ben buradaki ortama alışmışım artık. Oraya gittiğim zaman da burayı çok özliyorum mesela çünkü burada ne bileyim orada Türkler çok ama burada da çok hani bi değişiklik yok aslında hani ben yaşayamazdım açıkçası. Yani oraya gittim mi burayı gerçekten çok özliyorum. Sırf arkadaşlarım bi tek sırf sebeplerden biri sırf arkadaşlarım yani. Onlar aklıma geldikçe sırf buraya gelmek istiyorum bi iki hafta hasret gideriyom ondan sonra yine burayı özlemeye başlıyom. Yani bende öyle.

M: burada farklı olduğunuzu hissediyor musunuz? Mesela diyelim bir Almanla telefonda konuştun, seni daha önce hiç görmemiş bir Alman sesinden Türk olduğunu anlar mı?

E: yani onu bilemem.

M: hiç öyle bir şey gelmedi mi başına?

E: yok burada Almanların Almanca konuşması başka oluyo bi de Türklerin başka dil aynı olmuyo. Tabii burada Türkler de Almanca konuşabiliyo yani iyi konuşan da var kötü konuşan da var ama tabii bi Almanın konuşması başka bi de Türkün konuşması başka ama tabii insan anlar yani bi Alman konuşursa anlar yani Alman olduğunu ama bi Türk birisinin konuştuğunu anlıyon. Bi Arap diyelim Almancayı süper bilse bile hiçbi zaman Alman sanmazsın telefonda. Çünkü dili öyle dönmüş ki adamın...

G: Almanların onların diyalogları da bi başka oluyo yani, onun dediği gibi insan hemen anlıyo, bi yabancı ne kadar Almanca iyi konuşsa bile hemen anlaşılıyo yani onların diyalogları böyle biraz daha başka. Tam şiveleri filan çok değişik. Mesela nasıl bi antepi İstanbula gitse hemen belli oluyo İstanbullu olmadığı çünkü ş.. birbirlerini anlıyolar tabii yani o antepinin de Türkçesi iyi ama o diyalog o şiveden hemen anlıyo mesela. İşte aynen burada da öyle.

M: peki herşeyi bir yana bırak da ayrımcılık var der misin?

G: ayrımcılık var da diyemeyiz yok da diyemeyiz çünkü hiçkimse diyemez durup dururken. Sen gittin bi Almandan bişey istedin, o da yok dedi direk yüzüne diyemezsin, sen yabancı düşmanısın belki içinde vardır. Yani yüzde bi milyon var. Mesela burada

Türklerin bu kadar çok olması, birbirlerini bu kadar tutmaları elbette çekemeyen çok Alman vardır ama bi o kadar da iyi Almanlar vardır. Yani hiçbi zaman kimse diyemez yani Almanlar kötü, Almanlar işte yabancıları sevmiyo, işte o yüzden bu soruya cevap vermek biraz zor yani. Tabii kimi direk atılır, evet hepsi yabancı düşmanı diye ama yanlış aslında o yüzden yok ama iki çeşidi de var o yüzden cevap verilmez aslında.

E: bence de öyle yani söyliyeceğimi o söyliyo, fazlasını da söyliyo.

M: peki sen, okulda olsun, alışveriş yaparken, sokakta sadece Almanların bulunduğu ortamlarda farklı bir davranış hissediyor musun?

E: şimdiye kadar farklı bişey hissetmedim. Tabii burada yeni sınıfa girersen herkes şeyoluyo, kimse kimseyle konuşmuyo.

M: okuduğun sınıf?

E: yine çoğu Alman benim sınıfta.

M: hoca nasıl davranıyor?

E: yani bi Türk gibi davranıyor bana. Misal şimdi biz, burada Almanlar yani bi Alman öbür Almandan sigara istesin burada satıyorlar, yani burada vermiyorlar. Para istiyorlar yani bunlar cimri buradaki Almanlar. Hepsi değil şimdi hepsinin adına konuşmuyum, benim sınıfta görüyorum benim yanımda olan şeyler anlatıyorum. Misal bi Alman cebinde sigarası yok öbür Almandan sigara istiyo bana bi tane verir misin. Öbürünü de görüyorum cebinde daha sigarası dolu. Çocuk yok diyo hep sana veriyorum veriyorum benimki bitiyö. Sonra ben çıkardım verdim al dedim ben sana bedavaya vereyim al iç yani.

M: mesela bir arkadaşım anlattı bana da yolda kalmış arabası bozulmuş, bir Alman arkadaşını aramış yakınlarında oturan gel beni al diye. O da demiş tamam ama depoyu doldurursun.

G: yani işte öyle Almanlar öyle mesela şimdi iyi yanlarını söylicem, kötü yanlarını mesela bayram vardı her ne kadar müslüman ülkede yaşamasak da saygı duyup bize şey veriyorlar, yani tatil veriyorlar. Ama mesela kötü yanı da mesela bizim hele çok sık başımıza geliyo. Biz grup halinde çok olduğumuz için 6 7 8 kişi saat 10 u geçti mi akşam polis arabası geçti mi anında yanımızda durur her zaman durdurur kontrol eder.

M: sizden şüpheleniyorlar yani.

G: aslında kötü bişey değil, kimlik felan kontrol ediyorlar ama etrafa karşı insan biraz utanıyo. M: peki mesela sizin gibi 5 10 kişilik bir Alman grubu polis durdurup kontrol eder mi?

G: tahmin etmiyorum tahmin etmiyorum, hiç görmedim yani. Ben hiç rastlamadım, ne gördüm ne duydum ne rastladım. Ama onlar bişey yaptığı zaman. Ama bız bişey yapmadığımız zaman da çünkü... biz diyoruz niye yani niye bizi niye durduruyunuz, kontrol, yani kontrol tamam kötü bişey değil zaten bişey de çıkmıyo ama etraftan biri görüyo mesela bi tanıdık bi büyük teyze, yanlış anlıyo. Bu sefer aklında soru işareti kalıyo işte ben falancanın oğlunu gördüm, polis durdurmuştu acaba niye. Hırsızlık mı yaptı, bişey mi yaptı, dövüştü mü otomatikman utanıyo. Mesela metroda, bugün metroda duruyoz, bi ubahn geçti ona binmedik dedik öbürüne binelim daha zamanımız var, daha ikicisi gelmeden polisler bizi çekti metroda, niye siz ikinci şeyi beklediniz, eroin falan mı alacaksınız. E ubahnın ortasında polis bizi durdurdu.

M: niye böyle polis sizi durdurmaya gerek duydu?

G: metrolarda satıyorlar çok.

M: ama neden sizden şüpheleniyor, sizin gibi her ikinci metroyu bekleyenlerden de şüpheleniyorlar mı? Alman olsun mesela, gidip ona da sorarlar mıydı?

E: burada uyuşturucuyu Araclar satıyo daha çok. Araclar da Türklere benzediği için hani biraz renkler aynı oluyo ya, yani her kafası suratı siyah olan kişileri, tipine göre artık polisler kafasına göre. Durduruyorlar kafasına göre, kontrol kontrol ediyorlar e

dediği gibi. Mesela en doğal hakkımız, hepimiz genciz 17 18 yaşında. Mesela biz burada doğru düzgün hiçbi diskoya gidemiyoz, almıyolar bizi.

M: niye?

G: yabancıyız diye. Almıyolar kapıda duranlar biz yabancıyız diye. Mesela yarın arkadaşın doğum günü var biz kara kara düşünüyöz, kaç yere gidicez de kaç yerden atılıcaz diye. Mesela Alman kimliğimiz bile olsa, hadi Alman kimliği olanlar yüzde elli şansları var ama işte görüyolar böyle, siyah kara kara saçlı kara kaşlı ne bileyim. Anında direk gelmiyor, niye öyle bi nedeni yok işte öyle giremezsin. Biraz Berlin'de öyle bayağı çünkü onlar zannediyo. Yabancılar girer, Türk Arap aynı, yabancılar girer, millet buraya eğlenmeye geliyo, onlar burada kavga çıkarır. Hani bizim de eğlenmek istediğimizi akıllarına koyamıyolar.

M:peki niye kavga çıkarasınız ki niye böyle bir imaj var?

E: ya bu bi bu bi gerçek, Araplar, Türkler Almanlara karşı daha agresifler, daha dayanıksızlar, daha sabırsızlar. Mesela sen bi Almanı bişey de he durur yüzüne güler ya da polis çağırır. Ama bi Türke sen küfret hayatta sakın olamaz yok polismiş bilemez işte o an aklına ne geliyosa yapar.

M: biraz da kışkırtanın suçu değil mi?

G: işte ama diyolar sen polisi çağırsana ya da dinleme...

E: birazcık şey gurur bu gurur meselesi. Hiçkimse anasına babasına küfretirmez, niye bi yabancıyı teki niye gelsin benim anama küfretsin a o yüzden kimse de dayanamaz, sen kimsin der gider vurur bi tane işte bunu da Almanlar...

M: o küfredenleri de engelleseler ya, kardeşim lafına dikkat et olay çıkmasın deseler ya...

G: işte onları engelleyeceklerine bizi engelliyolar, onlara da diyebilirler, işte bunlar böyle bunlar çok gururlu diyebilirler, bunların öyle damarına basmayın. Ona gitmiyolar işte bizim üstümüze geliyolar. O yüzden ben adım gibi eminim, biz iki üç yere gitcez yine hiçbiyere alınmicaz.

M: e o zaman saçınızı sarıya boyayın, solaryuma gitmeyin renginiz açılınsın biraz siz de girersiniz diskolara.

E: he işte öyle hep sarışınlar, Alman demiyim de hep sarışınlar. Bi sarışın Türk olursa, şansına çıkarsa arada onlar da heryere giriyo, sarışınlar diye Türke benzemedikleri için. Ama bizim gibi öyle siyah saçlı, kara falan...

M:peki ben bu halimle girebilir miyim?

G: kızlar girer, kızlara serbest herşey, kızlar heryere giriyor, o önemli değil yabancı felan. Ama erkeklere geldim mi ayrımcılık var. Ya bu bi gerçek bunu inkar edemem.

M: e bak ayrımcılığa maruz kalıyorsunuz

E: he yok yok dedik ama var işte

G: bu tür konularda kalıyoruz yine...

M: ama bunlar da önemli, sosyalleşmenin bir parçası, o zaman siz toplumla nasıl bütünleşeceksiniz, eğlence yerlerinde bile sorun çıkarıyorlarsa?

G: işte biz mesela Almanlarla kavga ederiz diye aynı ortama sokmuyolar, e aynı ortama girmezsek biz nasıl onlarla tanışıcaz. Bu da mesela bi neden, bi neden mesela onlarla fazla arkadaşlığımız yok diye. Ya bi yere sırf yabancılar giriyo, ya bi yere sırf Almanlar giriyo. Yabancıların girdiği yere Almanlar da girebiliyo ama onlar girmiyolar. Ama onların girdiği yere biz girmek istiyöz ama giremiyöz. Ama onlar derler burası Alman burası sırf yabancı, yabancıların girdiği yere onlar gidebilirler yalnız onlar istemiyolar, ama onların girdiği yere biz istesek de giremiyöz.

M: peki siz ne hissediyorsunuz?

E: e insan üzülüyö, eğlenmeye gidicen, iki üç Alman yüzünden gidemiyon eğlenemiyon, moralin bozuluyö, işte o sıra başlıyo herşey. O sıra adam diyo sen içeri

giremezsin o da diyo niye giremem diyo, onlar giriyo ben niye diyo. Onun da iki eliiki ayağı var benim de, beni niye bırakmıyo, o diyo bırakmıyom işte o sıra kavga çıkıyo. Böyle gittikçe millet kötüye gidiyo sonunda da daha kötü olucak bu Almanlarla.

G: aslında sinirlenmek de insanın en doğal hakkı herkes sinirlenir. Sabah kalkıyosun, diyosun brbere gidiyosun, solaryuma gidiyosun, işte düşünüyosun ne giyinim.

M: solaryuma mı gidiyosunuz, niye ki?

E: işte beyaz beyaz güzel degi, kız mız için

G: yapıyoz yapıyoz da hiç bi işe yaramıyo mesela...

G: bak niye işe yaramıyo mesela solaryuma gidiyoz, berbere gidiyoz, normal günlerde giyinmediğimiz şeyleri giyiyoz, kapının önüne gidiyoz alınmıyoz. Biz sokakta gezmek için mi o kadar işte biraz şey giyiniyoz, shein ne demek ...

M:şik?

G: he şık saçlar başka oluyo, parfüm.

E: mesela bi sefer de o kadar arkadaşın doğumgününde hazırlık

G: o kadar hazırlık

E:hazırlıklar şu bu...

E: bak ilk başlarda dedik, ayrımcılık yok ama çok detaylarına girdim mi böyle ufak tefek şeylerde

M: bu o kadar ufak tefek birşey mi?

E: yani aslında evet 17 18 yaşında biri rahat diskoya da gider. Mesela Almanların gittiği diskolara hayatta yani hayatta, mesela o gün abim, bi abim var işte diyo, bi eğlenmek istediği zaman felan ta hamburga gidiyo çünkü hamburgta öyle bi ayrımcılık olmuyo.

M: bu Berlin'e özgü birşey mi?

E: he Berlin'de daha çok bu. Mesela hamurgda hiç öyle şeyler yok diyo, o yüzden hamburgda eğlenmeyi seviyo ama burada hiç doğru düzgün biyere gidemiyor. Halbuki yaş olmuş 21, Alman kimliği var b kızla gidiyo yine de almıyolar onu. İnsan otomatikman kızın yanında da küçük düşüyo, o giriyo, sen giremiyosun.

M: peki Türkiye'ye gidip temelli yerleşmeyi düşünür müsünüz?

E: orada yaşamayı... valla şimdilik burada devam yaşamayı sürdürmek ama sonra oturmayı düşünüyorum Türkiye'de

M: sonra ne kadar sonra

G: tabii herkes gitmek ister, burada kimse ölmek istemez her insan sonunu kendi memleketinde kendi toprağında. Ben hani şimdilik düşünmüyom bu yaşlarda felan öyle hiçbi düşüncem olmadı.

E: burada bi Türk öbür Türke hemen canını vermeye hazır yani. Diyelim yolda bi kaybol misal, bi başka semte gitsin bi ufak çocuk, kaybolsun, görsün yolda bi Türkü Türkçe konuşsun amca böyle böyle oldu, o amcası alır onu evine götürür, ilk önce bi karnını doyurur sonra artık ailesini araştırır ama Almanlar'da öyle değil, Almanlar'da misal o adama diyo kayboldum diyo git ne yaparsan yap diyo.

G: mesela biz burada havaalanından geldiğimizde leipzig'e indik, orada araba arızalandı, orada tam iki tür Alman gördüm. Araba arızalandı, babam dedi git şu Almanya bi sor yardıma edebilir mi bi ufak bişey vardı. Gittim sordum, suratıma baktı, hayır dedi, hayır dedi. Arabanın yanına gittim 5 dakika sonra Alman geldi başka bi Alman kendi geldi, dedi yardım edeceğim başka bişey var mı? Tam böyle dediğim gibi tam iki tarz.

E: yani kötülemeyelim Almanları yani iyi Almanlar da var yani süper Almanlar da var yani onlara şeyimiz yok. Yani burada bütün Almanlar şey değil, kötü değil. İyi Almanlar da var, Türk gibi Almanlar da var, Türk şeyine hevesleniyolar. Misal burada Almanlar müslüman da oluyo burada çok kişi var biz kendimiz de tanıyoz. Camiye giden Almanlar var burada zenci insanlar bile biz gördük müslüman olanları zenci olanları da var. Sonradan millet şeyoluyo biz gördük burada gidiyo islam dinine giriyo.

İyi Almanlar da gördük biz burada iyi olanları da gördük o kadar Almanları kötülemiyoz biz burada.

M: ama yine de sizlere karşı daha farklı davrananları da var hepsi olmasa da belki geneli yansıtmaya da var sizin yaşadıklarınız da var...

E: var işte onlar işte iyi Alman değil. E tabii onlar da işini yapıyo, onların işte büyükleri kötü aslında, bizim adımıza kötü, bizim için kötü, başkaları için tabii iyi, niye çünkü içeri girdiler.

M: genel olarak Türkiye ve Almanya'dan konuşalım mı? Baktığında çoğunlukla Türkiye'de insanların sorunu ne?

E:Türkiye'de insanların mı?

M: evet

E: işsizlik. Oradaki doktorlar buradakiler gibi var ama misal onlar parayı görürlerse yapıyorlar. Burada yani parayı görmeden bile bi doktor gelip bi yaşlı insanı şeyapabiliyo. Misal burada git doktorlara çoğu Türkleri görüyo, hepsi de maşallah iyi yaşıyorlar ama Türkiye'de bi yaşlıyı görürsen yani çok kötü durumlarda.

G: ya da Türkiyenin aslında herşeyin en güzeli Türkiye'de öyle düşündüğün zaman. Türkiye'ye gittiğinde paran varsa, Türkiye buradan belki dünyanın en güzel yerlerinden biri ama Türkiye'de çok ayrımcılık var. Mesela bi zengine bişey olsun, holding sahibi ismi duyulmuş o ölse bile onu geri yaşatıyorlar yani lafın gelişi. Ama bi fakir bi gecekonuda kalan biri bi hastalansın, vah haline git ağla başka yapacak bişey yok. İşte orada çok ayrımcılıklar var, zenginnen fakirnen o yüzden iyi değil işte.

M: peki Urfa için ne dersin, orada yaşayanların sıkıntıları ne?

G:oradakilerin işte onların da parasızlık, işsizlik. Genellikle bizim Antep, Urfa'da bayağı çocukları oluyo öyle bi iki taneyle kalmıyo, onların okuması, onların gelri gideri falan o dertleri bence onların dertleri odur.

M: Almanya'daki sıkıntılar ne?

E: Almanya 20 sene önceki Almanya değil şimdi işler azaldı, sıkıntı genellikle sırf iş. Yani millet tamam genellikle aç kalmıyo burada. Ama yine de milletin sene sonunda bi tatil yapmak istiyorlar para şeyolmasın, çalışıp kazanıp tatil yapmak istiyorlar, urfaya gideceğine millet antalyaya gitmek istiyio misal bodruma gitmek istiyio, sıkıntısı işte benim gözümde öyle şeyler.

G: en büyük sıkıntı bence şey, gençlerin meslek yapmaması bu emekli olanlar herkes herkes için, meslek yapıyo, yatırım yatırım, 67 yaşına gelince emekli oluyo. Ama şimdi emekli olan insanlar çok meslek yapan az.

M: peki meslek yapmak mı istemiyorlar, arayıp da bulamıyorlar mı?

G: ya açıkçası arayan bulur. Arayan bulur isteyen yapar, çoğu işte bu amaan boşver, yaparım olmazsa ne güzel devlet bakıyo bana önemli değil. İşte o bakımdan da çok asanlar var yani çok takmayanlar var o bakımdan da öyle durumlara düştü.

M: peki bi insanı Türkiyeli yapan nedir Türk yapan nedir?

G: cana yakınlık. çok cana yakınlar çok ne bileyim vicdanları çok nasıl deyim, hemen herşeye üzülürler mesela kadınlar çok duygusal olur yani ben öyle bizim ailede öyle çok duygusal olurlar. Erkekleri çok çalışkan olurlar, ekmeğini taştan çıkarır. Öyle yani çok çalışkanlar, o bakımdan, Türklerin karakteri yani o bakımdan ben çoğu insandan ayırabilirim yani.

M: şöyle birşey diyeyim, bir Alman gelmiş yirmi yaşından sonra yerleşmiş, dili çok iyi konuşuyor, herşeyiyle tamamen Türkiye'de yaşayanlara ayak uydurmuş, bütün adetleri, hali tavrıyla Türkiye'de doğmuş büyümüş, yaşayanlar gibi, o zaman sen görsen Türkiyeli olarak düşünür müsün yoksa senin gözünde Alman mıdır?

E: ya elbette bu şimdi, yani nasıl sen, insanın kanında kanında olduğu için, sen şimdi aslanı ormandan al yetiştir büyüt o yine aslan seni yine parçalar. Bu kökünden kanından gelen bişeydir, insan biyere kadar kendini değiştirir bi yerden sonra yine o damarı çeker.

M: o zaman doğuştan gelen birşey

E: doğuştan, evet anneden babadan sonradan bence olmaz.

M: sen ne dersin?

G: aynısını düşünüyorum.

M: neden mesela o kişi Türkiye maç kazandı seninle beraber bayrağı eline almış seviniyor, sen ona Türk olmuş bu artık bizden demez misin?

E: ben Türke Türk derim yani bi Almanya Türk demem çünkü o Alman, yani Türk bayrağını sallasa bile adam kendisi Alman.

G: ya Türk gibi diyebilirsin ama direk Türk diyemezsin.

M: peki ne olması gerekiyor?

E: bu soy sop yani adamın soyu Türkse o zaman kendisi de Türk.

M: yani soy sadece önemli olan

E: evet burada Türk sayılıyo. Burada yarı Alman yarı Türk de görüyom, misal babası Türk annesi Alman. Öyle kişiler de var burada çok var, onlar yarı Alman yarı Türk diye geçiyo.

G :ama hayır ama çoğu ne olursa olsun, mesela ben farkettim benim de çok var, mesela kiminin babası Türk, annesi Alman annesi Türk babası Alman, hangi taraf Türk olursa olsun o her zaman Türklüğü kabullenir, ben onu farkettim yani. Bir ortama girdiği zaman ben Türküm diyo.

M: ama mesela Türkçe konuşamayanları oluyor.

G: o kendi ayıbı olur yani kendi utancıdır, ne bileyim, kimse de bişey diyemez elbette ama, daha çok heveslenir, daha çok ben Türküm der, Türk ortamlarında girer.

E: Almanya'da yaşayan mesela annesi Türk olsun babası Alman olsun o Almanya'da yaşadığı için kendisi der ben Türküm. Çünkü görüyö burada herşey Türklerin elinde aslında. Almanlar yani işadamları bi başka burada yani şeylere bakarsan, bi Türkün Almandan daha üstün olduğunu görüyön yani, bu da yani Almanya da son model arabayı süren Türkler yani. Yani bi Alman öyle değil. Yani bi Alman da kendisine bakamıyo Alman, evde it besliyo, yani kendisine bakamıyo, itine bu nasıl bakacak yani caddelerde yani, her insana sorabilirsin, öyle kişiler çok burada...

G: burada işte son model arabalara binmek için, lüks evlere... genellikle işte ticaret.

Türkler ticaretten daha iyi anlıyo, çünkü müşterilerle daha iyi konuşuyo, daha iyi kafaya alıyo müşterileri, daha sempatik huyları var böyle. O yüzden Türkler ticarete daha iyi. Türkler riskli, çok riske griyolar, çünkü ticaret de bi risk, çok iyi mücadele etmesini biliyolar o yüzden de hani gördüğümüz güzel arabalara çoğunlukla Türkler biniyo. Almanlar genellikle bi işi olsun, az çok bi maaşı olsun ama hep belirli. Mesela her ay hep belirli parası gelicek, parası gelmeden o planını yapıcak şu şuraya şu şuraya. Ama ticarete öyle değil, bi ay 20 bin kazanırsın bi ay bin kazanırsın. Onlar daha fazla öyle kağatmış, kürekmiş, onlar daha böyle temiz işleri sever.

M: peki en belirgin farklarımız ne?

G: bi kere dinimiz farklı ne bileyim

M: bu çok etkili belirgin bir fark mı?

G: herkesin dini ayrı herkes birbirine saygı gösterir.

M: saygıdan başka sen müslüman olduğun için farklı hissediyor musun kendini günlük hayatta?

G: yok aslında değil.

M: o zaman nedir farklı olan, tip mi insan davranışı mı nedir?

G: tip olarak daha farklı ortam ortam daha değişik. Mesela Almanların kahvesi Almanların kahvesi şey...

E:Sırf bira

G: sırf bira, oturup bira içmek işte iki çift sohbet, bağarmak, surat surat kıpkırmızı oluyor. Ama Türklerin kahvesi Türklerin ortamı çoğunlukla ne bileyim kahve, çay, kağıt oynarlar, maç bakarlar

E: rakıyı da söyle

G: rakı Almanlar'da işte maç bakmak, bira içmek bağarmak çağırarak, ortalık kokuyo zaten leş gibi işte o ortamlar da değişik onların kahvesi bizim kahveler.

M: sonra dışarıda da metrolarda falan bira içiyorlar sokakta yürürken...

G: he rahatsız olmuyolar öyle şeylerden, çöplerde boş şişe aramak 20 cent 30 cent için. İşte bunlar gurur meselesi, Türk vardır, acından ölse çöpte bakıp da bi şişe çıkarmaz.

E: e işte Türklere utanma var, burada gördüğün Türklere bi utanma var, Almada o yok yani. Alman bi Alman adam yani, karısından bi şeye gitsin bi yere gitsin, yerde 1 cent görse hiç utanmadan onu alıyo bi Türk onu yapmaz yani. Türk karısının yanında 1 cent görürse de eğilip onu alaca da o kadar kişinin arasında

M: o zaman en büyük fark size göre karakter ve gurur

G: evet karakterler bir değil işte.

E: bence şey çoğunlukla değil ama onlar biraz daha şey oluyolar, neydi, daha düzenli. Mesela bizde ee ben şimdi acıktım eve gideyim, ama onlarda öyle değil mesela sabah kahvaltılarıydı, belirli bir zamanda, daha disiplinliler, çoğu yani. Bana öyle geliyor, yemekleri, akşam yemekleri, bu saatten sonra bişey yemek yok yok bu biraz yağlı, bu biraz şöyle. Ama Türklere mesela bi akşam yemeği, Türk mesela ne zaman acıksa o zaman yer. Yok ben şimdi yemek yemem lazım, öğlen yemeği akşam yemeği, öyle bişey yok, daha bi rahatlık var üzerlerinde canları ne çekse onu yiyolar mesela, ama onlarda öyle bişey yok, öyle bi fark da var.

E: onlar 5 ten 6 dan sonra bişey yemezler, yağlı yemezler ama yine de Türk sofrasını Türk mutfağını çok seviyolar. Türklerin sayesinde yemekten bişey öğrendiler, biraz ağızlarının tadlarını almaya başladılar yani.

M: peki kültür olarak ne gibi farklılıklar var? Piknik yapılması, düğünlerde sokaklara dökülmek konusunda neler dersin?

G: mesela burada Berlin'de, Türkiye'de hava sıcak oldummu deniz şu bu, burada deniz yok, hava sıcak oldummu yapılacak ya o havuz, o da ilaçlı su ailelerimiz izin vermez. Grill de her yerde yasaklandı. Sıcak havada burada yapılacak bişey yok, genler için var alternatif ama büyükler için aile babası 30 yaşındakiler için yok. Ama Türkiye'de olsa birazcık daha rahat Türkiye'de deniziydi şuydu buydu.

M: peki maçların ,düğünlerin sokaklarda kutlanması Almanların hoşuna gidiyor mu?

E: böyle şeyleri burada Türkler çıkardı, maçı yeniyodun, bi bakıyodun her yerde Türk bayrakları sallanıyordu. Öbür gün Almanlar yeniyo, bakıyolar ya dikkat çekiyo Türkler onlar da aynısını yapıyolar.

M: peki rahatsız olmuyorlar mı, ay yine başladılar, susun diye söylenmiyorlar mı?

E: kötülerini yapıyo ama iyi bi Alman görürsen geliyo o da sennen beraber kutluyo.

G: onu yapanlar çoğunlukla kıskananlar mesela ben çok Alman tanıyorum, Alman büyükler, diyorlar, Türklerin düğünleri daha güzel daha neşeli, daha ilginç güzel adetleri var. Aslında Türklerin çok şeyine özeniyolar, düğünüydü, kutlamasıydı işte ne bileyim. Bi Alman mesela burada 18 ini geçtimmi hadi diyo çocuğuna başının çaresine bak ama ben bizde farkediyom ki ne olursa olsun, ölene kadar ister oğlu 40 yaşında olsun her zaman yine onun üstüne gidiyo, işte derdini dinliyo, şey yapıyo, burada öyle değil.

M: sence bu iyi birşey mi, daha bağımsız olmak istemez misin?

E: bence böyle aileye bağılı olmak iyi yani, misal burada bi Alman 18 yaşına girsin, burada istediğini yapıyor çocuk, eve gelmiyo niye 18 yaşında, burada yaşnan da şey var. Ben 18 ime girdim beni annem babam yolluyo hala oraya buraya. Bi Alman girsin 18 ine çocuk istediğini yapıyo artık.

M: sen o kadar serbest olmak istemez miydin?

E: ya herkes olmak ister yani serbest olmak isterim tabii. Ama sonra düşünüyom, diyom, annem babam beni serbest bıraksa biliyorum kötü şeyler olacak. Misal beni serbest bırakıyo gece 4 te eve geliyorum, gece 3 te birisini bıçakladım, noldu, işte böyle şeyler demek istiyorum.

G: onlarınki serbestlik değil, sahihsizlik bence. Bence serbest kalmak değil, sahihsizlik. Onlar diyor, git istediğini yap, başına bişey geldi, ruhu bile duymicak. Başına bişey geldi umurunda değil, başına bişey geldiğinde, yanına gitmicekse o anne baba niye var, o yüzden bence bu serbestlik değil sahihsizlik.

M: e sen o zaman kendi çocuğunu bırakmazsın ayrı eve çıksın.

E: ben de bırakmam, annemin babamın, kendim iyi yolda olduğumu biliyom, annemden babamdan gördüğüm şey kendim de onu yapıcım. 18 ine girsin yani benim anne baba herkesin arkasında, benim çocuğum olursa ben de arkalarında olucam, ama Alman kuralları gibi, 18 ine girdin, git napiyosan yap, gelme eve öyle şey yok yani.

M: şimdi vatandaşlıktan bahsedelim biraz da. Nasıl Alman vatandaşı olunuyor?

E: Alman vatandaşı olucam olucam güya ama olmadım bi türlü...

M: peki ne yapman gerekiyor?

E: Alman vatandaşı olmak için, 8 sene Almanya'da yaşaman lazım, değil mi, 8 sene Almanya'da olman lazım ama bir buçuk sene sürüyo.

M: sen Alman vatandaşı olmak istiyorsun o zaman...

E: tabii herkes ister

M: o zaman Türk vatandaşlığından çıkacaksın

E: zaten Türk vatandaşlığı ne yapıyo ki

M: birşey yapmıyor mu, bir önemi yok o zaman.

E: Alman şeyinnen mesela İngiltereye mi uçacan, Türk passınnan gidemiyon, vize mize işleriynen uğraşıyon, Alman passınnan öyle değil.

G: bi de bence bence,

M: sen Alman vatandaşı mısın?

G: evet ben çifte vatandaşım

M: ama bir yaştan sonra tek vatandaşlığı seçiceksin.

G: Valla orasını bilmiyorum ben çünkü benim babam da halen öyle çifte vatandaş. Ama bana öyle geliyo ki sanki Alman devleti insanların arkasında daha çok duruyo. Bana öyle geliyo, o yüzden daha çok avantajları oluyo buradaki yaşıyan insanlar falan. Vize mesela polonya buradan bi buçuk saat ama Türk vatandaşı oldummu gidemiyosun vize lazım, o yüzden yani avantajlı oluyo bence...

M: peki böyle bir zorunluluk olması nasıl iyi mi kötü mü sen Alman vatandaşısın başka vatandaş olamazsın demeleri?

G: bence iyi bişey değil çünkü, mesela benim duyduğuma göre, mesela benim annemin babamın Türkiye'de bişeyi var, bi evi, ama benim Türk vatandaşlığım yok Alman o zaman allah korusun bişey oldu, miras bana kalmıyo, ben Alman olduğum için Türk olmadığım için Türk topraklarından bişey alma hakkım olmuyo, bu mesela kötü. Yani insanı tamamen koparmak istiyolar, ya Türk kalacaksın ya Alman olacaksın ama tamamen kopacaksın.

M: peki Türk vatandaşlığından çıkmak manevi olarak seni etkiler mi?

E: yok yani çıkmak isterim ben, yani Türklere şey mey olduğumdan değil, avantajlarım daha çok oluyo, bişey kaybedeceğimi hissetmiyorum

M: vatandaşlıktan çıkmakla Türkiyeliliğinden birşey kaybetmiyorsun,
E: yok bişey kaybettiğimi hissetmiyorum. Misal burada meslek yeri mi arıyon, kağıt yollaman lazım, ... ne demek misal tüm hayatını yazacan o kağıda, kaç kardeşin var ne diploman var orada yazacak altta yazacak Türk vatandaşı mı Alman vatandaşı mı. Misal transport işine giricen, Almanya'dan polonyaya bişey götürücen, adam bakıcak a bunun Türk passı var bu nasıl girip çıkacak hep vizesini mi bekliyecez o diyecek bunu alacağıma şunu alayım Alman passı var. Böyle avantajları var. Yani herkes çıkmak ister, herkes başvuruyo, veriyolar da Almanlar vermiyo değil. Şimdilik millet o kadar lazım değil yani. Lazım olacak olacak şey değil yani keyif için lazım oluyo tabii ki ama iş için şimdilik benim başıma öyle bişey gelsin anında başvururum. Şimdilik yani cebimde olsa bile yani Türk passı Alman passı ikisi de olsa bile yani eşittiremem yani ikisini de aynı görürüm.
M:Avrupa Birliğini biliyorsun...
E: Avrupa Birliğini? Evet
M: şimdi Alman pasaportun olunca aynı zamanda AB vatandaşı da oluyorsun
E: evet o zaten çoktandır var.
M: gidiyorsun İtalya'da mesela istediğin gibi yerleşip çalışabiliyorsun
E: işte sırf Almanya bakmıyo tüm Avrupa sana bakıyo.
M: sence bu iyi birşey mi yoksa o kadar da gerekli değil mi?
E: tabii iyi bişey mesela afrikaya gittin orada tuttular seni polisler, gözlerine bakmadın diye tuttular seni afrikada sen de Alman şeyini arican, Alman devletini, orada en yakın ülkeye gidicen. Misal arkadaşın babasının başına bişey gelmiş
G: yok benim değil de bi akrabanın, bi ülke hangisi unuttum şte bu Almanyayla Türkiye arasında bi ülke. Giriş yaparken damga vurmaya unutuyolar, çıkışta da bakıyolar bunun damgası yok bunu tutuyolar işte koyuyolar hapse şuray buraya, babam Alman devletine telefon açıyo böyle böyle olay var diye. Direk atlayıp geliyolar helikoptere direk kadın geliyo bitane diyo siz ne hakla burada benim vatandaşım bu eziyetleri çektiriyosunuz, sizin işleriniz yüzünden benim vatandaşımı nasıl cezalandırırsınız? Çıkarın oradan çabuk düş alsın, temiz atlet falan verin ben şimdi alıp götürücem, sizi de şikayet edicem. Alıyolar götürüyolar Almanyaya a bitti. A babam Almanyayı aramadan önce Türkiyeyi arıyo çünkü bunun arkadaşı Türk vatandaşı, Türkler bizim yapacağımız bişey yok, kapatıyo suratına. Babam bu sefer Alman devletini arıyo diyo Türk vatandaşı ama burada yaşıyor, onların vatandaşı olmadığı halde Almanlar geliyor sahip çıkıyor. Bu da aslında önemli nedenlerden biri aslında bizi üzen bişey. Niye bi Türkü bi Türk korumuyo da Alman geliyo.
M: Türkiye'de insanın o kadar değeri yok
G: evet bize de öyle geliyo.
M: Seçimlere katılıyor musun?
G: daha 18 yaşında değilim ama öyle seçimler de oluyo 18 yaşından ufaklar seçim yapabiliyo...
M: peki sence seçimlere katılmak önemli mi?
G: seçim ya evet aslında önemli çünkü buda yaşadığın için seçilen kişi otomatikman seni de etkileyecek hani kimse diyemez bana ne kim olursa olsun. Çünkü o başka olan kişi otomatikman seni ya pozitif ya negatif şekilde etkileyecektir.
M: peki Türkiye'den haberleri takip ediyosun musun?
G: evet ediyorum.
M: neler var bu aralar?
G: çoğunlukla baktığımda ne bileyim çoğunlukla spor haberlerini takip ediyorum...
M. Ne oldu son zamanlarda bir hatırlamaya çalışsan... mesela başbakan arabada kilitli kaldı G: he Erdoğan hastaneye yattı.

M: Orhan Pamuk var yazar ödül aldı, Ermeni soykırımını konuşuluyor
G: dikkatimi çekmedi bilmiyorum...yani takip ediyorum şöyle dur aman kaçırmıyım değil ama Türkiyeyle ilgili bi haber geçtiği zaman bakıyorum
M: Türkiye AB ye üye olsun mu?
G: ya aslında olsun ama ya şu yönden iyi olur oradakilerin vize falan almasına gerek kalmaz istedikleri kadar giriş çıkış yapabilirler. Ama bi yandan da senelerdir oyun oynuyolar alıcaksınız almıcaksınız, yok şu tarihte bu tarihte. Artık yavaş yavaş Avrupa Birliği de çöküyo e ben tahmin edersem Türkiyenin girdiği sene tam çökecek o yüzden aslında o kadar üstüne düşmeleri lazım değil bence. artık şey işte lira değeri de çıktı eskisi gibi dil sıfırlar kalktı artık bilmiyorum bence bu kadar mücadele etmenin bence bi anlamı yok.
M: Almanya'da politikayı takip ediyor musun?
G: çok öyle fazla dinlemiyorum açıkçası. En önemli olay dediğim gibi işte bu gençlerin meslek yapmaması, en önemli olaylardan biri çünkü hep alttan yukarıya besleniyo. Ee şimdi emekliler çoğalıyor çok bayağı çoğalıyor ama meslek yapanlar azalıyor. Ama bunlar aynı olması lazım herşey yolunda yürüsün diye. Olmadığı için de işte en büyük problemlerden biri de bu.
M: Almanlar Türklerin AB ye katılmasını istiyor mu sence?
G: ona bişey diyemem ama aslında bilmiyorum bişey diyemiyecem bu konuya bilmiyom ki.
M: en son Berlin'de seçimler oldu ya
G: he evet oldu belediyede
M: sence oradan yeteri kadar Türk çıktı mı?
G: bence çıkmadı
M: ee sekiz Türk seçildi milletvekili oldu belediyede sence yeterli mi?
G: bence iyi bi rakam, he öyle demek istiyosunuz, ben yanlış anladım. Tabii iyi bi şey Türklerin de artık böyle okuması, Almanya da önemli yerlere gelmesi güzel bişey.
M: yeterli mi 8 kişi
G: sekiz kişi parlamentoda az veya çok ama eskiye baktığımız zaman hersene yükseliyo böyle şeyler, birden sıfırdan yirmiye çıkımicak, yavaş yavaş.
M: sence neye göre partilere oy veriyolar?
G: herkes kendisine göre partilerin yapacağı şeye göre sağlayacağı imkanlara göre. Bence öyle bence her yerde öyledir yani
M: Şu anda sen vatandaş değilsin
E: değilim
M: seçimlere katılamıyorsun o zaman
E: katılamıyorum.
M: vatandaş olduğunda seçimlere katılmak ister misin?
E: isterim tabii ki
M: önemli mi oy kullanmak
E: önemli tabii ki değişik seçimler var burada. İşte tabii bakacan kendine uygun şeyi seçecen. Misal burada Cumartesi de okul yapmak istiyolar, işte sen de ona göre başka bişeye atacan, istemiyecen onu başka bişeye atacan.
M: Türkiye'den haberleri takip ediyo musun?
E: şu an fazla bilgim yok
M: mesela geçen haftalarda neler vardı
E: o kadar bilgim yok yani
M: Ermeni soykırımını konuşuyorlardı geçen günlerde
E: duymadım, takip etmem yani haberlere bakıyom Türkiye'de olan şeylere bakıyom ama. Misal birisi ölüyo, su sel basıyo evleri burada öyle bişey yok işte erdoğan o para

şeyini misal altı sıfır düşürdü yani güzel bişey yaptı. Adam abye girmeye çalışıyo öyle şeyler insan seviniyo yani öyle şeyleri görüp duymaktan.

M: Türkiye AB girsin mi?

E: e girmesi daha iyi olur oradaki insanlar açısından daha iyi olur. Atık millet istediği yere gidebilir.

M: Almanya'da neler var bu arada, Merkel neler yapıyor?

E: politikarlardan işte seçim felan konuşuluyo, millet seçimi işte o kadar fazla da bişey yok

M: peki Almanlar istiyor mu Türkleri AB'de

E: istiyo Almanlar benim bildiğim (arkadaşına) değil mi?

M: sence yeteri kadar yabancı kökenli seçiliyor mu, Berlin'de sekiz Türk var mesela bu son seçimlerle gelen...

E: iyi bi rakam sekiz Türk yani böyle şey konuşuluyo insan daha çok gurur duyuyo tabii Türk olmasınan falan . yani güzel şeyler duyuluyo...

M: sen oy verecek olsan neye göre oy verirsin?

E:SPD yi düşünürüm

M: peki neden, ne düşünerek ona oy verirsin?

E: burada herkes spdye verir yani, spd burada şey oluyo, spd nin başa geçmesi değişik... misal cdu kazandı geçen sene, onlar da değişik kurallar yaptı bizim hoşumuza gitmeyen şeyler vergiyi 19 %19 a çıkaracaklar. 2007 de çıkıyo yani artık herşey %19 millet daha çok vergi verecek. Alman para kazanamicak, millet veriyo yani 19 da olsa 16 da olsa... euro geldi misal millet marktan daha çok memnundu git bunu Almanya sor, Türke sor hepsi aynısını diyo. Euro gelmesi hiç iyi olmadı...

M: benim sorularım bu kadar senin söyleyeceğin birşey var mı?

E: yok aslında bu kadar

Emel

M: Merhaba, nasılsın ne yapıyorsun?

E: iyiyim. Liseyi bitirdim üniversiteyi bekliyorum bir sene. Lise ekonomi ticaret üzerine abitur deniliyo onda okudum o yüzden sadece fakültelere girebiliyorum sadece normal üniversitelere giremiyorum. Berlin'de kalmak istediğim için sadece Berlin'deki üniversitelere gönderdim, o da olmadı seneye tüm Almanya'ya göndericem yoksa olmuyo yani.

M: onun dışında ne yapıyorsun boş zamanlarında?

E: espanyolca öğrenmeye başlıcam gelecek hafta, çalışıyorum boncuk falan okumak istediğim bölümle alakasız yani.

M: annen baban nasıl, onlar ne yapıyor?

E: onlar da iyi işte. Babam postada çalışıyo, annem de şu an işsiz, arıyo bayağı çabalıyo, burada veliler birliğinde... beraber yaşıyoruz.

M: ayrı eve çıkmayı düşündün mü?

E: düşündüm, düşünüyorum da benim için çok önemli olan kendi ayağımın üstünde durması. Bunu annem babam da biliyo yani sevmediğim için değil yani. Kendi başına yaşadığında bambaşka oluyo. Şimdi anne baba yani rahat. O zaman tabii ki para kazanmak gerekiyo bunun için.

M: hem öyle hem de şimdi zaten ayrı şehire gidersen zaten öyle olacak.

E: o yüzden de şimdi çıkmam mantıksız olduğunu düşünüyorum.

M: annenler ne diyor?

E: yani şimdi ilk çocuk ilk torun, zor geliyo, babam diyo sen çıkmıcan diye ama sonuçta annem anlıyo çıkmak istememin nedenini, babam da anlıcak ama sonuçta buraya mecbur...

M: evlilik var mı yakınlarda?

E: çok erken daha 20 ama 25 yaşında falan evli olmak istiyorum fazla da beklemek istemiyorum, anne de olmak istiyorum 30 yaşında felan. Almanya gibi bi yerde Türk kadını olarak kariyer yapmak da o kadar kolay değil ee. Önceki nesile bakarak o kadar zor değil ama yine bi kadın olarak zor ben de zaten management pozisyonlara girmek istediğim için daha bi zor. Bi Türk kadını Almanların tarafından anlamasızlık geliyo. Kültür tarafından bazı şeyleri anlamıyolar, önyargılı oluyolar. Zehlendorfta bi okula gittim ilkokulda 850 öğrenciden tek Türk olarak yani sizin evinizde niye böyle, niye arkadaşlarında yatıya kalamıyosun veya sen niye akşamları bizimle ne bileyim saat kaçlara kadar kalamıyosun. Türk ailesinde çıkıyosun gel sen bunu bi Alman çocuğa anlat niye böyle, önyargılı oluyolar yani.

M: bu kadar zaman beraber yaşadığınız halde hala insanlar birbirine böyle sorular soruyor o garip değil mi, hala bazı şeyleri anlamaya çözmeye çalışıyolar 40 yıl geçmiş...

E: evet. mesela okulda ilk günümde bi kız geldi bana sen niye başörtülü değilsin dedi. Kaldım yani niye takiyim yani. O da bilmiyo sonuç olarak, hiçbir şey bilmeyerek sorular soruyolar, sen niye böylesin diye, sen niye bunu bunu takmıyoun diye.

M: Türkiye’de kimler var akrabalarından?

E: baba tarafından... anne tarafından annemin iki kuzeni biri evli çocuğu var onlar da 10 11 sene sonra ilk defa görüştüler, onlar işte msn den bayağı bi değişiklik vardı onlarda bizlerde, kameralarla görüşüyoruz msn den telefonla konuşmuş gibi oluyo. Baba tarafı tekirdağ malkarada kuzenlerim amcamlarım, beşkardeşler işte diğer dört kardeş de orada malkarada bayağı bi kuzenlerim var. Tek kız biziz bi kardeşim var 14 yaşında. Onlarda da işte biri askerde üç küşü evlendi üçü seneye onlarla da bayağı kontağımız var. Biri de üniversiteye girdi Almanca öğretmeni olacak .

M: ne kadar sıklıkla gidiyorsun?

E: seneden seneye oluyo işte yaz tatilinde. Bu sene gitmedim çalıştım, öyle olmasını istedim, yalnız kaldım evde. Önce bi sevindim ama iki hafta sonra bi şeyler eksik bu evde diye. Ama iyiydi yani benim için iyiydi.

M: burada kimler var?

E: burada anne tarafından anneannem var ama onlar da 6 aylarını Türkiye’de geçiriyorlar sonra Almanya’da Berlin’de annemin kardeşleri oturuyo, didem hamburgta oturuyo, diğer amcam da orada oturuyo, onları işte o kadar göremiyoruz artık haftasonundan hafta sonuna bi telefonlaşma oluyo yani

M: ilk gelmeleri nasıl olmuş neler yaşamışlar?

E: dedem ilkönce buraya geldi ondan sonra anneannemden annem, dört kardeşler annem en büyük iki kardeş burada doğup büyüdüler annem işte Türkiye’de doğdu ilkokulu burada bitirdi galiba, üçüncü sınıfa kadar orada okudu ondan sonra buraya geldi.

M: deden anneannen anlatır mı ilk geldiklerinde nasılmış buralar, nelerle karşılaşmışlar?

E: o zaman tabii işyerleri çoktu, sonuçta sokakta gelip soruyolar iş arıyo musun diye. Tabii ki şimdiki zamanla bambaşka gidiyosun yalvarman gerekiyo işe alınman için. Böyle şeyler mesela bi de gençlerde kafelerde buluşmalar, kafelere gitmeler o kadar da çok değildi. Gençler sokaklarda buluşuyolardı, sokaklarda dolaşıyolardı aynı Türkiye gibi şimdi ise cafelerde sinemalarda, Tiyatrom diye bi yer var dedem ilk orasını da arkadaşları açmıştı dedem yardım etti. İlk buraya geldiğinde veliler birliğini de kurdu kuruluşunda da buradaydı.

M: nerede çalıştı peki?

E: Siemens’te çalıştı galiba, bayağı bi yer değiştirdi orada çalıştı burada çalıştı, sonuçta dört çocuk evde, anneannem de çalışıyordu krei.. diyolar kreş mi oluyo... orada yemekleri yapıyordu orada anneanne oluyodu herkes için, çocuklar hep geliyodu,

anneanne yemekte ne var falan Türk bi kreşti orada çalıştı. Annem de hep kardeşlerine baktı yani öyle.

M: peki sorunları olmuş mu dil açısında olsun başka şeyler olsun...

E: ilk olarak Kreuzbergte oturuyolardı her Türk gibi sonra... taşındılar ama fazla zorluk çekmediler çünkü bi ortam kuruluydu

M: kaç senesinde gelmişler

E: bilmiyorum ne söylesem yalan olur bilmiyorum M: 60 70 E. 60lar olması gerekiyo ama dil sorunu yani burada dedem akşamları okula gitti abschlussunu yaptı burada pek dil sorunu yok artık hiç yok ama anneannemin var tabii o pek okula gitmedi yani...

M: senin hayatın nasıl gidiyor?

E: ben işte okulu bitirdim, bi sene beklemek mecburiyetinde kaldım zehndorfta büyüdüm o yüzden işte çoğunlukla Alman arkadaşlarım oldu yazın altinkuma gidiyoduk orada da Türk gençlerle beraberdim öylelikle orada da Berlin Türk gençleriyle tanıştım, 10 sene önce tanıştığım kişilerle hala daha arkadaşlık var yani öyle biraz Türk ortamına girdim ama aslında hep Alman arkadaşlarım vardı. O yüzden de hiç Türkçe konuşmuyodum, babamla Türkçe konuşuyodum hala da öyle bikaç Türk arkadaşım var şimdi öyle yani %80 Almanca Türkçem pek iyi değil.

M: evde kardeşinle, anne babanla aran nasıl?

E: 14 yaşında kız kardeşim var, biraz zor oluyo ama şimdi fazla oğlanlara takılmıyo o iyi, oğlanlar aman bana ne falan o iyi. Ama ben ondan 5 5,5 yaş büyük olmama rağmen çok farklı oluyo şimdiki gençler. Ne bileyim çocuk dikotekleri var, arkadaşlarıyla buluşuyo saat 1 2 eve geliyo. 13 yaşında bi çocuk, bi kız çocuğu ne biliyim çok ilginç

M: annenler bişey demiyor mu kızım biraz daha erken gel diye

E: Ee kardeşim gitmiyo onlarla onun arkadaşları öyle. Bana zaten şey koydular saat 12 den önce eve gelmen gerekiyo bana öyle diyolar bakalım kardeşim onu nasıl yapacak... ama ne bileyim sınıfında 11 12 yaşındayken sigara içmeye başlayan çocuklar var annesini babasını döven çocuklar var yani çok ilginç oluyo nadir ama yine de var. Benim ilkokul zamanlarımda hiç olmazdı. Arap çocuğu Türk çocuğu da oluyo ama genellikle annesi babası ayrılmış annesiyle büyüyo, annesine karşı saygısı olmayan çocuklarda oluyo.

M: iş nasıl gidiyor

E: İyi fazla çalışmıyorum zaten part time oluyo mini job deniliyo, öyle olduğu için pek fazla gitmiyorum haftada iki üç kez bazen iki hafta hiç gitmiyorum. O yüzden işe gitmediğim zamanlar biraz sıkıcı oluyo ama espanyolca başladığım için ders çalışıyorum, kitap okuyorum onlara zaman bulabiliyorum ama zamanım biraz bol bence o hiç hoşuma gitmiyo, ama stajlara nerede staj yapabilirim... çok zor hiç düşünmezdim böyle boşluk olduğuna ama biraz tuhaf oluyo.

M: üniversiteye gidersen seneye şimdi tadını çıkar.

M: çok sık dışarı çıkar mısın?

E: arkadaşlarla cafeye gitmeyi seviyorum sinemaya gimeyi çok seviyorum ayda yılda bi iki sefer akşamları dans etmeye gidiyorum ama 12 den fazla olduğu için annemler babamlar şeyediyorum artık ...

M: e arada bir izin veriyorlar artık

,E: e artık o kadar da olsun 20 yaşına girdik ama anneme babama sorsan çok çıkıyorum dışarıya.

M: peki senin bu anlattıklarınla Türkiye’de yaşayanların ne farkı var?

E: oradakiler daha eee sorumlu büyüyolar

M: sorumlu derken...

E: daha ee erken çalışmaya başladılar. Şimdi babaları pazarda çalışıyorlar, ne bileyim işte limon felan satıyorlar, onlar da işte 11 12 yaşına girdikten sonra yardım ediyorlar.

Burada tabii ki öyle değil pek fazla, annem babam da işte sen okuluna git okuluna kafanı yor.

M: Tekirdağ'daki akrabaların mı

E: işte Keşan, Balkara Tekirdağ'a gidiyorlar pazarda limon satmaya. İşte daha erken yaşta sorumluluk taşımaya öğreniyorlar daha fazla. Daha serbest olabiliyo, çocuklar sokakta oynuyo problem değil sonuç olarak kapının önü. Berlin'de Almanya'da imkansız bişey. Büyük şehir küçük şehir bilmiyorum nasıl olduğunu. Türkiye'de kız çocuğu erkek çocuğu bayağı bi fark oluyo. Biz kız olduğumuz için bişey diyemecem ama onlar daha rahat oluyo. Kuzenim işte kız arkadaşı var, seneye evlenecekler. Bütün gün kuzenimde anasının, babasının haberi var, odalarına kapanıyorlar, başbaşa zaman geçirebiliyorlar. Çok güzel bişey tabii ki ama küçük bi şehirde hiç ummazdım böyle bişeyi. Ben babama desem iyi günler ben erkek arkadaşına gidicem, bütün gün yalnız oturuyo babam der kızım otur oturduğun yerde. Orada teyzelerime yengelerime zaten biraz ters geliyo ama öyle. Ama burada Almanya'da oturan Türkler daha fazla kültürlerine daha tutkun çünkü burada daha büyük bir risk var kültürü kaybetmesine, çünkü çocuklarına etraftan arkadaşları şeyleri, pek fazla Türk arasında olmadığı zaman benim gi yok kültürünü kaybedecek, Türk vatani olmayı bilmeyecek falan filan o korku da geliyo. Onu farkettim o yüzden de daha sıkı oluyo burada.

M: bir de buraya ilk gelirken bıraktıkları Türkiye'yi yaşıyorlar...

E: evet öyle oluyo, babam da bunu farkettti yaa diyo Türkiye çok fazla şey ...

M: değişiyor

E: çok çabuk değişio, hiç düşünmezdim ben oradan gittiğim zamanlarda buraya geldiğim zamanlarda bambaşkaydı, aynı Türkiye'yi de burada yürütmeye çalışıyorlar tabii ki. Bildiğim kadarıyla Türkiye'de kızlar bayağı kısa giyiyorlarmış, bayağı serbest geziyorlarmış duyduğuma göre.

M: aslında düşündüğün kadar rahat değil, burada metroda falan rahatsız etmezler ama İstanbul'da aynı eteği giy mümkün değil otobüse dolmuşa rahat rahat binersin, birşey demeseler bakışlar yetiyor.

E: doğru doğru aslında düşünüyorum da ben hiç orada kısa giymiyodum. Kuzenim benden iki yaş küçük, gitmiştik uzun siyah bi pantolon giydim üstüme askılı giydim iki yaş küçük sen ne biçim çıplak geziyosun bana dedi. Ama orada da şimdi kızlar hep öyle geziyo. Ama Altinkuma gideyim orada mini kot etekle hep rahatlan gezebiliyorum orada herkes öyle. Ama burada bu mini eteği giyiyorum ama rahat edemiyorum...

M: arkadaş ortamın nasıl, kimler var genelde nerelere takılırsınız...

E: ben gymnasiuma gittiğimde çok Alman arkadaşım vardı. Sonra okulu değiştirdim işte fahrabitur yapmak için. Orada işte bazı kontaklar koşturdu iki üç arkadaşla arada bi telefonlaşıyoruz. Ondan sonra daha fazla Türk toplumuna girdim. Yeni gittiğim okulda bi sınıfta yedi Türktük, öteki okulda 150 kişide tek Türk bendim o yüzden çok değişik bişeydi. Önce bi süre alışmam gerekiyordu ama güzeldi, öylelikle Türk toplumuna girdim ama sınıfımdan da değil daha fazla, yazın tanıştığım kişilerle yani benim için çok önemli olması. Birbirine insan gibi davranmak, dürüst olmak çok önemli benim için, beraber gülmek düşüdüklerini açık açık söylemek önemli. Ben bi kişiye arkadaş diyosam eğer, o kişiye düşüdüklerimi açık açık söyleyebilmem gerekiyo.

Cafelerde oturuyoruz, bazen de işte sinemalara gidiyoruz. Geçen sefer de dans etmeye gittik, diskoya gittik. Sosyete. Hani var ya Türk partileri ama yok bıktım çünkü her seferinde o onun kafasında şışeyi kırdı, o bunla birbirine girdi. İşte Türk toplumunda benim hoşuma gitmeyen şey Türk gençlerinde çok dedikodu oluyo. Kim kiminle gitti kim kiminle geldi çok fazla paparazziyi geçtiler yani öyle oluyo da çok sıkıyo beni. Hiç rahat olmuyosun o yüzden de Alman yerlerine gidiyorum daha çok, hip hop R&B dinlediğim için. Bi Alman arkadaşım var çok iyi anlaşıyorum, Alman yerlerine

gidiyorum daha iyi oluyo. Birbirlerine bakıyorlar ondan sonra ne var ne bakıyorlar diyip birbirlerine giriyorlar.

M: iş olarak nasıl bir şey düşünüyorsun?

E: iş olarak, büyük şirketlerde management pozisyonunda o tür şeyler yani. Ekonomi ticaret hukuğu bilen biri olarak o tür konularda yardımcı olmayı düşünüyorum, Almanya dışını da düşünüyorum. Türkiye’de bilmiyorum yaşayabilir miyim diye büyük yerlerde, ankara, İstanbul, izmir. Ama işte o zaman erkek arkadaşım eşim olarak benimle başka yerlere gider mi. Ama burada iş hayatı gitmezse Berlin’den çıkmayı düşünürüm teyzem de öyle yaptı ama o nişanlısından dolayı gitti.

M: babanın işi nasıl gidiyor?

E: hemen hemen işte 15 seneden beri aynı yerde çalışıyor tabii ki o da sıkıldı Türkiye’ye dönmek istiyordu, orada işte annesinden babasından kalma tarlalar falan var. Orada işte ev yaptıracağız ama hala bitmedi kaç seneden beri. Oraya dönmek istiyordu ama benim gelmeyeceğimi biliyordu, o yüzden bekliyo üniversiteyi bitirsin rahat rahat bırakayım diye. Kardeşim de tabii ki çok istiyordu Türkiye’ye gitmeyi maceralı buluyordu. Ama okula gitmek istemiyordu. Türkiye’ye gittimmi okula gitmiyem diye. Bikaç sene sonra Almanya’da kalıcam diyecek. Annem için de bilmiyorum Türkiye’ye dönmek isteyip istemediğine daha karar veremedi.

M: burada kendini rahat hissediyor musun, Türkiye mi burası mı daha rahat senin için?

E: Türkiye’de yani köklerim diyeyim ama Almanya evim oluyo. Burada doğdum burada büyüdüm ailemin bir kısmı Türkiye’de ama eve geldim diyorum buraya döndüğümde.

M: Türkiye’de yabancılaşma hissediyor musun, sana farklı davranıldığını hissediyor musun?

E: evet Almancılar geldi Almanlar geldi öyle oluyo yani. Türkiye’ye gittiğimiz zaman Almanlar oluyoruz burada Türkler oluyoruz. 16 yaşlarındayken çok darıldım yani ben nerede evdeyim evim neresi kendimi ne olarak görmem gerekiyo orada öyle burada böyle diyorlar diye ama artık diyorum ki Almanya benim evim, Türkiye de ailem oradan geliyo köklerim orada o düşünce bana iyi geliyo rahatım yani.

M: bir de insanların seni nereye değil senin kendini nereye koyduğun daha önemli.

Herkes her yerde hoşuna giden gitmeyen bir sürü şey söyler önemli olan senin kendini bilmen o zaman kulak asmazsın.

E: evet ama o yaşlarda insan kafaya takıyor ali ne der veli ne der diye.

M: Türkiye’de en çok nelerle karşılaşıyorsun, büyük şehirler dışında Tekirdağ gibi daha küçük herkesin herkesi az çok tanıdığı yerlerde nelerle karşılaşıyorsun?

E: Tekirdağda işte bi hafta kalıyoruz en fazla ondan sonra Altinkuma gidiyoruz, esas tatil o zaman başlıyor. orada çaybahçelerine gidiyoruz kuzenimin arkadaşlarıyla buluşuyoruz, biraz dalga geçiliyo.

M: niye?

E: sen Almanya’da doğmuş büyümüşün bizi anlamazsın. Almancının gavurların ortasında büyüdün sen bizim düşündüklerimizi...

M: yüzüne karşına söylüyorlar bunları...

E: belki öyle değil biraz daha hoş sözlerle ama öyle çıkıyor yani.

M: farklı olarak görüyorlar seni yani.

E: Evet.

M: burada da öyle oluyor mu?

E: bazı yerlerde oluyo şimdi benim dış görünüşüm pek fazla Türk olmadığı için, a sen Türk müsün falan. Bi döneriye gidiyorum mesela arkadaşlarımla beraber, pieterbrot, bi çeşit ekmek, arkadaşım soruyo ben anlatıyorum, dönerci o sırada diyo gel bu gavurlara bi de peiterbrotu anlat. Ya da parayı uzatırken fıstığım falan diyorlar, ben Türkçe bişey dediğim de aa sen Türk müsün. Sen Türkçe anlıyor musun, Türkiye’de de oluyo bu,

gittim çanta almaya benimle ingilizce konuşuyolar. İtalyan, yunan yugoslav, rus ama Türk değil yani.

M: peki yüzünü görmeden telefonda Almanca konuşmandan hissediyorlar mı senin Alman kökenli olmadığını?

E: yok hiç Almancam çok iyi olduğu için aa sen Türk müydün, senin Almancen çok güzel, nasıl başardın, şaşırıyolar yani. Ben de diyorum burada doğdum büyüdüm, okula gittim. Ama şoke oluyolar ne var ki bunda diyorum, anlayamıyolar.

M: peki genel olarak baktığında toplumda ayırıcılık olduğunu söyleyebilir misin?

E: kültür tarafından bazı şeyleri anlamıyolar arkadaşlar tarafından. Ama öğretmen tarafından farklı davranma vardı. Yani onlar benim gittiğim gymnasiumda Türk çocuğunun başarılı olması onlar için biraz zor bi durumdu, pek fazla anlayış da göstermediler yani. Orada bayağı bi zorluk çektim. Öğretmenlerle konuştum tartıştım, biraz olsa da anladılar belki. Ben bi de sınıf başkanıydım öğrenci başkanı falan filan o taraflara gittim, öğretmenlerle tartışmam gerekiyordu benim için olmasa bile başkaları için. Hoşlarına gitmiyordu, öğretmen değil, o kişiye yönelik kişiye zarar vermek istiyosun gibi görüyolar. O yönden de zorluk yaşadım. Sen bize bunu nasıl dersin, sen niye bizi kötülüyosun falan filan hep öyle diyorlardı. Ama ben gayet demokrat şekilde onlarla konuşmaya çalıştım. Ama kültür açısından pek fazla değil, arkadaş çevreme çok dikkat ettiğim için. Ama öğretmenlerle işte öğrenci başkanı olduğum için zorluk çektim. Bi de derste biliyolar işte matematik sorunlu dersimdi öğretmen de işte hep bunu diyodu, sen bişey bilmiyosun, senden bişey olmaz. O yönden ben zorluk çektim. Sonuçta annem beni doktora gönderdi iq testi yapacak, sonuçta diyo ben senin akıllı olduğunu biliyorum ama bunu senin görmen gerekiyo o yüzden iq testi yapicaz. İyi yaptı ondan sonra da zaten anladım. Ama gerçekten öğretmenler yapıyolar, sen başaramazsın, sen bir işe yaramazsın diyorlardı.

M: dersi her kötü olana diyorlar mıydı böyle?

E: ıı benimle öyle konuşuyolar evet. Başkaları başaramadığında, sen bi daha dene diyorlardı, yardımcı oluyolar. Ama ben başaramadığımda sen zaten beceremezsin sen salaksın gibi şeyler duymam gerekiyo.yedinci sınıfta Almanca öğretmeni bana kreş çocuğu gibi konuşuyo ‘sen... iki dilli büyüdüğün için...Almancada... senin...problemlerin...var mı?’ e böyle konuşuyo benimle. Allah allah Almancayla problemim olsaydı eğer tabii bu okula gelmezdim heralde. O da işte zorluk çektiğini düşünüyorum falan filan dedi. Anlamadım bu kadın niye benimle böyle konuşuyor, niye Almancada zorluk çektiğimi düşünüyor sonuçta tek bu sınavı geçen çocuk ben değilim. Bu kadının problemi ne o da işte anlayamadı bi Türk çocuğu iki dille büyüüp başarılı olmasını algılayamıyordu. O yönlerden sorunum oldu. Ağlayarak sınırdan eve geldim. Annem noldu naptılar sana anneböyle böyle oldu dedim. 13 yaşındaydım bu kadının problemi ne niye benimle böyle konuşuyo anlayamıyodum.

M: Türkiye’ye yerleşmeyi düşünür müsün?

E: iş açısından olabilir, iyi bir işyeri bulduğumda düşünürüm. Dili biliyosam eğer bi yere gidebilirim. İstanbul’da denemeyi düşünürüm, bilmediğin evinin dışında bi şehirde yaşayacağın zaman bi denemek gerekiyo, ondan sonra diyebilirim tamam ben burada kalıcım diye.

M: annen baban da düşünüyor?

E: evet babam düşünüyor neredeyse kararını verdi aslında.

M: şimdi genel olarak biraz Türkiye ve Almanya’dan bahsedelim. Sence Türkiye’de insanların en büyük dertleri ne?

E: en büyük dertleri... evi çocukların karnını doyurmak. Üniversite derdi var. Çocuğunu üniversiteye göndermek büyük sorun. Genelde geçim derdi. bakıyorum da Almanya da daha kolay gibi. Türkiye’de üniversiteye girmek için yani tek bi sınav oluyo...okul

sistemi çok ters. Sonuçta parası olan çocuğunu gönderebiliyor yoksa hadi işe. Almanya'da da iyi değil orada da bayağı erken sen salaksın şu okula git senin zeki olduğunu düşünüyoruz buraya git. Ayrımcılık oluyo, bayağı erken yaşta çocuk düşünüyö, ben hauptschuledeyim, ben istediğimi yapamam gibilerinden. Şimdi düşünüyolar 10. sınıfa kadar ayrımcılık yapılmasın diye, iyi bi fikir. Çok konuşuyolar ama bişey yaparlar mı ayrı.

M: Almanya'daki en büyük sorun ne sence?

E: şu an tabii ki işsizlik. Çaba göstermeyene zaten iş yok, çaba göstersen de... işsizlik derken çok asosyal kişi var Almanya'da, ben ne yapıyim gidip çalışayım, zaten bana para veriliyor etraftan ben böyle de geçinirim diye düşünen kişiler var. Ben bunları problem olarak görüyorum. Sonra işe gitmemek için ne bileyim çok yalan uyduranlar var yok benim çocuğum böyle benim çocuğuma bakmam lazım işe gitmem. Arkadaşı doktor mu rapor alıyo, ben iş hayatına giremem diye, o kişileri problem olarak görüyorum.

M: iş bulamamak açısından...

E: o da var, okula bağlı, üniversiteye mesleğe bağlı. Çünkü bazı kişiler üç sene gidiyolar meslek öğreniyolar onları alıyolar, üniversiteye gideni almıyolar. Birincisi üniversiteye giden pahalı bi de praktik şeyleri iş hayatında görmemiş diye mesleği okuyanları alıyolar. Okul sistemi problem Almanya'da büyük bi problem.

M: senin kökenlerinin Türkiye olması sana ne ifade ediyor, yani senin için ne önemli, bayrak, toprağa bağlılık mı, kültür ya da din mi, bir kişi nasılsa Türkiyelidir?

E: zor bi soru din değil, ama bi Türk olarak tabii kökenleri Türkiye'de olması gerekiyo, biraz geçmiş Türkiyenin geçmişiyle de biraz neler oldu, Atatürkün kim olduğunu bilmesi. En çok Türkiyenin geçmişiyle okudu mu bildi mi. Biraz da tutkun olması gerekli tabii, herkes geldiği yere tutkun olur.

M: diyelim ki Alman 20 yaşından sonra Türkiye'ye öğretmenlik yapmaya gidiyor kültürü dili olduğu gibi benimsemiş... nasıl görürsün bu kişiyi?

E: Türkiyeli, bir Türk. Ama az önce söylediğim şeyle bu şimdi. Doğru çok güzel bi misal. Türk kültüründe kendisini rahat hissetmesi evet Alman kökenli Türk derim ben ona. Sonuçta Türk kültürünü seviyo öyle derim evet. Rahat hissediyorsa, o kültürde yaşamayı tercih ediyorsa o bir Türktür niye olmasın. Türküm Almanya'da doğdum ama kendimi Almandan çok Türk görüyorum yani sonuçta %60 Türk 40 Alman.

M: Mesela Amerikada Çin kökenlisi de Afrika kökenlisi de Hint kökenlisi de ben Amerikalıyım der. Almanya'da da sence bu var mı?

E: yok tam tersi daha çok Kreuzberg wedding taraflarında gençler ben Alman değilim ben Arap çocuğuyum, Polonyalı çocuğuyum Türk der. Ben Alman diyen fazla öyle yok yani, ben görmedim de.

M: bu iki toplum ne kadar farklı, en belirgin fark ne?

E: kültür.

M: kültür derken...

E: Türklerin tavırları bambaşka, daha sıcak daha canayakın görüyorum. Ama yine de Almanların içinde nadir kişiler var yani, mesela benim çok iyi bi arkadaşım var onda bazı Türk tavırları var, çok cana yakın bi insan. Ne bileyim, Almanlar en iyi arkadaşı olsa bile sinemaya gitse herkes kendi için ödüyo, ben seninkini ödemem gibi bi durum var ama onda hiç. Bi yere gideriz dürüm yemeye bugün o öder yarın ben öderim, onu da işte Türkçe bir tavır olarak görüyorum. cana yakın ve herkese karşı daha farklı bi görünüşü var. Almanlar genellikle önyargılı olduğunu düşünüyorum benim gördüğüm kadarıyla. Türklerde bu yok pek, ne bileyim, turistler gelsin çok iyi davranıyolar yani. Almanya'da pek fazla değil yani.

M: Almanlar'da mesela ben yemek yiyeceğim demek artık sen evine git anlamına gelirmiş, gel sen de bizimle ye diye birşey yokmuş.

E: doğru doğru, bi Türk ailesinde yemek saati, a gel burada kal ne bileyim beraber yiyelim ama Almanlar'da yok ben çok yorgunum yemeğimi yiyip yaticam sana bi sinyal yani sen de git diye.

M: birisi anlatıyordu, arkadaşının evinde odalarında oturuyolarmış, 8 9 yaşlarında, arkadaşının babası gelmiş sadece oğlunu yemeğe çağırmış, misafire sen de gel demek yok. Çocuk yemeğini yerken odada beklemiş bitirip dönmesini.

E: Olmuştur tabii kişiden kişiye değişir biraz da ama Türklerde böyle bişey hayatta olmaz çünkü ayıp denilen bişey var, beni niye yemeğe çağırmıyor, beni insan olarak görmüyor mu diye. Almanlar'da bu ayıp denen şey pek yok o da doğru.

M: birisi de şöyle birşey dedi, Türkler mesela birisi kötü bir söz söylese, küfür etse kavga çıkarır

E: hemen bıçakları çıkarır

M: Almanlar'da öyle birşey yokmuş.

E: ama Almanlar'da o kadar ağır küfür yok Türkler kadar. Benim ingilizce öğretmenim küfür kitabı almış, her dildeki küfürler var, sınıfta tek Türk ben olduğum için, bir gün sırtarak geldi bana dedi 'ya siz Türklerin ne ağır küfürleri var. Anneye ne çok laf ediyorsunuz, ispanyollar da ağır ama sizinkiler bambaşka. Biz Almanlar'da bu kadar ağır küfürler yok yani güle güle okudum bunları diyo.' Türklerin gerçekten çok ağır ana avrat gidiyor, tabii o yüzden hemen kavga çıkıyo. Ama Almanlar'da ee hadi git falan ama Türklerde yok sen anamamı laf ettin diye.

M: yani o zaman bir Alman da aynı şeyleri söylesen o da kavga çıkarır.

E: belki hemen üzerine yürümez ama yaa arkadaşlarına bağlı, çok karıştı iyi ki de karıştı Türk Alman, polonya rus italyadan gelen çocuklarla yani çok güzel bi durum ama bazıları da bu biraz Türk Türk demiyelim de maço şeyi var.

M: geçen gün şöyle birşey oldu, kırmızı ışıkta bekliyorum, bir düğün konvoyu geçti kornalara basa basa, yanımda bekleyen siyah kapşonlu genç ters ters baktı, arabalar tam yanından geçerken Almanca bayağı yüksek sesle heralde kötü şeyler söyledi. Hemen yakında duran Türk ya da Arap olduğunu tahmin ettiğim başka bir adam da o çocuğa ters ters baktı, neyse o arada ışık değişti de herkes yoluna gitti, daha fazla sataşma falan olmadı. Sen ne dersin, genelde senin gördüğün kadarıyla Almanlar, Türklerin kültürlerini bu şekilde yaşamasını nasıl karşılıyor?

E: yok benim arkadaşım, ben mesela sevinerek bakıyorum aa ne güzel süslemişler diye. Benim arkadaşım da a baksana gelin arabası geçiyo a ne kadar uzun ne kadar büyük bişey. Öyle ama bazı Almanlar mesela ...hotelde staj yaptım Neukölln'de, onun da hemen yan tarafında Türk bi düğün salonu var. Onlar da diyorlar ki sizin bu gürültü çekilmiyor artık diyorlar. Ama onu söyleyen Almanlar zaten tanıdık onlarla beraber çalıştım arkadaş olarak görmüyorum zaten Almanyanın doğu tarafından geliyorlar. Diyorum hiç bir Türk düğününe gittin mi? Gitmedim şey de değilim. Sen bi git ondan sonra buna gürültü de ama böyle davranman yanlış yani. Baktı sen benimle nasıl böyle konuşursun gibilerinden ama ben de demiyorum senin Alman düğünün hiçbir işe yaramaz yapmasan daha iyi demiyorum yani. Ben de bi gidip bakıcam ondan sonra diyeceğimi derim yani. Ama benim arkadaşlarım seviniyorlar yani. Ama dünya kupasında çok güzeldi yani, arkadaşımın adı Monia, arabaya bindik Kuchdamma gittik çok güzeldi yani. Alman olsun Türk olsun ne bileyim Arap olsun beraber coşuyoduk yani. Almanya üçüncü oldu Alman bayrakları, beraber bağırıp çağırıyoduk, parti yapıyoduk güzeldi yani.

M: güzelmiş. 10 yıl sonra kendini nerede görüyorsun?

E: 10 yıl sonra, evli iyi bir iş yeri. Kimseye mahcup kalmak istemiyorum yani eğer benim bir çocuğum varsa kazandığım parayla kendimi ve bir çocuğumu geçindirebilirim durumda olmak istiyorum yani. Bir ev bi yirmi sene sonra olur, güzel bir semtte güzel bir yerde oturmak istiyorum. Beni destekleyen bana saygı duyan beni seven bir eşim istiyorum yani.

M: nereden gelsin?

E: nereden gelmesi önemli değil sonuçta bana saygı duyması gerekiyor, önemli olan annemle babamla ailemle anlaşması gerekiyor, iyi bir baba olmasını istiyorum. Çocuğuma şunu tavsiye ederim, tamam burası senin evin istediğin zaman gelebilirsin, ama evden çıkmak konusunda tamam kendi paran olduğu zaman gidebilirsin yani destek çıkabiliriz ama 18 inden önce bırakmam. Bazı kişiler kovuyor ama bazıları kopamıyorlar çocuklarından. Türk toplumunda öyle, mesela babam ya evlenicem gidicem ya da başka bir şehirde üniversite okumak için öyle bir düşüncesi var. Ama 18 yaşından önce hayatta olmaz olmaz.

M: şimdi biraz vatandaşlıktan biraz da politakaya katılmaktan bahsedip bitiricez.

Vatandaşlığa geçme şartlarını biliyor musun?

E: ...pek fazla bilmiyorum ama galiba dil testi yapman gerekiyo bi de yeni bir test çıktı onu da yapman gerekiyormuş. Bence bu test çok büyük bir saçmalık, bu resmi kim yaptı, bu resmin adı ne bu müze niye yapıldı bu fizisyen ne için meşhurdur. Benim bir iki arkadaşım bu testi yaptı, internette yapılıyor, sonuca göre Alman vatandaşlığını geri vermeleri gerekecekti yani çok saçma sorular soruluyor. Bir Almanın bile bilemeyeceği şeyler ama politikacılar tarafından bir Almanın bilmesi gereken şeylermiş. Okulda böyle bişey yok.

M: kimlere yapılıyor bu test, burada doğmuş büyümüş gençler de o teste girmek zorunda mı vatandaş olmak için.

E: sadece Almanyanın bir köşesinde yapılıyor daha her tarafta yapılmıyor, Berlin'de değil daha bu test.

M: sen Alman vatandaşısın?

E: ben çifte vatandaşım şu anda ama 23 yaşında karar vermem gerekiyor. Alman vatandaşlığını alıcam galiba. Yani sonuçta daha mantıklı burada yaşıyorum, AB'de istediğim yere gidebilirim de.

M: bunlar dışında ne avantajlar getiriyor?

E: mesela nereye girmek istesem daha kolay olacak, amerikaya gitmek istesem vize almak daha kolay. Türk olarak hele de şu zamanlarda çünkü Türkler çoğu zaman dünyanın etrafında müslüman olarak görüldüğü için, daha zor yani. Çifte vatandaş olduğum için daha iyi şu an, sonuçta burada yaşıyorsun ama dediğim gibi kökenlerin Türkiye. Çifte vatandaş olduğun için bunu daha iyi hissediyorsun. Ne bileyim Türk pasaportunu Türk vatandaşlığını veriyorsun ama kökünden vermiş gibi oluyor, o düşünce geliyo yani ne bileyim.

M: ama senin nasıl hissettiğin de önemli o sonuçta bir kağıt.

E: evet o da doğru tabii ama çok garip bir durum. Tabii ki benim nasıl hissettiğim de önemli. M: çifte vatandaşlık hakkında ne düşünüyorsun?

E: sonuçta çifte vatandaş olduğunda ben bir zarar görmüyorum bundan şimdi işte birkaç sene önce dediler ya öyle ya böyle ya Alman vatandaşı olucaksın ya Türk vatandaşı yani ne bileyim ne vatandaşıysan eğer çok garip bir durum. Mesela benim bir arkadaşım var babası Arap, yani egyptian mısırdan geliyor. Orada öyleymiş ki baban eğer mısırlıysa çocukları otomatikman mısır pasaportu alıyorlar. Çocuk işte Almanya'da doğdu büyüdü Alman vatandaşlığını almak istiyodu onlar da diyorlar ki sen önce öteki şeyini vermen gerekiyor. Onu da yapamıyor, pasaportunu geri veremiyor,

reddedilemiyor. Öyle bir durum var çocukta. Çok garip yani kime zarar veriyor ki sonuçta.

M: o zaman böyle bir seçim yapmaya zorlamaları...

E: iyi değil bence sonuçta bu kişinin kendine kalmış bişey. Belki bir insan daha kararını veremiyor, belki de bu kararı vermek istemiyor. Hele hele buraya ilk gelen kuşak çok orluk çekerler, çocukları için torunları için burada kalmak isterler ama Türk vatandaşlığını da vermek istemiyorlar yani. Çok kötü bir durum.

M: AB vatandaşlığını nasıl görüyorsun, sence önemli mi?

E: geleceğim için, kariyerim için görüyorum AB yi. Çok büyük bir avantaj olarak görüyorum, Avrupanın her tarafına problemsiz girip çıkabilirim, yeni bir hayat kurabilirim. Bir de her tarafta para aynı pahalı oldu ama döviz yatırman gerekiyor o çok iyi.

M: o zaman sen başka bi AB ülkesine yerleşirsin.

E: evet ama Fransadan hariç.

M: niye?

E: sevmem dili konuşamıyorum, ikincisi de ben insanlarla yapamam orada. İngiltere de değişik bişey insanları da soğuk, hava da soğuk.....

M: şu andaki siyasi hakların ne?

E: seçimlere katılabiliyorum ama seçimlere katılabildiğim zaman asıl garip olan durum politikada çalışmayan bir insan zaten o kadar çok da politikayla şey etmez yani çalışmaz. Ne bileyim politikada neler oluyo 18 yaşında olduğun zaman bu tür şeyleri bilmiyorsun, okumuyorsun da. Okumayınca bilemiyorsun, nasıl seçim yapacağını katılmıyorsun. Açıkçası ben de yapmadım geçen sefer.ama şimdi vaktim olduğu için yapabilirim.

M: sen vaktim olduğu için takip ederim diyorsun, bazıları da hiç ilgilenmem diye hemen kestirip atıyor ve gerçekten de hiç olup bitenleri takip etmeyenler var.

E: ona ben de çok sinirleniyorum. Mesela benim bir arkadaşım var gitmedi çok sinir oldum kıza bozdu da senin oraya gitmen lazım. Oyunu vermen lazım, hakkını kullan sonuçta Nazilere gitmesin o yüzden bağırdım ona. Yabancı kişiler kökenleri Alman dışında olan kişilerin seçilmesi çok daha iyi. O zaman politikada diyo bu kültür böyle böyle çalışıyor siz öyle yapamazsınız diye. İyi bir durum.

M: o zaman oy kullanmak önemli, peki bir etkisi oluyor mu?

E: belki öyle değil ama kullanmadığım zaman etkisi olduğunu düşünüyorum, o yüzden hep gidiyorum.

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?

E: pek fazla değil çünkü yani okursam işte gazete okuyorum. Televizyondan sıkıldım daha fazla paparazzi şeyi oluyor. Seda sayan sevgilisiyle ayrılırsa ayrılısın ama haber diyorsan buna haberleri göster bu haber değil yani. Çok sinir oluyorum sıkılıyorum Türk haberlerinden. Bir şeyi 10 defa gönderiyorlar sanki aptalız.

M: bu aralar neler oluyor Türkiye'de takip ettiğin kadarıyla?

E: Türkiye'den açıkçası hiç bilmiyorum. Tek bildiğim şey Erdoğan hoşuma gitmiyor. Önce başörtülü devlete giremiyordun bence de iyi bir fikir. Bu adam bunu niye değiştirdi sonuçta Atatürk bunu bizim için yaptı bu adam bunu değiştiriyor. İyi tamam şimdi başörtülü kadınlar çok zeki olanları var aralarında ama sonuçta devlet ve din çok değişik. Türkiye'de dine Araplardaki gibi düşkün değil, kuranı devlet kitabı almıyorlar o yüzden ters olduğunu düşünüyorum. Türkiyenin o tarafa doğru kaydığını görüyorum o yüzden hiç hoşuma gitmiyor yani.

M: Türkiye AB'ye girsin mi?

E: bu durumda hayır derim. Çünkü Türkiye'de Avrupaya daha yakın girmek istiyorsa. Ya kültür olarak çok farklı. Ya tamam ispanyol da daha cana yakın daha farklı ama ilk

olan şey din. O değişik ama ab ye girmek için din önemli olmamasını düşünüyorum. Ama kültür olarak Türkiye’de daha çok şey olması gerektiğini düşünüyorum mesela hastaneler falan daha çok değişmesi gerekiyor. Yok polis şeyi ondan sonra devlet işlerinde o tür şeyler değişmesi gerekiyo ki ab ye girsinler. Bi de Türkiye’de çok var tarla yürüten köyde falan Avrupada Türkiye’deki kadar hiçbir yerde yok yani. Ama Türkiye büyük olduğu için onlar da çok var işte. Ab için belki iyi birşey olur çünkü dünyanın başka bir kültürüne düşkün olmaları gerekiyordur. Diyelim ki Türkiye ab ye girdi Türkiye’de neler oluyor niye oluyor Türkiye’ye nasıl destek olabiliriz ab için bir kazanç olabilir ama Türkiye için iyi olur mu bilmiyorum.

M: Almanya’da neler olup bitiyor bu aralar?

E: Almanya da şimdi gründerheit (?) reform var o biraz komplike bir iş zaten Almanya’da komplike olmayan bişey yok. Gesundheit reform krank.. falanla ilgili sosyal birşey Almanya’da çalışmak için Türkçesi ne bişeyde kayıtlı olman gerekiyor

M: sigorta mı?

E: evet öyle sigorta olman gerekiyor onunla ilgili. Politikacılar çok konuşuyorlar işte. Çocuklar çok tecavüzcü falan filan onlar haberlerde çok dinliyoruz ne yazıkki. İşte politikayla ilgili şeyleri 5 dakika onlar 15 dakika gösterirer tamam bitti.

M: peki Almanlar Türkiyenin AB’ ye girmesini istiyorlar mı?

E: hayır istemiyorlar ama bence korktuğu için istemiyorlar. Türkler Almanyaya hurra cümbür cemaat girecek diye korkuyolar zaten Almanya’da o kadar çok Türk var daha çok Türk ne yapalım diye. Bazıları diyor işte yaa yabancılar bizim işlerimizi alıyor diye daha çok kişi gelicek. Mesela korktukları şeyler Türkiye’de üniversiteyi bitirdi, yüksek bir pozisyonda çalışıyor Almanya’da. Bu adam düşünecek Türk çocuğunu mu alsın Alman çocuğunu mu diye hangisi benim için daha iyi olabilir. Türkiye’de AB ye girdikten sonra Türk çocuğu almak daha problemsiz olacak şimdi. Polonyayla öyle oldu şimdi polonyadan gelip burada çalışıyorlar, Almanlar gidip polonyada çalışıyor. Ama onlar böyle düşünmüyor, Almanlar da gidip Türkiye’ye gitmek imkanları olacakları düşünmüyorlar.

M: ama AB’ de sadece Almanya yok ki niye herkesin buraya geleceğini düşünüyorlar, bir de zaten Türkiye belli bir refah seviyesine ulaşırsa insanlar gitmek istemez ki sadece gezip yine dönerler.

E: evet sonuçta Almanyanın zamanı bitti yani, Türkiye daha güzel bir yer.

M: burada farklı yabancı kökenliler yeterli sayıda meclise giriyor mu seçiliyorlar mı?

E: bence yok yani sonuçta gençler buna daha düşkün olmaları gerekiyor, onlar geleceğimiz. Gençler yeteri kadar çalışırsa belki yabancılar parlamentoda olabilir ama şu an yeterli değil. M: peki neden?

E: bence ilgisizlikten ama o yolda da biraz yabancılar için biraz daha zor olduğunu düşünüyorum. Tabii 20 sene önceki kadar zor değil ama yine de az buçuk zor olduğunu düşünüyorum yabancı olarak.

M: insanlar burada oy verirken neye dikkat ediyorlar, ne önemli?

E: bişeye dikkat etmiyorlar doğru dürüst şimdiki başkanımız nerede, işini iyi yaptı mı yapmadı mı yine onu seçeriz ya da başkasını seçeriz öyle.

M: mesela sola yakın bir partinin programına bakar, yapacağı şeyler benim çalışmama, benim daha çok işime geliyor ...

E: yok bakmaz

M: yoksa ben hristiyanım bu da hristiyan demokrat hadi buna oy vereyim diye mi düşünüyorlar?

E: evet öyle diye düşünüyorum. Sonuçta ihtiyar olanlar zamanları çok olduğu için daha yetenekli olduğu için programı okuyorlar ama bunu belki yüzde yirmi kişi yapıyor. Ama

genelde geçen sefer bunu seçtim hoşuma gitti yine seçeyim ya da bu sefer de bunu seçeyim bakalım ne yapacak öyle düşünüyorlar.

M: sen neye dikkat ediyorsun?

E: sonuçta televizyonda düeller oluyor onları izliyorum, yapmak istediği ne, politikaya bakışı ne öyle şeyler önemli benim için.

Mehmet

M: merhaba nasılsın?

Meh: merhaba iyiyim siz nasılsınız?

M: ben de iyiyim sagol. Napıyosun?

Meh: valla geldik işte okula oturuyoz. İkinci ayın sonuna kadar gelicem ondan sonra işte iş bakıcam.

M: anne baban nasıl?

Meh: iyiler onlar da işte anne evin işine bakar baba artık emekli. Dört kardeşim var dördü de evli.

M: sen annenlerle beraber mi yaşıyorsun?

Meh: bir buçuk sene ayrılmıştım evden, döndüm şimdi.

M: niye?

Meh: böyle daha rahat, hem zaten pek arayıp sormuyorlar, yaşımız ilerlemiş artık.

M: Türkiye’de akrabalar var mı?

Meh: çok var saysam bitmez şimdi. Sekiz senedir Türkiyenin yüzünü görmedim. Gidemiyorum gitsem vatandaşlığım yanar...babam 16 yaşında gelmiş buraya, babası ondan önce buradaymış benim dedem rahmetli o babamı getirmiş. Burada sözlenmiş nişanlanmışlar. Gelmiş buraya o çalışmış Siemensde çalışmış bayağı. Orada parmağını ufaktan kesince bırakmışlar oradan sonra imbiss mimbiss restaurant kahve. Şimdi yaşlandı herşeylerini verdi sattı şimdi gitmeyi düşünüyorlar işte.

M: ilk gelmeleri nasıl olmuş?

Meh: iyi gitmiyomuş yani, köylü insanlar, herşey değişince. Devlet değişti, modern oldu, onlar da ona göre uymuş. Ablam mağazada çalışıyo, ben de en ufakları evin kralı.

M: Türkiye’yle burası ne kadar farklı ne farklılıklar var?

Meh: tabii ki farklılıklar var nasıl söylesem. Türkiye’de yardım yönünden belki kötü aç kalırsan belkim ölebilirsin yani o problem var. Burada ölmezsin aç kalmazsın. Bizim oradakilerin de durumu iyi. Rahat orada da aynısı aileler bağlı. Nereye gidiyorum burada doğmuş büyümüşüm. Gidişler şey gibi olur, rahatıma batmış gibi olur sonra burayı da özlerim.

M: arkadaş çevren nasıl?

Meh: arkadaş burada arkadaşlarım var görüşüyoruz arada bir. Arkadaş çevrem çok iyi birbirimizi sıkı tutarız yani, dışardan bakan şimdi mahalle grubu der ama yakın oturuyosan beraber geziyosun. Bizim olduğumuz yerler zaten hep ufak çevreler herkes birbirini tanıyo hep akraba olmasa bile.

M: başka yerlerden gelmiş ya da Alman arkadaşların var mı?

Meh: Alman arkadaşlarım çok, saysam bitmez.

M: ne tarz yerlere takılıyorsunuz?

Meh: belli bir toplandığımız yer yok ama kahve desem sayılmaz, Türkçe nostalji var oralarda da abilerim var tanıyorum. Türkü barlar var oralarda...

M: ne tarz müzik dinlersin sesini tarzını beğendiğin bir şarkıcı var mı Türkiye’den?

Meh: arabesk derim, azer bülbül var müslüm. Burada gördük bizim arkadaş çevremizden, rapçiler var. Bir de muhabbet var.tarzi arabeske kaçıyor ama R&B söylüyor ikisini karıştırmış. Herkesin hoşuna gidiyor burada.

M: kendini burada rahat hissediyor musun, Türkiye'den dönüşlerde evime döndüm rahatlığı oluyor muydu yoksa Türkiye'ye gidişler mi senin için daha rahattı?

Meh: hiç öyle problemim yok yani derdim yok. Biraz daha ufakkene Türkiye'ye gittiğimizde diyodum ne güzel hemen çıkıp mahallede geziyordum arkadaşlarımı arıyordum ben geldim ben geldim. Burası da çekmiyo beni artık. Hep Kreuzberg'de durmuyorum yani, Kreuzbergde yaşadım ben doğdum doğaşı orada oturuyoruz.

M: peki diyelim ki telefonda bir seni hiç görmemiş bir Almanla konuşuyosun adını da söylemedin senin Alman olmadığını anlar mı?

Meh: Almanca konuşma tarzından Türkçe şey anlaşılıyor. Almanca güzel konuşursan anlaşılmaz.

M: senin anlıyorlar mı?

Meh: anlaşılıyor yaa biraz anlıyorlar aradabir değişik Türkçe terimler çıkıyo. Böyle tipine bakanlar da var canım biraz. Tipi hoşuna gitmeyen git başka yere diyor (bar disko). Yani orada da öyle git başka yere nolucak, yanında başka yerler de var yani.

M: ama kötü değil mi tipine bakıp da sana öyle davranması.

Meh: uyuzluğuna gidiyor tabii insan gıcık olur ama ne diyen ki orada. Benim arkadaşlar var onlar sayesinde girdiğim çok oldu ama sen tek gelersen gel diyolar, arkadaşlarımı alırsan güvenemeyiz.

M: burada bir tanıdığının arkadaşı, proje hazırlamış, başvurduğu şirket için de bayağı kazançlı bir projeymiş ama kızın bir şartı varmış, patrona beni projenin başına alırsanız sizinle çalışırım demiş. Adam da gülmüş seni bu Türk pasaportuyla böyle bir projenin başına almayız diye. Sen buna benzer şeylerle karşılaştın mı sağdan soldan çevrenden duydun mu?

Meh: ya var polisler yani devletteki polisler. Burada bi yer var sırf Almanlar yaşıyor işte orada Türklere... dazlaklar işte, buralarda da var ama onlar normal yani saçlarını normal yapıyor ama onlar da işte...

M: içlerinde mi

Meh: evet içlerinde dazlaklık var yani. Öyle birşey geçende bana olmuştu. Arabayla geçiyorum, geldi önüme durdurdu beni. Kemerim olduğu halde emniyet kemerim olduğu halde diyo, kemerini takmamıştın sen, daha yeni taktın köşede bizi görüp. Dedim çektin mi videoya naptın, nereden görüyon benim kemerimin olup olmadığını. Sonuçta biz siyah kafayız, araba da güzel altında hemen durduruyorlar. Kıskançlıkları var işte

M: ya da onu senin başka şekilde aldığını mı düşünüyorlar

Meh: o da olabilir ama bence kıskandıkları için oluyo yani. Öyle durdurduklarında dedim sırf siyah kafa gördünüz, altımda bu arabayı gördünüz ondan durdurdunuz, başka işiniz yok dedim yok mok dedi de. Kimliğimi aldı işte arabanın içine dışına bakıyo, ne aradığını da bilmiyor. Emniyet kemeriyle başladın, emniyet kemeri dedin, nereye gittin. Dedim köpek getir koklat bişey koklatacaksan derken şeyaptı tamam tamam git dedi. Gittim yani sırf siyah kafa olduk mu... bazı polisler iyi Almanlar iyi, benim çevremde var işte tanıdığım iyi anlaşıyoruz onlarla, bi de Arap arkadaşımız var o da burada bizim aramızda büyüdü Türkçeyi öğrendi, Türkçe konuşuyor. Biz Türkçe konuşunca o da yavaş yavaş başladı şimdi Türkçe konuşmaya.

M: sokakta dolaşırken polis durdurup kimlik soruyo, bir tanıdık gördüğünde yanlış anlıyorlar diye dert yananlar oldu. Böyle şeyler çok oluyor mu?

Meh: tabii durdurup soruyorlar, yanında yoksa eve kadar geliyorlar çıkıp getiriyorsun. Ama şimdi hepsi bir değil, bana iyi davrana yardım edenlere de rastladım. İyileri de var ama çoğu kötü yani. Şimdi bizim bu yaşta 23 24 bunlara fazla şey yapmıyolar böyle bizim şimdi ufaklara 18 20 olanlar onlar çok şey. Çoğunlukla kavga şey oluyo, polis alıp götürüyor bunları böyle.

M: 10 sene sonra kendini nerede görüyorsun?

Meh: Valla sonunda ben heralde dükkan açıcım, yiyecek. Türkiye'den işte alım satım Abim Stuttgartta hem araba alım satımıyla uğraşiyor, mercedes bayisi var bana da dedi gel sen de çalış, stuttgartta oturacaksın. Bir ara düşündüm ama orada yapamayacağımı biliyorum, aklım burada kalıcak. Buradaki bütün ailem yani amcalarım olsun dayılarım olsun abilerim onlar özleniyor yani özleniyor. Ben ablamgillerle sık sık görüştüğüm için abimlerle özlerim yani. Şimdi sık sık onlarla oturuyorum, geziyorum işte ailen yani.

M: anneler gitmeyi

M: Türkiye'de insanların en büyük sorunları neler?

Meh: valla bilmiyorum işte orada insanların ne sorunları var, 8 senedir gitmiyorum hiç.

M: peki Almanya'da ne sorunlar var?

Meh: Almanya'da gençlerin... iş var ama atıyorlar çok, işsizler yani. Kadıköy tarafında oturursan dışarda yemek yersen, çocuklar geliyo, para istiyoy ayakkabını ceketini... Almanya'da öyle çocuklara yer var şimdi, alıyolar, yer var yani. O yönden Türkiye kötü yani o gençler yönünden. Onların bence suçu yok hatası yok yani dünyaya gelip böyle olması. Ama napıcağını bilmiyor, sokakta yaşıyorsa, ondan önce gelen çocuğa bakıyor. Orada kaybediyorlar işte biraz bişeyler yapsalar

M: ne yapsalar ki iş vermezler ki?

Meh: vermezler ama gitsinler araştırsınlar sorsunlar, abi ne yapabiliriz diye. Bi yerde çıkar birisi der, tamam gel temizler şuraları diye, bi gün çıkar, sormazlarsa olmaz ki sabırlı olması lazım.

M: Kökenlerinin Türkiye olması, ailenin Türkiye'den gelmiş olması senin için ne demek, mesela Türkiye pasaportumu vermem diyosun, senin için ne kadar önemli bu, ne önemi var, sonuçta bir kağıt parçası diyenler de var mesela?

Meh: onlar için bi şey ifade etmiyo olabilir ama ben vermek istemiyorum yani. sonum belki burada gitmek isterim belki ne bileyim, 30 40 yaşına geldikten sonra ben giderim derim yani ne bileyim. Nüfusumu öldürdüm mü orada bütün kağıt işlerim bitti, sen kendin öldürdün. Bağlıyım yani bilmiyorum bi türlü bağlıyım. Türkiye güzel yaa, en güzel yer her şey ortada. M: 8 senedir gitmiyorsun...

Meh: 8 sene, neden askeriyeyi uzatmadık askeriyedekilerde kaçak gösterdi, şimdi bi insem uçaktan. Annem gitti, babam gitti, her sene gelir onlar ama. Ben gelsem havaalanında adımları öğrenseler yüzde yüz askerler geliyor beni götürüyor. Öyle pat küt de yapılmaz hani. Ben de yapmak istiyom yapmayı düşünüyom ama sonra düşündüm, oraya vereceğim parayı neden öbür paraya eklemiyom da dükkan açmıyom. Buradaki askerlikte de yapan arkadaşlar var, yani Alman hepsi bende de Alman kimlik var ama bakıyo, o Alman ben Türk yani anadan doğma. İşte öyle yapmıyolar yani tipine bakıyolar diyolar siyah kafa, gözleri kara tamam. Arkadaş anlatıyo, ilk başlarda zormuş dazlaklar falan ama son iki ayı daha iyiymiş rahat bırakmışlar. Onun hoşuna gitti bilmiyorum benim de hoşuma gider mi. Oradaki tavırlara ben gelemiyorum yani, biri bişey dedimmi ben derim yani yüzde yüz lafımı derim dedim de yani. M: nerede ne oldu?

Meh: bi kere maç yapmıştık, Alman takımına karşı oynamıştık, 16 17 yaşındaydım. Dazlak takımı yani biz şimdi Kreuzberg, küçük İstanbul diyolar, karman çorman, Arap Türk Kürt her şey var yani, onlar da martzhan (?) tarafı liech.berg(?) tarafı hep kentler orada da çoğunlukla Almanlar var, dazlaklar mazlaklar. Oralarda da grup grup şeyaparlar kavga mavga. Dostluk maçıydı, kavgaya geldi sonunda, onlar top oynayınca, dazlaklar oynasın bişey değil ama top sende olunca, onların girişme tarzı çok değişik. Şimdi bir deniyosun, iki deniyosun üç oluyo bişey demiyosun ondan sonra biz gıcıklığına bacağına vuruyoruz o şey yapıyo coşuyo konuşuyo başlıyo kavgaya. söylenip duruyorlar, aile tarafına girmesin bişey demem ama aileme anama bişey desin çok

hassasım. Almanlar hiç bişey demez, istediğini söyle gülüp geçerler, anasına laf edersin güler. Yok işte bizim Türklerde gurur var, birisi göstermez birisi gösterir.

M: diyelim ki bir Alman 20 sinden sonra gidiyor Türkiye'ye yerleşiyor, herşeyi benimsiyor, hareketleri, konuşması, davranışı Türkiye'de yaşamış herhangi birisi gibi. Sen bunu bir Türk olarak mı görürsün bir Alman olarak mı?

Meh: aslında bir Alman olduğumu derim, aslı Alman ama Türkiye'ye gelip Türkçeyi konuşuyo, bizim kültüre doğru bakıyo yani, çok var aslında burada Almanlar ben tanıyom Türkçe biliyolar, ama şeyler de var Alman Türkler babası Türk annesi Alman olanlar var yani. Ben Alman değilim diyorlar ben Türküm diyorlar ama yarı Türk yarı Alman burada da bi tane var, sınıfta da var Alman Türküm diyor. Bizim kültüre baktılar mı Türk kültürü nasıl, bazı aileler var, Türk kültürü en güzel kültür. Yemekler yenildi mi böyle masa masa dolu, onlarda tık tık tık belli şeyler var. Bi de bizde istediğin zaman ye, onlar üç kere yiyorlar tamam. Bi de onlar bi sıcak yemek yiyo, o kadar bizde herşey var sıcak yemek, zeytinyağlı kahvaltılık olsun herşey var. Onların da hoşlarına o gidiyo, renkli geliyo göze hoş geliyo ondan.

M: sence iki toplum arasındaki en büyük fark ne?

Meh: mesela ben Türküm derim Türkiye bi Alman sorsan Almanya en büyük. En büyük fark, yardım yönünden işte kötü, buradaki gibi yapsalar, aç kalanlara yardım etseler yani, o olmayanlara da. Belki AB ye girerse olur, alırlarsa. Ama Türkiyeyi genelde almak istemiyolar gibi, çünkü Türkiye mecbur da bi yandan, Türkiye orta dünyanın ortası bi yandan da bütün olan Türkiye'den geçiyo yani. Türkiye ticaret yeri, asıl çok zengin bi yer de kullanamıyolar. Ben duymuştum Türkiyenin bazı yerlerinde çok altın bazı yerlerinde çok şey... petrol varmış, onları da kullandırtmıyolar hatırladığıma göre imza mı ne varmış, orada da şeyapmışlar izin vermiyolarmış, istediğin gibi kullanamıyormuşsun. Yeraltında çok altın var yani, Osmanlı zamanında kalan altınlar da var, denizin altında batan gemiler, bizanstan kalma... onların içinde kim bilir ne var. Türkiye zengin ya.

M: peki kültür, din, görünüş, hangisi önemli, ne fark var?

Meh: kültür... tabii farklı tamamen yani, mesela mağazaya gidicen bişey alıcan, iki Alman birisi diyo, benşunu alıcam birisi diyo ben bunu alıcam, ikisi cepten para çıkarıyo, o ona veriyo sonra diyo sen bana daha 20 sent borçlusun. On sentin hesabını bile yaparlar. Arkadaşsın yani, bugün sen yarım o. Bazıları da var onların ki cimrilik yerden toplamak falan. M: aile hayatı olarak ne dersin?

Meh: aile hayatı, annesi babası bişey demiyolar yani çocuğa, istediği gibi yaşıyolar onlar yani. Alman ailesinde annesi babası söylüyo zaten bi yaşa kadar geldin mi hadi çık yap bişeyler, yap bişeyler dediği çık yani evden çık, ev bul kendine. Bizde yok öyle bişey, Almanlar'da var yani. Bizde izin vermiyo, istesen çıkma diyo... o beni niye tutuyo, o öyle yaparsa ben de çıkarım der. Konuşmaya bağlı, çocuklarla nasıl konuşuyosan öyle konuşman lazım, onların dilinde. Öyle olur ama yanlış bişey yaptığı zaman bi tokat falan, öyle olur ailelerde, yanlış bişey yaptığında akli başına gelsin diye. Bi tokat atar ya da çok fazla çıkmiycan dışarı, anahtarların elinde, zaten yapmazsın, bi hafta çıkamıyon yoksa. Bizim ailede öyle bişey yok artık herkes istediğini yapıyor, zaten altı ay Türkiye'de yaşıyolar, yaptık çalıştık ettik, herkes evlendi bi sen kaldın.

M: sen herşeyini konuşur musun anne babanla, paylaşır mısın?

Meh: tabii konuşurum. O zaman aile tarafından diyorlarmış, birbirlerini görüyorlarmış hoşlarına giderse tamam. Babamla annem de babam aşık mı ne olmuş bişeyler olmuş işte. Hergün onlara gitmiş zaten dayıoğlu mu neymişler

M: kuzen mi?

Meh: değiller de dayı hala oğlu mu neymişler işte bunlar. Birbirlerine gidip geliyorlarmış sık sık, yaşlılar demiş artık yeter, anneler babalar da tamam demiş. İşte

Almanya'ya gidip geri geldiğinde evlenmişler işte annem 15 yaşında evlenmiş. Çok erken yaa hayatta inanılacak gibi değil. 18 yaşında olucam evlenicem, dayanmam yaa, daha gençliğimi yaşamadan. O zamanlar değişikti anlıyorum onları. Babam diyo, o zamanlar değişikti, siz rahatsızsınız diyo. Şimdiki gençler rahat gerçekten rahat onlar.

M: şimdi biraz da vatandaşlıktan bahsedelim, nasıl Alman vatandaşı olunuyor?

Meh: o zamanlar küçüktüm, bayağı küçüktü yaşım. O zamanlar Berlin'de tartışmalar olmuştu, işte çifte vatandaşlığını ya Türk vatandaşı olucak ya Alman vatandaşı olucak, öyle bişeyler çıkmıştı. Herkes hemen Alman vatandaşı oldu, bizi buradan kovmasınlar hesabına. Burada galiba Alman vatandaşı olmak için bir sene iki sene falan çalışmak lazım aralıksız. Onda sonra Türk kimliğini öldürtmek konsolosluga falan gidip. Şimdi nasıl diyim, Türk olduğunu görüyorlar ama yumuşak davranıyorlar. Şu açıdan iyi, bişey yaparsın polisler seni geri sürmeye çalışırlar süremezler Alman vatandaşı olduğun için. Benim şimdi 2000den önce çifte vatandaşmış, şimdi abim diyo öldürelim, ben istemiyom

M: niye?

Meh: vatanımda kalmak istiyorum yaa. Şimdi diyorlar, çifte vatandaşlığını söyleme her yerde, Alman vatandaşım de oldu bitti.. ben öldürmek istemiyom, daha oraya gitmek istiyorum, orada yaşamak istiyorum

M: yine gidebilirsin ne farkeder?

Meh: benim düşüncelerim değişik,

M: daha farklı şeyler mi ifade ediyor?

Meh: benim için yani, belki başkaları için benim için fark ediyor yani. Almanya'da doğduk diye başka gençlerin arasında... yine dediğim gibi Türkiye bir numara benim için havasıylan şeyiylen, suyulan.

M: AB vatandaşlığını duydun?

Meh: yoo biraz açıkla...

M: onunla, istediğin AB ülkesinde yerleşip çalışabilirsin, diyelim Afrika'da bir yerde başına bir iş geldi, Alman konsolosluğu yok, Belçika konsolosluğuna sığınabilirsin... sen böyle birşeyden yararlanmak ister misin, sence bu önemli birşey mi?

Meh: benim için önemli değil, ama vardır, oralarda çalışmak isteyen.

M: sen çalışmak istemez misin başka bir ülkede?

Meh: hiç hevesim yok Amerikay'a falan gitmek... M: Amerika değil ama Avrupa Birliği

Meh: işte İngiltere de aynı, hiç hevesim yok yani o bushun sayesinde oldu. Şey olarak güzel biyer yani güzel bi yerde, abilerim falan gidip geldi, fotoğraflardan falan güzel ama insanları harbiden değişik. Acaip tuhafmış, insanları bayağı büyük...

M: seçimlere katılıyor musun?

Meh: seçimlere katılmıyorum...

M: oy kullanmak önemli mi sence?

Meh: yok yaa hiç önemli değil aslında oy kullanmak aslında, onların için bi önemi var ama bizim için yok, yani ne yapıyorsa ne zararını görüyoruz, ne karını görüyoruz. Yaa artık dünyada bişey değişiyo Almanya'da bişey değişiyo ya da hiç bişey olmuyo yani.

M: ama niye şimdi sen oy kullanmadığın için, istemediğin, sevmediğin bir partinin başa gelmesini kolaylaştırmıyor musun, bir etkisi olmuyor mu sence?

Meh: doğru doğru oluyo da yani yüzde yüz olur da işte

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?

Meh: valla, eskiden televizyonun başından kalkmazdım ama artık şu anda seyretmiyorum pek. Babam derdi bu filmler bitmez diye, bitti artık...

M: peki neler oluyor Türkiye'de politika olarak neler konuşuluyor

Meh: valla beni hiç enterese etmiyor bakmam yani biraz bişeyler konuşsak belki bildiğim bişeyler vardır yani.

M: mesela Ermeni Soykırımı diye birşey duydun mu?

Meh: yok duymadım işte.

M: Avrupa Birliğ ile ilgili tartışmalar var, neler oluyor...

Meh: bakalım işte bence Türkiye'yi almiyacıklar ama mecburlar

M: niye?

Meh: dedim ya Türkiye dünyanın biten geçen herşey oradan bi kere geçiyor. girsin ama faydaları olur, zarar da olur ama. Hem kar hem zarar iki taraftan da

M: Almanya'da neler olup bitiyor?

Meh: Berlin'i Almanya'yı düzeltmeye çalışıyorlar ama daha çok batırıyorlar. Berlin'e diyorlar, para yok diyorlar. Görüyorsun, dışarda hep inşaatlar, minşaatlar ama ev inşaatı değil misal demir takıyorlar oraya bağlamak için. O harç olayı da kalkacaktı diyorlar

M: o ne?

Meh: para veriyorlar ya

M: işsizlik yardımı mı?

Meh: evet işsizlik falan, o da kalkacaktı diyorlar, yardım var ama yüzde yüz kalkacak diyorlar. O kadar iş var nasıl iş yok diyorlar anlamıyorum. Asıl iş dolu almıyorlar ki alsalar bari diyem iş yok ama almıyorlar daha çok kovuyorlar. O da olabilir, eğitim falan, nasıl geliş tarzı varsa artık insanların, bazıları efendi bazıları iki laf söyledim mi insanlar değişik. Bayağı çabalaman lazım üniversite şeyi lazım ki bu dünyada bişey yapasın, şimdi çöpçülere bile üniversite soruyorlar. Yaa şeye bakıyorlar işte, karnede hepsine bakıyorlar da işte saatinde gidip geliyo mu? ... valla bu Almanya böyle giderse batacak gibi geliyor ama olur yaa bi yardım bi yer yapıldı zaten... Türklere karşı yani yabancılara karşı değişik davranmadıkça

M: nasıl yani, değişik derken?

Meh: vatanına göre değişik davranıyorlar yani. Bu ülke bence dazlak ülkesi gazetede okuduk bi semtte kaç bin kişi dazlak bi yerde toplanmış toplu halde demonstrasyon yapmışlar yürümüşler yani. Bir yerde hepsi böyle dazlak mazlak keltoş falan. Valla görmedim görseydik orada ne bileyim laf atanlar da olurdu. Bizim de hoşumuza gitmiyo ki. Bu son oylar verildiğinde Almanya'da dazlak şeyi MPD mi oluyor bi dazla parti var onlara 17 percent oy gitti. 17 işte gazeteler hemen yazdı 17 bu sene yani hiç olmayan bişey iki percent üç percent alan 17 aldı işte öyle çoğaldı ki bi de dazlak şeyleri var extra böyle gençler oraya gidiyor takılıyorlar. Nticede işte semtler böyle Kreuzberg'in hep aşağı taraflar böyle işte dış tarafına doğru. Yoksa Kreuzberg'de dazlak bulamazsın.

M: sence Almanlar Türkiye'nin AB'ye girmesini istiyor mu?

Meh: Almanlar istemiyö yaa isteseydi Türkiye çoktan girerdi uğraştırıyorlar şimdi göstermesi lazım biz layikiz euroya falan layikiz. İşte şimdi yeni tl yi falan onun için yaptılar hepsini euroya benzettiler hemen hemen euro gibi şey var. Eskiden milyonla yapıyoduk şimdi yüz bin miydi yüz milyon muydu neydi yüz ytl yaptılar. Euro da çok kafa karıştırdı, sivriiler var öyle iki marka iki euro yaptılar asında dört mark oldu. İki mark da üstüne atıyorlar. İçecekler de şey oldu, kola 80 fenik mi 70 fenik mi neydi, şimdi bi euro iki mark oluyo.

M: politikada sence yeteri kadar Türk var mı, seçilenlerin sayısı yeterli mi sence?

Meh: daha çok olmalı. Tek Türk var benim bildiğim Figen Abla var, sayısına göre az bence daha çok olmaları lazım. Bi partide iki üç kişi var, bi partide de bi kişi var hep öyle öyle biraz daha çok olsa kendi partilerini kurup bişey yapabilirler ama zor. Bize parti kurduramazlar ki bizim gençlere bilmiyorum çıksak bile umursamazlar. Yani bizim yaptığımız şeyleri.

M: iki milyon Türkiye kökenli var niye kurdurmasınlar? Meh: hepsi kurduracak mı ki, bazıları diyo bana ne ben ilgilenmem, bazıları diyo, ben seningibi düşünmüyorum benim dediğim doğru senin dediğin doğru değil yani. Bakarız işte dazlakların hariç ben

şimdiye kadar spd ye destek verdim onlar varken iyiydi. Onların dışındakiler hep değiştiriyolar, iyiydi bozuyolar, SPD de öyle değildi yani hep değiştirip iyiye çeviriyolardı, bunlar kötüye çeviriyolar. Angelica Merkel hele başa kadını koydular...

M: peki insanlar sence neye göre oy veriyorlar?

Meh: kim kimden daha iyilik gördüyse ona veriyo oyu. Söz verdi onları yapacak diye biz ona göre oy veriyoruz, yapmadı mı tabii yine telaş çıkıyo konuşuyolar çıkıyolar. Söz verildimmi bence yapılması lazım. Berlin'i güzelleştirecez şöyle yapamaz böyle yapamaz, para yok, nasıl para yok şimdi o bize yardım verilenlere harcıyoruz para yok o yüzden. Öyle bir ayarla ki iş ver kovucağımıza, vergilerini versinler para olsun.

Biliyorum yeğen oluyo onun bi mağazası var seneye yaklaşık yüz bin euroya yakın vergi veriyo onun gibi ondan fazla seneye yaklaşık bi milyon euro verenler var, nerede ki. Bütün o kadar şirketler var büyük şirketler onlar da veriyo ki. Diyolar para yok nasıl yok. Onlar da heralde yüzde yü atıyolar bi kenara cebe falan da

M: o her yerde var

Meh: yüzde yüz var helmut kohl vardı cdu da o da atmıştı cebe attı kenara, çıktı meydana...

M: tamam soracaklarım bitti teşekkürler...

Cemile

M: merhaba, nasılsın nasıl gidiyor?

C: teşekkür ederim, iyiyim, iyi gidiyo.

M. Ne yapıyorsun, burada, işini anlatsana biraz?

C: buradaki işim staj. İşsizlik kurumuna gidip başvurduğum kendileri bana bi yer gösterdiler, ben şimdi 11 aylık staj yapıyorum, sekreterlik öğreniyorum.

M: anne baban nasıl, onlar ne yapıyor?

C: anne baba emekli, babam şu an Türkiye'de kalıyor.

M: gidip geliyor mu orada mı yaşıyor?

C: gidip geliyor. Dört kardeşim daha var ben dört numarayım benden küçük bir kardeşim var. İki abim bi ablam var benden büyük abimlerim meslek yapmış evli çocukları var.

M: beraber mi yaşıyorsunuz?

C: şu an hep beraber ama ayrılmaktayız. Abim karısı çocukları hep beraber yaşıyoruz

M: e bayağı kalabalıksınız eve o zaman

C: 10 kişiyiz evde. Çok sesli oluyo evde hiçbi zaman canın sıkılmaz.

M: evlilik falan düşünüyor musun yakınlarda?

C: evlilik ... şu an bilmiyorum seneye bakalım

M: var mı birileri?

C: evet kendisi şu an Türkiye'de makine mühendisi Bursa'da.

M: peki nerede yaşayacaksınız o zaman?

C: bilmiyorum benim oraya gidebilmem için vaatte bulunması lazım, yapabilir miyim orada bilemiyorum, alışkın olmadığım bi hayat. O da burada yapamaz alışamaz.

M: iş açısından mı?

C: ya bilmiyorum iş bulsa da sosyal açıdan olsun, erkekler daha çok sıkıntı çekiyo burada, Türkiye'de mesela dışarı çıkıyo, arkadaşşıma gidiyorum, kahveye gidiyorum. Burada değil, burada öyle değil. Benim için de aynısı olabilir, evde oturuyorum, arkadaşım yok, nereye gidicem? Bakalım hayırlısı.

M: Türkiye'de kimler var akrabalarından?

C: valla Türkiye'de teyzemler var üç dayım iki halam. Bi halam burada onların çocukları falan. Almanya'da başka işte bi dayım büyük dayım, halam var burada

Berlin’de yaşıyor kuzenlerim var, teyzemin çocukları var, burada yaşıyorlar büyük. Uzaktan akrabalar da var, anneanneninin kuzeninin falan işte böyle şeyler.

M: annen baban, halanlar olsun buraya ilk gelişlerini anlatırlar mı?

C: anlatıyorlar tabii, buraya ilk geldiklerinde ne diyorlar ona, bakımevi gibi biyerler, aileler için kurulmuş lojmanlar varmış, oralara yerleşmişler. Zaten benim babamdan önce annemin abisi abileri buraya geliyor. İlkönce halam dayımın oğluyla evleniyor, görüş usulü annem babamla nişanlanıyo. İlkönce halam buraya geliyor tabii kendisi anlatır mesela çok büyük umutlarla buraya geldiğini işte taşı toprağı altın sandım ama geldiğinde çok hayal kırıklığına uğramış. Çünkü geldiğinde bi odada 8 10 kişi kalıyolarmış aile olarak. Lavabo zaten dışarıda, banyo yok, yemek yerken de mesela lavabodan çıktığında elini yıkasan da aynı lavaboda yıkıyosun. Halamın midesi almamış ilk zamanlarda hasta olmuş, soruyomuş kuzenime nasıl yaşam orada diye, kuzenim bişey demiyomuş, anlatmıyomuş pek. Sonra babam gelmiş işçi olarak. O da kendisi burada erkeklerin toplu kaldığı yerde oturmuş burada.

M: yurt gibi mi

C: evet yurt gibi kalıyolarmış. Aile olarak gelersen bi odada çocukların, annen kayınvalide bayağı bi topluluk oluşuyomuş, şansın varsa iki oda içinde. Bunların şansını varmış iki oda vermişler ama yoksa böyle yurtlarda. Annem der köyde oturuyoduk ama bizim hiç olmazsa o lüksümüz vardı, bir dolap gibi yer vardı oraya girip yapıyoduk banyomuzu diye. Çünkü tuvaletimiz bie evin içindeydi. Burada çok zorluk çektim, üç ay boyunca yemek yemedim. Aynı banyo yok zaten, mutfığa leğen koyuyolarmış, o gün erkekler dışarı çıkıyolarmış kadınlar temizleniyolarmış, sonra kadınlar çıkınca erkekler. Öyleymiş. Bi oda varsa oraya. Bayağı bi zorluk çekmişler. Düşünmemişler bi eve çıkıp da normal Almanlar gibi evde yaşayalım çünkü geri dönme düşüncesi varmış. İlk önce yatırımlar da yapmışlar Türkiye’ye babam kayseride ev yaptırmış. Ben mesela Türkiye’de doğdum ama abimler dört yaşında felan Türkiye’ye götürüyo, orada büyüsünler orada okusunlar nasıl olsa biz de dönücez diye, ben doğunca altı ay falan orada kalmışım sonra annem dayanamamış. Bakmışlar geri de dönemiyolar, çocukları almışlar geriye. Sonra annemler normal bi eve taşınmışlar ben doğmadan önce yeni yeni. Buraya geldiğimizde yavaş yavaş lavaboları evlerin içlerine taşımışlar. Zaten bu temizliği hep bizlerden işçi ailelerden görmüşler Almanlar. Burada su fabrikaları var, suları temizliyolar, onların içinde küçük müzeler var, orada gösteriyo 70 li yıllara kadar Almanlar pisliklerini burada göl gibi bişey var akan ne deniyo

M: kanal...

C: evet kanala döküyolarmış, pencereden dışarı atıyorlarmış. O kadar pis kokmaya başlamış ki Berlinin için, demişler bişey yapalım, amerikadan adam getirmişler şu kanalizasyonu öyle yapmışlar sonra amerika bunları yaptıriyo.

M: peki alışmaları kolay olmuş mu annenlerin, dil açısından ya da günlük işler alışveriş vs. Açısından.

C: Almanca’yı pek bilmemişler zaten, hep yanlarında Almanca’yı bilen tanıdıklar olduğu için halletmişler işleri. Tabii pişmanlar şimdi, annem bi sene önce Almanca kursuna gitti çalıştığım yerde anlaşıyamıyom diye. Babam işte çat pat. Babam tembellik gibi de yine de biz gidiyoruz bişey yapacağı zaman biz yardımcı oluyoruz.

M: senin hayatın nasıl geçiyor burada?

C: benim hayatım, güzel bir çocukluğum vardı. Liseye geçerken çok Almanlar’ın oturduğu bölgeye taşınmıştık. Yedinci sınıf lise oluyor mu, sekizinci sınıf galiba, M: sekizinci sınıftan sonra.

C: yedinci sınıf, orta iki de bi senemi kaybettim, çünkü sınıf Nazilerle doluydu, psikolojimi bozdular. Mesela ben sınıfta otururken tahta şurda ben duvara doğru oturuyorum çünkü bakıyolar, gülüyolar, psikolojik olarak öyle işlemiş ki dedim

görmüyüm saklanıyım görmüyüm onları. Bir gün Almanca öğretmenim dedi, Cemile ne yapıyorsun orada dedi, duvarda değilim ben buradayım dedi. Sonra apandisitim patlamaya yakındı, hasta olunca yedinci sınıfı attım gitmedim okula, sandım ki korktum yedinci sınıf da öyle olacak zannettim, ilk 60 günü gitmedim okula. Öğretmenim çağırdı sonra gittim baktım, hepsi aynı değıllerdi, yeni yedinci sınıf beni daha başka algıladı. Ön yargılı değıllerdi bana karşı. Yani uyum sağlayamayız, öyle düşünüyorlar. Benim mesela Almancam, bu Almanların arasında büyüdüğüm için daha iyi oldu, baktılar sanmıyolardı, aa bunun Almancası normal yani sonuçta aşırı gitmiyo, başörtü takmıyorum. Başörtü takanlara da bişey demiyorum. Baktılar iyiymiş falan güzel zaman geçirdim onlarla. Sürekli taşınmalardan dolayı liseyi aksattım. Sonra işe girdim, Berlin’de çeşitli yerlerde çalıştım Berlin dışında çalıştım, bir buçuk saat yolum vardı. Yedinci sınıftan sonra bir daha Nazilerle karşılaşmadım.

M: kötü bir tecrübe olmuş o zaman

C: evet kötü bir tecrübe oldu çünkü ben Kreuzberg’den geliyordum, çoğunluğu Türk orada, Almanlar da öyle değıller, oradan öyle ağırlıklı Alman olan bir yere gelince biraz duvar gibi geldi, çarptım kafamı felan ama iyi bir tecrübeydi, kendime öz güven doğdu bende.

Ne kadar eşit davranmaya çalışsalar da senin iyiliğini bir Almanın iyiliğini istedikleri kadar istemiyorlar, her zaman öğretmenim söylemezdi ama belirtirdi. Her zaman burada gymnasium veya realschule veya hauptschule var. Hauptschule en kötülerini kafası çalışmayan dengesizler gidiyor. İlkokulda belirliyorlar, yedinci sınıfa geldiğinde hangi şeye gidiceksin, yöne yöneleceksin diye öğretmenler bir belge veriyor. Öğretmenler bana hauptschule demişlerdi, notlarım iyi ama çoğunluğumuza öyle dediler. Öteki Türk arkadaşlarım da zeki oldukları halde, Almancaları iyi olduğu halde haupt yazdı, diyelim salak Almanları reale yazdı. Ben reale gittim çünkü diretebiliyorsun burada anneler babalar diyebiliyor. Beni annem directti gittim ben reale başarılı oldum ama duydum ki diğer Almanlar haupta düşmüş, realden haupta düşme şeyin var. Böyle şeyler yapıyorlar öğretmenler. Sürekli etraftan alıyorsun zaten burada yabancısın diye ama ben öyle hissetmiyorum. Türkiye’ye gittiğim zaman mesela kuzenlere bakıyorum onlar daha başka bana öğretildiğinden daha başka yaşıyorlar. Ben daha sıkı yetiştirilmişim.

M: öyle mi düşünüyorsun, o kadar bariz fark var mı?

C: evet öyle çünkü

M: nerede İstanbul’da mı Kayseri’de de öyle mi?

C: İstanbul’da olsun kayseride de onlar benden daha rahat.

M: peki rahat derken nasıl yani?

C: gece dışarı çıkma açısından, anneye babaya karşı olsun hani karşı gelme çene çalma açısından dediğim gibi biz başka yetiştirildik. Onların geldiği 70 li yılların Türkiye’siyle yetiştirildik. Ama burada da 18 yaşında birine sorsan başka türlü anlatır çünkü onlar da biraz daha Almanlara göre biraz daha rahat yetiştirilmişler. Mesela başörtülülere de bakıyorum, giydikleri üstlerine yapıyor, yüzlerinde 5 kilo boya, sen onu takmışsın nolucak takmamışsın nolucak. Ben örtünmediğim halde onlardan daha sadeyim makyaj yapmıyorum, hani yapsam bişey demezler ama ona rağmen hala şuna dikkat et buna dikkat et, sağa bakma şunu yapma bunu etme. Ama iyi yani yaşamım iyi burada ben rahatım.

M: mesela bir gününü anlatsana nasıl geçiyor, kalabalık bir ailede yaşıyorsun, neler oluyor? C: kalabalık ailede, babam çok despot bir insandır. Ailenin tek oğlu olarak büyümüş, korkar şöyle yani, ben bu yaşa geldim, hala karşıdan karşıya geçerken dikkat et diyor bana. Annem melek gibidir bizi korur babama karşı, biz bişey yaptırılmazsak annem atlar, o daha çok bizi tutuyor annem. Abilerim pek göremiyorum ama evde

otururken çok şakalaşırız. Neşeli geçer yani kavga olmazsa, hazırlık içinde geçer durmadan yemek yap.

M: peki abinin eşi çocukları hep beraber yaşamak nasıl bişey, rahatsız olduklarını hissediyor musun?

C: abimin eşi Rus burada tanıştılar, ikinci eşi oluyo abimin, ilkinin Türkiye'den getirdik. Dedim ya ilk başta Türkiye'dekiler burada yapamıyor, tabii kız gençti 16 yaşında, abimin de deli çağı o olmadı ayrıldılar. Yengemle tanıştı sonra, kabullenmedi babam, o olmaz yabancı Türk değil diye. Sonra yengem hamile kaldı, kadın programları var ya oraya bi adam gelmiş işte benim oğlum böyle böyle yabancı biriyle evlendi kovdum onu çok pişmanım siz yapmayın diye babam onu görmüş ağlamış böyle. Çünkü abim çok şey babam büyük abimi çok tutuyo ondan ayrılamıyor yani. Anneme demiş sonunda hadi gelsin elimi öpsün. Şimdi en iyi gelin o ondan iyi gelin olamazmış, Türk kızı ondan iyi olamazmış. İlk başta zorlandı yengem çok zorlandı. Büyük aileyiz biz zaten büyük ailede olduğumuz için normal bize ama onlar dört kişilermiş, bir kızkardeşi var. Büyük aileye gelince birden afalladı ama biz elimizden geldiğince yardımcı olduk. İlk başlarda çok kavga ederdik, şimdi yok herkes çalışıyor, kendi derdinde. Beraber olduğumuz zaman zamanımızı neşeli şeylerle geçirmeye çalışıyoruz. Güzel geçiyö zaman ya öyle şey değil.

M: bu anlattıklarınızı düşündüğünde, Türkiye'deki amcalarının dayılarının yaşamı hakkında ne dersin, bir karşılaştırma yapsan?

C: şöyle diyim, eee, yaşam açısından oradaki yaşam bana daha güzel geliyor çünkü insanlar soğuk orada mesela bir komşu ortamı var, arkadaş ortamı daha başka oluyor. Burada kimse kimseye doğru dürüst güvenmiyor soğuk oluyor Almanlar soğuk. Burada nereye gideceğini söylemen gerekiyor mesela, orada diyorsun beş dakika karşı komşudayım. Burada öyle değil komşuya gidicek olsan da niye gidiyorsun bir sürü soru.

M: peki niye burada soruyorlar da Türkiye'ye gittiğinizde sormuyorlar?

C: çünkü burada güvenmiyorlar bilmiyorum güvenmiyorlar. Türk komşu olarak bi kendileri varmış, Alman arkadaşına gitmek istediğin zaman o Alman oluyor, ondan her türlü kötülük gelebilir o öyle oluyo. Türkiye'de başka tabii ki görüyorum kuzenlerimden diyolar ben geçen gün ahmet abiyi gördüm bişey demiyolar. Burada desen ben geçen gün hansı gördüm derler aa kim o falan diye yani o yönden rahatlar. Bakıyorum da erkek arkadaş konusundan da bizden daha rahatlar yani geçen sene kuzen nişanlısından ayrıldı, bir ay sonra erkek arkadaşı vardı annesi babası biliyo bunları. Burada yapsan annem bişey demez ama babam hemen elalem ne der oluyo.

M: işte o elalem, olmasa...

C: hem de nasıl

M: ama o elalem Türkiye'de de var, ailesine göre değişiyor.

C: Türkiye'de de var, ailesine göre değişiyor ama Türkiye'de artık o kadar takmıyolar 'elalem ne der'i o kadar takmıyolar çünkü herkes kendisi yaşıyo. Bi yandan o güvenceyi veriyorlar, aileler çocuklarına güveniyor, hani o güvence var. Belki Türkiye'de büyüydik daha başka olurdu, Türkiye'de yaşasaydık daha güzel olurdu. Orada bi telefon ediyorsun, onu getiriyorlar bunu getiriyorlar

M: burada evlere servis yok mu?

C: burada çok zor. Türkiye'de diyelim 5 milyonluk, 5 liralık ytl lik şeyi hemen getiriyorlar burada 10 euroyu geçmesi lazım ki en az o da. Herşeyi getiriyolar orada işte bilmem pidesiydi o yönden olsun, gezme yönünden olsun daha ruha işliyor. Burada ne var, burada göl var oraya gidiyorsun yaz olduğunda, burada grill var grilli her yerde kadırdılar yani mangalı kaldırdılar piknik yapıyorsun.

M: mangal yasak mı?

C: belirli çok az yerlerde mangal yakıyosun. Eskiden her köşede yapardık. O şey değişti, daha güzel daha yaşam dolu, bi caddeye çıktın mı görüyorsun millet iii oradan oraya oradan oraya felan. Burada caddede yürüdüğün zaman bile farkediyorsun soğuk memlekettesin. Orada düşsen bayılsan herkes aa noldu diye gelirler, burada şurda düşsen neyse beni ilgilendirmez diye devam ediyorlar. Bilmiyorum o yönden hoşuma gidiyor Türkiye.

M: buradaki arkadaş ortamın nasıl?

C: buradaki arkadaş ortamı son bi senedir okuldaki arkadaşlarımla kantağım gitti. Arkadaş olarak, okula gitmediğin zaman burada arkadaşlık kuramazsın. Veyahutta çalıştığın yerlerde olacak, bi sosyal bağlantın olacak ki arkadaşlık kurasın.

M: neden mahalleden falan arkadaşlık olmuyor mu

C: hayır burada o yok işte kuzenlerim var benim yaşıtım tam olarak sayılmaz ama benden bi yaş büyük bi yaş küçük kuzenlerim var. Kuznelerim var onlarla takılırım, mesela ablam arkadaşları çoktur çünkü o okula gidiyor okuldan kuruyo. O bi de çok şeydir, arkadaş tutucudur, o mesela gider mesaj atar ama ben mesela daha çok Alman arkadaş olduğu için beni pek ilgilendirmiyorlar, ilgilendirmiyorlar derken, onlar da öyle soğuklar sonuçta dedim ya. Ama Türk arkadaşım da olmadı zaten lise sorasında hep Almandı. En son gittiğim okulda bir iki Türk vardı ama onların da zamanları yoktu, başka yerlere gittiler derken oradaki kontak zaten öyle koptu. Dediğim gibi kuzenim daha çok arkadaş olarak.

M: nerelerde takılırsın boş zamanlarında

C: zamanım olunca genelde internete girerim çünkü... ya olunca dışarı çıkmayı severim yürüyüş yapmayı, piknik falan ama kış olunca dışarısoğuk. Disko falan olsun onlara zaten fazla şey değilim.

M: burası nasıl gidiyor iş hayatı?

C: güzel gidiyor bu son sıralar çok hasta oldum fazla şey yapamadım ama buras çok güzel iyi şeyler öğreniyorum koordinatörlük olayı ııı

M: organizasyon mu?

C: evet nasıl deyim, sekreterlik gibi bişey.

M: iş bulma kurumuna nasıl başvurdu?

C: iş bulma kurumu... burada dernekler var, devletle beraber çalışıyorlar, seni devletin yararına işlere gönderiyorlar yani devletin işlerine. Burası devlet dairesi olduğu için, ben sekreterlik istiyordum kadın sağolsun, biliyorum dedi onun için sana burayı ayarladım dedi. Bana bu yeri buldu işte, hastalığımdan dolayı biraz aksatmalar oldu ama yavaş yavaş toparlanmaya çalışıyorum işte. ...

M: Tatilden buraya dönüşlerde oh nihayet eve döndüm rahatlığı oluyor mu?

C: oluyo, oluyo, Türkiye'ye gittiğimizde artık nereye gidiyosak, biz tatile mi gidiyoruz, İstanbul'a gidince biz tatile gitmiş gibi değil, onlar sanki gelmişler, aile de büyük olduğu için, bi de her gün onlar bizim moralimizi çok bozuyor. Yani kimseyi de kıramıyoruz, her gün bizdeler hiçbiyere çıkamıyoruz doğru dürüst gdemiyosun. İstanbul'da bi hafta öyle geçiyor, memleketlere gidince sinopta denize gidiyoruz hergün, kayseride kafa dinliyoruz. İstanbul'da çok kötü nefret ediyorum o yüzden, İstanbulu seviyorum gezmek de istiyorum. Herkes geliyo ama bi de sorun bakalım bizde yer var mı zaten minibüsle gidiyoruz gidersek onun da bi taşıma sınırı var biz zaten 10 kişiyiz, siz de gelince kaç kişi oluyoruz onu da bi düşünün.

M: hep arabayla mı gidirsiniz?

C: arabayla gidiyoruz hep, uçak pahalı oluyor bir, bi de araba yolculuğunu seviyoruz. Yolda dururuz, tüpü çıkarırız piknik yaparız severiz. Bi kuzenim var mesela bir gün içinde Türkiye'ye

M: bir günde, yirmidört saatte!

C: evet bu akşam çıksın yarın akşama orada. Neyse bi kere demiştim ben bi kuzene erkek kuzene, ya dedim sen böyle hergün gelersen biz nasıl çıkıcaz falan filan dedim, niye öyle diyosun, ben teyzemi özledim diye bana şeyaptı.çıkıştı biraz neyse annem de kızdı biraz. Tamam güzel de oğlum tamam da biz de buraya gezmeye geldik sonuçta güzel özledin beni ben de özledim ama çok görüşük diye yumuşatmaya çalıştı. Buraya gelince de bir hafta Türkiye’de yaşadığım yorgunluğu çıkartmaya çalışıyosun ve gerçekten de Türkiye’de Almanya’yı özlüyosun öyle bişey var, bakalım sende de öyle bişey olacak mı? Şu an buradasın ama bakalım Türkiye’ye gidince söylecek misin a özledim diye. Ben özlüyorum oh be döndük diye, daha rahat geliyor bana dairemiz var kendi evimiz orası da ama daha bi şey yatağımı özledim oradayken sanki öteki yatak benim değil öyle geliyo insana.

M: diyelim ki buradayken daha önce görmediğin tanımadığın birisi arasa seni konuşmandan Alman olmadığımı anlar mı?

C: anlamıyorlar mesela toplantımız var burada bir Alman toplantıda şey olan ne diyorlar ona üye olan bir Alman kadın var yaşlı. Telefonla konuştuk konuştuk toplantıda ben de vardım, dedi ben seninle mi konuştum, ne kadar güzel Almanca var senin dedi. Hiç dedi çıkaramadım dedi senin Türk olduğunu. Bazen diyorlar böyle Almanca konuşurken böyle hiç Türkçe konuşmazsan arada beni Almanca değil de daha çok Fransız, İspanyol o tarz sanıyorlar hayır diyorum Türküm ama görmedikleri zaman çıkarmıyorlar beni Türk olduğumu.

M: Kökeninden dolayı burada farklı olduğunu hissettiğin oldu mu, farklı davranıyorlar mı sana?

C: Bir iki kere olmuştur pek hatırlamıyorum ama onlara cevabımı vermişimdir geride kalmıyorum. Öyle bir ders oldu ki o yedinci sınıfta olan şey konuştuğum arkadaşlarla da olsun cevabımı veriyorum devam ediyoruz ondan sonra. Biz öyleyiz zaten kuzenlerim olsun ablam öyle değildir çekinkendir biraz.

M: ne oluyor neler diyorlar ki?

C: sokakta yürürken falan

M: nasıl ortamda oluyor mesela?

C: arkadaş ortamında arkadaşlarla otururken bi tanesi mesela bazen önyargıları var ama o kadar şey değil. Teki dedi ki benim oturduğum semtte Araplar da oturuyor Aldi’de dedi burada Aldi diye süpermarket var, Türkler Aldi’de dedi, heryeri pisletip de çıktılar . başörtüsü var mıydı dedim evet dedi, tenleri ne renkti, dedi kara dedi, Türkçe konuştum böyle konuşuyorlar mıydı dedim hayır dedi. Sen dedim niye böyle önyargılısın dedim çıktım biraz, her gördüğün yabancı Türk değil dedim sonra da şey oldu dedi nereden bileyim falan, dedim Türkler bi yere girdiği zaman pisletip çıkmıyorlar dedim. Biraz daha görürsen farkedersin dedim, bu pislikleri yaptığınız yerleri toplayıp da çıkıyorlar dedim o kadar insafli dedim bak millet dedim onun ağzını kapatıyorum bak o an. Veya ne bileyim bi kere de ablama bişey olmuştu dedim ablam yabancı olduğu için böyle yaptı.

M: ne oldu ki?

C: ablam Türk vatandaşı mesela ben Alman vatandaşıyım, bişey dedi orada ya bişey yaptı, bi yerdeydik, markette miydik bi yerdeydik yani tanımadığımız biri. Bişey oldu bir karmaşa mı bişey oldu durdu böyle hem yabancı hem küstah dedi. Dedim sen küstah değil misin şu an dedim o da sen de yabancısın sen de küstahsın dedi. Ben de o zaman şöyle dedim bak, ben yabancı değilim ben Almanım onu da kullanıyorum. Ablama diyorum sen yabancısın şakalaşıyoruz falan. Ya oluyo böyle gıcıklik yapanlar oluyo var yok değil. Ama mesela çok yardımsever komşularımız vardı, ben ilkokula giderken evde olmadığı zaman annem ben kapıda kalırdım tabii ki. Aşağıda yaşlı bi kadın vardı eee çok tatlıydı böyle beni çok severdi, hemen derdi, gel içeri sen böyle bana sıcak

çikolata yapardı bize bakardı alırdı içeri dışarda kalmayalım diye soğukta olsun şeyde olsun. Zaten komşumuz vardı oda evlendi sonra iki çocuk yaptı, komşu olarak Almanlar'dan daha çok şey gördük biz Kreuzbergde oturuyoduk o zamanlar. Ondan sonra daha çok Almanların oturdukları yere geçince onlar daha bi başka, onlar kendilerini daha çok tutuyolar mesela Türkiye'de komşuluk var ya mahalle arkadaşlığı falan onlarda var o bölgelerde gerçekten var onlarda.

M: ama birbirleri arasında?

C: evet birbirleri arasında bize açılmıyorlar. Onu biliyorum ama biz kendi aramızda yok ne Almanlara karşı ne de Türklere karşı. Güvensizlik doğmuş nedense.

M: Türkiye'ye gidip yerleşmeyi düşünür müsün?

C: düşünüyorum istiyorum da ama şöyle, Türkiye'ye gidip buradaki haklarımı öldürmeyi istemiyorum. Çünkü sağlık açısından maalesef Türkiye o kadar ileride değil, babam gibilerde de öyle ne olur ne olmaz. Buradaki Türk aileleri gibi 6ay gidip geri gelebilirler, buradaki haklarını öldürmelerini istemem çünkü gerçekten sağlık açısından. Yaşam açısından çalışma olsun orada zamanımı geçirmeyi daha çok isterim. Sosyal durumdan sağlık durumundan Türkiye'den daha iyi burası ama görüyorum ki Türkiye yavaş yavaş kendine geliyor gibi. Ama tabii baştakiler...

M: evet Türkiye daha kalkınmak istiyor hele ki sağlık konusunda.

C: bence öyle Türkiye'de en büyük problemi o hiç işsizlik falan konusunda öyle değil.

M: anneler ne diyor onlar burada kalmak istiyorlar mı?

C: onlar dediğim gibi 6 ay orada 6 ay burada öyle. Yani tatil gibi sanki. Ben derim kuzenlere Türkiye'de, burası öyle değil, siz Türkiye'de öyle sanıyorsunuz amaa burada 11 ay çalışma ülkesi 1 ay tatil. 3 ay tatil vardır Türkiye'de burada 1 ay.

M: 3 ay yok 3 ay nerede...

C: hemen hemen 3 ay 2 buçuk ay tatil vardır mesela Türkiye'de.

M: okulların öyle ama iş hayatında 2 hafta veriyorlar.

C: okulların öyle iş hayatı değil ama burada 6 hafta veriyorlar tatil yeter de artar diyorlar. Hiç bunları söylemiyorlar eşlerine, söylesinler ki hazırlıklı olsun, bilsin nelerle karşılaşacağını. Şimdi tabii ki o zaman diycek ki sen buraya gel daha iyi yaşarsın. Ben kuzenlerime dedim siz bilmiyorsunuz oraları bu yüzden teyzemden azar yedim sen ne sanıyorsun kendini Almanyalar'dan geliyorsun dedi. Halbu ki bişey demedim haa, ara bozuyormuşum kuzenlerin. Ne alakası var dedim gerçeği söylüyorum dedim temkinli olsun diye çalışıyorum dedim. Yoksa hani sen bırak onu Almanyaya gelme demedim ki. Sonuçta teyzem de yaşadı burada, buradan gitti temelli gitti. Kendisi de burada çalıştı biliyo nasıl olduğunu. Türkiye'dekiler genelde böyle şey yapıyor gençleri ben şunu farkettim, gerçek hayatı göstermiyorlar burada. Ben burada yetişmişim normal geliyor, şimdi ben Türkiye'ye gelsem sana normal gelir oradaki yaşam bana anormal gelir. Bunu anlatmıyorlar işte böyle ondan sonra ne oluyor ayrılıyorlar çoğunluğu ayrılıyor işte, çocuk dedi ben burada yapamıycam geri gitti. Bizi bir de havalı görüyorlar orada o da çok ilginç. Zaten biz Almancıyız o da var, burada yabancı orada Almancı. M: söylüyorlar mı yüzünüze karşı?

C: tabii söylüyorlar kuzenlerden duyuyorum tabii şakasına takılıyorlar ama ben biliyorum resmen yüzüne baksan sana karşı, sen benden daha iyi hayat yaşıyorsun gibi şe var asıl sen benden daha iyi hayat yaşıyorsun istediğini alabiliyorsun ne şartlar olursa olsun, buluşturuyorlar yani. Arkadaşların var ben yine bişey demiyorum ama öyle olunca diyosun bişey var, ben değilim o gibilerinden. Yolda gittiğin zaman hemen farkediyorlar.

M: nasıl farkediyorlar ki ben senin şu halinden anlamam Almanya'dan mı geldin...

C: bilmiyorum anlıyorlar işte, şundan galiba biz biraz da Türkçemiz şey.

M: seninki normal düzgün konuşuyorsun, öyle belirgin bir aksan yok ki.

C: sen başka çoğunluğunu dinle burada yaşayan, benim şey değil o kadar, bizim büyüklerimiz Türkçe iyi olsun, şey olsun, onları vermişler.

M: ama Türkiye’de de zaten herkes şehrine göre farklı konuşuyor, farklı şiveler var.

C: öyle değil ki bizim mesela Alman şifremiz var.

M: nasıl yani arada Almanca kelimeler kullanınca mı?

C: Almanca deyimden mesela biz eskiden şey derdik, kaç para bu para, Türkiye’de insan para diye sormuyor ki bunun fiyatı kaç diyo, ne kadar diyor. O yüzden biliyorlar sen Almanya’dan geliyorsun diyerekten hemen orada yakalanıyorsun zaten. Ya yürüyüşten bile anlıyorlar yaa, havadan ne bileyim Almanya kokusu var üstümüzde. Hemen anlıyorlar gerçekten konuşmasam bile.

M: anladıkları ne malum nereden anlıyorsun?

C: tavırları değişiyor, mesela kuzenlerle bi yerlere gitsek onlar mesela farkediyorum biriyle konuştuğu zaman markete girdikleri zaman onlara farklı davranıyo kasadaki kişi, arkalarından ben geldiğim zaman, sigara veya başka bişey aldım mı bana daha başka yüzü birden katı oluyo, şaşırıyorsun bazen niye yapıyorlar bunu. Bazıları katı davranır, bazıları da daha şunu verebilir miyim, bunu verebilir miyim diye daha bir başka oluyor. Benim hoşuma gitmiyor çünkü normal karşılanmak istiyorum. Gençler arasında da var bu Almancı, gençler bizi sevmiyorlar. Ne bileyim arkadaşlarımdan duyardım, beni kuzenim sevmiyor derlerdi ya da orada arkadaşlarımda dalga geçti Türkçeyi konuşamıyorum derlerdi. İşte dedim ya burada yabancı orada Almancı arada kaldık.

M: Türkiye’de gördüğün en büyük sorun ne?

C: bence sağlık sağlık en büyük sorun.

M: peki Sinop’a Kayseri’ye gittiğinde gördüğün kadarıyla, bu şehirlerde yaşanan en büyük sıkıntılar neler? C: Kayseri’de bilemiyorum yaşam olarak, bağda kalıyoruz kalırsak ya da çarşıya çıkıyoruz o kadar. Ama sinopta mesela karadeniz bölgesinde daha çok böyle hani turizme yatırım yapılmıyor. Çok güzel yerlerimiz var kumsallarımız var hiç yatırım yapılmıyor, beni rahatsız eden o. Ama kayseriyi bilemiycem gördüm bu sefer çok da büyütmüşler zaten. Şehir felan önceden nasıldı, 8 sene sonra gidince gördüm oo büyümüş...

M: Almanya’da sorun ne?

C: Almanya’da sorun işsizlik ve paraların düşük olması. Euronun gelip herşeyi allak bullak etmesi. Onun dışında bayağı anlayışlılar biz bu kadar anlayış gösteremedik diye düşünüyorum yabancı ülkelere karşı. O kadar çok yabancı oturacak Türkiye’de bir de şeyi de biz burada en fazla Türkleriz ben sanmıyorum ki bizim ülkemiz şeye öyle...

M: tolerans gösterebilirsin.

C: evet öyle. Problem olarak işsizlik bi de bu euro var.

M: annenin babanın Türkiye’den gelmesi, senin kökenlerinin Türkiye olması, Türk olmak sana ne ifade ediyor, senin için ne demek?

C: Türk olmak.. gurur verici bişey ne diyeyim biraz şey oluyo ama ülkücü oluyo ama. Aslına bakarsan gurur verici bişey, dışarda insanların yüzüne bakarken, benim atalarım bişey yapmış sen ne yapmışsın gibilerine böyle ifade kurabiliyorsun...

M: mesela bir Alman 20 yaşından sonra Türkiye’ye yerleşiyor, hiç aksansız Türkçeyi konuşuyor, kültüre adetlere çok iyi alışmış herşeyi çok iyi biliyor, sen ona Türk der misin?

C: ıı... eğer kendisi derse ben Türküm ama şöyle hiçbir art niyet olmadan. Hani diyorsun ya mesela herşeyi çok iyi biliyor. Eğer kendisi de diyorsa ben Türküm diye kendisini ifade ediyorsa derim ben Türk. Ama kendisi de halen benim kökenlerim Alman ben Almanım ama hani böyle şey ifade ediyorsa Türk demem. Kendisini öyle tanımlaması lazım. Ben şunu öğrendim bunu öğrendim, Türk gibi hissediyorum böyle şey yaparsa tamam derim sen Türksün ok. Ama derse ben Türkiye’de yaşadım herşeyi

iyi biliyorum hakimim deyip de ben Almanım diyorsa, Alman derim. Çünkü aynıysa burada da oluyor bir Türk dese ki ben burada büyüdüm herşeyi iyi biliyorum ben Almanım dese. Var mesela benim tanıdık kızlar arasında, ben Almanım dedi ben Türk değilim dedi ve arkadaşları da gerçekten Alman olarak görüyö onu. Ben Alman vatandaşım ama kimse Alman diyemez ki bana Türklüğümü halen savunuyorum, dilimi konuşuyorum onun için ona bakar bence, insanın kendini nasıl gösterdiğine bakar bence.

M: Türkler ile Almanlar arasındaki en büyük fark ne sence?

C: bilmiyorum ee...

M: dinlerin farklı olması ya da dış görünüş önemli bir fark mı?

C: dış görünüş o kadar değil, Alman'a benzeyen Türk Türk'e benzeyen Alman çok. Nasıl desem eee yani tarzımız davranış tarzımız sonuçta farklı diye düşünüyorum. Mesela namus farklı diye düşünüyorlar ama öyle değil, burada da Alman aileleri var aynı olan o yüzden düşünemiyorum farkımız ne olabilir. Şu olabilir, onlar Nazilik yapmış bizim içimizde sevgi hoşgörü var. Onlarda o yok, ne olursa olsun, kin var baktığın zaman içlerinde dedim ya soğuk insanlar. Almanlar soğuk insan, biz sıcak insanız. Biz Almanya inanabiliriz, deriz hemen a hadi sen de gel. Onlar öyle değil.

M: kültür olarak ne diyebilirsin?

C: kültür olarak? M: evet mesela geçende düğün alayı geçerken bayağı kötü bakan söylenen bir adam vardı, bu genel birşey mi?

C: hayır aslında genel birşey değil. Yani şimdi var oluyor artık alıştılar aslına bakarsan ama hala kabul edemeyenler var.

M: peki birisi öyle ters ters bakınca etraftaki insanlar birşey demiyor mu?

C: biz hoşgörülüyüz yani, yardımsever olduğumuz gibi kültürümüz var ona tutunuyoruz. Yani bence onların pek de kültürü yok.

M: insan ilişkileri açısından farklı mı?

C: tabii çok farklı.

M: Türkiye'den gelmiş gençler arasında da Alman tarzı arkadaşlık kurmalar, insan ilişkileri var mı?

C: Alman tarzı arkadaşlık kurmalar arttı...

M: ya mesela sigara istediğinde tamam ama bana borçlusun diyorlar mı?

C: şakalaşma anlamında mı kim kim.

M: çok anlatıyorlar böyle mesela iki Alman arkadaş biri birinden sigara istese öbürü hemen ona borcunu hatırlatır, buradaki Türk gençlerde de yavaş yavaş böyle davranışlar görülüyor mu?

C: yo onlarda değişme yok, onlar öyle kalmış değişme yok zaten de artık. Burada zaten gheftolar var, her yerde aynı değil yabancılar. Böyle semtlerde, yabancı çok olan semtlerde Almanlar bize ayak uyduruyor. Öbür semtlerde Türkler Almanlara ayak uyduruyorlar, Almanlaşmış oluyorlar. Tamam sigara konusunda yeme içme konusunda değil ama...eee... bizim arkadaş anlayışımız tabii ki daha farklı başka türlü. Senin derdini dinlerim ama onlarda biraz daha başka yani onlar işlerine geldiği gibi. İsterse seni dinler istemiyorsa, aa sus be istemiyorum seni dinlemek falan der. Yani o öyle bir arkadaşlık fazla sıkıya gelemiyorlar. İnsan ilişkilerinde pek iyi değiller evet, zaten oradan kaybediyorlar.

M: 10 sene sonra kendini nerede görüyorsun?

C: mesleğimde bir yere gelmek istiyorum. Evleneyim, ailemle beraber olayım çocuklarım. Nerede görücem kendimi bilmemki.

M: nasıl bir işyerin olsun istiyorsun mesela?

C: kendi iş yerim olsun istiyorum. Çocuğum olsun istiyorum, mutlu olmak istiyorum ne diyim başka...

M: peki şimdi biraz vatandaşlık konuşalım. Nasıl Alman vatandaşı olunuyor?
C: sen mesela bir Alman'la evlenirsen, 8 sene burada yaşarsan, sigorta işsizlik kurumuna para verirsen 8 sene başvuruyorsun vatandaşlığa geçiyorsun, sicilinde bişey yoksa. Böyle yani başka türlü olamıyorsun. 8 sene beklemen gerekiyor... başvurduktan sonra da bekliyorsun...

M: Alman vatandaşlığı ne gibi avantajlar getiriyor?
C: meslek sonra ne avantajları var... var yani ben farkındayım var. Alman olursan sana bir öncelik tanıyorlar. Sonra... vize derdi yok...

M: Türk vatandaşlığın da var mı?
C: yok çifte değilim, 2000 den önce olsaydım çifte olacaktım ama değilim. Ama pembe kartım var. Yani burada yazsan bişey olur mu bilmiyorum ama şey var tamamen atmıyorlar orada.

M: sence niye çifte vatandaşlığı istemiyorlar? C: şimdi Türkiye vatandaşlığı olunca diyebilir ben Türkiye'ye geçebilirim, kayıpları ondan oluyor. O yüzden zaten her Türk'e vatandaşlık vermek istemiyorlar. Hemen geliyorlar iki senede adam Alman vatandaşı oluyor, benim kuzen burada hayatını geçirmiş halen daha bekliyor mesela düşün. Öyle gıcıklık ediyorlar.

M: Türk vatandaşlığından vazgeçmenin bir dezavantajı var mı?
C: dezavantajı mal mükte oluyor. Pembe kartım olsa bile miras falan kalamıyor. Satın almam lazım, miras hakkı tanınmıyor.

M: bir de seçim yapmayı zorunlu tutuyorlar sence bu nasıl birşey?
C: kötü birşey. Diyelim ki miras mesela ben tek çocuğum, arazilerim var bana kalmıyor. Sen daha yakın olduğun halde sana kalmıyor.

M: yani hakkını alamıyorsun bir nevi.
C: evet vasiyet bırakması gerekiyor.

M: Alman vatandaşı olduğun için aynı zamanda da Avrupa Birliği vatandaşısın
C: Avrupa Birliği vatandaşım evet. Şimdi AB vatandaşı olduğum için istediğim gibi kalabiliyorum vize almadan, üç ay içinde iş bulursam oturum almadan yaşayabiliyorum. O güzelliği var.

M: peki senin için önemli mi böyle bir imkan olması?
C: ben de kendi işimi kurmak istediğim için benim için önemli. Diyebilirim ki oturum almadan böyle şeyer yapabilirim yani bu yönden güzel. Ne olursa olsun, Türkiye'den evleniyim problem değil, diyebilirim şurda yaşayacam diye. Aynı haklarım orada da var o yönden güzel. Sade seçim haklarım yok. M:var yerel seçimlere katılabilirsin C: ya yerel seçimler işte ama şey değil.

M: şu anda seçimlere katılabiliyorsun, istediğin zaman adaylığımı koyabilirsin
C: evet.

M: başka ne var politik hak olarak?
C: seçme hakkım var işte aday olma hakkım var. Başka yok aslında başbakan olma hakkım var cumhurbaşkanı bile olabilirim...

M: peki sen bunlardan faydalanabilir misin?
C: düşünmüyor değilim kendim politikaya atılmayı... ama yolsuzluk çok var yaa beni o rahatsız ediyor. Üzüm üzüme baka baka kararır derler.

M: onlara uyman gerekir
C: evet ben de ondan korkuyorum, onlara uymazsan zaten rahat edemezsin. Başka şeyler olabilir aynen mustafa bey gibi. Burada mesela Türk milletvekillerimiz var onlar bana vatan haini gibi geliyor

M: niye ne yapıyorlar ki?
C: e geçen sefer mesela tartışmalar vardı, Türkler eğer başörtü takmazsa daha çabuk entegrasyon olabilirmiş diye bi söz çıkardı kadın milletvekili, Türk. Saçma sapan şeyler

çıkıyorlar ortaya, niye yani niye başörtü. Alman gazetesi de dalga geçti aa Türk kökenliler birbirini yiyor diye. Yani evet öyle görüyorum onları yani. Çünkü yanlış partilere de gidiyorlar.

M: oy kullanmanın önemli mi bir etkisi var mı?

C: evet oy vermek önemli bir etkisi var. Çünkü oy vermezsen tehlikeli olabiliyor. Sağcı partiler bayağı oy kazandı, neden, Türklerin oy vermeye gitmemesinden. Npd var işte onlar sağcı, popüler oldular, koltuktan meclis aldılar. Ama bişey yapamazlar, yaptıkları anda vurulacaklar, anlaşmaları var

M: vurulacaklar mı?

C: vurulacaklar tabii, bırakın biraz da biz yapalım...

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?

C: evet

M: neler var?

C: Türkiye'de haberler magazin.

M: magazin dışında daha ciddi şeyler?

C: daha ciddi şeyler eee... bilmiyorum erdoğanı mesela başbakanı çok eleştiriyorlar. Ermeni problemini ikide bir ortaya çıkarıyorlar, soykırım yapmadık sonuçta. Sonra Kıbrıs var. Avrupaya almalarına gerek yok bence ama yine de istiyorlar çünkü biz şey yapmadıkça onlar naz çekiyorlar. İyi tamam bee istemiyoruz gidin artık desek a yo yo olacak. Ama şu an işte ya Ermeni ya Kıbrıs Fransa zaten istemiyor. Bunları takip ediyorum yoksa hep magazin hangi star neyi yapmış, kim nereye gitmiş, kim üstünü göstermiş öyle şeyler yani. Saçma sapan şeyler yani. Burada öyle bişey yok. Burada haberlere bakarsan, sadece olan bitenleri söyler, fazla kendi şeylerini de göstermezler sansürlüdür böyle. Ama şey yapmazlar, şu starımız bunu yapmış, şu starımı şuraya gitmiş, çok özel bir kanal olması lazım ki öyle bişey yapsın. Onların da işte nasıl bizde magazin forever varsa onlarda da var. Ama bizim artık haberler de magazin diyoruz biz zaten.

M: Türkiye AB'ye girsin mi?

C: bizim kaybedecek bişeyimiz yok. Bi tek şöyle bişey var, aptallık edip de... ama önde biz olucak hakimiyet bizde olucak yani. Girmese de olur ben üzülmem girmede diye, o kadar da gerekli değil yani. Girse güzel olur ama şart değil..

M: Almanya'da ne haberler var, neler oluyor?

C: Almanya'da şu an... işsizlik sorunu var, sigortalarla ilgili problemler var. Başörtü kavgaları var, gazete gülüyor artık.

M: Türkiye'nin AB'ye girmesini istiyor mu Almanlar?

C: isteyen var istemeyen de var, semtten semte değişiyor, şehirden şehire değişiyor. Daha fazla gelen olacak diye istemiyorlar ama öyle değil artık.

M: niye?

C: daha çok geri gider, yavaş yavaş aileler geri dönmeye başladı burada. Daha çok geri döner. M: tam tersini sanıyorlar ama

C: evet öyle sanıyorlar ama öyle değil çünkü neyi bekliyoruz, söyleyim mi neyi beklediğini, Türkiye'de sosyal hayatın aynı buradaki standartlarda olduğu anda diyorum çoğu kişiler geri dönecek. Zaten sağlıktan dolayı, sigortalar iş kurumları buradaki gibi olsa çok güzel olur.

M: zaten öyle olsa Türkiye kalkınmış olur

C: bunlar da böyle o zaman bekleyecekler ah Türkiye bize gelse diye valla sana söylüyorum.

M: burada Türkler, bütün yabancı kökenliler, yeteri kadar temsil ediliyorlar mı?

C: hayır, onlar saçmalıklarla uğraşıyorlar, yo hayır, gerçekten de yapmıyorlar. Şey be ne biliyor musun bunlar partiler için, hani bir partide hiç olmazsa bir tane Türk vardır o da göstermelik olsun a bak bizde Türk var. Sonra Türklerin de oylarını kazanmak için.

M: siyasete atılan yabancı kökenlilerin Almanlar'la eşit şekilde ilerleyebilir mi?

C: kim ister ki yabancı kökenli bakan başbakan, Türkler'in siyasete katılması görümlük. Ama yine de iyi tolerans gösteriyorlar, yine iyiler.

M: peki insanlar oy verirken neyi dikkate alıyorlar daha çok?

C: daha çok bilmem işte ne rahatlarına gelirse, işlerine gelirse onlara oy veriyorlar.

Türlklere işte sağcı olmicak, işte akli çalışanlar da Almanlar gibi daha çok böyle iyi iş yapanlara özellikle spd ye verirler yani. Ama öyle işte ben de kendi rahatıma göre oy veririm. Ama katılmadım belediye seçimlerinde, güvenemiyorum kimseye, hangisine oy versem bilemiyorum.

M: çok teşekkürler.

C: rica ederim.

Derya

M: merhaba nasılsın?

D: merhaba iyiyim sagol sen nasılsın?

M: ben de iyiyim sagol. Ne yapıyorsun?

D: Berlin Brandenburg Türkiye Toplumunu'nda çalışıyorum, Veliler Birliği projesi var orada okulda onun yanısıra BTBTM yönetim kurulundayım. Onun dışında bazı yerlerde gönüllü olarak çalışıyorum. Ücretli olarak Berlin brandenburg Türkiye toplumundaki projede ücretli olarak çalışıyorum. Ya bundan önce de çalıştığım okullar oldu dil dersi verdim Almanca ama okuldan dolayı bıraktım.

M: annen baban nasıl, ne yapıyor onlar?

D: Annem babam, bizim bir tane gazeteci dükkanı var, sabahları annem çalışıyor öğleye kadar, öğleden akşama kadar babam çalışıyor. Cumartesi günleri ben çalışıyorum Pazar günleri de kardeşim çalışıyor. 91'den beri kendi dükkanımız var işte öyle bir.

M: nasıl memnunlar mı? D: durum daha iyiydi, otobüs durakları vardı önümüzde birkaç tane M: yeri nerede

D: Schöenbergde oluyor. İyiydi de otobüs duraklarını başka yere göturdüler, metronun çıkışına yakınız o yine iyi. Karşı tarafa geldi başka vatandaşımız açtı yani rakibimiz çok. Bizim yine kendine göre müşterimiz var ama rahatsız ediyor, eskiden Pazar günleri kapalıydık, Cumartesi 1 dedimmi kapatıyorduk, tatil günleri açmıyorduk yani Alman usulü çalışıyorduk öyle deyim.

M: beraber yaşıyorsunuz?

D: hı hı aynı evde yaşıyoruz.

M: ayrı eve çıkmayı düşünmüyor musun?

D: yok bizim ailede yoktur zaten ayrı eve çıkmak zaten en büyüğü benim torunlar arasında, benden önce çıkan olmadı, ben de hiç düşünmedim. Zaten herkesin bir odası var, ev rahat dört oda, bahçe terasımız var o yönden rahatım yani. Ya denemek isterim, kesinlikle çıkmam değil ama biraz da bu kültür şeyi, anne babam da karşı gelir yani heralde.

M: Türkiye'de akrabalar var mı?

D: var var babaanem var, balıkesirde yaşıyor, üç ay falan buraya gelir bazen kısım. Anneannem dedem 20 sene önce döndüler yalovada yaşıyorlar. Ondan hariç babam tarafı var amcası var, annemin de var tek tük teyzeleri falan. Babamın amcasının oğlu falan var. Benim bir amcam bir dayım bir halam var hepsi de burada kuzenlerim de burada.

M: Türkiye'deki akrabalarla sık sık görüşüyor musun? D: bi anneannem bi babaannem işte hepsi o kadar, babaannem gidip geliyor aradabilir. Babaannem birkaç senedir başadı Türkiye'ye gidip uzun kalmaya falan dedem vefat ettikten sonra emekli olalı.

Anneanneler dediğim gibi 20 sene oldu döneli annem evlendikten sonra gittiler yalovada yaşıyorlar ama onlar gidip gelmiyor, bi düğün falan olacak ancak o zaman.

M: ilk buraya gelip yerleşmeleri nasıl olmuş?

D: annemler mi yoksa babaannem mi?

M: ilk gelenler yani babaannen oluyor herhalde?

D: dedem heralde Balıkesir'de benzin istasyonunda çalışırken biri teklif etmiş seni götürüyüm mi orada çalış gibilerine. Kaç senesi oluyor, 70 heralde, babam o zamanlar daha 10 12 yaşlarında, amcam 5 6 yaşlarında halam da daha yeni doğmuş. İyi diyorlar, dedem babaannem, babaannemin abisi falan hep beraber gidiyorlar, babam tek başında yalnız kalıyor evdei amcamla halam ayrı ayrı akrabalara bırakıyorlar, sonra ikisi de gidiyor birkaç sene sonra. İlkönce münchen de bir otele çalışıyorlar temizlik falan, sonra Berline geliyorlar. Babam 10 seneye yakın tek başına yaşıyor işte, orada okulunu bitiriyor işte. Meslek yapıyor meslek lisesine gidiyor tornacılık işte. Halam hauptschuleyi bitiriyor, ondan sonra kuaförlük mesleğini bitiriyor, amcam elektrikçi oluyor. Babaannem de ee bi şeyde yaşlılar yurdu mu diyosunuz

M: huzurevi

D: hah huzurevinde çalışıyor dedem de inşaatta çalışıyor. Babam 20 21 yaşlarında geliyor, burada annemle tanışıyorlar. Annem 12 yaşında buraya geliyor, burada okulunu bitiriyor. Fabrikada falan çalışıyor

M: annen de mi aileye sonradan katıldı?

D: yok onlar bir geliyorlar dayımla beraber. İşte uzun zamanda işte bir odalı iki odalı evde yaşıyorlar işte tipik bizim Türk hikayeleri.

M: anne baban evlendikten sonra aynı şekilde hep beraber yaşamaya devam ediyorlar mı?

D: evet anne babam evleniyor babaannelerle aynı binada kalıyorlar altlı üstlü onlar da küçük bir buçuk odalı evler heralde. 81 de evleniyorlar, babam o ara yeni gelmiş oluyo, daha çalışma izni de yok, dünyaya ben geliyorum 82de hemen ondan sonra plansız bir şekilde. Babam o sıra daha yeni fırında başlıyo çalışmaya, ekmek dağıtıyor. O bir sene sonra fırını kendi satın alıyor işletiyö. Ondan sonra Siemense girdi, orada tornacı olarak iyi bir işi vardı, işte 5 6 sene orada çalıştı annem fabrikada çalıştı ben doğduktan sonra işi bıraktı. 88'de kardeşim dünyaya geldi, 91 de işte bu dükkanı aldık. 91 den beri işte dükkanla uğraşıyoruz, kardeşim dördüncü sınıfta ben de. Babamın Almancası yoktu, öğrenmek istemiş, zamanında okula başlamak istemiş annem kıskançlıkları zamanında, dedem ben para biriktiricem biriktiremiyorum, okuluna para gidiyo gibisine laflar işte babam da ağırına gidip bırakıyo tabii işe atılıyor. Babamın hırsı işte o bize ön ayak olan okumak için. İşte buraya gelmeden önce üniversiteye başlayacakmış başlayamamış içinde kalmış o yüzden bana hep destek, ben yapmak istemesem bile o beni bi yerde hep yap yap yap hep arkamda duruyo.

M: ben okuyamadım bari sen oku diye

D: evet buradaki çoğu Türklerde olduğu gibi burada.

M: peki neler yaşamışlar özellikle dedenle babaannen, buraya ilk geldiklerinde?

D: yaa konuşuluyo ama fazla bir şey de konuşulmuyor yani ben bilmiyorum. Tabii ki tatsızlıklar olmuştur kesinlikle dil problemi çok büyüktü, bütün gün çalışıyorsun, sana bir oda verilmiş gelip odada yatıyorsun, bi iletişim yok dışarıyla. Belki günaydın, şunu yap bunu yap o kadar, bi Almanca kursu verilmiyor mesela hiçbir şey sunulmuyor o konuda. Çünkü zaten gideceksin düşüncesi olduğu için. Dedem babaannemin de o zaman hep geri dönücez, para biriktirme, senelerce tutumlu yani bişey harcamama.

Babamın bir lafı vardır, dedem bize arabayı verdimmi bizi değil de arabayı merak ediyordu gelene kadar. O şekilde yaşamaları kısıtlıyor bir yerde tabii. Açılmamışlar demekki de ilgi duymamışlar öyle deyim e karşı taraftan da çok ilgi geldiğini zannetmiyorum. Çünkü iki tarafta da gidicek düşüncesi olduğu için beyinde. Yani her sene Türkiye'ye gitmeler 6 hafta Türkiye'de kalmalar, Türkiye'de ev yaptırıyorlar işte 4 katlı. Oturma odasına mobilyalar falan herşey Almanya'dan getiriliyor. Babaannem 12 sene önce emekli oldu, dedem işten ayrıldı tam gittiler, dedem önden gitti, iki hafta sonra dedem öldü işte. Tatsız oldu babaannem de hayalkırıklığına uğradı, herşey bitti gidicez hepberaber derken. Dedem öyle olunca babam duygusallaştı tutturdu gidelim diye, ben daha o zaman yedinci sınıftayım tam gençlik çağı işte hayatta gitmem arkadaşlarım var falan diye. Annem de istemedi hayatta gitmem diye o 12 yaşında gitmiş zaten daha farklı bir sosyalizasyonu var babama karşı, babam daha çok Türkiye'ye daha düşkün. Ama annem de yaş ilerledikçe o da dönmek istiyor. İkisi de dönmek istiyor. Annem 44 yaşında babam 46 onlar da bizle bir büyüdü aslında.

M: burada Alman işverenler olsun politikacılar olsun, ilk gelen işçilerin sosyal yönünü görmezden gelmişler, makine gibi bize gerekli oldukları kadar çalışınlar sadece, gerek kalmayınca zaten kendilerinden giderler gibi bir düşünce varmış heralde. Eğitim yönünü ya da diğer sosyal yönlerini hiç hesaba katmamışlar.

D: evet biz de hala bunu acısını çekiyoruz, esas biz çekiyoruz aslında. Biz şimdi üçüncü kuşak olarak çekiyoruz. Biz yani yine benim biraz şansım var annem babam bi yerde hani babam eğitim görmüş, kendini geliştiriyo atıyorum en ufak şeyler gazetesini okuyor, birtakım şeylere ilgi duyuyo filan. Ama mesela benim ailem gibi herkesde öyle anne baba yok yani. İşte belki dedem ve babaannem gibi bi anne babam olsaydı ben de burada olmiycaaktım. O şey önemli. Zamanla buraya getirmişsin, Alman dilini öğretmemişsin, yardımlarda bulunmamışsin, danışmada bulunmamışsin, herşeyi sadece işte gel yap git gibi bi şekilde uygulamışsin. Nasıl olsa geri döneceksin, bir odada 6 kişi kalmışsin yani mesela. Ne oluyor tamam bizim taraf da çalışıp para kazanmak için gelmiş iki taraf da çakışınca. E olmaz ama herkes ailesini getirdi, çoğunu çocuğunu getirdi ve anne baba devam çalışmaya çalıştı, daha hala para kazanmaktaydı gözleri. Bi taraftan da Almanlar daha şurda 10 15 senedir adam akıllı bişeyler yapmaya çalışıyorlar e o da olmuyor. Şimdi ne oluyor, bizim gibi hatta benden sonra gelen kuşak da Almanca problemi felaket Türkçe yok Almanca yok.e öğretmenler de ona göre eğitilmiyo o problem de var. Mesela ben pedagoji okuyorum burada teknik üniversitesinde öğretmenlik okuyanlar da çok. Bu öğretmenlere öğretmenliği bitirmek için mecbur pedagoji almaları gerekiyo, bu da nedir işte göçmenler ve okuldaki sosyalizasyonu veya göçmen çocukları ve okuldaki problemleri. Bu tür bi seminere girmek zorundalar ki öğretmenlik belgesini alabilsinler ama nedir ki bu da bitanecik 6 ay bişeye giriyorsun. Bunu yeterli görüyorlar demekki ama burada Berlin'de iki yüz bin Türk yaşıyor, e bazı okullar bilhassa bu şey bu hauptschule dedikleri, en alt seviyede olanlarda yüzde yüz yabancı öğrenci var. Ben mesela ders verdim orada yedinci sınıflara, ben daha rahat onlara ulaşabiliyorum Türk olarak, beni abla olarak görüyorlar daha bir otoriter pozisyonun oluyo. Ben bile o kadar problem yaşadığıma göre Alman öğretmenler ne yapıyor, görüyorum 20 senedir orada çalışıyorlar. Ya anlamıyorlar, 20 senedir öyle bir okulda çalışan bir öğretmen bile bizim kültürümüzden az da olsa bişey anlamadıysa. Benimle konuşuyolardı, ya veliler toplantısına kimse gelmiyor, mektup yolluyoruz gelen olmuyo, ne yapalım sence falan. Dedim siz iki hafta önce mektup yazıyorsunuz, iki sayfa Almanca, çoğu evde Almanca konuşulmuyor, çoğu ev zaten bu semtin içinden çıkmıyo, bakkala gidiyorlar, Türkçe manav Türkçe, doktor Türkçe, Türkçenin dışına çıkmıyorlar, size gelen çocuklar eğitim seviyesi en düşük olanları. Anne babadan görmüyorlar, anne baba işsiz, hani hiçbir perspektif yok.

M: e velileri çağıracaklar, velilerle nasıl konuşacaklar

D: e o bi problem zaten veliler mektubu okumuyo, okuyamıyo veya. E napıyo okuyo okumuyo, bir kenara atıyo ve iki hafta sonra gelmiyo da. Sen biliyorsun belki bizim burada Türkler öyle belki Türkiye’de öyle değildir, fark oluyo. Telefon açacaksın burada, bir gün önce açacaksın yarın geleceksin diyeceksin. Benim çalıştığım okulda öyle yapıyoruz işte yine 10 kişiden 5 kişi geliyo. Almanya da öyle değil, iki hafta önceden haber veriyorsun, kültür farkı. Bi de onlar kağıt imzalattıyor, imza atılırsa söz verilmiştir kesin sözünde durup gelirsın, bizde öyle değil dedim mutlaka bi gün önceden arayıp hatırlatacaksın. Sonuçta ben bile anlıyorum ben Alman Türküm öyle diyim, evet dediği an anlıyorum yalan atıyor gelmiyecek. 10 kişi gelicem diyosa ben 10 kişi gelicek demiyorum, 5 kişi gelicek diyorum çünkü kendimi ona hazırlamışım az çok toplumunu tanıyorsun yani. Öğretmenin bir otoritesi var, bizimkiler gelemiyorum diyemiyolar öğretmen olduğun için gelmiyecekler belki ama geliyorum diyolar çünkü öğretmen. Bi de ufak tefek şeyler var dikkat etmen gereken. Almanlar telefon ettiği zaman direk kadın aslında ne için aradığını söylüyor sana. Merhaba nasılsın yoktur onlarda biz ama arıyoruz onu hep. Ben bazen dalıp unutup diyorum o Alman kişiye telefonda nasılsın diye teşekkür ederim iyiyim diyor gerisi gelmiyor sormuyo sen nasılsın diye. Ufak tefek şeyler. Mesela bu sorunlu çocukların öğretmenler evlerine de gitmeye başladı aileleriyle görüşmeye başladılar. Öğretmen ya tuhafımıza gidiyo diyor, biz işte çocuk hakkında konuşmaya gidiyoruz yarım saat börektir çörektir çay geliyo diyo, nasıl bişeydir bu diyor. Al ye işte teşekkür et bizim misafirperverliğimiz var işte. Bunlarda öyle değil bu, eve geldiğin zaman adam belki de seni mutfığa oturtacak masa başında e anlatın.

M: bir de birarada yaşadığın ve sorunlarını gidermeye çalıştığın toplumu bilmen lazım, kültürünü adetlerini, yadırgadıkça yabancıladıkça, aradaki duvar iyice büyür. İş sadece evine gidip oturup konuşmakla bitmiyor ki...

D: evet belki de o adam kırk yıl sonra ilk defa evinde bir Alman ağırılıyor yani bir de o var. Komünikasyon eksikliği var zaten...

M: iki tarafı da eğitmek lazım o zaman, öğretmenlere de o ortamlarda nelere dikkat etmeleri gerektiğini göstermeleri lazım ki, belli duvarlar yıkılsın.

D: tabii ki onlar da eğitilmesi gerekiyor. Ben mesela şey vereyim ben sana, gazeteye bir röportaj yapmışlardı ben de şey demiştim ya o kadar öğretmen mesela yüzde seksen yüzde yüz göçmen çocuk olan okullarda çalışıyorlar onlar da yüz kelime Türkçe öğrensın ne var yani. Mesela o çocuğa daha farklı davranabilmek daha farklı görünmek, bak ben de Türkçe öğreniyorum gel sen de Almanca çalış demek. O çocuğun psikolojik şeyi çok farklı, gel bana Almanca öğren desen ben öğrenirim hani bi yerde eğitim görüyorsun, ailenin şeyi farklı. Ama o okullarda ona göre davranacaksın. Ve ben bunu yazdıktan sonra bu internette de açıklanmıştı ve neler geldi o yazıdan sonra tepki olarak. Ya ne diyosun işte, bunlar geldi bunlar öğrenicek tipik laflar niye biz öğrenicez falan yani daha ne diyim başka. Ya bi provakasyon olarak gözüküyo bu hemen.

Mesela devlet dairelerinde de biraz düzelme var ama yine de kimseye Derya dedirtemiyorum mesela dirya diyolar hayır Derya diyorum. Şahin mesela Almanlar’da da sch harfi var ş diye okunuyo onu aklıda tut o kadar zor mu ama yok illa da Şahin diyecekler. Ama şimdi haberlerde İsveççe’de bi ismi çıkar onların da ismi çok zor ama o adam onu nasıl söyleyeceğini biliyor ama adam bi tayyip erdoğanı dedirtiremiyorsun mesela yani doğru şekilde söyleyemiyorlar ben de bunu anlamıyorum yani. Ama lafa da geldimmi öğretiyoruz falan deniyo...

M: evet neredeydik, iş okul nasıl gidiyor?

D: iş... ben pedagoji okuyorum işte Almanca yabancı dil olarak okuyorum işte.

M: ev aile hayatı nasıl gidiyor

D: ev aile hayatı da iyi ben onlarla kalıyorum işte ben annemle arkadaş gibiyiz öylediyim. Babam zamanında daha otoriterdi şimdi o da kaç senedir bi arkadaş olalım havasına giriyor. O da biraz zor oluyor ben zamanla onu öyle görünce. Babam da diyo ben seninle büyüdüm ben deneme tahtası gibiydim.

M: kaç yaşındaydı ki baban, sen doğduğunda?

D: babam 22 annem de 19 20 falandı. İşte buraya yeni gelmişsin daha doğru dürüst iş yoktu diyo yani, çalışma iznim yoktu dio sen doğduğunda yani, Almanca yok evi geçindirmek zorundasın ona göre iş hayatına atılıyorsun e hayat mücadelesine atılıyorsun bir yerde. E yeni evlenmişsin ona göre cahilce kıskançlıklar şeyler. Özel sorunlar da var işte şimdi de böyle şey onu diyorum biraz deneme tahtası gibiydim. Okulda çok iyiydim böyle ilkokulda sınıfın en iyilerindim o yüzden direktman ben gymnasiuma gidicem diye tutturdum, istediğim de en zorlarından biriydi o zaman. Bi gittim çok ağır geldi hiç böyle yabancı falan yoktu o zaman daha. Yarım sene sonra deneme süresi var 6 ay deneme süresini geçemedim realschuleye düştüm. Realschulede de iyice tembelleştim 4 üm 5 im olsun geçeyim diye o şekilde düşünüyodum. Onu bitirdim bana kalsa o zaman meslek yapacaktım babam dedi hayır abiturunu yapıcaksın üniversiteye gideceksin. Onun zoruyla tekrardan bi sene başka bişey yaptım, 12 yi tamamladım zar zor böyle bitirdim. Kardeşim yalnız ilkokulu bitirdi bizim Kreuzbergde gymnasium var orada çok yabancı da var bitiriyorlar bir de erkek olup gezme şeyleri var. Tam böyle delilik çağında olduğu zamanda olduğu halde rahatlıkla bitiriyor. Babam diyor keşke bilseydik o zaman oraya yollasaydık seni. Kardeşim bi dört getirmiş biliyorsun 4 burada kötü oluyo bişey değil geçtin ya işte deniyo, ben zamanında getirsem evde kıyamet kopuyodu. E şimdi herşey biraz daha rahat görünüyor ya da sorumluluk daha benim üstümde oluyor. Dükkanında olsun mesela babamdan sonra dükkanın şeyleri benden sorulur, kardeşim erkek olduğu halde babam daha çok bana önem verir o konularda. Ya yine evin içinde bi kız erkek rolü olur çayı sen koyarsın, yemeği sen getirirsin e ama kardeşim o erkektir gezer erkekler dışarda olur falan o öyle. Ama işe geldimmi hiçbir kız erkek ayrımı yoktur benden sorulur öyle diyim.

M: peki senin buradaki hayatınla Türkiye'deki yaşantıların ne farkı var?

D: şöyle farklı. Ya şöyle diyim, burada sosyal statün daha bi farklı işsiz kalsan bile burada devleti arkanda biliyorsun ki o da değişiyo yani tamamiyle değişiyo burada da. Ama bizden öncekiler rahattı, az çok bi sosyal hayatı vardı yani iş olmadan. Bi devletin arkanda yardımın bilmek daha rahatlatıyor. Ama Türkiye'de de şu hoşuma gidiyor, insanlar daha hırslı yani. Ee hani bi çalışmak zorundayım yani daha bi çalışkan, daha bi azimli o var. Buradakilerde o azmi görmüyorum. Burada nasılsa çocuk parası geliyo, yetişsin yetişmesin çoğu ailenin umurunda bile değil. Yine umurunda olan vardır. O rahatlık Türkiye'de yok diye düşünüyorum ki yani Türkiye'de bi de şey var, orada ne kadar az kazansan yine de çok güzel yaşıyo insanlar. Çünkü Türkiye'nin doğası, deniziydi işte akrabasıydı. Ya işte Sarımsaklıyı yazın insanlar Ankara'dan İstanbul'dan sadece bi haftasonu için kalkıp arabayla Ayvalığa geliyorlar iki gün haftasonu için pansiyon tutuyorlar. Ya biz şurda iki gün Hamburga Hamburg nedir şurda gezmeye bi kalksak on tane problem çıkıyor yani dükkanı napıcaz...

M: e biraz da işe bağlı

D: evet biraz da işe bağlı. Ama şu da var Türkiye'de insanlar daha bi geziyo gibi geliyor bana, bir şehirden öbür şehre bana öyle geliyo. Ama buradaki insanlar kalkıp başka şehirlere gezmiyo, ilgi yok mu diyim finansal açıdan tabii pahalı onu burada bulamıyorum. Tabii ben izmire gidiyorum orada farklı tam tatilde gidiyorum. Doğası var yani biz de onun özlemini duyuyoruz yazın sıcağı kışın iki üç ay sürmesi. Yani ben şimdi ege tarafı marmara tarafından geliyorum belki doğu tarafından gelsem yine farklı düşünürüm başka bişey tabii ki.

M: oradaki aile yapısı, aile içi ilişkileri düşündüğünde neler dersin?

D: eee orada da heralde bence bölgeye eğitim seviyesine bağlıdır. Türkiye’de bölgeye burada da eğitim seviyesine bağlı. Ya işte burada dediğim Türkler gettolaşma o şekil oluşturmaları ee Almanca yok Almanlar’la ilişkisi yok, adam kadın neyse ailece bi tutuculuk arıyor. Aman kültürümüzü töremizi adetimizi şeyimizi unutmayalım falan. Herşeyi ben de öğrendim tamam belki kuran okumasını falan bilmiyorum ama yani en ufak şeyleri de az çok biliyorsun. Zaten evin içinde aileden gördüğün nedir ki yaşlılara saygı duyacaksın çayı götüreceksin tipik bu şeyler başka ne öğreniyosun ki... e bazı şeyler vardır bazı ufak şeyler ben mesela annem babam karşısında rahatlıkla bacak bacak üstüne atarım, başka ailelerde vardır mesela atılmaz. Veya biz de inançlıyız ama şey yapmayız bayramdan bayrama camiye gidilir, evde namaz kılınmaz, annem babam oruç tutmaz ben kardeşimle tutarım evde. O da babaannemden gelen bişeydir. Ben Türkiye’deki gördüğüm insanlarla komşular olsun baba tarafı olsun daha rahatım yani.

M: ama mesela, Türkiye’deki kuzenlerim benden daha rahat geziyorlar gece dışarı çıkabiliyorlar, ben o kadar serbest değilim diyen de var

D: evet onu ben de farkediyorum...

M: senin gibi ben burada oradaki akranlarımdan daha rahatım diyen de var.

D: eee ya çok şey değil babamın da kendine göre kuralları vardır. Benim de çoğu şeyde farklı düşüncelerim vardır, çoğu şeyde aynı değildir yani onu belki dile getirmezsin. Bizim Türk evlerinde çoğu olduğu gibi herşey susulur konuşulmaz. Ben farklı bir kuşakta farklı bir ortamda büyüdüm, yani arkadaşlarım daha bi farklı daha bi ileri görüşlü hani babam da ileri görüşlü ama herşeyi aynı anlamda paylaşmıyosun belki. Ben tamam rahat bi ailede büyüdüm ama benim çevremdeki insanlar ya benim gibi ya da benden daha rahatlar. Ya tamam tek tük arkadaşım vardır ama o da şöyledir gece çıkabilir ama Avrupa içinde gezmeye izin vermez tek başına. Babam şöyledir, eğer oradan faydalanacaksam, bir bilgi edinebileceksem git gez gör der. O yüzden kendi tecrübemden bişey diyemiycem ama çevremde var tabii ki ben de Kreuzberg gibi bi yerde büyüdüm iki yaşımdan beri oradayım. En rahat giyinen dışarı çıkan bendim, ama saygı da duyarlardı bize, kimseye gidip gelmezdik ama bi saygıyla da karşılaştık yani. Ama Türkiye’de de yazın gördüğümü söyliyim, çok rahattı, yazın kızlar erkekler evlerde toplanıyorlardı, onun annesi babası öbürünü tanıyor ne bileyim çok yakınlık var cana yakınlık var. Ondan sonra yazlıkta benim gördüğüm, yazlıkta annem babam şu saatte kesinlikle eve gel derlerdi sarımsaklı çok rahat bi yer gece iki üçe kadar insan vardır sokakta. Bizimkiler öyle laf ederd ki mahalledeki diğer Türk kızları daha rahat gezerdi.

M: arkadaş ortamın nasıl burada?

D: burada daha çok daha çok derken sadece Türk arkadaşım var o da tuhaf bişey.

M: özellikle mi farkında olmadan mı öyle oldu?

D: farkında olmadan ya bazen de özellikle çünkü şey arıyosun seni anlayabilecek insanı arıyosun. Ortaokulda karıştık sınıflar karıştı yani abitur yapıyosun değişik sınıflara gidiyorsun. Ama bi türlü yani böyle Alman arkadaşım olmamıştır yani ama benim çevredekilerde de yoktur öyle. O da şundan kaynaklanıyo, böyle ufak tefek şeyler. Ne bileyim biz Türkler paylaşmasını severiz bi yere gidince ben öderim sen ödersin, tam parası çıkmaz. Bu Almanlar’da biraz farklı oluyo yani, o dikkat ediyö işte 10 cent borcun vardı. Ya 10 cent bu ya insan diyo kimle oturuyorum ben bunla. İşte o zaman da ben onun farklılığını kültürünü kabul etmemiş oluyorum, o da ayrı bi konu. Veya ben bugün çıkamıycam ne bileyim babamla evde oturucam ya da annem istemedi dediğim an. Nasıl çıkamıycaksın, sen 18ini geçtin, kimden izin alıyorsun da çıkamıyosun falan öyle bi sorular. Ama ben sana desem ki babam izin vermedi çıkamıycam, bişey demiyceksin ya dadiyceksin ki a senin baban da falan diyceksin susucaksın ama

anliyacaksın bi yerde. Ama her seferinde de aynı soruyu sormicaksın. Ben bi yere kadar anlatırım üç seferde ya anlarsın ya da anlamıyosun. Ya da tipik tuhaf tuhaf sorular bu daha çok üniversitede olur böyle işte kadınlar niye dışarı çıkamıyo, çok tipiktir yani. bi de şey önyargılar çok o kesinlikle çok var yani.

M: 40 yıldır iç içe yaşıyorlar, üniversitede yanında oturuyorsun hala o önyargıları yıkamamışlar, tanımak anlamak için bir çaba sarfetmiyorlar, sanki sizler dün gelmişsiniz de ilk defa karşılarna çıkıyormuşsunuz gibi sorular. Yani Türkler'in en yoğun olduğu ve en uzun süre kaldığı ve Türkiye'ye en çok yabancı turistin gittiği bir ülkede de insanlar önyargıları bazı kalıpları atamıyorsa... Sen üniversitede yanında oturuyorsun, Türk kadınısın dışardasın işte niye bunu görmüyor da bu soruyu hala soruyor?

D: o zaman sen başkasın diyorlar e her Alman bir mi yani... bizim de dükkanda onu çok yaşadık. Geliyorlardı bize işte burayı Türk aldı başta gelmiyecetik, biz işte sizi o öbür Türklere benzemiyorsunuz. Annem genç başörtü takmıyor, benim Almancam iyi kardeşimin Almancası iyi annemin Almancası iyi ya işte babam da kızıyor. Sen diyor karşıdaki yürüyen Almanla bir misin, sizin de çoğunuz diyo atıyorum bira içiyor sokaklarda, dükkana sarhoş geliyor, seni onla bir tutuyor muyum diyor. Ama bunu bir türlü anlamıyorlar yani çok.

M: belki de anlamak istemiyorlar

D: bilmiyorum yani çevrem Türk. Bu biraz da şundan ben 18 yaşında başladım burada bir tiyatro var çevrem biraz da orada oluştu hepimiz de okuyoruz yani. Üniversitede de ister istemez sınıfa girdiğim an Türkiye'den Türk biri var mı diye bakıyosun yani. Daha bir farklı oluyo, atıyorum bi ders vericeksin, bi sınava gireceksin daha bi yakın. O sana yardım ediyor ya da gelmediğim an ben gelemiyorum al benim için imzayı at dedin mi bi sorun çıkmıyo. Kesinlikle iyi Almanlar da vardır yani iyi derken böyle şey. Yani bana denk gelmedi yani gerçekten bir arkadaşım olup da o bana uyum sağlayacak ben ona uyum sağlaycam olmadı yani. Almanlarla anlaşırım da yani...

M: samimiyetliğe gelince olmuyor mu?

D: evet olmuyo yani. Mesela ortaokulda mecburen arkadaşlık ediyorsun. Kız benden diyelim 1 euro istedi, ben o bir euroyu almam yine geri ama üstüne yatıyorsa inadına isterim o da var. Deseydi ki al bir euronu veriyim, almazdım ben onu ama üstüne yatınca. Bi de utanmadan ben ondan 10 cent alınca 10 cent borcun vardı diyo ertesi gün bana. ben de bu sefer gıcıklık ediyorum ben de istiyorum borcu. Onların dilinden konuşuyorum ister istemez öyle oluyorum.

M: iş nasıl gidiyor gerçi sen biraz anlattın ama?

D: iş iyi gidiyor, TBB'de bi projede çalışıyorum bu arada aileleri de aramam lazım. Velilerle toplantılarımız oluyor, geçen martta toplanmıştık sorduk, ne ilginizi çeker diye, dediler işte bizim oğlanlarla başımız dertte. Hani bi delilik çağları oluyo ya bunların yedinci sekizince sınıfta. Bizimle konuşmuyolar, hiçbirşey paylaşamıyoruz eve geliyorlar hep bilgisayarın önünde veya derslerini anlatmıyolar, kopuklar. İşte okulda problem oluyor, bi de o yaşlarda karşı cinse, bayanlara ilgi duyuyorlar, onları anlatmıyorlar diye bunları konuşucuz işte.

M: ben de konuşmalarda şunu farkettilim, aileleriyle ilgili buraya nasıl yerleştikleri hakkında soru sorduğumda bilmiyoruz diyorlar, anlatmazlar diyorlar. Ama yaşananlar farklı deneyimler, neler yaşadıklarını neleri aştıklarını insan çocuğuna anlatır yani, işte biz buradan buradan geldik, bunları yaşadık diye.

D: doğrudur, doğrudur konuşmuyolardır, sen kimlerle konuştun mesela oradakilerden?

M: project MOVE dan birileriyle görüştüm D: ama işte oradaki eğitim farkını da görüyorsun orada o MOVE'daki çocuklar işsiz olanlar. Bilemiyorum bence tabii eğitim seviyesine bağlamamak gerekir ama arkasından da öyle bişey çıkıyor. Ondaki evdeki

anne baba da ne yapıyor, onu da bilmek gerekir, işsizler mi kaç senedir işsizler, böyle düşünüyorum yani belki önyargı ama öyle düşünüyorum. kaç yaşında senin konuştukların,

M: 19 20li yaşlarda.

D: şimdi benim kardeşime sorsan belki o da bilmez...

M: ama siz mesela babaannenden anneannenden uzak oturuyorsunuz, aynı evde sürekli beraber oturuyorlar ama bana anlattıklarına bakarsan özellikle bu konularda bir konuşma yok, iletişimleri çok sınırlı

D: o da var Türk ailelerinde o da var, çok konuşmuyorlar mesela. Benim babam babaannemden yanlış gördüğü şeyleri bizde uygulamıyo veyahut uygulamamaya çalışıyo. Mesela diyo ben iş kurmak istediğimde diyo deden o zaman diyo on bin mark verseydi diyo ben ona şimdi on katını verirdim diyo. Ama ben o zaman biriktiricem diyo vermiyodu, konuşmaya da gelmiyordu, paylaşmaya, oğlum işte yeni geldin 20 yaşındasın. Veya kardeşime daha farklı yaklaşıyor, kardeşin şimdi 18 yaşında herşeyi pespembe görüyo diyo, ona şimdi dokunmayacaksın. Ne desen parlıyo herşeye. Babam mesela her hafta gelir sorar paranız var mı. Babam diyo deden gelip bana para sorucak hayatta veya arabayı sormaz niye aldın niye gittin. Ama babam farklı görmüş ona göre pay biçip ona göre bize uygulamaya çalışıyo ama o da her ailede olmuyodur.

Ben Türkiye'ye gittim mi oradaki insanlarla tanışıyorum az çok paylaşıyorum onlarla da. Normalde yazlık yerlerde tipik şey vardır, işte Almanya'dan gelen kız işte işe yaramaz gibisine, fazla seni takmazlar daha çok da dalga geçerler hani. Hep ilişkiye girme havası vardır, benle tanıştıktan sonra diyorlar, ya sen hiç Almanya'dan gelen gibiler değilsin. Diyorum benim farkım ne işte şeyden başlıyolar dilden başlıyolar, işte Türkçen var Türkçe konuşmasını biliyosun. işte ne bileyim oturup kalkmasını biliyosun. Buraya gelen Alman kızları çok rahat oluyolar, çok laubali davranıyolar hemen böyle çok hani böyle kolay basit kızlara benziyolar. Ya da çok böyle kendilerini bişey sanıyolar Almanya'dan geldikleri için. Onu ben de çok görüyorum artık ne varsa niye ne bileyim hani böyle var o bazı insanlarda erkeklerde de var o işte ben Berlin'den geliyorum ben münichten geliyorum. Yani orada da çok bi fark görüyorlar oradaki insanlar da tanıdıklarım buradakileri tuhaf görüyorlar aşağılıyolar, yok hareketleri bi tuhaf, giyimleri bi tuhaf öyle. Bilmiyorum sizin orası nasıl ama... zaten şeyden bile farkediyorsun giyim tarzları bile farklı Türkiye'den

M: saçları burada gençlerin daha bir değişik

D: saçları farklı, pantolonu çorapların içine sokuyolar ne bileyim böyle tip tip şeyler var işte. Allaha şükür kardeşim yapmıyor yani ben ama orada benim oturduğum yerde çokm var bu. Bi yerde de herşeyi Türkiyeyle karşılaştırmamak lazım.

M: ama yine de konuşurken, gençler Türkiye'de insanların onlara tip tip bakmasından çok rahatsız oluyolar. Tamam tarzları farklı alışılmadık olabilir, saçlar değişik kıyafetler de farklı olabilir ama bu çevredekilerin rahatsız edercesine bakmalarını ya da yadırgamalarını gerektirmez.

D: işte şey var bi yerde de böyle yani içten farketmediğimiz bir beraberlik duygusu olduğu için. Bilhassa burada genç olan Türklerle daha hepten Türküm, ben ona desem ki niye hayır desem Türk kökenli bir Alman desem kabul etmiyecektir bunu.

M: ama bir bakıma da Berlini İstanbul'dan daha iyi biliyorlar

D: öyle de bi yerde de gittiğinde Türkiye'ye diyecekler ki tamam bu Almanya'dan geliyor ama Türk diyo o gözle bakıyo. Belki İngiliz biri gelse, adam tamam diyecek, İngiliz tamam diyecek bitti. Ama Türk olunca ister istemez daha bir bakıyosun, daha bir didikliyosun. Bu da bizim vatandaşım diyor, bizim Türkler karışmayı sever.

M: peki bu durum seni rahatsız ediyor mu?

D: etmiyor aslında, tabii ben bi iki seneye kadar bu konularla pek ilgilenmiyodum yani, belki iki sene önce sorsan, bu kadar cevap veremezdin sana. Şöyle rahatsız oluyorum, ben tabii artık bir yerde, kendime ait düşünce geliştirdiğim için şey konularında işte bu kimlik konusunda. Döndüğümde buraya Almanlar gelip ee iznin nasıl geçti anavatanında öyle soruyorlar ondan sonra ya niye diyorum bir ters bakıyorum anlıyorlar, ya işte babaannenin yanında değiştiriyorlar hemen. Sonra onlar da bazen oluyor yaa nasıl görüyorsun kendini Alman mı Türk mü diye soruyorlar. Diyorum Alman e senin annen baban Türk diyorlar e diyorum Türk diyorum o zaman, bu sefer sen Almanya'da büyüdün Almanca konuşuyorsun. E sen karar ver o zaman. Onun için en iyisi ortadan gidiyorum Türk kökenli Almanım veya Alman Türküm diyorum. Bugün yine oldu, Türk müsün Alman mısın dedi, dedim Türk Almanım, adam güldü dedi ikisi deyim dedim. Ne tam Türküm ne tam Almanım ikisi ortası bişeyim dedim, adam güldü. Çünkü o şeyi çok yaşıyorsun Türkiye'ye gidiyorsun tipik Alman oluyorsun, buraya dönüyorsun Türksün bu çok oluyor. Burada beni kimse Alman olarak görmüyor. Belki çok entellektüel olup da yukarda politikada oturanlar belki bizi kazanmak için belki de gerçekten inandıkları için Alman olarak görüyorlar. Ama çoğu alt tabaka bilhassa düşünmüyordur bunu. Bizim Türkler de zaten kendi arasında ben Türküm diyor ben çok fazla kişilerde ben Türk Almanım Alman Türküm falan duymazsın. Bizim ailede de o çelişki vardır mesela ben Türk Almanım der babam bunu anlar doğru diyor. Benim hem Türk hem Alman pasaportum var bu tam benim kimliğime uygun bişeydir. Bunu keşke bizim gibilere verseler, tam kimliğimize uyuyor yani.

M: o nasıl oluyor çifte vatandaşlığa izin vermiyorlar diye biliyorum

D: yok yok o şeyden oluyor... 99'da Alman vatandaşlığını aldık hemen aynı zamanda 99'un sonunda Türke başvurduk, 2000'e sarktı bu ama 2000'den itibaren yeni yasa olduğu için... ya şöyle Türk yasasında babam Türk olduğu için baba neyse çocuk da odur. Türklüğü oradan kazanıyorum ve Alman yasasına göre de baba anne olduğu için çocuk da 18 yaş altı olduğu için direk Alman vatandaşlığı hakkım oluyor, legal yani almaya hakkın yok yani. Kardeşim de Türk Alman oldu babamlar Almanı geri verdiler Türk oldular. Bizim gibilerine Türk Alman yakıştır.

M: sembolik olarak mı, yani ikisini birden taşımamanın farklı bir anlamı mı var?

D: yani güzel bişey şimdi benim gibi üniversite öğrencisi mesela Türkiye'ye gitme düşüncesi çok var. Ya adam diyo, Alman vatandaşlığını alsam çok rahat benim için diyo politika seçme seçilme çok rahat diyor. Ama üniversiteyi bitirdikten sonra, Türkiye'ye gidip diyor öğretim üyesi olmak isterim diyor, memur olmak isterim diyor yani bi yerde Türkü de alıcan. Buraya da bağlanmışsın ama aileden dolayı, dil perspektiften dolayı Türkiye de var. Yani birçok kişi üniversitede Almanya'da bilhassa Berlin'de perspektif görmüyor kendini. Okusan da ne kadar da iyi olsan ki ben o kadar çevrem faaliyetim olduğu halde bulamıyacam diye görüyorum. Kendime göre bişey bulamıycam o yüzden Türkiye kapısını açık tutuyorum. Benim için çok rahat, Türkiye'ye gider memur olurum ama istediğimde buraya gelir arkadaşlarımı görürüm gibi. Ve kesinlikle bence sembolik açıdan tam olarak bize uygun yani.

M: şu oluyor mu sana, mesela, seni daha önce görmemiş seni bilmeyen birisiyle telefonda Almanca konuşurken, Türk olduğunu öğrendiğinde şaşırır mı? Ya da şöyle sorayım, yabancı kökenli olduğunu burada günlük hayatta insanlar davranışlarıyla hissettiriyorlar mı sana?

D: hissediyorsun yani öyle şeyler. Bi de şu var, insan ağzının payını verebildikten sonra yani. Tipimi gördü Almanca düzgün yani ben çok duydum, hiç aksentin yok, bir Almandan daha düzgün konuşuyorsun belki. Veya telefonda konuşurken anlamıyorlar, sonra neredensin, isim, Türk, hiç ama Almanca çok iyi. Ya bir Türk Almanca

konuşamaz mı, ya bunu hala mucize gibi görüyorlar, bu da üzüyo tabii. Öyle yoksa rahat hissediyorum yoksa bir problemim yok, bi de ciddiye almamak lazım, bazen ciddiye alıyorum, yok.

M: mesela bu soruyu sorduğumda ilk başta bir ayrımcılık yok diyorlar, sonra konuştukça başlıyorlar anlatmaya yok bizi diskolara almıyorlar, polisler haksız yere kimlik soruyor falan diye.

D: yok derken şey yani sokakta rahat yürüyorsun. Şeye gitmediğin sürece batı tarafına rahatsın yine. Orada da belki rahatsın benim önyargım belki ama laf atan oluyor, dazlaklar oluyor orada daha çok. Ama yani Kreuzberg gibi yerde merkezde problem olmuyor. Ama gün geliyor ne bileyim otobüste birine yanlışlıkla çarptığın an sana adam ya dikkat et diyeceğine pis yabancı diyo sana. Direktman onu kullanıyor. Disko olayında bişey yaşamadım belki kız olduğum için bişey yaşamadım ama çokm duydum erkeklerde. Disko olayında şey oluyor daha çok Berlin'de ya da başka eyaletlerde bu fitness salonlarına, fazla yabancı almıyoruz denilmesi. Oluyor yani kesinlikle oluyor. Ayrımcılık derken, şöyle yani, bu şeylerde beni çok rahatsız ediyor, bunu hep anlatırım zaten. Ben ilk üniversiteye başladığımda derste pedagojide birşeyler sunduk hazırladık. Pedagojinin yöneticisi diyelim yani en yüksek şeyi

M: fakülte dekanı mı?

D: işte bilmiyorum, çok beğendi ders sonunda başka bir bayan geldi bir doçent geldi, ya işte bunu kim yaptı dedi hani öğrencim yaptı diyeceğine Türkler yaptı dedi. Ya ben ne anlıyım bunu derken ya bir de o derse bunu ben bu cevaptan ne alayım yani.

M: ismini söylemiyor, kişi olarak önemli değilsin yani, sadece Türkler o kadar.

D: hadi ismimi bilmedin öğrencim de yok bunu Türkler yaptı. Böyle bir cevap mı olur yani, ben bunun içinde bir ayrımcılık görüyorum, adamın aklından ne geçiyor bilemem ama. Bir de şeye bakmak lazım bana öyle geliyor ki bizim gençlerde de oluyor bu ayrımcılık. Mesela metroda şey olayları oluyor, ne bileyim, cep telefonlarını açıyorlar müzik dinliyorlar, insanlarda bir saygı olur yani yolda kapatırsın. Ya şey de diyebilirsin, ya oğlum kes şunu ama hemen pis Türkler deniyor yani.

M: hemen br genellemeye gidiyorlar, aynı şeyi bir Alman yapsa mesela terbiyesiz, saygısız derler mesela pis Alman demezler.

D: tabii, saklı diskrimine dediğimiz olay var mesela burada iş aramada falan. Dün daha yeni şeyoldu, arkadaşla dün radyoya davetliydik, bir röportaj yaptık çıktık. Oradaki işte sunucu anlattı benim arkadaşım büyük firmada iki milyon dolarlık bir proje bir iş işte kazanmış büyük bir firmaya gidiyor, istiyorsanız iki milyonluk proje var bende getireyim size beraber çalışalım. Adamlar da diyor ki buna genel müdürü neyse artık tamam olur ama seni işçi olarak alırız diyor. Ama projeyi ben getirdim iki milyon dolarlık ya da euro her neyse başına koyun beni diyor. Gülmüş adam ya bu pasaportla seni bu işin başına koyabilir miyiz diye. Hani yine açık açık söylemiş ama o da başka yere gitmiş rahat rahat müdürlüğünü yapıyormuş o projenin. İşte böyle şeyler iş yerlerinde bir sayılar vardır, aynı eğitim seviyesinde olup da işe başvuranların Almanları yüzde yetmişaltısının mı ne şansı varmış işe alınmaya eee göçmenlerin sadece yüzde kırkaltı mı ne Türklerin yüzde onaltı. Farka bak yetmişaltı kırkaltı onaltı demekki var bişeyler.

M: peki, Türkiye'ye dönmeyi, aslında, gidip oraya yerleşmeyi düşünüyor musun?

D: dönücem ne dönmesi, alışmış anne babadan babaanneden alışmışsın. Yerleşmeyi, şöyle düşünebilirim yani çünkü insan bir yerde kendine güvenim var, izmir gibi bir yer olabilir, Balıkesir olamaz küçük yani. Ankara olabilir. Perspektif olarak lazım yani çünkü ben Berlin'de kendime güzel bir işyeri olarak güzel bir işe sahip olabileceğimi sanmıyorum. Şimdi özellikle de paralar kesiliyor bu tamam çok projeler yapılıyor ama ev kira aile kurduğunu düşün e gelirin yükselmiyor ha bire giderin yükseliyor burada. O

yüzden Türkiye'yi kendime bir avantaj olarak görüyorum. Az çok da kendimize göre kültürümüzü de biliyoruz, yabancılık çekmem. Ha başka yer de düşünebilirim ama öncelikle Türkiye, daha rahat adım atabileceğim bir yer yani. Orada da tabii düzgün bir iş gerekiyor burada bin euroyla bişey yapamazsın ama Türkiye'de rahat rahat geçinirsin evin olduktan sonra.

M: şimdi biraz genel olarak Türkiye ve Almanya'dan bahsedelim. Sence Türkiye'deki insanların en büyük sorunu ne?

D: işsizlik. Bir de şey bölük bölük olması Türkiye'nin. Yani kendine göre içten ya şey ne bileyim bu Kürt konusu kesinlikle. Ya işte doğu batı bu şehirleşme. Ya işte biliyorsun, bi şehre gidiyorsun, beş adım öteye gidiyorsun köy geliyor, okula gitmeyen çocuklar geliyor, on adım öteye gidiyorsun, sanatçısı şeysi oturuyo, ne bileyim çok dengesizlik var kesin. Bu sosyal şey yok kesin, burada bir sosyal devlet vardı diyeceğim çünkü o da dökülüyor yavaş yavaş. Türkiye'de bu hiçbir zaman bu şekilde olmadı, olur inşallah ama.

M: ama dünyada genel olarak böyle bir trend var

D: evet her yerde bu sosyal devletin yıkılma dökülme bir eğilimi var ki her tarafta. Türkiye'de bir de şey var AB konusunda. İçten gelen bir istek bir güç yok hep dışardan geliyor böyle şeyler.

M: Almanya için ne dersin?

D: işsizlik yine işsizlik deyim yani eğitim seviyesi düşük. Şimdi geçen belki okumuşsundur, altı buçuk insan alt tabakaya ait işsiz olan perspektifi olmayan yeni ortaya çıktı eğitim çoğunlukla olmayan. Gerçi doktorlar da işsiz olmaya başladı öğretmenler işsiz o da ayrı konu yeni yeni. Borçlar fazla, Berlin'de başkent olarak. Belki buradan çıksan başka yerlere gitsen daha küçük belki daha rahat edeceksin. Gerçi başka yerlere gitmediğim için Almanya'da kıyaslayamıyorum, münihe çok güzel derler. Oranın yaşam standardı çok yüksek kiralar çok yüksek derler. Öyle yani. Almanya şu an için göçmen konusunda islam konusunda sorunlu. Türkiye'de şey sorunları var işte sosyal hakları ne bileyim demokrasi politikaya giriyor ama.

M: peki birisine bu Türkiye'den gelmiş Türkiye kökenli demek için o kişinin nasıl olması gerekir?

D: yani şimdi Türkiye'den gelmiş derken...

M: yani birisine bu Türk demek için ne olması lazım, kültürü mü ön plana çıkar, din mi, yoksa bayrağa olan tutkusu mu

D: a anladım yok yani. Türküm diyosan, a tabii iletişim için dil de önemli. Kültürü bileceksin tabii ki ona göre toplumla geçineceksin. Bayrak yok değil yani, benim de şimdi evimde bayrağım yoktur yani. Bana şimdi şu bayrağı al sokağa çık desen çıkmam yani. Benim şimdi böyle de görüyorsun, konuşursun düşüncemi sorarsın kendimi nereye göre daha yakın hissediyosun diye sorarsın ne olduğumu anlarsın zaten. E ben şimdi Türkiye o şey o tutkum yoktur yani, onu çok milliyetçi görüyorum. burada şimdi bir t shirt giyip çıkmak ya da burada Türk cemaatinde işte Türk günü yapmak. Ya neyine şimdi burada her sene çıkıp da Türk günü kutluyorsun, Türk İspanya günü yap Türk Alman günü öyle bişey yap ki herkese bir faydası olsun. Bir kaynaşma olsun gerçekten bir uyuma faydalanan yani. Yani hep bu Türk Türk Türk derken Almanya'yı kaybediyosun yani çünkü bir yerde onu da çünkü yakalaman lazım ki ona da ayak uydurasın ve burada da seni insan olarak görsünler algılasınlar yani. Seni de insan yerine koysunlar. Şimdi benim Almancam düzgün olmasa millet arkasına döner bana bakmaz bile ama benim Almancam olduğu için rahatçaca hakkımı da ararım ağzıma geleni de söylerim ya dilim var benim herşeyden çok önemli. Şimdi hayatta Türk yok yüzümü gözümü boyayacam sokağa çıkacam yok ben çok saçma buluyorum yani. Geçen hafta bir yere davet edildik büyükelçiye şey gelmiş karma komisyon mu ne

gelmiş onur öymen vardı, orada da bayan vardı öğrenci bizle yaşıt heralde ya dedi Türkiyeye yatıp Türkiyeye kalkıyoruz arada bir Almanyaya bakıyoruz. M: nasıl yani?? D: işte gel de anla şimdi, burada yaşıyor, burada politikayı okuyo hür üniversitesinde, üniversite öğrencisi böyle bişey söylüyor. Burada okuyor, burada doğmuş büyümül, Almanca da güzeldir inanırım ama Türkiye’de yatıp Türkiyeye kalkıyoruz arada bir Almanyaya bakıyoruz diyor. İşte Türk cemaatine girmiş, orada burada çalışmıl Türk kollarında. O düşüncesi herşeyi mahvediyor, hani dese ki bana sabah Türkiyeye kalksam akşam Almanyayla yatıyorum tamam diyecem ortası birşey. Ortası da doğrudur ben şimdi asimile olmak istemem olanları da hiç böyle tuhafıma gider o da benim. İyice Almanlaşmış, Türkiye’yi unutmuş, Türkiye’yle Türk diliyle bir bağlantısı yok bana çok anlamsız geliyor. Mesela benim babam ben Türküm kızım Türk Almandır der amcam hayır der ben Türküm oğlum da Türk der. O farklı bakıyor ama oğlu da sadece Almanca bilir Türkçe konuşamaz. O da o şekil birşey dedim Türkçeyi öğret o zaman. Madem o kadar Türküm Türküm diyorsun dedim. Babam mesela Kreuzbergde büyüdük hep amcam gitti başka bir semte taşındı hususi olarak çocuklarım işte iyi bir şekilde büyüsün diye. Ne oldu, şimdi bazen geliyorlar, Türkçe konuşun ya üff falan diyorlar ya da Türkiye’ye gittiklerinde Türkçe konuşun ya onlar Almanca öğrensin falan diyorlar. O da benim hoşuma gitmiyor, ne derler bir dil bir insan derler o da bir zenginlik yani onu niye kaybedesin ki. Ya tamam Türkiye belki dünya çapında pek aranmayan bir dil ama ne var ki cebinde o da dursun, Berlin’de o kadar Türk yaşıyor. Türkiye’ye gitme ihtimalin daha kolay. Bir toplumla iyi anlaşabilmek iletişim o da önemli ne olur ki..

M: peki bu iki toplumun Türkler’le Almanlar’ın arasındaki en büyük fark ne?

D: yani Almanlar böyle dominantlığı var çok bilmişliği var yani. Böyle bir yok çiziyorlar budur. Yeniliklere fazla açık olmayan insanlar, hepsi de olmasa var yani. Ben şimdi belki bunları söylerken kendimden pay biçiyorum o var. Ama şöyle bir Alman ya işte bizim hani karılaştığım pintilikleri vardır, bizim kadar misafirperver değiller. eee ama yine de Türkiye’de topluma bakarak yine Alman toplumu yeni bir kültüre yeni bir yemeğe daha bir ilgililer. A babam şey der Almanca bir kere hayır dedimmi hep o hayırla kalır yani. Şey mesela farklı görüyorum bize hep öğretirler ya büyüklerine saygı, metroda bir yaşlı geldimmi kalkar yer verirsin. Türkiye’de bu benim hep yaşadığım çok geleneksel bişey, hep otobüste kalkarlar yer verirler. Bunu birkaç sene önce görmezdim şimdi görmeye başladım. Almanlar da yapıyor, Türkler zaten yapıyordu ama Almanlar’da da görmeye başladım. Böyle çok Alman çocukları gençleri de arkadaşlık kuruyorlar bilhassa daha gençleri kardeşimle yaşıt olanlar birbirlerinden çok şey görüyorlar, farklı farklı davranış biçimleri e tabii bu da arkadaşlıktan kaynaklanıyo yani. Türkler şey görürsün Almanlar Türkler gibi giyinmeye başlamıştır o saç şekilleri ceketler falan.

M: peki bu piknikleri, mangalları, ya da sokakta düğün kutlamalarını nasıl karşılıyorlar?

D: ya şey pisletmediğin sürece belki beğeniyorlardır öyle deyim. Biz Türkler sağolsun çok pisletiyoruz yani kirletiyorum dikkatsiz davranıyoruz. O yüzden zaten her yere bu parklara falan yasak konuldu bu ızgara grill falan. Ya bu şimdi dünya kupasını şey veriyorlar hep beraber çıktık sevindik falan. Ama arabalara bakınca hep yabancı vardı arabaların içinde o kornalara basan bağırır çağıran, belki çoğu buradaki Türklerdi Araplardı italyanlardı. Çünkü o şey o taraftan akdeniz insanından geliyor. Almandan da yapını var artık görüp onlar da yapıyor bağırıp çağırılmalar evlerden falan. Rahatsız olan da vardır, biz bi pikniğe gidip mahallede toplandığımız zaman böyle 20 kişi gidiyoz. Biz derken biz gitmeyiz pek bahçe olduğu için bahçede yaparız ama çok görürsün öyle üç dört aile birden gidiyorlar. Hepsinde üç dört çocuk var teybini alıyor müziğini dinleyecek, utanmasa kuzu çevirecek. E bu da Almanların kültüründe olmayan birşey

tabii, Almanlar pikniğe dedim mi adam bi torbasını alıyor içeceğini alıyor elmasını alıyor battaniesini alıyor rahat rahat uzanıp kitap okuyor bitti yani. Biz ama piknik yaparken düğün havası oluyor o şekil. Bir düğünümüz oluyor korna falan basmalar hiç bitmez, fotoğraf çekimi oluyor, on tane araba sokağın ortasında parketmiş trafiği kilitlerler. O şekil yapıyoruz herşeyi herşeyde bir fazla şamatalı yapıyoruz.

M: peki gürültüden falan değil de yabancı bir kültürün varlığından, bu şekilde kendisini göstermesinden rahatsız olanlar var mıdır?

D: mutlaka vardır, gerçi ben rastlamadım ama genelde pencereden ilgiyle izlerler işte gelin evden çıkarken bir ilgiyle izlerler ama yani ne kadar iyi bulurlar ne kadar şey onu şeyapamıycam yani bilemiycem. Yani fazlasıyla abartıyoruz biz de yani gereksiz yere. Bir resim görmüştüm şimdi o aklıma geldi, piknik yapan, bir aile piknik yapıyor o ama nereseye olduğunu hatırlamıyorum ama gerçekten çok abartmışlar. Bilerek olduğunu zannetmiyorum gerçekte bir aile piknik yapıyordur, küvet götürmüşler banyo küveti, içinde kuzu çeviriyorlardı. Almanya'da Berlin'de bi yerde...

M: ne? Küvet mi?

D: ya ne bileyim takmışlar işte küvete sopa gibi bişey içinde kuzu çeviriyorlar.

M. Nasıl yani, ya nasıl taşınır, ateşi nasıl yakmışlar küvetin içinde, hani mangal yine bir derece de artık küvette kuzu çevirmek de bayağı abartılı olmuş...

D: Ya dedim ya bu kadar da olamaz yaa çok kötüydü.

M: peki, biz piknikçileri bırakalım da sen kendini on sene sonra nerede görüyorsun, nasıl bir hayatın olacak onu anlat biraz?

D: dedim ya Türkiye'ye ilgim var, gittikçe de çoğalıyo artıyor yani. Güzel birşey olursa gitmek isterim. Artık neresi olur bilemem inşallah görüşürüz. Berlin'de şey çevrem çok çok bişey yapmadıysam da kısa sürede yaptım yani. Keşke 18'imde 19'umda bu benim bu ilgi sarsaymış da yapsaymışım. Ya bir iki yerde çalıştım, tbbnin çok katkısı oldu. Direk burada üye olmam direk yönetime girmem ayrı birşey... yeni yeni oldu. O olduğu halde üniversite de bitmek üzere olduğu halde. Şey var bende burada bulamayacam yapamayacam. Bulucam elbette az çok bişeyler ama tamam yani pedagojide fazla para kazanamayız ama devlet dairesi olsa Berlin'de ne güzel ama onun da olacağını sanmıyorum biraz da şans meselesi. Zaten bu emeklilik konusu zorlaştı ben emekli olabilecek miyim onu bile bilmiyorum. Yani ister istemez bunu düşünüyorsun.

M: ama bu gelecek kaygısı Türkiye'de de var oradaki gençlerin de çoğunun sorsan gelecekte pek umutlu olduklarını iş konusunda söyleyemem.

D: ama burada şu var Türkiye'de iş konusunda olsun Almanya'dan Türkiye'ye dah bi sarılıyorum. Çünkü Almancam var, Almanya'dan diplomam var çünkü bu Türkiye'de Almanya diploması daha bir farklı bakıyorlar sana hani yukardan aşağıya bakmıyorlar belki ama çok iyi de davranmıyorlar başta ama işte Almanya'da bitirmiş Berlin'de bitirmiş gelmiş işte sosyal faaliyette bulunmuş... ama bir de şu var pedagoji okuyan Türkiye'de bir bayan olarak çok özel birşey değilim artık. Bir on sene önce olsaydı belki kapışıklardı ama şimdi çok okuyan var bunu...

M: şimdi biraz da vatandaşlıktan konuşalım. Nasıl Alman vatandaşı olunuyor?

D: Alman vatandaşlığına geçmek için... ya tam sayıları bilmiyorum ama... 5 6 sene ne bileyim çalışman gerekiyor heralde. Ondan sonra ben 99 de geçtim annem babam sayesinde geçtim babam senelerdir burada çalışıyo annem burada. Ben birşey yapmadım. Hiçbi bu ee polislen bir çalma çırpman yok. O zamanlar Almanca sınavı felan yoktu babam daha kolay girdi. Şimdi bir de bu dil sorunu var yani herşey daha kötüye gidiyor yani. O yüzden de sana kesin birşey diyemiyecem elle tutulacak birşey söyleyemiyecem çünkü zamanında anne babam sayesinde geçtim. Ama şimdi iyice zorlaştırıyorlar, Almanca testinden geçiriyorlar, gerçekten iyi bir Almancan olması gerekiyor. İşte ne bileyim gazete okutturuyolar, senle konuşuyolar falan filan. Uzun

süre burada çalışman gerekiyo, eee sosyal yardım alıyorsan geçemiyorsun yani öyle şartlar var.

M: peki ne avantajları var?

D: yani eğer benim gibi politikayla ilgileniyorsan, bişeyler yapmak istiyorsan, seçmen seçilme hakları en önemli. Bu sosyal demokrat partiye üyeyim yani o avantajım var. E tabii pratik anlamda vizze sorunu yok, istediğim Avrupa ülkelerine gidip gelebiliyorum. Onun dışında işte ücretler yok hani pasaport uzatma olayın şeyin yok. Rahatsın yani. Taşımak bir de çokm rahat yani ehliyet kadar bişey çantanda gezdiriyorsun.

M: Türk vatandaşlığından çıkmanın bir dezavantajı var mı, gerçi senin iki vatandaşlığın da var ama

D: ama yine de olmam güzel yani benim hoşuma gidiyor hani şey yani dediğim gibi hem sembolik açıdan hem iş açısından benim yolumu açıyor kapatmıyor. İki tarafla da iş yapma şansım var yani

M: peki olmasa da olur mu?

D: ya olmazsa da olur yani ben şimdi buradayım üzülürsün yani ama ben şimdi kimliğimi bir kağıda bağlamıyorum öyle diyim. Yani kağıtla taşımıyorum onu ya da bayrakla taşımıyorum o yüzden öyle bir şeyi yok ama böyle tabii ki rahatsın. İster orada memur ol isterburada gel birşey yap rahatsın yani.

M: bir de şu var yani sen şimdi güzel düzgün Türkçe konuşuyorsun ne bileyim Türkçe konuşamıyor, senelerdir Türkiye'ye gitmemiş ama o pasaportu taşıyor, olmasa ne olacak yani. D: evet evet yani işte. Ben sana bir kağıt çizeyim ay yıldızlı olsun yani.

M: Alman vatandaşlığına geçmek için, Türk vatandaşlığından vazgeçme zorunluluğu hakkında ne dersin?

D: ya doğru değil bence çünkü ya Almanların istediği bence uyum sağlamalarını istiyorlar bizden biri olun gibisinde. Gel de şimdi benim babaanneme dedeme anlat Türkünü ver Alman ol burada yaşadığın için. İşte anlamaz ki ilk kuşak farklı duygularla farklı şeylerle orada doğmuş büyümüş hala da orada yaşamak istiyor belki. O hayali var e babam aynı şekilde ikinci kuşağın yarısından fazlası belki dönemez o ayrı ama dönmek ister yani aklı orada. Ondan hariç benim gibi düşünen çok kendini hem Türk hem Alman hisseden çok. Ne güzel sen o şeyi sağlasan ya ben üzülürüm bizim kuşağa öyle birşey sağlasan siz çifte olun desen en güzel şey. Sembolik açıdan en güzel uyum sağlayabilecek şekilde bu olur tabii. Neden olmasın fransızlar fransız Alman olabiliyor Türk olduğun için neden olması?

M: öyle mi sadece Türkiye için mi geçerli

D: evet tabii sadece Türkiye için genelde. Türkiye için derken yani şöyle Türkiye yasasında Türkiye vatandaşlığından çıkabiliyorsun bu izin var mesela atıyorum Araplarda bu lübnanlılarda yok irakda galiba o yok başka vatandaşlığına geçsen bile iraklı pasaportunu veremiyorsun, iraklı kalıyorsun, onu verme şansın yok. Napıyo Almanlar da diyo ki sizin öyle olduğu için Alman veriyorum ama çıkamıyorsun ya da ab olunca iki vatandaşlığa izin veriyor. E noluyor Türk toplumu da ister istemez bize yönelik bir yasa diyor bu da normal karşılanması lazım bence. Ne dersin de öyle düşünecek. Ama en güzeli çifte olurdu çünkü benim kimliğim buna yakın yani.

M: AB vatandaşlığını biliyorsun?

D: biliyorsun derken

M: yani duydun mu?

D: bilmem benim gibi bişey mi bilmiyorum nasıl bişey?

M: ya Alman vatandaşısın ya aynı zamanda AB vatandaşısın herangi bir AB ülkesine yerleşip üç ay içinde iş bulursan orada kalabiliyorsun her tür sosyal hakkın var eşit şekilde, yerel seçimlere Avrupa parlamentosu seçimlerine katılabiliyorsun, aday olabiliyorsun.

D: ya şöyle beni fazla alakadar etmiyo, alakadar eden çok vardır dışarlarda çalışan Italyaymış Fransaymış onların işine yarıyordur ama ben yararlanmıyorum.

M: peki düşünür müsün?

D: e fırsatım olsa neden yok gitmem mi diyecem.

M: şimdi biraz da siyasetten bahsedip bitirelim. Senin şu anda siyasi hakların neler?

D: e tabii vatandaş olduğum için seçme seçilme hakkım var ama keşke babam gibi insanların ikinci birinci kuşak uzun süredir burada oturan insanların ama Türk vatandaşı olanların bari bu yerel düzeyde seçebilseler. Yani şeyi gösterirler bizle bişeyler paylaştıklarının uyum içerisinde olmak istediklerinin yani bizim de düşüncelerimizi bilmek istediklerinin yani bizim de bir katkıda bulunmamızı diyeyim. O güzel olur tabii. Şeyler yanlış bence Alman vatandaşlığına geçme zorlamaları. Şimdi şey çıkarıyorlar, Almanca bilgi testi Türkiye’de yapıp oradan buraya gelmesi, Almanca bilgilerle buraya gelmesi hollanda bunu başlattı mesela. Ama kim şeyi sunacak Almanya mı sunacak Türkiye mi sunacak?

M:Türkiye’de var ama kendi imkanlarıyla öğrenirsen.

D: yani köyden bi vatandaş nasıl ödiyecek bunu buradan bir kız sevdi diyelim. Öbür taraftan da bizi kapmaya çalışıyorlar, işte Almanlar’da çocuk fazla olmayınca bize ihtiyaçları var. Kendileri de tam ne istediklerini bilmiyorlar o yüzden bişey demiyim yani.

M: mesela sen adaylığını koysan, yolun açık olur mu, rahat ilerler misin?

D: tabii ki

M: Türkiye’den haberleri takip ediyor musun?

D: ya bizde uydu yok yani, annem de üzülüyor, dizileri seyredemiyorum diye, keşke olsa yani babam biraz karşı geliyor istemiyor. Daha çok Alman televizyonu izliyoruz. Ama haftasonu dükkanda olduğum için kesinlikle hürriyet milliyet başlar öyle gider hafta ortası çarşamda hürriyet alırım. Gazete alırım yani.

M: peki neler konuşuluyor

D: neler var işte pek bilgili olmadığım için o konularda işte yani. İşte şey var AKP CHP tartışıyor, Erdoğan’ın açıklamaları ekonominin sürekli yükselmesi Türkiye’ye gelin yatırım falan o şekil. E tabii baş sayfalar sanatçılar üçüncü sayfa kim kimi öldürmüş arkada da biraz burçlara bakıp tabii ben biraz daha orta sayfalara takılıyorum Avrupada ne var spora falan bakmam zaten. Öyle oturup da konuşmaya kalkmam ama az çok bilgim vardır yani, oturup da chp ne yapmıştır ne olmuştur anlatamam ama az çok bilgim vardır yani.

M: sence Türkiye AB’ye girsin mi?

D: biyerde girsin bi yerde girmesin diyorum, o da ayrı birşey. Şey düzelse bu insan hakları falan bir rayına otursa, şu ekonomi konusunda geleceği çok parlak yani. Bu euroyla zor geçiniyoruz yanihiçbirşeye yetmiyor. Bana zamanında on mark verdimmi bir hafta yetiyodu yani, şimdi on euro ver üç gün zor geçiyo yani, sigaram olmadığı halde, evden sabah ekmek getirdiğim halde. O yüzden bu euro falan geldiğinde bilmiyorum Türkiye ne olur. Ya tabii içten bi şöyle bir temizleme olsa herkes kendini az çok anlatsa uyum sağlasa, her taraf da tabii biraz ilerlese etse bir yatırımlar yapılsa. Bilhassa eğitime falan bu köy tarafına falan. O olduktan sonra aslında geleceği çok güzel yani işte tam ortada zaten asyaya bağlı Avrupa’ya bağlı yani az çok dünyanın her yerinden ilgi görüyoruz yani. Antalya’ya gitseler de ilgi duyuluyo yani, şirketler zaten ilgi duyuyor, biz gençler burada yani o yüzden bir yerde girmesin diyorum, kendi başında kalsa daha iyi. Yani bilhassa bu euro konusunda evet. Ya biz bile hani işte Almanya falan diyorsun, tamam ekonomisi yükseliyor seneden seneye düzelmeye var ama gittikçe batıyo böyle bilhassa orta tabakada olanlar diyeyim onlar eriyor böyle olan bize oluyor. Alt zaten altta kalmış ölmüş bitmiş şimdi ortaya geçti sıra. Aynen burası da

Türkiye gibi oluyor, yüzde onu yukarıda geri kalan aşağıda biyerlerde yüzüp gidiyor yani. Biz Türkiye'den bilirdik hep şimdi Türkiye'yle kıyaslıyorsun, o duygular ar yani. Ya tamam Almanya'da kimse aç kalmaz, Türkiye'de o şey daha fazla, Almanya'da aç kalmazsın ama şeye alışmışsın yani bir rahatlığa alışmışsın, babam diyor, ben 10 sene önceki Almanyayı arıyorum diyor. O onu görmüş ben de öyle büyümüşüm. Ben şimdi daha farklı şeylere hazırlanmam gerekiyor. Onu diyodum, demin gazetede çok güzel birşey gördüm, kadın yazmış biz niye Almanya'dan göç ediyoruz diye. Çünkü bu sene mi geçen sene mi ne Almanya'dan ikiyüz bin kişi göç etmiş çıkmış Almanya'dan. Ya düşün Berlin'deki tüm Türklerin gittiğini düşün, ikiyüz bin Türk var burada iki yüz bin kişi göç etmiş Almanya'dan başka ülkelere ve yarısından fazlası da 35 yaş altı öyle düşün. Yani iş gücü yok, yaşlılar çoğalıyor burada kalıyor, o yüzden bişeyler yapmaya çalışıyorlar ama kadın da onu diyor, bir perspektif yok diyo, karşılığını alamıyoruz diyor, alamadığımız için dışarıya çıkıyoruz diyor. Çünkü ne oluyor, diyelim ki buradaki mühendis işi yok ama gidiyor atıyorum amerikaya gidiyor veya gidiyor İsviçre çok sevilen bir yer, Finlandiya falan, öğretmenler gidiyor. Tamam kiralara çok fazla orada ya da dışardaki yeme içme çok pahalı, çünkü Berlin çok şeymiş uygun bu konuda fiyatları ama rahat rahat yaşıyor. Çocukların eğitimi daha farklı daha güzel. E burada iş de yok yani, var da biz bulamıyoruz değil yok da bulamıyoruz.

M: Almanya'da neler konuşuluyor, haberlerde gazetelerde bu anlattıkların dışında? D: Almanya'da işte genel sorun işsizlik. Bir de bu sağ eğilimi var. İşsizlikte ya da ekonomik sorunlarda suçlu biz oluruz işte böyle laflar bilmiyorum artık nolucak...

M: Almanya'da ne düşünüyorlar, Türkiye'nin AB'ye üye olmasını istiyorlar mı?

D: bilhassa bu zamanda bir yerde istemelerini normal algılıyorum yani. Bilhassa orta tabaka alt tabakanın istemesini. Adam zaten işsiz, perspektifi yok motivasyonu yok, çocuk çocuk öyle, bir yerden fazla yardım alamıyor, devlet yok arkasında, herşey gittikçe zorlaşıyor, ne yapsın e ben Almanım diyor karşıdaki seneler önce geldi seni suçluyor ister istemez yani. Türkler de en büyük eee göçmen kökenli olduklar en büyük Türkler burada topluluk olarak. En çok göze batan biziz tabii ki. Belki en çok yaratan problem de biziz bilemem araştırmadım ama en çok göze batan biziz tabii ki. Babam da Türk olmak çok zor kızım diyor. Yani her yerde bişey duyuyosun. Haberi açtığın zaman en az bir yerde bir Türk bişey yaptı diye haber çıkıyor yani. Ya şey çok tuhaf yani birşey olduğu zaman Türk yaptı deniyor, Alman biri yaptığı zaman atıyorum işte, hans peter bunu yaptı deniyor. Hani o farkı da yani.

M: burada Türklerin ya da genel olarak yabancı kökenlilerin temsil edilmesi yeterli mi sence? D: ya Berlin'de kesinlikle, duymuşsundur, Türk toplumu olsun, TBB olsun, Aleviler kültür derneği yani hepsi var yani az çok biyerde. Kürtler kısmına birşey diyemeyeceğim fazla ama. Ya şey var bizde hani ne kadar da temsil edilsek çok böyle böl yönet şeyi var bizde. Çok fazla düşünce şeyi yok ben ona bağlanmam o beni temsil etmişti, o ona bakmıyor falan filan çok böyle ayırıyoruz işte. Bazen gün geliyor birşey oluyor, bir yürüyüş falan, çık gel yürü ama bişey oldummu böyle saçma sapan bişey oldummu çıkıyorlar yani. Böyle bir birlik yok yani. Ya tamam bir bir Türk kültürü de yoktur da ona bakarsan hemen zaten başlıyor ben sünniyim sen alevisin falan diye.

M: yani kendilerini ortak payda olan azınlık olarak görmüyorlar da Türkiye'deki ayrımları devam ettiriyorlar...

D: evet yok işte Lazı kendi köşesine çekiliyor Alevisi oraya gider, Kürt'ü oraya gider işte ne bileyim. Yani işte Türkiye'de aynı çatı altında yaşıyorlar ama ne bileyim.

M: aslında burada yaşanan sorunlar aynı, istekler, hedefler beklentiler hemen hemen aynı o zaman niye ayrı ayrı uğraşıyorlar ki?

D: ya evet aslında aynı işte...

M: son soru, sence insanlar siyasi tercihlerini neye göre yapıyorlar, yani neye göre seçime gidip oy kullanıyorlar?

D: ya şimdi bugünü soruyorsan, biraz zor çünkü insanlar ne seçeceğini bilemiyorlar, kimseden umduğunu bulamıyorlar.

M: yani parti programlarına bakıp hangi parti bize uygun çalışacak diye mi karar veriyorlar? D: tabii canım ona bakıyor kendi işine gelene bakıyor, adam işsizse kim iş getirecek, ekonomiyi kim dikkat ediyor, işte kendi iyiliğine göre seçiyor. Biraz da tabii kendi dünya bakış açın önemli o önemli işte ne kadar konservatif liberal onlar önemli. Nasıl yaşarsın, bisiklet mi kullanmak istersin araba mı yani o şeyler yani abartarak söylüyüm. Ama şu ara seçme şeyi yüksek değil oranı ben bile düşünürüm hangi partiyi seçsem diye.

M:ama diyelim ki koyu hristiyan biri işsiz, biliyor ki sosyal demokrat partiler ona daha iyi iş imkanları sunacak, ekonomiyi onun işine gelicek gibi düzelterek, bunu bile bile tutup da hristiyan demokratlara oy verir mi, onlar bu konuda çalışmayacak olsa bile.

D: tabii bağlı sen daha çok sosyal diyorsan, çok politikle ilgilenirsin kızarsın ama içten bir bağlılıkla önemli. Ben de cdu ya vermek isterdim işime gelirdi ama vermedim yani tabii spd den cdu ya seneler sonra geçen de var yani ona birşey diyemem.

M: bu kadar teşekkür ederim.

Dilek Tuba

M: merhaba ne var ne yok nasılsın?

D: teşekkür ederim iyiyim sen nasılsın?

M: ben de iyiyim sağol. Ne yapıyorsun?

D: okuyorum medya tasarımı okuyorum internet üzerine. 2010 dünya kupasına yok 2010 dünya kupası güney afrikada olacak bir reklam ajansı da oradaki çocuklar için yardım kampanyası düzenlemiş biz de onun cdlerini yapacağız.

M: anne baba nasıl?

D: annemler de iyiler teşekkür ederim. Annem babam ikisi de arka arkaya işsiz kaldı öyle diyim. Yok okula gidiyorlar ikisi de Almanca öğreniyorlar. Hem iş arıyorlar hem de okula gidiyorlar.

M: aynı evde yaşıyorsunuz değil mi?

D: Evet beraber yaşıyoruz

M: evlilik var mı?

D: yok daha

T: dün seni istemeye gelmediler mi?

D: aa onları mı diyorsun? Yok daha erken öğrenciyim yani. Babam beni kötölemiş hep, demiş bizim kız çok şeydir yani biz onu çok şımarttık falan, yemeğini biz hazırlar veririz demiş...

M: Türkiye’de akrabalar var mı?

D: tabii canım, anne tarafı da var baba tarafı da var Almanya’da da var her tarafa dağılmışlar. M: sık sık görüşüyor musunuz?

D:Evet ... var 24 saat bedavaya görüşüyorsun.

M: sık sık gider misin?

D: yok bu aralar gidemiyorum annemler işsiz kaldıklarından beri. Bir de zaten okul yaz tatilim 4 hafta sürdü bu yıl onda da başka yerlerde staj yaptım.

M: ne zamandan beri gitmiyorsun, ne zaman işsiz kaldılar?

D. Ya ondan önce de gitmedim heralde 3 4 yıldır gitmiyorum. Tam olarak bilmiyorum yanlış bişey söylemiyim.

M: Almanya’da kimler var?

D: var işte teyzemler var, var varlar yani. Ha anneannem gidip geliyo, o emekli oldu burada, o ilk gelenlerden zaten zamanında gelmiş. Burada emekli gidip geliyor öyle, kışları burada yazın Türkiye’de. Halam da öyle.

M: halan da burada mı emekli oldu

D: hı hı

M: peki ilk gelmeleri nasıl olmuş anneannenlerin ...

D: işçi olarak gelmişler Hannover’a gelmişler galiba tam bilmiyorum. Fabrikada çalışmışlar öyle.

M: peki neler yaşamışlar ilk geldiklerinde, neler olmuş?

D: hiç konuşmadım valla öyle bir muhabbetimiz hiç olmadı anneannemle felan.

M: annen burada mı doğmuş?

D: yok o da sonradan gelme

M: ama çocukluğu burada geçmiştir

D: yok canım anneannem çocukları olmuş anneannem sonradan gelmiş yani bütün teyzelerim felan Türkiye’den doğma. Çocuklar büyükken gelmişler zaten.

M: annen ilk geldiğinde buraya, ne olmuş?

D: biz annemle beraber geldik zaten, yok yok babam ilk geldi iki sene sonra da biz geldik. Yaz tatiline gelmiştik aslında tatil yapmaya sonra ama anneme de iş bulduk burada kaldık ama bonna geldik biz Berline gelmedik.

M: yani anneannen, çocuklar olduktan sonra çocuklarını bırakıp buraya gelmiş.

D: evet çocukları bırakıp buraya gelmiş sonra birkaç tanesini buraya almış annem Türkiye’de kalmış. Annemin şey gözleri kör bir teyzesi varmış ona bakmış annem. Bir tek annemi getirmemiş onun da kısmetinde varmış heralde, o da sonradan gelmiş. İsyan ediyorum diyorum niye annemi getirmemişler zamanında, küstüm bak yine aklıma geldi.

M: Tuba, sen nasılsın?

T: hamdolsun kardaş çok iyiyim...

M: sen ne yapıyorsun, beraber mi okuyorsunuz?

T: yok medya tasarım okuyorum ama başka okulda, medya tasarımcı olucuz inşallah. Ama ben başka okulda okuyorum.

M: annen baban nasıl?

T: onlar da iyiler.

M: ne yapıyorlar?

T: babam, çalışıyor, annem 7 sene önce bıraktı. Onlar da emekli olucak...

M: beraber yaşıyorsunuz?

T: evet beraber yaşıyoruz.

M: Türkiye’de kimler var?

T: Türkiye’de kimler var... kimler yok ki babam tarafı bütün herkes orada. Büyükanne büyükbaba, amca teyzelerim yani halalarım herkes orada.

M: Almanayada kimler var?

T: Almanya’da da teyzem var, dayım anneannem anne tarafı evet.

M: annen baban burada mı doğdular?

T: Yok ikisi de sonradan geldiler 17 yaşında çalışmak için tabii. Kaç senesinde oluyo...1970lerde. 75 mi ne öyle birşey. Çalışmak için geldiler buraya.

M: peki neler yaşamışlar ilk geldiklerinde?

T: tabii zorlandılar hepsi, kaç kişilerdi... babam, babası birkaç akrabalar bi evde kalıyodular, bi odalı mı neydi, çok küçük.

M: annen baban evlenip mi geldiler?

T: yok onlar daha sonra tanıştılar sonra evlendiler. 19 yaşında evlendiler bunlar.

M: dil konusunda zorluk yaşamışlar mı biraz birşeyler biliyorlar mıydı ilk geldiklerinde?

T: yok yok hiçbirşey bilmiyodular öyle sıfırdan başladılar.

M: nerede çalıştılar?

T: babam çiftlikte çalışmıştı sonra Siemenste başvurular. Önce annem başvurdu o alındı sonra babam başvurdu o da alındı. Babam şimdi 25 seneden beri Siemenste çalışıyo annem de 15 sene orada çalıştı.

M: Çalışma koşulları nasıldı, dil yüzünden zorlandıkları oluyor muydu?

T: dil yüzünden aslında hiç zorlanmadılar çünkü onlara gösterdiler ne yapacaklarını o kadar. Oturup masanın başında kendi işlerini yapıyodular pek fazla konuşmuyodular. Zaten o zaman çok Türk gelmişti Almanyaya ondan arkadaş çevreleri çoğaldı. Paraları da o zaman daha iyiydi bu zamana bozuldu.

M: Dilek, burada günlerin nasıl geçiyor, neler yapıyorsun?

D: valla bu aralar çok yoğun işte projemiz var, hocamız da deli manyağı diyim o yüzden zor geçiyor.

M: aile ev ortamı nasıl?

D: iyi evin tek çocuğu olduğum için... bi yandan kötü tabii benim için iki tarafla da iyi geçinmem lazım ama tabii anneciğim anne daha fazla ağır basıyor. Babamla da yaşam ilerlediği için anlaşılmadığımız daha ağır basıyor yeni, eskiden öyle değildi ama şimdi bakıyor heralde ben de istediğimi söylüyorum, bişey diyemiyorum. Eskiden onun dediği oluyordu şimdi benim de dediklerim olmaya başladı.

M: peki yaşantın nasıl burada, bir gününü anlat mesela...

D: okula gidiyorum okuldan sonra tuba geliyo, buluşuyoruz. Geziyoruz. İnternete giriyoruz, sinemaya da gidiyoruz. Öyle geziyoruz gezme konusunda rahatız.

M: peki buradaki hayatını Türkiye'deki yaşantılarla karşılaştırırsan fark var mı?

D: ya mesela ben Ankara'da doğdum büyüdüm, yarım büyüdüm. Ankarada heralde, Ankara'dan şimdi birileri gelmişti konuşuyoruz falan, 16 yaşındalar falan işte diyolar ben saat 7 de evde olmak zorundayım. Ama ben annemler tabii biliyoları nereye gittiğimi 9 10 da evde olabiliyordum. Onlar 7 de gelmek zorundalarımış. Ben çarşıya gidebiliyorum e ben küçükken de gidebiliyodum canım ama öyle bişey yok. Burada daha rahatız, ulaşım da kolay ya metrolar falan, işlek evimiz.

M: peki anne babayla ilişkileri karşılaştırdığında ne diyebilirsiniz?

D: nasıl Türkiye'dekilerle buradakiler hakkında mı?

M: evet

D: aynıyız yaa yani ben bişey görmüyorum, değişik bişey yok.

M: peki Türkiye'deki yaşam hakkında ne dersin?

D: Türkiye'de bi ara böyle bişeyim vardı bi ara böyle ergenlik çağında Türkiye'ye çok gitmek istiyordum, üniversiteyi falan orada bitirmek istiyordum o yüzden şeye gittim açık öğretim lisesine kayıt oldum bitirdim. Ondan sonra ne oldu bilmiyorum bi hevesti geldi geçti, olmicağımı anladım baktım babam da gönüllü değil geldi geçti. İlerde yine gidicem Türkiye'ye ama okumayı heralde burada devam ettiricem. Ama görüyorum oradaki üniversite muhabbetini görüyorum nasıl hoşuma gidiyor, burada hiç öyle bişey yok. Burada güya üniversiteye gidiyorum.

M: nasıl yani kampüs hayatını mı diyorsun?

D: eveet böyle ballandıra ballandıra anlatıyorlar.

M: değişim programlarıyla gidebilirsin

D: heralde şimdi londraya gitmeyi düşünüyorum bakalım yani.

M: senin hayatın nasıl gidiyo burada Tuba?.

T: benim hayatım bi öyle bi böyle yani bi rahat geçiyo bi stresli. M: Sen ne yapıyorsun mesela bir gününü anlat sen de?

T: Dilek'e katılıyorum a genellikle sabahın köründe okula gidiyoruz 8 de saat 17 ye kadar oradayım sonra eve uğruyorum, arkadaşla uğruyom, filmler bakıyoruz sonra bilmem artık eskisi gibi tadı çıkmıyo, bi yere gidiyosun her şey aynı, monoton. Bi bok yok.

M: peki kıyasladığında

T: Türkiyeye Almanya'yı...

M: kendi hayatınla oradaki hayatı ne söylersin?

T: ben Trabzonlu'yum, bizim orası yani ankaradan farklı daha çok nasıl diyim... aslında Trabzon da bayağı değişti artık köy gibi değil, insanlar baya açılmaya başladı. Mesela ben bire kadar dışarı çıkabiliyom, konserlere gidip eğlenebiliyom ama burada gidip anlatsam bunları yani arkamdan konuşmaya başlarlar yani. Dedikodu, küçük yer.

M: o kadar rahat değiller o zaman

T: yok değiller.

M: peki aile ortamını ilişkilerini kıyaslarsan

T: oradaki insanlar benim için daha mutlu gibi geliyo bana, daha neşeli. Dedikodu çok ama burada da var her yerde var. Daha neşeli ve daha yakınlar birbirine. Burada daha çok zıtlar, yok ben şunu yapmak istiyorum arkadaşım bunu yapıyo ben niye gidemiyom. Burada hayat başka, orada daha anne babayı dinliyolar, daha çok okula kendini veriyolar, buradakiler...

M: burada kendilerini okula vermiyorlar mı?

T: ya veren var tabii ama burada bizim Türkler pek akıllı değiller burada daha çok gezmeye hevesliler. Yok bun giyim şunu giyim, maşallah sabahtan düğüne gider gibi giyiniyolar makyaj nah şu kadar. Öyle bi süslü..yolar ki süsleniyolar ki okula mı gidiyolar düğüne mi gidiyolar belli değil.

M: peki arkadaş ortamın nasıl, nerelere takılıyosunuz, özel gittiğiniz yerler var mı?

T: yoo genellikle evde oturup film izliyo, dışarı çıkmayı pek sevmiyoz çünkü gidiyosun bi yerde oturuyosun iki saat sonra canın sıkılıyo, daha çok evde oturuyoz. Zamanında çok gezdik, tadını çıkardık şimdi... ama öyle ya burada öyle şey hayatı çok erken başlıyo, millet içki içmeye sigaraya çok erken başlıyo...

M: senin gece hayatın ne zaman başladı?

T: 16 yok 15 te başladı e ama şimdiki işte evde oturuyoz şu an okulla ilgileniyom

D: aklımız başımıza geldi gülüşmeler

T: hee zamanında çok hata yaptık şimdi artık yeter... neler yapmadık dermişim... yok yok herşeyi denemek istemem ama meraklıyım bana kalsa herşeyi ya ne bileyim meraklıyım...

M: arkadaşların

T: he arkadaşlarım kimler var... benim yabancı arkadaşlarım eski okuldan yani birinci sınıftan beri arkadaşlarla beraberim. Sonra bu d yle iki sene önce tanıştık ondan sonra hayatım karardı ama o an zaten...

M: nerelerden gelmişler, farklı yerlerden gelenler var mı?

T: farklı... bi deli layla var, bu d diyelim daha çok insanı şeyapıyo, çokm uçtuğum zaman beni tutuyor. Başka nasıl diyim yaa, birisi ürdünlü birisi Alman zaten var.

M: ya mesela şu var mı sende, benim belli arkadaşlarım vardır, belli yerlerden gelmişlerdir, başkalarıyla da görüşmeme gerek yok der misin?

T: öyle yok yok ben herkesnen iyi anlaşıyorum ama şu anki arkadaşlarım kalacak öyle, yeni kişilerle tanışmak istemiyorum çünkü ne kadar güvenebilirim belli değil.

M: sen ayrıca çalışıyor musun?

T: yok

M: peki babanın işi nasıl gidiyor?

T: onun işi... o Siemenste çalışıyo, kapanacakmış iki sene içinde zaten bilmiyom kapanacakmış işte. Abim de okuyor bi küçük kardeşim var o da lisede.

M: peki nasıl memnun mu baban şu anki işinden?

T: yoo yani çok az para aldığı için yani daha fazla alabilseydi daha memnun olurdu ama mesleği yani eğitimi olmadığı için daha fazla alamıyo ama çalışmasa da hoşuna gitmicek evinde oturmak hiç de güzel olmuyo yani.

M: sen anlat arkadaşların nasıl?

D: ben... arkadaşlarım... ya her çeşit var e samimi olduğum birkaç kişi var ama iyi geçimiyorum insanlarla yani sevmediğim insanlarla da iyi geçiniyorum öyle diyim ben sana. Yani sevmediğim insanlarla da iyi geçiniyorum öyle diyim ben sana.

M: sadece görüştüğün belli bi grup yok daha kapalı böyle

D: yok hayır ama samimi olduğum insanlar ayrı.

M: Farklı kökenden arkadaşların var mı? D:Kosovalı biri vardı bu aralar aramız limoni onunla da hergün beraberdik. Onun dışında hepsi Türk...

M: baban ne zamandır işsiz?

D: babam iki yıldır işsiz annem de bi yıldır işsiz. Ya bizimki şöyle oldu, biz Bonn'da yaşıyoduk, babamla annem elçilikte çalışıyordu. Hükümet dedi ki bonnda oturanlara oturma vericez, Berlin'dekilere vermiycez, diplomat pasaportu var ya bizde. Benim de okulumda sorun çıkıyordu, çünkü diplomat çocuklarını almak istemiyolar çünkü ne kadar kalacakları belli değil hani bir oturma süresi olmadığı için. Babam dedi ki Dilek'in geleceği için ben burada kalayım, siz ikiniz gidin Berlin'e. Bikaç yıl ayrı kaldık, o da tam benim kötü dönemime geldi, ergenlik dönemime geldi. Böyle babayı istiyosun falan ondan sonra babam dayanamadı geldi ama iş bulamadı, ondan sonra neyse dedik işte annem çalışıyo falan idare ederiz. Annem de şansına kadrosu kapandı. Babam 14 15 yaşından beri hep çalışıyo, hiç işsiz kalmamış o bir bunalıma girdi e sonra annem de işsiz kalınca daha bi kötü oldu.

M: kursa gidiyorlar peki iş de arıyorlar

D: dil kursuna gidiyorlar, iş de arıyorlar ama tabii belli bi yaşa gelmişler kolay iş de bulamazlar o yüzden tabii daha zor onlar için. Bi de Türkiye'den gelmişler meslek de yapmamışlar burada onun için daha zor burada. Eski çalıştıkları yerlere bakıyorlar, orada emekli olması gereken insanlar emekli olursa onlar da işe girecekler, ama emekli olmak istemiyorlar yaa bakalım hayırlısı

M: evet hayırlısı. Peki sen burada rahat hissediyor musun?

D: yaa bilmiyorum ben buralı mıyım, Türkiyeli miyim bilmiyorum çok kötü bi duygu. Geçen sefer de konuştuk, tubayla mı konuştum Türkiye'ye gidince rahatım buraya gelince rahatım. Ama tabii bi de para yani paran varsa istediğin yerde yaşıyorsun. O çok şey yani. Param olursa Türkiye'de de yaşarım burada da yaşarım.

M: peki seni nasıl gördükleri önemli mi?

D: nasıl bakarsa baksınlar yaa, burada da Türk diye bakıyolar ona bakarsan.

M: Türkiye'den dönüşlerde ne hissedersin?

D: e hiçbirşey hissetmiyorum ya nasıl biliyor musun belirli bir şarkılar olur Türkiye'deyken dinlersin buraya gelince aklıma geliyor. Ama şimdi Türkiye'de olsaydım falan demiyorum yazın diyorum denize gitseydik falan diye. Burada yaşıyorum sonuç olarak pek özlemiyorum, özlüyorum ama böyle şey aklıma gelmiyor günlük hayatta. Böyle bişey hakkında konuşunca diyorum keşke biz de orada olsaydık öyle.

M: nerelere gidiyorsunuz Türkiye'de?

D: Türkiye'ye gidince Ankara'ya gidiyoruz, Antalya'ya gidiyoruz teyzemlerin yanına, Kayseri'ye gidiyoruz anneannemin yanına, İzmir'e gidiyoruz öyle p kadar. Zaten bitiyor

hemen tatil. Zaten yollarda geçiyor. Evimi özllüyorum canım sonuçta evim burada ama Türkiye’de de birazcık daha kalmak isterdim yani o kadar.

M: burada farklı olduğunu hissediyor musun, ya da hissettiriyorlar mı?

D: yok yani ben hiç öyle böyle hani yabancılara karşı falan filan bana bişey yapmadılar yani öyle diyim. Tabii gıcık insanlar var ama Türklerde de var o sadece Almanlar’da değil insanına göre değişiyor.

M: mesela bana bir sürü olay anlatıyorlar

D: ne gibi

M: mesela Türk pasaportu olduğu için işe kabul edilmeyenler var, diskolara alınmayanlar falan...

D: ama işte o diskolara alınmayanlar da kendileri yapmışlar ya kusura bakmasınlar ama Türk erkeleri işte Alman kızları götürmek istiyolar. Kızlar gitmek istemiyo veya yanındaki erkek arkadaşları olay çıkartıyolar ya da kendi yanındaki kızlara bakanlar oluyo ona olay çıkartıyolar. E insanlar da kendi ortamlarında kargaşa istemiyo o yüzden tipsizleri tipsizler derken haydut gibileri diyim.

M: mesela birisi anlatıyordu, kemeri takılı olduğu halde trafik polisi kemerin takılı değil diye durduruyo bunu arabayı baştan başa arıyor

D: benim başıma gelmedi birşey diyemiycem, yorum yapamıycam. Yok öyle bişey başıma gelmedi. Bugün bişey duydum bi kız arkadaşımın okulda. O Postdamda oturuyo postdam Berlin’in dışında tam o şey Almanların oturduğu. Bizim de okulun orada baker fırın var poğaça falan herbişey alabiliyosun işte kız ikisi de Alman demiş ki aa gel demiş buradan ekmek alalım o da demiş ki o da demiş ki niye buradan alıyoruz evin oradan da alabiliriz yok demiş ora Türklerin. Bana da gelip hihhi dilek dilek yapıyo. Kız arkadaşım anlattı böyle yaptı diye, ondan sonra gidip yabancılara sevmediğini biliyoruz ama sonra gidip çinlilerde yemek yiyor hergün, çinle Alman ne yani. Türklerden bişey almıyo ama çinlirinkini yiyor, döner de hiç yemiyomuş heralde.

M: ama yüzüne gülüyor

D: evet zaten ikiyüzlü birisi. Yok ya öyle çok büyük bir olay yaşamadım beni ters yüz edecek birşey olmadı. Duydum o pasaport işlerini falan ama o da şey niye almıyolar bilmiyorum yaa bilmiyorum. Aslında saçma sapan birşey, kaç yıl burada yaşıyorsun yani burayı da artık bi işe cv ni gönderiyorsun kabiliyetin var ki o yüzden gönderiyorsun giremeyeceğin yere zaten göndermezsin ama duyuyorum onu.

M: bir de şöyle diyenler oluyor, ben burada doğmuşum büyümüşüm, burada okula gidiyorum üniversite seviyesine gelmişim ama Almanca konuşunca insanlar bunları bildikleri halde çok şaşırıyorlar. Sana da böyle şaşırıyorlar mı Almanca konuşmana.

D: e burada Almanca konuşmak zorudasın. e benburaya 10 yıl oldu geleli. Büyütülüş şekli de önemli, ilk geldiğimde hep hocalara yıktı Almanca öğrenmem. Okula gidip Türklerle beraber olursan tabii Almancan bozuk olur bi de bonnda zaten Türk yoktu benim şansına hep Almanlarlaydım. Zaten düşünüyorum ilk arkadaşım ilk geldiğimizde hep Almandı dedim ben onunla nasıl anlaşmış konmuşum demek çocuk işte anlaşmış konuşabiliyosun.

M: sen burada rahat mısın?

T: ben rahatım çok rahatım şu okul bitse daha da rahat olucam.

M: ne kadar sıklıkla gidiyorsun Türkiye’ye

T: aslında her sene gidiyoruz İstanbul’a oradan da bursaya ondan sonra Samsun sonra da Trabzon. Son dört seneden beri arabayla gittiğimiz için her yere gidiyoruz.

M: peki özlüyor musun burayı, dönerken ah nihayet evime dönüyorum diyor musun?

T: Evet buradaki... burası daha rahat benim için Türkiye’de iletişim sorunu var. Eee sonra ya Türkiye’de farklı bir yere çıktığın zaman izin alıyorsun, burada istediğin her

M: Türkiye’de daha sıkı mı tutuyorlar? Burada bir yere giderken haber vermiyorsun da orada izin alman gerekiyor mu?

T: Burada da haber veriyorum yoksa sabah gelip de ben geldim diyemem nerede olduğumu söylerim ama Türkiye’de daha sıkı davranıyor evet. Almanya’dan gelmişsin biraz şey ağır ol yani millet demesin Almanyaya gidenler hemencik nasıl böyle oynak moynak bilmemne ama aslında böyle bir olay da. Ama aslında Türkiye’dekiler daha şey sapıtmış Almanya’dakilerden. Daha da bir sapıtmışlar. Biz daha akıllıyız ya neler gördüm. Neler var neler anlatsam sinemada oynar, hakikaten acıip olaylar oluyor Türkiye’de ben bu kadar burada duymadım.

D: ya belki biz burada ortamında olmadığımız için bilmiyoruz.

T: ya insanlar burada daha serbest ya ondan, sıkı olunca insanlar daha bi sapıtıyor. Bana annem diyince yok şuraya gitme diye inadına gidiyodum gidiyosun yani. Ama serbestsin canın birşey çekmiyor. Herkes melek gibi duruyor, melek gibi görünüyor ama... ben hep diyorum, Türkiye’deki arkadaşlarım da diyor hidayet diye bir arkadaşım var Almanya’dan gelenler... şöyle yaa onlar gebelde ben Almanca biliyorum Türkiye’dekiler böyle ayrı daha neyse boşver geç... Türkiye’dekiler daha böyle başbaşa kaldığın zaman genlerin gerçek yüzleri ortaya çıkıyor.

M: ne oluyor ki?

T: ya sapıkça sorular soruyorlar erkek arkadaşın var mı diye başlıyorlar tamam o normal soru ama sonra sapıtıyorlar, sapık yaa resmen sapık. Hele erkekler ay bu erkekler Türkiye’deki erkekler ya bilmiyorum kız mı görmemişler buradakiler de öyle aslında. Ama Trabzonda 12 de çık hiç kız göremezsin kimse yok, yaşam ölmüş. Bence İstanbul daha da şey, Trabzon ne ki İstanbulun köyü belki.

D: peki sen İstanbul’da rahat gezebiliyor musun?

M: yerine göre değişiyor, her yerde rahat gezemezsin, bir mahalle başka bir ülke bir mahalle başka bir ülke gibi.

T: burası da öyle aslında Kreuzberg bambaşka Scharlottenbourg bambaşka.

M: ama yok yani İstanbul ile kıyaslırsan burada o kadar çekinecek birşey yok, iki kız gecenin 3 4 ünde rahat rahat yürüyebiliyorsun.

T: Evet daha rahat. Bayağı bir fark var.

M: peki kökeninden dolayı farklı olduğunu hissettiriyorlar mı burada?

T: ya bana zaten şey diyolar bişey demiyorlar çünkü yaa Alman’a benzetiyorlar Türk’e benzetmiyorlar ondan çok rahatım. Nereden geldin nerelisin sorduklarında Türkten... Türk ..ayy... hah Türküm diyorum ondan sonra vaay diyolar bön bön bakıyorlar öyle. Sonra ayy Türk kızları çok cici olurlar falan filan muhabbetleri başlıyor işte.

M: az önce Dilek’le yle konuştuğumuz gibi şeyler senin ya da tanıdıklarının başına geldi mi? T: Yoo gelmedi hiç öyle olaylar ay konuşmaya bak allahaşkına yaa bir de heyecanlandım ya daha da berbat konuşuyorum ama daha da berbatları var.

M: Türkiye’ye dönmeyi düşünüyor musun?

D: ilerde param olduğunda gelicem yani işim olduğunda ben öyle tam şey yapmam heralde hem orada çalışırım hem burada. İşim gereği gidip gelirim ama orada da bi evim felan olur heralde öyle diyim sana. Medya tasarımı öyle bişey zaten ülke ülke geziyorsun reklam çekimle felan. Hele bir de yönetmen olursam ohoo kim tutar beni artık, reklamları hep gitmediğim ülkelerde çekerim.

M: annen baban ne düşünüyor?

D: işte kendimi kurtarınca okulum falan bitince gidip gelicekler. Annem beni zor bırakır da işte sen burada işe gidersin biz de gidip geliriz. Babam zaten emekli annem de bir on yıl çalışırsa emekli olacak.

M: sen düşünüyor musun Türkiye’ye yerleşmeyi

T: ben dünyayı aslında gezmek isterim. Medya tasarımı aslında öyle bir iş ki bir gün Londra'dasın bir gün işte İsviçre'de ama gerçekten öyle iyi bir iş bulursan durmadan gezip duruyorsun. Zaten ben çocukluğumdan beri medya üzerine çalışmak istiyordum öyle yani. Annem babam da zaten gidip gelicek babam işten çıkınca, benim okulum bitince abimi evlendirirlerse eda nolucak o da Türkiye'ye alışacak. Onlar da gidip gelicek babam şimdiden gitmek istiyor ama daha çalışıyor. Türkiye'den emekli olacaklar.

M: şimdi biraz da genel olarak Türkiye ve Almanya'dan konuşalım. Senin gördüğün takip ettiğin kadarıyla Türkiye'de yaşayan insanların en büyük sorunu ne?

T: en büyük sorunu işsizlik bence Trabzon yani bilmiyorum her yerde işim yok para yani para her yerde aynı. Para olmayınca mutlu olmuyo insanlar derterleri çok. Para olunca da başka derter çıkıyor.

M: Almanya için ne dersin?

T. Almanya'da da işsizlik konusu yani çok ya Türkiye'den beter olmaya başladı burası. Millet Türkiye'ye gelince, aa Almanya'da para çok ama inanmıyor böyle deyince iş bulamıyor insanlar. Mesleğin olmadığı zaman... mesleğin olduğu halde üniversite bitirdiğin halde iş bulamıyorsun hele Türkler için de yabancılar için daha bir zor. Sivri zekalı olmalısın ki bir yere biri seni alsın.

M: Berlin'de Türkler'in yaşadığı sorun ne?

T: Berlin'de işsizlik işsizlik ve şey sorunu var yabancılar çok nasıl desem, hiç ilerlememişler D: Almanlarla hiç istememişler yani hep kendi vatandaşları, entegrasyonu önemsememişler

T. Hah entegrasyon olmadı işte halen daha.

M: en çok hangi alanda sorun oluyor bu? Günlük hayatta mı iş konusunda mı?

T: iş konusunda tabii ki okul konusunda gençlerin sorunları okul, meslekleri yok, üniversiteye gitmiyorlar rahat oldukları için babaları para veriyor istedikleri kadar. Hayat onlar için toz pembe. Sonradan işte evlendikleri zaman sorunlar başlıyor. Bizim Türk gençleri soruyor yabancılar soruyo, niye okula kendilerini kendileri ... ay niye geliştirmiyosun kendini hah. Bana şey diyor aman niye geliştirecem ki bana devlet bakıyor zaten Türkler hep devletten para aldıkları için öyle işte. Yok okuyanların hepsi salak, okuyunca noluyor, görüyoruz felan filan.

M: sence Türkiye'deki en büyük sorun ne?

D: en büyük sorun para para para her yerde olduğu gibi. Ama bir de eğitim cahillik ya kötü anlamda demiyorum. Bazı insanlar kırsal yerde ... doğu tarafındaki insanlar okuyamıyor onlara diyecek bir şeyim yok ama daha böyle kendilerini geliştirmeleri lazım öyle diyim. Daha böyle şey bakış açıları ama gençler daha iyi yaşlılardan onlar aşmış. O yönden umutluyum.

M: peki buradaki sorunlar ne?

D: para, uyumsuzluk ve eğitim. Eğitim burada da büyük bir sorun buradaki okulları hiç beğenmiyorum.

M: niye ki?

D: aptal yerine koyuyorlar çocukları mesela ben dördüncü sınıfı Türkiye'de bitirip gelmiştim buraya dördü burada tekrar okudum buradakiler çarpım tablosunu bilmiyorlardı biz çarpım tablosunu ikide öğrendik. Ben böyle kadın soruyordu ezbere bilmiyorlardı. Bir de burada eyaletler var ya o çok saçma bana göre çokm saçma. Mesela Almanca'sını söylesem olur mu kuzey Westfalya mı diyorlar Türkçesi oradaki eğitimle buradaki çokm farklı. Orada ilkokul dördüncü sınıfa kadar burada altıncı sınıfa kadar. Tatillerimiz ayrı dini bayramlarımız ayrı orası daha dinci. Ya zaten Türkiye'nin eğitimi daha kaliteli bence buradan şey olarak ilköğretim ortaokul ve lise daha kaliteli

. M: ama Türkiye’de ÖSS diye bir sınav var biliyorsundur belki, mesleğin geleceğin bir bakıma ona bağlı, lisede öğrettiklerini sormuyorlar o sınavda.

D: evet bir yandan çok kötü üniversite sınavına giriyorsun bir sınavla hayatın değişiyor. O çok kötü birşey. Burada da aslında öyle diploman almak için sınava giriyorsun o çok kötü bir şey. Mesela ben de üç sene sonra sınava giriyorum sanayi ve ticaret odasının sınavına başarırım eğer medya tasarımcı oluyorum yoksa olamıyorum. Ya ne gerek var sınavsız olsun herşey okuyalım okuyalım mezun olalım yeter.

M: bir insana a bu Türk ya da Türkiyeli olmuş artık demek için ne olması gerekir?

D: güzel Türkçesi olursa Türkiyeli derim. Giyimi de değişiyor, davranış şekli falan yaa belli oluyor buradan olmadığı. Ama mesela ben Türkiye’ye gelsem sen dersin bu kız Türkiye’de yaşamıyor.

M: şu halinle demem bir fark görmüyorum.

D: hayır hayır ama şey konuşma tarzımızdan bile bir fark oluyor hemen. Olmuyor mu?

M: senin aksanın yok

D: var var yok mu şimdi seninle rahat konuştuğum için öyle bazen konuşamıyorum. O da heralde benimki farklı ben Türkiye’de okula gittim. Ama mesela ben bonnda hiç Türkçe konuşamıyordum o zaman tuba gibiydim. Ya unutmuştum Türkçeyi. Şimdi buraya gelince Türk arkadaşlarım oldu. Ama yani şey davranışta konuşmalarından hareketlerinden belli oluyor yaa Türkiye’den gelenler. Biraz daha çekingen oluyor biraz daha ya böyle kibar oluyorlar. Kibar evet kibar evet yaa kibarlar.

M: diyelim ki bir Alman Almanya’da doğmuş büyümüş 20 yaşından sonra İstanbul’daki Alman kolejine öğretmenlik yapmaya gidiyor, dili çok iyi konuşuyor, kültürü adetleri iyi öğrenmiş, davranışları konuşması İstanbul’da yaşayan sıradan bir vatandaş gibi. sen ne dersin böyle birine Almanya’da doğup büyüdüğü annesi babası Alman olduğu için senin için Alman mıdır, yoksa Türkiyeli midir artık senin için?

D: Türkleşmiş derim yaa bilmiyorum Türk derim yaa hiç bilmiyorum. Ama kendini nasıl hissettiğine bağlı ya hareketleri Alman gibiyse Alman derim Türk gibiyse Türk derim. O belli eder nereli olduğunu hani böyle bana gelip de Almanya çokm güzel ben çok rahatım orada dese derim bu Alman orada yaşamak istiyö öyle şeyaparım.

M: yani daha çok kendisini ifade ettiğine bağlı...

D: evet evet öyle düşünüyorum.

M: dış görünüş önemli mi?

D: yok canım dış görünüşle hiç bir alakası yok. Tavırları falan karakteri daha önemli. Tabii ilkönce dış görünüşe bakıyorsun ama sonra tanıyınca hiç de öyle birisi değilmiş yani öyle çoğu kez öyle oluyor.

M: sen ne dersin, diyelim ki Türkiye’ye gelmiş yerleşmiş bir Alman herşeyi çok iyi öğrenmiş dile falan hakim sence o Türkiyeli olmuş mudur?

T: o zaman Türk derim ben ona Türkiyeli derim öyle ana dilini iyi konuşuyosa. Ya aslında görünüş de şey olmalı yaa Türk kara böyle esmer

M: niye sarışınlar da çok Türkiye’de

T: var ama Türkiye düşündüğün zaman esmer aklına geliyor.

D: ama Türkiye’de var sarışın nerelerden göç etmişler gelmişer Türkiye’ye zamanında

T: ama yine de Almanya sorunca böyle şey esmer insanlar aklına geliyor bir de Türkçeyi iyi bildiği zaman konuştuğu zaman Türk derim ama sarışın olduğu zaman bir de mavi gözlü olduğunda şey yani sorarım ona sen Türk müsün değil misin diye.

M: Türkiye ne ifade ediyor sana, bayrak mı dil mi din mi kültür mü?

T: Avrupa’ya girmek isteyen millet ifade ediyor. Avrupa’ya çok hevesli. Avrupa geliyor aklıma nedense Türkiyeyi düşündüğüm zaman, Avrupaya böyle meraklı, böyle Avrupaya uymak istiyorlar. Din aklıma gelmiyor öyle.

M: peki fark olarak ne görüyorsun iki toplum arasında ne fark var?

T: fark ne?

M: yani değişik olan ne?

T: hayat mı yani ne?

M: genel olarak ilk göze çarpan farklılık ne?

T: ee Türkler daha sıcak kanlı Almanlar daha çok soğuk kanlı.

M: nasıl yani

T: Almanlar yani yüz­süz öyle. Suratsız yüz­süz soğuk. Öyle öyle yaa Almanlar çok soğuk bir millet haha hihi öyle konuşamıyorsun yani. Türkler daha bir sıcak. Öyle ama yani Türkiyeyi düşününce böyle ay ne güzel oradaki insanlar daha başka daha bir şey orada herkes birbirini destekliyor. Yani aile birbirini destekliyor. Burada mesela biz anlatınca ailem bana para veriyor, ailem bana bakıyor ben ailemle oturuyorum diyorlar aa yaa benimkiler 16 yaşında attılar beni dışarıya bana.

M: nasıl yani kovuyorlar mı?

T: evet resmen atıyorlar şey yani senin yaşın gelmedi mi kendi evini tutmak istemiyor musun artık.

M: ben öyle birşey istesem annem diyor ne gerek var, ...

T: öyle bizim Türkler'de öyle bırakmıyorlar onlara kalsa 50 yaşına kadar beraber yaşarlar. Daha böyle tutumlu olduğumuz için daha da mutluyuz Almanlar'dan. Almanlar'da yok annem para vermiyor, bana bakmıyor beni evden kovdu, anne babası ayrılmış. Çok sorunlu büyüyorlar Alman çocukları.

M: mesela şöyle anlatıyorlar, yakın arkadaşından birşey istesen hemen karşılığın bekliyor.

T: evet çok cimri bir millet. Arkadaşım durmadan mesela sınıfımdaki millet çoğu Alman biz üç Türk varız. Arkadaşım durmadan sigara veriyor yok bilmem çikolata falan veriyor. Ben de eskiden veriyordum ama burama kadar geldi artık bıktım artık herkese herşeyimi vermekten. Ben de artık. Yok yok ondan onlar sana bişey verince, gamze sigaram vardı sende verir misin. Böyle demiyorlar ya bırak tamam kalsın ben de zaten senden alıyorum. Yok bayağı bir cimriler. Almanlar cimri elini verdiği zaman kolunu alırlar öyle miydi...

M: mesela birisi yolda kaldığını anlatıyordu, gece arabası arızalanmış kız yakınlardaki Alman bir arkadaşını aramış, o da demiş tamam gelirim ama depoyu doldur.

T: evet evet öyle çok yapıyorlar ama anlıyorum onları çünkü paraları yok yalnız yaşıyorlar devletten para alıyorlar 15 yaş arası daha böyle okulunu bitirmemişler genellikle. İşleri olduğu zaman bilmem o kadar cimri değiller mi bilmediğim için yani şu an şey biliyom yani cimri olduklarını.

D.yle mesela herşeyimizi paylaşıyoruz parası olsa da olmasa da ben davet ederim yani, hep tartışırız ben ödiyim yok ben ödeyicem diye. Ama Almanlarla öyle rahat olamıyorsun paraları olmadığı için.

M: sana da aynısını soruyorum, iki toplum arasındaki en belirgin fark ne?

D: farkı sormadın bana. Ya işte bende fark ya dediği gibi Türkler daha bir paylaşıcı ama biz öyle büyüyoruz yani birileriyle birşeylerini paylaşarak büyüyoruz yani. Ama Almanlar'da öyle değil bir yandan iyi yani onlar çok mallarının değerini biliyorlar. Benim çok başıma geldi ben bir kız arkadaşına birşeyimi verdim o yırttı kırdı mırdı yani değerini bilmiyor ama Almanlar'da öyle değil nasıl aldılarsa öyle vermek zorundalar kırarlarsa da yenisini vericekler. Bizde öyle değil, ha tubadan almışım tuba bişey demez. Hani yani o rahat kullanabiliyorsun. Ama bir yandan da kötü ama değerini bilirsen iyi. Ama mesela bizim okul müdürü yat kursuna klübüne üye küçüklüğünden beri öyleymiş. Bir gün ona ziyarete gittik, bize yemek ısmarlıyor, yokda içecekler alıyor çok bonkör bir adam ama zaten şeyin yani heralde adam şey yani çok da yabancılarla beraber. Bir de parası da var kıymıyor öyle şeylere ha 7 kişiye yemek ısmarlamış... biz

yemeğimizi aldık birkaç kız bitirmedi, kız dedi ki paketleyin lütfen benimkini e manyak sen hiç mi yemek yemiyorsun yani bırak... ama mesela müdürün sana yemek ısmarlamış ben bunu yemedim paket olsun der misin? O zaman yiyebileceğin birşey iste. Mesela bir kız arkadaşım var çok rahatlar. Biz biraz daha korkağız yani şey ah şu ne der. Yani korku değil de şey çekingenliği var yani bizde. Acaba ben şöyle yapsam nasıl olur, yapmasam daha iyi olur ama onlar öyle değil ki aa bana ne. Mesela okulda partimiz olur gidiyorlar içiyorlar işte yandaki şeyle bişeyler yaşıyorlar ondan sonra diyolar ki sen bahsetmezsin ben bahsetmem ondan sonra birbirimizin yüzümüze bakmayız hiç olmamış gibi davranırız. Ben yapmam yapamam. Bir arkadaşım var işte o Türk düşmanı cadı, erkek arkadaşı var 2 senedir beraber oturuyolar kız işte başkalarının da onu beğenmesini istiyor başka erkeklerin de. Başkasına da aşık, evinde oturduğu çocuğa da aşıkmiş. Bir de geliyor bunu bize rahat rahat anlatıyor ben olsam anlatmam. Türklere anlatsan hemen sana sürtük mürtük derler ya öyle değil mi. Hemen bu kız şey derler motor derler. Ama baksana bu kız hem seninle beraber, sevgilin var, başkasına aşıksın, başkalarıyla diskoya gidiyorsun yatıyorsun ama bu oğlanı da bırakmak istemiyorsun çünkü o benim ruh ikizim. E sen onu aldatıyorsun. Ama demekki vicdan asabı çekmiyor anlatırken hiç öyle vicdan azabı falan yok çok rahat. Yemek tarifi veriyormuş gibi. İşte aileden gelen birşey bizde birşey yapınca aman baban duymasın hep öyle birşey küçüklükten beri öyle gelmişiz. Mesela babam demişti ilk diskoya seni ben götürücem herşeyi göstericem ondan sonra arkadaşlarıyla gidebilirsin. Ama nasip olmadı, 16 yaşında ilk arkadaşlarımla gitmiştim.

M: e sen yine git babanla

D: gitmem o kızlara şey yapıyor, rahatsız ediyoy, onun peşinden koşamam. Kızlarla tanışıyor ondan sonra diyor, bu benim kızım, diyecekler babalı kızlı işe çıkmışlar, kız ayarlıyorlar babasına

M: annenin haberi yok mu:

D: anneme söylüyorum canım ne yapıcakki babamınki laf canım kandırıyor milleti çok kandırıyor. Ama buradaki kızlar da çok kafayı yemiş, biz hep Almanları diyoruz ama şaka maka. Babam işsiz kaldı ya hep gezdi bu aralar ondan sonra kızlarla falan konuşuyormuş, okuyo musun diyomuş kızlara yok okumuyorum diyomuş yani laf olsun diye karımdan boşandım kızım var. Kız diyormuş e ben seninle evlenirim kız daha 17 18 yaşında. Babam diyormuş e benim senden büyük kızım var olsun diyormuş arkadaş oluruz biz onunla. E ben işsizim olsun diyorlar. Bunlar da manyaklaşmış, buradaki kızlar da koca manyağı olmuş heralde bilmiyorum. Okumaya burada ama şey ne biliyor musun. Okumayan kızları evlendiriyorlar, okumuyosan evlendiriyolar seni. Türkiye’de de öyle aslında ama yaa. Yani şey yapıyorsun.

M: ama şöyle birşey var Türkiye’de kızlar okumak için mücadele veriyor, okumak istiyorlar, aileleri göndermiyo, daha sen ne okuyacan, evlenip evinde oturmak için mi okuyacan diye.

D: evet öyle ama buradakiler rahatlar burada ama aileler yapmıyor, rahat bırakıyorlar. Mesela kuzenim teyzemin kızı 17 yaşında evlendi salaklık ettiğini kendisi de biliyor. Evlendiğinde meslek yapıyordu hamile kaldı. Şimdi ayrılıyolar akli başına geldi neyse. Mesela ben okulum bitince 30 yaşından önce evlenmiycem heralde. Ya zor çok zor gençlerin işi burada ben kendimi de beğenmiyorum. Ya ben nasıl diyim hiçbirşey şaşırtmıyor beni artık. Yani mesela tuba hamile olabilir diyorum aslında şaşırmam lazım yani en iyi arkadaşım benden habersiz nasıl olabilir diye. Ama çok kötü birşey, dünya şeyolsa olabilir. Mesela şimdiki çocukları görüyorum bilgisayarla büyüyorlar ben bilgisayarım olduğunda nasıl sevinmişim. Benim için çok büyük birşeydi. Herşeyden çok çabuk sıkılıyor, çok kötü birşey teknoloji kötü. Herşeyimizi kötü yaptı, görüntülü

telefon çıktı telefon kötü, heyecan yapıcak birşey kalmadı artık hayatımızda. Diploma aldığımızda artık bir heyecan yaşarız onu da şey deriz biliyoduk zaten alacağımızı.

M: yani konuya dönecek olursak...

D: ya işte aile bağları bir de rahatlık olarak farklı. Evet aile bağları çok önemli işte aklıma başka bişey gelmiyor.

M: peki kültür olarak ne dersin, piknik yapmaları, düğünlerde konvoy yapmaları falan

D: Türkler mi aynı Türkiye'deki gibi herşeyi yapıyorlar hatta daha kötüsü. Almanlar öyle değil artık alışmışlar yaa bişey demiyorlar. Ama Almanlarınki daha bişey geçiyor, klasik geçiyor önce bi kiliseye gidiyorlar belediyeye gidiyorlar resim çektiriyorlar, ondan sonra da akşama da eğlence yapıyorlar oldu bitti. Bizde tabii düğün salonu şeyi var...

M: Almanlar nasıl karşılıyor bunu?

D: kişisine göre değişiyor kimisinin hoşuna gidiyor kimisi de ay yine başladılar diyorlar. Ama o kadar çok şeyki bi gidiyorlar bi geliyorlar abartmayınca iyi bir de pencereden çıkıyorlar davul zurna gerek yok ya, evleniyorum diye dünyayı ayağa kaldırmanın bir gereği yok yani. Gerek yok ilk evlenecek bunlar değil.

M: sen ne dersin?

T: ben de katılıyorum. Yok ama öyle bizim Türkler burada Türkiye'deki Türkler gibi davul zurna korna morna aynı yani. Almanlar evet dediği gibi daha bişey sakın. Bir de şey var şu hitler zamanında şeyleri gebertmişler ya bunlar neydi yaa ya... yahudileri... ya o yüzden açılmamışlar yani hep kafalarında bişey varmış ya nasıl derler ne derler... yahudileri öldürdüler ya Almanlar zamanında ne derler yaa... öldürdüler ya kendileri

M: suçlu hissediyorlar demek istiyorsun

T: suçlu hissediyorlar mahcup onun için bayraklarını alıp dışarda gösteremiyorlarmış onun için. Yavaş yavaş dışarda açılmaya başladılar. Almanlar ağır yani diyorum ya soğuk kanlılar coşamıyorlar.

D: bizim kanımızda bir oynaklık var yani

T: evet öyle Almanlar odun gibi dans etmek istedikleri zaman.

M: 10 yıl sonra kendini nerede görüyorsun nasıl bir hayatın olacak?

T: ben hiç öyle planlamayı istemiyorum aslında. Bana kalsa ya bir işim olsun kendimi geçindireyim ilerde belki. Yok yaa evlenmeyi düşünmüyorum bana kalsa evlenmem. İlerde iyi bir işim olsun kendimi geçindireyim yeter sevmiyorum hayal kurmayı fazla olmuyo çünkü. M: evlilik aile hayatı düşünmüyor musun?

T: 10 düşünmüyorum bana birisi ben evleniyorum dediği zaman bilmiyorum sanki kız ölümüne gidiyo gibi geliyor. Öyle yaa evlendiği zaman hayat öyle bir monotonlaşıyor ki. Yok diyorlar ben evlendiğim zaman gezicem yok işten ayrılmıycam. İnsanlar artık eskisi kadar mutlu değil galiba. Evli bir kişiye soruyorum mutlu musun hayır.

M: sen nerede görüyorsun kendini?

D: 10 yıl sonra başbakan yok yok... okulum bitmiş olacak işe girmiş olucam allah kısmet ederse. 30 una basmış olucam belki bir yıllık evli olmuş olabilirim.

M: nasıl biri olmalı?

D: kafa dengi olması önemli ben bir kere evlenmeyi düşünüyorum o yüzden ömür boyu çekebileceğim biri olsun. Ben şimdi okumuşum iki okul bitirmiş olucam o çalışmamış hiç okumamış biri olsa geçinemeyiz ki herşey dengi dengine.

M: biraz da vatandaşlıktan konuşalım. Alman vatandaşlığına geçme şartlarını biliyor musun? D: biliyorum

M: neler?

D: tam yılını bilmiyorum ama 8 yıl falan oturma izni olması lazım işin olması zaten lazım sicilini temiz olması lazım. Bir de kendi ayaklarının üzerinde durabiliyorsan geçebiliyorsun. M: sen geçmeyi düşünüyor musun?

D: düşünüyorum o da şey için yaa yurtdışına falan çıkarken daha rahat oluyor yoksa kendimi Alman hissettiğimle falan alakası yok. İşte dedim ya okul için falan çok daha iyi.

M: Peki ne avantajı var?

D: işte daha rahat gezicem iş hayatında da çok büyük avantajı var. Ya kimlik üzerinde Alman yazıyo ama kökenim Türk ben bilmiyorum muyum bunu onlar bilmiyor mu ama diyorlarsa illa Alman vatandaşı olmak zorundasın işe girmek için al sana Alman vatandaşı.

M: bir de Türk vatandaşlığını bırakman gerekiyor

D: evet

M: bunun bir dezavantajı var mı?

D: ya ben şeyapmıyorum ki zaten şimdi Türk vatandaşlığıyla. Şimdi de Türkiye'den gidip mal mülk alabilicem Alman vatandaşı olunca da alabilicem benim hiçbir kaybım yok aslında. E şimdi ben Türkiye'ye gidip oy falan vermiyorum ki

M: sen Alman vatandaşı olmak istiyor musun?

T: bana kalsa ben Türk kalırım ama yurtdışına çıkmak için Alman vatandaşlığını tercih ederim o daha rahat oluyor. Türk pasaport bir kerem kitap gibi bir de değişecekmiş 2008 de di mi?

D: bir de parmak izi koyacaklarmış.

T: yurtdışı için Alman vatandaşım olucam mecbur.

M: peki ne yapman gerekiyor vatandaş olmak için

T: vatandaş olmak için şimdi çalışmak yaa unuttum yaa üç sene burada yaşamalısın.

Hep buradan getiriyorlar üç sene kalıyorlar ya evli sonra pasaport getiriyorlar Alman pasaportu ya da şey mi alıyorlar bilmiyorum yaa unuttum

D: oturma izni o...

T: yaa unuttum işte şimdi kafam allak bullak...

M: peki ne avantajları var?

T: Avantajları işte istediğin gibi yurtdışına çıkabiliyorsun vize olayları yok o kadar.

M: peki Türk vatandaşlığından çıkmanın bir dezavantajı var mı?

T: Türk vatandaşlığı bize yaramıyor bişey çünkü burada yaşıyoruz. Almanyada yaşıyoz, Türkiye'de yaşamıyoruz ki. M: AB vatandaşlığı duydun mu?

T: nasıl yani ayrı bir pasaport mu?

M: yok yani sen şimdi Alman vatandaşı olduğunda direk olarak ab vatandaşı oluyorsun ve herhangi bir ab ülkesinde neredeyse o ülkenin vatandaşlarıyla eşit hakların oluyor.

Üç ay içinde orada hiçbir çalışma oturma izni almadan yaşayabiliyorsun.

T: yoo hiç öyle birşey duymadım Türk olunca yapamıyor musun? Ne zamandır tv falan seyretmiyorum haberim yok..

M: peki iyi birşey mi böyle Avrupa Birliği vatandaşlığı

T: e daha rahatsın tabii ki iyi bir şey.

M: sen ne düşünüyorsun?

D: ya bence AB saçma sapan birşey hiç gerek yok öyle birşeye. Hiç AB diye birşey kalmadı, bütün ülkeler girdi içine yani eskisi gibi değil. Ama tabii aslında bütün dünya için geçerli olması gerekiyor. Bir yandan da kötü bütün dünyanın serbest olması, herkes elini kolunu sallaya sallaya gezer psikopatı da teröristi de gezer yani. Ya kimse ülkesinde kalmaz ki nerede ne kadar çok para varsa herkes oraya giderler millet oraya göç eder. Şimdi ülkelerde, Almanlar diyor ya Türkler geldi hep bizim işimiz aldı o muhabbet başlayacak millet birbirini gebertir ondan sonra da. Ama yani iyi birşey heralde Alman vatandaşsın istediğin yerde çalışabilirsin uluslararası çalışanlar için çok iyi. Alman vatandaşı olucağıma göre onu da yaparım giderim gezerim gezerim diyorum çalışırım.

M: biraz da seçme seçilmeyi konuşalım. Sen Alman vatandaşı değilsin
D: değilim o yüzden seçimlere katılamıyorum Türkiye'dekilere de katılmıyorum.
M: peki önemli mi seçimlere katılmak?
D: tabii canım sonuçta sen de kendi şeyini savunuyorsun düşüncelerini. Herkes seçime gitmeli. Şimdi istemediğin biri çıkıyor niye bunu seçtiler diyorsun e sen gidip oy kullandın mı demeye hakkın var mı yok.
M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?
D: haber bültenine üyeyim her sabah ve her akşam habr geliyor başlıklara bakıyorum detaylı okumuyorum. Bir de işte şey okuldan eve gelince eğer haber saatine geçmediyse izliyorum. M: neler var bu aralar?
D: bu aralar işte sel bastı diyarbakır mıydı, erzurum mu yok diyarbakır. Doğu tarafında bir yere yalan söylemişim şimdi 27 ölü var. İşte Erdoğan şeker hastalığı çıktı. Başka neler var işte cumhuriyet krizleri bayramının işte öyle. Fazla da bişey bilmiyorum işte şey ha papa geldi gitti Türkiye'ye. Ne oldu ki başka ha bir de gülben ergen hamile. Zaten haber bültenlerinde magazin var sadece onu da reha muhtar başlattı işte salak herif.
M: sen de seçimlere katılamıyorsun::
T: katılamıyorum evet Türk vatandaşım.
M: peki önemli birşey mi senin için?
T: ya aslında beni iç enterese etmiyor yani politik. Bana kalsa heralde ben gitmem yani çünkü beni enterese etmiyor yani. Almanya ya ne tarafa giderse gitsin sevmiyorum ilgilenmiyorum. Annem babam haberleri izliyor ama şimdi haberler öyle birşey oldu ki magazinleşti ki haber olarak hiçbir şey göremiyorum yani hiç. Pek izleyemiyorum yani.
M: peki Türkiye AB'ye girsin mi?
T. Girmesin yani daha kötü olur gerkten. Çünkü Avrupanın durumu daha da iyiye gitmiyor kötüye gidiyor çünkü. Türkiye'de yani bilmiyorum bişey olmaz bence iyi de olmaz. Millet Avrupadan Avrupa Birliğinden amaan... işte M:medet T: evet medet umuyorlar ama ı ih hiçbişey olmaz daha da kötü olur.
M: sence
D: ben ab yi hiç istemiyom yaa gerek yok da yani. Aslında Türkiye bütün abyi alır onlar gelsin üye olsun. Sadece işte bizim paramız yok olanaklarımız yok onun için ilerlemiyoruz bi de işte geri kafalılıktan o da var tabii. Yoksa Türkiye yani çok güçlü bir ülke ama kullanmasını bilmiyo diyecem ama o da şey oluyor. Mesela amerika bizi rahat bıraksa biz daha çok iyi yerlere gelebiliriz ab ye gerek yok bence ama girerse de büyük bi payını Türkiye alıcak gelen paralardan şimdi bunlar pislik çıkarıcaklar. Olmicak yani kurtuluş değil Türkiyenin kurtuluşu ab değil.
M: Almanya'da ne haberler var neler konuşuluyor?
D: he işte bizim e Berlin şeyi seçimleri oldu ya eyalet seçimleri, kimin hangi partide sol spdyle kimin olacağına bakıyorlar bu arada onun krizi yaşanıyor. Başka ne oluyor işsizlik zaten her zaman gündemde olduğu için o var bilmiyorum başka.
M: peki Almanlar Türkiyenin abye girmesini istiyorlar mı?
D: istemiyorlar yani isteyenler de var istemeyenler de işte korktukları için istemiyorlar yoksa ırkçılıktan falan değil yani. Bir de buradaki örnekler çok iç açıcı değil, millet bıkmış. Evetevet aslında kötü bizim için kötü imajımız var burada iyi değil.
M: burada Türklerin siyasetteki rolü yeterli mi yeteri kadar temsil ediliyorlar mı?
D: iyi iyi daha çoğalacaklar tabii de bence iyiler. Ama on tane Alman var bir partiden bir tane Türk var. Tabii istediği olmuyor tek kişi olduğu için söz hakkı olmuyor ama yine de en azından birazcık sezimizi duyurabiliyorlar.
M: neye göre oy kullanıyor insanlar sence, ideolojilere göre mi, parti programlarına göre mi? D: ya kimsenin inancı yok ideolojilere, söylenen sözlere. Kimse dediğini

yapmıyor. Şey düşünüyorlar heralde, bu sefer bu parti olmadı bu dönem bunu deneyelim bunlar daha güçlendi. Ya da işte belediyelere bakıyorlar, bu parti bizim belediyede çok iş yaptı o partiye oy veriyorlar.

M: şimdi de seninle aynı konuları konuşalım

T: ay bana hiçbirşey sorma hiçbirşey bilmiyorum siyasetten...

M: olsun bildiğin kadarıyla. Mesela Almanya'da ne haberler var genelde?

T: hiçbirşey takip etmiyorum valla okul yüzünden... hiç sorma bana valla bilmiyorum ne oluyor.

M: Almanya'da Türkiye'nin AB'ye girmesini istiyorlar mı?

T: istemiyorlar. Bıktılar artık bu kadar Türkten zaten nereye gitsen Türk var

M: peki burada yabancılar yeteri kadar kendilerini siyasette gösteriyorlar mı, belediye meclislerindeki Türkler yeterli mi sence?

T: bu konuda bişey diyemiyecem bilmiyorum.

M: peki oy kullanırken neye dikkat ediliyor?

T: en güzel yalanı kim söylüyor ay bilmiyorum hiç yaa o konuda hiçbirşey diyemiyecem.

M: bu kadar soracaklarım ikinize de teşekkür ederim.

Elif

M: merhaba nasılsın?

E: iyiyim sagol biraz hastayım ama.

M: geçmiş olsun. Ne yapıyorsun?

E: evliyim altı seneden beri yaklaşık altı aydır bu mahalledeyim. Babamlar buradalar 13 yaşında gelmişler buraya en büyük kız benim.

M: beraber mi yaşıyorsunuz?

E: eşimle birlikte yaşıyorum ama kayınvalidemgil bende kalıyorlar giriş çıkış yapıyo ikisi de ikisi emekli. Buradan emekliler altı ay burada altı ay Türkiye'de kalıyorlar.

M: nasıl bir şey altı ay eşinin ailesiyle yaşamak?

E: zor zor ama güzel evde büyük olunca rahat oluyor güzel akşam yemek hazır oluyor öbür türlü herşey bana bakıyor.

M: Türkiye'de akrabalar var mı?

E: Türkiye'de de var halalarım var büyükler var. Öyle istemem Türkiye'ye gitmeyi beyim istiyor ama ben gidemem.

M: çok sık görüşür müsünüz?

E: öyle aradabir bayramlarda telefonlaşırız bayramdan bayrama.

M: burada anne baba dedelerinden başka kimler var?

E: dayılarım teyzelerim amcalarım yani hepsi burada. Türkiye'de yani bir yakın olarak halam var öbürleri hepsi uzak. Herkes burada benim. Ama beyimin bi tek anne baba bir de abisi var diğerleri hepsi orada.

M: peki ilk buraya gelmeleri nasıl olmuş, ne anıları var?

E: ya aslında o konuda hiç konuşmadık, ilk dedem gelmiş babamla babaannem Türkiye'deymiş, çok uğraşmış hatta hapisaneye falan bile düşmüş buralarda. Zorluklar çekmiş ama yavaş yavaş ilk halamı getirmiş en son babaannemi getirmiş öyle yani.

M: kaldıkları yer, buradaki ilk zamanları nasılmış, nasıl yaşamışlar?

E: zormuş küçük evde kalmışla hatta iki odalı evleri varmış annem oraya gelin gelmiş ben doğmuşum hep beraber kalıyorlarmış. Hepsi beraber bir odada kalıyormuş babaannem salonda yatıyormuş. Annem geldikten sonra halalarım hepsi evlenmiş ondan önce hep beraberlermiş zormuş. Ben yani annem beş sene kalmış babaannemle. Banyo yoktu çok iyi hatırlıyorum leğenin içinde yıkıyordu annem bizi mutfakta. Tuvaletimizde dışardaydı yani bir merdiven yukarda anahtarlıydı küçük bi tuvalet yani iyi

hatırlıyorum. Zordu ama herkes şimdi saray gibi evlerde kalıyo. İş konusunda iyiymiş yani benim babamın da işi vardı yani şu an benim beyim mesela bir seneden beri evde.

M: senin hayatın nasıl gidiyor, neler yapıyorsun günün nasıl geçiyor?

E: ben erken evlendim mesleğimi bitirmeden evlendim 18'ime girmeden evlendim.

Beyimle sheikloss (?) falan açtık Almanlara yönelik peynir zeytin falan satan bir yer ama işlemedi kapattık. 10 aydan beri beyim evde ben de arbeit...(?) a yazıldım buraya yolladılar.

M: buradan memnun musun?

E: ilk zamanlar iyi değildi tek kız ben vardım burada ama şimdi o kadar erkeğin içinde bayağı rahatsız oluyordum ama bir aydan beri iki arkadaşım daha var. Güzel geçiyor yani burası bitince bana bayağı zor gelecek güzel geçiyor yani. Öğretmenlerimiz de çok iyi. Değişiklik oldu benim için altı yedi sene önce okulu bitirmişim iyi oldu yani. Ama beyim rahatsız oluyor buraya gelmemden çünkü alıştı evde hep beraber herşeyi beraber yapıyoruz. Sabaha kadar oturup akşam yatan insanlarız ama şimdi ben erke yatıyorum o sabaha kadar tek başına oturuyor. Bayağı zor oluyor onun için, evde yalnız kaldığı için sıkılıyor.

M: annesi babası ne zaman geliyor?

E: onlar sonra gelicek bayramdan kurban bayramından sonra gelicekler. Birinci ay okula başlayacam o zaman daha rahat olacak benim için onlar gelirse. Abshussumu almak için, okulda onu bitirince abschuss alıyorsun real benim de ben onu Almandan çıktım okuldan direk mesleğe girdim. Şimdi onu alıcam.

M: peki Türkiye'deki akrabalarıyla karşılaştığında kendi hayatını ne farklılıklar görüyorsun?

E: valla işin varsa orada rahatsız mesela halamın beyinin işi felan var rahatlar. Ama bir de işi olmayanlar var onlar için çok zor. O konuda Türkiye'de olmak istemem. Şu an işimiz olmadığı halde her istediğimizi yapıyoruz. Her sene izne gidiyoruz, istediğimi alabiliyorum her hafta bir kere mutlaka dışarda yemek yiyoruz. O işimiz olmadığı halde bunları yapabiliyoruz ama Türkiye'de olsak. Yoksa beyim niyetlendi geçen sene ama doktor konusu olsun her yönden burası daha rahat. Orada tabii daha çok birbirine gidip geliyorlar bayramda olsun. Biz burada bile o kadar çok akraba olduğu halde gidemedim burada. Bayramı yaşyamıyoruz burada. Bir de çok acele geçiyor gün burada bilmiyorum Türkiye'de de öyle mi ama çok yani beş dakika bile benim için değerli oluyor. Öyle bir zaman geliyor, bir bakıyorsun mektup gelmiş ona koştur buna koştur doktora git şunu yap bunu yap. Başka insan için de iş yapan bir insanım ben, kendi işimi bırakırım başkasını doktora götürürüm, başkasının kağıdını hallederim o yüzden zaman çabuk geçiyor hiç anlamıyorum, kendime vakit ayıramıyorum. Türkiye'de mesela insanlar çok rahat.

M: biraz da yaşadığın yere göre değişiyor bu, İstanbul'da da mesela sürekli birşeyler için koşturuyorsun. Senin akrabaların nerede yaşıyor nereye göre kıyaslıyorsun anlattıklarını?

E: Bursa'ya biz Erzurumluyuz ama Bursa'da evimiz var. Beyim ankarada beyimin ailesi ankarada kalıyo. Burada hergün posta kutusuna mektuplar düşer ama Türkiye'de öyle bir sorun yok yani. Geçen sene izne gittim geldim postayı bir açtım bütün mektuplar üstüme düştü yani bir de sıkışmış. Bir de komşunun postasına atmışlar yani.

M: bir de burada insanlar tam söyledikleri saatte geliyorlar saat 8se o 8dir. Ama Türkiye'de mesela 8 e randevun varsa bu sekiz buçuk falan olur.

E: evet benim beyim altı sene Türkiye'de kaldığı için o da öyle mesela burada birisine söz veriyoruz şu saatte size gelicez bir bir buçuk saat geç kalırız. Beyimin yüzünden ben o saatte hazır olurum o hala evde birşeylerle uğraşır falan. Aslında ben çok zamanında

burada öğretmenler diyor sen hiç geç kalmaz mısın? Beyim de Türkiye’de altı sene yaşadığı için o da öyle.

M: burada arkadaşlıklar nasıl?

E: iyi var arkadaşlarım çok var de ee yani her zaman sık sık görüşmeyiz, telefon var telefonla görüşürüz. Herkes kendi ailesi içinde.

M: biraraya geldiğinizde nasıl vakit geçirirsiniz?

E: evde görüşüyoruz ya da parklara gidiyoruz dolaşıyoruz biraz. Yani gezilecek yer fazla yok diyebilirim burada doğup büyüdüğümüz için her yeri tanıyoruz o yüzden.

M: farklı kökenden arkadaşların var mı?

E: yabancı mı? Alman arkadaşlarım da var Araplarla fazla ilgim yok. Alman İtalyan falan filan.

M: yani sorunsuz anlaşabiliyorsunuz...

E: yani iyi Almanlar da var kötülerini de var. Yani iyi olunca gidip geliyoruz birbirimize...

M: iş ortamı nasıl burada?

E: iş ortamı zor çok zor ama mesela beyim beyimin elinden her iş geliyor. Kendisi kaportacı. Çok yere ... (Almanca) yazdık batılara bile yazdık yani çok yere yazdık ama şey sonuç abfa... kabul etmiyorlar. Ne kadar iyi bir ... bilmiyorum neye bakıyorlar. Befavurg (?) da herşey çok iyi yani bütün notlar iyi dersleri iyi ama almıyorlar açıklama yapmıyorlar ama almıyorlar.

M: gönderdiğiniz işverenler Alman mı?

E: evet hep Alman.

M: Türk işverenlere de gönderseniz farklı bir sonuç olur mu acaba?

E: şimdi Alman işverenle çalışmak başka Türkle çalışmak başka. Yani Alman yanına gittiğiniz zaman şimdi ay başında maaşın gelir, her şey zamanı zamanına. Dediğin gibi her şey dakiklik ama Türkler öyle değil, ben sana bu ay vermiyim de gelen ay vereyim. O da öyle olunca ben de bu ay faturayı ödemişim de gelen ay ödeyeyim tabii öyle bir şansın da yok o yüzden Alman yanında çalışmak daha iyi zaten.

M: burada rahat mısın?

E: evet rahatım çok rahatım. Türkiye’de kendimi yabancı gibi hissediyorum. Mesela yalnız bir bakkala bile gidemem Türkiye’de ben mutlaka yanımda birisi olması lazım. Burada öyle değil istediğim heryere gidip çıkabiliyorum yani. Kapalıyım diye de bir sorun yok her şeyimi kendim halledabiliyorum yani dil bildiğim için. Yoksa rahatım yani hiçbir zorluk çekmiyorum hiçbir konuda.

M: mesela Türkiye’den dönüşlerde artık eve dönüyorum sonunda diye seviniyor musun yoksa buraya dönmek sana zor mu geliyor oraya daha mı alışyorsun?

E: seviniyorum zaten izinlere beyim istemese ben hiç gitmem yani ı ih...

M: akrabalarımı da pek özlemiyorsun o zaman.

E: yok. beyim seviyor Türkiyeyi senede birkaç kere gider yani. Burada doğdu büyüdü ama altı sene Türkiye’de okumuş kolaje gitmiş. Orada biraz daha dayıları falan akrabalara bağlı. M: peki sen burada farklı olduğunu hissediyor musun ya da daha doğrusu hissettiriyorlar mı sana kökenin farklı bizim gibi değilsin diye...

E: bazı yerlerde her yerde değil. Mesela önceden öyle değildi şu an şu an terörist falan çıktığı için. Yani insanların bakışlarına baktığım için yani sana sert baksa bile ben yine de gülümsüyorum. Ben gülüyorum yani beni öyle bilmesinler. Var mesela biz çalıştığımızda londrada o bomba olayları falan vardı, birkaç kişi geldi çattı bana sen bombacıydın falan. Onlar öyle yaptıkça ben hep alttan aldım ben hep güldüm o zaman dediler yaa demek herkes öyle değil. İlk zamanlar çok iyiydi dükkanımız ama böyle yabancı düşmanlığı biraz artınca ...dam da çalışıyorduk orası da dazlakların olduğu yer

o yüzden zorlaştı yani. Beyim de biraz korktu yani ben yalnız çalıştığım zamanlarda o yüzden kapattık.

M: e buralarda açsaydınız

E: buralarda işlemezdi biraz Almanlara yönelik olduğu için buralarda çalışmazdı.

M: peki genel olarak baktığında bir ayrımcılıktan sözedebilir misin?

E: ya vardır, ne kadar Almanlar dese ki biz istemiyoz yabancıların çıkmasını biz yabancıları seviyoruz deseler de hepsinin içinde vardır keşke yabancılar olmasalar diye. Biz de istemeyiz ülkemizde hep Alman olmasını başkalarının olmasını haklılar bu konuda birşey diyemiyorum. M: ama mesela sen... burada doğup büyümüşsün burada okumuşsun, çalışmışsın, hayatını burada kurmuşsun yani yabancı değilsin ki sen aslında.

E: değilim zaten Alman vatandaşım da Alman pasaportum da Alman ama yine de yabancı sayılız. Ama deseler ki bütün aus yabancılar Berlin'den dışarı çıksın bence haklılar yani haklılar da yapamazlar ama haklılar. Hepsi çıksa boş kalır yani işler boş kalır.

M: e yani kendi beğenmedikleri işleri yabancıları yaptırıyorlar o zaman o işleri kim yapıcak? E: öyle yani o yüzden de öyle birşey olsa bile şey yapmam yani kızmam.

M: peki seni böyle yabancı olarak tanımalarından rahatsızlık duymuyor musun?

E: yo hayır e birisi gelip beni suçsuz yere şeyapmadıktan sonra. Yabancıyıyım yani sonuçta Türk kökeniyim ne kadar Almanca dili bilsem de.

M: yabancıları önyargı var ve bu yüzden seni de o olumsuz önyargılara göre değerlendirebilirler.

E: e kötü tabii rahatsız ediyor beni. Almanların da kötüsü var doğmuş bebeklerini öldürenler var biz onlara niye öyle kötü gözle bakmıyoruz. Yani müslüman biri biyeri bombalamışsa her müslüman öyle değil ki yani. Mesela Araplar gibi Araplar şu an çok göz önünde. Genellikle esrar falan öyle kötü işleri Araplar yaptığı için hep gözönündeler o yüzden Araplar fazla sevilmiyor yani mesela benim hiç Arap arkadaşım yok. Aynı hatayı biz de yapıyoruz sonuçta insanları aynı kefeye koymamak lazım ama. Alman ne kadar yaparsa yapsın birşey olmuyor ama bir Türk Arap yapsa hemen yani ah Türkler.

M: peki farklılık ne, yani sadece anne babanın kökeni Türkiye olduğun için mi?

E: farklı yaşıyoruz ee bir kere dinimiz başka şahsen Almanların da dini var ama farklı yaşıyoruz farklı yiyoruz farklı zevklerimiz var o yönden yani farklıyız. Ben diyemem ki Almanyalıyım, mecbur kalırsam bir gün gidicem Türkiye'ye oraya da alışmaya çalışıcım. İlerde çocuğum falan olursa burada okutmak istemiyorum. Yani kesinlikle Türkiye'de kesinlikle burada okula yollamak istemem çocuğumu. Yollasam bile özel okula normal bir okula yollamam.

M: Türkiye'ye yerleşmeyi düşünüyor musun ilerde?

E: mecbur kalmadıkça hayır düşünmüyorum.

M: annen baban?

E: daha küçük çocuklar var okula giden kardeşlerim var. Yatırımlarını yaptılar yani evleri falan var, birşey olsa dönerler de şu an için dönmek istemiyorlar.

M: e çocuklar okulu bitirdiğinde şartlar uygun olduğunda dönmeyi düşünmezler mi?

E: 1 ih burada, gidip gelmek daha rahat geliyor. Şu an isteseler bile kardeşlerim istemezler. Şu an komşum iki çocuğu var kocasından ayrı yaşıyor 6 seneden beri, Türkiye'den gelin gelmiş hiç kimsesi yoktu. Biz ona yardım ettik bizi ailesi bildi. Dedi anneannemin yanına gideyim, dedik gitme yapamazsın gitme yapamazsın. Herşeyini sattı burada hiçbirşeyi kalmadı, 4 ay oldu şu an geri dönüş yapacak yapamıyor. Yani çalışmıyor iş bulamamış, babam eline de bakamam bu yaştan sonra. Çocuklar okula alışmamış. Herşeye sıfırdan başlamaları gerekiyor. Perşembe günü yani yarın geri dönücekler hiçbirşeyleri yok ama.

M: peki nasıl yapacak ki?

E: oturumu öldürtmedik, öldürecekti aslında ama öldürme dedim. Oturumunu babaannemin evine aldık, şu anda oturumu var ama gelince de babaannemlerin evinde kalıcak onlar şu an Türkiye’de herşeye sıfırdan başlayacak yani. O da yani Türkyede doğmuş büyümüş bir kadın ama alıştı buraya.

M: biraz genel olarak Türkiye ve Almanya’dan bahsedelim. Gördüğün kadarıyla Türkiye’deki insanların en büyük sorunu ne?

E: işsizlik bence. Bir de doktor sorunları paran olmadığı için hastasın doktora almamaları seni. Geçen sene ben çok yani her Türkiye’ye her gittiğimde ağlarım yani. Yaşlı bir dede görürüm, çocuklar mendil satar garsonluk yapar ufacak çocuklar. Türkiye’de o kadar zengin var mesela. Şu an hepsi bir fakir aileye baksa sorun olmaz bence. Ama zengini de herkes hep kendini düşünüyor. Sonuçta benim beyimin ailesi çok varlıklı inşaat firmaları var, hepsinin altında sıfır arabaları var. Hepsi de 5 6 çocuğa burs veriyor. Dört dayısı var herkes onlar gibi yapsa bir sorun olmaz zaten. Şu an bizim babaannemgilin altında kiracı var annemlerin adam yani bir seneden beri kira vermiyor yani adamın durumu yok. Başkası olsa çoktan evden atmıştı. Çünkü şu an babaannemgil bile kiralardan yaşıyorlar, dedim niye çıkarmıyorsun onu durumu yok kızım dedi. Ama yani şu an Almanya’da böyle bir durum yok yani. Şu an burada bir dilenci görsem para vermem yani çünkü devlet dilenciye para veriyor ama Türkiye’de böyle bişey yok. Ben bile Türkiye’ye gittiğimde hastaneye gittim, bayağı hastalanmıştım, o kadar kuyruk vardı ben para vermişim diye Almanya’dan gelmişim diye hemen hiç beklemedim bile orada o kadar yaşlılar var çocuklar var ben beklemedim. Mesela şimdi Alman vatandaşı olunca cenazeni almıyorlarmış ben burada gömülürüm yani o yönden de rahatsız olmam.

M: Erzurum’a memleketine o bölgelere hiç gittin mi?

E: Erzurumluyum zaten oraya altı sene önce evlenmeden önce gitmiştim bekarken annemin köyüne gittim, bir de geçen sene Ggümüşhane’ye beyimin köyüne gittim. Güzel yani köyde yaşam çok güzel. Bir hafta kaldım ikisinde de güzel yani.

M: devamlı yaşamak sıkılmaz mı?

E: e sıkır tabii ama bence tatil yapınca öyle biyere gideceksin. Herşeyden rahatsın uzaksın yani güzel. Ama köy hayatı zor, köylü kadınlarına bakıyorum bayağı işleri... zannediyorsun ki bizlerin işleri zor ama onların işi daha zor.

M: o bölgelere baktığında Erzurum olsun Gümüşhane olsun o köylerde insanların şikayetleri sorunları ne en çok neden yakınıyorlardı mesela?

E: bence köyde yaşayanlar daha iyi çünkü kendi şeyini kendisi ekip biçip yiyor. E bilmiyorum yani beyimin köyde yaşayanları gördüm hepsinin durumu iyiydi yani. Hepsi arabaları bile vardı şehre gitmek için. Öyle fakir bir insan görmedim köyde. Öyle birbirlerine çok yakın insanları çok iyi. Geçen sene bir teyzeyle konuştum beyimin halası yani, kızım diyo ben burada doğdum burada ölucem diyo. 60 yaşındaymış hep köydeymiş 60 yıldan beri hep köydeymiş hi. Bir kerede köyden çıkıp şehirde kalmadım diyor.hiç 60 göstermiyo suratında bir tane kırışık bile yok yani. Şu an mesela Alman kadınlarına dikkat et, başlarında saç bile yok çoğunun ama köy öyle değil.

M: Almanya’da sorun ne?

E: bence birtek işsizlik.

M: güvenlik, eğitim ...

E: güvenlik açısından da sorun yok ki bişey olsa hemen polisi arasan iki dakika sonra geliyor, yangın çıksa itfaiye öyle. Türkiye’deki gibi öyle sorunlar yok, öyle otoban kenarında ceset iki saat beklemiyor. Bir işsizlik dediğim gibi. Ya haksızlıkta yok herkesi aynı şeye koyuyo ya Türkiye’deki gibi zengini daha iyi muamele ama burada öyle birşey yok.

M: e peki yolsuzluklar olmuyor mu?

E: ya oluyordur ama o da Türkiye'deki kadar abartılmıyolardır. Ya Türkiye'nin o şeyi de hiç hoşuma gitmiyor yok kapkaç olsun şu olsun hep kötölemeye çalışıyorlar Türkiye'yi haberlerde. Ama burada öyle şey yok yani.

M: oluyor da yansıtmıyorlar mı yani?

E: oluyordur ama yansıtmıyorlar yani haber yerine öyle şeyler dinliyorsun ama Türkiye'de hiç seyretme daha iyi iyice insanın moralini bozuyorlar. Burada da oluyor yani hırsızlık bizim binaya iki kere girdiler yani giriliyor.

M: ailenin Türkiye'den gelmesi, kökenlerinin Türk olması sana ne ifade ediyor?

E: iyi ki allah bizi öyle yaratmış yani iyi ki Türk yaratmış öyle diyorum. İyi ki Türk olarak dünyaya gelmişiz, yabancılara bakıyorum Almanlar mesela onlar da insan ama... yani bence Türkler olsun bence daha düzenliyiz. Yani bir şeyimiz var dünyalık olsun öbür dünyalık olsun biliyoruz.

M: peki kime bu Türkiye'den gelmiş Türk dersin, nasıl olmalıdır senin için bir insanın kökenlerinin Türkiye olması?

E: güler yüzlü cana yakın, bilmiyorum yani nasıl anlatayım ki. Bir Alman'la yemek yemeğe git herkes kendi hesabını ödüyor. Ama Türklerde öyle değil, Türklerde bir kişi öder demezsin ki herkes kendi ödesin. Veya evine çağırırsın Almanlar da öyle şey de yok. Postdammer platzda çarşıda bir kızla tanıştım, evime çağırdım hatta bizde yattı işe gittik beraber ertesi gün. Yani kız ben hiç Türkleri böyle bilmezdim ne kadar sıcaksın beni tanı mıyorsun bile. Yemek yemeğe gittik para çıkardı, ne yapıyorsun diyorum ben öderim diyorum. Kız diyor ki geçen yolda kaldım diyo, arabanın benzini bitmiş tamam mı ya arabanın benzini bitmiş, arkadaşını çağırmış gel al beni diye arkadaşı telefonda demiş ki ama arabama benzin atarsın. O da diyor en samimi arkadaşım diyor öyle dedi bana diyor, sen diyor beni tanı mıyorsun diyor beni yemeğe götürüyorsun bana hediye alıyorsun diyor bayramda hediye almıştım kıza. Yani o yüzden kendini iyi taraftan göstereceksin. İftar yemeğine iki Alman aldım mesela gelsinler görsünler, mevlana tiyatrolarımız falan oluyor giderken mutlaka tanıdığım bir iki Alman alırım yanına tabii gelsinler görsünler diye. Mesela geçen gün iftar yemeği verildi postdammer platzta gittim mi

M: evet gittim

E: geçen gün orada çadır kuruldu yemek verildi diyecektim öğretmene gidelim mi diye tatildeymiş, onu görmeyince başkasını götürdüm yani görsünler bilsinler. Biz onların nasıl weinnachtını biliyoruz yumurta bayramını biliyoruz onlar da bizimkini bilsinler.

M: dün Neuköllnde bir mağazada H&M di galiba, kasanın yanına birkaç yere şeker koymuşlar ve müşterilerimizin şeker bayramını kutlarız diye de bir yazı vardı. E: tabii işte biz onlara ... weinachten diyoruz da onlar da bize bayramınız mübarek olsun desin birşey mi olur. Ama yok ay siz kurban kesiyorsunuz da yok siz oruç tutuyorsunuz da yani herşeyi şey yapıyorlar. ... benim bir de hoşuma gitmeye şey Türkiye'den damat gelmesi gelin gelmesi buraya yani. Onlara karşıyım biraz. Bir kere zorluk çekiyorlar. Bir yandan da diyorum, Almanya çok auslander var burada diyor niye alıyor o kadar insanı buraya. Tamam geliyor okuyor, içeride arkadaşımın beyi var okuyor, Türkiye'de okumuş gelmiş. Ama Türkiye'de köyde alıyorlar buraya getiriyorlar bu sefer arbeitsamta yazılıyorlar. Hem erkek için zor hem kadın için zor öyle şeylere karşıyım ben. Benim ailede öyle şey yok yani, Türkiye'den gelip de evlenen. Ben de istemem. Benim halamın oğluyla istediler evlenmemi, iyi bir çocuktu ama bir tek Türkiye'den olduğu için istemedim. Bir de gelip buraya, kadınlar diyim ben gelip buraya Almanca dili öğrenmeden çoluk çocuğun içine karışmaları. Doktor sorunu oluyor, başka sorunu oluyor bu sefer kocaları haksız buluyorum. İşte git öğren git Almanca çalış, e çocuk doğurmuş nasıl Almanca çalışsın. Şu an işte benim bir arkadaşım geldi bir çocuğu oldu

ikincisi oldu, Almanca yok dil yok taşındılar, alışveriş merkezi yok yakınlarında, beyi diyor sen yap herşeyi ben mi yapıcım. E sen onu baştan düşünseydin yani, gidip Türkiye'den kız getirmeseydin yani burada kız mı yok. Yani öyle şeylere de çok karşıyım. M: dili bilmeden çok zor, ben Almanca bilmiyorum, ingilizceyle idare ediyorum ama yine de bir eksiklik oluyor, hiç Türkçe dışında bir dil bilmeyip de burada yaşayanlar için gerçekten çok zordur. E: evet. E Türkiye'den evlenip gidenler de var onlar da yapamadı döndüler. Sen orada yapamıyorsan senin kocan burada nasıl yapsın değil mi?

M: öyle... peki diyelim ki bir Alman 20 yaşından sonra Türkiye'ye yerleşiyor, Almanca öğretmenliği yapacak. Dili çok iyi öğrenmiş, hareketleri davranışları olsun Türkiye'de yaşayan herhangi biri gibi. Sen bu kişiye Türk...

E: demem.

M: yine de demezsin yani niye?

E: evet demem çünkü yabancı. Şu an biz nasıl yabancıysak o da yabancı Türk değil yani. A yabancı diye başka gözle bakmam.

M: o zaman ne önemli kültürü bilmek uygulamak dil yeterli değil mi?

E: ya geldiğin ya geldiğin aile başka senin ya bilmiyom. Yine bir Almanlık vardır onun içinde yüzde yüz vardır. Ya çocukluk önemli değil mi zaten burada yetişmiş... bir de din yönünden Almanya'da yaşayan müslümanlar dini daha çok yaşıyor Türkiye'dense. Yani Türkiye'de hatta askeriyeye falan başörtüden giremiyormuşsun. Öyle şeyler yani burada başörtüyle heryere gidebilirsin yani o yönden Almanya daha rahat okul yönünden o yüzden Türkiyeyi komik buluyorum. Yani neden bir müslüman devlet olarak neden bir başörtüyle üniversiteye girilmiyor. Askeriyede mesela kadınları hanımları kapalıymış diye yani gizli gizli gidip gelenler varmış, gizli gizli namaz kılanlar bile varmış askeriyede. Ama ben şimdi burada namaz kılmak istesem şurda kılabilirim bir sorun yok. Beni yeğen üniversiteye gidiyor, namaz saatinde öğretmeni izin veriyor git 15 dakika namazını kıl gel. Ama Türkiye'de bu şans yokken ben Türkiye'de niye gömülmek isteyim ki burada gömülürüm daha iyi Türkiye'ye gömülmektense. Yani bilmiyorum. Hatta o gün Almanlar diyor ki işte burada da yasak koyucaklarmış diyorlar ya sizin ülkenizde zaten yasaktı hani burada yasak olsa ne olur öyle yani. Benim üç halam var üçü de memnunlar yani burada okumuşlar dükkan açmışlar, ama Türkiye'de herşey sorun yaa herşey sorun. Yani hani doğuda şeyapmışlar ya kızlar okula kızlar okula, şimdi de kızlar kapalı okumasınlar o zaman ne olacak ki...

M: peki dış görünüş bu farklılıkta önemli mi?

E: Türkler daha bakımlı gerçekten, Türkler çok bakımlı. Almanlar öyle değil. Yani Türkiye'de herkes çok şık yani durumu olan çok şık burada da öyle genç kızlarımız çok güzel giyinirler ama Almanlar öyle değil yani, hijyenik yönden olsun bilmiyorum.

M: düğün maç kutlamaları olsun, Türklerin bayraklarla sokaklara dökülmeleri, konvoylar, piknikler, bu şekilde Türklerin kültürlerini dışarda yaşamasını Almanlar nasıl karşılıyor?

E: bazılarının çok hoşuna gidiyor, bazıları diyorlar ay Türk düğünleri çok güzel oluyor da. Mesela bu sene Almanyanın maçları vardı Almanlar da bir bayrak sallamaya başladılar ama beceremediler bizim ki gibi olmuyor. Birkaç kere öyle dolaştılar bitti yani bizimki farklı ya farklı hatta beyime dedim ki bizden öğrendiler bakasana yani. Yoksa bizim herşeyimiz güzel yaa düğünlerimiz güzel, birşey kutlasak güzel. Bir de şu bayramlarda da biraz birşeyler yapsak ya. Almanların düğününe gidiyorsun, iki imza atıyorlar bitti yani. Onlar bir paket çikolata getirirler düğününde bizimkiler para takıyor altın takıyor, onda da çok cimriler.

M: peki yadırgayanlar olmuyor mudur?

E: vardır yüzde yüz vardır doğuda falan. Ama iyi hatırlıyorum, eltimin düğününde bir Alman kesti arabanın önünü zarf ver diyor, biliyorlar herşeyi biliyorlar. Ama mesela grill yapılan bir yer var, gitsen çöp dolu, Almanlar gitmez zaten oraya, hep yabancılar vardır, orada bile grilli yasaklayacaklarmış, haklılar da yani.

M: 10 sene sonra nasıl bir hayatın olucak, kendini nerede görüyorsun?

E: on sene sonra bir çocuğum olsun istiyorum. Ona güzel bir gelecek vereyim.

M: bir mi iki mi?

E: hele bir tane olsun da belki o altı yedi yaşına geldikten sonra düşünürüm. Ben evleneli altı sene oldu bir altı sene sonra da çocuğum olur. Benim için bir motto vardır, bir çocuğun olsun iyi yetiştir yararı olsun yani dört beş tane çocuğun olucaksa yani olmasına rağmen. Çalışmayı düşünüyom belki öyle satıcı olarak veyahut da ya evde oturmayı sevmiyorum.

M: peki yine kendi işin olmasını mı tercih edersin?

E: yok o işte bir kere ağzımız yandı. Gezmeyi çok seviyorum beyim de seviyor gezmeyi.yani o bir sene hiç şansımız olması yani akşam sekiz sabah sekiz eve gelmemiz dokuz buçuk onu buluyordu. Ya beyim istiyor da ben istemiyorum. Ya para kazanmasam da çevremdeki insanlara faydalı olacak birşeyler yapmak isterim yani evde oturmayı sevmiyorum.

M: biraz da vatandaşlıktan bahsedelim, Alman vatandaşı olma şartları ne?

E: burada doğmam lazım yani burada doğmuş olmak lazım. Burada doğmasan bile de tam bilmiyorum ama on sene mi onbeş sene mi burada olup da çalışman mı lazım tam bilemiyorum. Benim babam almış ben küçükken o yüzden bilmiyorum yani. Benim beyim burada doğmasına rağmen şeyi yok oturumu yok, onikinci ayda bitiyor uzatman lazım üç senelik. Onaltı yaşında Türkiye'ye okumaya gidince burada onaltı yaşında süresiz oturum alınıyor, Türkiye'de olunca vermemişler. Normalinde aslında benle evli olduğu için üç seneyi geçtiği için alması lazım ama yeni bir gesetz çıkmış devletten bir kuruluştan yardım aldığımda evli olsan bile vatandaş olamıyorsun. O yüzden oturumu yok yani üç seneden üç seneye veriyorlar. Yoksa babam almış benimkini zamanında. İyiki de almış avantajları var yani.

M: Ne gibi?

E: Türk vatandaşı olan arkadaşlarda arbeitzamda daha çok şey istiyorlar herşeyde daha fazla kağıt lazım. Vize işi şu anda istediğim her yere gidebiliyorum. O yüzden yani yüzden iyi. Mesela biz izne Türkiye'ye arabayla gidiyoruz o bile orada bile gümrüklerden hemen alabiliyorsun vizeni. Alman vatandaşı olarak kataloglarımız var mesela kıyafet kataloğu mobilya öyle yönden. Mesela benim beyim gidip mobilya alamıyor üzerine oturumu yok ya. E benden mobilya alacak bir senelik taksite bağlıyor, e bir sene içinde giderse yani Türkiye'ye sürülürse napıcam. Burada herşey benim adıma yürüyor. Süresiz olsan yine iyi süresiz oturabiliyorsun.

M: şansızlık olmuş keşke bir sene sonra falan gitseymiş.

E: işte gitmiş bir de geri dönememiş, buraya gelmesi de bayağı bir sorun olmuş avukatlarla falan. Çok iyi hatırlıyorum diyor, 15 bin mark verdik avukata diyor, bir sene uğraşmışlar.

M: e annesi babası burada olmasına rağmen mi?

E: e annesi babası burada ama yok

M: kaç yaşındaydı o zaman?

E: eee işte 16 yaşındayken Türkiye'deymiş altı sene Türkiye'de kalmış işte 18 yaşında gelmiş buraya ondan sonra ben zaten beyimle tanıştım işte 18 yaşında gelmiş buraya. Bi yandan avantajlı olmuş iyi olmuş yani Türkiye'de okuması. Beyim farklı düşünüyor yani buradaki böyle erkeklere bakıyom bebek gibi geliyor bana daha farklı.

M: Türk vatandaşlığından çıkmanın herhangi bir dezavantajı var mı?

E: bence yoktur. Herhalde birşey varmış Türkiye’de daire mi alamıyor muymuşsun kendi üzerine, ev sahibi olamıyormuşsun Alman vatandaşıkene, yani tam bilmiyorum babamdan duyduklarımı biliyorum sadece. Ama ben Türk pasaportumu verirken ağladım. Kadın aldı pasaportumu yırttı böyle üzerinde Türk bayrağı var dokundu biraz. Ağladım yani o zaman.

M: mesela Türkiye’de doğmuş gençliğini çocukluğunu orada yaşamış 30 yaşında buraya gelmiş biri duygusallaşır ama sen tatiller dışında Türkiye’ye pek gitmemişsin, ilerde orada yaşamayı düşünmüyorsun, ona rağmen böyle ağladın...

E: ya insan yine biliyor ülkem diyorsun yani. Mesela bir deprem oldu dsen insan üzüüyor ülkesinde deprem oluyor. Ama ben biraz işte o zaman Türkiye’ye biraz daha düşkündüm biraz o zamanlar bozkurt şeyleri vardır ya. O sıralar işte o yüzden bayağı bir dokunmuştu bana ama şu an olsa ağlamazdım belki. Ama o zaman işte Türkiyeyi daha pembe görüyorsun daha şey görüyorsun. İyi olmuş ama çıkmam şimdi düşündüğümde.

M: genel olarak bu zorunluluk hakkında ne düşünüyorsun, böyle bir tercihe zorlamaları sence doğru mu?

E: çifte vatandaşlığı vardı, almnayada doğma büyüme mesleğini yapmış Alman vatandaşlığını yapıp üç sene oturum vermişler kıza çifte vatandaş diye. Ya bilmiyom yani bence bi yandan haklılar bi yandan haksızlar. Neden, demişler ya Alman olucan ya Türk olucan ama birisi de öyle uyanık ki ikisi olsun ikisinde de hakkımız olsun diye düşünüyorlar bence. Hani Alman kabul etmiyor.

M: peki ikisinin birden olmasının ne sakıncası var?

E: aslında o sakıncası olmaz ama belki şey gelir onlara yani odur yani Alman olunca Alman nüfusunun sayısı fazla gözüüyor ya o dur.

M: e yine fazla gözüükür ne farkeder ki?

E: bilmiyorum.

M: Avrupa Birliğı vatandaşlığını duydun mu? E: Türkiyenin AB’ye girmesi mi?

M: yok hayır şimdi sen Alman vatandaşısın ya aynı zamanda AB vatandaşısın

E: bilmiyorum

M: ya şimdi sen istediğın ABülkesine gidip yerleşebilir, çalışabilirsin...

E: evet o şeyim hakkım var

M. Aynı zamanda Alman konsolosluğunun olmadığı bir ülkede başına bir iş gelse herhangibir ab ülkesinden yardım isteyebilirsin, sana kendi vatandaşları gibi davranırlar.

E: Avrupa Birliğı’nde olduğı için...

M: evet sence bu nasıl önemli mi senin için?

E: güzel birşey yani orada başına birşey gelse tamam işte.

M:peki sen öyle birşey düşünür müsün, mesela İngiltereye gidip yerleşmeyi?

E: yok ı ih öyle yapmam, hiç olmazsa Türkiye’de dil biliyorum orada dil de bilmiyorum. Orada napiyim.

M: şimdi biraz da siyasal katılımdan bahsedelim

E: ben siyasetle fazla ilgilenmiyorum. Bu sene bile beyime dedim hangi partiye oy vereyim o da git buna oy ver... hiç yani siyasetle hiç ne Türkiye siyasetiyle ilgileniyorum ne buradaki siyasetle ilgileniyorum. Benim burada bir oy vermemele birşey değışmiyor. Çünkü hepsi aynı şey düşünüyor bence, yani hepsi aynı şeyde aynı kafada. O yüzden ilgilenmiyorum.

M: şu anda vatandaş olduğun için seçme hakkın var, seçilme hakkın, yani istesen seçilebilir misin?

E: nasıl yani seçilebilirim...

M: yani herhangi biryerden adaylığını göstersen...

E: pek sanmıyorum yani ona okumak lazım yani öyle birşeyler. Herhangibiri.

M: yani sırf Alman vatandaş olduğun için.

E: saçma olur yani, sen okumamışsın nasıl gidip de millete yol gösterebilirsin.
M: e Türkiye’de var ilköğretim mezunu milletvekilleri.
E: e başbakan Erdoğan birşey bilmesin okula bile gitmeden başbakan olsun...
M: e başbakan olmaz ama milletvekili oluyor... politik katılım benim için önemli değil dedin ama niye?
E: değil çünkü hepsi aynı. Benim dediğim şimdi on tane parti mi var yani parti bir seçilse de aynı şey olacak, iki seçilse de aynı şey. Yani farklı birşey olmayacak bence hepsi çünkü hepsinin başında bir baş var o yüzden aynı şey olacak, hepsi aynı şey düşünüyor.
M: Türkiye’den haberleri takip eder misin?
E: 1 ih, Türk televizyonum yok evde Türk programlarını izlemiyorum, birkaç hoşuma giden diziler var onları da internetten takip ediyorum.
M: e internetten de takip edebilirsin...
E: e işte kapkaç şu çocuğu öldürmüşler şunu şöyle yapmışlar...
M: Türkiye AB’ye katılır mı?
E: bence katılamaz. M: sence katılsın mı?
E: benim için farketmez yani katılsın ama almazlar istemiyorlar.
M: Almanya’da takip ediyor musun haberleri, politikada neler olup bitiyor?
E: hayır, e Almanlar’da bazen bakıyorum haberlere, ben pek televizyon bakmıyorum.
M: e peki gazeteler neler yazıyor, insanlar sokakta neler konuşuyor, bu aralar burada ne olup bitiyor?
E: hiç yemin ederim hiç haberim yok. Gazete bazen okurum, evde abone Türk gazetesi geliyor arada bir öyle arasına okurum. Yoksa yani dediğim gibi televizyonu açmaya bile fırsatım yok evde bakmıyorum televizyon.
M: Almanlar istiyor mu Türkiyenin abAB’ye üye olmasını?
E: yok istemiyor heralde bilmiyorum.
M: peki Türkler yeteri kadar siyasette temsil ediliyor mu, azınlıklara tanınan fırsatlar yeterli mi burada?
E: vardır yani bu sene vardı çok milletvekilliği adaylığı koyan vardı.
M: yani aktifler.
E: evet yaa aktifler.
M: peki sen neye göre oy kullanırsın?
E: yani yabancıları dışlamasın diye. Mesela bir de şimdi şey var tam dazlak olan gidip de ona vermem yani biliyorum çünkü yabancılara şey yapıyor, istemiyor. O yüzde ona dikkat ederim.
M: teşekkür ederim soracağım sorular bu kadardı.

Görkem

M: merhaba nasılsın, nasıl gidiyor.
G: merhaba iyiyim çok iyi gidiyor. Adım Görkem yaşı 24 Berlin’de doğdum büyüdüm. Bir sene evvel abiturumu aldım, abitur üniversiteye giriş oluyor. Üniversiteye kayıtlıyım bekliyorum bir seneden beri. burada veliler birliğinde çalışmaya başladım çocuklara ders veriyorum.
M: ne dersi veriyorsun
G: çoğunlukla her dersi veriyorum ama aslında İngilizce.
M: annen baban nasıl, memnunlar mı hayatlarından?
G: iyiler memnular. Babam makine mühendisi annem de aslında iş görevi bambaşka birşey ama şu an aslında para kazanmak için mesleğini yapmıyor dosyalara telefonlara bakıyor. Burada okumaya başlamış babam.
M: nasıl yeter artık çalışmak emekli olalım diye düşünmüyorlar mı?

G: düşünüyorlar aslında geri dönmeyi ama bakalım...

M: sen annenlerle beraber mi yaşıyorsun?

G: evet beraber yaşıyorum

M: ayrı yaşamayı hiç düşündün mü?

G: vardı biraralar aklımda ama onlar dakarşı çıkarlar diye düşünmedim hiç düşünmüyorum. Ben bugünlerde aslında normal birşey, Türkiye’de de öyle ama buradakiler biraz değişik düşünüyor.

M. Aslında buraya baktığımda daha rahat olduğunu düşünürsün, hani Almanlar rahat yaşıyorlar onlardan görüp burada da aileler daha özgür bırakır gibi geliyor düşünecek olursan. G: hayır aslında Türkiye’de yaşayanlar mesela, benim ailem de var orada hayır aslında çoğu burada sayılır ama orada da yaşayanlar var tanıdık falan. Türkiye’de yaşayan insanlar daha rahat yani daha serbestler, kızlarımı başka şehirlere yolluyorlar okusun diye. Buradakiler daha sert.

M: evlilik var mı düşünüyor musun?

G. Yok daha yok erken, daha üniversite var. Daha düşünmüyorum alnımda yazılı.

M: Türkiye’de kimler var?

G: annemin tarafından var, babamın tarafından çoğu burada sayılır. Anneanneler babaanneler hepsi burada dağıldık yani.

M: memleket neresi? G: annem İzmirli babam Antakyalı. İzmir’e daha çok uğruyoruz, sonuçta evimiz orada Bodrum’da. M: ne güzel.

G: ya aslında eskiden daha güzeldi, şimdi insanlar çoşuyor çok kirlendi. Pek güzel olmadı ama yine de orası da ikinci evimiz sayılır yani.

M: sık gider misiniz?

G: her sene bütün yaz oradayız yani, izmire de uğruyoruz, teyze falan yok da tanıdık var. Burada mesela Berlin’den tanıdıklar annemin arkadaşları hep oradan ev aldık, şimdi çoğaldık yazın mesela hep gidiyoruz.

M: burada kimler var?

G: şimdi annemin tarafından başlarsam, anneannem, dedem vefat etti, dayım kaldı yengem tarafından bir de annemin halası falan Türkiye’de. Babamlar babam da işte dört kardeş burada yaşıyor, babaanneler burada, babamın teyzesi falan yine Türkiye’de. Yani diğerleri hep Türkiye’de dağıldık dağıldık biz.

M: peki anneannen babaannen olsun neler anlatırlar buradaki ilk zamanları hakkında, nasıl gelmişler, nelerle karşılaşmışlar burada?

G: iyi hatırlamıyorum daha doğrusu unuttum çoğu şeyi. Bildiğime göre babaanneler, yanlış birşeyse bilmiyorum pek, ilk gelenlerden şimdi dedem geldi ilk buraya çalışmak için. Ondan sonra babaannem geldi, dört kardeşten büyük olanlar kaldı, babam da büyük olandı. Babam sonradan geldi okumaya sonra küçük kardeşi halamla amcamı da babam getirdi galiba hatırlamıyorum da. Çalışmaya geldiler, babam burada üniversitede kaydını yaptı. Okumaya başladı öyle oldu. Bir kısım Türkiye’de kaldı uğradılar geldi döndüler, kağıt işleri vardı, yine döndü kaldı burada. İşte hatırlamıyorum... annemde de anneannemle birlikte geldiler. Dayım bir aralar komple hepsi gelmişti iki dayımla beraber sonradan bir dayım temelli Türkiye’ye geri döndü yaptı küçük dayım kaldı burada. Evlendiler hepsi burada evlendi.

M: baban o zaman annesinden ayrı yaşamış kardeşleriyle, küçük yaşta çocuklar bir yerde anne bir yerde, yani her istediğinde gidip gelemezsin de, çok zor olmalı.

G: her çocuk zannederim ki her çocuk aslında anneye daha bağlı kalır. Baba da yakındır ama anne olmayınca daha zorluk çekerler. Teyze olduğu için, anneden sonra en yakın kişi teyzeler olur normalde. Antakyada babamın teyzesinde kaldığını ben hatırlıyorum. Ama kendileri heralde biliyorlardı zaten, ilerde biz yanlarında olucaz ama işte pek

hatırlamıyorum. İşte babaannem o sıralarda Türkiye’de olabilirdi gidip gelme olurdu heralde.

M: peki buraya ilk geldiklerindeki hayatları yaşadıkları yerler nasılmış?

G: annemler oturdukalrı yer yani şu an çok güzel bir yer ama eskiden o kadar güzel değildi. Babam mesela annemle evlendiğinde ben daha dünyaya gelmemiştim, babam dedi yok öyle bir semtte oturmayalım çünkü babam biraz bilgili bir insan olduğu için, ileriye de düşündüğü için dedi yani çocuğumuz olduğu zaman Kreuzbergde büyüse çocuğumuz tamam Türkçesi yani benim Türkçem eskiden daha güzeldi. M:şimdi de iyi G: ya yine bozuk sana göre mesela. Yani babam da kızıp duruyor da napalım iki dille doğup büyümüşüz yani Almanca da bir ana dil sayılır. Babam işte ileriye düşündüğü için dedi işte çocuğumuz olduğu zaman bir de Kreuzbergde yaşadığımız zaman Almancayı düşünerek dedi ki çocuklarımız kötü birşeyle büyümesin Almancayı konuşabilmeli Türkçeyi de. Tabii ilk anadilin Türkçeyi konuşabilirsen öyle diyorlar yani, ilk anadili konuşan insan öbür dilleri de daha iyi öğrenir. Ben doğdum işte annemler çok zor bir döneme girdiler, babam daha üniversite mezunuydu para pek kazanmıyorlardı. Çok küçük bir evde oturdular onlara karşı düşmanlar vardı o zamanlar. Annemler öyle paçalarını kurtarabilip başka semte geçtiler. Bu semtte şimdi iyi para kazananlar oturuyor charlottenburg oluyor yani burada nasıl diyeyim düşük ve yüksek olanları çok değişik semtlerde oturuyor

M: yani gelirine göre herkes belli semtlerde oturuyor

G: çoğunlukla öyle sayılır. Yine de arasıra da mesela iyi bir sosyal ... yüksek olan yerlerde düşükler de oluyor yani öyle diyeyim de ama çoğunlukla böyle. Mesela Kreuzbergdeki evler yani kira onlar mesela Kreuzbergde çok düşük olur. Şimdi Türkler yabancılar hep birarada yaşıyor, eskiden öyle değildi artık hep birarada yaşıyor yabancılar. Artık Berlin de şey oldu yani multikültürel oldu.

M: ama zaten sen burada doğup büyüdükten sonra yabancı değilsin aslında

G: değil mi ama Almanlara göre şimdi gerçekten Nazi tarafında olan Almanlar’a göre yabancıyız biz. Ama çoğu Almanlar da bizi artık yabancı olarak görmüyorlar. Ama yani bir de burada büyüyen çocuklar oluyor, yani burada doğup büyüyen çocuklar onlar da gerçekten yabancı sayılırlar çünkü Almancaları yani dilleri ana dilleri o kadar berbat bir şeydeki. Seviyeleri de çok düşük tam böyle sokak kuşları onlarda da belli oluyor onlar da bizleri çok kötü yapıyorlar. Kötü gösteriyorlar kötü bir resim gös... onlardan dolayı da Almanlar bu sefer hep aynı görüyorlar.

M: herkesi aynı şekilde değerlendirip sen de aa bunlardansın diyorlar...

G: evet farketmiyor. Eskiden daha iyiydi Almanya’da yaşayanlar aa ne güzel ben de gelicem ya da benim kardeşim de Almanyanın bir tarafında oturuyor, çok güzel bir yer de. Hiç de değil aslında yani ben hayatımda burada yaşamak istemem açıkçası burası da kolay değil.

M: her yerin artıları da vardır eksileri de vardır, sen kendi önceliklerine göre tercihini yaparsın, senin için kötü olan birşeyi belki başkası o kadar önemsemez ve buraya gelmeyi tercih eder...

G: tabii ki ama herkes başka birşey sanıyor, anlatmakla olmaz ki buradaki işi görmedikleri için ve belirli şeyleri de yaşamadıkları için zannediyor ya çoğu insan şey zannediyor ya gerçekten bir yer Almanya. Ya biz Türkiye’ye uça uça gidiyoruz ya o kadar temiz bir yer hava ki Türkiye’deki. Gerçekten bindiğin zaman uçağa İstanbul’da da mesela şehirden şehire... ya gerçekten bambaşka bir hava iniyorsun ilk başta insanlar gülümsüyorya bambaşka bizim Türkler değişik insanlar. Buraya geliyorsun mesela uçaktan iniyoruz, bakıyorum Almanların yüzü de hep asık olur çoğu zaman hava da bozuk. Havaya göre insanlar burada, havaya göre değişiyor. Hava hep soğuk burada havaya göre insanlar da soğuk. Ama Almanları da hep kötülemek değil de insanına göre

değişiyor. Burada yaşayan Almanlar bambaşkalar o kadar güler yüzlü insanlar ki bizim burası aslında gerçekten güzel bir yer. Ben isterim ki oturayım Kreuzbergde çok güzel bir semt aslında. Çünkü ilk önce sadece Türk yaşamıyor burada ama şimdi başka yerden gelenler japonu olsun afrikalı olsun her ülkeden gelenler burada oturuyorlar. Ben Berlinin Berlin nasıl diyeyim, sanatçılar mesela müzik olsun aktör mü deniliyor çoğu burada oturuyorlar, Kreuzbergde oturuyorlar. Çünkü Kreuzberg artık bir nasıl deniliyor, resim ... hani bir resim boyayan insana...M: çok renkli, ilham veriyor... G: evet çok çeşit var oturacak çok yemek var, restaurant kafeler var çok değişik bir yer. İnsan rahat ediyor, Almanlar bile rahat ediyor burada. Eskiden öyle değildi şimdi çok daha güzel.

M: senin hayatın nasıl gidiyor?

G: valla ben şu an hayatımdan hiç memnun değilim, bir seneden beri beklediğim için.

M: üniversiteye kayıt yaptırdın, kazandın neyi bekliyorsun?

G: girişimi bekliyorum, ben şimdi nasıl başlıyorum... ilkokul var altıncı sınıfa kadar, altıncı sınıftan sonra çocuğu yönlendiriyorlar hauptschule oluyor en düşüğü biliyorsun onları değil mi?

M: evet real schule var bir de gymnasium var. Gymnasiuma girdim ama gymnasiumu bitirmedim bizde şey oluyor abituru gymnasiumdan alıyorsun ama gesamtschule var, real schuleyle gymnasium arasında. Şimdi başka okullar da var oradan da fahrabitur alıyorsun, belirli bir bölüme geçen bir abitur alıyorsun, sadece belirli bir bölümde olduğu için her üniversitede okuyamaz.

M: meslek lisesi gibi oluyor

G: işte öyle birşey oluyor, hatam oydu aslında öyle birşey yapmıyacaktım. O yüzden şu anda zorluklar çekiyorum. Sosyal bölümden aldım abiturumu. Şu an her şey daha zorlaştı mc yani hangi notla bitirdin ona bağlı oluyor, kaç kişi başvurmuş o ya ne bileyim herşeyden çok kaynaklanıyor o yüzden uzun da sürebilir. Berlin de şey olduğu için başkent olduğu için, çoğu gençler buraya geliyor, o yüzden de doluyor, gerçekten çok zor bir durumda Berlin....

M: kardeşin var mı?

G: erkek kardeşim var 18 yok 19 yaşında okuyor.

M: sorunlu dönemini atlattı mı nasıl okuyor?

G: okuyor okuyor allaha şükür iyi okuyor. Sorunlu dönemini aslında daha tam atlatmadı, daha yeni başlıyor aslında sayılır. Ama allaha şükür iyi memnunum kardeşimden, diğerlerine baktığımda yine iyi yani.

M: annen baban nasıl, sıklık disiplin açısından?

G: annem babam benim pek öyle değiller. Tabii bize sınır konur ama başka ailelere baktığım zaman bizimkiler gerçekten allaha şükür çok memnunum. Gerçekten o kadar iyi annem babam var ki. Eskiden beri yani ben küçükken annemi babamı çevirdim yani benim tarafıma. Küçüklüğümden başladı, erkek arkadaşlarım, okul arkadaşlarım yani evimizi arayabiliyorlardı, eskiden Türk ailelerinde burada böyle şeyler çok yasaklanmışlardı. eskiden yani ben 11 12 yaşındayken başkaları için normal birşey değildi bu yani benim için normaldi de başkaları için. Zaten babam annem kendilerini sürekli yetiştiriyorlar yetiştirmiyorlar da geliştiriyorlar. Şu anda mesela gece dışarı çıksam bile her zaman çıkabilirim dışarı. Annem babam bana yasak koymaz, beni iyi biliyorlar, sonuç olarak erkek olsun kız olsun bütün arkadaşlarımı tanıyorlar. Ben buna çok değer verdiğim için birkaç arkadaşla aile aile...

M. Ailece görüşüyorsunuzuz

G: evet. Sonuçta beni sırf annem babam yetiştirmede ben sokakta gördüklerimle de kendimi yetiştirdim. Mesela burada kızlar var, bazen ben farkediyorum belirli konuşmalar oluyor kapalı kızlar değil mesela ama o kadar sıkı aileden geliyorlar ki ağlayarak bazen mesela son görüşme değil de konuşma şeyinde. Kız 18 19 yaşlarında,

gerçekten çok sıkı bir aileden geliyor kız, ağlayacaktı neredeyse. Ben de okulla mesela bir haftalığına iki haftalığına geziye gidiyorsun ya bazen aileler izin vermiyor. Ya da mesela komşunun oğlu zile basacak basamıyor öyle şeyler de var, öyle aileler çok var burada. Ben öyle aileleri hiç anlamıyorum, onlar da hiç kafadengi yani geri kalmış insanlar benim gözümde. Yani sıkıp da ne olucakki sonuçta gizli yapıcak herşeyini. Gizli yapınca sonuçta evdekiler evde yaşayan insanlar aileler de birbirleriyle anlaşamayacakki.

M: yani aile içindeki bağlar kopar, birbiriyle yabancı olurlar, güven de kalmaz aile içinde.

G: evet kötü birşey aslında ama anlatamazsın ki onlar geri kalmış insanlar. Öyle örnekler çok var. Erkekler de, sadece kızlar tarafından değil de erkeklerde de var. Ne bileyim mesela kız kardeşi Almanla evlenmek istiyor karşı çıkıyorlar, mesela bir arkadaşım oldu sonunda öldürdüler. Kardeşler kendi kardeşleri öldürdü, kafasına silah sıkıp öldürdüler.

M: Almanla evlenmek istediği için mi?

G: mesela, öyle konular açılıyor. Ya da ne bileyim kapanmadığı için. Bizde ...mort deniyor M: namus cinayeti mi?

G: ama aslında alakası yok, insan insandır sonuçta hangi ülkeden geldiyse, başka inancı varsa ama iyi bir insansa ve allah da bunu o kişinin alınına yazmışsa o kadar yani. Ben öyle görüyorum ben şimdi illa mecbur değilim Türkle evlenmeye yani. Belki ermeniyle evlenirim hristiyan çıkar yani. İsterim müslüman olsun ne olursa...

M: önemli olan senin anlaşman

G: ama işte böyle karşı çıkan çok var o yüzden dedim yani Avrupada yaşayan Türkler daha fazla geri kalmış insanlar, Türkiye'dekiler daha modern, daha değişik düşünüyorlar. Kızlarını başka ülkelere başka şehirlere gönderiyorlar okumaları için yani. Burada öyle değil, o yüzden ben de anlamıyorum, Türkiye'de diyorlar a Almanya ne güzel bir ülke.

M: senin buradaki hayatın Türkiye'de yaşayan akrabalarından ne kadar farklı, nasıl karşılaştırırsın?

G: ya ha orada yaşamış büyümüşüm ha burada hiç farkı yok yani. Dünyanın hangi ucu olsa bile en sonunda aynı hayat oluyor. Her yerde zorluklar var kolay yani fark yok.

M: Türkiye'deki gençlerin günlük hayatları, yaşadıklarıyla burada seninki arasında hiç fark yok mu?

G: Ben orada fark gerçekten hiç fark göremiyorum.

M: mesela sen nereyi düşünerek anlatıyorsun, İstanbulu mu Bodrum'u mu?

G: heryeri gördüğüm yerleri şimdi aklımdan geçirirsem. Herkes kendi hayatını, kendi izini almış oluyor, zorlukları oluyor. Ben şimdi onu karşılaştıramam. Hangi ortamda büyüyor, ne gibi zorluklar çekiyor bunu karşılaştıramam.

M: ama sonuçta Türkiye'deki aileler buradakilerden daha rahat diyebiliyorsun...

G: ama ben bunu çoğul olarak şey yapabiliri, kesin kesin yani başka aileler de vardır. Ben şimdi tanıdıklardan bahsedebilirim, hepsi öyle yapıyor diyemem.

M: mesela şöyle diyenler oldu, Türkiye'deki gençler çok stresli, ben oraya tatile gidiyorum, yazın tatilde bile onlar derslerden sınavlardan konuşuyorlar, ders çalışıyorlar. Sen de böyle birşey farkettiler mi?

G: evet oldu. Tamam biz tatile gittiğimiz zaman orada da belki sınav zamanı. Yani burada nasıl diyebilirim ben... ya okuma şeyleri hep değişik sistemler farklı ama sonunda hep aynı şey oluyor. Aslında insana bağlı kim nasıl derslerine bağlanıyor o önemli. Kişisel şey yani insana bağlı kalıyor. Bazen görüyorum tabii tatilde yaz tatilinde kimileri hep evde oturuyor, ders çalışıyor. Bazıları tatil yerine gelmiyorlar evlerinden

kalıyorlar, onları da görüyorum ama insana bağlı birşey. Kim daha çok çalışıyor diyemem.

M: arkadaş ortamı nasıl burada?

G: arkadaş ortamı... çevrem çok geniş ve benim arkadaşlarım yani ha Alman olsun ha Türk olsun karmakarışık nereden geliyor önemli değil...

M: çok farklı kökenler var yani G: çok farklı kökenler var evet aynen öyle.

M: bir, çocukluktan başlayıp ömür boyu süren arkadaşlıklar vardır, bir de okullarda geçici bir bakıma zorunlu kurulan arkadaşlıklar vardır, senin sürekli görüştüğün arkadaşlarından kimler var?

G: yani benim, tam adamına sordun bu soruyu, benim küçüklüğümde arkadaşlarım hala var gerçekten bir iki yaşından yuvadan arkadaşlarım hala var. Ben işte arkadaşçevrem çok geniş demiştim az önce de. Ben ilkokulda, ortaokul mu deniyor gymnasiumdan hala var, belli insanlar arkadaş çevremde içinde var. Bir de ben basketbol oynadığım için o çevreden de var bir de müzikten müzikçi şeyinden.

M: müzik grubunuz mu var?

G: yok grup değil de Berlin'de öyle bizde çok her müzik türü dinleniyor ya, dünyanın her yerinden her müzik dinleniliyor, tekno olsun r'n'b olsun herşey. Berlin'de ama gruplar ayrılıyor mesela kocaman grupsak ve hep aynı müzik tarzını dinliyorsak, başkaları bunun tam tersini mesela şimdi hip hop dinleyenler black müzik dinleyenler araya tekno ya da elektronik tarz müzik dinleyenler, ya tanışıyorlar belki ama o aramızda kalmıyor kişi. Onun kendi grubu var.

M: Türkiye'de pek olan birşey değil bu anlattığın aslında.

G: Türkiye'de çoğu insan ama tanıştığım insanlar, onlar nasıl diyim her türlü müzik dinliyorlar. Çoğu rock dinliyor mesela ama başka tarz müzik dinleyenlerle de şey yapıyorlar, çıkıyorlar dışarıya. Ama bizde gerçekten müzike zevki olan insanlar o tarzda insanlara bağlı kalıyorlar, başka türlü müzik dinleyen insanlar oraya giremiyorlar çünkü aynı düşünceler değişik olur, giyinme tarzları değişik olur. Berlin'deki çoğu gençler hepsi black music dinliyorlar, r'n'b hip hop dinliyorlar. Mesela Almanların bir bölümü çok techno dinler. Şey Türkçe müziği dinleyenler de var. Ama benim arkadaş çevrem kim olursa olsun en fazla r'b hip hop dinleniyor. Ben de Türkçe dinlerim ama fazla sevmem pop dinlemem ben daha çok sezen aksuya bağlı olan bir insanım. Ama yine onun sesi müzik tarzı da soula geçiyor, Türk r'n b sine kaçıyor. Ben şimdi insanları müzik tarzına göre ayırmıyorum öyle değil de ama öyle insanlar birbirini öyle buluyor.

M: yani hep belli tarz çalan yerlere takılınca diğer tarz dinleyenlerle zaten biraraya gelemiyorsun.

G: öyle oluyor, istekle aynı oluyor, düşünceler aynı oluyor giyinme tarzlar birbirine benziyor, o yüzden öyle insanlarla daha iyi anlaşılıyor. Mesela techno, Almanya'da techno dinleyen insanlarla karşılaşırsam buradaki insanlar çok tuhaf giyiniyorlar, rockçılar değişik Türk pop dinleyenler de değişik. Benim arkadaşlarım karmakarışık giyiniyorlar, zaten giyimine göre insan seçmek çok saçma birşey ama kafadengi aynı kalıyor müzik tarzlarında onu demek istiyorum.

M: mesela Türkiye'de kendimden ve arkadaşlarımdan örnek vereyim, ortamına göre fasıl müziğinden de zevk alabilirsin ama normalde evinde arabanda pink floyd, placebo dinliyorsundur. Zenci ya da latin müziği çalan yerlere gidip dans etmeyi sevebilirsin. yani farklı türlerin kaliteli örneklerini dinlemekten hoşlanırım mesela ve genelde de Türkiye'de arkadaşlarımda da aynısını görüyorum.

G: evet var burada da var da benim arkadaş çevremde kimileri var sadece Türkçe dinliyorlar ama ya çok değişik birşey. Buradaki insanlar çok tuhaf değil de değişikler. Ya giyinme tarzlarından bile anlıyorsun ne müzik dinliyorlar. Ama Berlin'de artık, eskiden çok black music dinlenilmiyordu, daha çok techno vardı. Klüplerde de çok az

çalardı artık sadece hip hop çalıyor. Müzik kanallarında bile mtv falan var ya çoğunlukla hep hip hop tarzları. Eskiden belirli saatte belirli günde çalarlardı şimdi bütün gün çalıyorlar neredeyse. Dünya çapında bayağı şey oldu.

M: özellikle 2000'den itibaren

G: evet 2000 den denebilir çünkü eskiden hip hopun Türkiye'de ne olduğunu bile bilmiyorlardı. Yani belirli bodrumda mesela çalmıyorlardı. Şimdi her yerde çalıyorlar.

M: burada veliler birliğindeki işin nasıl gidiyor?

G: allaha şükür iyi gidiyor M: nasıl buldun burayı G: ben çok memnunum. Benim amcam Turgut bey, akraba sayılır, benim babam kendisi iş bölgesi aslında bambaşka ama buradaki Almanya'da yaşayan Türklere çok destek verdiği için bu işe girdi. Parasız çalışıyor bu işi sevdiği için ne denir ona M: gönüllü G: evet gönüllü çalışıyor o işe onun sayesinde girdim. M: üniversite olunca bırakacak mısın? G: yok bırakmam devam ederim.

M: kendini burada rahat hissediyor musun?

G: Almanya'da mı? M: evet Almanya'da rahat mısın? G: evet dediğim gibi şu an belki memnunum ama dediğim gibi ilerde burada yaşamak istemem.

M: peki Türkiye'den dönüşlerde nihayet evime dönüyorsunuz tanıdığım bildiğim yer diye seviyor musun, oradayken burayı özleyiyor musun?

G: hayır kesinlikle, hayır o açıdan rahat etmiyorum. Eskiden öyleydi artık öyle değil.

M: ne değişti. G: insan büyüyo değişiyor, uyum sağlamaya çalışıyor. İnsan özlem duyuyor, genç yaşlarda pek özlem duymuyor yani niye evin burada arkadaşların dostların hepsi burada olduğu için gençken öyle farklı bir şey. Ama sonradan insan kendini buluyor yani duyguların öyle değişiyor.

M: yani şimdi kendini Türkiye'ye daha yakın hissediyorsun.

G: hı hı eskiden pek öyle değildi ama değişiyor.

M: ya tamam belki anneanne deden böyle hissedebilir sonuç olarak onların gençlikleri orada geçti, aileleri akrabaları oradaydı ama sen burada doğdun büyüdün, sana yakın olan herkes burada sen niye böyle hissediyorsun?

G: ya bilmiyorum insanına göre değişir ben kedimi orada daha yakın sanki orada birileri beni elinde tutuyor gibi tabii burada da başka ama orada kendini evinde hissediyorsun çünkü ülken.

M: orada mı kendini evinde hissediyorsun

G: ya bilmiyorum orada insan daha bir bağlanıyor, daha sevgi dolu burada öyle bir şey yok. Bilmiyorum burası daha soğuk. Ya ilerde belki düşünüyorum ilerde gerçekten aile kurduğum zaman nerede yaşamak isterim, dünyayı bir gezip göreyim. Belki burada yaşamak istemem belki Türkiye'de de yaşamak istemem.

M: burada farklı olduğunu hissediyor musun?

G: yok farklı olduğumu hiç hissetmiyorum. Yani farklı ne demek oluyor ki Türk olduğum için mi?

M: yani evet Türk olduğun için sana farklı davranıldığını hissediyor musun?

G: yok yok nadir bile diyemiyecem belki çok nadir oluyordur. Ama yok olmuyor.

Bazen yaşlı insanlar onlar salak oldukları için geri kafalı oldukları için, bazen yürürken çarparak yanından geçiyorlar. Ya aslında farklılık artık yok eskiden daha kötüydü. Ama artık öyle düşünen Almanlar, Almanlar değil Almanlar öyle değil Nazi Almanları diyeyim onlar azaldı Berlin ortasından dışarıya kaçıyorlar kenarlarda yaşıyorlar daha doğrusu. O yüzden farklılık göstermiyorlar.

M: mesela polis şüpheli görüp durup dururken yolda durdurdu diye anlatanlar oluyor.

G: oluyordur mutlaka bana hiç olmadı. Farklılık aslında hiç yaşanmıyor Berlin'de belki başka şehirlerde olabilir. Tam tersi aslında buradaki Almanlar güler yüzlü davranıyorlar çoğunlukla. Yabancı tuhaf hareket eden tuhaf konuşan kendini ah ben memnunum

yabancı olduğum için, ya kendini entegrasyon ne deniyor M: uyum G: uyuma mecbursun burada yoksa dışlanıyorsun. Sadece şimdi ben ne bileyim, hintli olduğun için mecbur değilsin hint yemeği yemeğe sadece hintçe konuşmaya, mecbursun Alman dilini öğrenmeye. O yönden uyum sağlamak mecbursun. O da kalpten gelmesi lazım bence yoksa kalpten gelmezse, neden geldin ki buraya başka ülkeye git o yüzden Almanlar çok gerçekten hak veriyorum mecbursun uyum sağlamaya.

M: e tabii ki yaşadığın topluma uyacaksın, dilini bilmeden kurallarına uymadan olmaz ki. G: mesela oluyor, bazı ailelerde anne baba Almanca bilmiyor, çocuklarını okula yolluyorlar, Almancaları bozuk çünkü neden okula uyum sağlayıp da. Çoğu mesela kapalı ailelerde oluyor, akşam Almanca derslerine gidiyorlar, çaba gösteriyorlar, saygı gösteriyorlar saygı duymak lazım yani saygılarını da alıyorlardır kesin. Ama öğrenmek istemeyenler var onlar da uyum sağlayamıyor. Bir de sorun şeyde de var, yaşlandığın zaman da biraz zor öğreniyorsun ama yine de insan çabalayıp da bir cümle söylemek için, karşındakine anlatacak kadar söylüyor ya o bile uyum sağlamak oluyor. Mesela anneannem Almancası süper değil ama şakır şukur birşeyler söylüyor, çözüyor, anlıyorlar gülüyorlar tatlı buluyorlar çünkü. Kimileri mesela hemen der kızım söyle demek istediğimi anlatsana ama öyle değil kimileri kendi konuşmak halbu ki gerçekten güzel dili beceremeyen birileri.

M: genel olarak baksan, arkadaşlarından duyduklarında, çevrenden gördüklerinden bir ayrımcılık var diyebilir misin?

G: genel... ayırım ayrımcılık şimdi gerçekten ben böyle birşey arkadaşlarımı düşünsem şimdi. Onları da öyle aslında hiç olmuyor. Çünkü kendim yaşadığım gezdiğim çevreye de bağlı o yüzden ben görmüyorum. Ya bazen oluyor ara sıra da ya ne bileyim ama bunu hemen yabancılara karşı bir hareket olduğunu söyleyemezsin ki.

M: ya tabii kişiden kişiye değişir belki kötü günündedir o yüzden ters davranabilir.

G: tabii ki mesela bazen otobüs şöförleri görüyorlar uzaktan koşanlar oluyor otobüse yetişmek için pırt diye burnunun önünde kapatıyorlar kapıyı. Bazen oluyor gerçekten oluyor bu normal. Ama bir yandan düşünmek lazım bu otobüs şöfürü dakkasına göre yani hızlanması lazım ki öbür durağa kadar zamanında olması yani anlatabildim mi. Bazen oluyor karşısında koşan kişi yabancı oluyor burnuna kapatıyor tamam şoför de Almansa hemen deniyor bunun yabancılara karşı bir şeyi var yoksa kapıyı kapatmazdı. M: ya ama kapıya kadar gelen birinin de otobüse binmesi saniyelik bir iş bile değil, yani kapının önüne gelmesine kadar beklemişsin görmüşsün adam koşmuş o kadar yetişmek için o adamın otobüse bir adım atmasıyla çok fazla zaman kaybetmezsin yani biraz kasıt yok mudur o harekette?

G: evet aslında öyle bazıları gerçekten bekliyor bazıları belki görmemiş de olabilir allah bilir ama baze işte yabancılar hemen alınıyor. Bir Alman böyle birşey yaptığı zaman hemen yabancılara karşı bir şeyi var ne bileyim. Ama bazen Alman bile koşsa Alman şoför yine de kapatıyor onların da burnunun dibinde kapatıyorlar. Yani insandan insana geçiyor, aklından ne geçiyor bilemezsin ki. Ben şimdiye kadar kötü birşey görmedim bana karşı. Giyinme tarım farklı olduğu için mi Almancam da gerçekten güzel yani ben kendimi yetiştirmeye çalışan bir insanım belki o yüzden bana saygı gösteriyorlar. Saçlarımı gördüğü zaman karayım yani kahverengi saçlarım var esmer tipim o yüzden yabancı olarak belki beni o ara ne bileyim yabancı olarak görüyorlar beni ama kötü davranmıyorlar iyi davranıyorlar ya da ben öyle birşey hissetmedim. Sadece yaşlı erkekler dede tipleriyle kötü şey yaptım. Yaa ama gerçekten 60 70 yaşlarındakiler 50 değil de 60 yaşlarıdaki emekli salak adamlar var Alman resmen itiyorlar yani aşırı birşey.

M: e tabii bir bakıma Nazi Almanyasını görmüşler

G: yani tabii Nazi tipler ya bilmiyorum yabancılara karşı mı birtakım düşünceleri var yoksa...

M: Türkiye'ye yerleşmeyi orada yaşamayı düşünüyorsun?

G: Türkiye'ye dönmeyi şu an ya aslında bilmiyorum aslında param iyiye yaşamım da iyi gider ama her yerde öyle. Ama şu an düşünmüyorum belki ileride ama şu an hiç.

M: anneler ne düşünüyor?

G: anneler dönmek istiyorlar babam hele çok. Bizi bekliyorlar işte.

M: şimdi biraz Türkiye ve Almanya'dan konuşalım, gördüğün duyduğun kadarıyla Türkiye'de insanların en büyük sorunu ne?

G: Türkiye'dekiler mi en büyük sorun... valla... yani problem işsizlik nasıl bilmiyorum orada. Sağlık açısından da pek yani aslında Türkiye biraz daha gelişmesi lazım bence, hastane olsun, doktorlar olsun her yönde yetişmesi lazım. Bu para maddi durumu iyi olan insanı sağlık açısından daha şansları oluyor, daha iyi doktorlara düşüyorlar. Yani doktor şey paralı oluyor çoğunlukla galiba, özel hastaneye gönderiyor maddi durumu iyi olmayan insanlar zorluk çekiyor, paralar yetişmiyor. Yani ne bileyim ilaç mı almaya doktora mı gitmeye ne çok kötü birşey bence. Sağlık sağlıktır maddi durumu iyi olan olsun kötü olan olsun sağlık yani. Burada mesela parasız çalışan doktorlar bile var. Sokakta yaşayan insanlara bile bakan doktorlar var bence Türkiye'de böyle şeyler çok eksik. Eğitim olarak da bilmiyorum yani eğitime birşey diyemem bilgim yok. M: peki bölge olarak baktığında mesela ailenin memleketi hakkında ne dersin? G: çok fakirlik var üretim çok ucuz olduğu için fazla para girişi olmuyor, kazandıkları çok az ama sonuç olarak yetiyor. Ama hayat zor öyle diyeyim.

M: Almanya için ne dersin? G: Almanya içinde de aslında Türkiyeyle karşılaştırdığım zaman arada çok büyük bir fark var. Çünkü maddi durumu iyi olmayanlar devletten para alıyorlar bu artık zaten teste alınıyor bu kişi, neyi var maddi durumu akrabalar falan herşey teste alınan birşey oldu eskiden pırt diye para alınıyordu devletten şimdi kontrol ediyorlar. Yine de büyük fayda oluyor çoğuna. O yönden iyi mesela bir hamile kadına bile bir ay boyunca işten çıktığı zaman yetiştirme ne deniyor, çocuk doğurdun ilk sene işine gitmiyorsun ama parayı alıyorsun. Devletten de parayı alıyorsun çocuk parayı da alıyorsun.

M: peki sorun olarak ne var?

G: sorun ilk başta cumhurbaşkanı ilk başta hiçbirşeyi henüz george bush gibi birşey, sözler tutuldu hiçbirşey gerçekleştirilmedi. Zaten salak insanlar hep ee en yükseğe çıkar. Almanya'daki en büyük sorun belki yabancılardır uyum sağlamak bence entegrasyon diyoruz. En büyük sorun da aslında işsizlik başka büyük bir sorun da görmüyorum.

M: diyelim ki bir Alman 20 yaşından sonra Türkiye'ye yerleşse orada yaşamaya başlasa neler olması lazım ki sen ona a tamam o da Türkiyeli olmuş dersin?

G: yabancı mı yani Türk olmayan... diyelim bir yabancı Türk olmayan birisi Türkçe konuşmayı öğrenen müslümanlığın ya Türkiye'de hristiyan da yaşıyor ya ama çoğunluk müslüman sayılır yani müslüman bir ülke. Yani dilini dinini öğrenen bir insan

M: kabul etmese de olur dinini?

G: gerek yok kendisi şimdi hristiyan ya da yahudi olduğu için müslümanlığa geçmek Türk olmak değil ki. Ama dil dini öğrenen saygı gösteren tolerans? Tabii ki kültürü öğrenen insan bence Türk toplumuna saygı gösteren ilgi gösteren bir insandır. Yani diyebilirim aslında belki uyduruk isim veriliyor ya M: takma isim

G: Türkçe takma isim de olduğu an benim için Türk sayılır.

M: yani nerede doğduğu annesi babasının nereli olduğu çok farketmiyor

G: evet benim için çok farketmiyor yani.

M: Almanlarla Türkler ne derece farklı, en büyük farklılık nerede çıkıyor?

G: bence ilk önce dinden fark görüyorsun, kültürden de sonunda belki din olarak aynı dine benzeyen birşey. Sonunda yahudilik mülümanlık hristiyanlık bir dinden oluşan üçe ayrılan bir din. Ama ee aradaki farklar işte bizim mesela oruç tutmamız dinde olan şeyler. Kültür farklılığı. Dış görünüm denilmez, sonuçta Türkiye’de de kırmızı sarışın doğan mavi gözlü sarışın doğan insanlar da var, dış görünüm olarak denilmez ayrılmaz Almanlar Türklere.

M: insan arkadaş ilişkileri de farklı diyorlar G: evet öyle Almanlar çoğu hepsi değil aslında, aile yaşamı bambaşka birşey. Onlar çok bağlı değiller bazen anne bile demiyorlar ismini söylüyorlar anne babanın. Yine de bence bu son yıllarda bizim Almanlar Türklere gördükleri için onlar da değiştiler. Alman eskiden olan Alman tipleri yok pek, Almanlar da uyum sağlıyorlar Türklere karşı, onlar gibi olmak istiyorlar, böyle insanlar çok var. Onlar da değişiyor evolution, değişiyor insan. İnsan sevgisini öğreniyorlar, anne baba sevgisi yani bambaşka görüyorlar taklit ediyorlar denilmez ama sevgiyi öyle buluyorlar, görüyorlar. Onlar öğrendikleri bambaşka birşeydi çünkü aslında onlar soğukluğu öğrendiler. Anne babaya sen çok sarılmazsın öpücük möpücük bilmezsin eskiden Almanlar öyleydi. Şimdi sokakta Almanlar bile yanaktan öpüşüp selam verir. Eskiden el vermek bile yoktu ama bunlar görüyorlar yavaş yavaş değişiyorlar. Çoğu Almanlar mesela Türkçe anlayanlar bile çok var, sen zannediyorsun ki onlar anlamıyor ama çok anlayanlar var. Bunlar ama Türk toplumuna saygı gösteren insanlardır veyahut da yabancılara karşı.

M: 10 sene sonra nasıl bir hayatın olacak?

G: allah kısmey ederse belki üniversitemle bitmiş olurum işe geçmiş birisi olurum belki aile de kurmuş olurum. İsterim ki 34 yaşında evlenmek isterim ki birisini bulmuş evlenmiş birkaç tane çocuk doğurmuş olurum. Ama en önemlisi hayattan memnun kalmak memnun hissetmedikçe rahat hissedemem rahatımı da bulamam.

M: vatandaşlıktan konuşalım biraz da. Alman vatandaşı olma şartlarını biliyor musun?

G: şu an yeni kanun çıktıysa bilmiyorum. Ama artık galiba burada doğan yabancılar otomatikman Alman vatandaşlığına geçiyorlar. Ben 18 yaşımdan beri Alman vatandaşlığına geçtim ben 18 yaşımdan beri Alman vatandaşıyım. Ve herşey gerçekten daha da kolaylaşıyor. M: mesela ne gibi?

G: yaa pasaportun da oluyor, yanında...

M: çifte vatandaşlığın mı var?

G: çifte vatandaşlık evet Türkiye’de Türküm burada Almanım ama taşıma şey olarak kağıt yani pasaport kocaman kitap taşıyorsun. Bir yere kayıt yaptırdığın zaman hemen bitiyor, pırt diye bir iş. Türk pasaportun olduğu zaman uzun sürüyor yani yok polisten kağıdın olması lazım, başka kağıtlar görmek istiyorlar, evin adresi nerede olduğunu görmek istiyorlar. Alman vatandaşlığında hepsi üstünde yazılı.

M: peki Türk vatandaşlığından vazgeçmenin bir dezavantajı var mı?

G: olabilir tabii ki Türkiye’ye gittiğin zaman Türk vatani olmuyorum o kötü birşey. İlerde Türkiye’ye dönmek istediğim zaman yeniden başvurmam lazım o kötü birşey.

M: peki sen bir süre sonra karar vericek misin hangisinde kalmak sitediğini?

G: benim ki böyle kalıcak.

M: peki genel olarak böyle bir zorunluluk hakkında neler düşünüyorsun, önemli bir caydırıcı etken olabilir mi?

G: buradaki yaşayan Türk toplumunda bence gerekli olabilir yani Alman vatandaşlığı ama herkes kendileri bilmeleri lazım.

M: E peki şu da olmaz mı, Türk vatandaşlığını kaybetmemek için Alman vatandaşı olmak istemeyenler...

G: var mesela babam öyle düşünüyor. Ama benim çevremden arkadaşlarımdan öyle düşünen yok. Biz belki daha ileriye görmediğimiz için, babam benden önceki

generasyondakiler Türkiye’de doğup büyümüş insanlar biz burada doğup büyüdük biz yaşamadık o zamanı o yönden bizim için zorluk...

M: bir de Avrupa Birliği vatandaşlığı var... G: Avrupa Birliği..?

M: sen şimdi Alman vatandaşısın ya aynı zamanda ab nin de vatandaşısın

G: ya evet anlayabildiğim şey Avrupa Birliğine üye ülkeler hem o ülkeden vatani oluyor hem de Avrupa ne deniyor... M. Avrupa Birliği

G: evet onun vatani oluyor. Gezebiliyorsun vize sorunu yok.

M: yani sadece gezmek değil, üç ay içinde iş bulursan hiçbir izne belgeye gerek olmadan kalabiliyorsun, orada yaşayabiliyorsun. Yerel seçimlere Avrupa parlamentosu seçimlerine katılabiliyorsun, ayrıca kaldığın ülkenin pasaportuna ya da bir belgesine gerek yok ab üyesiye senin mevcut Alman pasaportun yeter.

G: öyle mi bilmiyordum.

M: mesela ispanyaya yerleşip çalışma hakkın var. Düşünür müsün?

G: güzel birşey, yok hiç düşünmedim öyle birşey. Denerim belki yapar mıyım bilmiyorum daha.

M: peki önemli mi böyle birşey, yoksa senin için olmasa da olur mu?

G: valla ne desem o konuda ne desem şimdi... olmasa da olur yani, bir ülkeden öbür ülkeye gitmekle biliyorsan nereye gideceğini başvurursun önceden information? ... onları alıp ha ab nolucak yani. Aslında çok da gerekli birşey değil.

M: peki son konumuza gelelim. Vatandaş olduğuna göre siyasal hakların neler?

G: oy kullanıyorum..

M: seçme seçilme, peki bunlardan faydalanabiliyor musun?

G: faydayı pek görmüyorum ama her oy sayılıyor o yönden heralde fayda görülüyordur heralde.

M: seçimlere katılıyorsun.

G: seçimlere hep katılıyorum.

M: peki sence farkediyor mu önemli mi?

G: faydasını görmüyoruz pek ama iyi oluyor NPD yani Naziler partei 1 oy alıyor o yönden her oyun faydası oluyor onları aşağıda tutmamız lazım. Ama herkes gitmiyor

M: vatandaş olduğu halde...

G: evet vatandaş olduğu halde herkes gitmiyor gitmeleri lazım.

M. Türkiye’den haberleri takip ediyor musun?

G: haberleri mi hergün değil ama arasıra bazen birşeyler duyduğum zaman ya da babamdan duyuyorum tesadüfen ben bakıyorum haberlere öyle alıyorum haberleri.

M: en son neler oluyor?

G: hortum Antalya’daki hortum, onları duydum onları gördüm.

M: peki neler konuşuluyor, politikada mesela, Erdoğan falan neler anlatıyor?

G: şu anda mı?

M: yok yani genel olarak geçen hafta geçen ay...

G: açıkçası ben televizyon pek bakmıyorum.

M: Türkiye AB’ye ye girsin mi?

G: girmesin.

M: niye bu kadar kesin?

G: çünkü Türkiye girse Türkiye ilk müslüman bir ülkedir girerse bütün hristiyanlar arasında biz kalıcaz bir müslüman. Hristiyanlar da son zamanlarda gördüğün gibi amerika ile ırağı gördüğün gibi müslümanları ezmeye çalışıyorlar. Ab ye Türkiye girdikleri zaman da herşey elimizden alınacak. Ne bileyim Atatürkün yaptığı herşey kaybolacak benim açımdan benim gözümde herşey kaybolacak. Bu sefer dha fazla, kiliseler çok var belki ama herşey bambaşka olacak Türkiye komple değılecek. Bir yandan belki şey olarak iyi gelir ekonomik mi deniyor o yönden belki daha iyi olur.

Faydasını alırlar ama eksiler var artılar var yani. O konuda ben yine de karşı çıkıyorum inşallah da girmezler. Türkiye kaybolur bence ab ye girdiği zaman Türkiye'den hiçbirşey kalmaz onun için inşallah girmezler.

M:Almanya'nın politikalarını takip ediyor musun, ne haberler oluyor genelde neler konuşuyor insanlar?

G: valla en son.. dün baktım da aklıma gelmiyor şu an. Ya ben politika şeylerine bağlı her zaman birşeyler değişiyor.

M: mesela vergiler değişecekmiş

G: yaa evet çok saçma birşey. Dünya batıyor. Faydasını hiçkimse görmüyor ki zaten televizyon seyredenler duyuyor ama faydasını kimse görmüyor gerçekten. Şimdi o yönden şey yükselecek ya oradan herkes biraz korkuyorlar da ben de öyle ama onu yapacağına daha önemli şeyler var.

M: Almanlar Türkiyenin AB'ye girmesini istiyor mu?

G: Almanlar mı medyada istemiyorlar. Medyadan aldığım haber istemiyorlar, bizim gibi insanlardan ne düşünürler bilmiyorum. Ben istemiyorum babam da istemez bu kadar.

M: peki Almanya'da politikada Türkler sadece Türkler değil bütün yabancılar yeteri kadar temsil ediliyor mu?

G: ne gibi?

M: buradaki yabancılar siyasete katılıyorlar mı, seslerini duyurabiliyorlar mı parlamentoda falan?

G: zor bir soru yani bilmiyorum.

M: yaa mesela Berlin meclisine 8 Türk seçilmiş yeterli mi?

G: aslında yeterli değil heralde. Ya şimdi ben Amerika'daki parlamentodaki insanları gerçekten yabancı olduklarını yani isimden yani. Gerçi onlar kendilerini amerikalı sayıyorlar ama bence değiller, şimdi o parlamentoda Almanyadaki şeyle karşılaştırırsan Almanya'daki parlamentoda çalışan yabancılar bence az çoğalabilirler. Zencileri saysan amerikada parlamentoda çok var onlar benim gözümde amerikalı değiller.

M: peki neden böyle, insanlar mı uğraşmıyor yoksa fırsat mı verilmiyor?

G: iki şey bence. Bence Alman da istemez kendisinden daha büyük daha güçlü kendisini yetiştirmiş bir yabancı komplekse girer belki bilmiyorum. Öyle düşünüyorum ama.

M: insanlar neye göre oy veriyorlar, partileri seçerken ne düşünüyorlar? G: oy verirken mi? M: evet.

G: bence sosyalciler çoğunda yeşillere ya da sosyal parteilara verir.

M: yani adam milliyetçiye ona göre mi oyunu kullanır yoksa partilerin yapacağı işlere göre mi?

G: partilerin yapacağı işler bence çünkü sonunda onlar reklam yapıyor. Niçin reklam yapıyorlar oy almak için.

M: Peki bir Alman sağcısı SPD ye oy verir mi sırf yapacağı işler için.

G: vermez hayatta vermez ama onda ideoloji olunca. Ama öyle olmayanlar benim gibi düşünüp en önemli en fazla gerçekten fayda edicekler mi etmiyecekler mi onu düşünerek oy verirler.

M: sen nasıl karar veriyorsun?

G: ben bir yandan babamın düşüncelerini nasıl deniyor hak görüyorum düşüncelerimiz aynı olduğu için en iyisi neyse ona veriyorum oyumu.

M: bitti bu kadardı teşekkürler.

Hilal

M: merhaba nasılsın?

H: iyiyim sağol. Sen nasılsın

M: ben de iyiyim. Ne yapıyorsun?

H: masterımı yapıyorum ilaç ve kimya üzerine. İnşallah, nasip olursa tezimi taylandda yapıcım.

M: annenler nasıl?

H: onlar da iyiler işte. Annem işte yunanistanlı, babam Türk burada tanıştılar, evlendiler. Babam kendisi kuaför annem işçi işte öyle beraber çalışıyorlar. Eskiden daya iyiydi daha güzeldi yani iş şartları, markın değeri yüksekti. Şimdi euro geldi herşey çöktü. Ama yani buna rağmen çok şükür evde aşımız pişiyor.

M: ailenle beraber mi yaşıyorsun?

H: evet ailemle yaşıyorum.

M: evlilik ayrı ya da aileden ayrı yaşama planları var mı?

H: hayır yok.

M:Türkiye’de akrabalarından kimler var?

H: burada sadece iki tane amcam var bir de batılarda köylülerimiz, köylülerimiz dediğim uzak akrabalarımız. Köyümüz küçük yer olduğu için genellikle herkes herkesi akrabalar. Yani onlar var yoksa hepsi yani Türkiye’de, halalarım, amcam kuzenlerim yani uzak akrabalar.

M: onlar nerede?

H: nasıl diyeyim, Eskişehir, Kayseri, Düzce oralarda var.

M: sen gidiyor musun oralara sık sık?

H: tabii hersene iki senede bir gitmeye çalışıyorum.

M: her gittiğinde buraları hep geziyor musun?

H: e mecburuz bir yerde mecburuz yani. Çünkü gitmezsek ayıp oluyor. Hiç değilse uğramak gerekiyor. Çünkü üzüyorlar geldiğimizi öğrenince niye bize gelmediniz diye. İstanbula gidiyoruz ilkönce, İstanbul’da evimiz var, birkaç gün orada kalıyoruz sonra köye doğru gidiyoruz. Köye giderkene hem eskişehir hem düzce, kayseriye giderken ankaradan geçiyoruz yani köye gitmeden kayseriye muhakkak buralardan geçiyoruz.

M: peki annenin memleketine yunanistan’a da bu kadar sık uğrar mısın?

H: e yok, oraya 16 sene önce gittim, daha doğrusu dedemin vefatından sonra bir daha gitmedim. Hiç nasip olmadı, üniversiteye başladıktan sonra hiç uğramadım. Annem genellikle aralık ayında zeytin toplamaya gidiyor işte o aylarda da benim sınavlarım başlıyor yani gidemiyorum. Geçen sene niyetliydim, olmadı, bu sene yine bir niyetim var inşallah giderim ama yani... şöyle diyeyim yazın çok sıcak olur kışın çok soğuk olur yani Cret adasında eraklion tarafında. Annemin kardeşleri, annemin bütün akrabaları orada. Yunanistana gittiğimde öyle bir sorun yok, bütün akrabalar hemen toplanıyor adada Türkiye’deki gibi değil.

M: nasıl anlaşıyorsun Girit’teki akrabalarınıza, Yunanca biliyor musun?

H: unuttum ama oraya gidince teyzemle falan biraz hatırlıyorum, kuzenlerim Yunanca ... aman yani İngilizce biliyorlar, İngilizce anlaşıyoruz onlarla. Kuzenim gelmişti Almanya’ya bizimle kalmaya Almanca öğrenmek için, burada Türkçe öğrendi Almandayı pek öğrenemedi ama. İnşaatlarda çalışıyordu, burada da inşaatlarda hep Türkler var doğudan gelenler, onların arasında Türkçeyi öğrenip gitti. Onunla da işte Türkçe...

M: yani bayağı bayağı öğrendi

H: evet öğrendi güzel yani çok güzel konuşuyor. O da işte abime Yunanca öğretti beraber gezdikleri için.

M: evde üç dil var sizde genelde nece konuşuyorsunuz?

H: ben abimle genellikle Almanca ama annemle babamla beraberke Türkçe. Ama işte daha çok abimle Almanca daha kolayımıza geliyor ama annemle babamla Almanca konuşurken bir kelime diyoruz anlamıyorlar diyolar Türkçesini söyle.

M: o zaman annenin Türkçesi Almancasından daha iyi?

H: ya aslında hemen hemen aynı. Alıncayı öğrendi biraz sonra evlendikten sonra yani evliliğin içinde Türkçeyi öğrendi. Şimdi bir Türk annemi bilmeyen hemen anlayamaz çünkü aksantı var bazı kelimeleri diyemiyor. Ama biz anlıyoruz ne demek istediğini... işte bayramdan bayrama kuzenlerimi e mailleri olmadığı için genellikle telefon bir de zaten seneden seneye ya da iki senede bir gittiğimiz için mutlaka gerek yok aslında.

M: annen baban buraya nasıl geldiklerini, ilk geldiklerinde neler yaşadıklarını anlatıyorlar mı? H: anlatıyorlar aslında biz sorduğumuz zaman. Annemle babamın buraya geliş nedenleri aslında çok farklıydı, annem buraya çalışmaya geldi. Dedemle beraber gelmişlerdi buraya, sonra dedem gitti annem burada kaldı. Eskiden bu yabancılar üç dört beş arkadaş bir evde kalırlardı yani bir evi payederlerdi daha doğrusu bir odayı diyeyim artık. Öyle anlatırlar yani buraya ilk gelenler. Beş altı kişi bir evi payederdi, ev de dediğim eski evler, onların odaları büyük oluyor, bir oda ya da iki oda oldummuydu. Sadece sorun tuvaletler eskiden dışarda olurdu burada. Çok güzel anlatırlar mesela bir binada dört beş Türk otururdu her evde beş altı kişi bir arada tuvalette kuyruklar olurmuş anlatırlardı eskide. Artık çok şükür artık dışarda olan tuvaletleri kaldırdılar yani.

M: ne zamana kadar bu böyleydi?

H: 70'lerde 80'lerde vardı bu dışardaki tuvaletler. İlk gelen Türkler zaten weddin shöenberg tarafına yerleşmişler Almanlar öbür semtlere göç ettiler. 90-93' te amcamın evinde vardı daha sonra ev yeniden yapıldı. Almanya'da Berlin'de diyeyim bir daha hiç duymadım. Eski binalarda soba vardı, halen var ama çok az çok ender. Genelde talebeler gençler onları kullanıyorlar.

M: baban nasıl gelmiş buraya, kaç senesinde geldi?

H: babam şimdi annemden daha sonra geldi, annemden bir beş sene sonra geldi hatırladığım kadarıyla. Babamın asıl mesleği berber yani berberlik öğrendi dedem onu 6 yaşından beri berber yanına çırak vermiş. Sonra babam o zamanlar köyde normalmiş. Sonra biraz büyüdükten sonra ankaraya kaçmış 9 yaşında. Kaçtım diyor, köyde hiçbirşey yok diye. Babam anlatıyor bunlar dört kardeş iki kız kardeş en büyükleri halam ondan sonra en büyük abiyi dışarda okuttular, dışarda dediğim kayseride öbürlerinin hiçbirini okuyamadı, çoğu ilkokul terk...bütün kazanç hepsi en büyük abiyeye gitti. Biz üç erkek kardeş bir kağıdı pay ederdik derdi. Ya da dedem bir kalem alırdı üçe bölerlerdi. Babam öyle anlatıyor yoktu yani hiçbirşey yoktu, tarlalar da vardı ama yetmiyordu. Babamın çok öyle hikayeleri vardı, mesela ilkokula bir çuval patatesle yazılmış, para yoktu para yerine okula bir çuval patates verdik diyor. Ya da kışın okula her öğrenci bir odun götürcekti, babam anlatıyordu, şimdiki evden odun götürdüğüm zaman annem evde dövüyordu, götürmediğim zaman odunu öğretmen beni dövüyordu. Yani öyle çok ilginç hikayeleri var o yüzden üçüncü okuldan sonra okulu terketti ankaraya gitti ailesinden habersiz. Diyor zaten köyde durduğum zaman hiçbirşeyimiz yok zaten. Anlatıyor rahmetli babaannemin yirmi tane çocuğu vardı sadece yedisi yaşadı yani. Yirmi tane çocuk dünyaya getirmiş yani. Ama o zamanlar çocuklar ilk yıllarında ölüyorlarmış, o zamanlar öyleymiş anlatıyorlar bilmiyorum artık. Köyü terketti orada da bayağı bir maceralar yaşadı. Bir İstanbula gitti heralde askerlikten sonra. İstanbul'da berberliğini berberlik diplomasını orada aldı. Ondan sonra imtihanlara girdi diploma için, İstanbul'da kuaförlük yeni çıkmış ondan önce yok Türkiye'de. Askerlikten sonra bakırköyde dükkan açtı kendine yani durumu iyiydi. M: sonra nereden aklına esti Almanyaya gelmek? H: Almanyaya yengemi getirdi. Amcam

buradaydı zaten, köyden yengemle evliydi. Amcam yengemi getirmek istedi ama yengem de tabii köyden uçağı bilmiyor Almanyayı yeri yurdu bilmiyor babama rica etmiş yengeni buraya getir diye. Babam da tamam demiş bir de gelirken kurutma fön yani haube yokmuş o zamanlar ya da varmış da çok pahalıydı. Babam da demişki Almanyaya gelirim bir iki sene çalışıp haube alıp Türkiye'ye öyle dönerim. Yani aslında bir haube için geldi kimisi bir ev için kimisi arsa için ne bileyim buraya geldi bir haube için geldi ve kaldı. Diyorum Türkiye'ye gideceğin zaman bi tane haube alıp öyle gideceksin oraya. Yani Türkiye'ye temelli dönüş yaptığında onu almadan gitme. Sonra geldi burada evlendi çocuklar oldu sonra dedi çocuklar ilkokula başlamadan gidicem, bitirsin öyle gideyim diye diye burada kaldılar.

M: anneninki nasıl olmuş?

H: annem ilk elektrik fabrikasına girdi. Annem elektrik fabrikasında çalıştı, çikolata fabrikasında yani hi. Böyle kendi iş yeri yoktu. Babamla evlendikten sonra da çalıştı sadece biz küçükkene de hatta annem çalıştı. Biz küçükken çok güzel hatırlıyorum biz anaokuluna giderdik o zaman, annem sabah üçte işe gider yani dörtte işbaşı yapacaktı üçte evden giderdi bir saat bir yolu vardı. Babam salona giderdi biz abimle evde yalnız kalırdık. Annem gitmeden önce bize ayrı ayrı kahvaltı hazırlardı öyle giderdi. Annem ne zaman gitti babam ne zaman gitti yani onu bile bilemezdik. Biz abimle kalkı yemeğimizi yedik annem gelene kadar oyalanırdık, hatırlamıyorum ama öğleden sonra annem eve gelirdi ev işlerini yapardı, babam akşam altıdan sonra gelirdi, o geldiğinde yemek hazır olurdu yani yemeğimizi yedik.

M: yani daha okul 4- 5 yaşlarında belki daha da küçükken evde yalnız kalıyorsun, sabah kalkıyorsun ne annen var yanında ne baban, o yaşlarda oldukça zor olmalı. Annen öbür taraftan, sabahın 3'ünde bir saat yol gidiyor çalışmak için, gece ikide kalkıyor eve dönünce de tabii mesaisi devam ediyor ev işi yemek...

H: Öyleydi aslında bakıyorum da hayatımız zordu ama biz çocukken buna alışıkta. Tanıdığımız yani başka birşey bilmiyorduk yani. Ben öyle doğmuşum benim için normal birşeydi bir çocuğu evin içinde bırakıyorsun anne baba dışarda. Ama bizde yani hiç böyle ağlamazdık üzülmezdik çünkü biliyorduk yani annemizin geleceği saati biliyorduk babamızın geleceği saati biliyorduk. Ama o saat geçince merak ediyorduk tabii. Bir de abim ben küçüktüm abim vardı sorumluluk abimin elindeydi, büyükler küçüklere bakardı sorumluluk öyleydi o zamanlar. Biz ilkokula kadar ilkokuldan sonra babam istemedi yani tamamıyla istemedi. Biz küçükken annemin işi bıraktığı da olmuştu yani iş kazası geçirmişti iki kere pardon üç kere. Biricisi yani iş kazası değil evde çalışırken yere düşüp ayağını kırmıştı ondan sonra bayağı kemiği kırıldı demir koydular birkaç ay hastanede kaldı. Ondan sonra annem iyileşti çalışmak istedi ondan sonra kışın yere düştü kolu kırıldı işyerine giderkene bir kere daha öyle düştü kolunu kırdı iş yerine giderkene yani öyle zaten en geç ilkokuldan sonra bir daha çalışmak istemedi babam istemedi daha doğrusu. Ama Almanya'da her çocukta o normaldir, anahtarlı çocuklar derler böyle Alman çocuklarına, ana okuluna giderdin böyle bir anahtar takarlardı sana çünkü anne ve baba çalışırdı. Çocuk da gelirdi anahtarıyla eve girirdi. Her çocuk öyleydi. Yalnız cumartesileri dedin miydi, birilerini ziyarete giderdin herkes çok güze hatırlıyorum sabahın ikisine üçüne kadar oturup sohbet ederdin çünkü ertesi günü Pazar yani işe gitmiyorsun. Çok güzeldi babam ilk defa kamera almıştı herkesde yoktu öyle birşey geldiği zaman kameraya çekiyorsun bütün aileyi, pikniğe gidiyordun Pazar günleri kameraya çekiceksin. O zaman hasretlik vardı, daha farklıydı herşey.

M: şimdi yetişenler daha mı şanslı?

H: o zamanlar da daha şanslıydık, yani o zamanlar daha imkanlarımız daha büyüktü.

Ama birçok Türkler bunları değerlendirmediler yani şöyle değerlendirmediler mesela o

zamanlar ev alabilirdin. Bir de şöyle diyeyim çocuğun okuma yani gymnasiuma gitme şeyapma falan yani anneler diyorlardı çocuk mesleğini yapsın fabrikaya girsin çalışsın. Ama abitur yap üniversiteye gitsin. Yani şöyle diyorlardı nasıl olsa Türkiye'ye gidecek evlenicek, ev alınırkene. Babam çok ev almak istemiş amcalarım hep karşı çıkmış, ne yapacaksın zaten Türkiye'ye dönüş yapacaksın. Veyahutta kendi şirketini açmak hemen diyorlardı Almanlaşacak mısın, gavurlaşacak mısın. O zamanlar bu standart bir kelimeymiş. Yani öyle şimdi çoğuları diyor, keşke ev alsaydık şunu yapsaydık. O zamanlar ev almak çok ucuzmuş, çok kolaydı birçok imkanları değerlendiremedik maalesef geçici diye ama şimdi birçokları acısını çekiyoruz maalesef. Özellikle çok yeni nesil yani demek istediğim nedense Almancayı iyi öğrendik, bizden sonraki nesillere baktığın zaman ne doğru dürüst Almancayı biliyorlar ne Türkçeyi biliyorlar.

M: evet o garip mesela Türkçeleri tam iyi olmasa bile Almancalarının çok iyi olmasını beklerim ben, yani bir önceki nesile göre dil konusunda daha geride olmaları aslında tuhaf.

H: e onu aslında ben de bilemiyorum. Yani benim zamanımda şöyle deniyordu, ikinci nesil daha bir sorun yaşıyor ama üçüncü nesil daha iyi olacak diye üçüncü böyle oldu. Şöyledir belki, benim zamanımda mesela Türk kanalı yoktu, ben Alman kanallarına bakıyordum ama ailemle evde Türkçe konuşuyordum. Bir de okula gittiğim zaman benim sınıfımda pekçok Türk yoktu yabancı vardı Türk kızlar yoktu oğlanlar vardı. Ama oğlanlarla pek konuşmadığım için Almancayı mutlaka biliyordun öğreniyordun. Babamın kuaför dükkanında müşteriler genellikle Almandı babama yardım ederken onlarla konuşuyordum. Almancayı aslında ilk ananokulunda öğrendim diyebilirim. Babam üstümüzde durdu Almanca öğrenmek için, gymnasiuma gidin ondan sonra da illa üniversiteye gidin diye. Yani ben okuyamadım yani ilkokulumu bitiremedim eziyetini çektim. Burada imkanlarınız var üniversiteye gidin benim gibi işçi olmayın üniversiteye gidin. Çok üstümüzde durdu. İlkokulda disiplinli bir hocamız vardı, katıydı, bana sürekli düyordu şunu bilmiyorsun bunu bilmiyorsun ben de eve gidip öğrenmeye çalışıyordum. Ama evde ne annem ne babam bize yardım edebiliyordu abimle beraber okumaya çalışıyorduk birbirimize yardımcı olup. Yani zorluklarla öğrendik, yeni nesil o zorlukları yaşamadığı için onun için belki. Bir de şöyle birşey var birçok aileler ya damadı ya gelini Türkiye'den getiriyorlar. Gelin oldummuydu daha çok kızları getiriyorlar. Gelin Almanca kursuna gitmiyor Almanca öğrenmiyor çocuk tabii annesiyle beraber kalıyor annesiyle beraber annesiyle kalıyor Almanca öğrenemiyor.

M: öyle olsa bile, işte sen okulda öğrenmişsin ve yani ne kadar başarılısın bu noktaya kadar gelmişsin, niye senin gibi olmuyor. Hadi anneye evde sadece Türkçe konuşulduğu için Almancaları geliştirmiyor diyelim, o zaman Türkçeleri niye anlaşılmıyor?

H: işte onu ben de bilmiyorum onu da bilemiyorum. Ama şöyle birşey var yabancı dili öğrenmek için önce bir dili bilmek gerekiyor ondan sonra başka dili öğrenebilirsin. Bende de heralde öyleydi ben ilkönce Türkçeyi öğrendim sonra Almancaya geçtim. Ama şimdiki nesillerin Türkçesi ve Almancası niye bu kadar bozuk ben de bilemiyorum yani hiçbir fikrim yok.

M: yani gerçekten çok üzücü yeni yetişen neslin bir kısmı, dediğine göre tek bir dilde bile kendilerini düzgün ifade edemiyorlar...

H: gerçekten çok üzücü. Birçok gençler için bu geçerli yani yabancı gençler için geçerli bilmiyorum bunun sorunu nerede. Bir önceki nesil biz biraz hırslıydık heralde. Annemiz babamız çalışıyordu, biz o zor şartlar altında yaşadığımızı rahat değildik bilemiyorum bizim farkımız neydi. Birçok gençler var şimdi yapamıyorlar.

M: senin günlerin nasıl geçiyor mesela bugün neler yaptın?

H: bugün mü sabah işte okula geldik, evrinle projemiz var masterımız için onu yapıyoruz yani. Üniversite hayatımız sadece aradabir arkadaşla buluşuyoruz sonra ders çalışıyoruz genelde yani. Akşam eve gidiyorsun evi biraz toparlıyorsun öyle yani. Babamın dükkanı var annemin var işyerinde çalışıyorsun. Bizde iki dükkan var kuaför var yanında da backerei var aile yeri, bazen annem orada duruyor yorulduğu zaman babamla yer değiştiriyorlar, bazen ben duruyorum abim duruyor öyle yani... oralarda takılıyorum eve gidiyorum, kütüphane arkadaşlar... geleceğimi düşünüyorum Almanya'da mı kalıcam Türkiye'de mi yoksa daha başka...

M: buradan ayrılmayı düşünüyor musun?

H: düşünüyorum çok düşünüyorum, çünkü Almanya'da dediğim gibi böyle bir gelecek göremiyorum yani. Almanya'da değil de Berlin'de. Şöyle birşey var burada ilkokuldan sonra üç okul ayrımı var gymnasium, real haupt. Eskiden gymnasiuma gidenler gerçekten üniversiteye gitmek isteyenler abitur yapıyorlardı üç sene üniversiteye gidiyorlardı. Eskiden mesela polis olman için bir haupt abschlussa gidip polis mesleğine girebiliyordun. Artık polisler gymnasium hatta abitur istiyorlar yani. Daha çok zorlaştı burada gençler tama üniversite bitiriyorlar ama sonra kendi dalında iş bulamıyorlar. Veyahut da abitur yapanlar direk meslek yapıyorlar, üniversite hazırlık olacak ama mesleğe gidiyorlar. Durumlar zorlaştığı için yurtdışını düşünüyorum, hocalarımız da bunu öğütüyorlar yani. Teoride tabii gitme diyorlar iyi bir notun olursa iş bulursun ama çok farklı. O yüzden düşünüyorum.

M: aile ilişkilerin nasıl?

H: kuzenlerim mesela evlendiğinden beri pek sık görüşmüyoruz. Eskisi gibi değil daha farklı, eskiden en azından haftada bir kez görüşüyorduk daha bir aile bağlılığımız vardı. Belki herkes herkese bir muhtacı onun için mi bilmiyorum. Artık daha farklı hepsi artık amcamı haftada bayramdan bayrama görüyorum eskiden amcalarımı haftada en az brkez görürdüm yani en az. Artık bu yok yani.

M: herkes kendi hayatını kurdu yani

H: evet herkes kendi hayatının peşinde ondan biraz soğukluk girdi yani. Artık hiçbirşey yani eskisi gibi değil. Abim de artık iş hayatına atıldı altıdan sonra eve geliyor yorgun, çoğu fazla mesaiye kalıyor 7-8' e kadar çok yorgunsun ben de ders çalışıyorum eskisi gibi değil.

M: peki senin bu anlattıklarını Türkiye'deki akrabalarının hayatlarıyla kıyaslarsan ne farklar var?

H: benim yaşamımla onlarınki mi... çok fark var arada çok büyük fark var. Mesela benim Türkiye'deki kuzenlerimle arkadaşlarımla benim aramda gerçekten büyük fark var. Şöyle diyeyim onlar orada başka hayat şartlarıyla büyüdüler yani onların şartlarıyla benimkiler tamamen farklıydı.

M: farklı derken?

H: yani ben şimdi burada doğdum büyüdüm burada bir Alman için her zaman bir yabancıydım. Daha doğrusu annem yunan olduğu için birçok Türk için Türk de değildim yunandım yani. Türkiye'ye gittiğim zaman yani sen Almanya'dan geliyorsun. Oradaki kuzenlerime gençlere hiçbirşey demedi yani tamam sen Türksün ama ben oraya gittiğim zaman Almanya'dan gelen bir kişiyim alamancıyım yani. Bir de çünkü benim Türkçem senin Türkçenden ya da orada yaşayan gençlerin Türkçesinden tamamen farklı. Biz Türkçe de konuşmuyoruz zaten Türkçe Almanca bir karışım. Hangi kelime daha kolayına gelirse o onu söylüyoruz yani. Onun için yani çok büyük bir fark var. Bir de ben çok farklı şartlarda büyüdüm nasıl diyeyim, okul olsun üniversiteye gidiyorum onun için mesela türbanlıyım türbanlıyla okula gidebiliyorum. Bir de burada birsürü yabancı arkadaşlarım var ben küçüklüğümde beri benim sırf Türk arkadaşlarım yoktu benim tek Türk arkadaşım vardı o da komuşunun kızıydı. Ama sınıfımda Türk kıızı

olmadığı için ya yugoslav arkadaşım var ya hintti ya Almandı, ispanyol çin mesela birçok farklı kültürleri de görebildim yani. Nasıl diyeyim bir odada değildim bir odada yaşamadım sadece yan odayı da gördüm, öbür odayı da gördüm dışarısını da gördüm. Yani öyle bir fark var aramızda. Bir de konuşmam olsu ben burada mesela benim babam köyden Türkiye'den geldiğim için bazı adetlerimizle büyüttüler bizi anne babaya saygı tabii Türkiye'de de bunu öğretiyorlar ama nasıl diyim mesela kız kısmı böyle giyinir şöyle oturur. Bunu yapma kızım bu ayıptır Türkiye'de mesela birçok şeyler artık değişti zamanla tabii değişti ama ben oraya gittiğim zaman annemle babam bana bunu böyle öğrettiler ben oraya gittiğim zaman onu bulamadığım zaman bana tuhaf geliyor. M: peki neler değişti?

H: ya çok basit bir misal vereyim, bizim köyde mesela şöyle bir şey vardır mesela bir büyüğünün elini öptüğün zaman o senin yanağını öptüğünde tekrar elini öpersin, bu bizim köyde olan başka yerde yok galiba. Bizim köyümüzde Çandır bizde öyle birşey vardır. Ben babamdan bunu öğrendim şimdi birçok gençler bunu yapmıyorlar artık. Ben bunu yaptığım zaman şaşırıyorlar a bu kız da eskigelenegimizi biliyor diye seviniyorlar. Gençler bunu bilmiyorlar tabii. Bir de şöyle birşey var din açısından da çok fark var. Kına gecesi olduğu zaman benim bildiğim kızlar tek bir yerde sadece kızlar olur erkekler girmez içeriye. Orada bir kına gecesine girdim damat gelinle beraber içeri girdi kına yakmak için. Gelin geldiğinde gelinlik elbisesini giydi benim bildiğim kadarıyla kına gecesinde giysi farklı olur düğünde farklı olur. Böyle çok ufak tefek şeyler değişen. Bir de bizim köyde üniversiteye giden arkadaşım var artık köyde sadece onunla anlaşabiliyorum o da marmariste galiba okudu marmaris ben de tabii üniversitede okuduğum için köye gittiğim zaman onunla daha güzel sohbet edebiliyoruz, diğer arkadaşlarımla öyle sohbet edemiyorum artık mesela. Hayatımız çok farklı yani Türkiye'de İstanbul'da yani şöyle diyeyim, Türkiye'de İstanbul'da doğup büyüyen bir gençle köyde doğup büyüyen bir genç arasındaki fark. Mesela köyden İstanbula göçedenlerin çocukları köye gittiklerinde çok farklı görürlerdi bunun aynısı bizim için ama sadece biz İstanbul'dan değil Almanya'da doğup büyüdük. Bir de gittiğimiz zaman çok basit birşey, kuzenlerim bize Almanca konuşsana Almanca birşey söylesene o da ben küçükken çok sinirime giderdi. Yani beni böyle bir farklı olarak seni görüyorlardı, farklı bakıyorlardı. Buradaki büyüklerimizin birçok hataları var. Şöyle onlar artık Türkiye'ye gittikleri zaman böyle bir hava yapmak istiyorlar Almanya'da şartlar böyle böyle iyi, Almanyayı olduğundan büyük gösteriyorlar. Orada yaşayanlar için de Almanya gözlerinde böyle bir para yeri yani orada herşey imkanların açık. Hani derlerdi ya İstanbul'un taşı toprağı altın diye aynısını buradaki birçok gençler olsun bunları yaparlardı. Ben gittiğim zaman Almanya'nın öbür tarafını gösteriyorum bana birçok insan inanmıyorlar yani. Yok diyorlar oradaki imkanlar daha geniş. Buradakiler çok sorumsuz davrandılar kendilerini olduğundan daha büyük gösterdiler. Burada mesela normal çalışmaya bir işçi işsizlik parasıyla geçinen bir işçi kendini çok farklı göstermesi yani çok yanlış birşey. Maalesef halen yapıyorlar yani. O yüzden Türkiye'de yaşayanları anlıyorum yani doğru buluyorum. Almanya'dan geldiğim dediğim zaman hemen bir tepki sen kendini beğenmişsin diye. Haksız bulmuyorum o yüzden tanıştığım insanlara Almanya'dan geldiğimi söylemiyorum sordukları zaman biraz kaynaşyoruz ondan sonra söylüyorum. Bana diyorlar yani sen aslında çok farklısın. Biz bazı Almanya'dan gelen gençlerle tanışıyoruz çok havalılar Türkçe konuşamıyorlar sen öyle değilsin. Gizliyorum aslında ilk başlarda Almanya'dan geldiğimi, ilk ki üç gün bakıyorum gençler giyimleri nasıl konuşmaları nasıl... bazı çok kullandıkları kelimeler oluyor ondan sonra konuşmaya başlıyorum. Hemen önyargıyı görmesinler beni olduğum gibi tanısinlar diye. Bizim köyümüz şöyle çok değişti üzülerek söylüyorum orada bir sezon vardır yaz sezonu vardır geldiği zaman alamancılar yani gelirler. Bizim

köy çok küçük biryer ama herbir başında internet kafesi var ve çoğunda Almanya'dan gelen gençler böyle havalı mavalı babanın annenin yanında olan bazı hareketler daha farklı. Yurtdışında doğup büyüyen benden sonraki nesillerle köyde evlenip oraya gidip gelenler de çok bozulduklar. Ben küçükkene köydeykene makyajlı süslü gezemiyordun. Kuzenim kız arkadaşıyla berabeşırı makyaj yaptı gömlek giydi içini gösteren tabii herkes baktı. Bir hava attılar yani. Tabii ki amcam kızdı öyle birşey yoktu çünkü köyde. Ama artık bizim köyde herkes öyle geziyor kimse dönüp de bakmıyor bile. Marmariste üniversitede okuyan arkadaşım ile konuşuyordum o da dedi artık parise gitmen gerekmez paris burada. Maalesef üzülererek söylüyorum edep yani yok burada artık. Bir düğün yeri var kapalı salon orada düğünde kadın erkek karışık tabii, kadınlar mini etek giyiyor açık saçık giyiniyorlar. Öyle şeyler eskiden sadece izmir antalya yerlerinde bilirim sadece öyle olmuş artık Türkiye değişmiş. E hatta en kötüsü yani bizim orada bostanımız tarlamız var kimse bakmıyor, benim artık köye gidesim yok yani. Burada yaşadığımız için o değişikliği farkedemedik. Birkaç sene gitmeyince sonra birden gidince farkediyorsun hepsi değişmiş artık şok oluyorsun beklemediğin birşey. Gözünü bir açıyorsun sekiz yaşındasın bir açıyorsun yirmi yaşındasın o fark yani arayı göremiyoruz.

M: peki karşılaştırırsan burasının şartlarıyla Türkiye'nin şartları için ne dersin?

H: şu daha iyi bu daha kötü diyemem. Bir çocuğun eğitimi çok önemlidir, herşeyin başı anne baba eğitimi. Ben burada doğdum büyüdüm birçok zorluk gördüm mesela oraya gidiyorsun alamancı diyorlar burada yabancı oluyorsun bu küçükbir çocuk için zor birşey, psikolojik bakımından çok büyük birşey. Ama onlan da kendini geliştiriyorsun. Burada mesela birçok farklı insanlar gördüm tanıştım hint olsun çin olsun. Ama Türkiye'de yaşayanlar için şöyle diyeyim kendi ülkesinde yaşıyor, kendini Türk diliyle iyi ifade ediyor ama farklı kültürleri göremiyor. Tabii urfanın kültürü değişiktir, anadolunun kültürü değişiktir İstanbulun kültürü değişiktir, İstanbul'da yaşarsa bunları görebilir ama onun haricinde yurtdışında olan şeyleri farkedemez. Bence her gencin kendisi yani olduğu ortamı nasıl değerlendirecek o önemli. Burada birçok genç var çin arkadaşları ok, hint arkadaşları yok çoğu arkadaşları Türk ya da Arap. O da aslında hiçbir avantaj değil yani kendini geliştirmemiş. Türkiye'de olsaydı mı kendini geliştirirdi bilemiyorum yani önemli olan kendisini geliştirmesi. Bunu yurtdışında da yapabilirsin Türkiye'de de yapabilirsin. Türkiye'de yaşayan gençlerin de kendilerine göre büyük sorunları var. Yani ilk birincisini diyeyim İstanbul'da gezerken çok farkına vardım. Geziyordum tatildi yani tatilin sonlarıydı birçok gençler tabii tatilde kurslara gidiyorlar üniversite hazırlık derslerine gidiyorlar önümde iki genç kız geziyordu yani gidiyordu. Bu iki genç kızın sohbeti şöyle dediler ya dediler okul başlıyorlar artık kitaplar almamız lazım nereden alabiliriz tanıyor musun ucuza nereden bulucuz, okul harçları... yani gençler şunu düşünüyorlar okul harçlıklarını kitalarını düşünüyorlar. Buradaki gençler ama tatil bittği zaman ah tatil bitiyor okul yine başlayacak. O gençlerin dertleri bizimkinden daha farklı biz okuduğumuz zaman okul masrafını kitapları devlet veriyordu. Gerçi şimdiki şartlar daha zorlaştı burada da. Ama bir genç orada okumak istediği zaman gerçekten okumak istemesi gerekiyor çünkü paran olmazsa okuyamazsın o var. Ama buradaki gençler ah mecburum yani 11 sene okumaya mecburum. Kimisi gerçekten canı gönülde okumak isteyen var ama kimisi aileleri zorluyor oğlum ya da kızım burada bir imkanın var bunu değerlendir.

M: belki de zorlukla karşılaşmadıkları için, imkanlara kolay ulaşabildikleri için değerini bilemiyorlar.

H: tabii onu da bilmiyor. Onun için dediğim gibi her genç kendini yetiştirmesi lazım. Bunu genç burada da yapar yurt dışında da yapar. Ama zorluklar her yerde gelecek.

M: arkadaş çevren nasıl gerçi sen bayağı bahsettin ama yine de sorayım, nasıl arkadaşlıklar kurarsın?

H: yani önemli olan kafa dengimin bir olması. Herşeye açığım yani. Önemli olan kafa yani, mesela bazı arkadaşlarım vardır onlarla pek sık görüşmem çünkü görüşlerimiz farklı. Bu Türkiye için de geçerli sohbet ederim ama yani düşünceler çok farklı uzun süre anlaşılamam. Benim esas sevdiğim ama sırf Türk değil de böyle çok karışık yani olması. Bir de özellikle Türkiye'den buraya gelen gençlerle onları çok seviyorum çünkü kendi Türkçemi geliştiriyorum onu çok seviyorum bir de Türkiye'ye gittiğim zaman İstanbula biliyorum onunla görüşürüm. Yani öyle başka bir kültürden olduğu zaman onların kültürünü de görüyorum uyum sağlamaya da çalışıyorum. Normalinde mesela kokteyl barlara gitmiyorum alkollü içecek satılan yerlere tamam alkolsüz de satılıyor ama ben genellikle katılmıyorum yani. Uygun bulmadığım için ama mesela bir çin arkadaşım var aradabir Berline geliyor onun da galiba tek türbanlı arkadaşı benim galiba tek müslüman arkadaşı da benim o da tabii ki diğerlerin hepsi Alman başka şeylerden hadi orada buluşalım dedi normalde gitmem oraya Türk arkadaşlarım olsa onlar da müslüman derim başka biryere gidelim restaurant olsun... ama o arkadaşım olduğu için ortama da uymam gerekiyor alkolsüz içecekler de olduğunu biliyorum gittim arkadaşım için. Gittiğim zaman da abim diyor öyle giyinme şöyle giyin bak kokteyl bara gidiyorsun. Abimin bir sözü vardır çok müslümanca gözüküyorsun bir çarşaf gibi değil de yani biraz daha farklı diyeyim. Tamam islami şartlarımıza uygun olacak ama biraz tolerans da olacak arasını bulup gidiyorum çünkü ortama da uyum sağlamamız gerekiyor oradaki arkadaşlarıma. Sağolsunlar annem babam birşey demiyor abim de. Aslında çok güzel oluyor farklı kültürleri görüyorsun, başka hayatları görüyorsun çok ilginç oluyor. Yani bilmiyorum yani aslında o insanların da senden çok farklı olmadıklarını görüyorsun bir de köprü yapıyorsun bir bağ kuruyorsun da yani. Yani bakıyorum hem farklı kültürleri görüyorum hem de kendi kültürümü yaşatmaya çalışıyorum yani iyi olanları, kötülerini almıyorum. Nasıl diyeyim...

M: seçici oluyorsun, herşeyi olduğu gibi almıyorsun

H: tabii seçici olmak gerekiyor. Şimdi mesela kız kesimi herşeye karşmaz, okumaz evde oturur evlenir çocuğu olur. Şimdi tabii onu atıyorum saçma buluyorum. Onu istemiyorum ama başka çok güzel o da anne babay saygı büyüklere saygı kızsın bile anne babaya sesini yükseltmeyeceksin ben mesela onu yaşatıyorum yaşatmaya çalışıyorum. Güzel konuşmak yani güzel Türkçe konuşmak büyüğün yanında hareketlerin onları seviyorum. Ama bazı adetlerin kötü adetlerin mesela kız kısmı okumaz oturur, en büyük hak erkeğindir ne bileyim baban hem seni döver şiddet edebilir kadına karşı bir şiddet yani onlar yoktur diyorum hayır diyorum. ya da doğuda berdel gibi evlilik tanışmadan görmeden evlilik yani öyle şeyleri tabii ki hayır diyorum, bunları bırakın diyorum.

M: annenin babanın işi nasıl gidiyor, memnunlar mı?

H: şükür yani evde aşımız pişiyor karnımız tok daha ne isteyeceksin. Karnın tok olursa o zaman şükür.

M: peki, Türkiye'den tatilden buraya döndüğün zaman kendini rahat hissediyor musun, nihayet evime döndüm rahatlığı oluyor mu?

H: yani şöyle söyliyeyim, yani Türkiye'ye gittiğim zaman tabii ki seviniyorum yani ama Türkiye'ye gittiğim zaman bir iki üç gün sürüyor oraya alışmam gerekiyor. Türkiye'den Almanyaya döndüğüm zaman yine birkaç gün sürüyor. Türkiye'de hep Türkçe konuştuğum için Almancayı unutuyorum yani birkaç kelimeyi unutuyorum. Buraya geldiğim zaman Almancayı biraz az buçuk yeniden öğreniyorum. Türkiye'de oldğum zaman Almanya'da özlediğim şeyler kaldırım taşları kesinlikle kaldırım taşları yani. Yani hep diyorum babama yani yavaş yavaş diyorum ah diyorum keşke bir köyüme

gitsem köyüm dediğim Berlin oluyor. Benim köyümde böyle kaldırım taşları yok. Bir de özlediğim çeşit çeşit insanlar çin olsun hint olsun çeşit çeşit insanlar. Türkiye’de pek yok ama Türkiyenin başka güzellikleri var. İstanbul’dan buraya geldiğim zaman en çok özlediğim şey bakırköyün sahili yani yenibosnada oturduğumuz için orada geziyoruz yani. O deniz havası bana bir huzur veriyor serinletiyor buraya geldiğimiz zaman tabii onu çok özliyorum. Evim iki ülkede yani bir ülkede doğup büyüdüm ama aslında iki ülkede biraz yaşıyorum. Burada olduğun zaman tabii anne babanın söylentileriyle tabii anne baba bir özlem duydu o özlem duyduğu zaman ben de beraber bir özlem duydum onun için oraya gitmek istiyorsun ama oraya gidince de burayı özliyorsun. Özlemek dediğim ufak yani ufak şeyler. Belki göze çarpmayan şeyleri onları daha çok özliyorsun dediğim gibi kaldırım taşları değişik insanları bunları Berlinin dışına gittiğim zaman da özliyorum. Yani ben Almanyayı özliyorum dediğim zaman Berlini kastediyorum yani hamburga frankfurta gittiğim zaman da Berlini özliyorum. Ben oralarda yaşıyamam yani dersin nereye dağ başına mı geldim... evet yani Berlin’de doğup büyüyen bir kişi yabancı olsa dahi ben Almanım demez ben Türküm der ama Berlin de onun köyü olur yani onun doğup büyüdüğü yeri olur. Burası Almanyanın diğer kentlerinden çok farklı, yani Berlin benim köyüm büyük olmasına rağmen benim için Berlin küçük bir yer.

M: kendini daha çok Berlinli olarak görüyorsun.

H: İstanbul’lu hem Berlin’li olarak. Çünkü İstanbul’da kalabiliyorum bana Berlini biraz olsun hatırlıyorum. İstanbul’da şöyle bir farklılık var, Türkiyenin her bir yanından gelmiş insanlar var bir de İstanbulun her semtin kendi insanları var. Fatih kapalı, Bakırköy açık, Taksim meydanına gidersen çok farklı yeni bosnaya gidersen farklı insanlar bu var İstanbul’da hiç değilse. Onun için Türkiye’ye gittiğim zaman İstanbul’dan başka bir yerde kalamıyorum.

M: yani Berlin’i arıyorsun gittiğin yerlerde de.

H: arıyorum tabii, nereye gidersem gideyim Berlin’den kopamayacağım. Yani kendimi burada yetiştirdim, hayatı burada öğrendim

M: en çok anıların burada var...

H: evet mesela şuraya gidiyorum a eskiden buradan duvar geçerdi diyorum, şurda şöyle birşey olmuştu falan... önyargılar ne demektir, insana ters gözle bakılması, aşağılanması ne demektir önce burada öğrendim yani Türkiye’den önce burada öğrendim onu. Ve burada yaşadım hatta.

M: o zaman bu lafın üstüne şunu sorayım burada sana farklı olduğunu hissettiriyorlar mı, hissettirdiler mi?

H: ya aslında Berlinliler’den Berlinli Almanlar’dan ben kendim yaşamadım. Babamın müşterileri yaşlı Alman müşteriler, yani yaşamadım şöyle yani kendim insanı şöyle görüyorum. Ben insana nasıl davranırsam öyle görürüm yani. Ama bir kere yaşadım arkadaşımınla dolaşırken yanımdan geçen bir Almandan küfür bir laf etti. O anda anlamadım durup dururken bir ispanyol arkadaşımın birşey dedi. Bizim aleyhimize birşey dedi, kötü bir laf etti arkadaşım da farkettiler ya dedim bu bize ne dedi dedim. Dedi evet dedi ama ben de anlamadım. Ama bu tip olayları ben pek yaşamadım. Devlet dairelerinde bazen görüyordum. Bir de şöyle görüyordum bizim pastanede çalışırken bir Alman geliyordu ben Almanca konuşuyordum tabii ne istiyorsunuz diye sonra soruyor sen diyor bu güzel Almanyayı nereden öğrendin. Diyorum e ben burada doğdum büyüdüm şaşırıyorum e ben seni Türkiye’den ülkenden buraya gelmiş bir kişi zannettim. Veyahut da şöyle başörtü türbanlı olduğum için radikal islamcı evliyim en az dört çocuğum var, üniversite tahsilim zaten yok belki bir ilkokul tahsilim var. O insanla konuştuğum zaman şaşırıyorlar. Ama ben birçok hatayı da burada yaşayan gençlerde görüyorum özellikle üçüncü nesildeki gençlerde hiç saygı yok yani dışarda yani. Metroda sen de görmüşsündür, birkaç genç geliyorlar abur cubur laflar ediyorlar

yaşlılara olsun şeylere olsun öyle bir önyargı sen kimsin küfürler ediyorlar. Bir Alman gördüğü zaman bunları diyorlar bunlar ne biçim bir gençler ne biçim bir kültür. Üçüncü generasyonda görüyorlar ne Almanca biliyorlar ne Türkçe, Almanca bilmiyorlar aslında bunların kendi dillerini bilmediklerini de bilmiyorlar sanıyorlar ki bunlar bi kendi dillerini biliyorlar Almancayı bilmiyorlar. Öğrenmeye de niyetleri yok özellikle ee bu kısım mesela burada bir okul var, Türkiye’de liselerde şiddet yaşanıyor ya o buradaki okullarda büyük bir sorun. Ama bu buradaki okullarda uzun senelerden beri bir sorun. Neukölln’de okulun müdürü mektup yazmıştı mesela kapatalım bu okulu diye, öğretmenler cep telefonlarıyla dese giriyorlardı korkuyolardı çünkü bize birşey gelecek diye hemen telefon edelim diye.

Eskiden orada en çok çoğunluklar Türkler vardı şimdi Araplar oldu, ben de o zaman dedim zaten Araplar oraya gelince bizi özlersiniz diye. Çünkü bizden çok ah çektiler ama şimdi onlar geldiler daha kötü oldu.

M: daha kötü oldu derken?

H: şöyle şartlar daha kötü oldu şimdi buraya bir yabancı öğrenci geliyor asylant şimdi asylantın burada oturma izni yok asylanta gelen bir insan talebe biliyor ki oturma izni olmayan sınırlı olan bir genç biliyor ki ben hemen yarın benim kendi ülkeme gidebilirim o zaman ne bekliyor ki hiçbirşey beklemiyor. oturma müsadeni hep yinelemen gerekiyor ama sen bilemiyorsun bunu uzatacaklar mı. Bazen öyle oluyor ki bir ailedesin ama bir anne ya da baba yurtdışına gidecek. Yani böyle olaylar da var o gençler o zaman ne yapınlar yani.

M: içlerinde isyan oluyor

H: evet çünkü biliyorlar ki ben okuyup da ne yapıcım e burada kalıp kalmıyacam bilmiyor yani bilemiyor. Bir aile içindesin oturma müsadeni uzatıyorsun ama eşi gitmek zorunda kalıyor aynı sorun çocuklarda da var yani. Bir de şöyle var aşağılamak değil de bunu ben okulda çok yaşadım. Bana böyle kendini sen buraya uyum sağlayacaksın yani entegrasyon, entegre olacaksın buraya. Benim burada sormak istediğim ne demektir. bir kere batıya gitmiştik okulla beraber üç Türktük sınıfta bize şöyle demişlerdi siz entegrasyon olmuyorsunuz buraya yani okula uyum sağlayamıyorsunuz gibisine. Biz de tamam dedik ne yapalım dedik, daha çok o gençlerle beraber olalım, oralara gittik buralara gittik herşeyi yaptık. Ama yine dediler sen entegrasyon olamıyorsun o zaman ben de sordum ne bekliyorsun? Dilini biliyorum adetini biliyorum ama tabii benim bazı yaşantım tarzım daha farklı. Burada üniversitelerde de yaşıyorsun bunu diyelim derste sınav yazıyorsun diyelim bir yabancı herhangi bir yabancı olabilir kopye çekiyor. Alman kopya çektiği zaman göze batmıyor yabancı kopya çektiği zaman hocanın gözüne çarpıyor. Yani sen dolayısıyla Almandan biraz daha iyi olacaksın. Ben bunu şöyle değerlendiriyorum tamam o zaman ben daha çok çalışıcım bunda isyan edicek birşey görmüyorum yani isyan etmek istemiyorum diyorum tamam ben daha çok mücadele daha çok çalışıcım. Bir de görüyorum bu önyargı her yerde var. Türkiye’ye gidiyorum İstanbul’da yaşayan bir kişi diyeyim şeye gittiği zaman Türkiye’de başka bölgede yaşayanlar için önyargısı vardır. Diyelim doğudan gelen bir kişi için veyahutta anadoludangelen biri için, burada da önyargı var. Ona diyorsun tamam kardeşim sen artık köyünde değilsin İstanbul’dasın ona göre davran o tabii ki burada da var aynı şey burada da var. Üniversitelerde dediğim sen daha iyi olacaksın Almanlar’dan daha iyi olacaksın ama bu demek değildir ki hocanın sana bir önyargısı var hoca seni sevmiyor. Tabii biraz hissettiriyor ama diyorum belki bu hoca dışarıda biliyor nasıl olacağını, aynı şartlarla ben dışarda da karşılaşıcım kendimi çalıştıgım zaman iş bulduğum zaman. Mesela işsizlik sorunu olduğunda ilk başta Türkleri attılar işten sonra Almanlar oldu. İlk başta tabii kendi memleketini istiyorsun kendi insanının iyiliğini istiyorsun ama bu Türkiye’de de öyle. Mesela senin şirketin var diyelim ki Erzurumlusun hemşerin gelmiş

e hemşerin tabii ki öncelik görürsün burada da böyle aynı. Yabancı düşmanlığı şöyle demek isteyim sen yabancısın defol buradan git buradan onu yaşamadım önyargıları gördüm. Ama önyargıları biraz da biz yapıyoruz birçok talkshowlar var orada çıkıyor bazı Türk gençleri çıkıyor sinir oluyorum böyle. Diyelim bir konu var bakirelik önemli mi sizce diye, bir Türk genci geliyor diyor tabii bakirelik önemli bizde her kızın bakire olması lazım ama ben erkeğin bakire olması gerekmez diyor bizde kız bakire olur. Soruyorlar sen bakire misin? Hayır değilim Alman kızlarla günümü gin ediyorum ama evlendiğim zaman bakire olmasını isterim. Ve diyor ki benim kültürümde böyle yaşamımda böyle bizde diyor böyledir. Hani demek istiyor ki Türkiye de böyle. Halbu ki Türkiye hiç öyle değil daha çok farklı. Genç geliyor ne doğru dürüst Türkçe konuşuyor ne Almanca konuşuyor...

M: ama acaba o tartışmalara da özellikle öyle konuşanları mı çıkartıyorlar, elbette burada üniversite okuyan ya da okumayan açık görüşlü modern çok insanlar da var...

H: ben de öyle diyorum özellikle öyle insanları getiriyorlar reyting rekorları gelsin diye. Öyle tabii birkaç gençleri getiriyorlar çok sinirleniyorum bazen konuklardan bazı gençler oluyorlar onlar kalkıp söylüyorlar sen Türkiyenin gerçekten böyle mi olduğunu sanıyorsun, Türkiye çok farklı bir yer. Türkiye'ye sürekli gidip gelen Almanlar diyorlar yok diyorlar Türkiye hayatta böyle değil hatta Türkiye modern bir ülke yani. Ama mesela bizde şey vardı ben de anne babamdan öyle yetiştim, küçükkene yani daha genç kızkene, sokakta sınıftan bir erkek arkadaşımı görsem bakıp konuşamazdım, yani yüzüne bakamazdım, utanırdım.

M:e onlar da ayıplamıyorlar mı, kıza bak sokakta yüzüme bakmadan geçti, bir selam bile vermedi diye?

H: demiyorlardı aslında demiyorlardı. Ama kendimden utanıyordum yani yapamıyordum, bir amcam görse şey görse bir de bir erkek arkadaşın var bunu annene babana söylemiyorsun gizli yani hala da var.

M: ama yani doğru birşey değil ki gizli olması, yani yalanla numarayla aile hayatı nasıl sağlıklı olur ki. Hani bizde aile bağları kuvvetlidir, aile birbirine sahip çıkar e o zaman bu, gizlilikle biraz çelişmiyor mu...

H: yani benimkiler farklıydı ben babama derdim sınıfta şu arkadaşımı gördüm beraber ders çalıştık diye normal erkek arkadaşlarım olurdu babam bilirdi. Mesela bir ara veliler birliğine gittim ders çalışmak için. Oradan akşamüstü dönüyordum hele kışın iyice kararıyordu o zaman mahallede laf çıkmış işte kızın oraya gidiyor orada bilmemkimle falanla görüşüyor. Ta babama kadar geldi normalde babam gelir ne yapar kızını güzel bir sopalar yani döver kızını dinlemez bile. Ama benim babam mesela öyle yapmadı söyledi yani böyle böyle birşey duydum bunun aslı var mı doğru mu değil mi yani benle öyle arkadaş gibi konuştu. Onun için babama herşeyi anlatıyordum bak şu oğlan onu oradan tanıyorum bunu buradan tanıyorum. Hele arkadaşına gittiğim zaman babama diyorum arkadaşına gidiyorum burada oturuyor telefonu şu diye. Yani babam için önemli olan haber vermem. Ama birçok gençler burada böyle yetiştirilmedi burada aynen eski kültürde kaldılar onun için biz bunu da buradaki Alman arkadaşlarımız böyle söyledik, bizim kültürümüzde bu var şöyle ar bu Türkiye'de de böyle. Ama tabii böyle söylediğimiz için gözünün önünde böyle bir Türkiye var ama ilk gelenlerle şu an arasında Türkiye değişmiş. Çok büyük bir fark var arada biz o farkı göremedik. Bir de böyle bazı televizyonda olan röportajlarda. Mesela burada kan davası yüzünden ya da namus bunu tabii Almanlara anlatamıyorum sanıyorlar ki Türkiye'de her yerde böyle. Almanlara anlatıyorum diyorum Türkiye çok büyük bir ülke, Almanya'dan da büyük her yerin kendi kuralı vardır. Bir de diyorum ki dediğiniz insanlar doğuda yaşıyorlar orada var böyle olaylar maalesef diyorum ve diyorum ki Türkiye senelerdir bununla savaş veriyor. Türkiyeyi böyle görmeyin. Burada gördüğüm mesela burada çok Türk

Kürt ayrımcılığı yapıyorlar ama... bir röportaj vardı dergide namus diye abisi kızı öldürmüştü şöyle başlamışlardı yazıya, bu Kürt aile demişlerdi. Yani ailenin Kürt olduğunu söylemişti, devamında Türk aile demişti. Yani orada bir ayrımcılık yaptı yani. Diyorlar ya biz Kürtler çok aşağılanıyoruz sosyal hakkımız yok vesaire orada Türk Kürt'ü ayrı tutuyorlar ama bu tür olaylarda Türkle Kürt'ü beraber katıyorlar yani Türkler. Yani aile Kürt olsa bile Türk diyorlar yani öyle bir ayrımcılık yapıyorlar. Bu da medyanın oyunu. Onun için yani bizim bir gün hoca demişti ki, ben Türkiye'ye gittiğimde on sene önce başladım İstanbul izmir antalya adana... doğuya kadar. Ben zannettim ki doğuya gittikçe etekler uzayacak ama İstanbul'dan uzaklaştığım gibi etekler daha da çok kısaltmaya başladı. Sizin anne babanız bize Türkiyeyi çok yanlış anlatıyorlar diyor, Türkiye'de olan gençler buradaki gençlerden daha serbestler. Daha çok moderenler yani biz yani daha geri kafalıyız.

M: bir toparlamak gerekirse bütün bunları düşündüğünde bir ayrımcılıktan sözedebilir misin?

H: ayrımcılık her yerde yapılır. Bu insan yapısında böyle bu bizim yapımızda var. Yani hiçbir insan ben bir ayrımcılık yapmıyorum dese inanmıyorum. Ben de yaparım yani bu benim yapımda. Şimdi ayrımcılık şöyle bir şiddetle kendi fikrinden başkasını kabul etmiyorsun, bir de vardır ayrımcılık yapıyorsun ama farketmiyorsun.ama bir ayrımcılık her yerde var. M: ama mesela devletle olan işlerinde okullarda hocaların davranışlarında farkediliyor mu? H: benim zamanımda benim zamanımdan konuşabilirim ayrıcalık şöyle var. Mesela benim babam Türkiye'den aldığı diplomalarının tanınması ve burada dükkan açması için üç sene uğraştı en sonunda memur dedi sen niye dükkan açıcım diyorsun zaten üç sene sonra gideceksin... bir de babam hep gymnasiuma gitmemizi istiyordu hocamız babama şöyle diyordu yani şey var burada jugend... yani sen aileden şiddet görürsen onlar seni aileden alıp yurda yerleştiriyor. Oradan bize bir şikayet geldi o da abimin öğretmenindendi sen dedi çocuklarına şiddet uyguluyorsun gymnasiuma gitmeleri için dedi. Sen çocuklarına baskı yapıyorsun senin çocukların da oraya gitmek istemiyorlar yani bize hauptschule abschluss vermek istiyorlardı.

(özet olarak, Hilal 6 yaşlarındayken babasının kendisini yanağını sıkarak sevdiğini hocasına anlatmış. Onlar da çocuğa şiddet uygulanıyor diye ailesinden almaya çalışmışlar. Hilal'e sorduklarında yuvaya gitmeyi isteyip istemediğini, o da o yaşta ne olduğunu anlamadan olur demiş, anne babasından ayrı kalacağını söylememişler. Ailenin tesadüfen bu olanlardan erken haberi olmuş ve hemen müdahale etmişler, çocuklar ailede kalmış ama yine de senelerce uğraşmışlar sosyal görevlileri bir sorun olmadığına dair ikna etmek için...)

M: Türkiye'ye gidip oraya yerleşmeyi düşünür müsün?

H: aslında tabii bir niyetim var, niyetim var ama yapabilecek miyim onu bilemiyorum onun için şimdik gençken denemek istiyorum. İş hayatında sonradan yapamam. Şöyle diyeyim Türkiye'den birisiyle evlenirsem onu buraya getirmek istemem öyle bir düşüncem var. Orada çalışıyorsa orada bir işi varsa niye buraya getiryem ben oraya giderim ben en azından iyi kötü Türkiyeyi biliyorum.

M: belli bir yer var mı şurdan başka yerde yaşamam diye?

H: ya tabii İstanbul olursa iyi olur ama gelecekte göstereceği şeyler şimdiden bilemiyorum. Ama gitme isteğim var

M. Yani imkanım olsa giderim diyorsun

H: imkanım olsa tabii giderim çünkü Türkiye'de yaşamak için önemli olan bir evinin olması o da var yani sorun değil.

M: annen baban ne düşünüyor?

H: onlar dünden razı zaten

M: annen Yunanistan'ı mı tercih eder yoksa?

H: yok annem için İstanbul'dur en iyi yer babam köyü de düşünür. Ama bizi bırakamıyorlar yani benim babam hep diyor sen Türkiye'ye gidersen ben de seninle gelirim kalmam. Zaten Türkiye'de hayat daha güzel buradan güzel. Önemli olan devlet dairelerinin memurların eline düşmemek onların eline düşmedikçe çok güzel yani.

M: şimdi biraz da Türkiye ve Almanya'dan genel olarak bahsedelim. Sence Türkiye'de yaşayanların en büyük sorunları ne?

H: en büyük sorunları kendini olduklarından daha büyük göstermek. Yani şöyle diyorum eve gittiğin zaman illa ki beyaz eşyam olsun illa da şu olsun bu olsun. Aslında güzel düşünüyorlar yani en asgari ücret alan bile iyi geçiniyor ya benim gördüğüm kadarıyla. Ama çok büyük bir şey, istiyor kendi hayatında mutlu değiller gibi. Ben gittiğim zaman bana özeniyorlar a sen Almanya'da ne rahatsın falan. Ya da benim sinir olduğum birşey, sen Almanya'dan geldin benim bir oğlum var onu alsan gitsen de onun hayatı kurtulsa yani. Benim gördüğüm kadarıyla güzel yaşıyorlar ama. Çok sıkıntıda olan da var tabii ama benim gördüğüm adarıyla mesela bayanlar genellikle orta kısım, genellikle haftada bir iki kuaföre gidiyor. Burada bakarsan Türkiye'den daha fazla maaş alıyor ama burada standartlar da yüksek yani kuaföre her hafta para yetiştiremezsin yani.

M: peki insanlar en çok neden şikayet ediyorlar?

H: Türkiye'de mi en çok valla benim gördüğüm arabam yok...

M: geçim sıkıntısı mı güvensizlik mi, dejenere olmak mı?

H: benim gördüğüm daha çok mesela kuzenim evlendi yeni arabası yok gitti babama soruyor biz Türkiye'deyken dayı bana para veremez misin araba alayım.yok şunu istiyorum bunu istiyorum ama kendi alım gücü var mı yok mu bunu düşün müyorsun. Onları görüyorum böyle Avrupa özentisi görüyorum bunu anlamıyorum. Yani kendini olduğundan fazla göstermek isteği görüyorum orada. Ama bunu burada da görüyorum. Yani Türkiye'de kendi evin oldum mu rahatsın hiç değilse kira derdin yok.

M: peki Kayseri'deki sorunlar ne?

H: ya Kayseri hakkında ne diyeyim, köyü derim ben sana. İşte orada herkesin yurtdışında bir akrabası var sezonu gelince bütün yurtdışında yaşayanlar geliyor. En büyük sorun insanların tembel olması bana göre tembel olması. İnsanlar kahvelere oturmuşlar diyorlar benim param yok geçintim yok. Ama hepsinin tarlası bostanı var onu ektiğin zaman o sana bakar. Tembellik çökmüş hazır hazır gelsin herşey. İşlendiği zaman toprak çok verimli ama bakmak istemiyor artık. Çok şey istiyorsun hayatta olan şeyle yetinmiyorsun. Bir çorba piştim mi evinde şükredeceksin. Bunu görüyorum orada köye gittiğim zaman artık tanıyamıyorum, köy benim bildiğim yer değil. Mesela geliyorlar Türkiye'ye aslında oğlu işsiz burada ama orada oğlu oluyor mühendis, oğlu avukat...

M: genel olarak burada ne sorunlar var?

H: genel olarak buradaki yaşam şartları euro geldikten sonra yaşam şartları daha çok kötü oldu. İnsanlar artık evde oturduğun zaman rahat edemiyorsun sabah posta kutusuna akamıyorsunkorkudan. Geleceğini yarınını bilemiyorsunçok kötüleşti. Buradaki Türkler artık bilemiyorlar ne yapacaklarını gitseler yapamıyorlar kalsalar olmuyor. Buradaki Türkler de işte artık yani birçok insanlar da kendilerini olduklarından daha farklı göstermek istiyorlar daha yüksek yaşam şartı falan istiyorlar. Aslında Türkiye'den daha farklı değil.

M: kökenlerinin Türkiye olması, yarı yarıya, sana ne ifade ediyor, sence Türk olmak Türkiyeli olmak ne demek?

H: ya bir kere insanın içinde olması gereken birşey, Türkiyeyi seviyorum yani ülkemi seviyorum ne de olsa benim büyük dedem şehit olmuş yani. Babaannemin annesini iki çocuğunu bırakıp savaşa gitti ve orada şehit oldu. Ben de şehit torunuyum yani, dedem

o ülke için canını verdi. Bize düşen görev o ülkemizi korumak yani bayrağımıza karşı saygımız ülkemizisevmek zaten bu dinimizde de vardır yani. Ama bu demek değildir ki herşeyi kabul etmek. Hükümetin verdiği yanlış kararlar da olabilir.

M: bir de şöyle sorayım, diyelim ki 20 yaşından sonra bir Alman Türkiye'ye yerleşti güzel Türkçe konuşuyor, hali tavrı davranışları herşeyiyle Türkiye'de yaşayan herhangi biri gibi. Sen buna ne dersin?

H: yani kendisini nasıl gördüğü önemli kendisini Türk olarak görüyor mu yani. Ben derim tamam sen tamamen Türkleşmişsin yani. Bana da birçok Almanlar diyor ki sen Berlinlisin Alman değilsen bile Berlinlisin. Ben derim Türkleşmişsin ama kendisi nasıl hissediyor o önemli. Orada evlenicek belki çocuğu olacak orada ölecek o zaman o çocuğu ne aynı benim durumum gibi benim annem yunan babam Türk ama ben kendimi nasıl görüyorum diye sorsan benim için önemli olan dinim yani ben müslümanım ben kendimi böyle ifade ediyorum. Ama ülke için nereye daha çok bağlılığın var Türkiye yani. Bana sorsalar ülkemi hangisine bağlısın diye din değil de ülkeyi ben derim Türkiye derim yani. Ama Yunanistan'ı inkar etmem birisi Yunanistan'a birşey söylese dedeme birşey söylese yani bütün yunanlılar'a küfür söylese o laf benim dedeme de gelir ben o şahısı ikaz ederim. Dedeme dediği için bana dokunur. Kendimi Türk genci olarak görüyorum burada doğdum büyüdüm ama öyle. Vatanım için herşeyi yaparım bizim şehitlerimiz var yani, vatnı için göz göre göre ölüme gitmişler. Çanakkale'ye gidenler biliyorlardı ölüme gideceklerini dönmeyeceklerini bunu bile bile gittiler. Bu insanlar canını vermişler şimdi ben de göz göre göre bir düşman gelsin işgal etsin bunu yapamam yani. Bu bana çok dokunurdu yani gelip sen Türk değilsin demeleri, vatanın bir toprağını mı alacaklar ilk önce gelip beni çiğnerler yani. Kendini nasıl hissediyorsun o önemli işte. Burada bazı gençler kendini Alman olarak da hissedebilir. Diyorlar ben Almanım anne babam Türk ama ben Almanım.

M: peki iki toplum arasındaki fark ne?

H: din haricinde aile ilişkileri, yemekleri çok farklı. Böyle küçük küçük şeyler yani. Ufak şeyler onlar çok farklı. Yaşamlar çok farklı onların ayıp dediği bizim ayıp dediğimiz şeyler çok farklı. Bizim mesela ben evli olsam bile büyüklerimin yanında kocamla öpüşmem yani dışarda öpüşmem onlar da bu yok yani. Burada genellikle gençler 16 yaşından sonra evden ayrılırlar bizde öyle değildir. Çocuk evde duracak evlensen bile onu bırakamazsın. Yok dersin ben seni bırakamam. Biz çocuklarımızı bırakamıyoruz, düğünü olsun onu yapıyoruz, arabası olsun onu alıyoruz evini alıyoruz çeyizini düzeriz. Ne istese yaparız çocuğumuzun. Bir kısmı doğru bir kısmı da yanlış.

M: peki Almanlar bunları nasıl buluyorlar?

H: bazıları var güzel buluyor bazıları var yanlış buluyor. Bazıları kendilerine almışlar yani. Bazıları diyor aman biz Türkiye'de miyiz?

M: 10 yıl sonra kendini nerede görüyorsun?

H: valla ben 1 sene sonrasını bilmiyorum yani 10 sene benim için çok uzun bir süre. Ya allah bilir birşey diyemem. 10 sene sonra kendimi daha genişletmiş daha bilgili bir insan olarak görmeyi istiyorum yani. Daha çok hayırlı olgun bir insan olarak. Nerede yaşayacağımı bilemem.

M: evlilik?

H: orasını allah bilir, her insan evlenmek ister yani her genç kız ister. Onu da bir yaşamak istersin yani bir eşinin olmasını bir çocuğunun olmasını bu da hayatın bir parçası. İnşallah olur yani kendi düzenim kendi ailem.

M: vatandaşlık konusuna geçelim o zaman. Nasıl Alman vatandaşı olunuyor?

H: şimdi mi bilmiyorum pek...

M: sen nasıl oldun?

H: ben geçtiğimde babamın süresiz oturma müsaadesi vardı. Ben burada doğup büyüdüğüm için öncelikli hakkım vardı...

M: peki ne avantajlar getiriyor?

H: en basit kütüphaneye kayıtlı olmak için eskiden dört tane deste deste kağıtlar getiriyordun önemli evraklar, artık gittiğim zaman pasaportum yetiyor. Öyle işler yani, kağıt işlerinden kurtuluyorsun.

M: peki Türk vatandaşlığını vermenin bir dezavantajı var mı?

H: yani aslında kolay kolay Türk vatandaşlığından çıkamıyorsun. Arkadaşım 2000den sonra Alman vatandaşlığına geçti. Türkiye’de köyde küçük bir yerde sanıyor ki Türk vatandaşlığından çıktım. Nüfus memuruna gittiğinde o da çıktı. Dedi ki ben Türk vatandaşı değilim çıktım. O da dedi ki sen bilgisayardan silinmedin daha Türk vatandaşsın kaydın var yani. Nüfus cüzdanımı verdim ama, farketmiyor sen hala Türk vatandaşsın nüfus cüzdanını istersen tekrar çıkartabilirsin.... birçokları nüfus cüzdanını tekrar çıkartıyorlar onu biliyorum. Türkiye de çifte vatandaşlığı kabul ediyor zaten o yüzden sorun olmuyor. Ben 2000den önce girdiğim için çifte vatandaşım.

M: peki sence caydırıcı olabilir mi böyle bir zorunluluğun olması?

H: yani 2000den sonra çifte olanlar ortaya çıkarsa Alman vatandaşlığını kaybediyorlar bir de ceza ödüyorlar yani böyle bir risk var. Yani Almanlar çok takip ediyor bunu mesela yurtdışında bankalarda paraları olanlar var, onları arıyorlar biliyorlar ki Almanlar’dan birşey alamayacaklar Türklerin peşine düşüyorlar. Devletin parası yok yani oradan oradan çıkarmaya çalışıyorlar.

M: peki bu zorunluluk hakkında ne düşünüyorsun?

H: bir çocuğa yani sorarsın anneni mi daha çok seviyorsun babanı mı çocuk cevap veremez. Ya da şu var bir annen var seni doğurdu bir annen var seni büyüttü hangisinin hakkı var doğuranın mı büyütenin mi? Sen bir genç olarak burada doğdun büyüdüğün zaman kendini bu ülkenin vatandaşı olarak ifade ediyorsun ama Türk vatandaşlığından vazgeçemiyorsun çünkü kendini buraya kabul ettiremiyorsun.

M: peki bir kağıt o kadar önemli mi?

H: ya benim içimdeki duygularım var tabii. Ama onu da ben bıraksam içimde kendimi Türk olarak hissederim ama ülkeme ihanet etmiş gibi olur bende yani. Orada olan son bağlarımı da koparıyorum gibisine. Türk nüfus cüzdanı bende olduğunda bana ne kadar alamancı deseler de ben kendimi ifade ediyorum yine de bu ülkenin vatandaşsım istediğin kadar Alamancı de ya da Yunan kızını de yani ben bu TC nin vatandaşsım. Bu ülkenin vatandaşsım diye kendimi ifade edebilirim yani.

M: AB vatandaşlığını duydun mu?

H: ya işte gezebiliyorum, çalışabiliyorum oturabiliyorum...

M: oy kullanabiliyorsun

H: tabii herşey yapabiliyorum ama şimdi ne kadar çok yapabiliyorum bilemiyorum kendim Almanyanın dışında yaşamadığım için ama en azından böyle birşey var.

M: peki avantajları var mı AB vatandaşı olmanın?

H: var tabii en azından vize gerekmiyor.

M: vatandaş olarak politik hakların ne?

H: oy kullanmak, yani Alman vatandaşı olduğum için burada politikaya da katılabilirim, her türlü şeylerim var yani. Şimdiye kadar faydalanmadım partiye girmedim ama seçim hakkımı kullandım.

M: istesen bir partiye girer misin?

H: bana uygun bir partiyi bulamadım bilemiyorum yani...

M: senin için önemli midir oy kullanmak?

H: tabii eğer ben burada yaşıyorsam bu ülkenin bir parçasıyım benim de haklarımın korunması gerekir. İsterim ki yani oy verdiğim parti beni haklarımı görüşlerimi

savunsun. Bu önemlidir yani. Her insan hangi ülkede yaşıyorsa ilkönce dilini bilmesi gerekir, hafif de olsa uyması gerekir yani oranın şartlarına uyması gerekir seçim hakları varsa tabii yararlanmalı.

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?

H: evet Ecevit rahmetli oldu hepimizin başı sağolsun. Şu son dönemlerden birşeyler gelmiyor aslında aklıma.

M: genel durumlar hakkında konuşsan...

H: siyaset, iç politikasında önemli konulardan dışarı çıkıyorlar yani. Cumhurbaşkanı seçimleri yaklaşıyor ya hangi parti kazanacak ne olacak siyasete girmek istemiyorummm konuştuğum zaman birçok şeyleri de anlayamıyorum doğrusu. Son haftalarda izlemediğim için aklıma birşey gelmiyor.

M: Türkiye'nin AB'ye girmesini destekliyor musun?

H: can-ı gönülden desteklemiyorum doğrusu. Birtakım avantajları olacak ama bir o kadar da daha çok dezavantajları olacak. Euro geldiğinde Türkiye daha çok çökücek. Türkiye'de gördüğüm birşey Türkiye geçmişiyile yani halkı geçmişiyile değil. Onu görüyorum daha çok. Örneğin birisi bir programda dedi beyaz hocaydı galiba hatırlamıyorum, sen dedi nasıl müslümansın Atatürkçü müslüman mısın humeynist müslüman mısın, cüppeli ahmet şeyler o kadar çok gruplar var ki yani kendisi iç içe değil yani. Halk kendisi ne istediğini bilmiyor. Ben nasıl bir Türküm nasıl bir müslümanım halk kendisi onu bilmiyor yani kendisi tamamen Osmanlıdan kopamamış geçmişiyile daha sil baş edemedi yani onu görüyorum. Böyle olduğu için abye gitmesini doğru bulamıyorum.

M: kendi kimliğini bulamadı yani

H: hah evet bravo onu diyeceğim, kendi kimliğini bulamadığı zaman şimdi AB' ye girince AB o zaman içerden kışkırtıp şeyapar daha bölünürüz. Kurtuluş savaşını kazandık ama o zaman düşman dışardan saldırı etti. İnşallah öyle birşey olmaz ama abye girince daha feci bölünür. Hükümetimiz bu konuyu ele almalı. Özellikle türbanlı bayanların yani üniversitede okuma hakları veya sen nasıl bir müslümansın, kemalist misin, humeynici misin ya da sen Kürt müsün Laz mısın Alevi misin Ermeni misin, bu bana göre çok saçma şeyler. Yani çünkü senin deden de şehit verdi o da bir şehit verdi yani bu nedir. Şehit verenlerimizin çoğu hemen hemen müslümandı yani. Onlar humeyni müslüman değildi Arap müslüman değildi Türkiye yani o zaman Osmanlı'da yaşayan insanlardı. Onlar cepheye allah allah diye gittiklerinde yani savaşa giderlerdi. Biz daha kendimizi ifade edemiyoruz nasıl Türküz nasıl müslümanız bunu oturup bulucuz ondan sonra abye girmek daha doğru olur.

M: evet, peki Almanya'da neler oluyor?

H: Almanya'da en çok gördüğüm şey okullarda başörtü taksalar mı açsalar daha çok entegrasyon olurlar mı diye. İslamiyette işte türban yok işte en son o aklımda kaldı. Onun haricinde seçimler vardı. Öyle Alman haber programlarına pek bakmıyorum...

M: Türkiyenin AB'ye girmesini istiyor mu Almanlar?

H: isteyen var istemeyen de var. Ama galiba çoğunluk istiyorlar. Mesela bizim bir hocamız vardı tezimizi taylandda yapıcayz diyince kızdı yani kızmadı da niye öyle yaptınız dedi, Türkiye'de yapsanıza dedi. Türkiye zaten Avrupa tayland çok farklı. Türkiye iran değil irak değil tam bizim standardımız bizim kültüre yakın. Yani Türkiyeyi övüyor artık. Bir ülke abye girmiş ona çok kızdı, bu ülkeyi alıyorlar Türkiyeyi niye almıyorlar Türkiyenin çok daha şeyleri var. Erdoğan da diyor yani AKP farklı diyor Türkiye AB'de doğru yere gidiyor tamam sorunlar var ama onun da hallederler. Adam çok istiyor yani Türkiye'nin AB'ye girmesini.

M: ama istisna da olabilir.

H: bilemiyorum artık isteyenler var istemeyenler de var ama birçokları istiyorlar yani Romanya'dan ya da Polonya'dan daha çok hakediyor diyorlar yani.

M: peki buradaki Türkler ve diğer bütün azınlıklar yeteri kadar siyasette kendilerini gösterebiliyorlar mı?

H: ya bir Türk vardı parlamentoda şimdi Avrupa Parlamentosu'nda temsil ediyor. Ya belki bilgisi vardır ama o pek temsil edemiyordu gibi geliyor bana. Şöyle insanlara şöyle bir farklılığı gösteremiyordu. Türkiyenin büyük bir ülke olduğunu, her ülkenin kendisine göre yöresel kültürel olduklarını, doğunun kültürüyle İstanbulun kültürü farklı olduğunu ya kendisi de bilmiyor. İyi tanıtamadı yani bunu bizi burada aynı şeye tencerenin içine koyuyorlar.

M: Yani iyi temsil edemedi

H: hayır edemedi. Tabii yeni yeni isimler var ama bu bence zamanla on senede belli olur nasıl temsil ediyorlar.

M: peki insanlar neye göre oy veriyorlar burada?

H: ya aslında insanlar da bilmiyor burada neye göre oy vereceklerini. Çoğunluk oy vermiyor burada çok az insan oy kullanıyor. Seçimler geldiğinde seçmeyen oylar daha çok. İnsanlar sistemin nasıl olduğunu bilmiyorlar sorsan ilk oy mu ikinci oy mu önemli çoğu ilk oy der ama ikinci oy önemli. İlkinde kişiyi seçiyorsun ama ikincisinde meclise gidecek partiyi seçiyorsun. Onun için parti mecliste daha çok bulunuyor. Bizim Türkler genellikle spd grünen cdu christian... spd çok şey yaptı bizim için yani yabancılar için çifte vatandaşlık olsun Türkiyenin ab ye girmesi olsun. Türkler de seçtikleri zaman spd grünen onlara bakar.

M: sen?

H: yani bana ne söz veriyorlar, ne göstertiyorlar bana göre hangisi uygun ama tabii ki söylediklerinin yarısından fazlasını yapmıyorlar onu da biliyorum.

M: teşekkür ederim bu kadar.

Selim

M: ne var ne yok?

S: alaha şükür iyilik uğraşyoruz işte. Şu anda Türkiye toplumunda çalışıyorum belli bir süreye. Ayın sonuna kadar belki uzatılır belki uzatılmaz. Mesleğimi bitirmiştim, bana söz vremişlerdi eğitimin sonunda seni işe alıcaz diye son anda bana hayır dediler. Ben de biryere danıştım buraya yerleştirdiler.

M: annen baban nasıl? Ne yapıyorlar?

S: annem iyi, temizlik işinde. Babam ee annem babam ayrıldılar ben daha küçüğüm onunla pek kontağım yok o da pek ilgilenmiyor. Annem de dediğim gibi. Bir kız kardeşim var o da manikür pedikür öyle yerlerde çalışıyor işte. Bütün ailem zaten Türkiye'de dayımlar hariç. Dayım da burada diğerleri hep İstanbul Trabzon tarafında.

M: sen annen kardeşinle beraber misin?

S: şu anda yok yalnızım. Bir senedir ayrırım ondan önce annemle kaldım annem kardeşimle kaldım.

M: baba tarafından kimler var burada?

S: baba tarafından bir halam var ama kontağım yok onunla. Diğerleri babaannem var bir tane ama o şu anda Türkiye'yle Almanya arası gidip geliyor yine gelicek üç hafta sonra. Eski burada oturuyordu emekliliğinde gitti işte Türkiye'ye gitti.

M: nasıl gelmişler buraya?

S: benim babam buradaydı ilk sonra Türkiye'ye gitti annemle tanıştı evlenip buraya geldi. İşçi olarak geldiler buraya ilk fabrikada çalışıyordu fordda çalışıyordu ilk zamanlar. M: kaç senesinde? S: onu ben tam bilmiyorum annem galiba 75 mi 70 in sonlarında geldi. Çok zordu ev küçüktü soğuktan ev bulması zordu. Ben annemle

konusuyorum annem de pek hatırlamıyor. İşte Almanca bilmiyordu o zamanlar babam ilgileniyordu her işleriyle. Babama da sormadım. Anlatıyor çok zordu oraya buraya sık sık taşındılar. Sonra ben doğdum, hayat olarak zordu annem zar zor geçindi. Almancası yoktu ya ondan zor geldi Almancası olsa belki daha iyi olurdu. Ama işte yerleri bulmak oraya gitmek işe gitmek zor geliyordu ona. Tabii çoğu kişi de ona tuhaf baktı Almancası yok diye Türkiye’den geldi diye. O zamanlar öyleydi ama şimdi alıştılar alıştılar. 30 sene oluyor alışması lazım. M: hep aynı yerde mi çalıştı? S: yok birkaç kere iş değiştirdi değiştirmesi gerekti. Bu iş bu iş eee. Temizlik işi pek öyle tutumlu bir iş değil çok sene olmuyor kaldığı yer değişiyor. Çünkü sen de bilirsin temizlik bir belin ağrıdığı zaman bir hastalık olduğu zaman derler tamam ben başkasını alıyorum. Çünkü çok bilmene gerek yok aşağı yukarı herkes temizlik yapabilir. Zaten şimdi de bir sene iş aradı girdi bir işe yine. Annem de aşağı yukarı elli yaşında zor onun yaşında da temizlik işine gitmek. 20 sene 30 seneye yakın temizlik işinde çalıştı. Ondan evvel köyde yaşadı. Köyde yaşamak da kolay değil. Birkaç hastalıkları oldu şimdi iyileşti allaha şükür. Yine beli falan tutuluyor ama genelde zor işte temizlik işi zor.

M: senin günün nasıl geçiyor? S: işte çalışıyorum, işe gitmediğim zaman bütün gün çalışıyorum... M: ikinci işin mi var? S: yok hayır kendi fikirlerim üzerinde çalışıyorum. Nasıl diyeyim ben şimdi hem gencim genç de sayılmam düşünmem lazım yavaş yavaş nasıl devam edicem. Böyle mi kalıcam şimdi benim bazı fikirlerim var fikirlerimi nasıl yapacağımı düşünüyorum... M: politika açısından mı S: yok yok politik değil. Ben Türkçe politığıyle hiç ilgilenmiyorum Alman o da fazla da değil. Şimdi buraya girdiğimden dolayı o da fazla da oldu. Kendi fikirlerime bakıyorum, arkadaşlarla buluşuyom o da fazla da değil. Genelde kız arkadaşla beraber geziyoruz oturuyoruz, evdeyiz. Çok şeyler yapmıyoruz öyle dansa diskoya da gitmiyorum sıkılıyorum işte. M: akrabalarınız annenin memleketi trabzon... S: tam trabzon da değil yakınlarda bir köy. M: sık sık gider misin? S: gidiyom eskiden her sene gidiyordum. 99dan itibaren altı sene gidemedim, canım da istemedi arkadaşlarımın hepsi burada tabii orada da var arkadaşlarım küçüklüğümünden. Geçen sene gittim bu senegidemedim maalesef ama sık sık gitmeyi istiyorum. Oraya gittiğimde iyi oluyor benim gibi kendimi iyi hissediyorum oraya gittiğim zaman. Birşeyler oluyor yani M: rahat yani S: rahat evet rahat hissediyorum. Bir de herkesi tanıyorum orada herkes birbirini tanıyor köydeki akrabalar. M: peki oradaki insanların hayatlarıyla senin buradaki hayatını karşılaştırsan ne dersin? S: onların hayatı çok zor. Onların hepsi İstanbula gitmeye çalışıyorlar İstanbula gidemezlerse de trabzona gidiyorlar. Orada ne bileyim satışta çalışıyorlar pazarda mı çalışıyorlar balıkçılık mı yapıyorlar. Köyde kalırsan fındık toplarsın çay toplarsın. Orada düşünsem ben geçen sene fındık topladım bizim yerlerimiz var çok zor. Öyle kolay gözüküyor çünkü fındık ağacı o kadar büyük değil ama yarım saat güneşin altında kalsan. Çok zor yani orada hayat buraya karşılaşırsan ben buraya alıştım orada yaşayamam yani. Öyle bahçeli evler güzel yerler ama hergün düşünsen yapamam yani. Benim arkadaşlarım mesela köyde fındık bahçelerinde çalışıyorlar hep aynı kişileri tanıyorlar başkalarını tanımıyorlar. Böyle ne bileyim bürolarda çalışanları ofislerde çalışanları tanımıyorlar... M: fazla çevreleri yok yani. S: evet bir çevresi var tamam. Şimdi ben burada Berlin’de biraz daha kolay başka birileri tanımak kolay sempatik görüşün varsa kolay ama köyde biraz zor bence. Kapalı yani birbiri Berlin’de bakıyorsun amerikadan geliyorlar şurdan buradan geliyorlar yani kolay burada yeni birilerini tanımak sosyeteeye girmek bence.

M: arkadaş ortamın nasıl burada, nerelere takılıyorsunuz? S: ıı nargile içmeye gidiyoruz ne bileyim eskiden çok dansa gidiyorduk, diskolara gidiyorduk 18 19 yaşlarında. Şu anlarda biraz şey oldu sakinleştik evde oturup kart oynuyoruz playstation oynuyoruz. Onları oynuyoruz. Öyle işte. Bazıları geçen sene bütün Almanya’yı gezdik

bütün şehirlerini araba kiraladık. Maçlara gidiyoruz M:dünya kupası vardı S: evet bu dünya kupası heryere gittik burada heryerde eğlendik. M. Gittin mi? S: kart bulmak çok zordu bir tane bulduk italya çeke karşıydı hamburgta ben gitmedim italyayla ilgilenmiyorum. Almanyayı takip ediyordum Türkiye zaten yoktu. Dünya kupası çok iyi geçti burada başkaydı bir başkaydı her ülkeden birileri geliyor, herkes seviniyor herkes birbirleriyle sarılıyor çok güzeldi yani.

M: peki arkadaşlık kurarken ne önemli? S: kafa dengi yaninerede oturuyo ne çalışıyor eskiden ne yaptı bakmam iyi anlaşıyorsam tamam. Ben hemen demem iyi arkadaşım zaman içinde bulduğumuzda bakarım iyi anlaşıyorsam tamam işte. M: yani demiyorsun illa şunlarla arkadaş olurum, bunlardan olmazsa arkadaşım olamaz gibi... S: yok yok. M: işinden memnun musun? S: çok memnunum çok iyi burası. Ne bileyim şey olarak çalışanlarla çok iyi anlaşıyorum komik oluyor bazı. Tabii telaşa da giriyorum bazı günler oluyor oturuyorsun ne yapacağını bilemiyorsun bazı çok telaş oluyor. M: biliyorum bir iki gündür ne zaman uğrasam bir koşturmaca var burada. S: evet evet bugün de koşturdum... eskiden benim mesleğimi düşünsen bu semtte M: eskiden ne yapıyordun? S: eskiden ben bir ee araba geliştirmesi, araba tuning cantlar oluyor araba aksesuarları araba cantları takıyorduk eszosları takıyorduk. Orada çalışıyordum orası çok sertti. Giyimine bakıcaksın takım elbise, traş olucaksın hergün konuşmana dikkat ediceksin öyle şeyler işte. Çok öğrendim orada konuşmayı davranmayı herşeyi orada öğrendim ama çok sertti. M: orada ofis işi miydi? S: eee tanıdıkta aşağı yukarı herşeye bakıyordum o hem başka firmalarla konuşup, tamire de gidiyordum internet işine bakıyordum tam diyemem nerede çalıştığımı tanıdıkta o yüzden aşağı yukarı heryere yolladı.

M: burada rahat mısın? S: Almanya'da çok rahatım. Ben bilmiyorum ben şimdi elli altmış yaşında Türkiye'ye geri gitmeye. Ben hep burada yaşadım burada doğdum. Çoğunlukla zaten Türk arkadaşım yok, birkaç tane var onu da zaten okuldan beri tanıyorum iki üç tane var o kadar. Onun dışında benim çevrem hep değişik. Birisi nijeryadan geliyor, birisi amerikadan geliyor birisi lübnandan geliyor birisi ne bileyim nereden geliyor heryerden geliyorlar işte o yüzden Türkiye'ye düşünmem dönmeyi. M: bana olur mesela yurtdışında biryerden dönerken bildiğim yere evime dönüyorum diye rahatlarım pilot hostesler Türkçe konuşmaya başlar rahatlarım ne de olsa alışık olduğum şeyler... S: ben de onu diyecektim zaten bana da oluyor ben geçen ay iki ay evvel italyaya uçmuştum dönerken uçakta Almanca konuştu ben de rahatladım dönerken Almanyayı görünce aşağıda tamam dedim ben geri döndüm yine benim yerim oluyor. M: peki aynı şeyi Türkiye'den dönüşlerde hissediyor musun? S: yok o kadar değil. Çünkü ben oranın dilini anlıyorum kendimi de rahat hissediyorum orada çevrem de var. Hem seviniyom hem üzülyom geri döndüğüm zaman. Ama genellikle burada yaşamayı isterim.

M: peki burada sana farklı davranıldığını hissediyor musun, anne baban Türkiye'den geldi diye? S: yok hissetmiyorum. Almanlar için ben Türke benzemiyorum diye hiçbir farkı yok yani. Farkına bile varmıyorlar Türk olduğumun. Burada çok esmer tipliler veya buradaki solaryuma çok gidenler var onlar kara kara gözüyorlar Türk oluyorlar Almanlar için. Bana diyorlar sen Almansın sen italyansın ama Türk olana hiç aklına bile gelmiyorlar onun için ben rahat yaşıyorum pek rahat yaşıyorum Türk dediğimde şaşırıyorlar bakıyorlar. M: telefonda seni tanımayan biriyle konuşsan anlıyorlar mı? S: yok konuşmamdan da anlamıyorlar. Bir iki kişi oluyor ayda yılda bir kere ben de düşünüyorum nasıl farkına vardıklarını ama olmuyor yani çok ender. Bir kelimeden anlıyorlar birşey dediğim zaman tamam böyle sen Türksün. Bir kere ben aradım hemen anladı Türk olduğumu ben de şaşırđım.

M: peki mağazada alışverişte günlük işlerinde sana farklı davranıldığı oluyor mu, diyelim kasiyer kız önündeki Alman daha farklı davranıp sana daha aksi davrandığı oldu mu hiç? S: yok öyle birşey daha çok Alman olan yerde vardır ama buralarda yok olmadı bana hiç. Ama arkadaşlarımın mesela diskolara girmesi zor oluyor. Almıyorlar seni içeri M: Türk olduğun için mi? S: Türk olduğun boşver Alman olmadığın için. Çok bu Berlin’de alırlar... M: e ama bir Fransız ya da İngiliz gelse alırlar heralde? S: ya nasıl diyeyim kara olanları almıyorlar genelde öyle. İsveçli olsun alırlar hepsini alırlar esmen olduğun zaman almıyorlar. İlginç tabii ama korkuyorlar dövüş çıkacak diye. Görünüş olarak da bakıyorlar istemiyorlar esmer tiplerin olmasını yok diyorlar bugün esmerler girmiyor kafalarına göre öyle söylemiyorlar da. Yok diyorlar ki kartın var mı diskoya girmek için kartın var mı öyle birşey yok aslında diskoya girme kartı yok. Bahane buluyorlar seni almıyoruz o zaman. Listede misin? Ne listesi almıyorlar liste de yok. M: seni alıp da arkadaşlarımı almadıkları oluyor mu? S: oluyor çok oluyor beni de almıyorlar bazen çünlü ben onlarla beraberim ya. Beraber olduğum zaman almıyorlar maalesef öyle. M: sen Türkiye’ye gidip yerleşmeyi düşünmediğini söyledin, annen gidicek mi? S: annem gidecek Trabzon emekliliğini alınca. Zaten ne kaldı ki aslında var 10 yıl var bayağı var. 50 yaşında şimdi 62 ye kadar. E çalışması lazım zaten yardım almıyor kardeşimin okulu var ayda 250 euro ben de yardım ediyorum tabii ama çalışması lazım yani geçinmesi lazım tabii. Eskiden çok iyiymiş hayat burada şimdi ben hiçbirşey görmüyorum. Euro geldi şimdi daha kötü oldu herşey pahalandı. Dışardan görüldüğü gibi değil burada hayat. Türkiye’de anlattım arkadaşlarıma inanmadılar bana diyorlar sen orada hayatını yaşıyorsun buradaki gibi çalışmıyorsun diyorlar bir bilseler. Dışardan duyuyorlar Almanya ekonomi iyi, işi iyi bu iyi şu iyi oradan para alıyorsun... M: evet Türkiye’de genelde öyle gözüküyor. Ama mesela Türkiyenin ekonomisinin de iyi olduğu düzeldiği söyleniyor ama sokakta vatandaşa sorsan öyle değil aslında. Peki Türkiye’deyken Almanya’dan geldiğini anlıyorlar mı? S: köyümde anlaşılıyor orada anlıyorlar. M: köy dışında biryerlere gittin mi? S: evet evet İstanbul teyzem İstanbul’da orada anlaşılıyor hiç. Orası o kadar büyük o kadar değişik insanlar var zaten. Turist çok var mesela dükkana gittiğimde kelime aklıma gelmiyor o zaman anlıyorlar ben buradan değilim diye ama genellikle farkına varmıyorlar. Köyde diyorlar bana Almancı Almancı, Almancı geldi diye... M: bayağı bayağı yüzüne diyorlar Almancı diye S: evet evet ama ben hiç öyle çok çalışıyorlar orada. Çok ağır da çalışıyorlar iki üç işleri oluyor sabahtan akşama kadar çalışıyorlar. Ben teyzemin kocasından görüyorum çok iyi insan çok çalışıyor evde olmuyor hiç evde olamıyor çünkü çalışıyor sürekli. Oradaki yaşam daha ağır daha sert. Oradan biraz aklını çalıştırsan oradan buradan para alıyorsun buranın sosyal yardımları çok iyi Türkiye’de o hiç yok. Bazılarının da ne bileyim çok paraları var onlar da hayatını yaşıyorlar ne bileyim oraya buraya gidiyorlar geziyorlar o başka. Ama para olmadığı zaman çok zor Berlin’den zor. M: mesela İstanbul’da bir yere gidiyorsun kale duvarı gibi yüksek duvarların arkasında lüks villalar son model çok pahalı arabalar hemen yanında da gecekondu sefalet içinde hayatlar... S: o burada da var semtine göre değişiyor mesela Kreuzberge gidiyorsun orada da çok fakir Türkler var çok berbat yerler var orada. Ne bileyim biraz Sehlendorf diye bir semt var oraya gidiyorsun villaları görüyorsun zenginleri görüyorsun ne bileyim burada da çok değişik var.

M: peki genel olarak Türkiye’de insanların dertleri ne? S: eğitim dert orada bir de gençler çok genç başlıyorlar çalışmaya hiç okula doğru dürüst devam etmiyorlar bitirmiyorlar o büyük sorun bence. Çünkü hiçbirşey öğrenemezsen çocukların da senden öyle görür, babam da öyle çalıştı ben de öyle devam ediyim der. Arada sırada birisi çıkar akıllı arasında da ona mı bağlıyacaksın hepsi işçi. Benim kuzenim var akıllı yaptı üniversiteye gitti birisi de var hazırlanıyor ama eğitim sorun orada okula gidemiyorlar

maalesef. Yaşlılar yaşamış hayatlarını başka görmediler ama gençler biraz dikkat etse hayatlarına daha iyi olur bence. Hemen para kazanmak istiyorlar, İstanbula gitmek istiyorlar onun için okuldan çıkıp kaçıyorlar. Ama köyde de kalabilirler, köyde ev var, yaşaması da daha ucuz bence İstanbul'dan. Başka şehire gidip ailen yok arkanda nasıl yardım edecekler onun için bence okumaya başka şehirlere gitmek çok iyi. Başka kişiler tanımak çevreni geliştirmek çok iyi birşey. Ama öyle çalışmaya farketmez köyde kalsa daha iyi.

M: buradaki sorun ne? S: iş meslek mesleğe almıyorlar burada yeni mesleği bitirmiş kişilere. Uğraşmak istemiyorlar. İşçiler alıcaklar... şimdi şey çıktı 1 euroya çalışmaya. Yeni çıktı işin olmadığı zamanları seni şeye sokuyorlar temizlik olsun yardım olsun. Günde sekiz saat saati bir mi bir elli mi ne. Aşağı yukarı 160 200 euro alıyorsun. O da çok kötü çünkü zamanın yok başka şeylere bakmaya zamanın yok. Öyle öyle seni sokuyorlar ki işsizlerin sayısı küçülsün diye. Sonra niye vereyim sekiz dokuz euro 1 50ye varken diye düşünüyorlar. Çok kötü ama ne yapacaksın. M: asgari ücret vardır ama onun altında çalıştıramazsın nasıl oluyor? S: var zaten öyle birşey, reklam da yapıyorlar saati 7 50 den aşağı çalıştırılımsın diye. Ama bilmiyorum işte şimdi ne yapıyorlar. Ama vardır yani çok yardımlar var burada işçiler için ama aklını kullanman lazım demiyorlar sana gel yardım edicez diye senin bulman lazım.

M: birisinin Türk olması Türkiyeli olması için ne lazım, sen kime a bu Türkiye'den gelmiş dersin? S: ya Türkiye'den gelenlerle buradaki Türkler çok farklı. M: mesela ben farklı mıyım? S: tip olarak yok ama konuşman belli oluyor hemen. Yani demezler Türk diye başka ülkeler de olabilir ama konuşman belli oluyor. Efendi konuşuyorsun Türkçen gelişmiş farkına varıyor insan. Beni görüyorsun zar zor konuşmaya çalışıyorum işte.

Ama efendi Türkçe olsun gazetedeki Türkçeyi ben pek anlamam çok kelimeler anlamadığım kelimeler. Burada yeni gençler çoğunlukla öyle Türkçeyi doğru dürüst bilmiyorlar, Almancayı doğru dürüst bilmiyorlar hiçbir dil bilmiyorlar doğru dürüst aslında. Zaten şimdi çocuklar için okul var Türk ilkokulu hem Türkçesini hem Almancasını geliştiriyorlar eskiden bilseydim ben de giderdim. Türkçem de iyi olurdu.

M: şöyle sorayım, diyelim ki 20 yaşından sonra bir Alman Türkiye'ye yerleşti dili iyi konuşuyor, kültürü adetleri biliyor, Türkiye'de yaşayan herhangi biri gibi davranışları tavırları sen bu kişiye ne dersin? S: ya yirmi sene burada yaşadığı gitti. Ya kişiden kişiye değişiyor. Ya benimle Türk diye konuşursa böyle efendi efendi konuşursa Türk diye görürüm. Ama diyelim benle konuşur benim konuştuğum gibi konuşursa Alman diye görürüm ya da burada yaşayan Türk diye görürüm. M: yani doğduğu yer önemli mi yoksa bu artık Türkleşmiş, bizden sayılır der misin? S: ya bence yaşamı. Doğduğu yer ne bileyim hemen farkına varmazsın ki nasıl kendisini nerede görüyorsa kendini...

M: peki iki toplum arasındaki fark ne? S: fark... davranışı yemek üzerine yani yemekle değil de yemek kültüründen çok farklı. Davranışı tabii ki burada ben böyle tanıdım bizim Türkler kaliteye bakar. Almanlar genellikle parasına bakar. Kalitesine pek bakmazlar genellikle parasına bakar ucuz olsun tatlı olsun yeter. Parası iyi olsun tadı güzel olsun tamam. M: aslında daha çok sağlıklarına dikkat ediyorlar, yiyeceklerin içindekilere bakıyorlar gibi geliyor, yani bu konuda daha bilinçlilerdir diye düşünüyorum. S: öyle geliyor öyle geliyor ama aslına baksan şimdi ben zaten birkaç arkadaşın restaurantları var satış yerleri var. Diyolar bu Almanlar hiç bakmıyorlar parasına bakıyorlar diye. Yanında bir dükkan açıyor ucuz diye ama kalitesi iyi değil hepsi oraya gidiyor. Orası daha ucuz. Tabii var bi o dükkanlarına bakıyorlar ama ara sıra benim çok Alman çevrem var ama öyle kişileri hiç tanımıyorum. Burası biraz sakin Almanlar sakin. Türkler biraz sesli oraya buraya bağırıp çağırıyorlar. Almanlar daha efendi oluyorlar efendi dediysem sakin. Bence Almanlar ortası olsa çok başarılı olacak hem sakin olsan hem de biraz sesli çağırıp bağrımadan. M: peki Almanlar bizim

sokaktaki düğün futbol kutlamalarına ne diyorlar? S: bazıları gıcığına gidiyorlar sinirli oluyorlar. Sesleri duyduğu zaman biz sesli olduğumuz zaman çok gıcığına gidiyorlar bağırıyorlar. Bazıları diyorlar ne kadar güzel birbirleriyle selamlaşıyorlar öpüyorlar. Benim Alman arkadaşlarım hep öpüşerek selamlaşırlar. Onların hoşuna da gidiyor gösteriyorsun iyi tanıdık birisi... Almanlar genelde ellerini veriyorlar selam veriyorlar öyle işte. Ama genel birşey diyemezsin. Kimisi de var çok gıcık kapıyorlar. Mesela tuhaf tuhaf yaşlılar var birden başlıyorlar diyorlar eskiden hepsi daha iyiydi siz yokken daha iyiydi. Ama yeni doğanlar benim yaşındakiler daha farklı düşünüyorlar çevre değişik. Yaşlılar hep Almanların arasındaydı başka kültürden görmedi.

M: sen kendini 10 sene sonra nerede görüyorsun? S: 10 sene sonra benim düşüncem inşallah 10 sene sonra iyi bir işte olurum zengin olmam önemli değil. Önemli olan ailemle hanımımınla çocuklarımla inşallah olursa ne bileyim akşamları yatmaya gidersem parayı düşünmek istemiyorum yani zengin değil de yattığımda şunu nasıl ödiyece bunu nasıl ödiyecem düşünmek istemiyorum. Para konusunda sıkıntı çekmek istemiyorum çünkü ben küçüklüğümde beri gördüm benim düşüncem öyle çocuklarımla istediğini almaya tabii hepsini değil. İyi bir hayat vermeye iyi bir çevresi olsun ne bileyim tanıdıkları olsun. Zaten Berlin’de tanıdık olmadan birşey yapamıyorsun. Bakıyorlar özellikler aynı birisi tanıdık birisi tanımadığı bakıyorsun notlara öbürü daha iyi ama tanıdığı alıyorsun çünkü biliyorsun. O yüzden çevremi genişletiyorum. Zenginlik istemiyorum ailem olsun, sıkıntı çekmiyeyim yeter bana. M: peki nasıl olur aile hayatın? S: Türkiye’deki gibi olur çünkü oradaki çok böyle... Almanyaya baksan 18 yaşına geldiği itibaren kendine bir ev arasana bir yer baksana. Benim arkadaşlarımda da var çok öyle çünkü istiyorlar ki kendi ayaklarıyla... baksın kendi göre yaşasın. Ama ben diyorum ki çünkü arkadaşlarım çok üzölmüştü o zamanları çünkü sevgi diye birşey yoktu doğru dürüst bence. Onun için ben Türk aileleriyle daha çok yaşamak istiyorum. M: yani çocuk 15 16 yaşına gelince hadi güle güle yok... S: ha yok yok. Bence yok anneme kalsa ben evlendiğim zaman çıkacaktım evden ama olmadı.

M: biraz da vatandaşlıktan konuşalım. Vatandaşlığa girme şartları neler? S: Almanca olacak Almanca konuşucan. Teste gireceksin Almanca testine, birkaç sene yaşayacaksın, işin olacak. Ama en önemlisi yaşamak lazım Almanca olacak olduğu zaman diğerlerini yaparsın. M: peki ne avantajları var? S: Avrupayı geziyon vize lazım değil. Bir yere kayıt olduğun zaman pasaportunu gösteriyorsun hemen kayıt oluyor. Türk pasaportunu gösterdiğinde bir sürü ekstra kağıtlar istiyorlar çok zor. Alman pasaportuna hiçbirşey istemiyorlar. Bence Alman pasaportu daha iyi. Türk pasaportu olunca bütün hayatını görmek istiyorlar kaçma diye. Ama herkese diyom zaten arkadaşlara da diyorum, Türk vatandaşlığından çık Alman ol zaten Almanya’da yaşıyorsun Türkiye’ye gitmeyi düşünmüyorsan Avrupaya da gidebiliyorsun o avantaj bence. M: peki Türk vatandaşlığından çıkmanın bir dezavantajı var mı? S: bence yok ben ne bileyim. Ama benim anneme ben baktığımda annem de Alman oldu pişman oldu. Onun için avantajı yok. Çünkü Avrupayı gezmiyor o yana bu yana kayıt olmuyor Türk kalsaydım diyor farklı olurdu benim için zaten Türkiye’ye gidecek yine... bence Türkiye’de yaşıyacaksın Alman olmana gerek yok zaten gideceksin. Geri gitmeyi düşünmüyorsan tabii yap Alman vatandaşı ol.

M: peki sence insanları seçim yapmaya zorlamaları, vatandaş olmalarını engeller mi onlar için zor mudur? S: yani zordur ama ben birşey diyemem çünkü benim için hiç farketmez. zaten ben Türküm isterse pasaportu yırtsin şeyapsın. Eskiden de yoktu pasaport yüz sene evvel pasaport mu vardı? O zaman yine Türktün. Ne bileyim ben de biraz abartma oluyor öyle ağlama demiyorlar ki sen Türk değilsin yine Türksün sen. Onun için benim için farketmez ben hiç bilmiyorum. Hayat kolaylaştırıyor. M: ab vatandaşlığını duydun mu nasıl birşey? S: Avrupanın birleşmesi mi soruyu anlamadım?

M: vatandaşlık konusunda...S: nasıl yani? M: işte sen herhangi bir ab ülkesine yerleşebilirsin çalışabilirsin yerel seçimlerde ap seçimlerinde oy kullanabilirsin, diyelim afrikada başına birşey geldi, Alman konsolosluğu yok belçika ya da ispanya fransa konsoloslukları da sana yardımcı olur e tabii vize de yok. S: çok iyi birşey çok büyük avantaj. Dediğin gibi afrikaya mafrikaya gittiğin zaman Alman konsolosluğunu kapadığın zaman nereye gideceğini gidersin Avrupanın bir konsolosluğuna gidersin. Sınırların açılması iyi birşey. Ama bir şey de var kötülüğü de var. O yana bu yana gezip tozuyorsun hırsızlık da var. Şey diyorum sınırlar açıldı ya şey geliyor M: hırsız mı? S: tabii hırsız olanlar da geliyor. Sınırlar açıldı ne bileyim ucuza çalışan işçiler almacası şey diyoruz schwartzarbeit ne oluyor Türkçesi... bilmiyorum M: kayıt dışı işçiler S: ha evet öyle oluyor o kötülüğü de var tabii ki o kötülüğü var. Ben de çok düşündüm zaten hiçbir şeye gelemedim iyi mi kötü mü. Bana bakarsan çok iyi birşey benim için heryere gidip gezersin. Polonyadan şurdan buradan çok şey geliyor eşyalar arabalar çamaşırlar şunlar bunlar olsun markalı diye satılıyorlar ama markasız birşey adi birşey. Öyle şeyler çok var burada. Şeyi de düşünmek lazım uyuşturucuları çoğaldı kontrol azaldı gidip geliyorlar o kötülüğü de arttı.

M: peki sen düşünür müsün başka bir ab ülkesinde oturmayı falan? S: düşünürüm buradaki işime bağlı uzatırlar mı bilmiyorum. Uzatmazlarsa işte üniversite okuyacam, romaya gitmeyi düşünüyorum kız arkadaşım orada bir sene okuması lazım üniversitede. Ben de başka bir ülkede çalışmak istiyordum bulursam giderim çünkü bir avantaj bir başka ülkede çalışmak başka kültür görmek...

M: biraz da kabaca politikadan konuşalım, vatandaş olarak buradaki politik hakların neler? S: işte seçme seçilme var onlar aklıma geliyor başka ufak şeyler var partiye kayıt olmak falan ama büyük olarak seçme seçilme o kadar.

M: peki kullanıyor musun? S: bir ay evvel şey vardı geçen ay... M: yerel seçimler S: evet onlar vardı ama maalesef seçemedim italyadaydım ama benim için önemli birşey yani oy kullanmak. M: peki fark ediyor mu? S: ya birtek ben olmaz ama benim gibi bütün Türk kökenliler vatandaş olsa da seçse bir faydası olur. M: mesela sağcılar güçlenmiş burada hristiyan demokratlar başa geçti S: ya ben hristiyan demokratları o kadar kötü görmüyorum. Öyleye benziyor ama planına bakmanı lazım. Eskiden beri herkesin kafasında zaten hristiyan demokrat partisi Türkler için değil diye Almanlar için diye herkesin kafasına yerleşti. Ben ne bakıcam diyor ben sosyal demokrasi partisini seçerim araştırmak bakmak yok. Ben arkadaşlarıma da diyorum hristiyan demokrasi partisini seçerim hepsi bana deli diyor manyaksın diyor

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun neler oluyor? S: ya şimdi Türk kanallarını çekmiyor eskiden çekiyordu ama haberleri seyretmiyordum pek anlamıyorum onlar konuştuğu zaman ben anlamıyorum dediğim gibi Türkçem pek o kadar kuvvetli değil dizilere bakıyordum daha çok. M: hangileri? S: Ya eski diziler çok eski bizimkiler vardı süper baba vardı bir de geçen sene alışanın dizisi vardı. Ya Türkiye'de çok önem en çok Avrupa Birliğine önem veriyorlar girmeye. Ve hepsini yapıyorlar ki birtek oraya girmek için. Ama biraz yanlış yani şey çok yapıyorlar. Hakkımız girmeye hakkımız var ama girmek için biz şunu yaparız bunu yaparız. Başka ülkeler yapmadı yani bizim kadar çok yapmadı biz yine devam ediyoruz. Diyelim Avrupa standart bu oldu Avrupa standart şu oldu geçen sene gittim standart standart birşey duydum. Dedim ne iş dayımlara sordum anlattılar bana. Ne bileyim çok abartılı karşıladılar yani bilmiyorum ben öyle görüyorum. Başka ilgilenmedim birtek ben buna baktım çünkü öğrenmek istedim ne var ne yok diye. Abartıyorlar bence çok abartıyorlar bunu yaparız şunu yaparız yok vizeden gideriz. Ya niye yapıyorsun biraz sabredip. Türkiye bence sanki yarın hemen Avrupa Birliğine girmek... bekleyeceksin başka ülkeler de bekledi senelerce bekleyeceksin. Ne farkına ne yararına şimdi diyelim beş sene on sene evvel giriyorsun

ama bütün haklarını göremiyorsun yani çoğu haklarını göremiyorsun. Neyine yarıyor. birtek Türkiye demek istiyor ki biz Avrupa birleştiğideyiz bence biraz yanlış düşüncedeler. Ama çok ilgilenmiyorum ben politikayla yani Türkiyeyle pek ilgilenmiyorum. M: peki sence girer mi ya da girsin mi abye? S: yer olarak ne diyeyim eee çok avantajlı. Müslüman ülkelerinden veya hristiyan ülkelerinden bir ortası oluyor. Zaten Türkiye kullanılıyor öyle şeylerle ne bileyim ırak savaşında bütün amerikanlar Türkiye'deydi karadeniz bölgelerindeydi. Çok önemli olacak girdiği zaman zaten onun için de şaşırdım o kadar abartıyorlar diye. Kendileri de bilmesi lazım. Onun için şaşırdım zaten. Belki biraz sakinleşir müslüman ülkesi abye girdi diye.

M: Almanya'da politikada neler oluyor? S: işsizlik işsizlik çok konuşuluyor. Dediğim gibi bir buçuk bir euroluk işler konuşuluyor. vergiler konuşuluyor yüz onaltıdan yüz ondokuza çıktı vergiler seneden itibaren. Bayağı yükseldi. Berlin'deki konu borçlar var Berlinin 60 milyon euroya yakın borçlar var. Çoğu ost tarafında çünkü bütün paraları osta verdiler. Borç çıktı işsizliklerden buranın vergisinin yüzünden bürokrasinin yüzünden başka yerlere gidiyorlar vergilerini veriyorlar orada daha ucuz diye. Ondandır dolayısı da Berlin ve Almanya çok borçlu. Euro çıktığından beri çok kötü oldu. M: niye? S: hepsi pahalı oldu yüzde yüz pahalı oldu neredeyse. Eskiden 100 markın vardı iyi geçiniyordun şimdi baksan 50 euro 100 mark aslında ama 50 euro 50 mark gibi oldu. Yüzde yüz pahalılaştı yemek restoranlar herşey ama. İki mark bir euro. Onu düşününce herkes sandı ki yarı fiyat olucak ama öyle olmadı yüzde sekseni kaldı ya da yüzde yüz pahalılaştırdılar. Onun için çok kötü oldu. Paranın değeri eskiden daha iyiydi markla.

M: peki Almanlar Türkiyenin abye girmesini istiyorlar mı? S: çoğunlukla istemiyorlar bence çoğunlukla istemiyorlar. Yaşayanlar olsun politikacılar olsun. Bir korkuları var işte yerleri çok iyi diye çok büyük avantajları olacak diye çok büyük hakları olacak diye. Babam da eskiden öyle diyordu onların korkusu işte bizim yerlerimiz bizim yerimiz... 100 milyon mu oluyor 80 milyon mu? M: işte 76 S: yani çok büyük oluyor onların hakları da çıkıyor tabii istemiyorlar korkudan mı eski düşünceden mi bilemiyorum. Politikadan mı eski düşünceden mi insanların çoğu incelemiyorlar. Sanıyorlar ki abye girdikleri zaman bütün aileler buraya gelecekler. M: aslında o kadar da çok istemiyorlar. S: Almanlar öyle bilmiyorlar sanıyorlar ki hepsi gelecek dolacak buraya pisleticek burayı. Zaten sinir oldular Kreuzbergde gidiyorsun Almanca konuşamıyorsun Almancası yok adamın ona da çok sinirleniyorlar. İşte onlardan korkuyorlar. İşadamları da var Türk işadamları... M: e tabii Alman sağcılar da ona göre seçiyorlar S: tabii onlar da seçiyorlar dazlakların partisi var onlar da girdiler yüzde 13 ne demek yaa, eskiden yüzde 5 lazımdı yüzde 13 seçtiler onlar. Onun için onların düşünceleri eski düşünceler gençler değişiyor. Şimdi karman çorman herkes birbiriyle yaşıyor 20 30 sene sonra tamamen değişir yani.

M: peki burada Türkiye ya da farklı kökenliler politikada etkili oluyor mu yeterli temsil ediyorlar mı? S: evet evet, yavaş yavaş oluyor. şimdi bu sene yüzde yüzde 20 mi ne Alman politikasına girdiler ee M: milletvekilliği mi? S: ee Türkçesi bundestag... diyorlar burada çok Türkler 8 mi ne yavaş yavaş oluyor. Millete de bağlı okursan falan bir tek Türk olduğundan değil. Aklını çalıştırırsan okursan girersin? M: peki sırf düşünceleri için nereden geldiğine bakmadan ulusal meclise ya da daha yüksek yerlere seçerler mi? S: ee yok yani ona biraz tuhaf tuhaf bakarlar. Dinlemezler seçmezler ciddiye almazlar ama bence şimdi yavaş yavaş sayı yükseliyor diye ben diyelim 10 15 sene sonra Türk politikacı olması yani Almanların da düşünceleri değişmiş olur, eski düşünceler ölmüş oluyor. Onun için farkına bile varmayız birden bire bakıyorsun normal oldu bence öyle zaten. M: peki insanlar nasıl neye göre oy veriyor? S: ya değişik değişik oluyor internette şey var baromart diyorlar ona seçim için yardımcı oluyorlar üç

tane soru soruyorlar sana onları şey yapıyorsun ne bileyim 60 soru mu ne ondan sonra sen şu partiyi seçeceksin diyorlar. Öyle birşey. Çok iyi birşey ben bir kere yaptım baktım aslında ben bu patiyi hiç seçmem ama bakıyorum benim için önemli soruları onlar yapıyor onlar bakıyor. M: hangisi çıktı? S: FDP o çıktı. Sonra bizim yaptığımız seçim toplantıları oluyor onlar var. Televizyon var internet var istersen ilgilenirsin Almanya'da kolay istersen ilgilenilebilirsin ama çoğu hiç ilgilenmiyor. M: peki senin için ne önemli oy verirken? S: ... başka ülkelerden gelip burada yaşayanların hayatlarını kolaylaştırmaya veya Türkçesini bilmiyorum o konulara. Veya gençler için eğitim çünkü bence bu okul sistemi... üç çeşit var dört aslında biri o biraz geri kalanlara geri kalanlar için okullar çok çalışkan için de okul var. O biraz şey ben kendime bakıyorum ben eskiden lisedeydim ilkokuldan sonra 10. sınıfta çıktım ekonomi üzerine abiturumu yapmak için çıktım baktım birden bire notlarım ikiden bir arasındaydı burada iyi notlar ikiyle bir. Eskiden baksan üçle beş çok ilgi vermiyordum ya da büyüdüğümde dolayısıyla ilgilendim eskiden önem vermiyordum. Birini bir yere soktuğun zaman yolunu kapatıyorsun o yüzden herkes aynı olacak herkes kendi görevini yapacak önem verecek. M: peki bu ayırmada objektifler mi? S: objektif yapıyorlar yani ilkokulda diyorlar sana buraya gitsen liseye gitsen veya biz ortaokul diyoruz realschule oluyor işte. Ama demiyorlar yani liseye gidemezsin. Onun için herkese bağlı. M: teşekkür ederim bu kadar senin söyleyeceğin başka birşey var mı? S: yok hayır.

Mesut

Mi: merhaba hoşgeldin.

Mes: merhaba hoşbulduk

Mi: ne var ne yok?

Mes: iyilik işte sen nasılsın?

Mi: ben de iyiyim sağol. Ne yapıyorsun?

Mes: şu anda mı okulda mı?

Mi: yok okuyor musun çalışıyor musun?

Mes: he o anlamda işte okuyorum beş sene oldu di mi, işte bir ay kala mezun olcaz inşallah. Aynı zamanda da çalışıyorum bir dükkanda çalışıyorum.

Mi: annen baban nasıl hayatlarından memnunlar mı?

Mes: onlar da iyi hayatlarından memnun. Babam işte işe gidip geliyor 63 yaşında metal firmasında çalışıyo. annem de işte evde ev hanımı. Kardeşlerim var birisi okuyor birisi de taksi ehliyeti yapıyorum.

M: beraber misiniz?

Mes: yok ayrı oturuyorum.

Mi: nasıl sık sık görüşüyor musun onlarla?

Mes: görüşüyorum haftada 4-5 kez yakın oturuyoruz zaten.

M: evli misin, çocuk var mı?

Mes: var ikisi de var. İkibuçuk yaşında bir kızım var.

M: ne güzel ismi ne?

Mes: Eslem.

M: Türkiye'de kimler var?

Mes: işte akrabalar var işte akrabalar yönünden kalabalığız. Onları da hep ziyaret ediyoz senede bir kez.

M: memleket neresi?

Mes: Çorum'da hepsi orada kız tarafı da çorum ben de çorumluyum onun için kolay oluyor aynı kasabada. bilerek öyle yaptım Adana İzmir bir hafta şurda kalalım bir hafta burada meselesi.

M: peki kimler var?

Mes: akrabalar var işte amcalardan tut dedeler ebeler anneanneler teyzeler

M: herkes orada yani

Mes: hepsi orada

M: Almanya'da kimse yok mu?

Mes: ya benim yok Almanya'da akraba olarak bir kişi var benim anneannemin kız kardeşinin kızının kızı işte uzak sayılır ama işte akrabamız ona da yakın oturuyor onunla da sık görüşüyoruz.

M: annenin kuzeni sayılır aslında

Mes: he öyle birşey hala diyor zaten anneme onlarla hatta daha çok görüşüyoruz bi akraba olarak onlar var başka kimse yok amca dayı olarak yani. İlk annem babam geldi.

M: nasıl olmuş nasıl gelmişler anlatıyorlar mı?

Mes: anlatıyorlar da eee trenle gelmişler gelmişler derken babam önceden gelmiş 1971de mi ne gelmiş. Ondan önce muayene edilmişler yoksa yola çıkamıyorlarmış. İşte gelmişler evlere kendilerini kapatmışlar sonrası gün iş aramışlar bulmuşlar öyle şeyetmişler.

M: Türkiye'den gelirken işi hazır değil miymiş?

Mes: yok hazır öyle değilmiş şey buraya gelip bir yere müracaat ediyorlarmış onlar göstertiyormuş işi. Ama genelde şey diyorlardı Almanların yapmak istemediği işi yapmak zorunda kalıyoduk diye onu söylüyorlardı da. İşte ilk başta her zaman ki hikaye dönmek için geldik diye anlatırlardı ya kırk sefer. İşte yok bilmem onun için zaten kötü kötü evlerde otururlardı tuvaletler zaten dışarda. Baktılar haus... diye birşey var kapıcılık gibi birşey onu yapmaya başladılar kira ödememek için. İşte bayağı para biriktirdiler. Şeyler de varmış böyle çocuğun oldummu kredi çekebiliyormuşsun bankalardan ve iki sene içinde bir çocuğun olursa kredi sana bağışlanıyormuş yani vaktiyle para kazanmak için çok imkanlar varmış. Ya çoluk çocuk olurken a şunu da biriktireyim bunu da biriktireyim diye kalmışlar.

M: peki hiç anlatmıyor mu şöyle şunları yaşadık, bunlarla karşılaştık şöyle böyle oldu diye buraya ilk geldiklerine.

Mes: ya ilk başta gelirken tabii dil yok hiçbirşey yok böyle tercümanlıklar vardı onlarla konuşuyorlardı. Onları nasıl buldular nasıl ettiler bilmiyorum da işte Almanlarla hiç anlaşamıyorlarmış ilk başta soğuk insan görüyorlarmış. Dil bilmiyorlar şey bilmiyorlar konuşamıyorlar. Dükkana giderke bir yere giderken hep böyle zorluk çekiyorlarmış bir süt almak yumurta almak için olsun şu olsun bu olsun. Her zaman böyle kendileri bulmaları lazım olmuş sonradan kendileri dili öğrendiler. Burada okula gitmeden önce yuva diye biryer var oraya çocukları biz iki buçuk üç yaşında yolluyor orada dili öğreniyorlar. Onların öyle imkanı olmadığı için yuvaya gider gibi sokağa çıkıyorlarmış öyle öyle öğreniyorlarmış.

M: peki nasıl şimdi iyi biliyorlar mı?

Mes: yoo tam öğreniyorum derken Türkler dalmış Almanya'ya sonra bakmış çevre Türk oluyor o yüzden bırakmışlar.

M: annen ne zaman geldi?

Mes: babamdan sonra 74 yılında da annem geldi işte annem sonradan niyeyse Almancayı öğrenmiş babama nazaran. Babamın hiç yok sayılır anlıyor ama konuşma yok annem hem anlıyor hem konuşuyor tabii bizim gibi yine konuşamıyor. Yaa kendini ifade ediyor bizden iyi ediyor, derdini anlatamadığı zaman çekişiyor yaa tamam başımız belaya girmesin diye hallediyorlar onun işini.

M: senin hayatın nasıl gidiyor genel olarak?

Mes: yaa işte genelde kahvaltı yapmıyorum çocuğu yuvaya götürüyorum arkasından okula geliyorum. Okuldan dönünce belli bir vaktim oluyor eve gelip bişeyler yiyip oturmak için. Arkasından yine işe gidiyom o işte burgerking dediğim yer. Akşam orada kalıp gece 11 de eve dönüyorum. İşte çalıştığım yoğun olduğum günler onlar.

M: haftada kaç gün?

Mes: haftada beş gün çalışıyorum.

M: haftada beş gün gece 11'e kadar çalışıyorsun hem okul hem iş...

Mes: işte ikisini idare etmeye çalışıyorum evliliklerin hem avantajı hem dezavantajları. Bir yandan bişeyler kazanmak lazım yoksa yürümüyor.

M: eşin çalışıyor mu?

Mes: o eskiden çalışıyordu hamile kaldıktan sonra bırakmak zorunda kaldı. O yüzden o zaten Esleme bakıyor onunla yetiniyor. Eskiden ikimiz de özel ders veriyorduk öğrencilere. Hatta onla daha iyi kazanıyoz yaa. Yani iyiydi çok iyiydi ama şimdi birisine ders verirken öbür yandan eslemin uyanması kalkması bölünüyor verimli olmuyor. İşte ben de şeye başladım burger kinge başladım yine eslem evde diye. Yuvada zaten de ona rağmen yuva dediğim saat dört buçukta geliyor eve zaten o saatte biz de geliyoruz. Çünkü biz okulda olduğumuz zaman şeyde. Ama dün farkettim evdeydim sabahtan bıraktım eslemi ne kadar boş zamanım varmış ne kadar birşey yapabilirdim ben farkettim. Ya daha fazla burada oluyorum ya eslemi görmüyom geri dönüyom yine eslem var anlatabildim mi yani.

M: peki senin hayatınla Türkiye'dekilerin hayatı ne kadar farklı?

Mes: şeyi farkettim benim Türkiye'deki akrabalarının okuduklarının hepsi öğretmenlik. Bir de ondan sonra buradaki tanıdıklara soruyorum bizim akrabalar öğretmen olmuş iyi kötü olduğundan değil de dikkatimi çekti yani bayağı çok kişi öğretmen olmuş diye. Ya onlar da kendilerine göre hayatlarından memnun biz de işte hayatımızdan memnun olmaya çalışıyoruz. Ya şey oldummu böyle yani gerçekten orada yaşayıp da göremedimmi o zaman bilmiyorsun iyi mi kötü mü. Şey yönünden benim düşüncem sanki Almanya'da imkanları kazanma yönünden para harcama yönünden daha az kısıtlıyız gibi geliyor bana. Çünkü Türkiye'de benim akrabalar öyle herkeste öyle olduğunu bilmiyorum çünkü hiç İstanbul'da gidip de birisini seyretmedim çünkü İstanbul'da da çok akrabamız var. Ama böyle hani şey yönünden elektrik yönünden olsun... dışarı çıkarız fişi kökten çekerler mesela. Bir ışık yansın hemen kapatırlar onun gibi şeyler var. Bir de daha neler var ona benzer misaller var. Birisi şeyapar çocuğunu çarğıya yollayış on tane çivi al diyor mesela hani biliyorsun çivi aldım mı alırsın kutuylan falan böyle lazım oldukça kullanırsın. On tane al diyor. Para olmadığından değil ama işte bayağı bir tutumlular yani ama en çok hayran kaldığım bayağı bir yaratıcılıkları var. Bir yerden birşey ekip diyelim onu nasıl böyle uydurup kaydırıp onu tamamlıyorlar. Musluk kırık olsun hemen birşey uyduruyorlar onu tamir etmek için yani hemen yenisini almıyorlar onu çok iyi yapıyorlar onu çok beğeniyorum. Bir de dikkatimi çeken televizyonlar hep 63 ekran böyle şey oluyor televizyon küçük oluyor. Kocaman odalar oluyor bazen televizyonlar hep küçük. Ama standart galiba hep böyle, diyorlar süs olsun diye koyalım bilmiyorum yani. M: bilmem oraya özgü birşey heralde. Mes: ya demek ki ya çünkü bak benim bir arkadaş var burada üniversite bitirdi orada belediyede mimar olarak çalışıyor. Türkiye'ye gitmeye karar vermişti temelli dönücem diye. Ve orada resimlerini yolladıydı odalarının orada da var küçük televizyon, ya dedim sen de buradan döndün burada çünkü televizyonu büyüktü allah allah dedim ya Türkiye'yle alakalı birşey ya da öyle standart var bilmiyorum yani. Ama yoksa yani şey değil paraları yok fakirlermiş onla alakalı değil de başka birşeyi düşünceleri var. Tabii biz ona göre birazcık bol harcamaya başladım mı bankada da belli oluyor. Şey oluyor

eksiler çoğalıyor onları toparlayacağız diye uğraşıyoruz o da var tabii. Ya şimdi sorun ben kasaba gibi tanıdığım kasaba gibi yerin günlük çalışma şeyini anlatayım... ee sabah saat yedide kalkıp sekizde benim kayınbabam şeyde oluyor belediyede çalışıyor. Yerinde oluyor bürosunda oluyor 12 de öğlen paydosu var öğlen yemeğine eve geliyor saat bire kadar. Zaten kaldığının bir ucundan öbür ucuna beş dakkada varıyorsun yürüyerek öyle küçük bir yer. İşte öğlen oluyor eve geliyor yemeğini yiyor sonra yine belediyeye gidiyor. Saat 16 -17' ye kadar kalıyor. Yani avantaj olan her yerin yakın olması herkesin birbirini tanıması. Buraya baktın mı burada şimdi birazcık yani bana göre soğukluk var. Yani sonuçta burada Almanlarla çalışıyorsun Almanları ne kadar iyi anlatsan da sonuçta Alman. Ve bir o yüzden ben burger kingi çok seviyorum onu da söylüyüm Türkler ve Araplar normalde Araplar biraz şey oluyor tuhaf oluyor ama oradaki Araplar gerçekten iyi.

M: niye tuhaflar ki?

Mes: yaa genelde laf anlamayan milletler. Böyle kalın kafalı gibi birşey. Öyle oluyorlar ama yok bunlar gerçekten iyi. Onlarla anlaşıyorum çok güzel atmosfer oluyor. O yüzden saat ücreti şu kadarmış falan ona hiç bakmıyorum benim hanım aradabilir fırça çekiyor çok az paraya çalışıyorsun normalde öğrenci olarak çalışsaydın daha çok olurdu gibi.

M: e tabii insan çalıştığı yerde huzur da uyum da arar iyi para verip de çok rahatsız bir ortamda çalışmak da iyi olmaz yani.

Mes: huzur yönünden çok iyi. Çok rahat oluyor yani birbirimizle şakalaşmalarımız şuyumuz buyumuz. Bir de güzel olan orada iki Alman mı ne çalışıyor çoğunluk Türk ya o zaman şey daha farkediyor bize davranışları. Almanların böyle onlar da yani uyum sağlıyorlar şakalaşıyorlar ediyorlar biz de daha rahat oluyoruz. Şimdi bu tabii şey demek değil bir firmaya gidiyorsun Almanlar seni tepeden bakıyor sana eziyet çektiriyor öyle değil de içinde insanın böyle birşey oluyor böyle düşünce oluyor, nasıl düşünürler nasıl beğenirler mi beğenmezler mi. Benim düşüncem şu belki gıcıklığı ya da daha fazlasını yapar ama Türk daha sıcak bakıyor insan buna.

M: arkadaş ortamı nasıl burada?

Mes: arkadaş yani herkes var nasıl bayağı çok arkadaşlarım var.

M: ya mesela şöyle mi, ilkokulda ya da daha küçükken bir grubun olur bir daha ne kimseyle samimi olursun ne de kimseyi kendine fazla yaklaştırırsın o insanlarla hep devam eder arkadaşlığın.

Mes: ya aslına bakarsan benim de öyle çünkü benim mesela kaçınıcıydı, 1987 o zaman 9 yaşındaydım o zaman iki arkadaşım oldu o arkadaşlarım daha halen var. Hemen hemen 19 seneden beri arkadaşız hala sık görüşüyoruz. Öyel arkadaşlarımız var ezelden kalma. Okullarda dikkatimi çekti okuldan sonra ortaokul liseden önce var ya orada yaptığım arkadaşlıklar da kalıcı ama tabii bir 10 sene geçmesi lazım ki belli olması lazım. Ama artık daha çabuk ısınmaya başlıyoruz da eski küçüklükten kalma arkadaşlarımızı tutmuyor.

M: peki senin bir tercihin şu insanlarla konuşmam, bunlarla arkadaşlık etmem, diye mesela senin arkadaşlarının aileleri nerelerden gelmiş?

Mes: ya şimdi benim küçüklük arkadaşlarımın ikisi de Erzincanlı. Ya şimdi şeylere karşı birşey olduğumdan değil birbirimizle çok dalga geçiyoruz onlar bana diyor ben çorumluyum diye sen alevisin diyo ben alevi değilim diyorum siz Kürtsünüz diyorum yani sanki böyle küfür ediyormuşsun gibi ama öyle değil halbuki. Ama olmadığımız için öyle birbirimizle dalga geçiyoruz. O yüzden ama küükken de şey yoktu şu bölümle kimseyle arkadaş olmam diye birşey yoktu sonradan öğrendik ne olduğunu. Ama sonradan düşünürsen dikkat etmeye çalışıyorum gerçekten de dikkat etmeye çalışıyorum şeyolmasın diye. Bazı şeyler var sokak serserileri var yok diskoya gidelim miskoya

gidelim şöyle yapalım böyle edelim diye onlarla mesela hiç görüşmüyom buluşmuyom. Burger kingte de var öyle iki tane onlarla bir merhabamız var. Sonra ya böyle şeyi farklı olan kişilerle sık görüşemiyoz. Çok iyi tanıdığım var burgerkingde hatta kendisi şef orada ama alevi. Alevi olduğu için şey sorun şu tamam birbirimizle konuşuyoz ediyoz ama dini konuya geçtim mi kendisiyle hiç anlaşılamıyom. Anlaşamadığımız için ailemizle görüşemiyoruz kendisi de evli böyle olunca ailelerle görüşmüyoruz çünkü görüştüğümüz zaman bir konu açılır ondan sonra başlarız gene tartışmaya o yüzden pek o konulara girmemeye çalışıyoruz. O yüzden dikkat ediyorum arkadaşlarıma. Farklı ülkelerden gelen yani bir iki tane Alman arkadaşım var onlarla da sadece böyle bir telefon açarsak birbirimize ya da tesadüfen karşılaşırsak. Bir oturuyoruz konuşuyoruz yemek yiyoruz karşılaşırsak da ama öyle bir fırsat olacak öyle yapıcaz. Yoksa kendimden bir telefon açıp da o hadi gidelim buluşalım diye bir özlem de yokm öyle farklı ülkelerden ...

M: kafa dengi olmadığından?

Mes: bence Türk olmadığından biraz milliyetçiyiz galiba bilmiyom. Başka ülkelerden düşünüyom şimdi a şu şey var luchia becksyler var ama onlarla daha çok merhaba özel buluşup görüşmedik. Fazani var Arap mı İranlı o var ama kız zaten onlan öyle buluşulmuyor da. Ama mesela zeynep diye bir kız var belki onunla da tanışmışsındır, başörtüsüyle kıyafetini görmesen dersin Alman ingilizce müzikler söylüyor Almanlara takılıyor falan görsen hiç böyle yabancılik çekmiyor ama benim o bakımdan uyum sorunun var.

M: işinden memnunsun?

Mes: ya iş iyi gidiyor yaa hoşuma gidiyor yaptığım iş oradaki arkadaşlar hoşuma gidiyor konuşması iyi oluyor yorucu hergün hergün gitmek de hoşuma gidiyor. Ama ilk işim diplomamı alayım iş bulucam çıkacam oradan. 2000'de de çalışmıştım orada ondan sonra gittim ben yine çalışmak istiyorum dedim peki dedi hemen başla. 2000 yılında da şeref diye bir arkadaşım vardı beni sokmuştu oraya. Yani gene böyle şeydik arkadaş vardı. Genelde öyle oluyor Alman firmalarında da yavaş yavaş öyle olmaya başladı eskiden öyle değildi. Şimdi onlarda da öyle alıyorlar öyle.

M: sen Türkiye'ye gidip yerleşmeyi düşünür müsün?

Mes: ya ben benim gönlüm Türkiye İstanbul'a gitmek istiyor ama İstanbul'a özellikle çünkü şey ya İstanbul'da bana göre sanki imkanlar daha çok olabilirmiş gibi geliyor. Bu şovlar şeyde de yapılıyor Bodrum olsun Ankara olsun ama İstanbul'da da yok yoktur yani böyle. İbo'dan tut Beyaz meyz onlar da vardır ben de diyorum ki, diyelim kafan esti gel bi şu şova gidelim olur gibi diyorum. Orada sanatçılar artistler olsun bir tanesini bile görmedim ya hep televizyonda yani ya bilmiyorum.

M: mesela trafikte yanındaki jipde Okan Bayülgen var

Mes: di mi yani işte bence bu acayip bir elitlik bir macera gibi birşey. Ya çünkü Beyaz olsun şu olsun tvde diyorlar ben sokakta durdum bir vatandaş geldi şey dedi döneryerken birisi geldi. Ya beyazda kamera var ya önünde şarkı söylüyorlar ya onu görmek istiyorum. Zaten evde televizyon açarken Alman kanallarına da bakıyoz Türk dizilerine de yani İstanbul'da onları görebilirim diyorum bir de gecenin bir vakti gidiyorsun boğazda çay içebiliyorsun gecenin birine kadar. Burada daha düne kadar akşam 18'de dükkanlar kapanıyordu şimdi sekizde yaptılar. Aralıkta şey yapacaklar istediğin zaman kapatacaksın dükkanı yani. Dedilerdi Bir Kasım'dan itibaren kasıma girdik Noel Baba zamanı geliyor ya ona göre işçiler alıyorlardır. Genel olarak başka sorun da hayat ölü gibi geliyor bana bir de küçük şehir olsa nolucak. Burada hayat ölü yani şöyle birşey var biz orayı özlediğimizden hasret masret derken şöyle bişey de var.

M: sen burada doğdun burada büyüdün yine de o özlem var mı?

Mes: ya var gerçekten ya ben burada doğdum burada büyüdüm ama var yani.

M: ama oraya sadece tatilden tatile gidiyorsun hayatının büyük bir bölümü burada geçiyor ona rağmen, Türkiye'ye özlem duyuyorsun...

Mes: ya evet var o benim de çok dikkatimi çekiyor. Bak oraya gidiyorum altı hafta sekiz hafta tatil yapıyorum şey oluyor oraya gittim mi buradaki düzeni özlüyorsun çünkü burada saat saatin şeyi gibi otobüs ne zaman gelecek ne zaman gidecek herşey belli. Orada öyle değil misal orada biraz karışmalı var bir de improvizasyon gibi bir şe var ya tamam abi yaparız ederiz uydururuz gibi birşey var. Türkiye'nin de çok avantajları dezavantajları var Almanya'da da var. Almanya'da avantaj şu var güvenebileceğin bir şehir yani bu sigorta yönünden olsun bu git gide zayıflıyor ama. Aç kalmıyorsun burada biliyon mu en kötü ihtimal seni devlet destekliyor. Ya da anlamadığım bu kadar devlet desteklemesine rağmen bu sokakta yaşayanlar metroda falan onlar nasıl o hale geliyor onu anlamadım aslında onu araştırmak lazım. Merak ediyorum bayağı. Böyle sarhoşlar zaten ayyaşlar. Dediğim gibi İstanbul'da kalmak istiyorum ama bir yandan da diyorum ki İstanbul'da kalıp da şirkette çalışmış olsam alacağım maaş acaba çok olur mu? hani burada şey yapmışım belli bir maaş standartını biliyom ne kadar kazanması gerekir diye sanmıyorum orada bir mühendisin aynı kazanacağını. Oradaki hayat şartları şimdi diyeceksin ki ona göre daha ucuza birşeyler yapabilirsin ama. Burada 2764 euroyla başlıyor yani evli olup da çocuğun oldu mu ergisi var 2000 euro sana kalıyor ev sigortası hastane vergi 200 200 onlar çekiliyor işilik emeklilik çekiliyor 2000 euro kalıyor.

M: işte 4000 lira civarında kalıyor

Mes: di mi 4000 lira gibi o yönden Türkiye'yle fark var. Ne derler İstanbul'da da gitmişsin ki herşey uydur kaydırık olmasın derken kira falan yetişmesi zor olur. İşte o olay var diyorum ki işinden çıkacan nolucak onda korkuyoruz o cesaret yok.

M: peki bir yerden dönerken ah nihayet evime mahalleme dönüyorum rahatlığı sende buraya gelirken mi, Türkiye'ye giderken mi oluyor daha çok?

Mes: evet evet oluyor. Ya Türkiye'ye giderken daha çok akrabalarımı herkesi özlediğim için orada herkesi görücem iyi vakit geçiricez diye seviniyom oturuyom. Bir de Türkiye'deki rahatlığı seviyom arabayı kapının önüne bırakıyom kafaya göre müzüğünü açıyom kafaya göre dışarı çıkıyom gecenin bir yarısı gidiyom et alıyom ızgara yapıyom falan böyle. Yani oradaki o şeyliği seviyom özgürlüğü seviyom. Rahat hayat var ama o esneklikte de paranın olması lazım yoksa öyle esnek esnek hergün şey yapmıyor gitmiyo. Ama Almanya'ya dönerken de şeyi özlüyorsun işte dediğim gibi düzeni televizyonu açıyorsun büyük televizyon bilgisayar interneti açıyorsun. Ya o çok dikkatimi çekti Türkiye'deki akrabaların hepsinde bir bilgisayar var böyle yaa açılana kadar kullanana kadar ölüyorsun yaa çileden çıkartıyor seni. Yaa bilmiyorum niye öyle. Ben 2000 yılında bir bilgisayar aldım 1.8 ghz geçen sene ben Türkiye'ye giderken dayım bana anlatıyor yaa bak yeğenim diyor bir bilgisayar zaten yeni alma gibi bir adetleri yok çıkartıp şeyi

M: toplama diyorlar

Mes: he toplama diyorlar hepsini taktık diyor pentium bilmem 1.2 şey var diyor benimki 1800 2000 yılında. 1200 şey yaptık çok rahat ettik. Yani ben de diyorum tamam dayı iyi güzel. Yani o yönden çok şey var sıkıldığım yönler onlar yani standart yönünden yani. O rahatsız ediyor beni işte kıt kanaat geçinir gibi rahatlık yok. Şimdi şöyle birşey var oradaki teknolojiye baktım ben bu teknolojinin daha ilerlemişini yaşıyorum ben bakıyorum Amerika daha da ilerlemiş. Amerika'yı beğendiğimden değil ama demek istediğim navigasyon diye kullanıyorsun burada yolları falan gösteriyor arabada o Türkiye'de hiç gelişmemiş. Bir NavTürk diye birşey çıktı yeni orada da Ankara'yla İstanbul caddelerini göstertiyor o var.

M: İstanbul'da uygulanıyor mu o, daha rastlamadım?

Mes: he evet ekranda şöyle birşey var arabaya takıyorum o uyduda senin nerede olduğunu biliyor oraya yazıyorsun şehrin yazıyorsun sokağını yazıyorsun o sana gösteriyor şurdan sağa dön buradan sola dön diye. Geçen yıl Türkyieden iki arkadaşı geldi böyle taktım arabaya gidiyoruz sağa sola aslında biliyorum yolları ama işte onlara göstermek için. Onlar da hemen a bu ne nasıl bir hoşlarına gitti. Yani bu şimdi nereden biliyor bizim burada olduğumuzu çok hoşlarına gitti.

M: İstanbul için onun düzenlenmesi zor olur. Sokak isimleri belirsiz, her yerde farklı farklı kaydedilmiş sokaklar var, isimler değişiyor, planda olmayan sokaklar var. Hepsinin düzene girmesi lazım...

Mes: ya işte o var İstanbul'da biliyo musun. Şimdi artık var mı bilmiyorum köşede sokak yazar şu numaradan bu numaraya kadar. Ya Burgerking'te servise giderken atıyorum siparişleri kutuya açıyorum arabada navigasyonu öyle gidiyorum ama İstanbul'da ezberlemen lazım heryeri şu camiden dönücen bu sokaktan şuraya gidicen diye.

M: öyle yani İstanbul'da doğru dürüst sokak isimleri yazmadığı için yerlere göre adres veriyorsun yok çiçekçiden köşeye dön sucunun çaprazındaki apartman diye.

Mes: evet evet orada öyle işte. Birtek şeyettiğim o yoksa çok iyi avantajlar var çok güzel manzaralar var. Şelaleler koymuşlar ankaraya bir şehirden geçiyorsun böyle her taraftan birşeyler akıyor böyle parklar marklar belediye çok iyi çalışmış. Onlar misal burada bulman için bayağı araman lazım bence orada bir gezişte gördüm buldum.

M: e burada esas çok parklar var.

Mes: e burada da var ama ayın değil yani.

M: peki burada senin, kökeninden dolayı farklı olduğunu hissettiriyorlar mı?

Mes: eskiden daha çok farkediyordum şimdi de farkediyorum çünkü ister istemez kendini kanıtlamaya çalışıyorsun işte ben Türküm mürküm ama ben de senin kadar iyi iş yapabilirim illa bir Alman olması gerekmiyor gibi düşünceler var. İnsanda ya kompleks olarak kalmış ya da bazı tarzlarıyla öyle birşey söyler gibiler bilmiyorum yani bana öyle geliyor. Şimdi okul hayatında belki daha az çünkü sonuçta eğitimciler şey kalmaları lazım ortaşekerli mi derler ne derler yani böyle ne fazla üstüne gliyorlar ne şeyapıyorlar

M: renklerini belli etmiyorlar

Mes: he öyle belli etmiyorlar ama şey bence. Her zaman şu başörtü davası domuz eti davası içki davası. Bence sorun şurdan kaynaklanıyor şu içki davası mesela Türk olan herkes müslüman bu arada ama şimdi şöyle birşey var hani Türksün diye illa ki müslüman olacan diye birşey yok ama öyle biliyorlar. Hatta Araplardan çok Türkleri müslüman biliyorlar komik olan da o çünkü Araplar daha çok sokakta şey. Diyor ki ya içki içmiyor musun yok içmiyorum elhamdulillah müslümanım a bu arada fazla müslümanım da diyemiyorsun onun hikayesi de ayrı ya. Şimdi şey ya ama ben Türkiye'ye gittim oradaki Türkler içiyordu aslan sütü diye raki maki içiyorlarmış ya. Ben diyorum ki ya içmek diyom müslümanlıktan çıkmak demek değil diyom günaharı boynuna diyom ama sonuçta içmemek lazım öyle. Anlatıyom ilk zamanları çok motivasyon vardı böyle anlatırken şöyle böyle diye ama bir zaman baktım hep aynı laf hep aynı soru çünkü anlamıyorlar tamam mı. Dinledikten sonra soruyorlar hala ya domuz eti niye yasak ya şu niye yasak bu niye yasak ya başörtü takmak bilmem karıyı köle gibi ediyormuşsunuz gerçekten de yazmıyormuş kuranda yaa diyolar laflar ediyorlar sinir ediyorlar. Ben de diyorum yaa diyorum sizin şu şey hristiyan şeyleri var ya nany diyoruz onlar da diyorum başörtü takıyorlar. Ya diyolar onlar işte başörtü kilisede takıyorlar sadece orada kalıyor falan diyorlar. Bir de işi zor eden bazı Türkler var biz buraya asimile yaptık diye kendilerini göstermek için yaranabilmek için Almanlara ya diyor işte başörtü ne şeyapıyorsunu içki de falan şeyapıyorlar o zaman biz

zor duruma düşüyoruz onların yüzünden. Bir de önyargılı olmak istemiyorum ama bazı şeyler var bak aleviler de var tamamı bazı aleviler var ne domuz etine dikkat ediyorlar ne içkiye dikkat ediyorlar içiyorlar da şey yapıyorlar da ondan sonra Almanların yanında da bunu yapıyorlar. Ondan sonra diyorlar Almanlar ya sen müslümansın ama herşeyi yapıyorsun iyi sağlamsın benimle tanışıyorlar sen niye yapmıyorsun o da müslümandı yaptı diyorlar. Ya diyorum ben

M: yani onlarda da katolikler, protestanlar, ortodokslar çok farklı, niye algılayamıyorlar ki? Mes: ya işte bizim şeylerimiz onların gözüne batıyor. Onun için ben diyom başörtülü birisi daha örnek olması bu topluma geliyorlar diyorlar başörtülü ama sigara içiyor ya tamam içebilir iyi güzel hoş değil ama ne olmuş yani ne yapalım. Ama şey yapıyor sigara içiyorlar başörtülüler daha seksi giyiniyorlar artı diyeceğin birşey kalmıyor yani daha çok eleştiriyorlar. Ya dün bir program vardı stunden vor diye bir kadın avukat milletvekili vardı demiş ki başörtülerinizi çıkarın demiş o yüzden onlara şey geliyormuş öldürücez seni asıcaz kesicez diye mktuplar telefonlar geliyormuş. Öyle bir röportaj yapıyorlar ki ya diyorlar bunlar düşüncelerini söylediler diye bunlar erkekçe aklından geçenleri ifade ettiler diye bu şekilde barbarca davranıyorlar diye laflar geliyor biliyor musun. Sanki lafın başı şiddetmiş gibi yani herbir olay öyle olurken. Yani insanı daha çok kıran böyle kendi milletimizden şeyolmaları kendimizi arkamızdan vurmaları ne diyece. O çok böyle derin bir konu acayip böyle derind evlet işi gibi.

M: düzelir inşallah ne diyeyim

Mes: yok yani o sorun hep öyle kalır çünkü şey değil Almanlar o yeniliğe açık bir insan değiller. Adamlar top insanları kabul ettiler çoktan onları çoktan kabul ettiler o canımlar cicimler çok iyiler. Hep öyle diyorlar zaten top ama çok iyi böyle sanki şey yanlış birşey yapıyor ama çok iyi insanlar gibi.

M: e demek ki onu da tam kabul etmemişler yine ona da aslında kötü ama iyi yanları da var gibi görüyorlar. Mes: he yani böyle şey olarak diyorlar çaktırmadan kabul eder gibi. Ama daha çok kabul ediyorlar biliyon mu bizim şeyimiz batıyor. Bir Polonyalı Almanyaya gelsin hiç uyum sağlama sorunu yok niye yok çünkü orada da içiyordu burada da içiyor orada da yapacağını yapıyordu burada da yapıyor. Niye uyum sağlasın aynı haltı burada da yiyor. Ama bir Türk Almanyaya gelsin asırlardır bir şeyi var taa Osmanlı zamanından gelmiş bir kültürü var onu bugünden yarına hemen atamazsın ki. Atmayı istemezsin zaten niye atacan ki. Bizim ramazanımız var kültürümü var elöpmemiz var akraba annemgili babamgili hemen gidip elli yaşında altmış yaşında dedim mi şeye atmıyorsun

M: huzur evi

Mes: he huzur evi Türkiye’de de var o çok biliyorum ama bizim şeyimizde yok kültürümüzde olan birşey değil. Ama bunlarda genel olarak öyle birşey var. Kırk yılın başında bir adam çıkar da anneme bakıyorum ben bu yaşta derler.

M: peki seni hiç görmeyen tanımayan birisi telefonda Almanca konuşurken sonradan Türk olduğunu öğrense şaşırır mı?

Mes: He ona çok şaşıyorlar. Hatta rahatsız bile ediyor acayip şekilde hem de.

M: seni mi onları mı?

Mes: Beni rahatsız ediyor onları şaşırtıyor ve ilginç buluyorlar. Ben telefon açıyorum diyorum misal biz bir bahçe aldık şehir dışında bahçe aldık orada yerleştik yanımızda komşular oluyor bir merhaba nasılsınız iyi misiniz işte yeni komşular diye. Ya diyorlar biz şu zamandır buradayız siz çok iyi Almanca konuşuyorsunuz ya diyor. Ya böyle sanki hayatlarında Türk görmemişler yabancı görmemişler ne kadar zor bir duygu Almanca konuşan birisini tanımamışlar ki demekki öyle bir düşünceleri var. Ama hepsinde aynı ağaz konuşuyor. Ya diyorlar arada bir görüyorduk ediyorduk ama siz

gerçekten çok iyi Almanca konuşuyorsunuz siz gerçekten çok iyisiniz ne bileyim böyle bence çok şey yok bizi tanıyamamışlar. Sebebi de o zamandan kalma cumburlop atlamaları bir liderimiz olmadı şeyimiz olmadı böyle anlaşılan şöyle yapacan böyle edicen diye başkaları gelirken şey yaptılar böyle kurslar verdiler kültürlerini anlattılar. Önde böyle papaz gibi onlara danıştılar bizde öyle birşey yoktu maalesef herkes böyle kendi başına birşey yaptı o da böyle kötü şey bıraktı bence. Kötü anılar bıraktı ki şimdiye kadar bir Alman görmedim ki aa ama siz çok iyi Almanca konuşuyorsunuz niye böyle laflar oluyor.

M: peki genel olarak ayrımcılık var mı?

Mes: var tabii ya yani ayrımcılık var yani kültürümüz başka diye. Misal ben zamanında meslek yaparken sabah saat yedide gelmişim işe bir Alman arkadaş da masada oturuyordu bizim tenefüste oturduğumuz bir oda var oturuyordu işte bir çikolata yiyordu ben de yanına oturdum önümde geldi kocaman bir çikolataydı yaa ... var ya a şukadar birşeydi. Onu yedi onu yedi sonuncusunu da yedi çaktırmıyom böyle bakıyom sağa bakıyom sola hepsini yedi ha ondan sonra konuşuyoz ediyoz önümde yiyor. Biz de bu hayatta yok ha paylaşmayız etmeyiz hayatta yok ama bu Almanlar'da çok ha. Normal ki şey oldum o zamandan beri gıcıklığım var hatırlıyorum mayıs 96'daydı

M: tarihi hatırlıyorsun bayağı etkilemiş seni.

Mes: etkiledi o gün ausberlunga başladığım seneydi gelir gelmez Almanlar'dan öyle bir darbe yedim. Yani şöyle birşey var okuldayken yarı yarıyaydı yarısı Türk'tü yarısı Alman'dı orada dikkatimi çekmiyordu. Orada iki Türktük mesela biri evrim evrimle beraber yaptık biz mesleği bir o vardı bir ben vardım acayip şaşırttı beni acayip sinirlenip sonradan sonradan baktım ki hepsi öyle hepsi öyle paylaşmıyorlar ya yok öyle mentalite var ne biçim işse anlamadım valla. A bir de şu var bişey yiyom yarısını bölüp al acık da sen ye yer misin aç mısın öyle birşey var onlar da öyle birşey yok öyle duyguları yok. O yüzden bizim tiergarten günümüze de gıcık kapıyorlar, ailecek geldiler diye. Onlar geliyorlar ne yapıyorlar biliyor musun, grille geliyorlar iki tane sosis koyuyorlar bir tanesini kendisi yiyor bir tanesini karısı böyle tamam arkasından kahvelerini içiyorlar yani böyle şeyler böyle. Biz grill yapalım büyük sofrta biliyorsun kaynayan seviyormuş hikayeleri bunlarda böyle birşey yok. Böyle hafiften hafiften Türkler'de de sezer gibiyim de inşallah öyle devam etmez. Ya şöyle birşey var tamam çok kalabalık oluyor insanın elinden gelmiyor ben misal arkadaşlarımı biryere davet edersem sinema olsun yemek olsun şu olsun bu olsun bu ne demek benim için biliyon mu ben bütün masraflarını yapıyorum katlanıyorum ben herşeyi karşılayacam. Ama Almanlar şey diyor ya diyor hans sosislerini getir sen salatalarını getir şunu getir içecekleri getir bir toplama yapıyorlar. Ben evimi açıyorum işte daha ne olsun. Ya tamam sana fazla yük binmesin bilmem çorbada biraz bizim de tuzumuz olsun

M: insanlar davete eli boş gelmezlerki.

Mes: hah ben de onu diyecektim öyle yapıyorlar ya sanki böyle getirmezsene seni asarım keserim böyle birşey kalıyor. Zaten biz birşey düşünürüz sen hazırlamışsındır ama ben bir pastanı getiririm anlamında düşünürsün zaten.

M: demek onlar öyle birşey düşünmüyor.

Mes: hatırlatma ihtiyacı duyuyorlar listeleri yapıyorlar asıyorlar benim hiç hoşuma gitmiyor o hareketler.

M: Türkiye'ye yerleşmeyi düşünüyorsun.

Mes: evet istiyorum ama işte maaş yönünden sorun ediyom. Benim hayalim ayıptır söylemesi mercedese binmek mercedes derken şu şey var s sınıf class dediğimiz şey var en gelişmiş arabalar aile arabası olarak. Başlarken böyle ilk piyasaya çıkarken 10.000 euro ediyor ama bir beş sene şeyaptımmı ikinci el beşinci el oldum mu 20.000 oluyor çok çabuk değer kaybediyor. 20.000 euroya ilerde inşallah çok çabuk alırım. Ama bu

parayı Türkiye’de toparlayamam çünkü bu 36 40 milyar değil Türkiye’de Türkiye’de böyle acayip arabaya öyle bir fiyat ödüyorsun ama burada alabiliyorsun. Öyle şeyleri alamam edemem diye korkuyorum. A bizim bir profesör var çok mütevazidir u bahnla gider gelir parası çok ama yok benim param olunca arabam kapımın önünde olucak. 28 yaşına gelmişim daha hala öğreniyom öğrenciyim bir evim kirada oturan bir evim var ne anladım bu işten. Araba annemgilin annemgilin ödediği arabası işte. Altımdaki arabayı annemgil aldı iyi birşey değil ama rahat birşey. İşte o yüzden diyom bir gün elim para tutsun da birşeyler alayım. Annemgil de vakti zamanında düşünüyorlardı bir ara hiç düşünmediler şimdi yine düşünüyorlar

M: sık sık fikir değiştiriyorlar yani

Mes: evet evet fikir çok yani şey yönünden o artık yavaş yavaş hastalıklar başlıyor ya orada biraz daha sağlamlılar o yüzden endişeliler.

M: biraz da genel olarak Türkiye Almanya hakkında konuşalım. Mesela Türkiye’de gördüğün en büyük sorun ne?

Mes: ya ediyorlar şikayet ediyorlar bişeylerden ya ama ya böyle şimdi şöyle birşey var. Geçimden mi şikayet ediyorlar şeyden mi daha çok böyle bir yakamız bir yakamızı tutmuyor daha çok o şikayet var

M: geçim derdi.

Mes: ha geçim derdi o şikayet var gibi ama bilmiyorum o Almanya’da da var gibi geliyor bana. Bir de annemde geçim derdi merdi yok rahat yaşıyorlar bizde var biz de öğrenci olduğumuz için artık o da benim suçu çok elektro eşya aldım bankaya yükledim.

M: yani insanların en büyük derdi geçim sıkıntısı mı?

Mes: evet evet o dert var biraz.

M: peki Çorum’un...

Mes: ya Çorum’un kendi şehrinde bayağı zengin şehir kuyumcular falan olsun lüksler. Çorumun yarısı Almanyalı şey değil Türk vatandaşı yani ama Almanyalı var ya sokakta yürürken hep Almanca konuşanları görüyorum İstanbul’da görmedim bu kadar Almanca konuşanı yaa. O öyle. Bizim orada bayağı göze çarpacak var ama sorun görmedim kimle konuşucam ki orada gördüklerimiz de Almanyalı kasabada şey sorunu var çeltik tarlaları var kızılırmak var sıcakta su eksiliyor su yetiştiremiyoruz tarlaya gibi. Geçim sorunu hariç orada da kredi kartı oluyor iki tane kredi kartı birisiyle birisini ödüyoruz birisiyle birisini gibi. Öyle şeyler var ama eskidendi o elektrik kesilme davaları. Benim kuzenim şeyaptı kuzenimin kızıyla evlendim benim kayınço motorada dağda giderken düştü iç kanaması oldu meğer böbreği patlamış hastaneye gittik birşey olmaz dediler bu saate kadar birşey olmamış olmaz dediler ama biz bilmiyoruz ne olduğunu. Ama idrar yollarından kan aktı doktor yaa resmen baştan savma işler yaptı hastane arabasıyla Çorum’a yatırdık ona da bayağı yüklü para verdik yoksa yapmıyorlardı hiç Çorum’a yatırdıktan sonra giremezsiniz gibi şeyler yaptılar. Ciddi olduğundan haberimiz yok akşam saat 11de hastaneye yattı sabah 9 da ameliyat ettiler o anda etmediler de. dayım karakola haber verdi yoksa hastane kan da vermiyordu. Yani insan ona şey yapıyor yani

M: insan hayatının değeri yok

Mes: ya evet Türkler o kadar sıcak olmasına rağmen böyle hastane kurumlarında sağlıkta değer vermiyorlar o şaşırtıyor beni.

M: Almanya’da sorun ne?

Mes: Almanya’da sorun işte bu integrasyon denen şey var. Ben doğru söylemek gerekirse integrasyon yapmak istemiyorum Almanlara uyum sağlamak istemiyorum ya ne elin domuzuna şey yapıcım ya gerçekten öyle. Adam gibi kültüre onlar ayak uydursunlar sanki onlar kendi kültürlerini çok beğeniyor bir düzenleri var diye yok sinir

oldum şimdi. Yok ya böyle bizim şöyle düzenimiz var şu var ya o eskidendi sistemleri git gide batmaya başlıyor bilmiyorum bunun sonu ne olacak yani Almanların daha çok soğuklarından kaybediyorlar. Şey gibi insanlar olsalar sıcak olsalar belki daha çok ayak uydurursun hoşuna da gider ama ne ayak uydurmak yani böyle şeyleri var mentaliteleri var. Diyorum ki kendi kendime niye diyom ben ayak uydurayım benim hoşuma gitmiyor sizin yaşam tarzınız. Eskiden bilmiyorum hala yapıyorlar mı yapmıyorlar mı sıcak su doldururlardı şöyle birşeye gelirlerdi bezi sıcak suya bandırırıldardı yüzlerini temizlerlerdi böyle ondan sonra o su akşama kadar kalırdı. Ben küçüklüğümde bir tane koca karıya odunlarını getirmeye yardım ederdim 9 10 yaşında öyle birşeydim o zamandan beri aklımda kalmış eve geliyorum diyor ki elin kirlenmiştir yıka muslupu açıcam orada böyle kirlenmiş su resmen böyle donmuş bakenda lavaboda dolmuş. Bunu boşaltıyım dedi hayır diyor akşama kadar kalıcak o orada diyor. Ya akşama kadar soğumaz mı o hiç

M: akşama kadar niye kalıyor ki?

Mes: ya bilmiyorum ya bilmiyorum sıcak suyu bırakıyorlar öyle onun yanında da bir bez ama onu hiç anlatmazlar bunlar. Genç Almanlar artık öyle yapmıyordur da genç Almanlar bir banyo yaparlar saçlarına hiç dokunmazlar böyle bir vücuttan soğuk su geçirirler. Temizlik konusunda da hiç anlaşılmayız.

M: onlar temizliğe hijyene daha merkalıdır diye bilinir.

Mes: yok ya onlar hiç temiz değiller o Almanlar var ya o Almanlar onlar ne bitli ne yok yok hiç şaşma sen o Almanlara. Detaya girmiyim Almanlar acayip pis o konuda hatta tiksiniyorsun bile. En basit misal ben ortaokulda bir arkadaş odası darmandağınık donu monu herşey ortada bir kere ayakkabıyla girersin eve. Ne demek ya ayakkabıyla girmek zaten bu arada bu Türk dizilerinde onlara da sinir oluyom ayrılısak da beraberiz çocuklar duymasın ya noluyoruz ya ayakkabıyla girmek niye. Yani ayakkabıyla giriyorlar yatağa da yatıyorlar böyle ya git sokakta yemek ye o zaman. Standart Türkler diyelim ayakkabıyla dalmıyor eve öyle dikkat ediyoz Almanlar da gerçekten bazen geliyor diyorsun ayakkabılarını çıkar diyorsun o temizlik konusunda anlaşılmıyoruz.

M: peki Türk olmak sana ne ifade ediyor?

Mes: ya ben Türk olmakla çok gurur duyuyom başka bir millet olarak gelmiş olsam diyom ne olurdu diye düşünüyom da iyi ki Türküm diyom bu Osmanlı tarihini öğrendik ettik ya böyle vay be ne erkekmişiz diye o böyel şey ediyor gurur ediyor işte istiklal marşı okundu mu ne benim hoşuma gidiyor. İlk başta sözleri anlamıyordum sonra benim hanım Türkiye'den geldiğinden hepsini anlatıyor böyle şu şu demek bu bu demek. Sen Alman istiklal marşını bir okusan şey yani anlasan görecen öyle bir basit ki yani gel beraber olalım kardeşçe abur cubur cubur. Ama biliyorsun Türk istiklal marşında böyle birbirine uymuş böyle açık yüksek bir Türkçeyle yaa böyle hep düşünerek okuman lazım öyle zırt diye geçemiyorsun. O işte çok hoşuma gidiyor o yüzden işte iyi ki Türküm diyom ve Türkün temizliğini kültürünü işte saygım da var sevgim de var hiçbir zaman Alman olmayı istemem yok. Almanlar çocuk yapmayı ondan sonra köpek besliyorlar ondan sonra o bunla geçineyim diye. Öyle istemiyorlar da çocuğum olsun mocuğum olsun diye ortalama bir hesap var Almanların ortalama şeyi 1.2 çocukmuş sonradan bizim emeklilik paramızı kim ödeyecek diye telaşlanıyorlar. Yani demiş olayım burada oturmuş olan sistem Türkiye'de oturmuş olsa bir dakika durmam ama dediğim gibi Türkiye'de arabalar da pahalı .

M: diyelim ki bir Alman 20 yaşından sonra Türkiye'ye gidiyor yerleşiyor dili iyi konuşuyor davranışları yaşam tarzı herşeyiyle Türkiye'de yaşayan herhangi biri gibi. Sen bu kişiye ne dersin?

Mes: hoşuma gider gurur duyarım yani

M: onu ne gözle görürsün o senin için hala Alman mıdır yoksa artık Türkleşmiş midir?

Mes: yok bak ben sana şunu söylüyüm, ben derim ki ben hayatta kızımı bir Alman'a vermem bir Türk'e veririm diye hikayeler. Ben de vermem gerçekten gelme bana şimdi hikayeler Necla'yla meclayla bir Alman'la evli çok mutlular cart curt diye yok Türklerle dayak yiyeni var diye. Ya görsen demezsin bunu annesine Yunan diye (hilal) Türkçe konuşuyor şey böyle gel de buna yunan de artık. Anlamıyorsun ki yunan olduğunu gerçekten hoş karşılarım. Şimdi burgerkingte bir Alman var Alman doğma büyüme Türklerle berabermiş ve Alman ama müslüman müslüman oldu. Herşeyi bilir bize göre yapıyor şey ediyor hatta burgerkingten hiçbirşey yemiyor hani haram maram diye çok hoşuma gidiyor. Vav diyom lan diyom kızımı yaşıt olsanız verirdim yani çünkü ilk defa böyle onda görüyorum Alman olsun da sana içim ısındı diyom. Ama şimdi buradaki Klausları Peterları Hansları gördüm mü hayatta diyom ya bizde demokrasi var baskı yok ayakları var ondan sonra geliyorlar küçük çocukları şey ediyorlar... ya noldu çatıdan indi mi ya bir adam küçük çocuğu tacizde bulunmuş ondan sonra kaçmış çatının üstünde bekliyormuş gelip yakalayacaklar diye yani Almanlar garipler yaa onun için istemem domuz etiynen içkisiynen olsun istemem yani.

M: e o zaman sen o dediğim kişiye bizden gözüyle bakarsın

Mes: evet bakarım gerçekten bakarım

M: nerede doğduğu annesinin babasının kim olduğu önemli değil mi?

Mes: yok yok o kadar önemli değil ama gerçekten de öyle birşey olması lazım. Ama Burgerking'deki o çocuğu tanımasam inanmazdım öyle şeye. Gerçekten inanmazdım çünkü öyle ortaokuldan tanıdığım Alman arkadaşlar var onlar da merhaba diyorlar ama belli bir noktaya kadar ondan sonra bir bakıyorum şeyliği belli oluyor ayrımcılığı gayrimcılığı belli oluyor.

M: nasıl ayrımcılık oluyor?

Mes: ya mesela bir Alman suç yapınca adı Alman yaptı oluyor hristiyan yaptı olmuyor ama bir Türk yaptım adı müslüman oluyor. Geçen gün zaten beni polis durdurmuştu arabada ee hani şey kontrolü genel içki kontrolü herşey var. Ama demedim ben zaten müslümanım içmem diye bugüne kadar içmediydim diye. Çünkü biran için tereddütte kalıyon biliyon mu. Şimdi müslümanım desen de dur bir dakika sen müslümansın da belki sende daha başka birşeyler de vardır seni bir alalım şöyle ifadeni alalım karakola götürelim der der belli olmaz. Artık ne zamanlara düştük öyle yani dikkat etmek gerekir. Yani tamamen saklamıyorsun öyle değil de gerekmediği yerde de söylemiyorum doğrusunu söylemek gerekirse.

M: mesela düğün futbol maçları sonrasındaki sokak kutlamalarını nasıl karşılıyor burada Almanlar?

Mes: hepsini bizden öğrendiler tamam mı. Onu diyecem var ya biz bu dünya şampiyonunda var ya dört sene önce, biz başladık Türkler yendikçe böyle sizin İstanbul'da şu istiklal sokağı var ya bizim de burada kudammımız var oradan böyle konvoylarla, düdüklemlerle kornalarla bayraklarla bir yaptık bir de acayip oluyor gurur duyuyorsun böyle, ondan sonra Almanlar da ters ters bakıyordu. Zaten Almanlar'da böyle bir bayrak kompleksi var yahudileri böyle şey yaptılar diye hallettiler zamanında diye. Ondan sonra bu sene Türkiye katılmadı baktık Almanlar her yenişinde bayraklarla konvoylarla şunlarla bunlarla sokaklarda gezmeye başladılar hatta hep böyle gaztelerde yazıyor Türklerden gördük öğrendik diye. Bayağı komik oldu olay. Ondan önce hiç yapmıyorlardı ondan önce küçük bir bayrak gösterisi yapıp saklıyorlardı ama onu gördüler ilk başta yadırgadılar sonra yaptılar. Hatta birçok Türk de gördüm Almanlarla kutladıklarını Türk olmadığından. Ama zaten ne yapacan başka kimse kalmadı.

M: iki toplum arasındaki en büyük fark ne?

Mes: ya işte o fark var ilk önce yadırgıyorlar ondan sonra bakıyorlar o kadar da kötü değilmiş şey gibi bu grill olayı gibi.

M: sen on sene sonra kendini nerede görüyorsun?

Mes: on sene sonra eğer bu borçtan ben batmadıysam kendimi mercedesin içinde görüyorum ve Almanya gene de tam emin değilim İstanbula gitmek istiyorum ama baktım ki bir firmayla anlaşabildim İstanbul'da kalabildim o zaman olur ama yoksa yani burada kalacam galiba. Böyle muhakkak bir mesleğim olduğunu düşünüyorum yani olsun istiyom artık ya olsun ya. Çünkü bu işsizliğin sonu ne biliyon mu zamanında belli bir firmada öğretmişler o öğrettikleri yer kapanmış öğrendiklerini başka bir yere şey yapamıyorsun koyamıyorsun çünkü şey lazım oluyor ön bilgi lazım oluyor bilgisayar lazım oluyor. Bu beş milyonun içinde yaşlı insanlar da var onu o sisteme alıştıramıyorsun o sorun da var yani bu işsizlikte. O yüzden yani gönül Türkiye'ye gitmek istiyor serbestlikten. Mesela ben Türkiye'de motor sürüyom şaysız kask yok tabii kasabada şehirde olmuyor onsuz böyle gidiyom ne güzel oluyor. Ama bakalım nasip.

M: Alman vatandaşlığına geçme şartı ne?

Mes: ya biz ailecene Alman vatandaşına geçmiş olduk. Ya sicilinde hiçbirşey yazmaması lazım, o var. Ondan sonra eskiden şeydi bir müracaat ediyorsun belli para ödüyorsun kontrol ediyorlar geçiyodun Alman vatandaşlığına. Şimdi sınavdan geçmen lazımmış. O sınavı başarırız o zaman Alman vatandaşı oluyorsun.

M: normal Almanlar da başaramıyormuş o sınavı diye duydum.

Mes: yo o sınavdan ben doğma büyüme burada olduğum halde 24 sorundan 21ini doğru yaptım 3 soruyu bilemedim. Değişik değişik sorular var her şehir değişik sorular yapıyormuş ben kendi şehrimde göre yaptıydım. Ya böyle misal falancanın resminde ya diyor ki şu resim var diyor şu resimde ne görünüyor diyor. Hani mona lisa gibi bir resim dese meşhur olsa ama hayatımda hiç duymadım falanca kişi yapmış o resimde ne var diyor. O şey yapıyor o sinir edici sorular var. Ya şeyleri sorsalar zamanında bölündüydü ettiydi birinci ikinci dünya savaşı. Ya şu var doğru o var birkaç tane versiyonu var bilerek yapıyorlar. İnternete integrasyon soruları var ya karınızı döver misiniz soruları, çocuğunu eşcinsel olursa ne yaparsınız, nasıl karşılırsın. Ya bilerek böyle soruyorlar...

M: e doğru cevabı vermezsen ne olacak

Mes: e tabii ki doğru cevabı vermiyecem biliyorlar zaten eleştiriyorlar böyle televizyonda. Kim sanki doğru söyleyecekki. Ondan sonra diyor karınız başörtü örtmek istemezse siz onu zorlar mısınız gibi sorular böyle sanki zorlanıyormuş gibi böyle baskı altında kalıyormuş gibi o tür böyle sorular var gıcık eden sorular onlar var yani.

M: peki vatandaşlığa geçmenin ne avantajı var?

Mes: ya şimdi pasaportta bizim şeyimiz adresimiz yazmıyor. Yazmadığı için de videotek gibi film kiralamak istiyorsun ve ilk defa yazılıyorsun o zaman soruyorlar orada gerçekten oturduğuna dair bir belge getiriyorlar çünkü o belge altı aydan yeni olması lazım. Ondan sonra gidiyorsun oraya oraya da 8 euro ödüyorsun yani. Sinir ediyo insanı. Ve şey de değil telefon almak istiyorsun onda da öyle sorunlar var ama Alman pasaportun oldu mu arkasında herşey yazıyo, bürokrasi azalıyor bürokrasi yoksa yani seni Alman gördüklerinden değil. Yani zaten şimdiye kadar hiç ha bir kere oldu. Bir kere otobandayız çocuk ağlıyordu ben d ilkana dedim ki ilkan kenara çekiyim sen arkaya geç sustur çocuğu. Orada da önde polis vardı hani otobanda sağ şeridi boş ya. Tam çıkarken otobana polis gel bi yanıma dedi geldim yanıma dedi ya dedi niye burada duruyorsun dedi biliyorsun yasak olduğunu. Yasak ama dedim çocuk arkada ağlıyordu hanımı arkaya atmam lazımdı sustursun diye dedim. Dedi ki bana ama sen bir Berlinlisin dedi Berlinli olarak böyle olduğunu biliyorsun dedi o anda o anda o an için vav dedim beni Berlinli olarak görüyor dedim. Alman olarak görüyor dedim gurur

duyar gibi oldum ama sonradan farkettim ki ceza yazacak sonradan çaktım ben tamam mı. Ondan sonra biliyorsun 30 euro motuz euro ondan sonra uyandım 30 euro mu. Kusura bakmayın dedim yalvar yakardım ondan sonra iyi tamam git dedi. Aslında Almanların affı maffi yoktur da işte git dedi. Yani o anda böyle birden Berlinlisin Berlinlisin oluyor hayatımda ilk defa o zaman o zaman. Ya soru neydi soruyu unuttum

M: Alman vatandaşlığının avantajı

Mes: ha işte bürokrasi

M: Alman vatandaşı olunca Türk vatandaşlığından çıkmak gerekir

Mes: he biz çıktık zaten

M: bunun herhangi bir dezavantajı var mı?

Mes: işte malvarlığımız için pembe kart çıkarmamız lazım. Böyle bir hikaye var bir de Türkiye’de başbakan olamıyorum evet o hayallerimi de gömdüm bu arada. Başka ne var askerliğe gitmiyorum çok üzülüyüm bu yönden. Yok başka birşey yok.

M: ya askerlik için bedelli askerlik var bir ay

Mes: var öyle birşey ama 7000 euro. Öyle yedi binim olsa yedi yere borcum var. Öyle şeyedemem ben al ben yemedim sen ye der gibi. Gideyim e ondan sonra bana iki kurşun sıkırtıyorlar ondan sonra her sabah doğrusun birşeysin deyip de sabahları kaldırıp ondan sonra şeyediyorlar patates kestiriyorlar. Yani gerek yok gerçekten de. Ya 18 ay askerlik yapsan anlarsın askerliğin değerini. Hani derler ya adam oluyorsun şöyle böyle diye gerçekten 18 ay yapman lazım da gerçekten anlamam için. Yok işte özlemi mözlemi adam olursun gerçekten. Yoksa bir ayda hiç sanmıyorum olacağını

M: sadece yasak savmak

Mes: he işte şöyle dur şöyle yap kumadanım buyrun suyunuzu anlatıyor arkadaşlar gidenler öyleymiş işte. Onlar anlatıyor öyle kafadan uydurma değil yani. Ya diyorlar iki kurşun sıkırtıldılar diyorlar bütün silah doluydu iki kurşun sıkırtıp bıraktık diyor bir de dönmeleri mönmeleri öğrenmişler bir ayın içinde yoksa bol bol gezebiliyorduk rahattık diyor.

M: peki Türk vatandaşlığından vazgeçme zorunluluğu hakkında ne düşünüyorsun.

Mes: Aslında ikisi birden olsa çok iyi olur da onun da yolları var. Bilyon mu yani her ikisini de yapmanın o yüzden hiç sorun değil. Biz işimizi biliriz biz Türküz yapacağımızı yaparız yine. Yani öyle de yapıyorlar yine.

M: Avrupa Birliği vatandaşlığı var.

Mes: var evet

M: duydun mu nasıl birşey

Mes: duydum da nasıl ne anlamda. Ondan var ya hiçbirşey anlamadım ne o.

Bilmiyorum ya söyle valla yapacağımız başvuracağımız birşey varsa gideyim.

M: AB üyesi ülkelerde hiç vize almadan gidip yerleşebiliyorsun. üç ay içinde iş de bulursan ayrıca oturma izni almaya gerek yok. Yerel seçimlere katılabiliyorsun Avrupa Paramentosu seçimlerine katılabiliyorsun.

Mes: ha bu arada bu Avrupa devletlerini bir ezberleyelim böyle hangi konsolosluğa sığınabiliyoruz ediyoz bir bilelim. Yok yani şey onu biliyodum doğru istediğin gibi gidiyoz geziyoz ama şeyi bilmiyodum gidip de Belçikanın şunun bunun konsolosluğuna girebileceğimizi.

M: e seçimlere katılabiliyorsun

Mes: a doğru o da doğru o hiç dikkatimi çekmedi he.

M: böyle birşeyden yararlanırsın sen?

Mes: ya aslında ya bilmiyorum fena olmaz da diyom şöyle birlik beraberlik de fena olmaz diyorum. ama bunlar birlik beraberliğini kendi aralarında yapıyorlar biliyor musun hristiyanlar arasında yapıyorlar biliyor musun. Türk’ün AB’ye girmesine bile mız mız ediyorlar. Olmadık böyle eee şeyden düşme devletler ne derler damdan düşme şeyleri

var ee böyle bir ne derler adam gibi para birimleri yok sokaklar yok onları bile alıyorlar hiç sorun etmeden. Ama Türkiye olunca yok bilmem Kıbrıs'ı mıbrısı şeyapmıyorsunuz etmiyorsunuz. Her lafın başında herhangi bir sorun olsun hemen biz AB konusunu bir düşünelim öyle acele karar vermeyelim gibi şey yapıyorlar. Ya almazsanız almayın hadi len böyle var ya bana kalırsa zaten bunlara tekmeyi atıcan başlar mısın abyı. 500 milyon euro alıyormuşuz her sene bu konuşmaları yapıyormuşuz diye. Onun için fena değil onun için gerçekten çok abartıyorlar yani 40 senedir oyalıyorlar. Yani 40 senedir derken şu Tayyip Erdoğan geldi geleli böyle ciddi birşey var diyorum ben. Yani bu arada çok beğeniyorum şeyi Erdoğan'ı bunu da Selda'ya sorma bence Selda beğenmiyor Selda şeyci Ecevitçi vefat etti zaten.

M: seçimlere katılıyorsun

Mes: seçimlere katılıyorum oy kullanıyorum SPD'ye atıyorum hep standart.

M: peki oy kullanmak önemli birşey mi sence?

Mes: bence önemli

M: etkisi oluyor mu?

Mes: sanmıyorum

M: o zaman niye önemli

Mes: ya yok yani birşey yapıyorum diye önemli de ya zaten kaç Türküz ki Alman vatandaşı olan fazla değiliz. O yüzden fazla etkileyeceğini sanmıyorum. Belki yüzde sıfır nokta bir gibi birşey hepsi de aynı kişiye atarsa yani. Ama arada ciddi birşey olacak uzun zaman geçmesi lazım 20 30 sene. O zaman da belki Türkler Almanlaşmış olur o zaman da faydası olmaz.

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?

Mes: ediyom evet.

M: neler oluyor?

Mes: ee şimdi ne vardı komik olan Türkiye haberlerinde şu Kırca'nın konuştuğu şeyler. Acayip hoptik hoptik şeyler konuşuyor yaa. Yani ya İbo şovundan bahsediyor İbo şov yaparken şey ilginç oldu diyor yaa şey vefatından Ecevit'in onu göstertiyor onun sahnelerini o sinir ediyor. Bir de durup durup sokakta kazaları bıçaklama birşey oluyor montaj yapıp durup durup aynı şeyi gösteriyorlar sinir ediyor yaa. Geçen gün bir plazma televizyon mu ne çalınmıştı öyle gereksiz şeyler gösteriyorlar yani.

M: peki politik olarak neler oluyor?

Mes: evet ben de onu düşünüyorum politik olarak ne konuşuyor bak bunlar acayip insanın kafasını karıştırıyorlar. Bülent Ecevit'in hayatını gösterip durdular. Ondan önce AB hakkında Tayyip Erdoğan'la konuşup duruyorlardı ki şeyde gümrüklerinizi açın Güney Kıbrıs'a onu konuşuyorlardı. Ne vardı yaa dün bakmadıydım da genelde hep bakıyorum. Şimdi söylese he doğru o da var.

M: mesela Ermeni meselesi var

Mes: Ermeni meselesi hep var. Bitmez tükenmez ermenilerin şeyi öyle sorunlar da var ermeni sorunu he kalıcak. Böyle bize birşeyler kabul ettirmeye çalışana kadar o biraz yaş biz öyle birşey kabul etmiyoruz kardeşim çünkü öyle birşey yok. O şeyde de söylendi televizyona çıkıp da anlatıldı. Her ne kadar burada doğma büyüme olsak da hani neyin doğru neyin yanlış olduğunu biliyoruz biliyor musun o şeyimiz de var birazcık kültürümüz.

M: Türkiye AB'ye girsin mi?

Mes: bence ekonomi yönünden girsin. Para açısından olsun bir de bu gümrük sıkıntısı yönünden girsin. Yoksa yani var ya bunların bu mızımız etmelerine hiç gitmek istemedim ama. Arabalar belki ucuzlar o yönden rahatlarız. Dezavantajları çok avantajları da var. Belki daha az kişi Türkiye'ye gelir daha çok kişi şeyeder böyle gümrük serbestliğinden yararlanıp birşeyler yapabilirler. Zaten Almanların korkusu da o

ya yok işte bütün Türkiye oraya hücum. Nereye gidiyor Türkiye ya Türkiye günden güne şey yapıyor. Ee kendisini göstertmeye başlıyor ilerliyor. Şeyler de başlamış ödenmeye kasaya gidiyormuş ee işsizlik parası gibi çocuk parası mı ne altı ay ödenecekmiş. Öyle şeyler başlıyor biliyor musun gelir ya yakında.

M: Almanya'da neler olup bitiyor?

Mes: Almanya'da işte genelde şeyler var. Bir adam çocuğa tecavüz ediyor o konular var. Ondan sonra sağlık konusunda bir türlü karar veremiyorlar ne yapalım ne edelim diye. Sonra işte şu olaylar oluyor. Ya Almanya'daki sorunlar gerçekten şey ceviz kabuğunu doldurmayacak sorunlar. Yani tamam şu küçük çocuk şeyleri başka bir hikaye de politika yönünden genelde şöyle mi yapalım böyle mi edelim tuhaf tuhaf düşünceler var. Türkiyenin boyutuynan aynı değil. Türkiye'de genel olarak politika sorun varken orada şey böyle ufak tefek sorunlar yapacağımız kanunlar şöyle mi yapalım böyle mi yapalım.

M: peki Almanlar ne düşünüyor Türklerin AB'ye girmesi hakkında

Mes: onlar ne konuşuyorlar.. istemiyor şey spd diye bir parti var onlar girmemizi istiyor ama genelde hiç istemiyorlar. Neden girmemizi istemediklerini ben de zaten anlamıyorum. Dediğim zart zurt ülkeleri kabul ediyorlar da bizi istemiyorlar.

M: sence Türkiye'den yeterli kişi var mı parlamentoda?

Mes: yok yani zaten olsa öyle birisi Alman olmuş oluyor zaten bir Türklüğü kalmıyor. Ben iş yerinde de dikkat ettim bir tane Türk vardı yüksek pozisyonlarda. Dedim nasıl böyle oluyor meğerse içkisinden tut Alman kadınla evliymiş şuymuş buymuş Alman gibi herşeyi yapıyor biliyor musun sadece kendisi Türk özü Türk o yüzden o şey yapamayacak da başarılı olamayacak da kim başarılı olacak. Yani onu sorun etmiyorlar artık.

M: Almanlaşmadan bir yerlere gelemezsin yani öyle mi?

Mes: evet gelemezsin yani zor biraz o. Yani öyle acayip az bir istisnalar vardır yoksa gelemezsin açık açık diyecen ben de sizdenim diye.

M: oy verirken burada neyi dikkate alıyorlar?

Mes: oy verirken yabancıları kim destekliyor diye ona göre oy veriyorlar. Almanlar da şeye göre oy veriyorlar kendi haklarını en iyi kim savunuyor diye.

M: sağcı bir Alman bir sol ya da liberal partiye sırf ekonomiyle ilgili politikaları ona uyduğu için oy verir mi?

Mes: yok yok şey yani gerçekten birisi sağcıysa sol partinin şeyleri daha iyi kafasına uysa bile demez der ki bunu sağ parti de yapar der. O yüzden yani öyle bir düşünceleri var. Her zaman için şey olarak aynı oy sonuçları. Sadece oy verenlerin yüzde onu kararsız anlamadıklarından kararsızlık var o kararsız olanlar sonucu belirliyor. Zaten iki büyük parti var hristiyan demokratlar sosyal demokratlar onlar kafa kafaya gidiyor.

M: senin için ne önemlidir?

Mes: benim için ben yabancıları şey yapan bir parti. Yabancıları destekleyen bir parti kendimi Alman olarak görmediğimden Alman olarak görmek istemediğimden genelde sosyal demokratlar oluyor. Onların da çok kazığını yedik ama gene de o hristiyanlardan iyi. Çünkü hristiyanlar açık açık söylüyor yaa istemiyoruz diye.

M: bu kadar teşekkür ederim.

Bora:

M: Merhaba nasılsın? B: sağıl iyiyim sen nasılsın M: ben de iyiyi sağıl. Ne yapıyorsun? B: işte burada pazarlama şirketi kurduk burada, Almanya'dan başarılı sağlık ürünlerini ithal ediyoruz. M: Annen baban nasıl, memnunlar mı hayatlarından? B: Annem babam Almanya'da ama genellikle haftasonları İstanbul'da. Ya babam hiç

memnun değil orada yaşam konusunda çalışma konusunda. Ya işinde başarılı ama biraz Almanlar'dan bıkmış vaziyette. Annem de tam tersi o Türkiye'yi istemiyor. O da dört beş yaşında Almanya'ya gitti, hepimizden daha çok Alman hissediyor kendini.

M: Evlilik çoluk çocuk var mı? B: çoluk çocuk yok evlilik var. Eşim de benim gibi Almanya'da doğumlu kendisi İran'lı, Türkçe öğreniyor. Almanya'da tıp okudu şimdi de şu an burada intern yapıyor üniversitede.

M: Almanya'da kimler var? B: ailemden annem babam. Onun dışında büyük amcam var, anneannem orada onu da buraya aldık bu sene. Annem babam orada, babam haftasonları iş için gelir buraya her haftasonu, Almanya'da o kadar çok görüşmezdik.

M: Peki ilk gidip yerleşmeleri nasıl olmuş? B: anneannem, dedem ikisi de doktordu, Almanya'da savaş sonrası doktor sayısı çok azmış, benim dedem de aslında Amerika'ya gitmeyi düşünüyordu, anneannem korkmuş, Almanya'ya gitmişler. Dedem Ankara'da anneannem İstanbul'da çalışıyormuş ayrı ayrı, demişler biz Almanya'ya gidelim bir sene kalalım sonra İstanbul'da klinik açarız. Gitmişler bir yarım sene daha bir yarım sene daha diye diye. İki sene kartonları bile açmamışlar bir yarım sene daha, bir yarım sene daha bir bakmışlar anneannem 45 sene orada geçirdi. İşte dayım orada doğdu, annem fransızca biliyordu.

M: peki şartları nasılmış, ilk deneyimleri neler olmuş Almanya'da işte anlatıyorlar ev şartları kötüydü, yabancılık çekiyorlardı, uyum konusunda zorlanıyorlardı diye, sen neler anlatırsın? B: ya anneannem şeyi anlatıyor, o dönemde öyle Türk düşmanlığı falan yoktu yani. İnsanlar genelde çok iyi davrandılar. O zamanlar genelde İtalyanlara, İtalyanları sevmiyorlardı Almanlar. Almanya onlara çok garip gelmiş hele o dönemlerde daha bir farklı tabii. İnternet televizyon o kadar gelişmiş değildi ki insanlar başka ülkelere hakkında o kadar bilgi sahibi olamıyordu. Annem mesela söylüyor, ben hep öyle sıradışı küçük köylerde yaşamışlar, annem diyor okulda herkes bana garip gözlerle bakıyordu diye, bu kim niye bizden farklı.

M: Nasıl, memnun musun burada hayatından? B: iyi yani Almanya'yı hiç hiç özlemiyorum. Memnunum burada, Almanya'ya ayda bir gidiyorum. Oraya gidince gerçekten yani... Almanya'yı ya hiçbir zaman hayatımı Almanya'da geçirmek istemedim, 18 yaşından beri. yani başka yer de aklıma gelmedi, ben dedim en azından güneyde bir yerde sıcak bir yerde yaşamak isterim. Orada insanlar bana göre değildi, yani dostlarım vardı tabii, genelde Türk arkadaşım pek yoktu. Ama Almanların herşeyi kötülemeleri kendilerini hiçbir pozitif görmüyorlar, herşeyi negatif görüyorlar. M: çok mu karamsarlar B: yani kendilerini karşı tarafı hep kötü görüyorlar, karamsarlar. Hava da öyle tabii, hava zaten onların içine işlemiş öyle görüyorum. A burada da herşey dört dörtlük değil ama aradığım şeyleri burada buluyorum. A burada yaşam çok daha zor, çalışmak çok daha zor hakaten, düzensizlik trafik var hiç Almanya gibi değil. Almanya hakikaten cennet bu konularda ama bunalıyorum gerçekten.

M: günlerin nasıl geçiyor, bir gününü anlat mesela... B: ya işte sabah kahvaltı etmeden çıkıyorum direk buraya geliyorum. Fulya'da oturuyorum, Fulya'dan Dört Levent dört dakikalık bir yol, yarım saatte gelirim çok mutlu oluyorum bugün iyi başladı diyorum. Ondan sonra genelde önce ofiste işleri hallediyorum, öğlen de nişantaşı'na gidiyorum.

M: peki Almanya'daki hayatınla karşılaştığında, neler değişti? B: neler değişti... yani haftaiçi hep aynı işle geçiyor. Ama haftasonu için burada daha çok imkan var, bu İstanbul'un özelliği galiba, özellikle gezme açısından belki biraz değişti. Arkadaş çevrem daha gelişmedi burada, yoksa aynı bir fark yok, burada ne varsa Almanya'da da var.

M: peki buradaki ailelere büyütme tarzına baktığında, seninkiler farklı mıydı? B: farklı kesinlikle farklı, ya benim ailem çok liberaldi Türkiye şartlarında, yani Türkiye'de de olsa değişmezdi. Ya şöyle düşünmek lazım, 30 sene önce Almanya'ya gitmişler,

Almanlarla ilgili herşeyi tehlike olarak görüyorlar, kültürümüze kızacaklar, bizi değiştirmeye çalışacaklar. Çekingen davranıyorlar, Almanlara bulaşmayalım Almanlar onlara garip geliyo. Şimdi mesela bunu bir sürü kişiden biliyorum, anneannem derdi ki Almanlar çocuklarını sevmiyorlar. Ya onlar çocuklarını öyle sokakta fazla üstüne düşmüyorlar ama tabii onlar da seviyor biz de. Almanların ki farklı, yaklaşım farklı, bakış açısı farklı, eğitmeleri farklı bize çok sevgisiz geliyor. Eşimde de öyle o da mesela İranlı bize benzer yani. Dermiş bak ona annesi izin veriyor sen niye izin vermiyorsun, annesi dermiş ama o çocuğunu sevmiyor diye... Ya Almanlara fazla, çok izole yaşamışlar. Ama ne oluyor Türkiye'deki toplum da gelişiyor daha açık fikirli oluyor. E onlar çoğu köyden gelmiş Türkiye'den daha bir tutuculuk var, kendini korumak için de daha da çok arttırıyorlar. 30 sene sonra bakıyorsun, sanki yüz sene önceymiş gibi davranıyorlar, özellikle kızların sorunu baskı altında yaşıyorlar.

M: Almanya'daki arkadaş ortamın nasıldı? B: Almanya'da okul zamanında, işte ama Almanlar'da arkadaşlık daha farklı yani M: Sigara istediğinde parasını istiyorlar B: isteyebilir isteyebilir. Onlarda sınır var. Gece üçte arasma gel yardım et, sorarlar gerekli mi gelmem şart mı? Bir Türk olsa dediğim zaman bilir yani gerekli yoksa aramam. Oluyordu öyle şeyler o yüzden gerçekten Almanlar'la... mesela en iyi arkadaşım İtalyan'dı. Onlar da aynı bizim gibi... Ya bakıyorum mesela burada taksi şoförüyle muhabbet, Almanya'da hayatta yapamam taksi şoförüyle muhabbet. Ha taksi şoförü Türkse İranlı'ysa yaparım yine muhabbet ama Alman'sa mümkün değil. Çünkü havaalanından iniyorum hemen moralim bozuluyor, Almanlar'ın yüzüne bakıyorum hepsi böyle suratsız.

M: Buraya gelip yerleşmek nereden aklına geldi?

B: Nereden aklıma geldi, babam geliyordu buraya sık sık bir sürü hastası vardı. Ben de Almanya'da pazarlama üzerine çalışıyordum. 11 sene Türkiye'ye gelmemiştim yani 11 yaşından sonra hiç gelmedim. Bir geldim baktım Türkçemi kaybetmişim unutmuşum. Türkiye'ye 11 sene sonra geldiğimde çok farklı olduğunu gördüm, özellikle İstanbul'u çok hareketli gördüm. Babamla konuştuktan sonra, bizim Almanya'da çalıştığımız şirketlerle Türkiye'de kullanılıyordu, bir iki distribütörlük buldum gelmeye karar verdim.

M: Buradayken Almanya'dan en çok neyi arıyorsun?

B: Söylediklerime ilginç gelecek ama en çok arkadaşlarımı arıyorum. Arkadaşlar tanıdığım mekanlar, ama Almanya kesinlikle. Ben burada kendimi rahat hissediyorum çünkü burada, ya kendimi buraya ait hissediyorum. Burada birisi ismimi soruyor, ismimi söylüyorum bi kere söylüyorum. Ne diye sormuyor, nasıl yazılıyor diye sormuyor, hiçbir soru sormuyor, hemen yazıyor, hemen biliyor, telefonda olsun nerede olursa olsun. Şimdi orada da pek birşy yaşamadım yani yabancı düşmanlığı olsun ama yine de insan birşeyler hissediyor. Ya 15 16 yaşında sorsan Alman mısın Türk müsün Alman derdim. Ama liseden sonra 18 19 yaşlarına gelince baktım ki benimle Almanlar arasında çok fark var, yaklaşım düşünce mentalite. Buraya geldim baktım, hmm burada da yine bir fark var çünkü sonuçta Almanya'da doğup büyümüşüm ama yine de yani. Alman reaksiyonu Türküm dediğinde Alman reaksiyonu, Almanlar'ın Türk kelimesini söylemeleri

Ahmet (Sesini kaydetmeme izin vermediği için, mülakatta tuttuğum notlardan aktarıyorum)

M:Merhaba nasılsın, ne yapıyorsun?

A: iyiyim sağol. Burda Arbeitsamt'tayım, iş bulma konusunda yardım ediyor, meslek için hazırlıyor. İşte iki ay daha burdayım.

M: Annen baban nasıl, memnunlar mı hayatlarından?

A: Memnun değiller, babam çalışıyo, annem ev hanımı. Babam yoruldu ben emekli olucam artık diyo, dönmek istiyö.

M: Beraber mi yaşıyorsunuz?

A: Evet, ayrı oturmayı düşündüm ama babam izin vermiyo.

M: Türkiye’de kimler var çok sık görüşür müsünüz?

A: Nene, dayılarım var. Tatillerde görüyüm, annem bayramlarda arar bi de o zaman konuşurum.

M: Almanya’da kimler var?

A: Almanya’da, amcalar, dede, babaanne yeğenler kuzenler çoğunu tanımam...

M: Anne babanın buraya gelip yerleşmesi nasıl olmuş, neler yaşamışlar?

A: İlk nenem gelmek istemiş, mektup yollamışlar 60-70’lerde, trenle gelmişler. Anlatırlar nene de çalışmış, zor olmuş yol iz bilmeziler, dil konuşamazlar. Baba Türkiye’de doğdu. Annemle evlenince 16 yaşından önce kaçak gelmiş ilk.

M: Senin günlerin burada nasıl geçiyor?

A: İş arıyorum, gün tam geçmiyor. Evde internetteyim 2-3 saat geziyorum. 5 kardeşiz 3’ü benden küçük yaşları 3-14. Annemler herşeye karışır, 100 yaşına gir hala çocuksun. Sanıyorlar ki içkiye başlayacam, eroin esrar falan, öyle çok sıkılar.

M: Var mı çevrende arkadaşların arasından, onları bildikleri için mi korkuyorlar?

A: E var tabii arkadaşlar çok içiyor.

M: Senin buradaki hayatınla Türkiye’deki yaşlıların arasında ne fark var?

A: Onların hayatı çok farklı. İnsanlara alışmam. Sanıyorlar ki Avrupa’dan geldik çok böyle bişeyiz, bi acayip bakıyorlar. Enişteme yengeme soruyorum nereden anlıyorsunuz diye, anlıyoruz biz de bilmiyoruz diyorlar. Yani burdaki hayatımız daha iyi. Bizim zamanımız kötü. Annemler çalışmıyolardı, para alıyolardı. İster çalışsınlar ister çalışmasınlar para ödüyorlardı, kirayı komple ödüyorlardı

M: Arkadaş ortamın nasıl, nerelerde vakit geçirirsiniz? Belli bir arkadaş grubun var mı ya da der misin, illa ki şu olacak ben bunlarla konuşmam der misin?

A: Nerde canım isterse orda oturuyoruz. Alman, Türk, Kürt Alevi farketmez. Ayrı ayrı olmaz Çin olsun Alman hepimiz arkadaşız, ayırmam öyle ama bizim mahallede genelde arkadaşlar hep Türkiye’den yabancı tek tük var konuştuğum ama ben ayırmam öyle o olsun bu olsun diye.

M: Burada rahat mısın, farklı olduğunu hissettiğin oluyor mu?

A: Rahat hissediyorum burda. Türkiye’ye alışmam insanlara falan. Burda farklı hissetmiyorum ama Türkiye’de acayip bakıyorlar. Yiyecek gibi bakıyorlar, onlardan 10 mislisi daha zenginiz sanıyorlar, gıcık oluyorlar orda bize onu hissediyorum, burda bi farklılık yok. Ayırmıcılık yok burda, işverenlerde falanda da yok. Burda paraya göre çalıştırmıyolar, az para ağır çalıştırıyolar. Dört hafta para almadan ağır çalıştım, tamircide. Çalışanlar yemek yiyor biz çalışıyoruz. 13-14 yaşındaydım, şimdiki aklım olsa imkansız çalışmam, böyle böyle öğretiyorlar.

M: Türkiye’ye gidip yerleşmeyi düşünür müsün ileride?

A: Türkiye’ye dönmeyi düşünüyorum, annem de istemiyor ama babamla dedemgil düşünüyor.

M: Biraz da genel olarak Türkiye Almanya hakkında konuşalım. Gözlediğin kadarıyla Türkiye’deki en büyük sorun ne?

A: Para, orda herkes paramız yok diye şikayet ediyor. Parası olmayanlar hastanelerde sürünüyor, sokakta çocuklar falan öyle yani fakirlik var.

M: Peki Kars’a gittiysen, orda gördüğün sorunlar ne?

A: Kars, bilmiyorum, alışamadım oraya, kokuya, yemeklerine. Güzel geçiyor günler yazın çok güzel. İşte insanlar mutsuz ama hep bişeyleri şikayet ediyolar, para yok şu yok bu yok diye...

M: Almanya'nın sorunları ne?

A: İşsizlik, para, aynısı... eskiden çalışmasan da geçinirdin, para ödenirdi artık öyle değil. İnsanlar işsiz, yardımlar azalıyor...

M: Peki, kökenlerinin Türkiye olması, anne babanın Türkiye'den gelmiş olması sana ne ifade ediyor?

A: Güzel bir şey, yani bilmiyorum, ama iyidir yani.

M: Diyelim ki bir Alman, 20 yaşından sonra Türkiye'ye yerleşiyor, dili kültürü her şeyiyle Türkiye'ye uyum sağlıyor, tamamen orada doğmuş büyümüş birisi gibi davranıyor, sen bu kişiye ne dersin, Türk der misin mesela?

A: Yok Alman'sa diyemeyiz, doğuştan olması lazım, ne de olsa Almanya'da büyümüş Almanlığı vardır onun, diyemeyiz.

M: Peki Türkler ve Almanlar arasındaki farklar ne?

A: Giyim tarzları çok farklı. Orda dar pantolon giyiyorlar, spor ayakkabı görmedim, hep siyah giyorlar. Burda binbir çeşit bulursun.

M: yaşam tarzı, kültür olarak ne dersin?

A: Kültür olarak bilmiyorum. Burdaki kızlar istediğini yapıyor, gidiyor erkek arkadaşını eve getiriyor. Erkek arkadaşıyla yaptıklarını anlatıyor anne babasına. Bizde imkansız, abisi öldürür. Bir de kadınlara çok laf atıyorlar Türkiye'de, yalnız kadınlar gezemiyö. Burda hiç laf atan yok. Burda Türk kızına laf atıldığını görsem döverim onu, öyledir burda, laf attırmayız.

M: 10 sene sonra kendini nerede görüyorsun, nasıl bir hayatın olacak?

A: Çalışır olurum, kendi evim arabam olur yüzde yüz, burda para veriyorlarsa.

Evlenmiş olurum, kendi hayatımı kurmuş olurum. Bütün gençler öyle burda, anne babaya bağlı olmak istemiyorlar. Ne kadar bağlı olursan, o kadar üstüne düşüyorlar.

M: şimdi de vatandaşlık konusuna geçelim. Nasıl Alman vatandaşı olunuyor?

A: Burda doğduğum için ben Alman vatandaşıyım. Almanca'nın çok iyi olması lazım, yazmak bilmek gerekiyor. Almanya'yla ilgili başbakan falan bilmek lazım, iş yeri, okumak. 23 yaşına kadar sorun yok, Bu sene falan başvurucam ben de.

M: Peki ne avantajları var?

A: Daha çok hakkın oluyor, tam bilmiyorum sorucam soruşturacam, oy kullanabiliyom.

M: Türk vatandaşlığından çıkma zorunluluğu hakkında ne düşünüyorsun, bir dezavantajı olacak mı?

A: Türkiye'de oy kullanamıyorum, yoksa herşey aynı kalıyor. Burda yaşıyorum, Türkiye'de değil, Türkiye'ye gitmeyi düşünmüyorum, o yüzden önemli değil. Vize gereken yerlere bile Alman vatandaşı gidebiliyor. Evlendin mi çocuğun oldu mu askerliğe çağırılmıyorlar. Amcamı çağırmadılar, iş yeri veriyorlar, askerlik yapmıyo, parayı da alıyor. Hastanede falan daha rahat.

M: Avrupa Birliği vatandaşlığını duydun mu?

A: yok nedir o?

M: Avrupa vatandaşı olunca, istediğin AB ülkesine gidip yerleşebiliyorsun, çalışabiliyorsun hiçbir izin belgesi almaya gerek yok. O ülkelerin yerel seçimlerine, ya da Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılabiliyorsun. Daha başka o ülkelerin konsoloslukları sana kendi vatandaşymışsın gibi yardımcı oluyor mesela Afrika'da bir yerde başın derde girse. Sen mesela bu haklarından yararlanırsın, İtalya'ya yerleşmek istesen diyelim.

A: yok başka ülkeye yerleşmem, Berlin'den başka yerde yaşayamam, ama başkaları için faydalı olabilir. Ben düşünmem böyle birşey.

M: Son olarak biraz genel olarak politika konuşup bitireceğiz. Şimdi 18 yaşındasın, yaşından dolayı daha oy kullanmadın herhalde, bu seneki yerel seçimlere katılabildin mi?

A: Kullanmadım, burda 16'ya indirdiler. Bilmiyorum, anlamadığım için kullanmadım. İyiyeye vermek yerine kötüye veririm, daha iyi bilenler çalışsın.

M: Peki sence oy kullanmak önemli mi?

A: benim için önemli değil.

M: Türkiye'den haberleri takip ediyor musun?

A: pek değil. İç açmıyo, komple kapatıyo, araba kazaları, kapkaç, uyuşturucu, korkmadan yürüyemezsin. Türkiye'deki gençler Almanya'dan gelenleri çok kıskanıyor. Ben de olsam öyle derim, güzel burda yamak bas git istediğin yere hiç sorun değil.

M: Türkiye Avrupa Birliği'ne girsin mi sence?

A: AB? Çok zor, bana kalsa imkansız %90 istemiyorum. Türkiye acayip, hepsi buraya dolacak. Gelecekler gidemeyecekler, Almanca'ları yok. Çok zor olacak, ekonominin düzeleceğini hiç sanmıyorum. Almanya Türkiye gibi olur. Berlin'de o kadar para yok, var da bize öyle diyorlar, aldığımız paraları kesecekler, bizim için kötü olacak. İşyeri yok, onlar geldim mi iş bulamayacak. Üniversite bitiren bulur da orda bulamayan bulamaz.

M: Almanya'dan haberleri takip ediyor musun?

A: hiç takip etmiyorum, işte bişeyler yapmaya çalışıyorlar.

M: Peki Almanlar Türkiye'nin AB'ye girmesini istiyor mu?

A: Hiç sormadım, bazıları belki istiyodur, istemeyenler de var ama. Türkiye'de ki parayı karşılaştırırsa çöpçü için ortalamadan üstü istiyorlar. Çöpçü 1000€ alıyor, Türkiye'de %5'ini almıyorlar. Burda daha rahat temizliyorlar.

M: Peki burda Almanya'da yeteri kadar temsil edildiğini hissediyor musun, burdaki azınlıklar, Türk azınlık Almanya'da politikada kendisini gösterebiliyor mu?

A: Onu o kadar takip etmiyorum ama hissetmiyorum. Futbolda iyi oluyor temsil, Eurovision'da var Türkiye'de 3 kişi var güzel kadın, gitseler en iyisi. Futbolda Galatasaray var temsil etti, ben Fenerliyim, Alman takımlarını tutmuyorum.

M: Peki buradaki Türkler'in politikadaki rolleri yeterli mi?

A: Roller yok, katılsalar daha iyi olacaj aslında.

M: Peki oy verecek olsan neye göre verirsin, nelere dikkat edersin?

A: Akla göre veririm hepsi bişey diyo yapmıyo. İnanmıyorum inandırmaları lazım, ben en iyiyim demiyecekler.

M: Teşekkür ederim bu kadardı.

Bora:

M: Merhaba nasılsın?

B: sağol iyiyim sen nasılsın

M: ben de iyiyim sağol. Ne yapıyorsun?

B: işte burda pazarlama şirketi kurduk burda, Almanya'dan başarılı sağlık ürünlerini ithal ediyoruz.

M: Annen baban nasıl, memnunlar mı hayatlarından?

B: Annem babam Almanya'da ama genellikle haftasonları İstanbul'da. Ya babam hiç memnun değil orada yaşam konusunda çalışma konusunda. Ya işinde başarılı ama biraz

Almanlar'dan bıkmış vaziyette. Annem de tam tersi o Türkiye'yi istemiyor. O da dört beş yaşında Almanya'ya gitti, hepimizden daha çok Alman hissediyor kendini.

M: Evlilik çocuk çocuk var mı?

B: çocuk yok evlilik var. Eşim de benim gibi Almanya'da doğumlu kendisi İran'lı, Türkçe öğreniyor. Almanya'da tıp okudu şimdi de şu an burda intern yapıyor üniversitede.

M: Almanya'da kimler var?

B: ailemden annem babam. Onun dışında büyük amcam var, anneannem orada onu da buraya aldık bu sene. Annem babam orada, babam haftasonları iş için gelir buraya her haftasonu, Almanya'da o kadar çok görüşmezdik.

M: Peki ilk gidip yerleşmeleri nasıl olmuş?

B: anneannem, dedem ikisi de doktordu, Almanya'da savaş sonrası doktor sayısı çok azmış, benim dedem de aslında Amerika'ya gitmeyi düşünüyordu, anneannem korkmuş, Almanya'ya gitmişler. Dedem Ankara'da anneannem İstanbul'da çalışıyormuş ayrı ayrı, demişler biz Almanya'ya gidelim bir sene kalalım sonra İstanbul'da klinik açarız. Gitmişler bir yarım sene daha bir yarım sene daha diye diye. İki sene kartonları bile açmamışlar bir yarım sene daha, bir yarım sene daha bir bakmışlar anneannem 45 sene orada geçirdi. İşte dayım orada doğdu, annem fransızca biliyordu.

M: peki şartları nasılmış, ilk deneyimleri neler olmuş Almanya'da işte anlatıyorlar ev şartları kötüydü, yabancılık çekiyorlardı, uyum konusunda zorlanıyorlardı diye, sen neler anlattırırın? B: ya anneannem şeyi anlatıyor, o dönemde öyle Türk düşmanlığı falan yoktu yani. İnsanlar genelde çok iyi davrandılar. O zamanlar genelde İtalyanlara, İtalyanları sevmiyorlardı Almanlar. Almanya onlara çok garip gelmiş hele o dönemlerde daha bir farklı tabii. İnternet televizyon o kadar gelişmiş değildi ki insanlar başka ülkelere hakkında o kadar bilgi sahibi olamıyordu. Annem mesela söylüyor, ben hep öyle sıradışı küçük köylerde yaşamışlar, annem diyor okulda herkes bana garip gözlerle bakıyordu diye, bu kim niye bizden farklı.

M: Nasıl, memnun musun burda hayatından?

B: iyi yani Almanya'yı hiç hiç özlemiyorum. Memnunum burda, Almanya'ya ayda bir gidiyorum. Oraya gidince gerçekten yani... Almanya'yı ya hiçbir zaman hayatımı Almanya'da geçirmek istemedim, 18 yaşından beri. yani başka yer de aklıma gelmedi, ben dedim en azından güneyde bir yerde sıcak bir yerde yaşamak isterim. Orada insanlar bana göre değildi, yani dostlarım vardı tabii, genelde Türk arkadaşım pek yoktu. Ama Almanların herşeyi kötülemeleri kendilerini hiçbir pozitif görmüyorlar, herşeyi negatif görüyorlar. M: çok mu karamsarlar B: yani kendilerini karşı tarafı hep kötü görüyorlar, karamsarlar. Hava da öyle tabii, hava zaten onların içine işlemiş öyle görüyorum. A burda da herşey dört dörtlük değil ama aradığım şeyleri burda buluyorum. A burda yaşam çok daha zor, çalışmak çok daha zor hakaten, düzensizlik trafik var hiç Almanya gibi değil. Almanya hakikaten cennet bu konularda ama bunalıyorum gerçekten.

M: günlerin nasıl geçiyor, bir gününü anlat mesela...

B: ya işte sabah kahvaltı etmeden çıkıyorum direk buraya geliyorum. Fulya'da oturuyorum, Fulya'dan Dört Levent dört dakikalık bir yol, yarım saatte gelirim çok mutlu oluyorum bugün iyi başladı diyorum. Ondan sonra genelde önce ofiste işleri hallediyorum, öğlen de Nişantaşı'na gidiyorum.

M: peki Almanya'daki hayatınla karşılaştığında, neler değişti?

B: neler değişti... yani haftaiçi hep aynı işle geçiyor. Ama haftasonu için burda daha çok imkan var, bu İstanbul'un özelliği galiba, özellikle gezme açısından belki biraz değişti. Arkadaş çevrem daha gelişmedi burda, yoksa aynı bir fark yok, burda ne varsa Almanya'da da var.

M: peki burdaki ailelere büyüme tarzına baktığımda, seninkiler farklı mıydı?
B: farklı kesinlikle farklı, ya benim ailem çok liberaldi Türkiye şartlarında, yani Türkiye’de de olsa değişmezdi. Ya şöyle düşünmek lazım, 30 sene önce Almanya’ya gitmişler, Almanlarla ilgili herşeyi tehlike olarak görüyorlar, kültürümüze kızacaklar, bizi değiştirmeye çalışacaklar. Çekingen davranıyorlar, Almanlara bulaşmayalım Almanlar onlara garip geliyo. Şimdi mesela bunu bir sürü kişiden biliyorum, anneannem derdi ki Almanlar çocuklarını sevmiyorlar. Ya onlar çocuklarını öyle sokakta fazla üstüne düşmüyorlar ama tabii onlar da seviyor biz de. Almanların ki farklı, yaklaşım farklı, bakış açısı farklı, eğitmeleri farklı bize çok sevgisiz geliyor. Eşimde de öyle o da mesela İranlı bize benzer yani. Dermiş bak ona annesi izin veriyor sen niye izin vermiyorsun, annesi dermiş ama o çocuğunu sevmiyor diye... Ya Almanlara fazla, çok izole yaşamışlar. Ama ne oluyor Türkiye’deki toplum da geliyor daha açık fikirli oluyor. E onlar çoğu köyden gelmiş Türkiye’den daha bir tutuculuk var, kendini korumak için de daha da çok arttırıyorlar. 30 sene sonra bakıyorsun, sanki yüz sene önceymiş gibi davranıyorlar, özellikle kızların sorunu baskı altında yaşıyorlar.
M: Almanya’daki arkadaş ortamın nasıldı?
B: Almanya’da okul zamanında, işte ama Almanlar’da arkadaşlık daha farklı yani
M: Sigara istediğinde parasını istiyorlar diye anlatırlardı Berlin’de yaptığım mülakatlarda.
B: isteyebilir isteyebilir. Onlarda sınır var. Gece üçte arasam gel yardım et, sorarlar gerekli mi gelmem şart mı? Bir Türk olsa dediğim zaman bilir yani gerekli yoksa aramam. Oluyordu öyle şeyler o yüzden gerçekten Almanlar’la... mesela en iyi arkadaşım İtalyan’dı. Onlar da aynı bizim gibi... Ya bakıyorum mesela burda taksi şoförüyle muhabbet, Almanya’da hayatta yapamam taksi şoförüyle muhabbet. Ha taksi şoförü Türk’se İranlı’ysa yaparım yine muhabbet ama Alman’sa mümkün değil. Çünkü havaalanından iniyorum hemen morali bozuluyor, Almanlar’ın yüzüne bakıyorum hepsi böyle suratsız.
M: Buraya gelip yerleşmek nereden aklına geldi?
B: Nereden aklıma geldi, babam geliyordu buraya sık sık bir sürü hastası vardı. Ben de Almanya’da pazarlama üzerine çalışıyordum. 11 sene Türkiye’ye gelmemiştim yani 11 yaşından sonra hiç gelmedim. Bir geldim baktım Türkçemi kaybetmişim unutmuşum. Türkiye’ye 11 sene sonra geldiğimde çok farklı olduğunu gördüm, özellikle İstanbul’u çok hareketli gördüm. Babamla konuştuktan sonra, bizim Almanya’da çalıştığımız şirketlerle Türkiye’de kullanılıyordu, bir iki distribütörlük buldum gelmeye karar verdim.
M: Burdayken Almanya’dan en çok neyi arıyorsun?
B: Söylediklerime ilginç gelecek ama en çok arkadaşlarımı arıyorum. Arkadaşlar tanıdığım mekanlar, ama Almanya kesinlikle. Ben burda kendimi rahat hissediyorum çünkü burda, ya kendimi buraya ait hissediyorum. Burda birisi ismimi soruyor, ismimi söylüyorum bi kere söylüyorum. Ne diye sormuyor, nasıl yazılıyor diye sormuyor, hiçbir soru sormuyor, hemen yazıyor, hemen biliyor, telefonda olsun nerede olursa olsun. Şimdi orada da pek birşy yaşamadım yani yabancı düşmanlığı olsun ama yine de insan birşeyler hissediyor. Ya 15 16 yaşında sorsan Alman mısın Türk müsün Alman derdim. Ama liseden sonra 18 19 yaşlarına gelince baktım ki benimle Almanlar arasında çok fark var, yaklaşım düşünce mentalite. Buraya geldim baktım, hmm burda da yine bir fark var çünkü sonuçta Almanya’da doğup büyümüşüm ama yine de yani. Alman reaksiyonu Türküm dediğinde Alman reaksiyonu, Almanlar’ın Türk kelimesini söylemeleri küfür gibi söylüyor, ya da bana öyle geliyor ama hakaten... Yakın arkadaşım bir kere şöyle dedi ya sen zaten tam bir Türk değilsin. Neden dedim. Yani garip garip davranmıyorsun. Nasıl yani garip garip. Kırsal kesimden gelenlerden

bahsediyor tabii ki, çoğu işçi çocukları, uyum sağlayamamışlar. Türk olmak kanımdan geliyor, davranışlarımla şey yapamam. O zaman da hakkaten, maalesef, benim yaşımda veya benim yaşımın üstündeki, iki hükmet tarafından da yalnız bırakılmış, yani 11 ufak tefek projeler dışında hiçbir yani büyük bir plan diye birşey yoktu. Bizimkiler nasıl düşünmüşse, yarım sene daha yarım sene daha, e Almanlar da işte bir gelsinler iki sene ekonomi biraz toparlansın da ondan sonra hepsini göndeririz. Öyle düşünmüşler o yüzden de hiç bir strateji yoktu. Bunlar o yüzden asosyallaşmışlar. E noldu sonuçta, Amerika'da zencilerin gettoları olduğu gibi, bunların da her şehirde gettoları var, bir Alman girmez oraya yani, hayatta korkar. E haklı da. Ya ben bilmiyorum artık, ben 15 16 yaşında Türk olmak avantajdı. Şimdi sokakta yürüyorsun, metroya biniyorsun, bir grup Türk genci geliyor, görüyorsun a şimdi bunlar ceketimi çalacak, çantamı çalacaklar. Bu durumda Türk olmak avantaj, diyorsun, bırak git, Almanlar'dan al derdik, bizi rahat bırak. Bilmiyorum artık o kadar şey mi?

M: Berlin'deki görüşmelerimde, bir çocuk anlatmıştı, yolda giderken, polis kemerin takılı değildi diye durdurmuş, sonra bir saat arabayı aramış.

B: Dediğim gibi durum aynı Amerika'daki zenciler gibi yani. Amerika'da New York'da, bir zenci iyi bir araba kullanıyorsa, polis onu iyi arabanın içinde gördüğü için durdurur onu. Bir sürü örnek var böyle, havaalanında ben geldiğim için başka ülkeden geldiğim zaman hiçbir sorun yok. Ama Türkiye'den geldiğim zaman neler neler. Davranışları da çok şey yani, herşeyine bakıyorlar, araştırıyorlar, Türkler'e özellikle yapıyorlar. Yabancı düşmanlığı gündemde değil ama yani öyle ufak. Ama şimdi bakıyorum Türkiye'de de pek öyle kendi ülkelerindeki yabancılara pek sıcak bakmıyor. Yani o yüzden Almanlar'ı da kötülemek istemiyorum yani her ülkede var. Ama maalesef Türkler'in durumundan dolayı, bu Almanya'da Türkler'e karşı oluşmuş.

M: Bir senedir burdasın, peki ilk geldiğinde neler yaşadın, buraya ayak uydurman nasıl oldu?

B: Türkçemden dolayı işte. Mesela Bursa'daydım taksiye bindim, tek kelimemden, bir alışveriş merkezi adı, Zafer Plaza dedim. Dedi bana memleket neresi nereden geliyorsun. Dedim İstanbul'dan, ondan sonra sordu asıl? Ben dedim Almanya, hah şimdi oldu. Ya sosyal olarak mesela, Türkler hemen samimi olur, ben alışık değilim. Almanlar'dan gelen bir mesafe her zaman olacak, ben öyle alışmışım. Ama öbür tarafta tabii kendimi buraya ait hissediyorum, bu çok güzel birşey.

M: Berlin'de gördüklerim mesela Türkiye'ye geldiklerinde burdaki insanların onlara olan tavırlarından bayağı dert yanııyorlardı, sen ne dersin bu konuda?

B: Geçenlerde bir arkadaşımınla bunu konuşuyorduk, neden burdaki insanlar Almanya'daki Türkler'i sevmiyor diye yani nereden bu önyargı oluşmuş. İşte bizim teorimiz şey, Almanya'ya gidenler yazın Türkiye'ye gelirler, bir sürü hediyeler şeyler, Türkiye'de olmayan bir sürü şey getiriyorlar. Aynı zamanda çok ukalalık yapıyorlardı işte orada şunlar var bunlar var, eminim bu da burdaki Türkler'in zoruna gidiyordu. Ama tabii bunu gösteremediler çünkü onlara da bir sürü eşyalar getiriyorlardı.

M: Ama bu dediğin şeyleri alana kadar da neler yaşadıkları, ne şartlara göğüs gerdikleri hiç anlatılmadı, bence bunun da rolü vardır.

B: Tabii, onlar buraya geldiklerinde herşey çok parlak, herşey çok güzel, ya ben de öyle örnekler biliyorum. Ama belli bir süre sonra, Türkiye de Avrupa'ya açıldı ve o fark ortadan kalktı. Yani artık burdaki Türkler'in de akrabalarına o kadar kibar davranmalarına gerek yoktu çünkü onlardan istedikleri birşey kalmamıştı.

M: Peki Almanya'da bir iş çıksa döner misin?

B: Gitmeyebilirim değil ama yaa hiçbir zaman bilemezsin. Şartlar çok kötü olur, ihtiyacım olur iyi bir işe. Ama hemen birkaç sene sonra gideceğim diye birşey yok yani.

M: Genel olarak baktığında iki ülke arasındaki en büyük farklar ne?

B: Ya burda zenginler çok zengin fakirler çok fakir, garantisi yok, her an paran gidebilir. Almanya’da öyle değil tabii, Almanya’da böyle fakirlik yok sosyal çok güçlü. Oradaki ücretler burdakilerin üç katı. Devlet işsive 1000 euro veriyor –şimdi değişiyor ama- televizyon mu lazım televizyon veriyor, e adam iş arıyor, 800 euro e ben çalışmayayım diyor o zaman.

M: Onun bir süresi yok mu, mesela üç sene iş bulamadım diyelim kesmezler mi yardımı?

B: Kesince noluyor, o zaman sokakta buluyorsun kendini.

M: Ama öbür türlü de adam hiç çalışmaz ki ömrü boyunca, nasıl olsa devlet bedavadan bakıyor bana diye.

B: Ama şimdi bazıları hiç iş bulamıyor, 10 sene hiç çalışmayanlar gayet rahat yaşayanlar var. Öyle garip şeyler var... Ama ne oldu, şimdi Almanya’nın ekonomisi kötü, niçin, Almanlar alışmış ben hiçbirşey yapmıyım, hükümet benim için herşeyi yapıyor. Yani ben kendi hayatımın çaresine bakayım onlarda hiç yok, hep hükümeti suçluyorlar. O yüzden Türkiye’de gördüğüm şey Türkler zorluk çekseler bile bir çare buluyorlar. Ailece çözülüyor, akrabalarla birlikte birbirlerine yardım ediyorlar. Ya iki sistem arasında birşey olması lazım aslında. Bir

Gazetede okumuştum, diyor ya ben 10 sene işsizim. E ondan sonra büyük bir şirket temizlik için birisini bulamıyordu, ona sormuşlar, adam demiş e ama ben şey öğrendim-doğramacı mıymış birşeymiş, yüksek meslek okuluna gitmiş- ben temizlik yapamam ki. Orada 10 sene işsiz ama temizlik yapamazmış. Ben öyle şeylere kızıyorum yani, gelsin bir de Türkiye’yi görsün.

M: E yani, bu kadar çalışmayan var vergi vermiyorlar, e bir yandan yaşlı nüfusu artıyor, e kim ödeyecek sigortaları?

B: İşte sistem yavaş yavaş değişiyor yani. Mesela ilk zamanlarda bütün çöpçüler Türktü, hiç Alman yoktu. Ondan sonra bakmışlar Türkler bu işten iyi para kazanıyorlar, bir de belediyede işçiler, yani memursun, iş garantili. Aradan 15 sene geçti çöpçülerin çoğu Alman.

M: Peki ailenin Türkiye’den gelmesi, kökenlerinin Türkiye olması sana ne ifade ediyor.

B: Sıcak kanlı olmayı, öyle ama.

M: Mesela şöyle birşey olsa, Türkiye’ye gelip yerleşen bir Alman dili kütürü çok iyi konuşuyor, ilk defa karşılaştınız, nasıl görürsün, Alman olarak mı, yoksa Türkleşmiş midir?

B: Ya görüntüden farkedilir aslında. Gerçi bizde de sarışın olabilir. Ödemeye geldiği an... Ya bilmiyorum, sanmıyorum bir Alman’ın böyle değişeceğini. Değiştigi zaman otantik olmaz kendi olmaz yani yapmacık olur o yüzden bir Alman’ı her zaman anlayacağını düşünüyorum.

M: Bir de işte düğün olduğunda, maç kazanıldığında, işte kutlamalarını sokakta yaşamaları, ya da pikniklerde olduğu gibi kültürel açıdan bu kadar görünür olmaları, Almanlar bunu nasıl karşılıyor?

B: Almanlar hiç sevmiyor bunları. Şimdi Türkiye Dünya Kupası’ndan elenince, Almanlar çok sevindi, Türkler Kupada olmayacak diye. Maçlardan sonra işte Türkler sokaklara yayılacak, sabah altılara kadar sokaklarda galibiyeti kutlayacaklardı.

M: Ama Kupa Maçlarının merkezi Berlin’di, İtalyanlar, İngilizler, Arjantin’den gelenler, Brezilyalılar da hep oradaydı, yani zaten herkes sabaha kadar sokaklarda olacaktı ne fark edecek Türkler’in de olması?

B: Ya ama işte Türkler’den rahatsız oluyorlar. Bu sebepten ben de çok bozuldum hakaten. İşte Türkler’in düğünleriyle alay ediyorlar. Şimdi Almanlar’ın düğününün 50 kişilik olur, Almanya’daki Türk düğünü 800 kişilik olur.

M: Almanya'ya dönmeyi düşünmüyorsun...

B: Yok şu anda gözümde canlandırmıyorum Almanya'ya döndüğümü. İstanbul'da yaşayacam herhalde bundan sonra, işim iyi olsun, Almanya'ya dönmem herhalde.

M: Biraz da vatandaşlık hakkında konuşalım. Alman vatandaşlığına geçme şartları ne?

B: Alman vatandaşlığı... 12 sene orada yaşamam lazım. Bilmiyorum, babam çok uzun beklemiş. Ya ben Alman olarak çünkü ben doğduğumda annem vatandaştı. Babam galiba bir 15 sene beklemişti. Ama o vatandaş olduğunda, onun döneminde yanılmıyorsam dil sınavı yoktu. Şimdi dil sınavı da çıktı ama doğru birşey bence, Amerika'da da aynısı var. Ya ben de kızıyorum, yani o kadar zaman Almanya'da yaşadktan sonra, yani vatandaş olmak istiyorsan en azından onun dilini konuşman, yani...

M: Seçimlere katılacaksın mesela, Almanca bilmiyorsun, haberleri nasıl takip edeceksin, kim neye söz veriyor nereden bileceksin...

B: Ya biraz da saygı duymaktır o ülkeye, ya ben vatandaş olucam ama Türk kalmak istiyorum, dili de konuşmam olmaz.

M: Alman vatandaşlığı ne avantaj getiriyor?

B: Ne avantaj, istediğim ülkeye girip çıkabiliyorum o var. Galiba başka ülkeler için de sırf Avrupa değil, çok daha rahat. Ben eskiden babamla seyahat ederken, uzak mesafelerde, kimliğini araştırıyorlardı, arabaya bakıyorlardı. Yani bir de şimdi başkası sana yabancı olduğun için farklı davranmıyorsa bile yabancı düşmanlığı hissediyorsun. Bakıyorsun uzun bir sıra var, bütün arabalar geçti, sıra sana geldi e yarım saat sürüyor. İnsan otomatikman, ister istemez ha o da işini yapıyor, kural budur ama bir şekilde bir düşmanlık hissediyorsun.

M: Ama yani, Alman pasaportu gösterse beklemeyecek, Türk pasaportunu gösterince uzun süre bekliyor, bir bakıma seni en baştan şüpheli potansiyel suçlu görüyor.

B: E tabii, bir de işin garibi, annemle ben Alman pasaportunu veriyoruz, babam Türk pasaportunu veriyor onun yüzünden de biz bekliyorduk. O da ilginç sonuçta karısı çocuğu Almanmış onda niye sorun çıkmıyor, niye.

M: Bir de Alman vatandaşıysan, Türk vatandaşlığından çıkman lazım...

B: Ben çift vatandaşım, annem Alman vatandaşı, babam Türk olduğu için. Yani ben... Babam da Türk passını geri vermek zorundaydı, bunu onlar da biliyor Türkler de ama yine o passıyla gidip geliyor. Yani o yüzden babam da gizli çift vatandaş.

M: Peki böyle bir zorunluluk, Alman vatandaşlığına geçmeyi zorlaştırır mı, insanları düşündürür mü Türk pasaportunu geri vermek zorunda olmaları...

B: Zor bir konu, bir arkadaşımınla konuşuyorduk, o da İtalyan, onun hiçbir sorunu yok, o da Avrupa Birliği. Ya işte ona soruyordum, o öyle bir durumda olsan o pasaportunu geri verir mi diye, dedi hayatta vermem yani olsun yani katlanırım ama kesin yani, Alman pasaportu için İtalyan pasaportu vermek, hayatta olmaz. Ben olsam yaparım yani, öyle bir sorunum yok, sonuçta bana fayda sağlayacak. O pasaport benim kişiliğimi hiç bir ifade etmiyor.

M: Böyle bir zorunluluk olması gerekli mi sence neden var?

B: Her iki tarafı da anlıyorum, şimdi sırf bir ülkenin pasaportunu almak da sırf faydalarından olmayabilir. İşte Brezilyalı futbolcu adını Mehmet yaptılar milli takımda oynuyor. Almanya'da aynı konu, bir Fransız'ı Alman yapmadılar, halbuki hayat boyunca Almanya sınırında oturmuş, Almancası çoğu Türk'ün Almancası'ndan çok daha iyi ama yapmadılar. Çünkü ülkeye şey yapmamış yani, hep kendini Fransız olarak. Yani bilmiyorum bir ülkeyi seviyorsan yani herşeyi göze alman lazım. Yani her ülkenin pasaportunu da toplamak bilmiyorum.

M: Avrupa Birliği vatandaşlığını biliyorsun?

B: Nasıl yani?

M: İşte istediğin AB ülkesine gidip yerleşebilirsin çalışabilirsin, oy kullanabiliyorsun...

B: He tabii tabii, onunla büyüdüm, sınırların kalkması gibi birşey oldu

M: Sence nasıl birşey, senin için yararlı mı?

B: Bence çok iyi, istediğin gibi gidiyorsun okumak için çalışmak için. Yani şehirlerarası gibi oldu ülkeler arasında. Atıyorum Fransa'ya uçuyor, burdan Antalya'ya uçuyormuş gibi. Ben olaya biraz şey gibi bakıyorum yani Avrupa Birliği'de Amerika gibi olur. Yani Kaliforniya ülke olarak geçse dünya ekonomisinde yedi altıncı yerde olur yani, hakaten bir ülke. Ya tabii bir farkı var, Amerika gibi sosyal anlamda olmaz ama güç birliği olarak Amerika gibi. Yani mecburen olacaklar, Çin Hindistan, Amerika'ya denge olmak için birleşmek zorunda kalacak.

M: Almanya'da seçimleri takip ediyor musun?

B: Evet, gittim, seçimler için gittim. Yani seçimlere katılmak önemli, her iki ülkede de. Ama ben Almanya'yı Türkiye'den daha çok takip ediyorum. Çoğu zaman Alman televizyon kanallarını izliyorum, Almanya'daki gelişmeleri hep takip ediyorum.

M: Peki Almanya'da neler oluyor bu aralar?

B: Almanya'da neler var... valla bu aralar pek televizyon izleyemiyorum. Ama genel olarak bu yeni hükümet başarabilecek mi onu sorguluyorlar, yani liderliğini ortaya koyabiliyor mu... Partide de herkes istediğini yapıyor, devrim yapmaya çalışıyorlar parti içinde de.

M: Burdaki haberleri Türkiye'nin politikasını takip ediyor musun?

B: Hiç takip etmiyorum. Takip etmiyorum derken, bilgi alt yapısı yok, özellikle siyasette. Sorun, gazete okumuyorum, televizyon da pek izlemiyorum. Partiler hakkında hiçbir bilgim yok, a bu sola ait bu sağa ait, bu ortada onu belki ayırabilirim ama o kadar. O yüzden haberde okusam bile bağlantı kuramıyorum. Bu böyle demiş a şimdi geçmişte böyleydiler de şimdi niye bunu yapıyorlar herkes onu soruyor ben de orada ha öyle diye kalıyorum.

M: Peki sence Türkiye Avrupa Birliği'ne girsin mi?

B: Ya eşim mesela bir senedir burda Almanya'dayken o da çok kızılıyordu, ya işte Türkler'e niye böyle yapıyorlar. Avrupa Birliği'ne girsin, bir sürü ülkeyi aldılar onu niye almıyorlar. Şimdi diyor ki girmesin, burda yaşadıktan sonra bazı standartları oluşmadan girmesin. Ama bir taraftan da şöyle bakıyorum, ya Romanya, Bulgaristan yani... sistem olarak, toplum olarak, Türkiye'nin sosyal sistemi bile daha iyi onlardan. Yani o açıdan hakaten anlamıyorum. Girsin mi girmesin mi, yani Türkler'i alıp sürekli aşağılayacaklarsa almasınlar. Yani öyle tehlike de görüyorum, yani bizi Avrupa Birliği'ne alınca, bir ömür boyunca bütün AB'deki ülkelere teşekkür etmemiz lazım. O zaman olmasın ya Türkiye'nin gerçekten ihtiyacı var mı o da soru. Ama olsun yani, ilerde birleşik Avrupa devleti olursa, Türkiye'nin her anlamda değer katacağını düşünüyorum. İkincisi şey düşünüyorlar sınırları açtığımız zaman, 70 milyonluk ülkeden 75 milyon Türk gelecekmış gibi. Şeyi anlamıyorum ben, şimdi akli başı yerinde, işi gücü olan bir Türk niye Almanya'yı tercih etsin ki. Kendi güzel ülkesinden vazgeçsin, ya acayip bir kariyer fırsatı olur ya da çaresizlikten burda iş bulamadığı için yoksa niye Almanya'yı tercih etsin?

M: Tam tersine, Türkiye AB 'yle aynı standartlara ulaşırsa, Almanya'dan buraya dönerler.

B: Aynen, Yunanistan gibi, Almanya'dan Yunanlılar ülkesine geliyorlar. Üstelik bir de Türkiye bir 10 15 sene sonra girecek birliğe, bir 10 15 sene sonra, Türkiye Birliğe girdiği zaman, orada ıı ödeyen ıı ülkelere olacak. AB'ye destek olacak destek almayacak tam tersi.

M: Genel olarak baktığında, Almanya'da azınlıklar yeteri kadar temsil ediliyor mu? Mesela Türkler Alman siyasetinde etkili mi?

B: Bir tane var milletvekili, o da Türkten çok Alman. Bizim Kölln Belediye Başkanlık adayı da Türk Bayan, onlar o şehrin vekili ama genel olarak temsil etmiyorlar, o yüzden onları saymıyorum. Vekil burayla karşılaştırsam var çok var, Amerika'yla karşılaştırsam daha da olabilir. Çok yabancı var Almanya'da bütün ülkeler o yola gitmesi lazım. Amerika'da yabancı yok Meksika kökenli Amerikalı vardır, Avrupa kökenli Amerikalı vardır. Yani diyelim çocuk yabancı, babası bir diplomat, burda okuyor, büyüyor, Türkçeyi senden benden iyi konuşuyor, ben Tekin olucam diyor, yapar mı yapamaz mı, Türkiye'de yapamaz. Ama bir Türk Almanya'da bunu yapıyor, Fransa'da bir Türk bunu yapabilir, Türkiye'de böyle birşey mümkün değil.

M: Öyle Türkiye de bu konuda iyi bir örnek değil.

M: Son soru, sence Almanya'da insanlar oy kullanırken neye dikkat ediyorlar? Mesela, adam dinine bağlı bir Hristiyan, ama Hristiyan partilerinin politikaları ekonomik açıdan onun yararına değil hatta zararına, ona rağmen mesela CDU 'ya oy verir mi?

B: Yani toplumun belli seviyesinde adam mantıklı vermez ki tamamen duygusal yani.

M: Bir de şöyle birşey dikkatimi çekti, hiç dünya görüşlerine uymasa bile Almanya'daki Türkler SPD, ya da Yeşillere oy veriyor.

B: Mesela bizim evde hep SPD ya da Yeşillere veriyorduk hep, çünkü onlar Türkler'i sever en azından düşman değil. Dedem de onların politikasını beğenmiyordu, CDU politikasını beğeniyordu ona oy veriyordu. Biz de kızıyorduk, nasıl yapar, sağcılar Hristiyanlar, SPD demokratik partisi ya o yüzden Türkler hep öyle ya Kırmızı ya Yeşil.

M: teşekkür ederim, soracaklarım bu kadardı.

Vahit

M: Merhaba nasılsınız?

V: teşekkür ederim iyiyim.

M: Ne yapıyorsunuz, mesleğiniz ne?

V: Bu şirkette ortağım (Bora'nın iş arkadaşı) aynı zamanda yönetimdeyim. Yani kartvizitte genel müdür yazıyor ama aslında başkasının yapmak istemediği işler hep bize kalıyor. Onun dışında Kölln'de doğdum, Almnaya'da büyüdüm. Hiç Türkiye'ye gelmedi izinler dışında ama Türkiye'ye yakın büyüdüm. Türkiye'den uzak, Türkiye'ye yabancı bir insan değildim. 63'te gitmiş babam, ilk gidenlerden, annemle evlenmiş, annem 65'te gitmiş. İki kardeşiz, 67 ve 80 doğumlu. Benim eşim, Türkiye'de dünyaya geldi burda Almanya'ya geldi. Onun için buraya dönüş oldu. Herkes diyor Türkiye'ye döndünüz mü diye. Hayır benim için dönüş değil, ben Türkiye'ye geldim. Ben geldim o döndü, kızlar da adapte oldular hemen.

M: okula orda mı başlamışlardı?

V: Okul oğlumuz burda başladı, kızımız orda. Ben işte geldim, bir yıl ayrı kaldık, burası hoşuma gitti çocuklar da daha yeni okula başlayacağı için, bu kararımız hızlandı. Burda başla orda devam et daha zor olacaktı.

M: Annen baban nasıl, onlar nerede?

V: babam kalp rahatsızlığı oldu, ameliyat geçirdi, ondan sonra 88'de kesin dönüş yaptılar. Pasaportlarını öldürmeden, yılın birkaç ayı Almanya'da yaşıyorlar. Sağlık hakları orda o yüzden.

M: Almanya'da akrabalar var mı?

V: yok yok. Çok uzaktan, 12,5 kan bağıyla akrabalarımız var ama onlar da saymıyorum artık. Kardeşim 88'de annemlerle döndüğü için 8 yaşındaydı, o Türkiye'de okudu, iki yıl da üniversiteyi okudu. O şimdi Almanya'ya gitti öğrenimini tamamlıyor sonra gelmeyi düşünüyor.

M: babanın Almanya'ya ilk gitmesi ve oraya yerleşmesi nasıl olmuş? Neler yaşamış?

V: Babam Dormstadt'a gitmiş ilkönce. Nasıl olmuş? Burda okul şartları zorlamış, Almanya'ya da iş başvuruları başlamış o sırada. Başvurmuş, uygun görmüşler, Almanya'ya gitmiş trenle, ne beklediğinin bilmeyerek. Dormstadt'da bandoyla karşılaşmışlar Türkler'i, ilk gidenleri. Büyük merakla karşılaşmışlar o zaman Türkler'i. 65'te de annem gelmiş. O zaman kapalıymış annem ama babamın ileri görüşlülüğü sayesinde babam demiş başını aç burda. Sanıyorum o ilk gün başını açmış olması, bizim çocukluğumuzun ve şu anki durumumuzun böyle olmasını sağladı. Görmüşsündür, kırk sene önce elli sene önce giden Türkler hep aynı seviyede. Bence en önemli sebep bu sembolik olarak. Başörtü davasına tartışmalara girsin diye söylemiyorum. Bu modernleşmenin, toplumu kabullenmenin bir simgesi olarak büyük bir adım. Çok zor üç gün sokağa çıkamamış annem utancından.

M: ilk gittiklerinde dil sorunları vardı herhalde, başka alışma süreçleri nasıl olmuş, mesela annen başını açmaya bir süre alışmamış, bunun gibi başka neler var?

V: Dil bilmeden gittiler, döndüklerinde de konuşamıyorlardı, yani çok iyi konuşamıyorlardı. Kendilerini ifade edecek kadar öğrenmişler orda. Baştaki çok büyük merak, onları mutlu etti, yani büyük ilgi görmüşler, yardımlaşmış herkes. Ama tabii sayıları artmasıyla beraber korkmaya başladı herkes, yabancı düşmanlığı arttı, Türkler'in yıllar geçtikçe entegre olmamaları da Almanlar'ı üzdü. Türkler bazında, etkili programların yürürlüğe geçirilmemesi... Yani günlük hayatta en büyük sorun şeydi, beslenme, gıda. Patatesin dışında pek bir sebze yokmuş zamanında patlıcan yok, kabak yok, domates yok, soğan yok. E bu tür şeyler yok, e yoğurt kavramı çok gelişmemiş, yoğurt yok, annem kasapta yoğurt aramış mesela. E temizlik var, babamlar gittiğinde, oturdukları ilk ev, tuvaleti bahçedeymiş. Yani düşün, Türkiye'de öyle evler kalkmışken, Almanya'da öyle durumlar vardı. İş disiplini onlara göre, tasarruf yapacak bir gelir... Hep geri döneceğiz diye yatırım fırsatlarını değerlendirmemişler orda. Şimdi ev sahibi oluyorlar, ev sahibi olarak bakarsan, Türkler Almanlar'dan daha çok ev sahibi, oran olarak bakarsan, Almanlar'ın 2, 3 katı ev sahibi Türk var.

M: Burda hayatın nasıl, günlerin nasıl gidiyor?

V: Ben işte eşimden çocuklarımdan ayrırım. Cesaret edemedik hep beraber İstanbul'a yerleşmeye, onlar ilk önce Antalya'ya gittiler sonra Ankara'ya yerleştiler bana daha uygun olacağı için. Şimdi ayın iki haftası burda iki haftası Ankara'da geçecek.

M: Almanya'daki hayatından sonra, buraya ayak uydurmak kolay oldu mu?

V: Türkiye'ye çok hızlı uyum sağladık, zorluk çekmeden. Ya tabii, orda iş disiplini falan çok farklı. Bazen Bora'yle şey diyoruz, yani biz kendi ülkemize değil sadece dilini konuştuğumuz yabancı bir ülkeye gittik, tek avantajımız, dilini konuşmamız hakikaten. Çünkü çalışma presipleri olsun, sözünde kalma olsun, randevulaşma... Çok yani, herşey A'dan Z'ye kadar farklı.

M: burada, bir buçuk için verilen bir randevunun bazen iki iki buçuğa kadar yolu var.

V: Yaa iki buçuk oluyor, hiç gelmiyor. Arıyorsunuz, yaa şey yapamadım, vakit yok, trafikte sıkıştım, binbir bahane yani. Ben sıkıştım trafikteyim, ya da bugün olamayacak kusura bakmayın diyenlerin sayısı az. Ama bu neden kaynaklanıyor... Trafikteki benziyor biraz. Trafikte yapılabilecek bütün istismarları siz de yapabileceğiniz için fazla kızmıyorsunuz. Ama bu iş konusunda uygun değil, yani geri dönüş istiyor herkes. Onun haricinde hiç Almanya'yı aramıyoruz, en çok ben şaşırıyorum bu duruma. Yani kendime şaşırıyorum en çok, 37 yıl Almanya'da yaşadım, 10 gün içinde karar verdik Türkiye'ye gelmeye. Darmstadt'dan Frankfurt yakınlarında köy gibi bir yere taşındık, oradan Münich'e geçtik. Hep sakin yerlerdi, ordan sonra burada endişelerimiz var, çok güvensiz bir yer. O yüzden eşim ilk önce çocuklarla Antalya'ya yerleşti, orası biraz daha sakin. Ama nabız burda atıyor, doğru hatırlıyorsam milli gelirin %40'ını İstanbul

üretiyor. Harcadığının yirmi katını vergi veriyor, yarı Türkiye'yi finanse ediyor. Ya Ankara'ya da gidiyorum ama İstanbul'dan sonra daha az tolere edebiliyorum. Hele İstanbullular için Ankara yaşanabilecek bir şehir değil. Almanya'yla kıyaslarsam, Ankara'yla Almanya arasında fark o kadar büyük değil bence. Çankaya bölgesinde biz ev kiraladık, Almanya'ya çok benziyor bence. Sakin olması, yeşil olması oraların. Ama hakikaten İstanbul'da yok. Yani 15 milyonun da ben İstanbul'dan çıkamam demeleri bilemiyorum. Yani yıpratıyor insanı, kim bile bile yıpranmak ister ki. Yılın günde en az 3-4 saat, yılın 43 gününü trafikte geçiriyorsun, 43 gün... yani insaf, ondan sonra İstanbul'dan vazgeçemiyorum, alın sizin olsun o zaman İstanbul. Tamam benim de İstanbul ben de seviyorum ama vazgeçemem demiyorum.

M: Almanya'dakiyle burdaki hayatınızı karşılaştırdığınızda ne gibi farklar var?

V: benim çevrem hep Türk'ten oluşuyordu. Alman çok azdı çevremde, hep işten. Özel görüşmelerimde, aile buluşmaları yapıyorduk büyük çoğunlukta. O yüzden çok değişiklik yok diyorum. Ama orası çok daha düzenli burdan tabii. Hergün işe kaç dakika gideceğiniz, programınızı çok daha düzgün yapıyorsunuz. Ve insan kültürel hayatından da vazgeçiyor o trafiği düşünüp. Sosyal hayatınızı da o trafiği düşünüp ayarlıyorsunuz, e kim gidecek bu saatte, kim gidecek... orda öyle birşey yok.

Yapacaklarınızı yüzde yüze yakın bir şekilde planlıyorsunuz. Şu dakikada şurda olmak istiyorum, bu dakikada burda olmak istiyorum. Ya orda işte evden metroya yürümeniz dört dakikaysa, metro da işte beş dakikada gidiyorsa ona göre ayarlıyorsunuz, bir dakika şaşarsa şaşıyor. Öyle yani, aslında bir bakıma monoton ama işte çok yeşil heryer, doğayı seven biri kişi Almanya'yı kesinlikle sever. İnsanların birbiriyle ilişkisi, o şekilde kabul ederseniz, çok çabuk kaynaşıyorsunuz. O zaman tabiri caizse, absürd isteklerle geliyor insanlar, davetlerde bulunuyor. Çok hızlı dinamik çok hızlı değişen bir şehir burası. Bu dinamizmi istismar eden de çok var. Dediğim gibi bütün bunlara rağmen gelmekten hiç pişman değiliz. Çocuklarımız açısından çok iyi olduğunu düşünüyoruz. Burda onuncu yıl marşını biliyorlar, İstiklal Marşı'nı söylüyorlar, Türk tarihini öğreniyorlar. Bizim evden Anıtkabir gözüküyor. Oğlumuz Anıtkabir'i görecektir şekilde sofraya oturuyor. Biz bunu öğretmedik bunun yanlış olduğunu da düşünmüyorum. Çocuk bunun en güzel göstergesi, hoşuna gitmiş ki öyle oturuyor. Almanya'da burdan daha iyiydi arkadaşlıklar. Onun şimdi, ben burda okula gitmedim, okulda gelişen arkadaşlıkların çok derin olduğunu düşünüyorum. İş hayatındayken birisine güvenmek onunla samimiyet kurmak burda çok zor ben bunu öğrendim.

Almanya'da daha kolay çünkü belli bir seviyede kalıyor. Çok samimiyete girmiyor. Burda çok kolay ama aynı şekilde hayal kırıklığına uğruyorsun. İstanbul'da ben o açıdan hayal kırıklığına uğradım. Burda birçok kişi çok sınırlı bir ilgi alanına sahip. Futbola meraklı, para en erkeklerin sevdiği geyik muhabbetleri var bu iki üç nokta arasında gidip geliyor. Ben müzik severim, edebiyat severim diyene rastlamadım ben. Yani evimde konuşabiliyorum, ama o olmasa mesela anlaşıyorsunuz iş hayatında kimseyle. Hep olumsuzlar aklıma geliyor diye düşünme, olumsuzların çok daha fazla olmasaydı ben burda olmazdım o da var. Havasını seviyorum, dinamizmini seviyorum, akrabalarım burda ailem burda. Türkçe konuşuyoruz sokaklarda o da hoşuma gidiyor, Almanca seviyecek bir lisan değil. Zaten belki bu yüzden. Yardımlaşma yine var insanlar abi diyor amca diyor, hani kaybolduysa da yine var.

M: iş nasıl gidiyor, burada çalışma fikri nereden geldi?

V: Bora'yla ve ailesiyle tanıştıktan sonra böyle bir iş imkanı doğdu. Çok enteresan, çok ilginç, çok güzel bir sektörde çalıştığımızı düşünüyoruz. Hani böyle moda akımına uyup ilerde peak yapacak sonra yavaş yavaş kaybolacağını düşünmediğimiz bir iş alanı.

Türkiye'de bulunmayan bir sektör, beşten sonra da randevu yapabiliyorsunuz. İnsanlar altıdan yediden sonra, Cumartesi Pazar da iş yapabiliyor. O güzel birşey. İhtiyacınızı

kapanma saatlerine göre ayarlamıyorsunuz, her saatte gidip her saatte kapatabiliyorsunuz, o yüzden çok iyi yani. Almanya çok kısır bu konuda. Sekizde kapanma yasası da yeni çıktı ondan önce altıda altı buçukta kapanıyordu bütün dükkanlar. Hizmet sektörü burda çok daha iyi, herşeyi getirtebiliyorsunuz. Almanya’da paranız da olsa yaptırılmazsınız ya...o yüzden memnunuz. Neticede doktorlarla üniversite mezunlarıyla görüşüyoruz, ne kadar zor da olsa bazen yine de akli başında insanlarla muhattabız. Yardımlaşmayı az görüyorum burda ben, bu işi başkası yapmasın düşüncesiyle ama onun haricinde iş hayatından memnunuz. Almanya’daki arkadaşlara da aktarıyorum yani, birisi Türkiye’ye geleyim mi sorusuna ben yani evini işini yap gel diyorum. Yani gelir kaynağın olacak özellikle İstanbul’da ama sakın vazgeçme ordan demem tam aksine.

M: ama işin olduktan sonra, Almanya’da yaşamak daha rahat değil mi, burda işte tamam olumsuz yönlerin yanında bir sürü olumlu yönleri var diyorsun İstanbul’un ama zaten insanın canını sıkan da günlük hayatta uğraştığımız yolların bozukluğu olsun, insanların disiplinsizliği olsun ya da trafik olsun bu olumsuzluklar değil mi?

V: Ya şimdi olumsuzlukları, ben çok olumsuz da söyledim ama bu olumsuzluklar var mevcut ama hergün bu göze batıyor mu yok, bunu bu şekilde kabul edeceksin. Benim mesela hiç tahammül edemediğim şeylerden bir tanesi en kötülerinden bir tanesi bana sorarsanız, herkes çöpünü sorumsuzca sokağa atıyor. Ben hayatımda bunu Almanya’da da yapmıyordum burda da yapmıyorum ki birçok Türk Almanya’da yapmazken burda yapıyor. Benim gözümde bunlar vatan hayini. Yani Türkiye’de herkeste milliyetçilik var, vatanseverlik var, millet severlik var. Ama pratikte hiçbirşey yok o tamamiyle duygusal oysa bu duygusallığı pratiğe de taşımanız gerekiyor yoksa hiçbir anlamı yok. Yani bence en ufak çöpünü sokağa atan ve bunu da hiçbir vicdan azabı çekmeden yapan bence vatan haini. İlk başlarda çok kızılıyordum ama artık kızmıyorum. Çünkü agresyon, çok agresif bir toplumuz, özellikle İstanbul’da herkes sınırdan yaşıyor. Döner bıçağıyla üzerine yürüdüğünü gördüm birisinin bir başkasının, ya da kaç defa arabadan çıkıp birisine yumruk attığını gördüm. Almanya’da görmeniz mümkün değil 37 yıldır ben sokak kavgasına rastlamadım Almanya’da hi.birşekilde. Bu iki yılda en az on onbeş tane görmüşümdür.

M: Almanya’dayken rahat mıydın?

V: Rahattım, yani çok rahattım. Yabancı düşmanlığı var tabii ki, bazı yerlerde çok aşırı olduğunu görüyoruz. Yani herşeye rağmen bizim o düşmanlığı da biraz ateşe ne derler körükle gitme davranışında bulunuyor bazı Türkler. Maalesef o tabii düşmanlığı legal etmez tabii ama. Bana göre birşey yoktu, çevresine zarar vermeyen kendisine zarar vermeyen insan rahat yaşayabiliyor.

M: E tabii, belli konularda içinde yaşadığın topluma uyacaksın.

V: evet. Sonra Türkiye’yi duygusal birşekilde savunuyor çoğu insan Almanya’da ama duygusallıkla hiçbir yere varamıyorsunuz. Bağırıp çağırma başlayınca da onların bir lafı var bağırın haksızdır. Bir yerde sıkışıp kalıyor Türkler de kendisini savunamayacak duruma gelince başlıyor kaba kuvvet bağarmak çağarmak yani. Ama bazı Almanlar çok man kafa bilmek istemiyorlar bütün Türkler’i öyle görmek istiyorlar. Çok duyulan bir laf, ama sen klasik Türk değilsin. Şey diyorum yani klasik Türk nasıl dersin, her Türk’ü tanıman mümkün değil zaten. Yani bir kişi nasıl karşılaştırırsın. Klasik olmayan Türk’ün sayısını irdeleyebiliyor musun mümkün değil. Ama klasik Türk başı bağlı kadın arkadan gidiyor, adam önden gidiyor, bir sürü bağaran çağaran çocuk etrafında. Yani klasik Türk tavuk dönerli düğünler, klasik Türk düğünü adını almış. Almanya’da bir spor salonu kiralanıyor, bin kişi davet ediliyor, saha gürültü müzik herkesin karnı doyurulacak fikrine kapılıyor düğün sahibi, getiriyor ortaya bir döner tavuk kızartması falan, plastik tabaklarda onlar veriliyor. İşte Almanlar’ın gözünde klasik Türk düğünü

işte takılar anons edilir. Yani ben burda hiç böyle düğün görmedim var mı ben görmedim?

M: yani ben de hiç öyle rastlamadım burada insanlara göre değişiyor herhalde.

V: Yani ben de Türkiye’de hiç görmedim böyle düğün. Nevşehir’in köyünde de görmedim yani burda da görmedim.

M: zaten bin kişi öyle Türkiye’nin şartlarında biraz zor, ancak belli bir kesim öyle büyük bir davet verebilir. Onların düğünleri de zaten spor salonunda tavuk döner şeklinde olmaz.

V: İşsizlik oranı çok yüksek Türkler arasında. Maalesef okumamışlar, araştırmaya göre, 3. nesilin Almancası 2. nesilin Almancasından daha kötü. O yüzden toparlanma hareketine geçmesi gerekiyor.

M: Peki neden üçüncü nesilin Almancası daha bozuk sence?

V: O neden, şimdi birinci nesil geldi, birinci neslin bir kısmı modernleşmeye gitti kısmen aynı şekilde kaldı. Orda öyle bir bölünme oldu zaten. Modernleşmeye giden çocukların Almancası çok iyi gelişti, aynı seviyede kalanlarınkı biraz daha az. Almanca konuşma seviyesi otomatikman yükselmiş oldu. Ama birinci neslin gerici kuşağı da çocuk çoluk sahibi olunca, onlardan birçoğu Türkiye’den eş getirdiler. Almanca bilmeyen bir annenin çocuğu da muhtemelen çok kötü Almanca konuşacaktır, ya da hiç konuşmayacaktır. Okuluyla da ilgilenemiyor, kendisi okumamış, çocuğun da okuluyla ilgilenemiyor. Onların çocuk sayıları daha da fazla, diğerleri bir iki tane yaparken, bu insanların dört, beş, altı, yedi çocuğu olan var. Almanya’da destek veriyor buna, 150€ çocuk başına para alıyorsunuz, altı yedi tane çocuk varsa yani 900€ mutfak masrafınız çıkar yani. Ben böyle bir ailenin 30 yılda bir milyon Mark biriktirdiğini gördüm yani mümkün bu. Amaç para biriktirmek. E o çocuk da evleniyor, onun yetiştireceği çocukları düşün işte. Ben Burdur’da askerliğimi yaptım dört hafta Burdur’da bulundum. Benim çevrem de çok göstermiyordu, ben Türkler’in Almanya’da iyi bir yere ulaştığını düğünüyordum, Burdur’a bir geldim yüzde yüzde doksanbeşi bağnaz cahil beş para etmez. Kendisine hayrı yok ki çevresine olsun. Orda ilkokul mezunlarıyla karşılaşıyorsunuz, orda doğmuş büyümüş 25 yaşına gelmiş tek kelime bilmiyor Almanca, çok şaşırdım. Ondan sonra benim resmim çok değişti yani fikrim. Aslında Burdur çok iyi müessese bana sorarsanız Burdur bir misyon edinmiş kendisine. Almanya’dan gelen Türkler’in farkında tabii ki, çok iyi gözlemlemişler. Almanya’daki Türkler’in çoğu işe yaramaz, Türkiye hakkında hiçbir fikirleri yok, bunlara asker olmayı öğretemeyiz ama belki Türkiye hakkında bazı şeyler öğretiriz. Türkiye’nin sosyal yapısı, komşuları, bütünlüğü, askeriyenin mevcudiyeti, bir sürü konular dine de giriyorlar. Ama adamın dinleme kapasitesi 5 ila 10 dakikayla sınırlı hayatında seminer dinlememiş ki. Sol sol diye yürütüyorlar adam solu ayarlayamıyor. Türkçe Almanca arasında birşey konuşuyorlar Türkçe de bilmiyor Almanca da bilmiyor. Ders çalışmaya çalışıyor, bir odanın içine kapanmışlar bangır bangır televizyon, uykusunu mu uyuyacak. Yani bu iki tarafın hatası, Almanya’nın da şimdi de içine girmiş içinden zor çıkıyorlar. Almanya’nın sosyal yapısını ayakta tutan Türkler, yani en çok nüfusu artan Türkler hastanelerde doğum yapan Türkler, hastanelerde yatan Türkler, ev finanse edenler, para harcayanlar Türkler. İlginç bir yapıya geçti bir subkültür oluştu. İşverenler Türkler, 150.000 kişiyi işe alıyor, 60.000 işletme var. Küçüklerin cirosu McDonalds’ın Burgerking’in cirosunu geçmiş.

Genelde Türkçe şiveli konuşulu Almanya’da doğu şivesiyle, biz eşimle Türkçe konuşurken rastlıyoruz soruyorlar hangi dilde konuşuyorsunuz. Doğu aksanıyla konuşsan a bunlar Türkçe konuşuyor diyecekler ama yani bu yüksek Türkçe İstanbul, onu çok fazla duymuyor sokaktaki. Duysa da onu ne hangi dilden olduğunu anlamıyor. Ben de şey demiştim Almanya’da ikinci lisan, Türkçe’den daha çok konuşuluyor.

M: Toparlacayak olursak, Alman toplumundaki ayrımcılıktan geldik buralara, sonuç olarak sence ayrımcılık var mı ya da sen hiç böyle bir davranışla karşılaştın mı?

V: Ayrımcılığı baştan, şimdi Almanlar şöyle halen Türkler hakkında yani düşünün ben, yani babam 63 yılında gitmiş şimdi 2006 43 yıl olmuş. Sonra babamın oraya basmasından 43 yıl sonra ben orada Almanca konuştuğum zaman benim Almanca seviyem şaşırtabiliyor. Yani Alman şaşıyor, gına geldi bana bunu anlatmaktan. Yani ayrımcılığı Türkler başlattı ve Türkler devam ettiriyor. Hiçbir Alman mantıklı yaklaştığımız zaman bunu engellemedi ben rastlamadım. Bizim en son kirada oturduğumuz evde biz Türk'üz diye ev sahibi bizi kabul etmek istemedi. Sonra biz oturduk konuştuk, çok kötü bir tecrübesi olmuş bir Türk kiracısıyla sonra bizim farklı olduğumuzu düşündü ikna ettik. O adam hep söylerdi yani sen ne biçim Türksün. Sonra konuşarak tavırlarımla ikna edebildim ve sonra çok inanılmaz bir ilişki kurduk. Yani ayrımcılık Almanlar tarafından devam ediyor çünkü onu kırmıyoruz kırmaya fırsat vermiyoruz. Türkler daha da ayrımcı Almanlar'dan, oradaki Türkler.

M: Buradaki insanların en büyük dertleri ne?

V: Bizim derlerimiz mi?

M: Evet

V: yani Türkiye'nin sorunları tabii ki sağlık konusu, sosyal yapı. Sağlık sektöründeyiz biz mesela doktorlar bizim testlerimiz pahalı diye çoğu hastalarına önermiyorlar, veremiyorlar. Hatalar ödeyemiyorlar testler pahalı ama önemli testler. Hastanelere girip çıkıyoruz, çoğunda , rezillik kepezelik, asansörler çalışmaz vurdumduymazlık var.

M: eğitim?

V: Eğitimden pek şikayet etmiyor, yani ben sınıfta kaldım diye şikayet eden duymadım daha. İstedğim eğitimi alamıyorum lafını duymadım. Hiçkimse bunu söylemiyor. İbo'nun meşhur sözü var okul okul, Urfa'da okul vardı da ben mi gitmedim öyle yani. Onu dile getiren tek nadir kişilerden bir tanesi işte milli kıromuz İbo. Ama kimse bunu demiyor, sağlık sosyal, asgari ücretin düşük olması. Çoğu insan sigortadan yoksun çalıştırılıyor. Yani yeni farkına varıyorum bu konulara hiç girmemişim insanlarla ama benim gözlemlediğim bunlar.

M: Almanya için ne dersin?

V: Almanya'nın büyük sorunu,...sosyal yapısı tabii çöküyor, doğurganlık sayısı dünyada en son, hani bunlar hepsi ürkütücü ama nesillere Türkiye'den daha çok yetecek. Temel sorunlar hakkında partiler arasında birleşiyorlar yani. Mantıklı projenin başlatılması bir partiden olsun, o mantıklı projeyi devam ettiriyor. En güçlü tarafı o, bizim temel sorunumuz o Türkiye'de. Sokak adları bile değiştiriliyor. Ankara'da bir sokağa gidin adı böyle değildi bunun da böyle değildi. Yani milletin naaşıyla uğraşıyorlar, yok devlet mezarlığına gömülmüş yok bu, yani günlük konumuz bu. Almanya'da da dedikodu magazin konuları var ama çok farklı bir boyutta. Almanya'da magazin okuyan bir insan patronun sözünü dinleyip işini yapıyor, burda magazini okuyor kaytarmaya çalışıyor insanlar. Biz yani, bakın burda iki yıldır burdayız 5-6 elemanımız değiştirmiştir bu kadar kısa süre içinde. Türkiye'de gelir seviyesi düşük insanlar iş bulamıyor hakaten averajın biraz üstünde maaş veriyoruz, emin olduğumuzda biraz daha üstünde veriyoruz, bekliyorsun ki işine dört elle sarılır, kendini kabul ettirmeye çalışır, gözümüze girmeye çalışır, yükselmeye çalışır. Hiç öyle birşey yok, hayatımda bu kadar tembel bir toplum görmedim. Almanya'da ben haftasonları gelirdim, mesai saatleri dışında gelirdim, göze girmek için belli bir hedef var ki bir de ben en çalışkanları değildim. Ama burda ilgisi yok ama işsizlik... Orda da işsizlik yok mu var ama orda çalışan da iyi çalışıyor, belki mesai bitince o da kalemi bırakıp gidecek ama orda bulunduğu müddetçe birçoğu elinden geldiğince iyi yapmaya çalışıyor işini. Emekli insan yüzükoyun yere yatmış yerdeki yosunları temizliyor, bahçesini temiz

tutuyor bu şekilde. Burda köylerimize gidiyorsunuz duvarlarında sıva bile yok öylece bırakmış. Fakirlikten değil ki bu. Yani komşu köy eski Rum köylerinde pırıl pırıl, aynı ekonomik şartlar. Konuyu saptırdım yine...

M: Almanya'nın sorunlarını sormuştum

V: Almanya güçlü bir ülke, mantıklı bir ülke. Geleceğini daha iyi görüyor ve geleceğine hazırlığını daha iyi yapıyor. Biraz daha esnek olmayı da öğreniyor. Türkler'in öğrettiği şeyler de var, bir piknik kültürü götürdük, hayattan daha fazla zevk almayı da öğrendiler. Türkler Almanlar'dan Noel'i tanıdı birlikte Noel'i kutlayabiliyor, Almanlar'da Türkler'le bayramları kutluyorlar. Bunla güzel şeyler ama çok istisna hala. Birbirimizi yakından tanımaya fırsat versek, sokaklarda Türk çeteleri dolaşılıyor, Türkler ayrı Almanlar ayrı. O kadar çok iş var ki.

M: Anne babanın Türkiye'den gelmiş olması, kökenlerinin Türkiye olması sana ne ifade ediyor?

V: Bende anlayamadığım bir duygusallık var, mesela 10 Kasım'da Anıtkabir törenlerinde ağladım geçen sefer. Eskiden böyle değildi git gide böyle bir Atatürk bağımlılığı oldu, neden böyle bilmiyorum ama böyle birşey mevcut. Babam bize Türk tarihini öğretti, Türk kültürünü... Milliyetçi bir eğitim görmedim, çok liberal bir aileden geliyorum. Domuz eti yenirdi mesela bizde, annem yemezdi babam yerd. Severdik alınırdı. Çok liberal yetiştik ve bu duygusallık nereden geliyor diye merak ediyorum. Anıtkabire gittik acayip duygulandım. Ya Türkiye'de Türklüğü yaşamak güzel birşey farklı birşey olduğunu düşünüyorum. Daha gurur verici birşey olduğunu düşünüyorum. Diğer toplumlardan daha üstün olduğumuzu düşünmüyorum, eşdeğer en fazla eşdeğer olduğunu düşünüyorum. Ama istesek o Kurtuluş savaşındaki beraberlik o idare o yoktan varetme... en çok kızdığım şeylerden birtanesi, bir insan tahsilini potansiyele sahip olup da ona göre yaşamaması. Ben elemanımı görüyorum şimdi, elemanım inanılmaz potansiyele sahip yani biraz daha kendini işe verse, atak davransa yeteneklerini kullansa, yani daha az tembel olsa neler yapabileceğini görüyorum. E Türkiye toplumu da bu savaşta en az yani en yoksul olanaklardan çıkarak neleri başarmış. İşte bu potansiyel. Ama şimdi ne yapıyoruz hiçbirşey Türk kadını nerde, hepsi oturuyor evde, afedersin poposunu büyütüyor. Belki de bundan çok üzülüyorum bu kadar duygusal olmamın sebebi de bu herhalde.

M: diyelim ki 20 yaşından sonra Türkiye'ye yerleşen ve tamamıyla burda doğmuş büyümüş herhangi biri gibi davranan bir insana sen ne dersin, sence buraya ait olmuş mudur?

V: Ankarada bir Amerikan ailesi yaşıyor adamın adı Chris Can koymuşlar, karısının adı Angie Melek koymuşlar, kızın adı Emilie Neşe koymuşlar. ABD'nin güneyinden gelmişler, ailelerinin itirazlarına rağmen Türkiye'ye gelip yerleşmişler. Onlar o duyguyu yaşamak için oruç tutan adetleri uygulayan, İstiklal Marşı'nı, yani sizin örneğinize uygun.

M: Ama onlara Amerikalı diyorsunuz yine de

V: Amerikalı yani benim için geldiği yeri büyümüş olduğu ortamı ifade ediyor bence. Yani kendilerini kabul ettirmişler. Dediğin gibi bir kişiye ben saygıyla bakarım çünkü öyle Alman olarak Türkiye'ye gelip yerleşmek zor. İlginç bir şekilde Alman buraya gelip yerleşmesi kültürünü yaşatması fazla göze batmıyor. Ama Anadolu'dan gidip Almanya'da yaşamak göze batıyor.

M: Mesela az önce anlattığın düğünlerdeki gibi ya da piknikler, futbol kutlamalarındaki gibi, Türkler'in kültürlerinin sokakta bu kadar görünür olmasını Almanlar nasıl karşılıyor?

V: Yani bunu Türk kültürü olarak algılıyor. Hoşuna gidiyor mu gitmiyor mu onu bilmiyorum ama yabancı farklı tuhaf olarak görebiliyor çoğu zaman. Ama bizim örf

adet ve geleneklerimiz var kesinlikle Almanlar'ın Alman milleti o açıdan bana sorarsın planları doğrultusunda hedefine yönelik yaşıyor.

M: biraz da vatandaşlıktan konuşalım. Alman vatandaşlığına nasıl geçiliyor?

V: şu anki yasayı bilmiyorum, benim zamanımda beş yıl Almanya'da kesintisiz kalmak gerekiyordu. Ben başvurduğum bir şekilde kabul edildim. Türk vatandaşlığından çıkmak istemedim. Dil bilme faktörü çok önemli. Şimdi olması dil sınavı, bence şart değil ama bulunduğu ortamda kullanabiliyor olması gerekli tabii.

M: Peki Alman vatandaşlığının avantajları ne?

V: yani rahat seyahat. Bir de şansları çok düşük ama ırkçı partiler var ortada, onların etkileri artacak olursa, en azından yasal haklarını koruyabilirler. Türk pasaportunu taşıırken en azından bir Türk muamelesinden kurtulma şansı çok yok. İsmi Türk ismi, e tipinden de belli, Alman olarak kabul etmiyor onu ama yasal işlemde kabul etmek zorunda.

M: Türk vatandaşlığını bırakma zorunluluğunun bir dezavantajı var mı?

V: çıkmadığım için bilmiyorum ama hayır çok fazla olmuyor. Yani Türkiye bu konuda esnek. Burda mirasla mal mülk edinme hakkı var gelip gidebiliyor. Yalnız Türkiye'nin yabancılar kanunu Almanya'ninkinden çok daha katı. Burda arkadaşım var duyduklarım var, epey bir zorluk çıkartıyorlar çalışmak için oturma izni için. Biraz dengelense çok iyi olur, AB 'de bu konuda baskı yapıyor. Niye bu kadar katı onu da anlamış değilim, onlara kızıyoruz, bizimkiler had safhada yani. Hiç olumlu bakmıyorum yani bunu uygulayan örnekler de var yani, İngiltere bunu uyguluyor, Avustralya hepsinin de ekonomisi güçlü. Yani bu da Almanlar'ın geri kafalı olmalarından kozmopolit olmaya direncinden kaynaklanıyor.

M: AB vatandaşlığını biliyor musun?

V: Avrupa kimliğiyle galiba, vize almana gerek yok Yunanistan, İtalya, Fransa diyelim, istediğin yere gidebiliyorsun.

M: yerle seçimde..

V: yerel seçimde oy kullanabiliyor muyum?

M: evet yerel seçimde ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde

V: A süper birşey, AB'nin felsefesi o. Ama ne kadar uygulanıyo, hala bir paralel toplum. Avrupa Birliği'nin bir kimliği yok ki Avrupalı insan kavramı yok ki. Amerika bunu başarmış ama Avrupa bunu yapamayacak çok zor. Fransa aşırı milliyetçi, Almanlar'ı sevmiyor.

M: haberleri takip ediyorsunuz?

V: Tabii ki Türkiye'den mi Almanya'da mı?

M: Her ikisinden de.

V: Tabii ki internetten takip ediyorum hep.

M: Peki neler oluyor, Türkiye'de ve Almanya'da_

V: klasik konuların çok dışına çıkamıyorum. Bildiğim, başörtüsü, aşiret davaları. Bir ara okullarda şiddetti, bu aşiret her zaman bir konu. Cumhurbaşkanı bir konu, AB'ye rest çekti Türkiye o her zaman konu oluyor. Laiklik kavramlarından, elle tutulur, ciddi temel sorunları ele alan politika fazla izlenmiyor. Hükümet bunu ele alamıyor, köşe yazarlarımız aynı şekilde. Doğru siyaseti, doğru ekonomiyi görmel için holdinglerin başında ciddi insanları dinlemek bana daha çok önemli geliyor.

Almanya için Hristiyan Demokratlar'ın başarısızlığı, kendi parti içindeki kişiler Merkel o güveni dış politikaları Almanlar arasında çok geriledi. Bunlarla meşguller. Ekonomisi büyüyor, gelişiyor, işsizlik geriliyor, Türkiye'de nasıl olduysa. Bizim açımızdan olumlu gelişmeler yok Türkiye açısından.

M: Türkiye'nin AB üyeliği hakkında ne dersin?

V: o süreç çok önemli, Türkiye'nin nihai katılması benim için yani o sürece girmemiz,

sanki katılacakmış gibi çalışmamız çok daha önemli. İstikrar orda olacak, katılabilecek duruma geldiğimizde katılıp katılmamak bize kalmalı. Bu hedektir, yani yolu iyi gidersek hedefe ulaşmamız o kadar da önemli değil bence. Kendi potansiyeli nedir, kendi potansiyelini unutuyor. Eskiden kendi kendini besleyen tek tük ülkelerden biriyken bu duruma gelmiş olmamız yani çok korkunç. Hükümetin politikacıların izin vermiş olması değerlendirememiş olması daha da korkunç. İşte o yüzden girersek bizim için çok büyük değeri olacak.

M: Almanlar ne düşünüyor bu konuda?

V: Almanlar hayır diyorlar. Neden istemiyorlar, gösterdiğimiz tabloya bağlı. Bir İtalya'yı niye almışlar zamanında. Yani Türkiye'yi çok fazla dolaşmadım ama İstanbul'u dolaşmak yeter. Aslında dolaştığınızda bütün Anadolu'nun resmini alıyorsunuz. İstanbul'un resmini düzelttiğiniz an Almanya'da çekilmeyecektir bundan. Siz şiddeti gösterin, yağmayı gösterin, cinayeti gösterin, kim almak ister ki o zaman. Ben çocuklarıma kurs seçerken, anaokulu seçerken Almanya'da, Türk oranına baktım. Ne kadar çok Türk o kadar az dil. Ben bunu yapıyorsam Alman ne düşünsün. A pırl pırl bir Türkiye gösterin, işleyen bir ekonomi Anadolu'da yani kırsal kesimi. Temiz bir ortamda, medeni bir ortamda çalışan bir ortamda bir kırsal kesim gösterin, insanların çalıştığı, erkeklerin kahvede sürünmediği bir ortamı gösterin. Tarihi değerlerimiz hiçbir Avrupa ülkesinde yok ki. En zengin ülke haline gelir burası, kültürel. Yok işte başörtülü gidilsin mi gidilmesin mi tartışmaları yapıyorlar, bu tartışmaları yaparsak tabii haklılar..

M: Almanya'daki Türkler siyasi alanda kendilerini yeteri kadar gösterebiliyorlar mı?

V: Üç milyon Türk var, bir değil üç gruba bölünse birer milyon üyeye sahip olsalar... hadi bin grup bile olsa üç bin insan dağları devirir. Düşünebiliyor musun, beş nüfuslu bir aile 3 yılda bir milyon euro birikim yapabiliyor ve en basit şartlarda, çalışkanlığıyla, paragözlülüğüyle. Sekiz milyar euro yeşil sermaye bu yeşil sermaye, ki kayıt dışı bunun iki katı olabilir. Sekiz milyar Euro, bizim birçok bankanın yok o kadar. O yüzden, bunlarla kıyaslırsan, kendisini hiçbir şekilde siyasi anlamda komik bir seviyedeyiz. Ya vardır var yani AB parlamentosunda, yerel parlamentolarda ama Türk'ün çıkartabileceği potansiyele yani uzaktan yakından alakası yok.

M: teşekkür ederim sorucaklarım bu kadardı.

Çilem

M: merhaba ne var ne yok?

Ç: iyiyim sağol sen nasılsın?

M: ben de iyiyi sağol. Ne yapıyorsun?

Ç: ben şu anda okuyorum. Abitur yapıyorum 12. sınıfa gidiyorum öyle.

M: nasıl gidiyor ne okuyorsun?

Ç: burada genel abitur okuyorum yani şu an belirli bir bölge falan okumuyorum okula göre seçicem.

M: henüz bölümün belli değil yani yani

Ç: yok değil.

M: sen ne istiyorsun?

Ç: ben tıp okumak istiyorum

M: zor meslek ama, güzel, istediğin bir bölümü var mı?

Ç: o da yok ama tıp olması gerekiyor yani istiyorum öyle.

M: olur inşallah yaa zor ama okuması da zor ondan sonra mesleği de zor

Ç: zor valla zor ama istiyorum bakalım inşallah.

M: annen baban nasıl?

Ç: onlar iyiler çalışıyorlar normal.

M: onlar ne iş yapıyor?

Ç: annem temizlik işinde çalışıyor benim babam da o da böyle transport işlerinde çalışıyor. M: kendi işi mi?
Ç: yok kendisinin değil yok
M: nasıl memnunlar mı?
Ç: memnunlar, tabii daha iyi olabilir, emekliliğe daha çok var.
M: sen onlarla beraber yaşıyorsun
Ç: evet beraber yaşıyorum.
M: onların memleket neresi?
Ç: ben Erzurumluyum.
M: gittin mi hiç oralara?
Ç: gittim zaten ben orada doğdum yedi yaşında buraya geldim.
M: yedi yaşına kadar oradaydın, annen baban ilk geldi buraya o zaman.
Ç: başta babam geldi babam başta iki abimi getirdi buraya onlardan bir sene sonrada bizi getirdi annemi sonra abimi kardeşimi ve beni.
M: daha evlilik yok heralde, bekarısın
Ç: yok bekarım.
M: Türkiye’de akrabalarından kimler var?
Ç: Türkiye’de çok var, halalarım var teyzelerim var sonra amcam var öyle.
M: hepsi Erzurum’da mı?
Ç: yoo çoğuları İstanbul’da Erzurum’da bir halam var işte gerisi hep İstanbul’da Kıbrıs’ta var halam Ankara’da var İzmit’te var.
M: her gittiğinde buralara uğruyor musunuz?
Ç: Türkiye’ye gittiğimizde İstanbul’a uğruyoruz ee Erzurum geçen sene de İzmir’e de uğramıştık.
M: burada kimler var?
Ç: burada da iki teyzem bir amcam var bu kadar yani en yakın olarak.
M: annen baban buraya ilk geliş hikayelerini anlatırlar mı?
Ç: başta benim babam geldi o babamın da amcası buradaydı zaten onun yanında kalıyordu. Fabrikada çalışıyorlardı orada çalışıyordu. Ondan sonra zamanla da durumu düzeline burada ev tuttu sonra da bizi getirdi.
M: kaç senesinde gelmiş?
Ç: benim babam 20 senedir burada yaşıyor yani
M: 80’lerde 86 falan gelmiş o zaman.
Ç: evet.
M: peki neler yaşamış, geldiğinde dil biliyor muymuş mesela?
Ç: yok dil bilmiyordu yani sıfırdan başlamış. Başta tabii iş bulamıyordu, bir sürü kişi bir odada yaşıyordu. Gelenler çoğuları işte benim babamın amcasıgilde kalıyorlardı çünkü o ilk gelenlerdi hepsi çok sıkışıyorlardı tabii hepsi onda kalıyordu. Sonra hepsi o tabii parasızlık oluyor bir dönem o da zor ama sonra herşey yoluna girdi işte.
M: şimdi Almanca öğrendi mi?
Ç: ya ya konuşuyor işte
M: annen geldiğinde onun için daha rahat olmuştur heralde
Ç: tabii kesinlikle bizim için daha rahattı ne de olsa babam biliyordu abilerim az da olsa biliyordu.
M: senin hayatın nasıl gidiyor, sen neler yapıyorsun?
Ç: işte ben de buraya geldiğimde okul olarak sıfırdan başladım anaokuluna gittim. Ya benim için aslında her şey çok iyi geçti. Benim Türklerle kontağım yoktu sadece Almanlar vardı okulda da yoktu pek onun için benim için rahat oldu. Onlarla daha rahat ve daha çabuk öğrenebildim. Ama şimdi benim okul Türklerle dolu Alman yok okul arkadaşı olarak o yüzden Türklerle anlaşabiliyorum bir tek.

M: peki ilk geldiğinde okula ilk başladığında hocalardan arkadaşlarından farklı davranışlar gördün mü?

Ç: ya o zamanlar küçüktük ya var hocalardan değil çocuklardan insan görüyor. Küçükken tabii farklı büyüyünce insan olgunlaşıyor iyiler yardımseverler. Küçükken farklı insanı kızdırıyorlar.

M: ne yapıyorlardı ki kızdırıp?

Ç: mesela kavga çıkarıyorlardı dövüyorlardık felan onlar birtakım küfürler ediyodu ben onları anlamıyordum bazen küfür de değildi ben diyodum aynısını sana iade ediyor falan. Hepsi bir olup gülüyordu benle bir köşede kalıyordum öyle işte.

M: e hocalar demiyor muydu yapmayın, etmeyin diye bizde öyle karışıklardı ilkokulda dövüşenlere, dalga geçenlere falan.

Ç: Ya tabii tabii karışıyorlardı.

M: peki genel olarak nasıl geçiyor günlerin evde, dışarda falan.

Ç: ya işte üç abim var bir de kardeşim var hepsi erkek bir tek ben kızım işte. Güzel geçiyor abilerim çalışıyor üçü de küçük kardeşim meslek falan birşeyler yapmaya çalışıyorlar işte. Genelde onlar işten geç gelir ben de ders çalışıyor olurum.

M: üç abiyle yaşamak nasıl çok karışıklı mı?

Ç: aslında eskiden daha çok karışıyorlardı şimdi biraz daha rahatım yalnızca geciktiğim zaman arıyorlar yapma eve gel diye. Yoksa takılıyorlar şakasına böyle böyle yap falan diye. M: peki senin buradaki hayatınla Türkiye'deki İstanbul'da yaşayanlar arasında ne fark var?

Ç: yani fark olarak bana göre sanki okul falan aynı ama arkadaşlarla görüşme yani okul dışındaki onda bayağı farklar var mesela onlar bildiğim kadarıyla fazla dışarı çıkmazlar daha çok evde kalırlar biz ise burada daha çok arkadaşlarla buluşup evde gezeriz.

M: yani bu dediğin nerede yaşayanlar daha çok?

Ç: yani bu dediğim Erzurum'da daha çok, kuzenlerim için. İstanbul'da da yani orada da çok öyle var. Diğerleri zaten onların yaşları çok büyük hep çalışıyorlar onlarla karşılaşmıyorum öyle.

M: peki Erzurum'u düşündüğünde orada insanların yaşamlarıyla buradakiler arasında ne fark var nasıl karşılaştırırın?

Ç: valla buradaki hayat iyi çünkü oradaki kadınlar o kadar serbest değil. Mecburi yani bir erkekle dışarı çıkman lazım. Burada çok rahatsın burada istediğin saatte yalnız çıkabilirsin burada öyle birşey yok.

M: eğitim olarak, iş hayatı olarak bakarsan ne dersin?

Ç: eğitim olarak birşey demiyorum ama genel anlamda hep duyduklarım Türkiyenin eğitimi iyi çoğuları okulda genelde başarılılar kuzenlerime göre dersem. İş olarak Türkiye'de çok çalışıyorlar mesela saat olarak çok çalışıyorlar ama aldıkları para hiçbirşey. Burada tam tersi az çalışsan bile yine de iyi alıyorsun yani hiç olmazsa. Ama orada gerçekten çok çalışma gerekiyor.

M: şey diyorlar çoğu kez, oradaki aileler buradakilerden daha rahat sen katılır mısın?

Ç: ben kesinlikle katılmıyorum bence onlar hiç rahat değil. Kızların yalnız dışarı çıkmaması. Orada pek kız erkek eşit görülüyor daha, burada ise eşitler. Başka fark olarak, burada bir yere çıktım mı oturacak yer bulabiliyorsun hemen, daha çok ulaşım var. Türkiye'de gerçekten bayağı bir uzağa gitmek lazım yani oturduğun yerden birşey yapmak için.

M: arkadaş ortamın nasıl burada?

Ç: genelde ben pek ayırım etmem ama nedense genelde hepsi Türk arkadaşlarımdır. Hepsiyile de görüşüyoruz, üç kişi var onlarla sık sık görüşüyoruz. Genelde rahat rahat oturacağımız yemek yiyeceğimiz yerler olması gerekiyor.

M: neler konuşursunuz mesela?

Ç: herşey konuşuruz aslında gündemde ne var mesela, filmler olsun kitap olsun.

M: babanın işi nasıl gidiyor?

Ç: onlar şu ara memnun iyidir yani.

M: sen kendini rahat hissediyor musun burada Berlin'de, Almanya'da?

Ç: ben kendimi çok ama çok rahat hissediyorum. Mesela Türkiye'de yaşama düşüncesi kesinlikle yok bende yapamam Türkiye'de gibi. Dediğim gibi burada rahatlık çok oraya gittimmi sanki herşeyden kısıtlıyorlar, onun için ben Berlini hiç terketmek istemiyorum hep burada kalmak istiyorum.

M: nasıl kısıtlıyorlar, yani anneler buradayken sana daha rahat izin verip Türkiye'de daha mı zor izin veriyor?

Ç: evet öyle burada mesela orada bir de insanlar biraz farklı. İnsanlar tabii daha sıcak orada bu bir gerçek. Ama çok tipik şeyler nedense dedikodu olsun, şu bu olsun yani o aile içerisinde de pek hoş görünmüyor kızın ne bileyim onu bunu çok yapması. Ben öyle şeylere ne bileyim hayatta gelemem. Burada seni ne kadar görürlerse görsünler hakkında birşey çıkmaz çok doğal görürler. Ama orada öyle değil benim tanıdığım insanların çevresinde en azından öyle. M: şu elalem ne der meselesi yani.

Ç: evet evet o çok çok var mesela.

M: nerede görüyorsun bunu Erzurum'da mı daha çok İstanbul'da mı?

Ç: Erzurum'da tabii çok var İstanbul'da da var ama Erzurum kadar olamaz orada yalnız bile sokağa çıkmak çok tehlikeli oluyor. İstanbul'da o kadar değil tabii bir de İstanbul'da nerede oturduğuna da bağlı oluyor. Metropole yakın olsan rahatsin ama orada da zorlular var mesela kapkaççılık falan o tür şeyler çok. Yine de yani rahat olamıyorum.

M: mesela şöyle birşey olur mu, Türkiye'ye tatile gittin, dönüşte uçağa binince bir rahatlama oluyor mu oh nihayet bitti dönüyorum artık gibisinden?

Ç: mesela Türkiye'de yaşamak istemediğim halde hiç de aslında rahat değilim. O kadar üzülüyüm ki çünkü yani akrabam çoğu orada yakın olanlardan çoğu orada olduğu için çok üzülüyorum. Diyorum keşke gitmesem tatilim daha uzun olsa ama yaşamaya gelince istemiyorum.

M: Türkiye'de nasıl karşılanıyorsun, yani ne gibi olaylarla karşılaşıyorsun orada, sana nasıl davranıyorlar?

Ç: ya şimdi biz burada yaşıyoruz ya burada da bizi Alman vatandaşı falan olarak görmüyorlar. Burada da yabancıyız oraya gittiğimizde de yabancı muamelesi görüyoruz. Ya hemen anlıyorlar ben anlamıyorum nasıl hemen anlıyorlar Almanya'dan geldiğimizi. Bir de kötü olan şey orada alış veriş falan yapmaya gidersen anlıyorlar ya Almanya'dan geldiğini bize daha yüksek fiyatlarla söylüyorlar daha düşük aslında ama bizden daha yüksek almaya çalışıyorlar.

M: e etiket yok mu fiyatları yazmıyor mu?

Ç: ben şimdiye kadar hiçbir dükkanda fiyat yazmıyordu. Hiç. Ona da ayrıyetten çok kızıyorum niye yazmıyorlar diye.

M: ama sen bunu daha çok Erzurum'da mı yaşıyorsun yoksa İstanbul'da mı?

Ç: İstanbul'da da evet orada da fark ediyorlar, konuşmaya başladın mı diyorlar hemen nerelisiniz siz çok farklı konuşuyorsunuz.

M: ama Türkiye'de de her bölgede her şehirde farklı şiveler var farklı konuşurlar, İstanbul'da da çoğu insan değişik konuşur niye sana karşı mesela böyle birşey oluyor?

Ç: ya bize karşı bir yani kurdukları klişeler var. Almanlar genelde şöyle giyinirler, saçları şöyle olur, tşörtlerin üstünde hep bir harf yazar büyük falan öyle şeyler duyuyorum kızlar hep hızma takarmış öyle şeyler duyuyorum.

M: e Türkiye’de de moda piercing hızma falan bir ara bayağı yaygındı. Ya nasıl anlıyorlar ki senin şu görünüşünde sokakta yanımdan geçsen a bu nereden gelmiş acaba diye düşünmem yani.

Ç: daha çok sık duyduğum şey yani konuşmadan oradan.

M: peki burada öyle şeylerle karşılaşılıyor musun yani farklı olduğunu hissettiriyorlar mı?

Ç: yo kesinlikle hiç öyle birşey yok.

M: mesela şöyle oluyor bazılarında, seni tanımayan bir insan ilk önce görüyor sonra Almanca konuşmaya başlayınca çok şaşırıyorlar aa sen nasıl böyle güzel konuşuyorsun diye.

Ç: ya şimdi o da doğallaştı yani başta şimdi tabii yabancılar pek güzel Almanca konuşmuyorlardı ama şimdi daha da çok yabancı var güzel Almanca olan bu da normal görünüyor yani kimsenin dikkatini çekmiyor.

M: ya mesela anlatıyordu geçende biri, arabayla giderken kemeri takılı olduğu halde polis durdurmuş kemerin takılı değildi diye arabayı didik didik aramış, sırf esmerim diye arabayı aramak için bahane uydurdu diyor. Senin çevrende böyle şeyler duyuyor musun?

Ç: çevremde böyle olayları yaşayanlar var tabii ama ben hiç yaşamadım böyle birşey. Ama doğru gerçekten çok oluyor yani genelde erkeklerin başına geliyor bunlar.

M: mesela abilerin diyor mu ya bugün de şu oldu bu oldu diye?

Ç: oluyordu evet ama kesin aklımda tam değil yani nasıl bir olaydı ama oluyordu evet.

M: daha çok kimler yapıyor bunu?

Ç: daha çok Almanlar’da yaşlıları yapıyor yaşları büyük olanlar daha çok yapar gençlerde öyle şeyler pek yok. Öğretmeler de yapar kimi öğretmen bakıyorsun biraz normal değil hep daha çok Almanlara iyi notları veriyor. Kendisi de biliyor yani şu yabancı şu yabancı daha iyi olduğu halde öğretmenler arasında da var öyle. Ama şunu da söylemek lazım şimdiye kadar yani hangi sınıfta olduysam olayım hep genelde yabancılar öndeydi. Onlar Alman olduğu halde o kadar da iyi değiller.

M: o ne olduğuna değil nasıl olduğuna bakar biraz da

Ç: ama onlar yabancıları pek öyle birşey bilmez eğitimi iyi değil güzel değil diyorlar.

M: bunu deyince hatırladım birisine hocası üç okuldan en kötüsüne gitmesini söylemiş ısrarla sen iyi değilsin senin kapasiten yok diye, şimdi kız üniversiteye kayıt yaptıracak onay bekliyor.

Ç: şimdi aklıma geldi çok yakın arkadaşım başörtü takıyor kız onun bir rahatsızlığı vardı midesinden rahatsızdı o okula gidemiyordu doktordan kağıt alıyordu gidemediği için rahatsız diye. Sık sık okula gidemedi o yüzden öğretmenleri dedi ki sen en iyisi git bir sene doktordan izin iste okula gelmemek için ondan sonra yine gelirsin devam edersin aynı yerden. Kız gitti bunu yaptı ondan sonra kıza dediler ki yani seni artık alamayız yani sen okuldan artık atıldın dediler. Kendisi diyorlar kıza git böyle yap ondan sonra kabul etmiyorlar yok böyle birşeyi kabul etmeyiz biz. Kıza diyorlar sen artık okuldan atıldın mektupla göndermiyorlar sözle söylüyorlar. Kız da diyor ok ben atıldım artık gitmiyor. Ondandır bir mektup geliyor kıza sen şu zaman içinde okula gelmedin bize göre sen artık okula gelmek istemiyorsun ve şimdi tamamen atıldın. Yani resmen böyle kıza oyun oynandı şimdi kız onların yüzünden abiturunu tamamlayamadı üniversiteye giremedi şimdi yös denen birşey var ya buradan Türkiye’deki sınavlara giriyor yani öyle üniversiteye girmeye çalışacak.

M: kız ilk seferde demedi mi siz böyle böyle demiştiniz raporum var doktordan hani geri gelebilecektim falan diye?

Ç: öyle ama yani en yüksek kişiye gitti burada okul senatörü var dedi birşey yapamayız.

M: peki genel olarak baktığımda yabancılarla karşı farklı davranış var diyebilir misin?

Ç: var oluyor. İşte normal işlerde çalışanlar eziliyor. Daha çok onlar
M: nasıl yani
Ç: mesleği olmayan restaurantta mı çalışıyor fabrikada mı çalışıyor diyeyim öyle insanlar eziliyor
M: kim eziyor patron mu iş arkadaşları mı?
Ç: daha çok patronları çünkü onlar da kendi milletine yani Almanlara destek çıkarlar yabancıları istemeyenler çok.
M: daha çok şey oluyor galiba siz geldiniz bizim işimizi aldınız
Ç: tabi tabi zaten gündemdeki onların en güçlü argüment o.
M: peki niye hala yabancı deniyor, yani sen küçükken gelmişsin bütün okulları burada okumuşsun, burada doğup büyüyenler Almanca'yı Türkçe'den çok daha iyi konuşanlar yeni nesillerde bu kadar çokken sırf anneleri, dedeleri seneler önce Türkiye'den geldi yerleşti diye hala yabancı deniyor?
Ç: ben de bunu bilmiyorum anlamıyorum zaten. Dediğin gibi burada büyüyorlar doğuyorlar buralılar aslında ama yine de buralı gibi görmüyorlar. Yani en çok tuhafıma giden bunu en çok Türklere ve Araplara karşı yapıyorlar. Mesela Rus olsun Polon olsun onlara karşı yapmıyorlar onları kendilerinden sayıyorlar bir tek bizlere karşı öyleler. Yani galiba müslümanlara karşı öyleler hristiyanlara karşı daha yakın davranıyorlar.
M: sen Türkiye'ye gidip yerleşmeyi düşünüyor musun?
Ç: yok düşünmüyorum.
M: annen baban istiyor mu abilerin falan?
Ç: ee babam... ya abim istiyor çünkü buranın güneşi yok havası hiçbir hiç güzel yani yok diyor. O ister gerçekten Türkiye'de yaşamayı babam da istiyor ama geri kalan aile istemiyor, istemiyorlar. Çok rahat burada ben de bir de şöyle bir huy var, bir yere alıştım mı yani hatta oturduğum semti falan bile zor değiştiririm kaldı ki ülkeyi değiştireyim.
M: şimdi biraz da genel olarak Türkiye ve Almanya'nın durumundan bahsedelim. Tatillerde gördüğün kadarıyla, Türkiye'de insanlar en çok nelerden şikayet ediyorlar?
Ç: Türkiye'de iş yani benim çevremdekilerin şikayetçi oldukları konu iş. İş bulamıyorlar veyahutta öğrenciler üniversiteye giremiyorlar o tür sorunlar.
M: Ezurum'un sorunu ne?
Ç: oradaki akrabalarım çoğuları İstanbul'a gitmek istiyor. Orada bütün hayat şartlarını beğenmiyorlar iş olsun okul olsun. Erzurum'da kaç üniversite var ki bir tane yani. Yani genelde yine iş hep iş sorunları var.
M: onun dışında şöyle düşünürsen, burada devlet çok yardım ediyor Türkiye'de o kadar yok. Ç: tamam burada devlet yardım ediyor ama o da git gide kısıtlanıyor. Herhalde birkaç sne sonra burada da o sosyal Berlin Almanya olmayacak artık bana göre. Git gide kısıtlanıyor herşeyden.
M: ama Türkiye'de o hiç olmadı yani
Ç: evet doğru da ama Türkiye'de insanlar yine ev sahibidir çoğunun kira derdi yok, öyle olduğu halde çoğunun bunu nasıl becermişler şaşırıyorum.
M: peki burada Almanya'da ne sorun var?
Ç: burada da iş sorunu var işsizlik oranı bayağı yüksek. Burada da işsizlikten şikayetçiler yoksa bir sorun yok.
M: peki Türkiye'den gelmiş olmak Türkiyeli olmak sana ne ifade ediyor? Birisini Türk yapan nedir?
Ç: ya Türklere çok yardımsever insanlar onlar çok sıcak. Tanımadığı insana hemen sahiplenebiliyorlar yardım ederler. Ama Almanlar'da daha çok bir distance var, tanımadıkları insanlara yaklaşmıyorlar hani. Yani o yönden Türk yapan odur yani yardımseverlik sıcak davranışlar.

M: bunun dışında ne bileyim bayrak sevgisi olsun, dil olsun, din olsun bunlar da önemli mi? Ç: oo Almanya'da bayrak sevgisi hiç yok ama bu dünya kupalarından sonra insanlar meydana çıkmaya başladı onlar da bu bizim bayrağımız diye sarılıyorlar.

Biliyoruz Almanya'nın geçmişi de pek parlak değil. Bir de o yüzden bunlarda öyle bayrak sevgisi diye birşey yok. Ama Türkiye'de biliyoruz tabii buradaki burada doğup büyüyenler bile Türk bayrağına sarılıyorlar yani her yerde Türk bayrağını tanıtıyorlar.

M: ya diyelim ki burada doğmuş büyümüş bir Alman sonradan Türkiye'ye yerleşiyor dili herşeyi öğreniyor davranışları falan Türkiye'de yaşayan herhangi biri gibi, kültürü adetleri hepsini iyi biliyor... sen buna ne dersin senin gözünde hala Alman mıdır yoksa Türkleşmiş midir?

Ç: ben ona Türk derim

M: peki iki toplum arasındaki farklar ne?

Ç: dediğim gibi Türkler cana yakın yardımseverler. Ya Almanlar'da daha çok böyle disiplin var Almanlar'da disiplin daha çok. Nedenise ben o sıcaklığı Alman ailesinde bile göremiyorum yani Alman anne baba çocuklarına karşı. Onlarda sanki böyle onlar küçüklükten beri öyle eğitiliyor. 18 yaşından sonra genelde ayrı eve gidiyorsun yalnız yaşıyorsun. Bizde hep aynı çatı altında hep yakın birbirine aile bağları o kadar kuvvetli değil. Almanla daha çok arkadaşlarıyla bağlılar aile falan onlardan daha kopuk.

Çoğundan duyuyorum ben ailemi istemiyorum arkadaşlarım olsun ben ailemden ayrı olucam başka şehire taşınacam öyle şeyler de duyuyorum.

M: kültür olarak neler var, mesela düğün alaylarını, futbol kutlamalarını nasıl karşılıyor Almanlar?

Ç: ben kültür olarak burada Almanlar'da gerçekten hiçbirşey göremiyorum. Futbol kutlamasına gelince sanki onlar biz Türklerden herşeyi kapıyor. Bizlere bakarak onlar futbolu sevdiler diye görüyorum. Yoksa onların kültür hiçbirşey yok yani aynı monoton şekilde yaşayıp gidiyorlar. Türkler hep toplanır şunu bunu yaparlar, bayramlarımız falan. Onların da bayramı var weinachten ama onun dışında birşey göremiyorum.

M: peki geçen düğün alayına ne tepkiler veriyorlar?

Ç: benim okulda mesela birkaç Alman arkadaş var, onlar mesela Türk düğünlerine gitmek isterler hoşlarına gidiyor. Halay çekmek falan. Ama öbür yandan hiç hoşlarına gitmeyenler de var. Diyorlar bu ne saçmalık ellerinden tutup zıplıyorlar bizim halayımız için. Düğünleri saçma bulurlar böyle çok büyük yapılır ya bir sürü insan davet edilir. Onlar ise arkadaş arasında gerçekten birinci sınıf aile onlar daha küçük yapıyor, kimisi sadece damat gelin yalnız. Kimi Alman çok Türklerle ilişkisi olur arkadaşları olur onlar daha sıcak bakıyor tabii. Ama hiç Türklerle ilişkisi yok onlar doğal olarak bakmıyorlar o kadar sıcak.

M: sen kendini 10 sene sonra nerede görüyorsun, nasıl bir hayat istiyorsun?

Ç: inşallah doktor olurum ben. Tabii Berlin'de devamlı yaşamayı istiyorum ama başka ülkelere de gitmek istiyorum. Yani devamlı gel git nerede yardıma gerek varsa kendimi orada görmek isterim öyle.

M: peki nasıl bir aile hayatın olsun?

Ç: ben ailemle devamlı yaşamak isterim ailemle kalayım

M: evlenecek misin 10 sene sonra

Ç: hiç evlenmek istemiyorum hiç düşünmüyorum evliliği. Ben böyle dış ülkelere falan gitmek istiyorum ya evlensem nasıl yapıcam ki. Bir de doktorluk mesleğinde çocuk çok zor, bilmiyorum üstesinden gelebilir miyim o yüzden evlilik işi yatsın.

M: ama ailenle beraber yaşamaya devam edeceksin

Ç: evet onlarda kalıcım.

M: ayrı bir eve çıkmayı niye düşünmüyorsun yani en azından doktorluğa başlayınca?

Ç: ya bana göre değil yanımda olması gerekiyor yani en azından annemin yapmam herhalde. M: yakınlarda ev tutarsın

Ç: yok yok aynı evde

M: Ya derlerse biz Türkiye'ye dönüyoruz diye?

Ç: o zaman mecbur. Ama onlar yine de buraya gelirler ya altı ay beraber yaşarız.

M: şimdi de vatandaşlığa geçelim sonra da seçme seçilmeden bahsedip bitireceğiz.

Sen vatandaşlığa geçme şartlarını biliyor musun, nasıl geçiliyor?

Ç: ... benim bildiğim burada belli bir süre çalışman gerekiyor kağıtlı olması lazım ispatlaman gerekiyor. Paran olacak oturduğun bir evin olacak belli bir evin. Bütün bunlardan sonra kabul ediliyor tabii. Dil de şimdi mühim, eskiden bu yoktu mesela. Bir de Alman vatandaşlığına geçmek için bir sınav var ama o da yapılmıyor herhalde o birkaç sene sonra yapılacak. Heryerde yapmıyacaklar ama o çok ağır bir sınav Almanlar bile o cevapları veremezler. Buradan da görülüyor ki Almanlar bizi istemiyorlar.

M: gördün mü hiç o sorulardan

Ç: evet mesela şey soruyor, Berlin'in üç dağı söyle bana ve de yüksekliğini. (üç dağ sayıyor) ben bunları biliyorum ama yüksekliğini bilemem ki kesinlikle. Bir de çok saçma bir soru daha var, bizim buradaki başbakan var ya onun balkonu ne tarafa bakıyor? Bil bakalım, böyle saçma sapan sorular var.

M: yani hep aynı sorular mı?

Ç: yok işte yüz tane soru var onların içinden soruyorlar.

M: sen şu an Alman vatandaşı mısın?

Ç: yok Türk, daha geçmedim.

M: peki Alman vatandaşlığına geçersen ne avantajların olur?

Ç: ben okumak yönünden avantajlarım olur çünkü o zaman bir sürü kağıt işi oluyor Alman vatandaşı olmadığım için onlardan kurtulmuş olurum. Bir de eşit haklara sahip değilsin yani vatandaş olmadığın için, o kadar da hoşgörülü değiller. O yüzden işte bütün bunlar meydana gelmemesi için geçmeyi düşünüyorum yani üniversiteye başlamadan önce.

M: yani doktorluk mesleğini yapmak için de vatandaşlığa geçmen gerekir herhalde, öyle birşey var mı?

Ç: yok, öyle birşey yok.

M: öğretmenlikte ya da devlet hastanesinde çalışmak için gerekmiyor mu vatandaş olmak?

Ç: yok gerekmiyor, çalışabiliyorsun. Alman vatandaşlığım olsa Almanya AB'de ya öbür ülkelerde de çalışabilirim vatandaşlığım olsa ama olmadığı için yapmam.

M: peki düşünür müsün böyle birşey?

Ç: yani kısa bir süre için bir sene falan, ömür boyu olmaz.

M: peki Türk vatandaşlığından çıkmak senin için bir dezavantaj olacak mı?

Ç: bence benim için olmaz çünkü Türkiye'de hiç yaşamak istemiyorum. O yüzden ha var ha yok o yüzden farketmez.

M: e geç bir an önce, senin için daha kolay olur hem bir oy bir oydur

Ç: evet benim de iki senem kaldı, iki sene içinde vatandaş olmam lazım, üniversiteye başvurucam ya.

M: şimdi senin durumunda başvuracaksın, sen Türkiye'de doğdun ama annen baban burada olduğu için sen de 8 seneden fazla burada olduğun için

Ç: 13 sene oldu

M: ama çalışmıyorsun ya, paran olması lazım...

Ç: tabii üniversiteye başlayınca zaten çalışacam, devlet de para veriyor.

M: peki bu prosedür nasıl, nasıl başvuruyorsun, ne kadar bekliyorsun?

Ç: yo beni uğraştırmazlar okuyorum ya uğraştırmazlar verirler en fazla bir yıl sürer bir sene içinde olur. Aileden üç kişide zaten var büyük abilerim ve babamda var.

M: bir de şu var ya, Alman vatandaşı ya Türk vatandaşı olabiliyorsun, ikisi birden olmuyor, böyle bir zorunluluk var.

Ç: 2000 yılından önce çifte vatandaşlığa başvurular kabul edilmiş sonra başvurular kabul edilmedi. Çifte vatandaş olanlar var, babamda da vardı ama o çifte vatandaşlıktan çıktı şimdi tek Alman vatandaşlığı.

M: peki neden böyle bir zorunluluk var?

Ç: ya bilmiyorum belki bizim yaşlılarımız bunu kullanarak iki ülkede de yaşamak isterler. Ama bilmiyorum sadece Alman vatandaşı oldum mu. Bilmiyorum bir zararı var mı yok bence.

M: o zaman böyle bir zorunluluk olması mantıklı mı?

Ç: ama çifte vatandaşlık oldu mu Almanya'daysan sadece Alman vatandaşı olarak görüyorlar seni Türkiye'ye gitti mi sadece Türk vatandaşı olarak görüyorlar onun için bilmiyorum dezavantaj var mı yok mu sanmıyorum da.

M: AB vatandaşlığı hakkında ne düşünüyorsun?

Ç: Türkiye'nin AB ye girmesini mi soruyorsun?

M: yok hani AB vatandaşlığı var vize almaya gerek olmuyor ya...

Ç: he işte o yönden çok iyi yani istediğini yapabilirsin vize almaya gerek yok istediğin ülkeye git Avrupa içinde. Yani çok iyi birşey bence.

M: peki önemli mi sence?

Ç: önemli bence iyi ki var. Dediğim gibi tatil yapmak isteyince hemen İskandinav o ülkeler de yakın ya bize vize alma gerek yok. Bir de para da aynı olunca hepsinde euro var yani rahat.

M: şimdi biraz seçme seçilme ve politika konuşalım. Sence seçimlere katılmak önemli mi birşey değiştiriyor mu?

Ç: tabii bence çok önemli. Aslında bütün güç halkta halk karar veriyor ne olacağına bir de kimi partiler biz yabancılara karşı daha çok hak sunuyorlar. Ne kadar ok yabancı Alman vatandaşı ise o kadar çok o partiye oy verilir yani bizim için daha çok avantajı olur o yüzden önemli.

M: Türkiye'de haberleri takip edebiliyor musun?

Ç: ben ne Alman haberlerini ne Türk haberlerini hiç takip etmem. Babam sadece Türk haberlerini takip eder yani birşey öğrenirsem ondan.

M: peki en son babanla ne konuştunuz, neler olmuş?

Ç: en son hiç bilmiyorum... en son... bu yine çifte vatandaşlar hakkında birşey vardı, bu yine böyle ev sahibi almak, evi toptan almak buradakiler nasıl birşeye sahip olabilirler en son onlar biliyorum.

M: başka, işte cumhurbaşkanı seçimleri var, AB ile ilgili tartışmalar var, hiç bunları takip ediyor musun, konuşuluyor mu?

Ç: onları okulda mesela tartışıyoruz bunları. Mesela başta söylenen şey, Türkiye Avrupa'ya niye üye olmak istiyor ilk başta bunu çözmek istiyorlar. Türkiye bunu uygun görmüyorlar. Orada mesela herkesin sağlık sigortası yoktur, mesela sokakların yapımı olsun. Türkiye'yi gerçekten bayağı değiştirmek gerekir yani Avrupa standartlarına getirebilmek için. O yüzden istemiyorlar.

M: peki sen ne dersin, Türkiye girsin mi Avrupa Birliği'ne?

Ç: ben tam bilmiyorum Türkiye girsin mi girmesin mi hiç bilmiyorum. Ama şöyle birşey okudum geçende, Türkiye AB için gerçekten vazgeçilmez bir ülke olduğunu duydum. Türkiye'den birtakım birşeyler üretiliyor, onlar Almanya'ya lazım. Yani öyle şeyler okudum, Almanya için ideal yani Türkiye için olmasa da olur. Ama bence gerçekten Türkiye girecek yoksa o zaman bütün bu olaylar oldu tartışıldı Erdoğan dedi

ya istemiyoruz, o zaman denebilirdi kestirip atarlardı tamam istemiyoruz diye olmadı. Demek yine birşeyler var. Ama ben bu konuda bilgili değilim. Ya bilmiyorum Türkiye girse Avrupa Birliği'ne, bizim Türkiyemiz eski Türkiye kalır mı. Tamam girsin istiyoruz AB ye ama insanlar değişecek mi, bütün hepsi buraya mı gelecek hücum edecek, bunları düşünüyorum bayağı. Almanlar onlar çok Türkiye'ye gitmek ister, onlar çok denizi güneşi seven insanlar, onlar daha çok Türkiye'de yaşamak isterler. Ama zaten Türkiye üye olmadan önce gider yani o standartlara yakın olması gerekiyor. Heralde o tür problemlerle pek karşı karşıya gelmeyiz.

M: peki Almanya'da neler olup bitiyor?

Ç: haberleri pek takip etmiyorum. Birşey olduğunda okulda öğreniyorum yani... Almanya'da işte dokuzuncu ayda seçimler vardı, belediye başkanı seçildi. En son o günden beri. işte 2007'den sonra vergi yükselicek tabii ki herşey pahalılaşacak, hayat daha zor olacak. Tabii maaşlarda bir değişiklik yok.

M: Hem Almanya geneline baktığında hem de Berlin'e baktığında, Türkler siyasette yeteri kadar etkili oluyorlar mı?

Ç: hiç bilmiyorum. Ya milletvekili Türkler vardır burada ama hiç bilmiyorum yani kesin birşey söylemeyeyim.

M: Peki farklı kökenden gelenler yeteri kadar temsil edilebiliyorlar mı?

Ç: ya temsil edilemiyorlar pozisyonları iyi değil pek birşey yapamıyorlar.

M: Peki sen oy verecek olsan neye göre oy verirsin?

Ç: Yabancılara karşı nasıl haklar sunuyorlar yani biz de avantajlı olalım, bize göre de uygun olan birşey olsun.